

KAPI BÉLA

KEGYELEM ÉS ÉLET

EGYHÁZI BESZÉDEK,
TANULMÁNYOK, ELŐADÁSOK. ÉS EGYÉB ÍRÁSOK

ELSŐ KÖTET

GYŐR, 1940.

KIADTA A DUNÁNTÚLI EVANGÉLIKUS LELKÉSZEGYESÜLET.

BAROSS-NYOMDA: UZSALY ÉS KONCZ. (A HARANGSZÓ NYOMDÁJA.)

Könyvemét múltra emlékezéssel, jövődőre kötelezéssel, a boldog életszolgálat közösségében szeretettel ajánlom Istentől dicsekvésül adott hű

munkatársaimnak,

kik templomban, iskolában, egyházkormányzatban, békességes időben és szorongattatás közt, hittel, kitartással az evangélium dolgaiban velem együtt viaskodtak s bizonyágtétellel megerősítették, hogy

a kegyelem élet
és
az élet kegyelem.

ELŐSZÓ

A Dunántúli Lelkészegegyesület régi és új írásaimból néhány kötetre való anyag összeállítását kérte tőlem.

Ezek az írások különböző műfajhoz tartoznak. Van köztük prédikáció, alkalmi beszéd, előadás, tanulmány, programjelző megnyilatkozás.

Különböző időben születtek. Némelyiken a deledő nap sugárzása ég, másikon alkonyati fény játszik.

Különböző arcot mutatnak. Meglátszik rajtuk a gyorsiramu kor feladataihoz alkalmazkodás s írójuknak ezekkel szemben való állásfoglalása.

Különböző formában jelentkeznek. Van köztük befejezett-csiszoltságú alkotás, vázlatnak meghagyott írás, feljegyzéshez hasonló gondolat-rögzítés.

Bizonyos azonban, hogy belső lelkiegységbe egybefogja azokat a könyv homlokára jegyzett cím: *Kegyelem és Élet*.

Ez az egymásmellé állított és egymástól elválaszthatatlan két szó: *Kegyelem* és *Élet* teológiai meggyőződést, egyházi munkaprogramot, életbölcseletet és bizonyágtevő vallástételt jelent.

A *kegyelem* és *élet* szerves kapcsolatában felismertem Isten tudományának elhatározó igazságait. Ezek szabták meg igehirdető és egyházkormányzó szolgálatom irányát. Ezen az alapon épült meg életrendszerem, mely az élet égő problémáinak megoldását az örökkévalóság fényében kereste. Ennek az egybekapcsoltságnak hitelesítő pecsétje saját életem bizonyágtétele arról, hogy a *kegyelem* élet és az *élet* *kegyelem*.

Köszönöm Dunántúli Evangélikus Lelkészegyesületünknek, hogy a szolgálás követelésével munkám összeállítására kényszerített s annak kiadásával megtisztelt.

Könyvem fogyatékoságának tudatában, alázatos érzéssel bocsátom azt útjára, mégis azzal a csendes bizonyossággal, hogy megjelenésének jogosultsága nem dicsőségében, hanem szolgálatában rejlik.

Isten tegye könyvemet misszió-munkássá, hogy általa sokan eljussanak ama igazság megismerésére: a kegyelem élet és az élet kegyelem.

Győr, 1940. év adventjén.

KAPI BÉLA.

**A KERESZTFA
ÁRNYÉKÁBAN**

Karácsonyi könnyek.

Karácsony.

Ezs. 43, 1—3.: És most, óh Jákob, így szól az Úr, a te Teremtőd és a te alkotód Izrael: ne félj, mert megváltottalak, neveden hívtalak téged, enyém vagy! Mikor vízen mégy át, én veled vagyok és ha folyókon, azok el nem borítanak, ha tűzben jársz, nem égsz meg és a láng meg nem perzsel téged. Mert én vagyok az Úr, a te Istened, Izraelnek Szentje, a te megtartód.

A könnycsepp csodálatos csiszolású varázstükör. A belétekintőnek nem külső, hanem belső arcát adja vissza. Ez magyarázza, hogy a könnycseppen át másnak látom magamat, a körülöttem mozgó embereket, az Istent, az egész életet. Mind ezeknek külső arcvonásaihoz szoktam hozzá, de a könnycsepp tükreben magamnak és másoknak is a belső arcát látom meg. Éppen azért a könnycsepp tükörjátékára szükségünk van. Nem is közömbös, hogy van-e könnyünk, vagy nincsen.

Könnyemen át megértem karácsony ünnepét. Rajta keresztül nemcsak a gyermek Jézust látom, amint mosolygó gyermekszemével rámtekint, hanem meglátom a küzdő és a kereszten meghaló Krisztust is. Látom az Istent, amint engem keres, és látom magamat, amint kezemben tartva összetört lelkemet, kétségbeesve keresem az Istent. Karácsonyt könnyemen keresztül értem meg igazán.

Karácsony ünnepén gondoljunk a karácsonyi könnyekre és pedig az *elfelejtett*, az *elfogyhatatlan* és az *elsíratlan* könnyekre.

1. Vannak *elfelejtett karácsonyi könnyek*, melyekre nem gondolnak az emberek.

Két örök problémája van az életnek, a bűn és a halál. A történelem korszakain végighúzódik az a törekvés, hogy ezektől a nagy tehertételektől megszabaduljon az ember. A vallások közös törekvése arra irányul, hogy kiengeszteljék a bűn miatt haragvó Istent s helyreállítsák az emberrel való jó viszonyát. A kezdetleges fetiskultusztól az ószövetségi áldozatoltárig

ugyanaz a törekvés érvényesül: megszüntetni a bűn következményét.

A modern kultúra megkerüli a problémát. Leplezi a bűnt, letompítja annak jelentőségét. Kihangsúlyozza az emberi jóság értékét. Kedvezően ítéli meg az ember erkölcsi helyzetét. Ilyenformán azután nincs szükség kiengesztelőre, megtartóra, vagyis nincs szükség Krisztusra. Ezért válik sok ember számára Isten kegyelmének ünnepe kizárólag az emberi jóság ünnepévé.

Ezzel szemben áll Isten határozott kijelentése a bűnről. Nem múlt jelenség, avagy jelentéktelen tünet az, hanem halálosan komoly, végzetes valóság. Az ember természetében gyökerezik, ezért végigkíséri egész életén s az ember akaratától, életberendezésétől és erkölcsi értékeitől függetlenül érvényesíti hatalmát. Jóvátehetetlen következményekkel jár, mert minden bűn Isten ellen való vétkezés. Erkölcsi tartalmának hitbéli háttere van. Nem oldható meg tehát erkölcsi jóvátétellel, avagy az erkölcsi törvények megtartásával. Következményeiben is végzetes. A bűn zsoldja mindig a halál. Nem ismer kivételt. Minden ember útja a bűn pusztaságain a halálhoz vezet. Az apostol kiáltása fejezi ki a teljes igazságot: Óh, én nyomorult ember, kicsoda szabadít meg a halál testéből?

A mérleg a következőket mutatja: bűnös vagy, tehát halál vár rád! Halál vár élettársadra, gyermekeidre, szülőidre. Halál vár mindenkire, akit szeretsz, akiknek életéért remegsz, akikért dolgozol, akikért szívesen odaadnád utolsó csepp véredet is. Halál vár minden emberre! Tudod mit jelent ez?

Karácsony megoldást kínál rettenetes helyzetekben. Megjelenik Isten kegyelme. Isten szava szól hozzád: ne félj, mert megváltottalak! Ez a csodálatos szabadulás Krisztus által történik. A földre küldött Krisztus megtöri a bűnt s elveszi a halál hatalmát. Szenvedése és életáldozata nyomán elapadnak a rémület könnyei, elnémul a halál üzenete, megszűnik a kárhozart rettenetessége.

Ezek az elfelejtett karácsonyi könnyek! A csillogó karácsonyfa alatt az ajándékozás és megajándékozottság boldogságában elfelejtik az emberek bűnösségüket, halálra keltségment s nem gondolnak arra, hogy karácsonyi könnyekkel tartoznak az Istennek. Gondolj ma a karácsonyi hála könnyeire!

2. *Vannak elfogyhatatlan karácsonyi könnyek.*

Karácsony az örömszerzés, az összedobbanó szívek ünnepe.

Ilyenkor érzékenyebb a lélek. Úgy érzi, hogy neki is joga van a boldogsághoz. Szívébe hasít a veszteség, a szomorúság, a szegénység, a mellőzöttség. Sok ember áll keményen összecusokott szájjal a karácsonyfa alatt. Szemében perzselő könny ég, szívét nehéz fájdalom tépi. Torkát elszorítja a keserűség. Ali keményen, mozdulatlanul. Talán nem is karácsonyfa alatt áll.

Karácsony ünnepén gondolj a karácsonyfa-nélküli emberekre. Azokra a lázongókra, elégedetlenekre, kikre senki se gondolt, kiknek senki se adott ajándékot. A gond keresztje alatt görnyedő, állástalan, kenyértelen, beteg, kivetett emberekre, a szeretet gondoskodásából kiesett, elhagyott gyermekekre, kik a nagy örömszerzésből kimaradtak.

Sok elrontott, boldogtalan életű ember van, kiket a szeretet ünnepe elprédált értékeikre emlékeztet. Lelkükben gyűlölet tombol. Jóvátehetetlen cselekedetük árnyéka kíséri őket. Kereszt-hordozó szomorú menet bontakozik szemeink elé. Az örömtelen betegek, az elveszett leányok, a tékozló fiúk feketeruhás serege. Ravatalos házba pillant szemünk. Karácsonyi ének helyett halotti zsoltosma melódiája zeng felénk. Ajándékkal megrakott asztal helyett szemfedéllel letakart koporsót látunk. Karácsonyfa-gyertya helyett virrasztó ravatal-gyertyák lobognak.

Ezeknek a kifosztott-lelkű, szerencsétlen embereknek karácsonyi tragédiája abban rejlik, hogy zúgolódva bírálgatják Krisztust, de annak csak külső vonásait látják, belső lényege ismeretlen előttük.

Pedig karácsony könnycseppjén át azt a Krisztust kell meglátniuk, ki Isten örömszerző szavával közeledik hozzájuk: ne félj, én neveden szólítlak!

A névenszólítás azt jelenti, hogy Isten személyes viszonyba lép velünk. A karácsonyi üzenet így szól: Ma született *néktek* a Megtartó! Isten azért küldi el Jézust, hogy végigmenjen életútunkon. Megszólít, mint megszólította Zakeust: ma nékem a te házadnál kell lakoznom, amint megszólította Pétert: mielőtt a kakas megszólalna, háromszor megtagadsz engem, amint megszólította Mária-Magdalénát: kit keresel? Karácsony minden embernek biztosított szent boldogsága abban áll, hogy Krisztus születése ünnepén Isten őt nevében szólítja és közli vele azt a nagy örömhírt, hogy Jézust az ő megtartására földre küldte.

Ez a névenszólítás Isten törődése veled. Előtte nem vagy ismeretlen, névtelen senki. Tudja rólad, hogy vagy és hogy ki

vagy. Életed ismeretes előtte, tudja, hogy eddig mi történt veled. Ismeri gondodat, szenvedésedet, betegségedet, gyöngeségedet. Mindent tud rólad, szíved, lelked, életed előtte egészen ismeretes.

Ez a névenszólítás erő-közlés. Az erő-közlés éppen abban rejlik, hogy Isten lehetővé teszi Jézussal való személyes közösségedet. Valósággá válik az apostol kijelentése: nem én élek immár, hanem él bennem a Krisztus. Boldogsággá válik Krisztus szava: te bennem lakozol és én benned! Ez az erő-közlés az igében és a szentségben történik. Hogy hogyan, az csodálatos misztikus valóság és komoly, szent bizonyosság.

A névenszólítás megtartást jelent. A szentige ezt az igazságot így fejezi ki: „Mikor vizén mégy át, én veled vagyok, és ha folyókon, azok el nem borítanak; ha tűzben jársz, nem égsz meg és a láng meg nem perzsel téged!” Indokolása mind ennek: Én vagyok az Úr! Karácsony boldog üzenete: Isten azért küldi földre az Ő Szent Fiát, hogy szenvedésben, kísértésben, küzdelemben és csalódásban megtartsa. Sebesen zúgó vizeken kell átgázolnod? Van Megtartód! Lángok közt kell szenvedned? Van Megtartód! Nem pusztulsz el a legnehezebb megpróbáltatásban sem, ha Megtartódnak elfogadod Jézust.

Karácsony ünnepén neveden szólít az Úr. Megváltásodat előkészítette, Jézust érted és hozzád elküldi. Most azután nevedet kiejti halkán, majd hangosan kiáltja: jöjj, a megváltás el van készítve számodra! Megmagyarázza könnyeidet. Megérteti, hogy még a gond, a fájdalom, a koporsó is karácsonyi örömszerző, ha kiérzed belőlük Isten hívását, mellyel téged Jézushoz vezetnek. Szívárványt támaszt könnyeidből. Elcsendesítő életbölcsekre tanít. Szegény vagy, de megnyitja lelki gazdagságod forrását. Nincs vagyonod, de van Krisztusod. Sok a fájdalmad, de van vigasztalód. Sokat veszítettél, de mindent megnyerhetsz. Sötétségből feléd tátong a halál rémülete, de égi fényben feltáru előtted az örökélet kapuja.

Engedd, hogy Isten karácsony ünnepén letörölje elfogyhatlan karácsonyi könnyeidet!

3. Vannak *elsiratlan karácsonyi könnyek*.

A megváltás munkája lépésről-lépésre történik. Krisztust nem azért küldi el Isten, hogy a földön éljen, szenvedjen, meghaljon, hanem hogy az embert megváltsa. Krisztus minden cselekedete, tanítása, munkája és élete eszköz Isten kezében. Isten

örökkévaló célja te vagy! Ezért mondja az Úr egyetemesen: megváltottalak! Ezért folytatja hozzád, az egyes emberhez intézve a szót: neveden hívlak! Ezért nem fejezheti be másként a karácsonyi munkát, mint ezzel a szóval: enyém vagy!

Karácsonykor eléd áll Isten és így szól hozzád: az enyém vagy! Elküldi Jézust szenvedésre, küzdésre, megaláztatásra, kínoztatásra, keresztfai halálra. Drága áron téged kiszabadít a bűnből és halálból, hogy végül elmondhassa, hogy nem volt hiábavaló az áldozat, hanem immár az övé vagy! Állandóan azon munkálkodik, hogy szíved, lelked, tested, életed, érzésed, gondolatod az övé legyen, te magad egészen az övé légy! Nem lehetsz a bűné, ha Istené vagy. El akarja mondani, hogy ha majd a halál jön érted és letarolja erődet, szépségedet, boldogságodat, gazdagságodat és ledönti lelked templomát, végül is győzőből legyőzötté válik, mert a ki az Istené, az nem lehet a halál prédája.

Gondolj a bűnbánat elsiratlan karácsonyi könnyeire!

Felkiáltójel helyett írjunk kérdőjelet a mondat végére. Karácsonykor kérdőjelekben így szól hozzád Isten: az enyém vagy? Az elsiratlan karácsonyi könny, a bűnbánat égő könnye azt feleli: nem vagyok még egészen az Istené! Nem adjuk át magunkat néki. Nem tudunk benne egész szívvel hinni, ezért azután nem tudunk néki szolgálni. Állva veszteglünk Krisztus bölcsőjénél, de gyermeknek tekintjük és nem hallgatjuk próféta szavát. Nézzük a kereszthordozót, de nem vállalunk magunkra érte keresztet. Könnyezve nézzük a keresztfán szenvedőt, de nem halunk meg vele a mi bűneinkkel. Ezért silány az életünk. Gyűlölet és önzés töltik el szívünket. Nem tudunk megbocsátani. Hiányzik belőlünk az Isten szeretetéből táplálkozó emberszeretet. Rombadól a családi élet boldog békessége és a testvéri jóviszony. Hiányzik a társadalom és a nemzet egysége. Egymással szemben állnak emberek, családok, egyházak, nemzetek s Isten ellen lázadva forrong az emberiség élete. Állandóan fenyeget a háború réme. Isten rátekint az emberekre, az egyházakra, a népekre és megkérdezi tőlük: az enyéme vagyatok? Óh jaj, milyen megrázó karácsonyi tragédia: a megkérdezettek arcán nem csurog le a karácsonyi bűnbánat könnye!

Teremts rendet a karácsonyi könnyek között. Ébreszd fel az elfelejtett könnyeket: a hála könnyeit. Engedd, hogy a karácsonyi kegyelem letörölhesse az elfogyhatatlan könnyeket.

Azután sírd el a bűnbánat könnyeit, hogy azé légy, aki érted Megtartót küldött e világra.

Karácsony új elindulás és új fogadalomtétel. Kezdődjék hát el ezen a napon a te új életed. Kezdeté az Úr szava: megváltottalak! Kialakulása az Úr gondviselő szeretete: neveden szólítlak! Boldog befejezése Isten tulajdonba vevő szava: az enyém vagy!

És mi a te válaszod?

Krisztus bölcsőjétől lépj az élet kapujába ezzel a vallomással: a tied vagyok!

Három karácsony.

Karácsony.

Titus 2, 11—15. Megjelent az Isten idvezítő kegyelme minden embernek, amely arra tanít minket, hogy megtagadván a hitetlenséget és a világi kívánságokat, mértékletesen, igazán és szentül éljünk a jelenvaló világon: Várván ama boldog reménységet és a nagy Istennek és megtartó Jézus Krisztusunknak dicsőséges megjelenését; aki önmagát adta miérettünk, hogy megváltson minket minden hamisságtól, és tisztítson önmagának kiváltképpen való népet, jócselekedetekre igyekezőt. Ezeket szóljad, és ints és feddj teljes méltósággal; senki téged meg ne vessen.

Három karácsonyt ad számunkra az Isten. Az elsőt földre-hajol az ég s a bűnös halandók törődött lelkére ráhull a kegyelem. Ez az Isten karácsonya. A másodikon a vergődő ember a szenvedések korbácsütései között elérkezik a bűnbánat útján a Krisztus bölcsőjéhez és boldogan hozsannázza: Megszületett az én Megtartóm! Ez az ember karácsonya. A harmadikon Jézus eljön hatalommal. Királyi palást borul vállára, kezében uralkodói jogarát s az ítélet pallosát tartja. Körülötte cherubok állnak őrséget s angyalok éneklék a karácsonyi éneket. Trónusa előtt a világ térdelő népe várja az ítéletet. Ez Krisztus karácsonya.

Az első karácsonyon Júdea fölött gyulladtak ki a karácsonyfa-gyertyák. A másodikon sok millió ember karácsonyi tűzben égő lélekkel vonul a kegyelem országútján, mint egy megmozdult, hatalmas karácsonyfa-erdő. A harmadikon lángborul az egész ég, vakító tűzoszlopok emelkednek magasba s a rettenetes robajjal beomló föld helyén sisteregve hullámozó tűztenger gomolyog. Micsoda szédítő út a betlehemi csillagtól az utolsó karácsonyi tűztengerig.

Mindegyik karácsony éjszakából születik: az első karácsony Isten apai fájdalmának, a második az ember bűnbánatának, a harmadik az utolsó ítéletnek az éjszakájából.

Karácsonyt csak akkor értjük meg igazán, ha meglátjuk

a három karácsony belső összefüggését és ha megértjük a bölcsőjüket képező éjszakát, amelyből mindegyik elindul felénk.

1. A karácsonyi Ige boldogító bejelentéssel kezdődik: „Megjelent az Isten idvezítő kegyelme minden embernek.” Isten karácsonya tehát abban áll, hogy a krisztusnélküliség sötét éjszakáján megjeleníti az Ő kegyelmét.

Az első karácsony előtti éjszaka krisztusnélküliséget jelent. Filozófiai elmélyedésben, tudományban, művészetben gazdag volt ez a korszak. Technikai életberendezkedése miatt sem keletkezett szégyenkeznie, erkölcsi felfogásában is volt tisztaság és emelkedettség. Tehát nem ebben állt a korszak sötétsége.

A karácsony előtti emberiség sötétsége abban áll, hogy nem ismeri az Istent. A parancsoló, a számonvevő, az ítélkező Istent ismeri csupán, de nem ismeri az irgalmas Istent, ki kegyelmesen lehajol az emberhez. Pedig erre az Istenre van szüksége. Az ember ugyanis szembekerült az Istennel. Isten saját képére teremtette, de ez a hasonlatosság üres álarccá vált. Isten adott neki tehetséget, de azt ellene használta fel, királlyá tette a világot felett/ő meg rabja lett a világnak. Szenvedélyeket rejtett lelkébe, hogy a bérci sas biztonságával magasságok felé repüljön, ő meg szenvedélyei rabjává vált s korcs vakondok-lábaival kúszott a földön.

Isten nézi ezt az elfordult, eltorzult embert. Vájjon kicsoda segíthet rajta? Hiába fordul a természethez, a tudományhoz és a művészethez. Hiába keres oltalmat önmagánál vagy embertársainál. Isten arca elfordul tőle. Hasztalan minden, rajta nem segíthet más, hanem csak egyedül maga az Isten. Szentséges orcáján elsötétedik a dicsfény, elhalóan mondja: Odaadom, odaadom! És odaadja az Ő Fiát!

Ez az Isten karácsonya.

Mikor Mária fáradtan vonszolja magát s minden ajtó becsukódik előtte és minden hang visszautasítón kiált feléje: nincsen számodra hely, a magasból csodálatos szózat zendül: Én odaadtam Őt! Mikor angyalkar ujjongó karácsonyi himnuszt énekel, trónusterméből boldog mosolygással tekint alá Isten s csendesesen azt mondja: Én odaadtam Őt! Mikor Jézust farizeusok gyűlölete veri, elvesztésére a halál kötelét fonják, ellene követ ragadnak, emberek feje felett végigszáll egy hang: Én odaadtam Őt! Mikor gúnyolódok kacagása és hatalmasságok káröröme között szenved és meghal a keresztfán, akkor a le-

szakadó délutáni sötétségben megrázó kiáltás zúg végig az éjszaka gyászruhájában magára döbbsen világon: én odaadtam Őt!

Karácsonykor most is ez a zúgó kiáltás hallatszik. Mert mi vagyunk azok a bűnbe merült, elvetett, tehetetlen emberek, kik önmagunkon segíteni nem tudunk, kiken mások szeretete és jósága sem tud segíteni. Rajtunk egyedül Isten segíthet és pedig azzal hogy ítélkező Istenből mennyei Atyánkká lesz. Érthetetlen a mi karácsonyunk, ha mindezt nem látjuk. Látunk kell Krisztus földre küldetésének okát, emberré levésének értelmét, szenvedéseinek borzalmát, halálának rettenetességét. Érthetetlen a mi karácsonyunk, ha nem halljuk ma is Isten szavát: én odaadtam Őt!

Ez az Isten karácsonya.

2. „Isten üdvözítő kegyelme arra tanít minket, hogy megtagadván a hitetlenséget és a világi kívánságokat, mértékletesen, igazán és szentül éljünk a jelenvaló világon.”

Az ember karácsonya nincsen befejezve a karácsonyi kegyelem tényével. A kényelmesség keresztyénit fel kell ráznunk hazug álmaikból. A karácsonyi kegyelem követel, tanít, útbaigazít, irányt szab.

Karácsony megvilágosítja életünk első alaptörvényét: Isten gyermekei vagyunk. Nem az Ő teremő erejének mindenhatósága, avagy bírői hatalmának félelmissége tesz gyermekeivé, hanem végtelen atyai szeretete. Ezt az atyai szeretetet a jászolban fekvő gyermek-Jézus bizonyítja legszebben. Szervedésre és halálra küldi 'el őt az Isten, hogy mi élhessünk és boldogok lehessünk. Isten eme szeretete megváltoztatja hozzá való viszonyunkat. Ha Ő ennyire szeret minket, akkor nekünk is szeretnünk kell Őt.

Vallási fogalmaink tartalommal telnek meg. Isten nem dogma számunkra, hanem személyes lény, kit cselekedeteiből ismerünk meg. Megismerjük értünk folytatott harcát, lelkünk üdvösségéért való viaskodását és megérezzük, hogy ma is ugyanezen szeretet vezet.

Nem értjük szenvedéseinket, megaláztatásunkat, de tudjuk azt, hogy az a szeretet, mely egykor Krisztust elküldte értünk a földre, ma is boldogságunkon munkálkodik.

Isten szeretete átalakítja a világhoz való viszonyunkat. Felszabadulunk a világi kívánságok alól. Szervedélyeinknél

nagyobb és ellenállóbb erők érvényesülnek bennünk. A földi étellel szemben mértékletesek és becsületesek leszünk. Nem akarjuk az érzéki örömeket. Engedjük, hogy Isten irányítsa életünket.

Meglátjuk a jelenvaló világ hívságos voltát. Balgaság lenne mulandó értékekért feláldozni erőnket, becsületünket, erkölcsi értékeinket. Tanuljunk meg szentül és igazán élni! Ez az Ige válaszol azoknak, kik életük értelmét kizárólag annak külső értékeihez kötik és akik a kifosztott koldus örök elégedetlenségét képviselik. Pedig nem beszélhetünk addig életcsődről, válságról, összeomlásról, míg meg nem próbáljuk a karácsony által számunkra lehetővé tett életet. Az igazság azonban az, hogy eddigi életünket nem hatotta át a karácsonyi kegyelem. Vizsgáljuk meg magunkat, egészítsük ki hiányainkat s téveteget útról lépünk a helyes ösvényre. Bennünk erők, tehetségek, lehetőségek vannak elrejtve! Tőlünk függ, hogy megkeressük a mi új emberünket.

A karácsonyi bölcsőtől elindult életnek határozott állomásai vannak. Az első szakasz életvizsgálattal kezdődik, próbálkozással folytatódik és nagy életürességgel végződik. A második szakasz égő szomjúsággal kezdődik, istenkereséssel és az irgalmas Isten megtalálásával folytatódik s tehetetlenségünk érzeténél végződik. A harmadik szakasz a lélek nehéz próbatételével kezdődik, az újjászületés iskolájával folytatódik s az új élet boldogságával végződik. A célhoz érkezéskor új karácsonyi kérdés zendül az ember ajakán: mit adok én annak, ki nékem Krisztust adta?

Ez az ember karácsonya.

A kialakuló karácsonyi élet összes érzésünket, képességünket, erőnket igényli, mégis karácsonyi ajándék marad. Emberi elhatározásból, belátásból, akaratból, cselekvésből összegeződik, mégis a kegyelem ajándéka. Minél inkább átérezzük az Isten karácsonyát, minél jobban megértjük Isten szavát: „én odaadtam Őt”, annál inkább megértjük az ember karácsonyának követelését és annak jelentőségét. Állandóan erősödő hang zeng lelkünkben: Mit adok én Istennek? Én a Krisztust kaptam tőle, mit adok én néki?

Nagy Konstantin anyja, Heléna, templomot építtetett Bethlehem azon helyén, ahol Jézus bölcsője állt. Hieronymus egyházi atya ebben a templomban prédikált s a templom mellett

lakott. Sokszor hívták máshova. Csalogatták szelíd szóval, ígérettel, szeretettel. Mindig azt válaszolta: hagyjatok engem Krisztus bölcsőjénél, ott akarok meghalni, ahol Ő született.

Öreg korában papírra jegyezte ezeket a mondatokat: Valahányszor Jézus születése helyét látom, lelkem mindig beszélget velem. Mondom néki: — Milyen kemény fekvő helyed van én miattam! Hogyan háláljam meg?

Jézus így felel: Semmit sem kívánok magamnak, csakhogy dicsőség legyen Istennek!

Mondom én: Jézusom, valamit kell neked adnom, odaadom hát minden vagyonomat!

Jézus így felel: Enyém ég és föld, ezüst és arany, nem kell nékem semmi sem, adj mindent a szegényeknek!

Mondom én: — Mégis szeretnék Néked valamit adni, Krisztusom, különben belepusztulok!

Jézus így felel: — Megmondom, hogy mit adhatsz nekem! Add nékem bűneidet, rossz lelkiismeretedet és kárhozatodat.

Mondom én: — Mit akarsz velük csinálni, Uram?

Felel a Krisztus: — Vállamra veszem azokat, azok az én dicsőségem!

Sírva szóltam én: — Óh, én édes Jézusom, nem a jót, hanem a rosszat kéred tőlem. Vedd el belőlem az enyémet, azután add nékem a tiédet, akkor megszabadulok bűnömtől s enyém lesz az üdvösség.

Így beszélgetett Hieronymus Jézussal azon a darabka földön, melyen valamikor a Megváltó megszületett.

Tőlünk is megkérdezi karácsony, hogy mi mit adunk Jézusnak? Add oda üres, elbizakodott szívedet, bűneidet, rejtett szenvedélyeidet, önzésedet és haragodat, azután vedd át tőle új, megszentelt karácsonyi életedet, mert Isten állandó kegyelme abban áll, hogy nekünk Jézusban új élet lehetőségeit adja.

Ez a második karácsony, az ember karácsonya! De ez csak akkor lesz a tiéd, ha tiéd volt Isten karácsonya is.

3. Az apostol folytatja tanítását. „Várjuk ama boldog reménységet és a nagy Istennek és megtartó Jézus Krisztusnak dicsőséges megjelenését, aki önmagát adta mi értünk, hogy megváltson minket minden hamisságtól és tisztítson önmagának kiváltképpen való népet, jócselekedetekre igyekezőt!”

Az ember karácsonyi élete nagy előkészülés Krisztus utolsó nagy karácsonyára. Minden ember életének meg kell tisztulnia

a kegyelemben. És minden népnek le kell vetnie hamisságát és Jézus népévé kell lennie. Ha a megváltás öröme az egész világé, akkor a megtérés kötelessége is az egész világra vonatkozik. Azért tedd meg a magadét bűnbánattal, a bűnnel való szakítással, karácsonyi életed kidolgozásával, a többit bízd az Istenre. Egyéb feladatod ezek után nincs, hanem hogy várd Krisztus karácsonyának diadalmas ünnepét. Ez a várakozás a reménység.

Isten újjáteremtő munkájáról van szó, az igazi új emberről, új népről és új emberiségről. Isten örök teremtő munkájáról van szó, a szeretetről, a békességről, az igazságról. Új életéről van szó: az Istenben megtérő ember új életéről.

Nem tudjuk sem az időt, sem a hogyant meghatározni. De tudjuk azt, hogy Isten nem adta hiába áldozatul az Ő egy született fiát. Nem engedi, hogy a földre küldött igazság az emberek gonoszsága miatt meghaljon, hogy a szeretet megcsúfoltassék, hogy a Krisztusnak megváltó halála kigúnyoltassék. A bizonytalanságról a bizonyosságra irányítjuk tekintetünket s hiszünk Krisztus karácsonyának diadalában. Várjuk megváltó munkájának boldogító befejezését.

Krisztus karácsonyának bizonyossága komoly intelem mindenki számára. Adjuk oda magunkat értéktelen agyagként, hogy formáljon belőlünk Krisztus új teremtményt s tegyen minket új emberré és új néppé!

Három karácsony: az Isten, az ember és a Krisztus karácsonya. Mindegyik sötétségből támad és világosságra érkezik. Egymásba kapcsolódnak és egymásból származnak. Isten karácsonya nélkül nem lehet az embernek karácsonya. Az ember karácsonya viszont szükségképpen elvezet Krisztus karácsonyához. Ez az utolsó karácsony azután elkerülhetetlenül eléd áll. Megteheted, hogy Isten karácsonyáról nem veszel tudomást s az ember karácsonyát elutasítod magadtól. Az utolsó karácsonyt azonban nem kerülheted el: Krisztus eljön ítéletre!

Azért lásd meg Isten fájdmát, melyből az Ő karácsonya megszületett. Ébreszd fel bűnbánatodat, melyből a te karácsonyod megszülethetik. Akkor azután az ítélet éjszakájából eléd lép a diadalmas Krisztus, ki kezében a te örök karácsonyodat hozza.

A karácsonyi öröm forrása.

Karácsony.

Luk. 2, 10—11.: Monda az angyal nékik: Ne féljete, mert íme, hirdetek néktek nagy örömet, mely az egész népnek öröme leszen, mert született néktek ma a Megtartó, ki az Úr Krisztus, a Dávid városában.

Karácsony sajátságos tragikuma, hogy örömei megfojtják igazi örömét.

Ebben az időben valóságos örömszerzési láz fogja el az embereket. Hónapokon, heteken át készülődnek. Átvirrasztott éjszakák, átdolgozott napok beszélhetnek arról a sok milliárd öltésről, mellyel női kezek készítgetik a meglepetést. Keservesen megtakarított pénzek eltűnnek a fiókos szekrény rejtett sarkából. Új terhek rakodnak a régiekhez. A takarékosági ösztön megsemmisül a karácsonyi könnyelműségben. Ez az örömszerzési láz.

Az örömszerzési láz mögött szeretet húzódik meg. Talán sohasem lobog olyan erős lánggal a szívek szeretete, mint karácsony ünnepén. Az emberek közelebb kerülnek egymáshoz. A kihűlt oltárok hamvadó tüze újra lángalobban. Közömbös idegenek ismerősnek érzik egymást s a gyűlölködők szemében felragyog a megbocsátás szivárványa.

Az örömszerzési láz mögött a jobbulás vágyódása dolgozik. Az emberek lelkén megreped az önzés kemény kérge. Gyűlölködésük elalszik, közömbösségüket felváltja az egymásért való érdeklődés meghitt melegsége. Szeretnének jobbak lenni. Szeretnének életükbe több szívet, melegebb lelket, tisztább jóságot vinni.

Ezek az egyetemes emberi vonások karácsonyt a szeretet, a jóság, az örökember ünnepévé teszik. így lesz azután sokak számára karácsony tiszta emberi ünneppé, melyből azonban hiányzik a Megváltó Krisztus. Keresztyén jellege megkopik. Immár nemcsak a hívő keresztyéneké, hanem a hitetlenké is,

nemcsak a keresztyéneké, hanem a zsidóké is. Nem örülünk ennek az átalakulásnak, mert karácsony általánosítása megöli annak lényegét s tulajdonképpeni tartalma elvész külső megjelenésének ünnepi köntösében. A karácsonyi örömök megsemmisítik karácsony igazi örömét. Ez karácsony sajátos tragikumája.

Ezt a kiüresített karácsonyt a régi tartalommal kell megtöltenünk. Ehhez pedig az szükséges, hogy megismerjük karácsony igazi örömét.

Miben áll karácsony örömforrása?

Három mondattal válaszolunk:

1. Isten teljes kijelentésében.
2. Megoldhatatlanságok megoldásában.
3. Életlehetőségek biztosításában.

1. A karácsonyi öröm forrása Isten teljes kijelentésében van.

Istent kijelentéseiből ismerjük meg.

A természet megszámlálhatatlan szépsége, célszerűsége és gazdagsága az Ő teremő erejéről, bölcseségéről és hatalmáról beszél. A bennünk szunnyadó lelkiismeret az erkölcsi törvény fenségét védelmező és ítélkező Istenről szól. A történelem rejtett mélysége felett láthatatlanul megjelenik örökkévaló kormányzó keze.

Kérdés azonban, hogy az emberek ezekből a kijelentésekből megismerik-e az Istent? Meglátják-e Isten nagyságát a virágban, a búzakaralásban, a természeti világ törvényszerűségében? Felismerik-e Isten szavát a lelkiismeretben? Észreveszik*-e kezének munkáját a történelem évszázadaiban? Isten ezen kijelentései nagymértékben függnek az ember lelkiségétől, belátásától, műveltségétől, úgyhogy sok embernek semmit, vagy csak keveset mondanak az Istenről. A kijelentés határozottsága, érthetősége és közvetlensége szempontjából egyedüli fontosságú a kijelentés könyve: a Biblia. Isten az igében félreérthetetlen szavakban mondja: ez vagyok én, ezt akarom, ezt követelem tőled, ezt teszem érted, ezt ígérem néked!

Van azután ennél is tökéletesebb kijelentés: Jézus. Jézus eljön a földre, él, szenved, tanít, meghal, feltámad, azután felmegy a mennyekbe. Mindez történelmi tény, bizonyítható valóság. Ez Istennek legtökéletesebb kijelentése. Nem szóban, természeti törvényben, történelmi kormányzásban nyilatkozik meg,

hanem Jézus életében. Megjelenik egy személyben, akinek egész élete a megváltás gondolata körül alakul ki. Ezt a kijelentést nem lehet félreérteni, nem lehet mellőzni, ezt mindenkinek tudomásul kell vennie! Ez a kijelentés mindenkinek szól.

Isten teljes kijelentése tehát Jézus.

Karácsony öröme abban áll, hogy Isten Jézusban az Ő teljes kijelentését adja. Az evangéliumi történet ezt Jézus messiási munkájának megjelölésével fejezi ki: ma született a Megtartó! Az a mi karácsonyi örömünk forrása, hogy Jézus földrejövetele pecsét Isten összes kijelentésén. Bizonyságtétel arról, hogy Isten szeretete, kegyelme, ígérete nem üres szó, nem emberi képzeletlenség, hanem valóság. Jézus az isteni kijelentések ígéreteinek örök ámenje.

Azt mondja az örömet hirdető karácsony: Isten Krisztus által atyád lesz! Ne félj, örvendezzél, mert Ő szeret, végtelenül szeret téged! Elküldené-e szenvedésre és halálra egyszülöttjét, ha atyai szerelme nem volna végtelen?

Azt mondja az örömszerző karácsonyi ige: ma született néktek. Mindenkihez eljön. Nem nézi az ember származását, vagyoni helyzetét, életének értékét vagy értéktelenségét, jóságát, vagy hitványságát. Karácsonykor mindenki előtt nyilvánvalóvá teszi az ő teljes és tökéletes kijelentését.

Azt mondja az Ige: ma született. Senkinek sem kell már várakoznia. Nem rejti ígéretét jövődők kódébe. Megoldja vergődésünket és bizonytalanságunkat még ma, azonnal. És pedig nem új ígérettel, hanem Összes ígéretének betöltésével, nem szóval, hanem Krisztus elküldésével.

Ez a kijelentés azt mondja: boldog örömnappá derült ránk, mert van Krisztusban Megtartónk és Krisztus által van irtalmas mennyei Atyánk.

2. A karácsonyi öröm forrása a megoldhatatlanságok megoldásában áll.

Megoldhatatlan kérdésként áll előttünk az Isten igazságának és az ember bűnösségének egymást kizáró ellentéte. Az ember bűnösségével megsérti Isten akaratát. Ha Isten napirendre tér bűne felett, akkor leszállítja sérthetetlen akaratának értékét. Ha viszont levonja az ember bűnösségének végső következményeit, akkor az embernek el kell pusztulnia! Vagy Isten szentsége homályosodik el, vagy megsemmisül az embernek az élethez való joga.

Az ember mindig érezte a megoldás nehézségét s kiegyenlítésre törekedett. Áldozatokkal engesztelte az örökkévaló Istent. Sanyargatásnak vetette alá testét. Bűneiért önmagát büntette. Külső fegyelmezéssel, kegyetlen önkínzással igyekezett Istent kiengesztelni. Vagy pedig nem törődött bűneivel s dacosan élt Isten nélkül, Isten ellen. Bizonyos azonban, hogy a bűnös embernek a haragvó Istennel való ellentétét emberi cselekedettel, avagy bünt növelő tagadással nem lehet megoldani.

A másik megoldhatatlan kérdés az élet és halál ellentéte.

A természeti törvény végzete ránehezedik az egész világra. Az embernek is meg kell semmisülnie. Teste egykor összeomlik, érzékszerveinek munkája megszűnik. Eltűnik arcának szépsége. Szemének hűséges tekintete megtörik s ajkán elhal a gyengéd emberi szó. A világhódító hős is elbukik egyszer s tehetetlenebb lesz a bölcsőben fekvő kicsi gyermeknél. A halállal szemben való elbukás szomorú sorsunk s a búcsúzás felhője örök végzetként lebeg mindnyájunk felett: soha többé!

Isten karácsonykor kezdi megoldani a két megoldhatatlan kérdést. A legenda szerint Krisztus bölcsője és keresztfája ugyanazon fából, az Édenkert kidőlt életfájából készült. Mikor Isten bölcsőbe helyezte őt, már akkor eljegyezte a keresztfával. A bűnös ember és a haragvó Isten ellentétét egyedül Isten tudja megoldani a Krisztus megváltó halálával.

Karácsonykor ujjongania kell a keresztyén világnak, mert Jézus kiengeszteli a haragvó Istent s biztosítja számunkra atyai szívének bocsánatát. Mivel pedig minden ember bűnös, karácsony öröme minden emberé. A karácsonyi ajándékok helyett annak örüljünk, hogy Jézus leveszi rólunk bűneinket!. Van Megtartónk!

Jézus a második megoldhatatlan kérdést is megoldja: a halál kérdését. Legyőzi a bünt s vele együtt legyőzi a halált. A jászolban fekvő gyermek Jézus az ember életének ígétét tartja kezében. Ez pedig nem a földi élet meghosszabbítását jelenti, hanem az örökkévalóság és üdvösség ígétét. Nem azt jelenti, hogy életünk arasznyi idővel tovább tart, hanem hogy aki benne hiszen, az soha halált nem lát. Ha ezt igazán értékelni tudjuk, akkor csodálatos vigasztalás tölti el lelkünket. Rátékintünk Krisztus bölcsőjére s kezében meglátjuk szereteteink és a magunk életét. Nem marad a halál martaléka az az áldott lélek, ki karácsony ünnepén a magasságból sápadt orcával felénk tekint s

kinek elvesző alakját állandóan magunk mellett érezzük. Életünk befejezésekor mi sem semmisülünk meg, mert van Megtartónk!

Ez az igazi karácsonyi öröm forrása.

3. Karácsony öröme az életlehetőségek biztosításában áll.

Krisztus magával hozza az élet igazi célját. Karácsonykor feltárja előttünk az élet teljességét. Nem önmagáért jön a földre, hanem üdvösségünk biztosításáért. Nem saját dicsőségét keresi, hanem Istenét. Angyalok jelentik jövetelét, de nem Őt dicsőítik. Karácsonyi himnusz róla szól, de Istent magasztalja. Éppen így Jézus további élete is Isten dicsőítése.

Karácsony ünnepén meglátjuk, hogy nem önmagunkért élünk. Isten kezének eszközei vagyunk. Parányi porszem, földre hullatott kődarab, melyet Isten egy nagy templom falába akar beilleszteni. Csavar egy nagy gépezetben. Hangszer egy nagy orchestrumban. Milliók együttesében egyetlen hang. Mindez azt mutatja, hogy Isten mindegyikünkre bízott valamit. Tehát Istentől kapjuk életcélunkat. Örökkévaló terve szerint kell élnünk. Isten üzenetét kell továbbadnunk. Életünknek Isten dicsőítésévé kell válnia. Mindez pedig csak úgy lehetséges, ha engedelmesen, hűségesen, szeretettel szolgáljuk Őt.

Karácsonykor Isten mindnyájunkat láthatatlan karácsonyfa alá állít s égi fényvel világítja meg életünket. Azt keresi, hogy önmagunkért élünk-e, vagy az Istenért? Mert az a karácsonyi örömben megszülető élet, mikor a barázda munkása, a tudós, a foltozó csizmadia, az előkelő hivatalnok, a gyárimunkás, a mosónő, a betegség mellett virrasztó édesanya úgy élük életüket, hogy abból Istent dicsőítő karácsonyi ének lesz.

Karácsony megmutatja életerőnket is. Krisztus minket Isten gyermekeivé akar tenni. Ezt azonban nem a mi erőnkkel, hanem saját erejével végzi el és pedig olyképpen, hogy ártatlan vérével, szenvedésével és halálával az ő tulajdonává tesz. Közösségre lép velünk. Igéjével táplál. Szentlelkével támogat. Közli velünk Isten akaratát és erejét.

Örüljünk hát, közöttünk van és közöttünk marad életerőnk: a Krisztus.

Krisztus megmutatja karácsony ünnepén az élet kiáltó ellentéteinek kiegyenlítését is. Ember és ember között karácsonykor legélesebb az ellentét. A gazdagok meleg fészkből mennyezetig érő karácsonyfa világít az ablakon át, máshova kicsi fenyőág sem kerül. Sok helyen gazdag ajándékok alatt

roskadozik az asztal, hideg, penészes szobában pedig zúgolódva kiált az éhség.

Karácsony két megoldást kínál: az egyik az egyenlősítés, a másik a kiegyenlítés. Karácsony az emberi egyenlőség ünnepe és pedig az Isten előtt való emberi egyenlőség ünnepe. A társadalmi, vagyoni, műveltségi különbségek Isten előtt eltűnnek. Mindenkit egyformán szeret, mindenkit szíve és élete szerint bírál el, mindenkivel atyai kegyelme szerint cselekszik. Azt keresi, hogy a karácsonyfa alatt és a templomokban vannak-e a Megtartó után sóhajtozó, alázatos, bűnös emberek és hogy közöttük vagyunk-e mi is?

Karácsony azután a kiegyenlítés ünnepe. Szeretetre, segíetésre kötelez mindnyájunkat. Isten nem elégszik meg azzal, hogy karácsony elvégzi bennünk a maga munkáját, hanem minket is munkába akar állítani. Adjuk tehát tovább karácsony legszentebb ajándékát: Isten feltárult atyai szívét. Nyissuk meg szívünket az emberek előtt. Istenen keresztül lássuk meg a szegényt, a beteget, az árvát, a szenvedőt, a munkanélkülit, az elhagyottat. Mondjuk el nekik ezt a karácsonyi szót: Testvérem! Gondoljunk azokra, kiktől elválaszt szeretetlen szó vagy cselekedet, félreértés vagy ellentét s ajándékozzuk nekik a megbocsátás karácsonyi ajándékát.

Van tehát karácsonynak örök örömforrása és ez maga a Megtartó Jézus. Meglátjuk benne Isten legtökéletesebb kijelentését, a megoldhatatlanságok megoldását, az életlehetőségek biztosítását. Karácsony ezen örömét senki, semmi el nem veheti tőlünk. Lehet koldusszegény, halottsirató, fájdalmas, betegágy mellett virrasztó szomorú karácsonyunk: karácsonyi örömünk akkor is biztosítva van Krisztusban, a mi Megtartónkban. Sőt, minél sötétebb a mi karácsonyunk, a Megtartóban nekünk ajándékozott karácsonyi öröm annál erősebb fényel ragyog. Csak ne engedjük, hogy hivalkodó örömeink elvegyék karácsony igazi örömét és hogy karácsony örömtelensége megfosszon minket az igazi karácsonyi örömtől. Karácsonyi örömünk örök forrása Jézus, karácsonyi megajándékozottságunk pedig ez a boldog vallomás: ma született nékem a Megtartó!

A szabadító.

Nagypéntek.

Róm. 7, 24—25.: Óh, én nyomorult ember: Kicsoda szabadít meg engem e halálnak testéből? Hálát adok Istennek a mi Urunk Jézus Krisztus által.

Nagypéntek megértéséhez kétféleképpen juthatunk el, vagy Jézuson, vagy az emberen keresztül.

Ha Jézuson keresztül nézzük nagypéntek történetét, akkor azt mondjuk: Ecce homo, íme, az ember! Nézd azt a halványarcú, korbácsolt embert, kit válogatott gyötréseken hajszoznak keresztül. Tanítványával elárultatják, testi bántalmakkal sanyargatják, lelki megalázásokkal sorvasztják, hogy azután kimondhatatlan kínok között, latrokkal együtt keresztfára feszítsék! Nézd, ez a te Megváltód!

Ilyenkor megtelik szívünk részvétellel. Elmerengünk Jézus szenvedésén s az emlékezés könnyes fátyolába takargatjuk lelkünket. Valami csendes megnyugvásféle azt mondatja velünk: elvégeztetett! Vihar utáni csendességgel tekintünk magunk elé s úgy érezzük, hogy minden rendben van, valóban minden elvégeztetett.

Ha az emberen keresztül nézzük a nagypéntek történetét, akkor kezdetben nem látunk egyebet, hanem csak önmagunkat, a nyomorult, bűneiben vergődő, kárhozatra ítélt embert. Szívünkben nem a Krisztus iránti kegyelet ravatalgyertyái lobbanak fel, hanem a bűntudat pokoltüzei. Megirtózunk magunktól. Kétségbeesés fog rabságba. Lelkiismeretünk véresre korbácsol. Lemérjük bűneinket, erőnket, lehetőségünket s kétségbeesve állapítjuk meg, hogy nincs számunkra szabadulás. Bűnös életünk végzete dübörögve robog felénk és mi egészen bizonyosan tudjuk, hogy kárhozat és halál vár reánk. Így jutunk el Jézushoz.

Nagypéntek kétféle *szemlélete ugyanazon célhoz vezet, de más az útjuk és más a módszerük. Az egyik Jézusból indul el*

és az emberhez érkezik. A másik az emberből indul el és megérkezik Jézushoz. Az egyik a részvét és kegyelet érzéseinek karján viszi lelkünket, a másik az önvizsgálat lesújtó ítéletének s az emberi tehetetlenség kétségbeesésének a karján. Az egyik kívülálló szemlélővé teszi az embert, a másik beleállítja a véres tragédia sodrába. Az egyik befejezést nyer a keresztnél, a másik olyképpen érkezik hozzá, hogy útját a kereszten túl is folytatnia kell.

Az embernek kényelmesebb az első út. Jézusnak kedvesebb a második. Induljunk el ezen a másodikikon.

Az apostol felkiáltása igazi nagypénteki megnyilatkozás: *Óh, én nyomorult ember, kicsoda szabadít meg engem a halál testéből?* Ez az ige:

1. egy megállapítás: nyomorult ember vagy!
2. egy előre tudott ítélet: a halál vár rám!
3. egy esengő könyörgés: kicsoda szabadít meg?

1. Az ige mögött lemérhetetlen lelki gyötrelmem és egy megfontoltan elvégezett önvizsgálat záróitétele sötétedik. Pál apostol ajkát hagyja el ez a felkiáltás. Ő igazán rejtett mélységig ismeri az emberi természetet. Ismeri a test és lélek egybekapcsoltságát s azok különálló törvényeit. Ismeri az ember elhelyezkedését a világban. Ismeri erőviszonyait, helyzetét és lehetőségeit. De Pál apostol nagy életbölcselelő is. Egybetveti Isten követelését és az ember erejét, a kívánalmakat és a lehetőséget. Mint tapasztalt órasmester, tenyerére helyezi az ember rejtelmes életgépezetét, melyben kerek, rugók, tengelyek és acélkarcsók megbomolva rendetlenkednek és megdöbbszent lélekkel megállapítja, hogy ezt az óraművet emberi erővel helyrehozni nem lehet.

Pál apostol nemcsak általános elgondolással, hanem egyes esetekre támaszkodva állapítja meg saját nyomorult voltát. Leméri cselekedeteit és pedig nemcsak külső megjelenési alakjukban, hanem azok rugóit és indítóókait illetőleg is. Nézi a törvényhez való viszonyát s megállapítja, hogy a törvényt nem tudja az ember megtartani. Kutatja Istenhez való viszonyát s megrendülve látja, hogy a törvény betartása elégtelen. Lassú ítélezéssel végigmegy a bűn vonalán s megérkezik a halálhoz. Szívéből felsikolt a kiáltás: *Óh, én nyomorult ember!* Ez Pál apostol önvizsgálatának záróitétele.

Nagypéntek rákényszerít erre az önvizsgálatra. Leleplezi az embert s megmutatja, hogy milyen a maga igaz valóságában. Természeténél fogva az ember mindig szépítgeti önmagát. Hozzá tartozói előtt elrejtí igazi arcát. Az emberek társaságában úgy jár-ke, mozog, szórakozik és munkálkodik, hogy igazi benső lényét elrejtí. Némelyek annyira viszik ezt az ügyességet, hogy még önmaguk elöl is elrejtik igazi arcukat. Növeli ezt a veszedelmet, hogy a világ külsőleg megszépített embereket akar látni, külső előnyökhöz köti a maga kedvezéseit s hajlandó a belső értékek rovására külső értékekkel megelégedni. így azután kialakul az az ember, kinek élete a boldogság, a kötelességteljesítés, a becsületesség, a jóság álarcában jelenik meg. Önmagát szépnek, jónak, igaznak tartja.

Nagypénteken lehull az álarc s az ember ráeszmél arra a megdöbentő valóságra, hogy ő nyomorult ember. Elveszett, nyomorult emberré teszi a bűn, mely homlokára a halál bélyegét üti.

Ennél a megrázó megállapításnál a bűnt Isten mértékével kell mérnünk. Pál apostol nem fegyenceknek, tolvajoknak és gyilkosoknak prédikálja ezt az ígét, hanem minden embernek, a becsületes, tisztaéletű, erkölcsös, munkás, tisztességes embereknek. Elsősorban mindenestre önmagára gondol! Jóllehet tiszta, erkölcsös, munkás, önfeláldozó életet él, s minden erejével Krisztust szolgálja, mégis kétségbeesve így kiált fel: Óh, én nyomorult ember!

Ez az egyetemes bűnösség keményszavú kihirdetése. Az eredendő bűn következtében elveszítettük jóra való képességünket. Isten minket saját képére teremtett, de hozzávaló hasonlatosságunk letörlődött. Szabad emberekké tett, mi pedig a bűn rabságába szegődtünk. Gazdag örökségben részesített és mi azt eltékoztoltuk. Mindez egyetemes emberi bűnösség. Egyetlen egy sincsen közöttünk, ki ezekben az általános tételekben ne lenne bűnös.

A megállapítás részletezése még közelebb vezet a keserű igazsághoz. Isten azt mondotta néked: engedelmeskedj parancsolatomnak, légy gyermekem, embertársaidnak légy testvére, önmagadnak légy gondoskodó barátja, becsüld meg testedet és lelkedet. Te pedig Istent a harmadik, vagy tizedik helyre szorítottad. Önmagadat állítottad az első sorba, de nem a lelkedet, hanem csak a testedet. Lelki életedet elhanyagoltad. Ha táplá-

lására gondoltál, emberi bölcseséggel, vagy kétesértékű szellemi eleséggel táplálgattad, nem pedig Isten igéjével. A belső életed építésére rendelt anyaszentegyházat rajtad kívülálló szervezetté tetted, melyhez lelkednek alig van köze. Rajta kívül állsz és nem benne. Külső értékeit elfogadod, belső értékeire nem tartasz igényt. Vele szemben külső kötelességeidet teljesíted, de lelkedet és életedet nem adod oda néki. Embertársaidhoz való viszonyodat emberi, társadalmi és erkölcsi mértékkel méred. Ellenben elfelejted Isten követelését, ki embertársadnak a lelkét is rád bízta s ki törvényül kimondotta, hogy ami nem hitből származik, mindaz bűn.

Íme, az ember természetének bűnössége, elkövetett cselekedetben bűnei és mulasztásai ugyanazon gyökérről szökkennek szárba, a hitetlenség gyökeréről. Álarcos életet élsz mindaddig, amíg Istenedet élőnek el nem ismered és bizonyos igazságnak, igennek és ámennek el nem ismered ígérését tartalmazó igéjét.

Mit tehetsz? Micsoda lehetőség áll előtted? Add át magadat nagypéntek megrázó eseményének. Krisztus keresztfai szenvedése és halála rázza fel lelkiismeretedet halálos álmából. Ébredj gyászos emberi állapotod tudatára: bűnös vagy! Azután állj a riadtan sikoltozók közé s kiáltsd te is ezt a megrázó beismerést: Óh, én nyomorult ember!

2. Az ige kifejezi azt az előre tudott ítéletet, hogy a nyomorult emberre a halál vár.

Az a tétel, hogy a bűnös emberre kárhozat és halál vár, nem tudományos kérdés. Nem lehet azt bizonyítani, avagy érvekkel megvilágítani. Nem geográfiai kérdés. Független attól, hogy képesek vagyunk-e a kárhozat helyét megjelölni. Nem az emberi fantázia kérdése és nem felnőtt gyermekek riasztására kitalált rémmese. A kárhozat Isten erkölcsi világrendjének elutasíthatatlan követelése és mint ilyen, kétségbevonhatatlan valóságkérdés. Krisztus tanításának teljességét tagadnánk meg, ha a kárhozat valóságát kikapcsolnánk.

A kárhozat és halál értelmét az élet fogalma magyarázza meg. Az élet Krisztus tanítása szerint az embernek vele való közösségében áll. Ez a közösség nem teremthető meg külső kapcsolatokkal. Belső kapcsolatokra, lelki egyesülésre és életközösségre van szüksége, ami egyedül az Ő szent Igéje által

teremthető meg. Azt mondja Jézus: a ki az én beszédemet hallja és hisz annak, a ki engem elbocsájtott, örökélete van és nem megy a kárhozatra, hanem általment a halálból az életre. (Ján. 5, 24.) Az igazi élet az ige megállapítása szerint nem más, mint Krisztussal való állandó közösség. A kárhozat sem lehet más, mint a Krisztus közösségéből való kiszakadás és a halál a Krisztustól való elszakadás következménye.

A bűnös ember nyomorultsága abban áll, hogy saját erejéből képtelen a bűnből kiemelkedni. Emberi természetének romlottsága hatalmasabb, semmint új élet után való vágyódása és ehhez szükséges ereje. Életútja beletorkollik a lehetetlenség és a halál kettős veszedelmébe. Egyik oldalon magas sziklafal mered előtte, nem tud azon átjutni. Körmei letöredeznek, izmai megpattannak, testét véres sebek borítják. Megpróbálja újra és újra a meddő kísérletet, de összetörve, véresen, erejefogyottan zuhan vissza. A másik oldalon pedig a kárhozat szakadéka tántog, errefelé sem tud átjutni az élet mezőségére. Egyik oldalon bűnös természetéből származó tehetetlensége és bűnös élete akadályozzák, a másik oldalon a kárhozat szakadéka.

Az ember eljut előre-tudott ítéletéhez: a halál vár rám!

A nagypénteki ítélet felébreszti bennünk a felelősséget önmagukért. Isten azért adta nekünk az Ő lelkét, hogy azzal megtöltsük életünket. Hivatásunkban, magánéletünkben, családi körünkben, társadalmi tevékenységünkben mindig az az alapkérdés: mennyi lelket érvényesítettünk? Lelkünkben mennyi volt Isten Lelke? Lehetséges, hogy földi életünkben kikerüljünk a lelkünkre vonatkozó számadást és csak testi, földi dolgainkról tartunk elszámolást. Az utolsó ítéletkor azonban Isten elsősorban a lelkünket fogja tőlünk számonkérni.

Míg az ige kemény vádolása alatt megrendülök, lelkem beszállja életem eddigi útját s gondolatban sokakat megáldok. Megáldom szüleimet, tanítóimat, lelkipásztoraimat, kik Isten igéjének kezével megfogták lelkemet, nyomorult voltom tudátára ébresztgettek s rámutattak a halál és kárhozat büntől származó bizonyosságára. Visszatekintek ködbevesző alakjukra s magam előtt látom őket felfelé mutató kézzel: tudod-e, hogy te csak egy nyomorult, bűnös ember vagy? Kicsoda szabadít meg téged a halál testéből?

Kérdezem tőled: megáld-e téged is valaki?

Kérdezem magamtól: megáld-e engem is valaki?

3. Az apostol szava csengő könyörgés: ki szabadít meg?

Erre a kétségbeesett kiáltásra — kicsoda szabadít meg engem a halál testéből? — bénító némaság fekszik a világra. Hallgatva vár az önmaga sorsát kereső ember. Tehetetlenül hallgatnak a közelálló szívek. Lehajtott fejjel hallgat az emberi élet minden szépsége, jósága, nagysága. Halotti némaságban minden hallgat. Egyszerre csak a nagypénteki keresztről elindul a válasz-sóhaj: Én!

Krisztus szenvedése és halála ad ennek a válasznak tartalmat. Szenvedése és halála elégséges áldozat Isten előtt. Magára veszi bűneinket, kiengeszteli az Istent s visszaállítja a mennyei Atyával gyermeki viszonyunkat.

Bűntudattól, tehetetlenségtől és halálfélelemtől felkorbácsoltsolt lelkünk egyedül Krisztus keresztién tud megpihenni. Utolsó sóhajával izeni, hogy miattunk halt meg, mert a mi bűneink büntetését hordozta. Helyettünk halt meg, szenvedésével és halálával helyettünk fizette le a bűn véres árát. Értünk halt meg! Keresztfai halálával legyőzte a bűnt és halált, hogy új erővel új életre indítson.

Az emberi bűntudat megsemmisítő tehetetlensége, a kárhozattól és haláltól való félelem feloldódik tehát Krisztus keresztiében. Tőle minden kérdésünkre választ kapunk. Átala minden szükségletünk megoldást nyer. Minden terhünk az Ő kezébe kerül. Minden bűnösségünk megtisztul az Ő vérében.

Nagypéntek elindulása ez: megismered elvettetett bűnös voltodat s gyötrelmes úton megérkezel Krisztus keresztiéhez. Nagypéntek befejezése pedig ez: meglátod a keresztre feszített Krisztust s váltsághalálában megtalálod önmagadat.

A keresztfán elrejtett élet.

Nagypéntek.

János, 19, 16—30.: Akkor azért nékik adá őt, hogy megfeszíttessék. Átvevék azért Jézust és elvívék. És emelvén az ő kereszjtét, méné az úgynevezett Koponya helyére, amelyet héberül Golgothának hívnak. Ahol megfeszíték őt és ő vele más kettőt, egyfelől és másfelől, középen pedig Jézust. Pilátus pedig címet is írá, és feltévé a keresztfára. Ez vala pedig az írás: A NÁZÁRETI JÉZUS, A ZSIDÓK KIRÁLYA. Sokan olvassák ezért a címet a zsidók közül; mivelhogy közel vala a városhoz az a hely, ahol Jézus megfeszítetett vala: és héberül, görögül és latinul vala az írva. Mondának azért Pilátusnak a zsidók papifejedelmei: Ne írđ: A zsidók királya; hanem hogy ő mondotta: A zsidók királya vagyok. Felele Pilátus: Amit megírtam, megírtam. A vitézek azért, mikor megfeszítettek Jézust, vevék az ő ruháit, és négy részre oszták, egy részt mindenik vitéznek, és a köntösét. A köntös pedig varrástalan vala, felülről mindvégig szövött. Mondának azért egymásnak: Ezt ne hasogassuk el, hanem vessünk sorsot reá, kié legyen. Hogy beteljesedjék az írás, amely ezt mondja: Megosztotzak ruháimon, és a köntösömrre sorsot vetettek. A vitézek tehát ezeket művelék. A Jézus keresztyje alatt pedig ott állott vala az ő anyja, és az ő anyjának nőtestvére; Mária, a Kleopás felesége, és Mária Magdaléna. Jézus azért, mikor látja vala, hogy ott áll az ő anyja és az a tanítványa, akit szeret vala, monda az ő anyjának: Asszony, ímhol a te fiad! Azután monda a tanítványak: ímhol a te anyád! És ettől az órától magához fogadá azt a tanítvány. Ezután tudván Jézus, hogy immár minden elvégeztetett, hogy beteljesedjék az írás, mondja: Szomjú-hozom. Vala pedig ott egy ecettel teli edény. Azok ezért szivacsot töltvén meg ecettel, és izsópra tévén azt, oda vívék az ő szájához. Mikor azért elvette Jézus az ecetet, monda: Elvégeztetett! És lehajtván fejét, kibocsátá lelkét.

Nagypéntek a kegyelet ünnepe. Vértő szívvel állunk a golgothai keresztfához és megdöbbsent lélekkel nézzük Isten fiának szenvedését és halálát.

Nagypéntek az ember szabadulásának ünnepe. Az üdvösségtörténet nagy színjátékából ezen a napon fenséges biztonsággal kibontakozik az ember sorsa. Életútja elkanyarodik a kereszt tövénél: vagy az üdvösség magasságába visz, vagy a kárhozat szakadékába.

Nagypéntek az isteni kegyelem ünnepe. Lényege az, amit Isten cselekszik, nem pedig, amit az ember cselekszik. Jelentő-

sége még sem merül ki a keresztfára szegezett Krisztus meg-siratásában, hanem keresztfai halála ajándékának elfogadásá-ban áll.

Így azután eljutunk ahhoz a nagypénteki tanításhoz, hogy a keresztfán az embernek kétféle élete van elrejtve: a bűnből megváltott élete és a Krisztus kegyelméből kialakuló élete.

1. Krisztus kezében tartja bűnből megváltott életünket.

Nagypéntek megértéséhez önmagunkon keresztül jutunk el. Elindulunk abból az ismeretes, de elég sokszor nem hangoztat-ható igazságból, hogy az ember természete és élete szerint bűnös. Nincsen igaz ember egyetlenegy sem. Isten kijelentése egészen világosan beszél erről a kérdésről. Egynek bűnsete által minden ember bűnössé lett. Egynek engedetlensége által mindenki lázadóvá lett. Mindnyájan vétkeztek és szűkölködtek Isten dicsősége nélkül.

Ehhez a természetbeni megromláshoz járul mulasztásaink és vétkeink sokasága. Hiába gyönyörködünk a belső ember szerint Isten törvényében, egy másik törvényt hordozunk tag-jainkban és az rabulejt minket. Bűneink tudatára kell ébrednünk! Számolnunk kell gondolat-bűneinkkel. Nem tudjuk megmondani, hogy hányszor vétkezünk lelkünk gondolataival. Gyors fellob-banású és hirtelen múlású lángocska csupán, vagy állandóan izgató gondolat, mely végigkísér életútunkon. Hangtalan gondol-at, nem lesz belőle szó, nem válik cselekedetté, mégis vétkezés Isten, embertársaink és önmagunk ellen. Vannak érzés-bűncink. Némelyik csendesesen, látszólag tétlenül pihen szívünk koporsó-jában. Tényleg azonban egész érzelmi világunkat megmérgezi. Némelyik feltör ajkunkra, égő vallomás, pusztító káromlás, vagy cselekedet lesz belőle. Vannak cselekedet-bűneink, Istennel, emberrel, lelkiismerettel szembeforduló tetteink. Vannak mulasz-tásaink, melyek vádolása végigkísér utunkon. Eltékozolt időnk, parlagon hagyott lelkünk, porosan heverő bibliánk, elfelejtett diplomunk, némaságra kényszerített lelkiismeretünk. Vannak bűneink embertársainkkal szemben. Letörötlen könnyeik sebesfolyású patakká válnak, elnémítatlan sóhajuk pusztító orkánná. Vannak bűneink Istennel szemben, mert állandóan háládatlanok, engedetlenek, önzők és árulók vagyunk, nem hallgatunk szavára, szembefordulunk vele.

Megdöbbenve ráeszmélünk bűneinkkel járó tehetetlenség-ünkre. Ha emberekkel szemben vétkeznénk, ha cselekedeteink

elbírálásánál csak a mi látszólagos érdekünk döntene, akkor lehetséges lenne bűnünk jóvátevése. Mi azonban mindig Isten ellen vétkezünk. Emberek felé dobott durva szavunk beszennyezi Isten nevét. Aljas érzéseink Isten szentségét sértik. Magunk, embertársunk elleni vétkezésünk mindig Istenen keresztül zúg, mintha száz, ezer és millió mérgezett nyíl átszúrná atyai szívét. Hiába van minden, bűneink jóvátehetetlenek.

A bűn következményével is számolnunk kell. Egynek bűnesete által minden emberre elhat a kárhozat. Mulasztásaink és vétkeink elszakítanak Istentől, ez pedig részleges halál. Mulasztásaink és vétkeink megmaradása végleges szakadás Istentől, ez pedig kárhozat és halál.

A mai ember nem szívesen megy végig az igazság kemény köveiből kirakott úton. Szeretné elnémitani Istennek a bűnről szóló tanítását. Biztatná magát azzal is, hogy önmaga megtartására saját jósága, erkölcse, becsülete, kötelességteljesítése elegendő. Nagypéntek összezúzza ezt a hazug, önámító értékelést. Krisztus keresztfája hirdeti az egész világnak, hogy az emberen Isten csak a legnagyobb áldozattal tudott segíteni: keresztfai halálra adta szent fiát. Mit gondoltok, ha az emberen keresztül megmenthette volna az embert, nem kímélte volna az Ő egyszülöttjét?

Jézus szenvedésének és halálának megrendítő magyarázata tehát mi vagyunk! Bűneink miatt viszi a keresztet, szegeztetik keresztre, szenved megaláztatást, lelki gyötrelmet, szívbeli fájdalmat és rettenetes kínokat.

Mind ennek oka a bűnös ember, értelme pedig Isten örökkévaló kegyelme. Erről a kegyelemről mondja az írás, hogy amint egynek bűnesete által minden emberre elhat a kárhozat, azonképpen egynek igazsága által minden emberre elhat az életnek megigazulása. Isten kegyelme abban van, hogy a megváltó Krisztus vére által megigazít minket.

Az ember bűnből megváltott életéről prédikál a golgothai kereszt. Lássuk be bűnösségünket, elveszett, elkárhozott voltunkat, erőtlenségünket. Lássuk meg, hogy egyedül Jézus váltságahalála segít rajtunk. Ragadjuk meg hittel Isten ígését. Hítünk a bűntudat útján, a bűn megtagadásán át vezessen Istenhez. Legyén bizodalmunk abban, ki atyai szeretetből értünk Szent Fiát halálra adta. Higyjünk abban, ki Jézus szenvedését és halálát nekünk igazságul betudja. Engedelmeskedjünk annak,

ki a keresztfán megváltott életünket tartja átluggatott kezében. Tudjuk és akarjuk tudni, hogy őemberünknek meg kell feszítetni, hogy megerőtlenüljön a bűn teste, meg kell halnunk vele, hogy vele együtt feltámadhassunk.

Valóban a kereszten van elrejtve az ember megváltott élete!

2. A keresztfán van elrejtve a kereszttel kegyelméből kialakuló új életünk. Krisztus szenvedésében és halálában példát adott nekünk arra, hogy kötelességeinket miképpen teljesítsük. Nagypéntek Krisztus példájával nagypénteki embereket nevel s megmutatja kegyelemből kialakuló életünk alapvonalait.

A kegyelemből kialakuló nagypénteki élet engedelmisséggel kezdődik.

„*Emelvén* az ő kereszttét, *méné* az úgynevezett Koponya helyére.” Ez a szó: *emelvén* és *méné*, azt jelenti, hogy Krisztus szenvedésében és halálában Isten akarata egyesül az ő önkéntes engedelmisségével. A megváltás útján megy, de kényszerítés nélkül. Nem hárítja el, nem kerüli ki Isten parancsát, nem keres önmagát megkímélő megoldási formát, hanem önként vállalja az üdvösség-munkát.

Életünkben szintén Isten akaratának kell érvényesülnie. Vonatkozik ez életünk általános vonalvezetésére, melynek következetesen, állandóan, minden változások között Isten akaratát kell követnie. Azután vonatkozik életünk egyes eseményeire, tervekre és reménységekre, törekvésre és valóságra, dolgokhoz és emberekhez való viszonyunkra. Vájjon látjuk-e ezt az életvonalat? Magunk felett érezzük-e Istent és tudunk-e engedelmeskedni? Engedelmisség nélkül nincsen belső emelkedésünk és külső erősségünk. Engedelmisség által lelkünk megtisztul, szívünk megedződik és jellemünk gerincet kap.

Az engedelmisség kereszthordozással jár. „*Emelvén* az ó* *kereszttét*, *méné* a Koponya helyére.” Keresztet kellett vinnie. Hordoznia kellett a világ bűneit. Ment szenvedésről szenvedésre, megaláztatásról kínoztatásra, gyötrelmről halálra.

Istennek csak keresztvállalással lehet engedelmeskednünk. Kereszt által leszünk gyermekeivé. De vigyáznunk kell a kereszttel fogalmának meghatározásánál. Nemcsak a fájdalom, a betegség, a megaláztatás, a gond, hanem az igazság és a lélek kereszttét is vállalnunk kell. Szennednünk kell a megtagadott igazságért. Nem a saját érdekigazságunkról, hanem Isten igazságáról van szó. Tudnunk kell, hogy lelkünk csak szenvedés árán tisztulhat meg.

Állandó önmegtágadással, iskolázással, fegyelmezéssel, összetöréssel emelkedhetünk Istenhez. Hordoznunk kell saját bűneink keresztjét. Életünk képzelt és valóságos keresztjeit a bűn keresztjével kell kapcsolatba hoznunk, azt pedig Krisztus keresztjéhez kell vinnünk.

A kegyelemből kialakult élet szeretteinkért való felelősségre tanít.

Mikor Jézus meglátja keresztfája alatt anyját és Jánost, monda az ő anyjának: Asszony, ímhol a te fiad! Azután monda a tanítványnak: ímhol a te anyád! Ettől az órától magához fogadá azt a tanítvány.

Felelősséggel tartozunk hozzánk tartozóinkért. Gondolunk azokra, kiknek életével életünk egybefonódott. Rátékintünk szüléinkre, kik kor és gond alatt meghajolva állnak előttünk. Látjuk élettársunkat, kivel sírigtartó szövetségre léptünk. Szemünk előtt elvonultatjuk gyermekeinket, kicsinyeket és nagyokat, itthonlevőket és eltávozottakat. Krisztus keresztfai tanítása parancsolja, hogy érezzünk felelősséget értettük. Ne csak a szív, hanem a lelkiismeret kérdését lássuk a róluk való gondoskodásban. Ez a kötelességünk végigkísér életútunkon s csak a halál kapujában ér *vég*tt. Addig kell kötelességünket teljesítenünk, míg élünk, míg van karunkban erő, míg dolgozhatunk és gondoskodó szeretetünket cselekedetté változtathatjuk.

De ez a gondoskodás nemcsak kenyér- és hajlék-biztosítás, hanem kiterjed a lélekre is. Gondoskodnunk kell lelkünk belső megerősítéséről, hitbeli felfegyverzéséről, megmaradó támaszokról. Olyan szellemmel kell tartalmassá tenni életünket és olyan életirányt kell szabnunk szeretteinknek, hogy Krisztusban mindenkor támaszt találjanak s Krisztus által egymásnak támaszai legyenek. Jóvátehetetlen mulasztás, ha erről elfelejtkezünk.

Utolsó óránk nehéz harca békésen elcsendesedik, ha búcsúzkodó utolsó tekintetünk azt mondja szeretteinknek: van édesanyád, az anyaszentegyház és van támaszod a melletted állók hű szívében!

Mikor Jézus elvette az ecetet, monda: Elvégeztetett, és lehajtván fejét, kibocsátá lelkét.

Elvégeztetett Jézus szenvedése. Elvégeztetett a küldetés munkája. Elvégeztetett Isten akaratának betöltése. Elvégeztetett az élet diadalmas harca. Egy szó csupán: elvégeztetett, de benne

csodálatos gazdagság sugárzik: megpihenés, áldozat, engedelmesség, diadal.

Jézus megmutatja azt az életet, melyet az elvégeztetett szóval lehet és kell lezárunk. Halála óráján mindenkinek el kell mondania, hogy elvégeztetett. Lezáródik földi életünk. Véget ér szenvedésünk. Megszabadulunk gyötrelmeinktől, gondjainktól, megaláztatásainktól. Elbúcsúzunk kedves arcoktól, örömeiktől, reménységektől s könnyes szemmel intünk feléjük: Elvégeztetett! De vájjon benne lesz-e ebben a szóban annak isteni vonatkozása? Elmondhatjuk-e, hogy elvégeztetett a mi üdvösségünk? Isten megváltottjaivá lettünk-e? Elvégeztetett-e bennünk a Szentlélek munkája? Elvégeztetett-e Krisztus váltságahalálával a mi új életünk? Elvégeztetett-e Isten ama akarata, hogy kegyelmből élünk és Krisztus igazságából várjuk megtartásunkat?

Nagypéntek ünnepén a keresztre szegezett Krisztus arra tanít, hogy egykor tudjuk majd utolsó sóhajunkkal elrebegni ezt a szót: Elvégeztetett!

Íme, a keresztre feszített Krisztus két életet tart kezében: bűnből megváltott életünket és a kereszt kegyelméből kialakuló életünket. A megváltott életből származik a mi nagypénteki életünk. Mindkettő Krisztus keresztjéből virágzik, mert megváltott és újjáteremtett életünk egyedül Krisztus váltságahalála által van.

Krisztus vére.

Nagypéntek.

Máté 27, 24—25.: Pilátus pedig látván, hogy semmi sem használ, hanem még nagyobb háborúság támad, vizet vévén, megmosá kezeit a sokaság előtt, mondván: Ártatlan vagyok ez igaz ember véréből; ti lássátok! És felelvén az egész nép, monda: Az ő vére mi rajtunk és a mi magzatainkon.

A vér az élet jelképe. Éltető patakként száguld az emberi testben s lüktető erőt visz mindenhova. De a vér a halál jelképe is. Ha habzó pirosan megjelenik az ajak szélén, vagy ha erőszakosan kiömlesztik az ember testéből, a halál hírnöke. Az erőszakkal kicsordított vér az égre kiált. Ezért a vér következménye a halál. De az oltárra hintett vér engesztelő áldozat. Ezért a vér következménye a kegyelem.

A vér jelentése magasabb értelmezést nyer a Krisztus vérében. Krisztus életének tartalmát és lényegét legvilágosabban az ő vérében foglalhatjuk össze. A keresztyén egyház tanításának velejét legteljesebben a Krisztus vére fejezi ki. Evangélikus egyházunk gyakorlati vallásos követelményeit is legáttetszőbben Krisztus vérében szemlélhetjük. Nagypéntek azért képezi evangélikus keresztyén egyházunknak és az evangélikus keresztyén embernek a legnagyobb ünnepét, mert Krisztus vérének egyedülvaló világtörténelmi és üdvösségtörténelmi értékéről beszél.

Mit jelent tehát Krisztus vére nekünk?

Krisztus vére számunkra: 1. ítélet; 2. kegyelem; 3. élet.

1. *Krisztus vére ítélet.*

Megtörténik a második bíraskodás. A főpap előtti kihallgatás után Pilátus elé kerül Jézus. Az ítélszék körül előkelő rómaiak csoportosulnak. A főpapok súsárolva körültonlongják. Az írástudók megvesztegető érvéléssel magyarázzák bűnösségét. Pilátus unottan hallgatja vádaskodásukat. De íme, feleségének küldötte figyelmeztető izénettel settenkedik háta mögé: ne avatkozzál ennek az igaz embernek a dolgába!

Pilátus óvatosságra ébred. Kérdezi: mit cselekedjem vele? A felelet egyhangú: Feszítsétek meg! Az önmagát védelmező bíró újból kérdez: Mi rosszat cselekedett? A vádlók nem felelnek a kérdésre, hanem kiáltozva zúgják: feszítsétek meg! Pilátus vállát vonja. A sokaság előtt eljártssza a kézmosás száználmas színjátékát, azután így szól: ártatlan vagyok ez igaz embernek véréből, ti lássátok! A bíró szavára felzúg a tömeg: az Ő vére rajtunk és a mi magzatainkon!

Ez a könnyelműen odadobott szó örök igazság kifejezője. Krisztus vére van rajtunk és a mi magzatainkon! Krisztus vére az ítélet vére.

Az egész kérdés kettőn fordul meg. Először azon, hogy Isten mit követel tőlünk, másodszer azon, hogy ennek a követelésnek megfelelünk-e?

Isten követelését Krisztus parancsa állapítja meg: jer és kövess engem! Isten ennek a parancsnak engedelmes megtartását követeli tőlünk s azt kívánja, hogy ezt életünkkel megpecsételjük. Isten előtt való értékünk tehát nem emberi, vagy társadalmi, nem erkölcsi, avagy szellemi mértéktől, hanem Krisztushoz való viszonyunktól függ. Ez számunkra a döntő. Isten nem elégszik meg azzal, hogy jó, becsületes, munkás, erkölcsös emberek vagyunk, azt akarja, hogy hívő emberek legyünk. Hívő emberek pedig csak akkor lehetünk, ha Jézussal személyes életviszonyban állunk. Ez Isten kivételese velünk szemben.

A második döntő kérdés az, hogy eleget teszünk-e Isten követelésének? A felelet lesújtó. Az eredendő bűn által megrontott emberi természetünk szerint képtelenek vagyunk a jóra és hajlandók vagyunk a rosszra. Már születésünkkel Isten ítélete alá tartozunk. Ezenkívül életünk elemzésekor olyan bűnökre találunk, melyek elválaszthatatlanok saját ténykedéseinktől. Nyelvünknek, szívünknek, értelmünknek és akaratunknak különféle bűnei vannak. Vannak elkövetett cselekedet-bűneink, melyekkel Istent megtagadtuk.

A valóság az, hogy nem tudjuk teljesíteni Isten követelését, Krisztus vére tehát felettünk ítélet. Mi azonban nem elégedhetünk meg bűneink általános meglátásával. Rá kell jönnünk arra, hogy minden bűn Krisztus megtagadása. Miben állott Krisztus hóhérainak a bűne? Miért szegezték keresztre az ártatlant? Miért mondott Pilátus felette halálos ítéletet? Mert nem voltak

hajlandók elismerni, hogy Ő az élő Isten fia. Elfogadták Őt mesternek, szociális reformátornak, nemzeti vezérnek, nemes jellemnek, csak Isten fiának nem ismerték el!

Íme, feltáruul előttünk nagy számlakönyvünk, melyben bűn mellett bűn emel vádat ellenünk. Jusson eszünkbe bűneink sokasága! Mérgező, rosszindulatú szavak, káromlások, trágár tréfák, gonosz cselekedetek, gyűlölet, hűtlenség, önzés. Hulljanak lelkünkre a botorul eltékozolt órák, alkalmak és lehetőségek, melyek közelebb vihettek volna Istenhez, de amelyeket balgán elutasítottunk magunktól. Tovább megyünk egy lépéssel: feltáruul előttünk bűneink gyökere is. Krisztust ma is a mi hitetlenségünk szegezi keresztre. Hitetlenségünkől származik minden bűnünk. Elszakadunk Istentől, elhomályosodik rajtunk Isten arca, közénk ékelődik a bűnös világ sokféle kísértése és rombolása, mert nem hiszünk Krisztusban, az Isten Fiában. Látjuk a bűnt és a halált. Tudjuk, hogy két tényleges hatalommal állunk szemben. De bízunk saját erőnkben, jóságunkban, életünk tisztaságában s hisszük, hogy nekünk magunkon kívül senkire sincs szükségünk. Nincs Megváltóra szükségünk. Már pedig valahányszor az ember önmagát Krisztussá teszi, halálra *it*Oi magát a Krisztust.

Ezért ítélet rajtunk a Krisztus vére. Végigkísér egész életünkön. Küzdelmünkben, szenvedésünkben és örömünkben reánk tekint a keresztről vértelen, sápadt arca. Ha rövidke órára kiszakadunk a bűnös, hiú, hízalgó világ karjaiból s Isten elé állva komoly önvizsgálatot gyakorlunk, akkor lelkiismeretünk tengermélységében az ítélet elvarázsolt harangja kondul: Krisztus vére van rajtunk! A tények elől nem menekülhetünk, önmagunkat és az élet valóságait nem tagadhatjuk meg. Az az igazság, hogy halálra ítélt bűnösök vagyunk, kik miatt Krisztus keresztre feszítettett és kinek váltáságvérét nem becsüljük meg. Krisztus vére tehát kettős ítélet felettünk. ítélet, mert vére miattunk hullott és ítélet, mert azt nem becsüljük meg.

A szentige ezt a megállapítást is tartalmazza: Krisztus vére van rajtad és a te magzataidon! ' Nemcsak rólam van szó. Krisztus vére van gyermekeimen, akiket nekem kellene Krisztus keresztiéhez elvezetnem. Krisztus vére van élettársamon, kit Krisztus által lelkitársammá kellene tennem. Krisztus vére van édesanyámon és édesapámon. Ha magamon nem értem meg

ennek az igének rettenetes súlyát, nem üt-e szíven, mikor ezt kénytelen vagyok szeretteimre vonatkoztatni?

Krisztus vére ítélet!

2. *Krisztus vére kegyelem.* A halálra ítélt embert és emberiséget Istennek meg kellett volna semmisítenie. De szívében kigyúlt az örökkévaló atyai szerelem. Úgy szerette ezt a bűnös világot, hogy elküldötte egyszülött Fiát. Krisztus vére kegyelemmé lett s kiengesztelte a haragvó Istent.

Krisztus tiszta életével, ártatlan szenvedésével és halálával a mi elrontott életünkbe belép az örökkévaló kegyelem. Isten az Ő szenvedését és halálát elfogadja a mi igazságunknak. Úgy veszi, mintha mi szenvedtünk és haltunk volna meg a mi bűneinkért. De még ez a nagy kegyelmi aktus sem változtat életünk nagy hiányosságain. Sötét foltok árnyékolják utunkat. Szennyes bűnök, hálátlanságok, engedetlenségek és hűtlenségek járnak nyomunkba. Isten azonban mindezt feloldja Krisztus szenvedésében és halálában. Bűneinket elfedezi Krisztus megváltó érdemével. Mikor rólunk ítélezik, reánk tekint, minket vizsgál ugyan, de a keresztre feszített Krisztuson keresztül.

Azt mondja *Luther*, hogy Krisztus vére számunkra a kegyelem aranyruhája. Magunkra vesszük s belénk sugárzott bátorságával elindulunk az ítélszék elé. Ha saját bűnös életünk ruhájában járulnánk Isten elé, haraggal elutasítana. De ha a kegyelem vérruhájába öltözködünk, akkor kegyelmesen ránk tekint. Magunkra hagyatva hiába kiáltanánk Isten nevét. De ha Krisztus kiáltja: kegyelem, bocsáss meg nekik, Atyám! akkor megtörténik Krisztus vérének a csudája. Isten není minket lát, hanem a keresztre szegezett Krisztust. Nem a mi szennyes és sebesre mart életünket szemléli, hanem Krisztus véré, mely fehérre mossa minden vétünkét. Megbocsát, kiengesztelődik, kegyelmébe fogad a Krisztus véérért.

Krisztus vére kegyelem!

Bűnös emberek, tisztátalan lelkek, hazugok, paráznák, gyűlölködők, embert háborgatók, hűtlenek, lelketekkel nem törődök, halljátok meg a nagypénteki vigasztalást: Krisztus vére van rajtatok, de ez a vér kegyelem. Térjetez háta kereszthez! Engedjétek, hogy a megváltás áldott, piros harmatja rátok hulljon s elfedezzen titeket!

Az imént rettentő képről téptem le a fátyolt, mikor aláhúztam az igét: Krisztus vére ítélet rajtatok és a ti magzatai-

tokon. Elcsendesítem szívetek remegését s folytatom az ígét: Krisztus vére rajtatok és a ti magzataitokon kegyelem. Gondoljon mindegyitek önmagára. Kell, hogy önmagatokra gondoljatok, hiszen lelketekről, üdvösségetekről van szó. Legyen számotokra Krisztus vére kegyelem. Azután gondoljatok szeretteitekre. Kell, hogy rájuk gondoljatok, hiszen lelkükről és életükről van szó. Fordítsátok hát gyermekeitek szemét a kereszttel felé: Fiam, leányom ez a kegyelem vére! Élettársatokat kézenfogva, imádkozva, könyörögve vezessétek a kereszthez: ez a kegyelem vére! A rátok bízott lelkek könyvébe írjátok bele ezt az életfordító üzenetet: Krisztus vére kegyelem!

3. *Krisztus vére élet.*

A megváltás helyreállítja Istennel való viszonyunkat. Az ítélkező bíró csodálatos átalakuláson megy át. Amint Krisztus megérkezik a Golgota halmára s végigharcolja a szenvedés és halál végső harcát, ellágyulnak kemény arcvonásai s a bíró arca helyett a mennyei atya arca tekint reátok. Atyánk Ő, mi pedig Krisztus vére által megváltott gyermekeivé lettünk.

Krisztus vére azért élet, mert az új élet egyedüli lehetőségét rejti magában. Eddig a legyőzhetlen bűn hatalmában álltunk. Most felszabadulunk s Istennel való gyermeki viszonyunk által új erőt nyerünk. Krisztus vére új emberré tesz minket. Megváltoztatja életünk egyedül irányadó alapviszonyát: Istenhez való viszonyunkat. Nem a teremtett lény áll szemben a teremtővel, nem a rabszolga az ő urával, nem a halálraítélt a bíróval, hanem a gyermek az atyával. Ha gyermekeivé leszünk, akkor egymás testvérei vagyunk. Krisztus vére tehát megváltoztatja embertársainkhoz való viszonyunkat is. Mások leszünk családjukban, hivatalunkban, műhelyünkben, gazdaságunkban, gyülekezetünkben, községünkben, a közéletben. Krisztus vére élet-erőként dolgozik bennünk s megváltottságunk megszentelt új élet forrásává válik.

Látjuk tehát, hogy az élő Istent Krisztus vérében találjuk meg. Az igazságtévő Isten benne átalakul mennyei Atyává. Az egymás közötti testvériséget is csak Krisztus vére biztosíthatja. Benne átalakul az önző, önmagának élő, elzárkózó ember és egymás testvérvé válik. Seholy sem találunk annyi testvérszeretetet, mint Krisztus kereszttje alatt, ahol szegény, gazdag, boldog és szenvedő a bűnösség ugyanazon nyomorúságában,

ugyanazon hittal nyújtja két kolduskezét ugyanazon isteni ajándék felé: a Krisztus vérében biztosított élet felé.

Krisztus vére ítélet, kegyelem és élet. Ítélet, mert a mi bűnünk miatt halt meg. Kegyelem, mert. vérével Istent kiengesztelte s minket megváltott. Élet, mert megváltása árán új életlehetőséget ajándékoz. Ez a három együtt egy egész. Bármelyiket hagyjuk el, megrontjuk áldását, összetételének sorrendjén sem változtathatunk. Krisztus vére először ítélet, csak azután lesz kegyelem, kegyelemmé kell lennie, hogy élet lehessen számunkra. Az első nélkül tehát nincsen a második, az első és második nélkül nincsen a harmadik. Kegyelmet, életet pedig csak annak jelent, aki ítéletét is átszenvedte. Boruljunk hát keresztje alá s hulljon reánk áldásul és megtartásul Krisztus vére.

Napkeltétől napnyugtáig.

Húsvét.

Lukács 24, 13—15.: És ímé azok közül ketten mennek vala ugyanazon a napon egy faluba, mely Jeruzsálemtől hatvan futamatnyira vala, melynek neve vala Emmaus. És beszélgetének magok közt mindazokról, amik történtek. És lón, hogy amint beszélgetének és egymástól kérdezősködének, maga Jézus hozzájuk menvén, velök együtt megy vala az úton. De az ő szemek visszatartóztatának, hogy Őt meg ne ismerjék. Monda pedig nékik: Micsoda szavak ezek, amelyeket egymással változtok jártotokban? És miért vagytok szomorú ábrázattal? Felelven pedig az egyik, kinek neve Kleofás, monda néki: Csak te vagy-é jövevény Jeruzsálemben és nem tudod, minemű dolgok lettek abban e napokban? És monda nékik: Micsoda dolgok? Azok pedig mondának néki: Amelyek esének a Názáretbeli Jézuson, ki próféta vala, cselekedetben és beszédben hatalmas Isten előtt és az egész nép előtt: És mi módon adták őt a főpapok és a mi főembereink halálos ítéletre, és megfeszíték őt. Pedig mi azt reméltük, hogy ő az, aki meg fogja váltani az Izraelt. De mindezek mellett ma van harmadnapja, hogy ezek lettek. Hanem valami közülünk való asszonyok is megdöbbenettek minket, kik jó reggel a sírnál valának; és mikor nem találták az Ő testét, hazajöttek, mondván, hogy angyalok jelenését is látták, kik azt mondják, hogy Ő él. És azok közül némelyek, kik velünk valának, elmenének a sírhoz, és úgy találták, amint az asszonyok is mondták; őt pedig nem látták. És Ő monda nékik: Óh, balgatagok és restszívűek mindazoknak elhívésére, amiket a próféták szóltak! Avagy nem ezeket kellett-é szenvedni a Krisztusnak, és úgy menni be az Ő dicsőségébe? És elkezdvén Mózesről és minden prófétáktól fogva, magyarázza vala nékik minden írásokban, amik öfelőle megíratnak. Elközelítenek pedig a faluhoz, amelybe mennek vala; és Ő úgy tón, mintha tovább menne. De kényszeríték őt, mondván: Maradj velünk, mert immár beestvéledik, és a nap lehanyatlott! Beméne azért, hogy velök maradjon. És lón, mikor leült velök, a kenyeret vevén, megáldá, és megszegevén, nékik adá. És megnyilatkoznak az ő szemek és megismerek Őt, de Ő eltűnt előlük. És mondának egymásnak: Avagy nem gerjedezt-é a mi szívünk mibennünk, mikor nékünk szóla az úton, és mikor magyarázá nékünk az írásokat? És felkelvén azon órában, visszatérének Jeruzsálembe és egybegyűlve találák a tizenegyet és azokat, akik velök valának, kik ezt mondják vala: Feltámadott az Úr bizonynal, és megjelent Simonnak! És ezek is elbeszélék, mi történt az úton, és miképpen ismerték meg őket a kenyér megszegezéséről.

Két ember napkeltétől-napnyugtáig tartó egynapi életét mondja el a húsvéti történet.

A történet kerete egyszerű, alig van eseménye. Két ember valahol álmatlanul átvirrasztja az éjszakát, sóhajtozik, nyög,

vitatkozik, magába mélyedve, lehorgasztott fejjel százszor végigméri a szobát, mint ahogy az óra ingája megállás nélkül mozog jobbról-balra, balról-jobbra. Azután valamikor délután napsütéses, szikrázó úton elindulnak Jeruzsálem felé. Egyszerre csak ismeretlen ember csatlakozik hozzájuk. Immár hárman mennek. Beszélgetnek, kérdegetnek, felelgetnek. Napszálltakor együtt célhoz érkeznek s egy kis szóváltás után együtt átlépik otthonuk küszöbét. Ennyi az egész.

A történet belső tartalma azonban gazdagabb a külső keretnél. Benne lelki tragédiák dübörögnek, mint magasságból alá-zúgó hegyipatak, mely saját ágyát szabdalja sebesre. Benne szemek sírnak, szívek sajognak, lelkek viaskodnak valami nagy, szent, örökkévaló kincsért. Végül azután a völgy mélyére érkezik a patak. Fodros hullámai elsimulnak, ölen elpihen fájdalom, kétség, öröm és reménykedés. Tükrében, mint Isten szeme a kéklő égről, visszamosolyog a tündöklő nap.

Három szereplő közül kettőt névvel jelöl meg a történet. Az egyik Jézus, a másik Kleofás. A harmadiknak nevét nem említi az evangélista. A harmadik te vagy. Ez pedig azt jelenti, hogy a húsvéti történet nemcsak neked szól, hanem egyszer-smind rólad beszél.

Ennek a belső történetnek is ugyanaz a címe, mint a külső történeté: *Napkeltétől napnyugtáig*. A lelki átalakulásnak három szakasza van: 1. Kétségek közt egyedül; 2. Jézussal egy úton; 3. Vele együtt örökké.

1. A tanítványok kétségek közt egyedül szenvednek. Újra átélik az utolsó hetek eseményeit. Maguk előtt látják a búcsúzó Krisztust s szívük mélyéig hatol utolsó tanítása. Elszoruló szívvel nézik különböző árnyalatú szenvedését és megcsodálják hősiességét. Tágranyílt szemmel rámerednek az ítélezőkre, azután gondolatban végigmennek Krisztus szenvedés-útján. Megállnak keresztfája alatt. Nézik erőfeletti kínjait s holttestét csendes némasággal elhelyezik a sziklasírban.

Emlékezésüket megzavarja a bizonytalanság. Kleofás izenetet kapott a feleségétől, ki ott volt a húsvéti sír látogatói között. Küldötte ziháló lélekzettel állt meg a tanítványok háza küszöbén: feltámadott a Mester! Hallgatják az izenetet, kérdegetnek, kutatgatnak, próbálnak valami bizonyosat megtudni, de hiába. Igaz, nem igaz? Lehetséges, lehetetlen? A bizonyosat

könnyebben elviselnék, de ez a teljes bizonytalanság elviselhetetlen sziklaként nehezedik lelkükre. Nem bírják az emmausi hajlék csendességét. Lelkük korbácsolt tengerként háborog. Szívük retteget és reménység között vergődik. Szemük nyugtalanul tekintget jobbra-balra. Orcájukra piros lázrózsát rajzol az izgalom. Így szenvednek kétségek közt — egyedül.

Sok ember lelkéből ma is hiányzik a feltámadás hite. A tanítványokat csak egy nap választotta el húsvéttól. Megérthető tehát, ha az első híradásnak nem adtak hitelt. De azóta közel kétezer esztendő múlt el. Évezredek és évszázadok beszélnek Krisztus feltámadásának bizonyosságáról. Az emberiség, az egyház, az egyes ember élete húsvéti apológiává vált. És mégis, nem élsz-e te is kétségek között?

A húsvéti hittől függ az ember életiránya. Csak akkor lehet krisztusi életirányunk, ha hiszünk Krisztus feltámadásában. A feltámadás hite nélkül csak pogány életirányt követhetünk. Mert csak kétféle élet van: keresztyén és pogány. Azonban tisztában kell lennünk azzal, hogy a krisztusi életirány nem a keresztyén erkölcsön, hanem a keresztyén hiten nyugszik. A keresztyén hit szüli a keresztyén erkölcsöt. Ha hiányzik a hit, akkor az erkölcs is csak látszólagos érték. A keresztyén hitnek pedig legelső feltétele a feltámadáshit. Ha kételkedünk Krisztus feltámadásában, akkor rátévedünk a pogány élet sínpárjára. Külső harmóniát, élvezetet, belső nyugalmat, kötelességet, polgári becsületet, erkölcsöt, tisztességet keresünk, de mindezt függetlenítjük az Istentől. Nem ismerünk személyes, örökkévaló Istent, ezért kikapcsoljuk életünkben a felelősség, az ítélet és az örökkévalóság gondolatát. Az ilyenfajta berendezkedés sokféle leszámolást lehetővé tesz. Teremthet számunkra elfogadható, tűrhető, sőt kellemesnek és értékesnek látszó életet is. De két kemény valósággal semmiképpen sem tudunk leszámolni: a bűnnel és a halállal.

Elalkusszuk a bűn komolyságát s elrejtjük annak kitörölhetetlen hatásait. Elaltatjuk lelkiismeretünket. Megnöveljük értékünket. Emberekhez mérjük önmagunkat. Életünket kimerítve látjuk a földi tartózkodásban. Legfeljebb az emberi ítélettel vetünk számot, de nem törődünk Isten ítéletével.

Éppen így komolytalanul nézzük a halál valóságát. Húsvét napján megállunk kedveseink sírja mellett, vagy legalább gondolatunkat küldjük távoli sírhalmukhoz. Végiggondoljuk törté-

netüket. Halljuk ziháló léleketüket, suttogva kiejtett szavukat. Könnyfátyolos szemmel újra látjuk megtörő utolsó tekintetüket, Próbáljuk emlékezetünkbe vésni arcát, hangját, nézését. Azután már csak az utolsó szomorú feladat következik. Átadtuk a földnek drága testüket, mely valamikor ránk hajolt és megcsókolt. Kezüket, melyek megsimogatták homlokunkat. Hűségben elégett szívüket, mely elrejtve hordozta arcunkat. Elfojtott sírással kérdeztük: mi lesz eltemetett drága kedveseinkkel? Minő sors várakozik rájuk? Mi lesz koporsóba fektetett testükkel és mi lesz a lelkükkel? Mi lesz saját életünk befejezése? Hova érkezünk a halál sötét alagútján át? Halott birodalomba, avagy napfényes életmezőre?

Kétségek közt vagy egyedül. Ez az egyedüllét a lélek kízókamrája. Tüzes vassal égeti szívét, véresre szabdalja testét, darabokra tépi idegszárait és malomkövek közt megőrli erejét. A magárahagyatottság halál. Ne maradj egyedül! Ne maradj egyedül kétségeiddel, önmagát marcangoló lelkeddel és lelket sorvasztó fájdalmaiddal. Menj, siess, menekülj életed tartóoszlop nélküli hajlékából, mielőtt az összeomlik. Ne maradj egyedül!

2. Délután van. A tanítványok felkészülnek, elbúcsúznak, azután elindulnak. Mennek, vándorolnak lehorgasztott fejjel, elsötétült orcával. Egyszerre egy idegen csatlakozik hozzájuk. Nehéz fájdalmukban tehernek érzik ennek az embernek a jövetelét. Fáj az ismeretlen arc, a szokatlan hang, a rájuk kényszerített együttlét. Külön is fáj az idegen tájékozatlansága. Megbotránkoznak kérdésein. De mikor Jézus Isten örökkévaló igéjével magyarázza saját szenvedését és halálát és megérteti, hogy „ennek így kellett történnie”, akkor meggyötört lelkükben csodálatos átalakulás megy végbe. Keblükben új szív dobog, lelkükben világosság ragyog. Így mennek Jézussal egy úton.

Jézusnak hozzánk csatlakozása olyan természetes és magától értetődő, mint a hajnalébredés, a harmathullás és a felhőn átfénylő napsugárzás. Szíve vágyódása szerint állandóan találkozni akar velünk. Megáll előttünk, mikor kétségbeesve egyedül keringünk szobánkban s halkán szól hozzánk, mikor sem mi magunk, sem senki más nehéz életkérdéseinkre válaszolni nem tud. Állandóan mellettünk megy, legfeljebb nem vesszük észre. Szól hozzánk, de nem hallgatjuk meg. Lerázzuk magunkról,

mint kellemetlen idegent. Kényelmetlennek érezzük, mert megmondja véleményét.

Pedig Jézus minden életváltásunkban megszólal. Kísérteink között, elhatározásaink előtt megnyilatkozik. Beleszól dolgainkba. Véleményt mond magatartásunkról. Irányít, visszatart, biztat, dorgál és bátorít. Mindennap teljesen bekapcsolódik életünkbe. Ismeri szenvedésünket, mégis megkérdezi, hogy mi fáj? Mikor ajkunkról túláradóan zuhog a követelés, az elégedetlenség, a zúgolódás, a szomorúság és igazságtalannak mondjuk, hogy gondok közt élünk, míg sokszázan jólétben sütkéreznek, hogy szenvednünk kell, míg mások boldogok, hogy nem tudunk érvényesülni, pedig becsületes, jó emberek vagyunk, hogy éppen a mi házukba tér be a halál és a szerencsétlenség, pedig sok istentelennek százszor több boldogság jut, akkor megmutatja az életalakulások mögött elrejtett isteni akaratot és megmagyarázza, hogy „mind ennek így kellett történnie”. Jézus dorgálással kezdi a tanítványokhoz intézett válaszát. „Balgatagoknak és restszívűeknek” nevezi őket, pedig csak három napra rendült meg bennük a hit. Vájjon mit szól nekünk, kik évek, évtizedek óta, talán egy hosszú életen át, nem törődünk vele?

Jogosan dorgál meg azért is, mert saját kicsinyes szenvedésünk, vágyaink, gondjaink miatt elfelejtkezünk arról a mindek fölé emelkedő nagy boldogságról, hogy van feltámadott Krisztusunk! Feltámadott! Legyőzte a bűnt és halált és diadalt szerzett számunkra is!

Nézzünk örvendező lélekkel a feltámadott Krisztus felé!

A dorgálás után magyarázatra nyílik Krisztus ajka. Az ige fényébe állítja életünket. Megmagyarázza, hogy mind ennek így kell történnie! Az Isten így akarja. Hogy miért jó ez így és miért van ez javunkra, miért jelent több megmaradó boldogságot a könny, mint a mosoly, a szenvedés, mint a boldogság, nem tudjuk. Jézus nem is ezt magyarázza meg. Kizárólag erre az egy mondatra vonatkozik magyarázata: „ennek így kell történnie!” Minden kétséget megold az az egy valóság, hogy Isten nekünk mennyei atyánk, szeret minket, javunkat akarja. Behunytszemű emberek vagyunk, tapogatózva járunk. De ha hitünk szeme megnyílik és megvilágosodik előttünk Isten akaratának értelme, akkor meglátjuk, hogy nem üres szó, hanem

boldogító, megnyugtató igazság az ének szava: Mind jó, amit Isten térszen, szent az Ő akarátja!

Ennek az igének intése így hangzik: ne maradj egyedül kétségeid és bizonytalanságaid magánosságában, hanem lásd meg a melletted haladó Jézust, közöld vele kérdéseidet és hallgass meg válaszát.

3. Este van. Az útszéi olajfák árnyéka megnyúlik s a hegyek oldaláról alkonyati ködfátyol ereszkedik alá.

A tanítványok hazaérkeznek. Jézus ajka már-már búcsúzásra nyílik, de elnémítja a tanítványok könyörgése.

Húsvét megmaradó boldogsága azt jelenti, hogy állandóan a feltámadott Krisztussal élhetünk. Nem távozik tőlünk. Velünk van, velünk él áldott, boldog közösségben. De amint az első húsvétkor ez a tanítványok hozzájárulásával történt, úgy reánk is feladatok várnak. Kérjük őt, hogy maradjon velünk. Tárjuk fel előtte házunk ajtaját. Engedjük, hogy Ő legyen a családfő, Ő szegje meg a kenyeret, Ő mondja az áldást. Vezesse egymáshoz a széthúzó szíveket. Közölje velünk követeléseit. Adjon új lelkületet. Teremtsen önmagával állandó együttlétet.

Az állandó együttlétnek feltételei vannak. Sokszor beszélünk róla, de hiányzik annak komoly tartalma. Nélkülözzük a vele való együttlét hatásait. Felejtjük, hogy életünk tele van ugyan vallási szólamokkal, de hiányzik azok hitelesítő tartalma. Krisztussal való együttlétünk komoly imaéletünk által válik valósággá. Imaéletünk pedig elválaszthatatlan a komoly igeélettől. Imádkozás és bibliaolvasás elválaszthatatlanok egymástól. Bibliaolvasás nélkül elvész imádkozásunk bensősége, megszűnik annak Istenből táplálkozása és Istenben való megnyugvása. Emberbeszéddé válik isteni válaszolás nélkül. Az igében közli Jézus felőlünk való akarátát, útbaigazít, irányt mutat. Igéjében ad erőt. Megvilágítja életünk eseményeit s megrajzolja új életünk alapvonalait. Ennek az igeéletnek egyik áldott forrása a templomi élet, mely Istennel beszélgetésünk drága alkalmait és indításait nyújtja. így válik az imaélet, az igeélet, a templomiélet által erőssé Krisztussal való közösségünk.

Krisztussal való együttlétünk az egész életre kiterjed. Át-hatja testi és lelki életünket. Tartalmassá teszi hivatásunkat és kötelességteljesítésünket. A mindennapi kenyérért folytatott harcban megerősít. Megáldja a verejtékező ember szorgalma-

tosságát. Meghallja a munkanélküliek kiáltását, az éhes szájak, a könyörgő kezek imádságát: Uram, maradj velünk! Valósággá válik Jézus mindennap megismétlődő mozdulata, mellyel asztalunkra hajol és megszegei kenyerünket. Megáll a kereszthordozók előtt s erőfeletti küzdelmükhöz erőt ad nekik. Ráteszi kezét a halálos ágyon vergődő homlokára s leszegezett koporsófedélen át is meghallja az elmondott és elmondatlan imádságot: Uram, maradj velünk! Jézus feltámadása azt jelenti tehát, hogy Vele élünk örökké.

Húsvét második ünnepe két tanítványnak napkeltétől napnyugtáig terjedő történetét mondja el. Számunkra áldást azonban csak akkor jelent, ha felismerjük benne belsőéletünk fejlődését s megtanuljuk, hogy napkeltétől napnyugtáig meg kell találunk Jézust és vele együtt kell érkeznünk a szülőház alkonyati homályban feltáruló kapujához.

A halál arca.

Húsvét.

Márk 16, 1—8.: Mikor pedig elmúlt a szombat, Mária Magdaléna és Mária, a Jakab anyja, és Salomé, drága keneteket vásárolának, hogy elmenvén, megkenjék őt. És korán reggel, a hétnek első napján a sírbolthoz ménének napfelköltekor. És mondják vala maguk között: Kicsoda hengeríti el nekünk a követ a sírbolt szájáról? És odatekintvén, láták, hogy a kő el van hengerítve; mert felette nagy vala. És bemenvén a sírboltba, látának egy ifjút ülni jobbfelől, fehér ruhába öltözve; és megfélemlének. Az pedig monda nékik: Né féljete. A Názáreti Jézust keresitek, aki megfeszítettet; föltamadott, nincsen itt; imé a hely, ahová Őt helyezek. De menjetek el, mondjátok meg az Ő tanítványainak és Péternek, hogy előttetek megyén Galileába; ott meglátjátok Őt, amint megmondotta néktek. És nagy hamar kijövé, elfutának a sírboltból, mert félelem és álmélkodás fogta vala el őket; és senkinek semmit sem szólának, mert félnek vala.

Húsvétkor világraszóló csuda történt: meghalt a halál!

Mikor Jézus holttestét lopva elhelyezték az arimathiai József sírboltjában, a halál győzelmes, hatalomittas, eltorzult ördögi arca ráhajolt Krisztus testére s ezt az egy szót kiáltotta: Győztem!

Húsvétkor megváltozott a helyzet. Mikor elgördült a sír szájáról a sziklakő s Jézus testéről aláhullottak a gyolcslepedők, lábai előtt riadt rémülettel összecsucsklott a kaszás halál csontvázalakja. Jézus kiegyenesítette meggémberedett testét és így szólt: Győztem!

Fehérruhás ifjú ajkáról elindult világgá a húsvéti ének: Jézus él és feltamadott! Melódiájába pedig párhuzamos énekként beleszővődött az élet diadalmas éneke: Meghalt a halál!

Pedig tulajdonképpen nem halt meg a halál, hanem Jézus feltámadása következtében átalakult annak arca. Nézzük meg hát, hogy milyen a halál arca Jézus feltámadása előtt és milyen az Jézus feltámadása után?

1. A Jézus sírjához menő húsvéti vándorok a megfeszített Jézuson keresztül meglátják a halál arcát. Csontos, kemény,, kegyetlen arc. Szemüregében eltemetkeznek az életpatatok.

Csontkezében virágok és szálfák élettelenül összeomlanak. Lehelletére szederjes foltok hullanak az izmos férfitestre és a gyermek harmatgyenge testére. Volt, nincs, nem lesz többé! — mondja a kaszás diadaléneke.

A húsvéti csapat viszi a gyolcslepedőket, a pólyáló szalagot, a drága kenetet. De mit ér ez? Magán a tényen nem tudnak változtatni. A halott Jézus halott marad. A halál ellen erőtlen minden emberi próbálkozás.

A halál a természeti törvény kemény vonásait hordozza magán. Minden születettnek meg kell halnia. A születéssel kezdődő életvonalnak szükségképpen a halál éjszakájába kell beletorkolnia. A tavaszi éneket zengő pacsirta valamikor örökre elnémul. Az óceán mélységében élő, soha nem látott hullőszörnyeteg valamikor eltűnik a nagy ismeretlenségben. A reggeli napsütésben libegő tiszavirág alkonyatkor halottként rápereg a Tisza vízére. Meghal a mező virága s az erdő rejtett zugában kidől a büszke cser. A természeti törvény kérlelhetetlensége rendelkezik minden élő felett.

Az a halál, mely megállítja a növényvilág nedvkeringését és megszünteti az állatok szerveinek munkáját, ráteszi kezét az emberre is s megállítja szívének, tüdejének, idegrendszerének, agyának munkáját. Elválasztja lelkét a testétől s megszünteti az életet. Ez a természet kérlelhetetlen törvényszerűsége.

A természeti törvény a maga kegyetlenségében következetes. Mindenkire kimondja halálos ítéletét. Nincsen tekintettel életkorra és körülményekre, nem hallgat emberi könyörgésre és érvelésre. Hiába esdekel gyermekeiért az édesanya. Magával viszi a mirtuskoszorus menyasszonyt. Kiüti a munkaeszközt a sokgyermekes családapa kezéből, de ugyanakkor tolószékében élni hagyja a gutaütöttet, kinek üveges szemében már régen kialudt a lélek tüze.

Erkölcsei mértéket sem ismer. Viszi magával a becsületes, a jó, a hasznos munkát végző embert és élni hagyja a hitvány becstelent.

A halál törvényében azonban van egy nagy erkölcsi mozzanat. Ez pedig az, hogy mindig a bűn következményeképpen jelentkezik. Benne tehát Istennek az emberre vonatkozó egyetemes bírói ítélete szólal meg. Mindenkinek meg kell halnia, mert mindenki bűnös. A halál a bűn zsoldja.

Mit látunk tehát? A halál a bűn következtében lépett fel

az ember világában. Nem az Isten, hanem a bűn teremtette meg” a halált! A halál nem tartozik Isten eredeti világrendjéhez, mert az Isten halhatatlanságra teremtette az embert. Mivel azonban az ember bűnösségével megsértette az Ő örökkévaló isteni fenységét, az életvalóságok közé belépett a halál.

Látjuk tehát, hogy a halál a bűn következtében jött létre s uralma mindaddig fennáll, míg töretlenül érvényesül annak romboló hatalma. Ezért Krisztus nélkül a halál arcából a megsemmisülés, a pusztulás, az örök elválás tekint reánk.

Sírjunk a húsvéti asszonyokkal, mert a halál ellen nincs védelem és nincsen vigasztalás.

2. A halál arca Jézus feltámadásával megváltozik.

A húsvéti csapat megérkezik az arimathiabeli József kertjébe. Üres sirt látnak maguk előtt. Szájáról elgördült a hatalmas sziklakő. A sírban szanaszét hevernek a halotti lepedők. Fehéruhás ifjú köszöntése száll feléjük: Ne keressétek holtak között az élő! Jézus él, feltámadott!

Mi történt tulajdonképpen húsvét reggelén? A halott Jézusba visszatért a lélek. Leoldotta kötelékeit és kiegyenesítette természetét. Elindult, ment, látott, hallott és beszélt. Életképességének teljes visszatérése a halál feletti győzelmét jelentette. Valóban elmondhatjuk tehát, hogy húsvétkor meghalt a halál.

Isten visszaállította eredeti teremtési rendjét és pedig olyképpen, hogy Krisztusnak a bűn felett szerzett győzelmét beleállította a megváltás által teremtett új életrendbe. Jézus váltsághalála megszünteti a halál okát, megváltozik tehát a halál arca is. Isten igéje ezt az igazságot így fejezi ki: „Krisztus eltörölte a halált, világosságra hozta az életet és halhatatlanságot az evangéliom, vagyis a váltság által.” (II. Tim. 1, 10.) Egy más helyen azt mondja az ige, hogy Krisztus a halál felett uralomra emeli az életet. „Én örökéletet adok nékik és soha örökké el nem vesznek és senki ki nem ragadja őket az én kezemből.” (Ján. 10, 28.) Tehát a halál felett diadalmaskodik az élet, de csak akkor, ha az ember életében diadalmaskodik Jézus.

A mi teremtési rendünkbe is bevonul a halálgyőző vitéz, a feltámadott Krisztus. Ne reszkessetek a haláltól! Krisztus a mors imperátori detronizálta s diadalmasan elfoglalta az élet trónusán királyi helyét. Lábai alatt görnyedve hever az ördög és halál. Magasra emelt kezében győzedelmesen lobog az élet fáklyája.

A halálban immár nem semmisülnek meg kedveseink. A drága arc, melyen boldogan pihent tekintetünk, a hű szemek, melyekből sugárzó lélek szállt felénk, az áldott kéz, mely simogatott, vezetett, értünk munkálkodott, nem vész el örökre. Halottaink számára is lesz halálfeletti győzelem. Mi magunk is bátran tekinthetünk életünk végére. Sírhoz érkezünk ugyan, de abban nem a halál, hanem a feltámadott Krisztus vár minket.

Elmondhatjuk tehát, hogy a halál arcát Jézus gyökeresen megváltoztatja. Ez pedig abban áll, hogy behúzza abba a diadalmas élet vonását és feltámadásával, a halál ellenére is, lehetővé teszi az életet. Ez pedig azt jelenti, hogy jóllehet a halál, mint természeti szükségképpeniség megmarad, Krisztus halála és feltámadása által mégis az élet diadalmaskodik. Az ember életének ez a megmaradása azzal válik lehetővé, hogy Isten Krisztus váltságahaláláért kibékül az emberrel s vele megmaradó életközösséget teremt. A halál kinyújtja ugyan kezét az ember felé, de annak Istennel való életközösségét nem tudja megsemmisíteni.

Álljunk meg ennél a gondolatnál egy pillanatra.

Az embernek ezen a földön több életköre van. Érzékszerveivel bekapcsolódik a természet világába, ez a természeti életkör. Szemeivel látja a természet szépségeit, a körülötte levő tárgyakat, a vele együtt élő embereket. Hallószervével hallja a hangot, a beszédet, a zenét. Beszélőképességével kifejezi gondolatát. Mikor azután jön a halál s kezének érintésével megsemmisíti az érzékszerveket, széttépi az embernek a természeti életkörről való kapcsolatait.

Az embernek van lelki-életköre, melybe értelmi képességeivel kapcsolódik. Van értelmünk, tudunk gondolkodni, következtetni, emlékezni. Vannak érzelmeink, melyek ' hangulatot, mélységet és tartalmat visznek életünkbe. Van akaratunk, mely erőnkét és elhatározásunkat kormányozza. Óh, milyen végtelen gazdag világ a lélek világa! Lelki képességeink bekapcsolnak minket a tudomány, a művészet, a kultúra világába s kimondhatatlan boldogság és gazdagság részesévé tesznek.

Mikor azután jön a halál s kemény kezének érintésére kialszik a lélek tüze, a ragyogó elme csodálatos képességei megsemmisülnek. Az alkotó művész lánglelke sötét mécsessé válik. Az ember szellemének felvevő készüléke felmondja a szolgálatot. A halál elszakítja az ember és a lélek világa között fenn-

álló kapcsolatot. Óh, milyen fájdalmas elgondolni, hogy a halál lehelletére az emberi értelem aranyékítésű, márványoszlopos, büszke palotái összeomlanak s nem marad belőlük egyéb, mint két kialudt, üres szemüreg.

De van az embernek egy harmadik életköre: a szellemi életkör. Ez az Istenben elrejtett élete az embernek. Az ember igazi élete. A természeti világba érzékszervei kapcsolják az embert, a lelkvilágba értelmi és lelki képességei. A szellemi életkörben hitünk kapcsol minket. Istennel és Istenben élésünk által megtaláljuk benne örök hivatásunkat és rendeltetésünket. Vakságában megtisztulunk és újjászületünk. Függetlenül az élet külső körülményeitől, naponként megújulunk és erőt nyerünk. Ezt az erőt Isten az Ő szentigéjében és a szentségekben biztosítja nekünk.

Jön a halál, de nem tudja megsemmisíteni a szellemi életkört. Nem tud felette diadalmaskodni, mert ez az élet Istenben gyökerezik.

Figyeljük meg a halál arcának átalakulását. Kiszakítja az embert a természeti világból, úgyhogy az ember halott a világra és a világ halott az emberre nézve. Kiszakít az értelem és lélek világából, úgyhogy az ember halott erre a világra nézve és ez a világ is halott az emberre nézve. A halál mindegyik vonatkozásban halottá teszi az embert. De a tehetetlenség vonása torzítja a halál arcát, mihelyt a Krisztus éltető erejével kerül szembe.

Mindez pedig nem elvont filozófia, avagy az okoskodó értelem játéka, hanem a húsvéti feltámadás életevangéliuma.

Krisztus tanításából állandóan felénk ragyog ez az igazság. János evangéliumának 5. fejezetének 24. versében ezeket az igéket találjuk: „Aki az én beszédemet hallja és hisz annak, aki engem elbocsátott, örök élete van és nem megy a kárhozatra, hanem általmegy a halálból az életre.” János evangéliumának 6. fejezetének 5. versében pedig így szól Jézus: „Én vagyok ama élő kenyér, amely a mennyből szállott alá. Ha valaki eszik e kenyérből, él örökké. Az a kenyér pedig, amelyet én adok, az én testem, amelyet én adok a világ életéért.”

Az elmondottakból levonunk néhány fontos következtetést. Megállapítjuk mindenekelőtt, hogy Jézus feltámadása következtében a halál milyensége és hatalma Jézushoz való viszonyunktól függ. Krisztus nélkül a halál megsemmisülés és kárhozat, Krisztussal való közösségünkben tűnő álom csupán, mely érin-

tetlenül hagyja megmaradó életünket. Ily módon az élet függetlenedik a haláltól. Van halál nélküli halál, amint hogy van életnélküli élet. Van ember, aki meghal és mégis él, van ember, aki él, pedig halott. A halálon mindenképpen átragyog a feltámadott Krisztus arca.

Minden embernek tisztáznia kell Jézushoz való viszonyát s meg kell állapítania, hogy mit jelent néki a halál? Vájjon nem halott-e már életében, avagy Krisztus által halálában is élő marad-e?

A feltámadott Krisztus megtöri a halál királyi hatalmát. Immár nem uralkodó kényúr az, hanem engedelmes szolga. Isten gondviselő akarata parancsol neki, ő pedig leigázottan engedelmeskedik. Mikor nevünket kiejti s kezével megérinti vállunkat, Isten küldötteként jelentkezik.

Krisztus a halál hatalmának megtörésével megszüntette a halottak és élők közötti nagy közbevetést. Csak egy kapu választja el a halottak és élők birodalmát s a halott és élő között csupán az öntudatlan álomban van a különbség.

Krisztus feltámadása feloldja a halálfélelmet és a halál arcára rájegyzi a boldog vágyakozás reménységét. Benne célhoz érkezik hányatott életünk s megtisztultan felismerjük annak legnagyobb boldogságát: teljesen egyesülünk Jézussal. Szorongattatunk a halál és élet egymással viaskodó vágyódásában, de földi boldogságunkon átvilágít a Krisztussal levés sejtelmes öröme. Ez a halál arcán a békesség vonása.

Ezért éneklí a hívő énekköltő:

Óh jöjj halál, jöjj nyugalom!
Békesség, fogadj öledbe.
Vándorlásom fejezem be!
Térj be, várom jöttödöt.
Vezess, fogjad kezemet.
Fogd be megtörő szemem,
Jöjj szelíden!

Óh jöjj halál, jöjj nyugalom!
Uramat, Jézust meglássam,
Angyali karok honában.
Immár elvégeztetett,
Világ, hát Isten veled!
Fogd be megtörő szemem,
Jöjj szelíden!

A halálnak békessége megtisztult boldogságot biztosít. Lezárja földi életünk könyvét. Megszünteti gyötrelmünket, feloldja kétségeinket és megdicsőít a Krisztussal való teljes egységben. Mi a halál? Ajtóbezárulás a földi hajlékban, kapufeltárulás az örökkévalóságban. Látszólag mindennek elmúlása és befejezése, valójában mindennek örök kezdete, mely csak az emberi elgondolás szerint kezdet, Isten gondviseléséből örök állandóság.

A halál megbékélt arca rátekint az emberre s utolsó küzdelmében megnyugtatja.

A sír éjétől nem félek,
Mert, Uram, benned hiszek.
A síron túl újra élek
S örökre nálad leszek
Szent nevedet dicsőítve,
Atyám, a te kezeidbe
Ajánlom én lelkemet,
Végy magadhoz engemet.

A halálnak tehát kettős arca van. Jézus feltámadása előtt kemény, kegyetlen, kárhoztató. Jézus feltámadása után győzedelmes, szelíd, jóságos, békéltető. Az első arc a kárhozat felé tekint, a második az örökélet felé.

Kegyelem, hogy ez így van. Kegyelem, hogy Isten végtelen szeretetéből a halál arcán diadalmasan átvilágít Jézus arca. És kegyelem, hogy egykor a mi sárga csontarcunk is ragyogó lesz a feltámadott Jézus arcától.

Kétféle Krisztus-hit.

Húsvét.

I. Kor. 15, 17—20.: Ha pedig a Krisztus fel nem támadott, hiábavaló a ti hitetek; még bűneitekben vagytok. Akik a Krisztusban elaludtak, azok is elvesztek tehát. Ha csak ebben az életben reménykedünk a Krisztusban, minden embernél nyomorultabbak vagyunk. Ámde Krisztus feltámadott a halottak közül, zsengejük lőn azoknak, kik elaludtak.

Pál apostol kétféle hitű emberről beszél Krisztus feltámadásával kapcsolatosan. Szól azokról, „kik csak ebben az életben reménykednek a Krisztusban”, és azokról, kik az örökéletben is reménykednek benne. Az első hit virágot hullat a halott Krisztus lábaihoz, a második meglátja az élet fáklyáját magasra emelő, élő Krisztust s elindul vele az új élet mezősege felé. Az első hit egy ragyogó emlék-kép halovány felújítása, a második állandó egymásbakapcsoltság, egybeolvadás és életvalóság.

1. Sok ember csak ebben az életben reménykedik Krisztusban.

Ezek az emberek nem hisznek Krisztus feltámadásában. Ez a hitetlenség, vagy bizonytalankodó kishitűség nem ismeretlen dolog. Az első húsvéti gyülekezet sem hívőkből állt, hanem néhány rémültarcú asszonyból és szétrebbenő tanítványból. Nem tudták és nem merték elhinni Jézus feltámadását. Pál apostol a korinthusiakhoz írott első levelének 15. fejezetében 58 versen át magyarázza a feltámadás tényét és jelentőségét. Azért cselekszi ezt, mert közvetlen Krisztus korában is szükségesnek látta ennek a kérdésnek tisztázását s annak megmutatását, hogy Jézus feltámadása a keresztyén vallás alapigazsága, melytől függ tanításának és életének értelme.

A mai ember számára is ütközőpont a feltámadás kérdése. Jézus történeti személyét elismeri, feltámadását azonban a legendák körébe utalja. Értékeli bölcsességét, megbecsüli életpéldáját, de ennél tovább nem megy! Vagyis „csak a földi életben reménykedik a Krisztusban.”

Mi a magyarázata annak, hogy sokan a földi életre korlátozzák Jézusba vetett hitüket?

Sokan egyáltalában nem foglalkoznak a feltámadás problémájával. Nem tekintik azt fontosnak s nem látnak öbenne életkérdést. Fontosnak tartják az életre való felkészülést, tanulmányaik elvégzését, nyelvismeretek szerzését, kedvező összeköttetések biztosítását, az anyagi élet kiépítését, gyermekeiknek elhelyezését, de nem törődnek a feltámadás kérdésével.

Ha pedig foglalkoznak ezzel a kérdéssel, akkor az értelem eszközével próbálják azt megoldani. Csak az észszerű és bizonyítható dolgokat fogadják el, az értelmet meghaladó kérdéseket egyszerűen kikapcsolják érdeklődésük köréből. Emberi mértéket alkalmaznak Isten munkájára s a természeti rend megszokott kereteibe szorítják Isten cselekedeteit.

Jézus feltámadásának kérdését rendesen önmagában tekintik. Azt látják csupán, hogy a szeretet szolgálatában elégő Krisztus meghal a keresztfán s ezzel a megrázó és főségesen hatalmas zárójelenettel befejeződik áldott élete. De nem vizsgálják a kérdést Isten oldaláról. Jézus feltámadását nem illesztik bele Isten üdvösségmunkájába. Nem ismerik fel, hogy a halálon való győzelem elválaszthatatlan Isten személyétől és munkájától. Jézus feltámadásában nem hisznek, mert nem ismerik Istent és az ő üdvösségmunkáját.

Pedig a Krisztus-hitnek csak a földi reménységre korlátozása szomorú következményekkel jár. Ha csak ebben az életben reménykedünk Krisztusban s hitünk csupán a földi Krisztusra szorítkozik, akkor munkájának eredményét is csak földi korlátozásban látjuk. Ha csak emberi voltában hiszünk, akkor csak emberi értékeivel gazdagodunk. Ember-Krisztusunk van, de nem lehet Messiás-Krisztusunk.

A földi életre korlátozott hitnek következményét az apostol világosan meglátja. „Ha csak ebben az életben reménykedünk a Krisztusban, minden embernél nyomorultabbak vagyunk.” Miért vagyunk a legnyomorultabbak? Mert Jézushoz fűzött reménységünk szélhajtott, kósza felhőként szétfoszlik. Bűneink megmaradnak. A halál elrabolja kedveseinket és mi soha többet nem látjuk őket. Kinyújtja felénk kezét és mi leigázott szolgaként engedelmeskedünk neki. Mi vagyunk a legnyomorultabbak, mert Jézus ragyogó álmod jelentett számunkra. Az élet legszebb tündérmeséjének ő volt az álmolvagya. Végigment a földön, szétszórta lelkének káprázatos kincsét, élt, járt, cselekedett, szeretett, megbocsátott, tanított, szenvedett és meghalt.

De mindebben lélek volt. Kézenfogta az embert s elvezette az ígéret tündérvilágának kapujához. Feltárult előtte a kapu s megmutatta az élet eddig soha nem látott, gyönyörűséges világát. És most mindennek vége. Mi vagyunk a legnyomorultabbak, kik álmodtunk és ebből felébredtünk. Megismertük egy emberibb élet lehetőségét és az most megvalósíthatatlan álmunk bizonyul. Megismertük és megutáltuk bűnös állapotunkat és most tehetetlenek vagyunk magunkkal szemben. Fáj a bűnünk, mint a tisztasághoz szokott testnek fáj a szenny és nem tudunk tőle szabadulni. Megborzaszt a halál és nem tudunk vele szembeállni.

Valóban, aki csak ebben az életben reménykedik a Krisztusban, az minden embernél nyomorultabb! Ideig-óráig eltengődik ezen a röghöz kötött, a Messiáshoz felemelkedni nem képes Krisztus-hiten, de nagy életválságaiban csődbe jut és a kétségbeesés szakadékába sodródik.

2. A második Krisztus-hit az örökéletben is reménykedik . Krisztusban.

Ennek a hitnek ismertető jeleit megtaláljuk az igében. „Krisztus feltámadott a holtak közül, zsengejük lőn azoknak, kik elaludtak.” Jelentőségét megadja Pál apostol kijelentésének fordítottja. Ha nemcsak ebben az életben reménykedünk a Krisztusban, hanem az örök életben is, akkor nem lesz hiábavaló a mi hitünk, nem maradunk bűneinkben, nem semmisülünk meg a halálban.

A feltámadott Krisztusban való hitünk új élet megindító-jává válik. A feltámadott Krisztus életfejedelmünké lesz. Új ragyogásban megmutatja életünk célját. Szemünk előtt kibontakoztatja Isten országának szépségét és gazdagságát. Magasabb életet látunk magunk előtt. Súlyos köteleességek parancsszavai zúgnak felénk. Jézus azonban nemcsak életpélda, örök tanító-képsorozat, jellem, nemes egyéniség és hős, hanem élő személy is. Álló nap életünk égboltozatán. Világít, melegít, erőt közöl. Nemcsak a szeretet, rajongás és kegyelet kapcsolnak hozzá, hanem a hit. Hiszem, hogy Ő feltámadott és él.

Ez a hit biztosíték arról, hogy nem maradunk meg bűneinkben. Jézus legyőzte a bűnt. Isten örök irgalommal elfogadta ártatlan szenvedését és halálát váltságunkul s minket újra gyermekeivé fogadott.

Ez a hit húsvétkor hívogató szóval toborozza a bűnösök gyülekezetét. Keresi és hívja a tékozló fiúkat, a vétkező leányokat, a becsületüket prédáló férfiakat, a szennyeslelkű embereket, a lelki bélpoklosokat és csonka-bonkákat, az önáltató igazakat és az erkölcsi dénárokat követelő vámszedőket. Mindnyájunknak a bűnösök gyülekezetében van helyünk, mert bűneinktől egyedül a feltámadott Krisztus szabadíthat meg.

Jézus feltámadásába vetett hitünk megerősíti azt a reményiségünket, hogy a halottak nem vesznek el. Krisztus feltámadott a halottak közül, zsengejük lőn azoknak, kik elaludtak. Ő az első feltámadott, aki feltámadást biztosít a benne hívőknek. A halál az élet lényegét semmisítette meg, Jézus azonban épen az élet lényegét adta vissza. Az Ő diadala óta a halál nem megsemmisülés, hanem elalvás. Igazi húsvéti ige az apostol tanításának ez a szava: elaludtak. Ez a hit azonban Jézusban nemcsak a személyében feltámadottat látja, hanem a feltámadás biztosítóját is. Hisz abban a Krisztusban, aki saját feltámadásával megnyitja az ember előtt a feltámadás kapuját s megpecsételi boldogító ígérését: Én vagyok a feltámadás és az élet, aki én bennem hisz, ha meghal is él!

Ez a hit ezüstharsonával hívja a feltámadásban hívők húsvéti gyülekezetét. Hívja és várja a ravatal mellett állókat, a koporsóra borulókat, a sírhalom mellett imádkozókat, az enyészettel viaskodókat, a halál arcába tekintőket. Nézzetek a feltámadott Krisztusra s higgyetek az örökéletben!

Az apostol kétféle hitű emberről beszél Krisztus feltámadásával kapcsolatosan. Te melyikhez tartozol? Azokhoz, kik csak ebben az életben reménykednek a Krisztusban, vagy azokhoz, kik hiszik a feltámadást s reménykednek benne az örök életben is?

Az első hit megcsal a földi életben és megcsal az örökéletben is. A második szépséggel, gazdagsággal, lélekkel és erővel tölti meg a földi életet s átvezet az örökéletbe.

Kérj hitet Istentől, hogy Krisztusról való hited igaz legyen!

Hazaérkezés.

Áldozócsüörtök.

János 14, 1—3.: „Ne nyugtalankodjék a ti szívetek: higyjetek Istenben és higyjetek én bennem. Az én Atyám házában sok lakóhely van; ha pedig nem volna, megmondtam volna néktek. Elmegyek, hogy helyet készítek néktek. És ha majd elmegyek és helyet készítek néktek, ismét eljövök és magamhoz veszek titeket: hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek.”

Csodálatos tartalma van ennek a mélyzengésű szónak: Hazaérkezés.

Említéskor fáradt járású embert látunk a messziről kanyargó úton, amint csendesen halad az alkonyati szürkességben. Mögötte elmaradnak városok, falvak, karcstornyú templomok és piros-zsindelyű házak. Virágos mezők, búzatáblák és keresztel rakott temetők intenek búcsút feléje. A poros útra fénycsíkot rajzol még az alkonyati napsugár, de a homályba boruló hegyekről már észrevétlenül aláereszkedik az éjszaka. Közel-távolságban lépésekként növekedő fénykocka világít eléje s a homályból családi ház körvonalai válnak láthatóvá. Tárt ajtón át világosság sugárzik. Belülről zsolozsmás ének hallatszik.

Mire a küszöbhez érkezik, ölelésre táruló két kar magához emeli. Körülötte zengnek a szülői hajlék szobái, a jól ismert régi bútorok, a falakról szeretettel alátekintő képek, mosolyogva libbennek a fehér ablakfüggönyök s illatukkal üdvözlést lehelnek a cserépvirágok.

A vándor pedig megáll, egy pillantást vet a mögötte levő útra, azután tekintetével átöleli mindazt, amit birtokába vesz s boldogan sóhajtja: hazaérkeztem!

A hazaérkezés életszakasz lezárulása és életszakasz megkezdése. Búcsúzkodás a múlttól, örvendezés a visszanyert régi otthonnak. Eltemetése rettenetes valóságoknak, fájdalmas emlékeknek, elnyerése és állandósulása egy új életnek, kegyelemnek, szeretetnek.

Valóban csodálatos tartalma van ennek a mélyzengésű szónak: Hazaérkezés.

Jézus mennybemenetele kettős vonatkozásban tárja elénk a hazaérkezés értelmét. Jézus hazaérkezik a mennyekbe és biztosítja számunkra, hogy egykor mi is hazaérkezhetünk a mennyországba.

1. Jézus elbúcsúzik tanítványaitól és megáldja őket. Azután szemük láttára felemelkedik s felhő elrejtí Öt szemek előtt. Isten angyala pedig így szól hozzájuk: Jézus, aki felvitetek tőletek a mennybe, akkép jön el, amiképpen láttátok Öt felmenni a mennybe.

Jézus hazaérkezett. Születésekor elküldötte Öt Isten, hogy végigjárja a fájdalom világát. Emberek között élt, megaláztatás és szenvedés között betöltötte hivatását. Prédikált Isten országáról, bizonyoságot tett Isten erejéről. Elvállalta a világ bűneit, keresztet hordozott s a kereszten meghalt. És íme, most hazaérkezett. Nagypénteki, húsvéti és husvétutáni életszakasza új pecsétet kap mennybemenetelének tényével. Ezzel földi élete és felmagasztaltatása befejezést nyert.

Jézus mennybemenetele megerősíti a tanítványok hitét. Megmutatja nekik Jézust, ki a halálon aratott diadala után, a természeti törvényektől eltérően, távozik a földről. Valóban Isten fia, mert kivéteket az idő és tér törvényei alól.

Mennybemenetelével elkészíti a mennyi hajlékot. „Az én Atyámnak házában sok lakóhely van, ha pedig nem volna, megmondottam volna néktek. Elmegyek, hogy helyet készítek néktek!”

Megerősíti tanítványainak az örök hazába vetett hitét. Azután megsejteni annak mibenlétét is. Ott lakoznak majd, ahol Ő is lakozik, Istennél. Nincsen nyugtalankodásra okuk, mert az Atya házában van lakóhely és nekik is lesz lakóhelyük.

Tanításával nem lazítja meg tanítványainak a földi élethez való kapcsolatát. A mennyország felé mutat, de meghagyja őket a földi küzdelemben, s bátorítja őket a reájuk bízott szolgálat elvégzésére. Új tartalommal erősíti hitüket, hogy földi küzdelmük befejezése után ott lesznek majd, ahol Ő is van.

Ezt jelenti Jézus hazaérkezése.

2. Jézus az ember számára is biztosítja a mennyországba hazaérkezést.

„Ne nyugtalankodjék a ti szívetek, higgyetek Istenben és higgyetek én bennem! Az én Atyámnak házában sok lakóhely van, ha pedig nem volna, megmondtam volna néktek!”

Tehát van számunkra mennyország. Van olyan hely és állapot, mely a halálutáni életet jelenti. Nem tudjuk hol és hogyan történik, avagy miben áll az, de magát a tényt bizonyosan tudjuk: van számunkra mennyország. Ez a bizonyosság Jézus kijelentésén épül fel. Többször megerősíti saját szavát. Ne nyugtalankodjék a ti szívetek! Higgyetek Istenben! Higgyetek énbennem! Ha nem volna számotokra hely, megmondtam volna! Hinnünk kell Istenben, ki az ígéretet tette és Jézusban ki az ígéret megvalósulását saját életében megmutatta és azt számunkra lehetővé tette. Az Ő mennybemenetele képezi mennybejutásunk feltételét és zálogát.

A haza, a lakóhely drága kincs. Nehéz azoknak sorsa, kik háborús megpróbáltatások között hontalanokká válnak. Űszkös romokra tekintenek vissza s bugyorbakötött holmijukkal sírva indulnak ismeretlen földre, idegen emberek közé. Ha majd valamikor otthonról szólnak, emlékeznek csupán s könnyes szemmel visszafelé néznek és nem előre. Nehéz azoknak is a sorsa, kik hányódva élnek egy hant föld, állandó tűzhely nélkül. Semmijük sincsen, amire azt mondhatnák: ez az én otthonom! Nehéz azoknak a sorsa, kiknek otthonát szétszórta az élet s nem hagyott meg belőle mást, mint egy marok hamut és kínos emlékek paraszát. De nehéz minden ember sorsa! Ha van hazája és otthona, akkor is csak bujdosó vándor ezen a földi téren. Otthonában is, tűzhelye mellett is, hazájában is bujdosó vándor csupán.

Nagy boldogság tudnunk azt, hogy van örök hazánk és benne biztos lelki hajlékunk. Van, aki vár a küszöbön, aki gondoskodó szeretettel mindent elkészít számunkra és megadja nekünk a hazatérés jogát. Szép az élet, gyönyörű a föld, káprázatos változatosságban kínál jót, rosszat, örömet, bánatot, sikert, csalódást, de mennyország nélkül borzalmas lenne a föld: halálbirodalom, siralomház és temető.

Köszönjük meg Istennek, hogy Jézus mennybemenetele által nekünk mennyországot adott!

A mennyország lényegét közelebbről meghatározza Jézus kijelentése: „Magamhoz veszlek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek.” Az Atyához megy, nála lakozik és nála készít nekünk hajlékot.

A mennyország földrajzi elhelyezését nem ismerjük. De tudjuk a lényegét. A mennyország az Atyához érkezés, Jézussal egyesülés, együttlét, és állandó közösség. Jézus nem helyet

jelöl meg, hanem állapotot. Nem azt mondja, hogy hol van a mennyország, hanem hogy milyen életet jelent.

Jézus ezen kijelentése természetes folytatása az igazi élet-ről szóló tanításának. Az igazi élet Jézussal való közösségben áll. A mennyei élet sem lehet tehát más, mint Jézussal való teljes közösség.

Az ember küzdelmek és csalódások között a földön is Jézussal és Jézusban igyekszik élni. De hiába, benne és körülötte száz és ezer kísértő oldalog s ideig-óraig, hosszú időn át, vagy egészen elszakítja őt a Krisztustól. Boldogság tudnunk azt, hogy egykor hazaérkezünk s mennyei hajlékunkban senki és semmi nem választhat el tőle.

A mennyország valósága kimondhatatlan teremtő érték az ember életében.

Nagy formáló értéket jelent, mert a földi és mennyei élet helyes viszonyát megállapítja. Ezt a viszonyt Jézus példája szemlélteti. Jézus értékelt a földi életet. Önfeláldozással munkálkodott, örült és sírt, tanította az embereket, törődött a szegényekkel és tervezgetett. Életébe belevitte az örökkévaló Istent, úgy-hogy egész életét Istennel való közösségben élte le. Nem volt élettágadó és világfájdalmas, de nem is bálványozta az életet. A földi életbe belevitte a mennyei élet vonásait s a mennyei életben megmutatta a földi élet nyomait. Isten ajándékának tekintette földi tartózkodása idejét, mégis sóvárgó szívvel vágyakozott a mennyei haza után.

Jézus példája szerint nekünk is ki kell építenünk a földi és mennyei élet helyes viszonyát. Szegények azok, kik csak a földet látják s úgy élnek, mintha csak földi élet lenne. Megcsalja őket az egyedülvaló céllá tett komoly munka, az élvezet, a gond, a vidámság, a családi tűzhely, a barátság. De vájjon mi marad számukra, ha ezek elmúlnak? Azok is megcsalják magukat, kik aláértékelik a földi életet és abban sivár börtönt látnak csupán. Lekicsinylik értékeit s erényt csinálnak abból, hogy az örökélet egyoldalú felfogásával eltorzítják a földi életet. Pedig arasznyi tartózkodásunkba Isten hint virágot és tövist, nap-sugarat és zivatart, jót és rosszat, bús elégiát és ujjongó élet-himnuszt. Ő követeli tőlünk, hogy rohanó idő és események változásai között álljuk meg helyünket s teljesítsük becsületesen tőle vett kötelességeinket. A földi és mennyei élet helyes értékelése abban rejlik tehát, hogy ez a világ alkalom Jézussal való

közösségünk kiépítésére, a mennyei élet pedig Jézussal való teljes egyesülésünket biztosítja.

Keressük már ezen a földön mennyei életünk szétszórt darbjait!

Ezek a szavak feltárják előttünk a mennyei boldogság titkát. Földi életünkben sok változáson megyünk át. Számolnunk kell a csalódás, a kifosztás, az esetlegesség hátrányaival. Olyan-
nak látszunk, mintha tűnő jelenség lennénk csupán s életünk megsemmisülő eseményeivel együtt mi magunk is eltűnnénk. De nehéz gondolatainkat eloszlatja a mennyországba vetett hitünk. Van számunkra igazi boldogság: Krisztus bírása, Krisztussal való együttélésünk, az örökkévalóságban megpihenésünk. Sok mindent elvehetnek tőlünk, ezt a legnagyobb boldogságot nem vehetik el!

A mennyország valóságában feloldódnak az élet nehéz ellentétei. Az élet igazságtalanságait és érthetlenségeit a földön nem tudjuk megmagyarázni, de ezek az ellentétek feloldódnak a mennyei élet valóságába vetett hitünkben. Megtanuljuk, hogy mindennek van mélyebb értelme, elrejtett célja és titokzatos rendeltetése. Az igazságtalanság ököltetésének, az ártatlan szenvedésének, a becület elbukásának magyarázata a mennyei életben világosodik meg. A változások világában ezek rejtve maradnak előttünk, de az örökkévalóságban érthetőkké válnak.

A mennyország valóságába vetett hitünk csendes vigasztalást hullat a bujdosó emberre. Ne a láthatókra nézzetek, mondja az apostol szavával, hanem a láthatatlanokra. A láthatók ideigvalók, a láthatatlanok örökkévalók. Meggyötörtlelkű, vérzőszívű emberek, ne dobjátok le vállatokról a megpróbáltatás keresztjét! Pillanatnyi szenvedések nagy, örök dicsőséget szerez.

A mennyország valóságába vetett hitünk erős indítást és nagy vágyódást ébreszt szívünkben. Föléje emel saját gyarló életünknek. Harcba indít a bűn ellen. Megmutatja a világban Krisztus ellen dolgozó Sátán romboló erejét s ellene munkába állít minket is. Amint Jézus visszajött a földre, hogy tanítványait igazsága mellett hű kitartásra bátorítsa, úgy királyi trónusáról hozzánk is alászáll, hogy örök munkájának munkásaivá tegyen. A mennyország felé irányítja tekintetünket: küzdjetek halálig híven, mert aki végiglen megáll, megtartatik!

A mennyország valóságába vetett hitünk tiszta vágyódással tölti meg szívünket. Vágyódunk egy tisztább élet után, melyet

nem veszélyeztet és nem szennyez be az Istentől elszakító bűn. Tisztább élet után sóhajtozunk, melyet nem tesz halottmezővé az emberek gyűlölete és irigysége. Tépett vándorként, sokszor keserű szívvel, nehéz keresztel, fájdalmas sóvárgással megyünk utunkon. De vágyódásunk nem világfájdalmas érzelmi hangulat, nem keserőséggel itatott tétlenség, avagy kötelességeink álcázott megtagadása, hanem boldog vágyakozás Krisztussal való teljes *együttélés* után.

Vándorútunkon a hazavágyó ember énekét énekeljük:

Hazavágyom

Igaz otthonomba,

Ahol Atyám lakik;

Ott lehetek

Csendbe', nyugalomba',

Ott csend uralkodik.

Sok vággyal kezdtem vándorlásom,

Most már csak egy az óhajtásom:

Hazavágyom.

Hazavágyom

Ottan boldogságom

Szép napja felragyog;

Ott van nekem

Örökös lakásom,

Itt csak vándor vagyok.

Ősszel a költöző madárka

Elszáll messze, enyhébb hazába,

Hazavágyom.

Hazavágyom.

Fut a hajó révbe,

Tengerbe a folyam.

A kis gyermek

Fut anyja ölébe,

Én meg hozzád, Uram;

örömben, búban énekeltem.

Egy ének az, mit nem feledtem:

Hazavágyom.

Áldott a mi mennyei Atyánk, ki hazavezette egyszülött Fiát és hazavezet minket is elkészített örök hajlékunkba!

A Szentlélek munkája.

Pünkösöd

Ezékiel 37, 1—10.: Lőn. énrajtam az Úrnak keze, és kivitt engem az Úr lélek által, és letőn engem a völgynek közé-
pette, mely csontokkal rakva vala. És átvitt engem azok mel-
lett körös-körül, és imé, felette sok vala a völgy színén, és
imé, igen megszáradtak vala. És monda nékem: Embernek fia!
Vájjon megélednek-é ezek a tetemek? És mondék: Uram Isten,
Te tudod! És monda nékem: Prófétálj a tetemek felől és
mondjad nékik: Ti megszáradt tetemek, halljátok meg az Úr
beszédét! így szól az Úr Isten ezekhez a tetemekhez: imé,
én bocsátok tibelétek lelket, hogy megéledjete. És adok
reátok inakat, és hozok reátok húst, és bõrrel beborítlak tite-
ket, és adok belétek lelket, hogy megéledjete, és megtudjá-
tok, hogy én vagyok az Úr. És én profétálék, amint paran-
csolva vala nékem. És mikor profétálnék, lőn zúgás és imé
zörgés, és egybemenének a tetemek, mindenik tetem az ő
teteméhez. És látám, és imé, inak valának rajtok és hús neve-
kedett és felül bõr borította be őket; de lélek nem vala még
bennök. És monda nékem: Prófétálj a léleknek, profétálj
embernek fia, és mondjad a léleknek: Ezt mondja az Úr Isten:
A négy szelek felől jöjj elő lélek, és lehelj ezekben a meg-
ölettekbe, hogy megéledjenek! És profétálék, amint paran-
csolá. És beléjök méné a lélek s megéledének, és állának
lábaikra, felette igen nagy sereg.

Az ószövetség pünkösdlátó profétája megrázó képen szemlélteti a Szentlélek szükségét és titokzatos munkáját.

Látomásában csontokkal szétszórt halotti mezőt lát. Földjén nem zöldéi puha pázsit. Göröngyei között nem emeli fejét nyíló virág. Vánnyadt fűcsomók sárgálnak élettelen hantjai között s elszórt távolságban száraz kórót lenget az alkonyati szellő. Tikkadt vándorok hiába keresik árnyas fák hűsítő sátorát, leg-
feljebb egy-egy aszufa áll a csupasz árokparton, tar ágai közt azon is halálmadár vijjog. A mezőségen száraz csontok hever-
nek. A szürke környezetből kivilágít egy lábszár, egy karcsont, egy koponya. Mindegyik egy-egy összeomlott élet.

Ekkor elindul a Lélek. A temetői földön titokzatos erő suhan át. Megmozdulnak a száraz csontok, élet költözködik azokba. Isten akarata rendelkezik velük. Felállnak, egymáshoz illeszkednek, jn, hús, izom rakodik rájuk, végül hatalmas sereg válik belőlük.

Ez a Szentlélek munkája.

A pünkösdlátó próféta álmában megvilágosodik előttünk, hogy mi a Szentlélek és miben áll annak munkája.

1. Meglátjuk mindenekelőtt, hogy a Szentlélek nem emberi dolog. Nem egy bizonyos mennyiségű teológiai ismeret, vagy kicsiszolt vallási rendszer. Nem az emberiség fejlődésének bonyolult, ezerkerekű, rejtelmes mechanizmusát hajtó erő. Nem megújító szellem, mely eltemeti az avultat, új eszmét hoz, állandóan emel, mint a civilizáció és kultúra összetételéből összekovácsolt emelőkar. Nem az érzéki világ ellentéte, nem a földi világ tagadása. Nem sanyargató korbács a testen és nem az örömtelen világ életelve. Nem az emberi kacagás, az élvezet és gyönyör sírboltja. Tisztában kell lennünk azzal is, hogy a Lélek nem jelent egyet az erkölcsi világrend, avagy az évezre-des kultúra termékével. Nem jelenti az erkölcsi normák alapján kialakult világnézet láthatatlan teremtő erejét sem, avagy a társadalom és egyéb emberi közösség kikristályosodott törvényét.

A Lélek Isten örökkévaló lelke. Élő személyiség és örök valóság. Felülről alászálló ingyen kegyelmi ajándék. A Lélek igazság, de nem a tudás, hanem az élet igazsága. Nem új ismeretanyagot hoz, hanem új életközösséget. Csodálatos isteni erő, mely röntgensugárként átvilágít rajtam és villamosáramként átjárja lényemet.

A Szentlélek halott mezőn végigszálló élőlény. Krisztus, mint az új emberiség feje, ő általa alapítja meg uralmát, hogy a száraz csontok újból megelevenedjenek. Égi származásunk ébrentartója. Isteni küldetésünk betöltője. Bűntudatra ébresztőnk. Átfőmálódásunk titokzatos eszköze.

Az üdvösség munkájában tehát úgy helyezkedik el a Szentlélek, mint az isteni szeretet állandó munkájának biztosítója s a Krisztus teljes tevékenységének záloga. A Szentlélek kapcsolja bele életünkbe Jézust. Bizonyosságot tesz róla. Mindent megvilágít, mindent felfed és mindent érthetővé tesz. Megvilágítja az embert ezerféle nyomorúságával, bűnével és gyarlóságával. Megvilágítja Isten mélységét és titokzatos munkáját. Örök jelenvaló útitársunk, megerősít, vigasztal, hitet ébreszt. Szeretettel simogat, mint a tavaszi szellő. Gyökereiben megrázza életfánkat, mint a romboló zivatar. Lerántja életünk átarcát s fülünkbe kiáltja: Istent akarod ámitani? Szégyenkorbács-

csal bűnbánatra hajszol. Sebeinket az ige balzsamával kenegeti. Jézushoz vezet, hozzákötöz s állandósítja iránta szívünk szerelmét.

Ha azt mondjuk, hogy sohasem találkoztunk a Szentlélekkel, baj van, mert Isten őt állandóan küldi hozzánk. Ha azt mondjuk, hogy munkáját és hatását sohasem éreztük, magunkról mondunk ítéletet, mert állandóan értünk munkálkodik.

2. A Szentlélek munkáját a próféta látomása három szakaszban állítja szemünk elé. Megmutatja a száraz csontokat, azután a megmozduló csontokat és végül a megelevenedett csontokat.

A csontokkal szétszórt mezőség borzalmas képet mutat. A heverő csontok a halál hatalmáról beszélnek. De a kép borzalma még ennél is megrázóbb. A halotti mezőn ugyanis élőhalottak hevernek. A csontoknak van öntudatuk. Éreznek, gondolkodnak, ismerik sorsukat. Tisztában vannak azzal, hogy miattuk hiányzik az élet a nagy mezőségen. Azon a darab földön életnek kellene lüktetnie. A keményre tapodott földbe ekevasnak kellene belehasítania. Mély barázdáiba magnak kellene belesimulnia. A magvetésre verejték-, könny- és vér-esőnek kellene hullania, reménység-napsugárnak kellene sütnie, hogy szárbaszökkenjen jövődők életvetése. Az élőhalott, öntudatos csontok tudatára ébrednek annak, hogy miattuk nincs élet.

A száraz csontok beszélni kezdenek. Azt mondja a lábszárcsont: nekem örök utat kellett volna járnom! A karcson: nekem mindennapi munkámmal oltárt kellett volna építeni! A szemüreg: nekem magasságba és mélységbe kellett volna tekintenem, látnom kellett volna az örökkévalóság útját! A koponya: nekem gondolatokat kellett volna kiérlelnem Isten terveinek megvalósításához! És íme, most száraz csontok vagyunk. Indulnánk, de nem tudunk. Felegyenesednénk, de visszaroskadunk. Élnénk új életet, de nincs erőnk hozzá. Álmodnánk egy tiszta élet álmát, de már álmaink se lehetnek.

A halott mezőre címül felírom a harmadik hitágazat magyarázatának néhány szavát: saját erőmmel nem vagyok képes!...

Az a valóság, hogy mi is a száraz csontok között fekszünk. Isteni küldetéssel eljöttünk a földre. Ránktört a kísértés. Megajtett a Sátán. Körülfont a bűn. Lidércálmok zombékos mocsárvilágba csalogattak. Ezer polipkarjával mélységbe vont a gonoszság. Hasztalan próbálkozunk embererővel, jósággal, elhatározással, akarattal, nem vagyunk képesek megváltoztatni azt a

szomorú valóságot, hogy az élet mezőségén száraz csontok vagyunk csupán.

Óh te száraz csont! Csak nem akarsz halott lenni a halál előtt és után, élve és élettelenül?

A száraz csont öntudatébredése a szabadulás kezdete. A magába visszaomló próbálkozás halálos sikoltás az élet felé: Istenem, könyörülj rajtam! Ez a Szentlélek első munkája: megmutatja emberi állapotunkat. Feltárja bűnös emberi természetünket és ebből származó bűneinket. Megvilágítja reánk váró sorsunkat: a kárhozatot, a halált.

A Lélek nélkül sohase juthatunk el önmagunk megismerésére és tulajdonképpen helyzetünk megítélésére. Nem elegendő ehhez szigorú lelkiismereti vizsgálódásunk, erkölcsi szempontok alkalmazása, avagy életünknek magasabb szellemi értékekkel megtöltése. Csak a Lélek segíthet!

A próféta álma komoly vigyázásra int. Mi történik a halott mezőségen? Lőn zúgás, zörgés és egybemennek a tetemek. Mindegyik csont megkeresi a hozzáillőt. Még több történik! Inak képződnek, hús növekedik és bőr simul a testre. De a próféta kemény ítélete megállapítja: lélek nincs bennük! Élőnek látszanak, de nem élnek. Mutatják, mintha lelkük volna, de nincs lelkük. Élik szűkkörű életüket. Kezüik, lábuk mozog, nyelvük beszél, szemük lát, fülük hall, de ez még nem élet. Lélek nincs bennük!

Vigyázzunk, de jól vigyázzunk, mert nem minden lelki dolog Isten lelkének munkája. Nem minden élet Isten lelkéből született élet, habár benne lélektűz világol is. Istentől elszakadt lelki-képességgel is kiépíthetjük életünket. Megtölthetjük annak kereteit tetszetős, csillogó tartalommal. Tanulhatunk, ismeretet gyűjthetünk, belemerítkezhetünk az erkölcsi jóság és a művészi szépség csodálatos világába. Látszatra kiépíthetjük Istenhez kapcsoló viszonyunkat. Teremthetünk embert és önmagunkat ámító látszat-vallásosságot, tartalom nélküli, külső egyháziasságot, hitnélküli vallási életet.

Nem tagadhatjuk, hogy ezek az erők is megmozdítják a csontokat. Talpraállítják, egybeszerkesztik, inakkal, hússal, bőrrel ellátják, de igazi életet nem tudnak adni. A száraz csontokból és megmozduló csontokból megelevenedett csontok csak Isten lelkének érintésére lesznek. Csak akkor válnak igazán élővé, ha beléjük költözik Isten lelke. De ha beléjük költözik Isten

lelke, akkor előáll felette nagy sereg, Isten életre ébresztett serege!

Isten lelke a halottébredést az ige által végzi. Az evangélium által hívja, ajándékaival megvilágítja, az igaz hitben megszenteli és megtartja az embert. Munkájának örök műhelye az anyaszentegyház, mely Krisztus élő teste. Az ige a Szentlélek által az anyaszentegyházban munkálkodik. Tehát: Szentlélek, ige, egyház! Ez a három számunkra is elválaszthatlan. Hiába kapaszkodunk egyházunk köntösébe, ha Isten igéjét nem fogadjuk be. Hiába akarunk rátámaszkodni az igére, ha Isten lelke helyett csak saját lelkünk dolgozik bennünk. Hiába érvényesítjük emberi erőnket, mikor rajtunk egyedül Isten kegyelme segíthet.

Lelked boldogsága érdekében arra kérek: add át magadat az igének. Ne zárd el előle szívedet. Engedd, hogy besorozzon Krisztus armádiájába, a lélekkel lélekért küzdők seregébe, Isten oltárépítői közé. A Szentlélek azután majd megvilágosítja emberi hivatásodat s megmutatja földi küldetésed értelmét. Leleplezi bűnös életedet s megérteti veled Krisztus keresztfai halálának egyedülvaló jelentőségét. Megszenteli lelkedet és életedet, felébreszti hitedet s megtart Krisztus igazságában.

Ez a Szentlélek titokzatos munkája benned, veled és érted. Ezért várd érkezését bűnbánattal. Engedd, hogy kiégesse bűneid gyökerét. Borulj tűzbe lángjától, add át magadat néki és világozottságával világíts másoknak is.

A próféta könyvének ezen fejezete ezt a címet hordozza: Izrael feltámadása. Megváltoztatom a címet s föléje jegyzem: az evangélikus egyház feltámadása.

Szüksége van egyházunknak a Szentlélek által történő feltámadásra, mert egyedül a Szentlélek világítja meg egyházunk életét, önmagunkat ámitánánk, ha tagadnánk, vagy lepleznénk gyarlóságunkat. Több bennünk az emberi tényező, mint az isteni. Az egyháznak inkább földi-teste vagyunk, mint lelki-teste. E világ érdekeiért dolgozunk és nem az örökkévaló világ épüléséért. Emberi erővel munkálkodunk a Lélek munkája helyett. Emberi terveket szolgálunk és nem Isten örökkévaló tervét.

A Szentlélek után kiált az anyaszentegyház. Isten evangéliumára szomjúhozik és a Krisztus életígérő segedelme után sír. Megerőtlenedünk, megízetlenedünk, megsötétedünk a pünkösdi Lélek nélkül!

Megváltoztatom a prófétai álom fejezetcímét s föléje jegyzem: a magyar nemzet feltámadása.

Magyar földünket száraz csontokkal szétszórt halotti mezőnek látjuk. Megrabolták, kifosztották, állami és nemzeti címerpajzsát összetörték. Rajta szerteszét élettelen, közömbös, tétlen embercsontok hevernek. Az embereken elhomályosodott Isten képe. Meggyengül bennünk a vallásosság, a hit, a tiszta erkölcs. Lecsökkenik a becsület, a józanság, a szeretet értéke. Hiányzik belőlünk az önmegtartózkodás, a lemondás, magunknak nagyobb célok alá rendelése, a békesség, az evangéliumi értelemben vett szolgálat.

A prófétai álomlátás a nemzetnek üzenetet hoz. Üzenetében elmondja, hogy csak emberi erővel, emberi akarattal, emberi lélekkel nem tudjuk élővé tenni a nemzetet. Egyedül Isten lelke elevenítheti meg az embereket. Egyedül Isten parancsolhat a csontokként heverő halottaknak, hogy kiegyenesedjenek, egymás mellé álljanak, megerősödjenek. Egyedül Isten lelke állíthat elő felette nagy sereget. Imádkozó, hívó, kötelességteljesítő, hű, erkölcsös, munkás, összetartó magyar népet egyedül Isten lelke teremthet.

Embernek, egyháznak, nemzetnek szüksége van a Szentlélek munkájára. Könyörögjünk a pünkösdi Lélekért! Pusztító viharként rombolja le egyéni és közösségi önhittségünket. Jöjjön tűzlángként, borítsa lángba halott szívünket. Zúgjon végig lakóházakon, templomokon, iskolákon, utcákon. Halottmezőből váljék életmező. Száraz csontok helyén élő sereg zengje ünnepi himnuszát: áldott pünkösdi Lélek!

Egy akarattal.

Pünkösd.

Ap. csel. 2, 1.: És mikor a pünkösd napja eljött, mindnyájan egy akarattal együtt valának.

Pünkösd az akarat ünnepe. Ezen a napon befejezte Isten az üdvösség munkáját s az emberiség életébe teremtetőerőként beiktatta a Szentlelket.

A Szentlélek új isteni kijelentés. Új erő, új életlehetőség, új világteremtés. Kiárasztásával Isten Krisztus megváltásának áldását biztosítja. Lehetővé teszi, hogy Krisztus megváltó érdeme az ember tulajdonává váljék. Számol az ember gyarlóságával, tehetetlenségével és jóra képtelenségével, azért új erőt közöl vele. Ez az erő a Szentlélek.

Pünkösd Isten akaratának az ünnepe, az üdvösségre vezetés ünnepe, az üdvözítés akarásának az ünnepe.

A pünkösd történetben csupán egy vers szól a Lélek elküldését megelőző eseményekről. Tömören, röviden elmondja ez a mondat, hogy pünkösd előtt milyen magatartást tanúsítottak a tanítványok. Ez az összefoglalás így hangzik: Valának egy akarattal együtt. Címül írhatnánk a vers homlokára: a tanítványok pünkösd-előtti akarat.

Ha az egész pünkösd történetet végigolvassuk, akkor elhomályosodik az első vers jelentősége. Ha azonban csak az első verset olvassuk el s annak tartalmát komolyan mérlegetjük, akkor a tanítványok előzetes magatartásában a további események feltételét ismerjük fel. A Szentlelket azért árasztotta ki az Isten, mert a tanítványok magatartása lélekhívó pünkösd imádság volt. Megnyugtatta felettük erőadó akaratát, mert egy akarattal voltak együtt. Istennek a Szentlélek kiárasztásában megnyilatkozó akarat új életet teremt, mert a tanítványok egy akarat azt lehetővé teszi.

1, A tanítványok pünkösd akaratéletének három mozzanata van: az érzelmi-, a szándék- és az erőközösség.

Jézus mennybemenetele után az árvaság érzete s Krisztus parancsolata összetereli a tanítványokat. Jézust elveszítették s jól tudják, hogy csak egymásra számíthatnak. Ez az egymásra-utaltság, a testvéri közösség és a szeretet érzelme. A múlton kívül egybekapcsolja őket a jövő is. Van közös álmuk. Lelküket közös reménység táplálja. A jövő közös Ígérete int feléjük.

Behúzódnak egy ház kicsi szobájába. De ez nem lényeges. A lényeges az, hogy egymásba mélyed tekintetük, egymás kezét fogják, szeretetben egyekké lesznek.

Egy akaratra jutásukat megerősíti szándék-közösségük. Mindnyájan ugyanazt akarják elérni. Részesülni akarnak a Krisztus ígérete szerint megígért Szentlélek ajándékaiban. Ez az akaratuk Jézus akaratából táplálkozik s engedelmességük által erősödik.

Jézus azt parancsolta nékik, hogy ne menjenek el Jeruzsálemből, hanem várják be az Atya ígését. Nem értik Krisztus szavát. Fejcsóválva kérdezzük, hogy vajjon most állítja-e helyre Isten országát? De elnémítják szívük kétségét, s megelégszenek azzal, hogy Jézus parancsolt nékik. Lehajtják fejüket és engedelmeskednek.

A szándékközösség mögött tehát lelkiközösség húzódik meg. Saját akaratuk és szándékuk engedelmesen meghajol Krisztus szándéka és akaratá elé. Szívük érzéseit elhallgattatják, saját akaratukat megtörik. Lelkükben elnémítják terveiket. Legyőzik gyávaságukat s elindulnak az engedelmesség útján.

A tanítványok pünkösdi előtti életében így azután kidolgozódik az érzelmi-, a szándék- és lelkiközösségből megépülő egy akarat.

A Szentlélek Isten kegyelmi ajándéka. Jövelele és munkája nem az embertől függ. A szélhez hasonlít, mely fú, ahova akar, zúgását hallod, de nem tudod, honnan jó és hova megy. És mégis meg kell teremtenünk azokat az emberi tényezőket, melyek kiárasztásához és elfogadásához szükségesek.

Egy akaraton kell lenni Istennel, ki üdvösségünk biztosítására reánk is kiárasztja a Szentlelket. Teljesítenünk kell parancsait, melyekkel minket a Szentlélek befogadására előkészít. Egy akaraton kell lennünk egymással. Engednünk kell, hogy a Szentlélek áthassa azokat a közösségeket, melyekben élünk, mert jól-

lehet a Szentlélek az egyes emberre száll, mégis a közösségek életét is átalakítja.

2. A Szentlélek munkájára égető nagy szükségünk van.

Széthulló világban élünk. Az öncélúság vette hatalmába az embereket. Mindenki saját programadója és életbírája akar lenni, saját álmait kergeti. Az emberek önző érdekeiket szolgálják. Az élettől elvárják, hogy tálcán vigye eléjük a gyönyör, az élvezet, az érvényesülés ajándékait. Magasabb életcélről nem akarnak tudni.

A családban sokszor hiányzik az igazi érzelmi közösség. Az élet megöli a nemesebb feladatokat. Elvész az erkölcsi hivatás tudata. A házastársak elfelejtik, hogy nekik együtt és egymásért kell élniök. A gyermekek akarata elszakad a szülői akarttól. Ezt a fájdalmas igazságot nem intézhetjük el azzal, hogy vádbeszédet tartunk az ifjúság ellen. Hibás lehet a korszellem és az ifjúság is, mely erkölcsi és elhatározási képességének megérése előtt önmaga számára elhatározási önállóságot igényel. Bizonyos azonban, hogy az ifjúságnak a szülői tekintély alól felszabadulása sohasem történhetik az anya és apa mulasztása nélkül, önmagunkban keressük a hiba egy részét! Talán éppen az a bűnünk, hogy csak a mi lelkünk munkálkodott gyermekeink nevelésénél és nem engedjük érvényesülni Isten lelkét is.

A nemzet életében szintén hiányzik az igazi egység. Az egységet nem azonosíthatjuk az egyformasággal. A nemzet egészségének történelmi kialakulására és egységére kell gondolnunk, mely nélkül nem lehet jövődjé. A nemzeti egység közös szolgálatra való összefogást jelent. Minden társadalmi osztálynak és egyháznak joga és kötelessége a nemzet építőmunkájában résztvenni. Mindegyiknek lehet különálló hivatása is, mégis találkoznuk kell a nemzet szolgálatában. Mondhatjuk-e, hogy valamikor is az iparos céhek, a köznemesek, vagy a főnemesek mentették meg az országot? Mindig mindnyájuknak egy akarttal kellett együtt lenniök! A világháború halálrohamaiban, mikor a lövészárkokból szuronyszegezve rajzott elő a csapat, megkérdezte-e valaki a halálra sebzett vitéztől: testvér, evangélikus, református, vagy katolikus vér csurog-e sebedből? Nem azt kiáltotta-e minden pirosló csepp: magyar vér vagyok, a magyar jövődjéért hullottam! Ma pedig sokszor hiányzik a történelmi szolgálatból kialakuló nemzeti egység. Ez pedig a nemzeti erő megbontását jelenti. Megtagadja azt az igazságot, hogy

csak akkor élhet, fejlődhetik a nemzet, ha mindnyájan tudunk egy akarattal együtt lenni.

Egy akaratra van szüksége az egyháznak is. Pártoskodás nélkül, békeességben kell munkálkodnunk gyülekezeti életünk kiépítéséért. Érett megfontolással, okos vitával kell döntenünk a gyülekezet javát szolgáló kérdések felett. Egy akarátúnak kell lennünk az áldozatkészség és kötelességtudásban. Egy akaratnak kell megnyilatkoznia a gyülekezet vallási életében is. Világosan látnunk kell Isten ama akarátát, hogy a Szentlélek műhelyévé akarja tenni gyülekezetünket és minket a szentigén erősödő, bűnbánó, kegyelmet kereső, Krisztusban élő, hívő emberekké akar tenni. Hányan vannak közöttünk, akik csendes hálaadással elmondhatják, hogy a Szentlélek munkálkodását önmagukon előmozdítják és áldásait boldogan érzik?

Vannak egyházunknak és gyülekezetünknek féltett tervei és álmai. Külső és belső fejlődést, emelkedést, mélyülést, új alkotásokat, régi szükségletek kielégítését hordozzuk szívünkben. De ezek az álmok is csak akkor valósulnak meg, ha tudunk egy akarattal együtt lenni. Mindenekfelett pedig csak akkor, ha tudunk Istennel egy akarattal együttlenni! Az egyház és gyülekezet a Szentlélek munkája által él.

Széthulló világunk Istent szolgáló új világgá csak a Szentlélek által lehet.

3. Az egy akarat súlyos követelésekkel lép elének.

Mindenekelőtt azt követeli, hogy lássuk be erőtlenségünket és tehetetlenségünket, melybe bűnös emberi természetünk és mindennapi vétkességünk sodor. Azután ismerjük meg, hogy Krisztus meghalt értünk s megváltott minket a bűn, a halál és kárhozat hatalmától. A megváltás munkája azonban Krisztus halálával és feltámadásával nincsen befejezve. Krisztus országában óalatta ártatlanságban, igazságban és boldogságban kell élnünk. Hasztalan halljuk ezt a követelést. Hiába próbálkozunk jószándékkal, önmegtagadással, lelki- és erkölcsi erőink teljes megfeszítésével, el kell jutnunk minden emberi erő csődjéhez. Nem vagyunk képesek saját erőnkéből Jézushoz jutni és benne hinni! Szükségünk van a Szentlélekre.

Ez a teljes összeomlás, emberi erőnk elkerülhetetlen csődje, a pünkösdi akarat első követelése.

A Szentlélek második követelése, hogy engedelmisséggel hajoljunk meg Isten akarata előtt.

Jézus azt kívánja tőlünk, hogy maradjunk életünk *városában*. Csendességben várakozunk s foglalozzuk lelkünk örök szükségleteivel. Szenteljünk időt, figyelmet, erőt lelki életünk kiépítésére. Vegyük észre, hogy lelkünk van. Tudjunk egy akarrattal együttlenni a mi Istenünkkel. Keressük meg, hogy mi választ el minket saját lelkünkötől? A testi élet, a hiúság, a munka, a gyönyör, a gond, a közöny? Mi választ el minket az Istentől? Mi akadályozza meg, hogy Krisztust kövessük? Mi okozza, hogy egyházunk csak külső szervezet számunkra és nem a Szentlélek áldott műhelye?

Várakozunk, imádkozunk és engedelmességek egy akarrattal. Együtt vagyunk-e most is mindannyian: egy gyülekezet imádkozó, hívő tagjai? Ha az első pünkösdi ünnepén Jézus megállt volna a jeruzsálemi hajlék küszöbén és egyenként elkiáltotta volna János, Péter, Jakab, Tamás nevét, minden név említésére válasz zendült volna: itt vagyok! Megszólalt volna Péter: Uram, megzabolázom lobbanékonyágomat! Mondta volna Tamás: lábad elé vetem kételkedésemet! Jöttek volna a többiek: semmi mást nem akarunk, hanem hogy Téged szolgáljunk!

Ha Jézus ma templomunk ajtajához állna s gyülekezetünk tagjainak nevét egyenként bekiáltaná a templom csendességébe, felelné-e minden név említésére egy erős hang: Uram, itt vagyok! Hozzád viszem nyomorúságomat, rejtett szenvedélyeimet és bűneimet. Azt akarom, amit Te akarsz. Neked adom, amit keresel. Kezedbe helyezem lelkemet s szívedre helyezem életemet!

Ennek az engedelmességnek nehéz lelki előkészítése van: a hívő várakozás és a buzgó imádkozás.

A tanítványok tíz napig várakoztak. Mennyi időt fordítottál te a Szentlélek fogadásának előkészületeire? Lehetséges, hogy nem érzed a Szentlélek munkáját. Nem veszel észre lelkedben és életedben olyan változást, melyből kiárasztására következtethetnél. Ha rádöbbenesz erre a szomorú valóságra, ne a Szentlelket okold, hanem önmagadat. Ne mondd, hogy nincsen Szentlélek és nincsen szükség a Lélek munkájára, hanem lásd meg, hogy annak méltó fogadására semmit sem tettél. Nem volt tíz, napod, tíz órád, melyben összetört szívvel, tehetetlenségben megsemmisülten, bűnbánatban megrokkadva, az ígéret teljesedését vártad. Nem volt imádságod, melyben Isten elé vitted nyomorúságban elveszett sorsodat. Nem könyörögted

magad mellé az Istent, hogy szánjon meg elveszett voltodban és kegyelmével segítsen át a bűn fertőjén tisztább életed boldogságához. Nem olvastad hívó engedelmisséggel Isten neked küldött izenetét, melyben elindította hozzád az ő Szentlelkét. Pünkösdi ünnepe a Lélek kiárasztásának ünnepe, Isten roladvaló szent akaratának ünnepe. Ezen a napon újra kijelenti, hogy téged meg akar menteni, új életre akar vinni s lelked üdvösségével meg akar koronázni. Isten akaratünnepét tedd saját akaratod ünnepévé. Éld át a pünkösdi történet első fejezetét, hogy a pünkösdi történet folytatása megvalósuljon életed történetében.

Védekezés az üres pünkösöd ellen.

Pünkösöd.

Ap. csel. 2, 37—47. Ezeket pedig mikor hallották, szívökben megkeseredének, és mondának Péternek és a többi apostoloknak: Mit cselekedjünk, atyámfiai, férfiak? Péter pedig monda nékik: Térjete meg és keresztelkedjete meg mindnyájan a Jézus Krisztusnak nevében a bűnöknek bocsánatjára; és veszite a Szentlélek ajándékát. Mert néktek lett az ígélet és a ti gyermekeiteknek, és mindazoknak, kik messze vannak, valakiket csak elhív magának az Úr, a mi Istenünk. Sok egyéb beszéddel is buzgón kéri és inti vala őket, mondván: Szakaszszátok el magatokat e gonosz nemzetségtől! Akik ezért örömet vevék az ő beszédét, megkeresztelkedének; és hozzájuk csatlakozók azon a napon mintegy háromezer lélek.

Pünkösöd az ítélet ünnepe. Megítéli vallásos meggyőződésünket és hitünket.

Ha a templomajtóba csodás szerkezetű gépezetet állítanánk, mely a bejövő emberek lelkében lemérné a Szentlélekre vonatkozó hitüket, a vizsgálat nagyon szomorú eredménnyel járna. Kiderülne, hogy a Szentlélek sok ember lelkében csak üres fogalom, lelki és mindennapi életében pedig semmiféle jelentőséggel nem bír.

Ezt a megdöbbentő megállapítást az magyarázza, hogy az emberek Isten-fogalmából hiányzik a Szentháromság teljessége. Hisznek Istenben a mennyei Atyában, hisznek a Jézus Krisztusban, a Megváltóban, de elakadnak a Szentléleknek Nem értik a Szentháromság hármas és egyes kapcsolatát.

Nem értik meg a Szentlelket, mert nem látják meg mögötte az életben megvalósuló értékét. A többi nagyünnepnek saját életükkel való kapcsolatát könnyen felfogják. Karácsony a gondviselő Istenről beszél s az örök szeretet képét rajzolja elénk. Nyilvánvaló ennek az ünnepnek a valósága: Krisztust ajándékozza a világnak. Megértik nagypéntek ünnepét is, mert a keresztfán önmagát feláldozó Krisztust ajándékozza nekünk. Az Ő történeti személye, az ünnep alapját képező esemény történelmi valósága, feltétlen bizonyossággként áll előttünk. Húsvét

a feltámadott Krisztust adja. Történeti valóság, hogy kilépett sírjából, legyőzte a halált és élő személyként belépett az emberiség életébe. Mindegyik ünnep az egyes embernek ünnepe. Jézus megszületése, földi élete, szenvedése, kereszteszegeztetése, feltámadása azt jelenti, hogy nekem van Krisztusom, ki miattam jött a földre, értem szenvedett, értem meghalt, értem feltámadott. Ezt az emberek megértik, mert az ünnep mögött megérik a valóságot. De nem látják világosan, hogy mi van pünkösöd mögött? Mi az a Szentlélek? Miben ismerem fel munkáját magamban és rajtam kívül?

Megnehezíti pünkösöd megértését az is, hogy sokan a Szentlelket összezavarják más fogalmakkal. Azonosítják azt a megtisztult emberi lélekkel, az emberi akarattal, a nemes irányzatú szellemmel, a fejlődéssel. Ugyanakkor azonban megfosztják személyes lényétől.

Megdöbbenve kérdezzük, hogy tulajdonképpen van-e nekünk pünkösödünk? Hisszük-e a Szentlelket? Ha hitünk és életünk világából hiányzik a Szentlélek, akkor vajjon van-e menygyei atyánk? Lehet-e akkor Megváltó Krisztusunk? Hiszen ismerjük Krisztus két fontos kijelentését: Senki sem mehet az Atyához, hanem csak én általam. És a másikat: Senki sem nevezhet engem úrnak, hanem a Szentlélek által. Mi lesz velem? Hogyan védekezem az üres pünkösöd ellen?

A pünkösdi történetben élénk rajzolódó döbbszent emberarcok közt meglátom a magamét is, amint kérdezem:

Mit cselekedjünk?

A kérdésre az ige három feleletet ad:

1. Keseredjete meg szívetekben! 2. Térjete meg! 3. Higgyete!

1. A tanítványok előtt megkeseredett szívű embertömeg áll. Péter apostol éppen az imént lemérte cselekedeteik értékét. Feltárta rettenetes bűnüket: ti megfeszítettéte a Krisztust, halálra vittéte, de Isten őt feltámasztotta!

Az önvizsgálat korbácsütései alatt mindig mélyebre hanyatlik az embernek a feje. Ezt tettem! Igen, ezt követtem el! De ugyanakkor felébred szívében a megoldás utáni vágyakozás s azt kérdezi: mit cselekedjem?

Az üres pünkösöd ellen való védekezés a szív keserűségével kezdődik.

Komoly önvizsgálat után megállapítja az ember, hogy élete

nem olyan, mint amilyennek lennie kellene. Nem a külső életről, nem az anyagi elhelyezkedésről, avagy az érvényesülési sikerekről, hanem belső lelki értékeiről van szó. Az a kérdés, hogy milyen lélekkel tölti meg életének keretét, megelégedéssel, vagy elégtelenséggel, békességgel, vagy lázadozással, gyűlölettel, vagy szeretettel? Sok belső hiányra akadunk. A sok közül most csak azt említjük meg, hogy életünkben hiányzik a lelkifejlődés. Nem jutunk előbbre, egy helyben veszteglünk. Megnövekedett ugyan tudásunk, ismeretekben gazdagodtunk, de lelkileg elmaradtunk. Értelmi műveltségünket kiépítjük, művelődünk, könyveket olvasunk, művészettel foglalkozunk, de lelki műveltségünket elhanyagoljuk. Foglalkozunk az emberekkel, a világgal, van időnk szórakozásra, különféle élvezetre, de nincsen időnk az Isten számára.

Ezeket a jelenségeket látjuk az emberiség életében is. Tudományos és technikai fejlődésével nem tart lépést lelkiműveltsége. Gazdasági és szociális munkájából hiányzik a megszentelő és kiegyenlítő lélek. Ezért a munkamező harctérhez hasonlít, melyen versengve, egymást tiporva tülekednek az emberek. Erre a megdöbbentő helyzetmegállapításra az önvizsgálaton keresztül jut el az ember. Ráeszmél arra, hogy Isten lelkének hiányaért nem a külső körülmények, hanem maga az ember felelős. Lelki félbemaradottságomnak én vagyok az oka. Vannak nálam szegényebbek, betegebbek, szerencsétlenebbek, mégis boldogok és emelkedett életűek, mert van lelkük. Én pedig hanyag, értékprédáló, alkalom-mulasztó vagyok, ki sivár élettemmel mások életét is megszégyenítem. A hozzám tartozók lelki élete azért nem alakul ki, mert az én életem üres és szegény. Isten nélkül élnek, mert én is Isten nélkül élek.

A büntudat égő vágyódást ébreszt. Mintha magas hegytetőre érkeznenek, feltáruul előttünk egy új élet gazdagsága. Ragyogó lehetőségek, gazdag kiteljesülések hívogatnak. Ózondus, tiszta levegő vesz körül. Közel érezzük magunkat az éghez. Olthatatlan vágyódás dobogtatja meg szívünket, amint szeretnénk felemelkedni a bűn, a sár, a szenny fölé. Szeretnénk új életet élni, melyben lélek van.

Minél égőbb ez a vágyódás, annál nyomasztóbban nehezedik reánk erőtlenségünk tudata. Próbálunk magasba emelkedni, nem tudunk. Nézzük álmaink hegyét, de nem tudunk arra feljutni. Lemérjük az akadályokat, nem bírjuk azokat elhárítani. Ránk-

szakad szívünk keserősége ebben a lutheri igében: nem vagyok képes!

Erre a megkeseredett szívre van szükségünk, ha védekezni akarunk az üres pünkösd ellen. El kell jutnunk annak belátásához, hogy életünk tartalmatlan, téves irányzatú, halálos bélyegű, és ebben mi vagyunk hibásak. Hasztalan vágyódnak tiszta élet után, magunktól nem vagyunk arra képesek. Ezeket az érzelmeket költögessük szívünkben! Változzunk át megdöbrent, két-ségbeesett emberekké, kik pünkösd reggelén önmagukat marcangolva, vergődve kérdezzetik: Mit cselekedjem, mit cselekedjem?

2. Az üres pünkösd ellen védekezés második feltétele: a *megtérés*.

Péter apostol prédikációjában ezt mondja: „Térjete meg és keresztelkedjete meg a Jézus Krisztus nevében bűnök bocsánatára.”

A keresztség szentségével Isten belépett életünkbe s biztosította nekünk az üdvösség ajándékait. Önmagával eljegyzett minket s közölte velünk ígéreteit és követeléseit.

Eszünkbe jutott-e csendes napokban, viharok és szenvedések között, elhagyottságban és viaskodó küzdésben, hogy meg vagyunk keresztelve és az örökkévaló Istené vagyunk? A keresztség egyszer történő és egyszerismindenkorra szóló szentség. Luther mégis állandó keresztségről beszél, mely a lélek bűntudatában feléled, megújul és megerősödik. A keresztség tehát elválaszthatatlan a megtéréstől.

Térjete meg, mondja az apostol! Ez a követelés pedig kettőt tartalmaz. Először azt, hogy szakasszuk el magunkat a gonosz nemzetségtől, azután hogy térjünk vissza az Istenhez!

Miért van üres pünkösdünk? Mert nem tudunk elszakadni a sátántól és nem tudunk kiszakadni a bűnös életből. Féltjük bűnös szokásainkat. Dédelgetjük vétekesodró szenvedélyeinket. Tekintettel, rejtett érzéssel, lopva ébredő gondolattal táplálgatjuk bűnös vágyainkat. Bűntársakká tesszük embertársainkat, magunkkal együtt őket is a kárhozat felé sodorjuk!

A második követelés, hogy visszatérjünk az Istenhez. A visszatérés csak általánosságban fejezi ki a követelést. Veszedelemes dolog megmaradni az általánosságban, mert benne könnyen szétfoszlik a követelés. Istenhez visszatérni azt jelenti, hogy vissza kell térnünk Isten akaratához. Vissza kell térnünk Isten

igéjéhez. Vissza kell térnünk az Ő ígéreteihez. Istenhez visszatérni azt jelenti, hogy magunkat Isten parancsolatainak kell alávetnünk. Elhatározásainkban és cselekedeteinkben Jézust kell keresnünk. Kötelességteljesítésünkben és emberek között való életünkben Krisztus lelkét, engedelmességét, hűségét és megbocsátását kell érvényesítenünk.

Ezt a megtérést kell kiépítenünk, hogy tartalommal telítődjék pünkösdi ünnepünk.

3. Az üres pünkösöd ellen a harmadik védekezés a Szentlélek elfogadásában van.

Az apostol biztatva mondja: akkor veszitek a Szentlélek ajándékát. Akkor *veszitek!* Nem teszel egyebet, mint felébreszted szíved keserűségét, bűnbánatát, vágyódását, megszagatod lelkedet és elindulsz Istenhez, mint a tékozló fiú a régi szülőház tárt kapuja felé. Azután vársz, imádkozol, imádkozol és vársz, mert emberi erő és munkád határa itt van meghúzva.

Akkor: ez a szó Isten jóságának természetessége. Ez a szó Isten üdvösségmunkájának szükségképpenisége. Boldog ember! Isten ígéretté teszi számodra ezt a szót: *Akkor!*

Akkor veszitek! Jön egyszerűen, észrevétlenül a Lélek. Nem kell egyéb, hanem hogy vedd és befogadd. Nem embererő, nem fejlett, kicsiszolt képesség, nem tiszta lelki belátás, hanem Isten lelke. Örök isteni személyiség. És akkor veszed!

Akkor jön viharshétként. Gyökereidben megráz, mint a bércromra ültetett fát. Átszáguld rajtad, lombozatodat tépázza, száraz ágaidat letördeli. Befelé fordított szemeid látják a friss sebeket, a töréshelyeket, a véres csonkokat. Ne panaszkod, hogy mennyire fáj, mert ez a seb pünkösöd ajándéka és ez a fájdalom szükséges ünneped tartalmassá tételéhez.

Akkor jön tűzlángként. Elégeti szuvas fából összetákolta házikódat. Megsemmisíti gyönyör-hajhászó életed bálványait, selymeit, cicomáit és értéktelen lim-lomjait. Kőolajpatakot áraszt kiaszott életmezőidre, hogy mindent elpusztítson, ami benned romlott, sátáni. Azután a tűzlángból és égő patakából egy-egy lángocskát szakít ki s azt oltártűzként lelkedbe helyezi.

Akkor jön felhőn-átfénylő napként. Eláraszt melengető, gyógyító, csókolgató sugaraival. Behatol minden rejtekbe. Megvilágít minden sötét zugot. Erőt áraszt csontjaidba, hogy velő növekedjék azokban. Megpirosítja holthalvány arcodat. Szemeid hamuba temetkezett lángját meggyújtja s tűzbe meríti szívedet.

Akkor jön és te veszed őt! Akkor magától változik meg minden. Átalakul életed. Kitágul látóköröd. Szempontjaid kiszélesednek. Szíved kicserélődik. Más szemmel nézed kötelességeidet; terheidet, keresztedet, élvezeteidet és igényeidet. Más mértékkal méred embertársaidat. Más lesz az életcélod, az igényed, a boldogságod. Másnak látod egyházadat, gyülekezetet, a közösség, az ige, a szentség értékét. Másnak látod nemzetet és hozzávaló viszonyodat. És mindez azért történik és történhetik, mert akkor veszed a Szentlelket. Nem a te lelketet, hanem az Istenét. Nem szerezted, hanem kaptad. Nem saját erődből, hanem Isten ingyen kegyelméből.

Az apostol keze felfelé mutat. „Veszitek a Szentlélek ajándékát, mert néktek lett az ígéret és a ti gyermekeiteknek és mindazoknak akik messze vannak, valakiket csak elhív magához az Úr, a mi Istenünk.”

Nektek lett az ígéret és a ti gyermekeiteknek! A Szentlélek munkája által minden megváltozik körülöttünk. Megváltozik a család, a társadalom, a nemzet, az emberiség élete. És ez igazság marad, ha annak látszólag ellentmond is a valóság. A közösségek véres embercsontként fekszenek a porban. Tátongó véres sebek ezre vár gyógyítást. Millió segítségért kiáltó ajak emel vádat a kor ellen. Összetört nyomorék emberek keresik jobb életüket. Nemzetek gyűlölködnek s rettenetes öldöklések után új háborúra készülnek. Egyházak viaskodnak egymás ellen, inkább keresik földi országukat, mint Isten országát, több erőt merítenek a féltékenységből, mint a Krisztus keresztyéből származó szeretetből.

Az ígében kimondott ígéret mégsem lehetetlenség. Lehetséges, mert Isten mondja. A Szentlélekhez kötött ígérete azt mondja: nekünk lett az ígéret és a mi gyermekeinknek. A Szentlélek az életért, a lélekért, a jövőért munkálkodik. Hatását látjuk első pünkösdi ünnepén. *Ötezer lelket* odahelyezett Isten kezébe. Bűnös embereket Krisztus alázatos szívű híveivé tett. Kishitű gyáva tanítványokból apostolokat nevelt. Azóta is az anyaszentegyházban állandóan épít, lelket ment, erőt sugároz, megvilágít, hitet ébreszt, hitben megtart. Ebben a gyülekezetben is beváltja örök ígéretét. Téged keres Isten igéje által. Szíved ajtaján zörget hívogató szavával. Lelkiismereted költögeti, bűntudatodat erősíti, vágyódásodat megelégíti az úrvacsora

szentségében. Nektek lett ez az ígélet! Elfogadjátok? Neked lett ez az ígélet? Élsz vele?

„Mindazoknak pedig, akik messze vannak!” Ha még távol vagy is az Istentől, ne félj, ígéje rád is vonatkozik. Ha méltatlan vagy is a kegyelemre, pünkösdi világossága mégis reád hull. Ha most még üres is pünkösöd, már közeledik feléd a gazdagító Lélek. Várjad bűnbánattal, megtéréssel, imádkozással.

Immár tudom, hogy mit teszek. Védekezem az üres pünkösdi ellen s nem engedem, hogy az elmúlják megajándékoztatásom nélkül. Várok és imádkozom. Várom a Szentlelket. Imádkozom, hogy Isten kegyelemből árássa ki azt reám. Bűnbánati ruhába öltöztetem lelkemet. Istenhez viszem keserű méreggel töltött szívemet. Megyek a megtérés útján és csendes imádkozással várom. Nem várok hiába! Tudom Isten izenetét: nektek lett az ígélet és a ti gyermekeiteknek! A véremből valóknak is pünkösdi ígét az Isten.

Jövel Szentlélek Úr Isten, hogy Jézushoz jutásom és benne hívesem legyen az én pünkösdi gazdagságom!

Az örökség.

Reformáció.

Ján. jel. 3, 11—12.: íme, eljövök hamar: tartsd meg ami nálad van, hogy senki el ne vegye a te koronádat. Aki győz, oszloppá tesz az én Istenemnek templomában és többé onnan ki nem jő; és felírom ő reá az én Istenemnek nevét és az én Istenem városának nevét, az új Jeruzsálemét, amely az égből száll alá az én Istenemtől és az én új nevemet.

Reformáció ünnepét különbözőképpen ünnepelhetjük. Megszólaltathatjuk négyévszázados küzdelmes múltunkat s ünnepelhetünk az emlékezés történeti emelkedettségével. Kezünkbe vehetjük hitvallási iratainkat s lelkes meggyőződéssel bizonyíthatjuk igazságainkat. Kivehetjük keblünkől szívünket s megmutathatjuk annak szemérmesen rejtegetett, vagy véresen kiáltó sebeit. De ünnepelhetünk úgy is, hogy az evangéliom acéltükréből felénk tekintő arcunkat vizsgáljuk s lelkünkkel nem az emlékezés, a vitázás, a vérző sebek beszédét hallgatjuk, hanem egyedül Isten szavát. Ez az ünneplési mód a reformáció örök értékét világítja meg s egyszersmind megkérdézi, hogy azt saját életértékünké tettük-e?

Tartsd meg ami nálad van, hogy senki el ne vegye a te koronádat! Ez a szentige számadási ünneppé teszi reformáció napját. Három gondolkört állít szemeink elé: 1. az örökségnek; 2. az örökség megtartásának és 3. a jutalomnak a gondolkörét.

1. A reformáció megértése és értékelése attól függ, hogy miben látjuk reánk hagyott örökségét. Helyesen állapítjuk meg, hogy a reformáció öröksége a biblia, vigyáznunk kell azonban, hogy a bibliát ne csak könyvnek, hanem a szent Isten örök ki-jelentésének tekintsük.

Végző elemzésben minden vallás Isten és ember ellentétének megoldását keresi s az üdvösség kérdését kutatja. A reformáció ezt a hatalmas kérdés-sorozatot a biblia fényébe helyezte. Kimondotta, hogy az ember üdvösségének kérdését nem oldja

meg a teológusok tudománya, az egyházi zsinatok határozatai s az egyház által megállapított rendelkezések, hanem egyedül a biblia. A biblia mondja meg a bűnös embernek, hogy van-e számára szabadulás és hogy miként nyerheti el lelke üdvösségét. A reformáció az üdvösség elméleti kérdését s annak gyakorlati megvalósítását a biblia alapjára helyezte. Ez a reformáció kettős ajándéka: az üdvösség kérdésének elméleti megítélése és annak a vallási életben alkalmazandó módszere. Mindegyikben a biblia az irányadó.

A biblia által megindított életfolyamat azzal kezdődik, hogy az ember mosolygó arcán hirtelen átsötétedik a halál csontarca. Ráeszmélünk bűnös voltunkra s megismerjük a bűn halálos komolyságát. Hiába kelünk tusára vele. Hasztalan kisebbitjük jelentőségét és hiába növeljük saját értékünket. Az egyház hatalmára sem számíthatunk, mert az egyház nem ura a bűnbocsánatnak és üdvösségnek. Emberi életünk erkölcsi értékeivel sem oldhatjuk meg a kérdést. Előttünk a kárhozat örvénylik. A halál nyújtja felénk karját. Keblünkben feltör a sikoltás: mit cselekedjem? A reformáció első ajándéka az, hogy a bibliában megmutatja a halállal való eljegyzettségünket.

Az életfolyamat második stációján az történik, hogy a halállal eljegyzett életen átvilágít a Krisztus töviskoronás arca. Mikor emberi érdem, jócselekedet, kötelességteljesítés, bűnbánat, töredelem súlytalanokká válnak, Krisztus a mérleg serpenyőjébe hullatja áldozati halálának vérét s ezzel helyreállítja Isten kezében az ítélet mérlegének egyensúlyát. Nem az a fontos, amit mi teszünk, hanem amit Krisztus tesz értünk.

Ennek a bibliából kiásott hatalmas reformációi igazságnak nagyobb jelentősége van, mint Amerika felfedezésének, vagy Newton törvényének. Isten világában és világrendjében a leg-hatalmasabb igazság ez a mondat: Megigazulunk hit által, Isten ingyen való kegyelméből. Ebben az igazságban kettő szerepel: a kegyelem, ez a Krisztus keresztségében megjelenő isteni mű és a hit, ez a kegyelem felé kinyújtott emberi kéz. A reformáció megállapítja mindkettő egyedüliségét. Egyedül Krisztus keresztsége és egyedül a hit oldhatja meg az ember nagy életkérdését. Mindent le kell rombolni, ami Krisztus keresztségének a helyére akar lépni és mindent gyökerestől ki kell irtani, ami el akarja fojtani a hit egyedülvalóságát. A hit azonban nem tudás, vagy teológiai spekuláció, nem külsőleges elfogadás, avagy törvé-

nyes cselekedetekbe való beszáradás, hanem egy csodálatos élet-erő. A lélek felfogó képessége, mellyel Isten üdvösségmunkáját megérti. A bizalom boldog bizonyossága, mellyel igaznak vallja Isten ígéreteit. A reménység teljes odaadása, mellyel megragadjuk Isten kinyújtott kezét. A belső átélés csodálatos remegése, melyben átérezzük a Krisztusban való életközösség minden boldogságát és valóságát. A saskeselyű karmai közül kiszabadult vándormadár átrepül összeomlott életének üszkös romjain, a bűn és halál tátongó szakadékein s tört szárnnyal, zihálva, boldog megnyugvással rászáll Krisztus keresztfájára: hiszek, hiszek, hiszek!

A reformáció újból kiemeli a feledettség hamurétegeből a biblia ajándékát: a hitből való megigazulás boldog bizonyosságát.

A biblia által megindított életfolyamatnak van egy harmadik stációja. Az ember életén elhalványodik a halál csontképe, erősebbé válik és végül diadalmaskodik rajta a Krisztus töviskoronás arca. Ez az igében élő, megváltott ember képe. Az igében él. Nem ő beszél, hanem benne a Krisztus. Nem ő érez, hanem a Krisztus. Nem ő cselekszik, hanem a Krisztus. Egy csodálatos összetételű vallásos élet alakul ki Krisztussal való közössége által. Az állandó bűnbánat és isteni kegyelem új vallásos típust teremt. Az ember lelkét eltölti bűnösségének érzete. Ugyanakkor boldogan tapasztalja a kegyelem porból felemelő erejét. A kegyelem bírása verőfénybe öltözteti életét. Munkája hivatássá nemesül. Boldogsága megtisztul s szenvedése szakadécai fölé aranyhidat épít hívő reménysége. Személyes viszonyba lép Krisztussal. Bűnbánattal, fegyelmezőssel, az ige erejével dolgozik új életének kiépítésén és tudja, hogy önmagáért, lelkéért és üdvösségéért önmagát terheli a felelősség. De tudja azt is, hogy átalakulása nem saját erejének, fegyelmezettségének és önmegtágadásának eredménye, hanem egyedül a Szentlélek munkája. így válik bűnbánatában alázatos szolgává, a megváltás bizonyosságában ujjongó királlyá, ki egész életét boldogan rendeli Krisztus rabságába.

A biblia megújítja a reformáció ajándékát: az igéből kiépült újjászületett életet.

A reformáció ajándékainak értékesítésén dolgozik az evangélikus egyház. Arra törekszik, hogy minden ember megtegye az utat a halálraitéltség állapotából a megváltás állapotába.

Ezért Isten igéjét hirdeti és semmi egyebet. Ezért Isten szent-ségeit őrzi és adja, nem pedig egyéb emberi, vagy egyházi értéket. Az igére, a Szentlélekre, a kegyelemre bízta ezt a munkát, nem pedig saját erejére. Nem igázza le hatalommal az embert, nem hajtja rabságba önállóságát. Nem teszi kiskorúvá, nem gyámkodik felette, hanem édesanyja és barátja egy személyben. Tanítja, védelmezi, vezeti, erősíti, táplálja és pedig nem saját erejével, hanem a Szentlélek közlésével.

A reformáció a világ legnagyobb kincsét: a Bibliát adta vissza az emberiségnek. A Biblia által azután a drága kincsek egész sorozatát visszaadta. Mert a Biblia által válik valósággá az élő egyház, a helyesen megépült földi egyház és minden, ami az egyház munkájával és eszközeivel összefügg. A Biblia mind-azt a te személyi tulajdonoddá teszi. A Biblia által neked adja az élő egyházat, Krisztus láthatatlan testét. Neked adja az ígét, a szentségeket, a hívő emberek közösségét. Neked adja a történeti evangélikus egyházat és annak intézményeit. Neked adja egyházunk évszázados küzdelmeit, üldözött pásztorok, koldustarisznyás bizonyágtevők példáit, vérrel, könnyel megírt dicső múltját és ma is fennálló történelmi hivatását.

Ezt a sok részből álló örökséget a Biblia által veszed birtokba s akkor mondhatod igazán a magadénak, ha a Bibliát is magadénak mondhatod.

Becsüld meg a Bibliát!

2. Tartsd meg ami nálad van! A megtartásnak különböző jelentése van. Jelentheti azt, hogy valaki megtűri, amije van. Igaz ugyan, hogy nincs rá szüksége, nem használja fel mindennapi életében, nem érzi értékét s nem érezné hiányát sem, de azért megtűri.

Sok ember éppen csak eltűri azt, hogy ő evangélikus. Megelégszik a külső kapcsolatokkal, belső kapcsolatot nem keres. Nem tart igényt a reformáció ajándékára, meg van nélküle is.

A megtartásnak egy fokkal magasabb jelentése az örökséghez való ragaszkodást jelent. Ragaszkodik hozzá, mint ahogyan ragaszkodunk egy régi fiókos szekrényhez, melyen finommívű zenélőóra áll, vagy a régi kötésű könyvhöz, melyet valamikor dédszülenk keze tartott s lapjai közül préselt virágok illata árad felénk.

Ezeknél az örökség megtartása azt jelenti, hogy szeretik egyházukat, szeretik annak múltját, szenvedését, dicsőségét, sze-

génységét, hagyományait. Ennél tovább azonban nem jutnak. Számukra az örökség megtartása tépett selyemzászlót jelent csupán.

A megtartásnak van egy harmadik jelentése. Megtartani azt jelenti, hogy élni vele. A reformáció ajándéka nem porlepte, elfelejtett kincs, nem merengő emlékezésben és büszke öntudatban felragyogó dísz, hanem életfeltétel és mindennapi lelki szükséglet.

Ez az ige: tartsd meg, ami nálad van! azt jelenti, hogy a reformáció ajándékait építsd bele lelkivilágodba, gondolkodásodba, életszemléletedbe. Legyen az számodra levegő, nap-sugár, kenyér, forrásvíz, éltető erő.

Ez a szó: tartsd meg, nem ajánlás, avagy tetszésedre bízott szelíd tanács, hanem határozott kemény parancs, Krisztus reformáció ünnepén elmondott parancsolási igealakja. Tartsd meg! Ez a szó nem tűr alkuvást. Nem engedi, hogy a reformáció ajándékai közül egyet-kettőt kiszemelj magadnak, azokat megtartsd, a többit pedig elvesztesd. Tartsd meg, ami nálad van, mind tartsd meg!

Ezen a ponton válik reformáció ünnepe számadássá és bűnbánati nappá. Megkérdezi tőled, hogy mi néked a Biblia? Holt könyv-e, avagy életkönyv? Építő tanítások gyűjteménye, vagy Krisztus életmunkája, erőközlése és Isten üdvösség-akarata? Megkérdezi, hogy a Biblia segítségével látod-e mindennap a halál bélyegét homlokodon? Mered-e a magadénak mondani Krisztus keresztyét? Tudod-e hittel átölelni a keresztet és tudsz-e kegyelemből új életet élni? Megkérdezi, hogy mi néked az egyház, hogy mivé teszi azt számodra a Biblia? Megkérdezi azt is, hogy mi vagy te az evangélikus egyháznak a Biblia által?

Tartsd meg ami nálad van!

3. A szentlecke utolsó szavai az örökség megtartásának jutalmáról szólnak. A jutalmat koronának nevezi az Úr. Senki el ne vegye a te koronádat! Ez a jutalom az üdvösség! Mivel pedig az üdvösség nem emberi érdem következménye, hanem kegyelem, a korona is tulajdonképpen kegyelem.

De ez a jutalom már földi életünkben felénk int az Úr által ránk bízott szolgálatban. Nem az érvényesülés, a külső életkedvezés és siker mutatja a jutalmat. Isten az embert leggazdagabban hivatásának betöltésével jutalmazza. Az a legdrágább jutalom, hogy a Szentlélek által erőt nyerünk kijelölt szolgálá-

tunk elvégzésére. Tehát nem a szolgálat következménye a jutalom, hanem maga a szolgálat. Nem amit elérünk, hanem amit Istentől ajándékkul kapunk. Ez a jutalom minden emberé és minden hivatás lehetséges áldása. Krisztus eme tanításában kivirágzik az emberi méltóság egyetemessége. A szegény gyárimunkás az olvasztókemence perzselő közelségében, az előkelő hivatalnok kettős-ajtajú dolgozószobájában, a szegény édesanya éjszakai foltozó munkájában ugyanazon ígéret örököse: hivatásuk betöltésében hordozzák életük jutalmát. Róluk mondja az ige: oszloppá teszem azt az én Istenemnek templomában és többé onnét ki nem jő és felírom ő reá az én Istenemnek nevét. Az ige az egyes emberen kívül a közösségről is prófétál. Áz oszloppá levő emberek egymás mellett Isten templomának boltíjét hordozzák és templommá lesznek.

Ezzel az ígérettel kötelezi és jutalmazza Isten evangélikus egyházunkat. Értékünk nem külső hatalmunktól függ. Lehetséges, hogy kevesen vagyunk, hogy mindenütt kisebbségben vagyunk, hogy szegények és elnyomottak vagyunk! Ha azonban egyházunk tagjai egyenként Isten nevét hordozzák homlokukon, akkor evangélikus egyházunk Isten templomává lesz. Nem aranytól csillogó tündérpalota, hanem templom. Nem a hatalom gőgös hegyormán büszkélkedő fellegvár, hanem templom. Templom, tehát a Biblia örök prédikátora és Isten Szentleikének örök műhelye. Jutalmát abban bírja, hogy betölti rábízott hivatását. Híveit élő oszloppá teszi és ő maga Isten élő temploma lesz. Homlokán Isten nevét viseli. Ez a jutalom mindenkor kötelezés és ígéret. Nem múlhatik el egyházunk, ha Krisztus fundamentumán áll és Isten új világteremtésének kitervezett boltíveit hordozza!

Az érett férfiúság vallásossága.

Reformáció.

Efez. 4, 13—16. Eljutunk mindnyájan az Isten Fiában való hitnek és az ő megismerésének egységére, érett férfiúságra, a Krisztus teljességével ékeskedő kornak mértékére, hogy többé ne legyünk gyermekek, kiket idestova hány a hab és hajt a tanításnak akármilyen szele az embereknek álnoksága által, a tévelygés ravaszságához való csalárdság által, hanem az igazságot követvén szeretetben, mindenestől fogva nevedjünk Abban, aki a fej, a Krisztusban; akiből az egész test, szép renddel egyberaktván és egybeszerkesztetvén az Ő segedelmének minden kapcsaival, minden egyes tagnak mértéke szerint való munkássággal teljesíti a testnek nevedését a maga fölépítésére szeretetben.

Reformáció világtörténeti és művelődéstörténeti szemléletében egy nagy előny és egy nagy veszedelem rejlik. Előnye abban áll, hogy kidomborítja a reformáció világtörténeti jelentőségét s nyilvánvalóvá teszi, hogy az nem csupán a vallástörténelem új fejezete, hanem az emberiség szellemvilágának új régiókba való felemelkedése. Veszedelme viszont abban rejlik, hogy értékelésében esetleg elhomályosodik a história feletti esemény, az emberiség mellett eltölpül az ember, a művelődéstörténeti-, kulturális jelentőség mellett eltűnik tulajdonképpen, első, nagy jelentősége, az, hogy a bűnben vergődő ember az ő segítségével megérkezett Krisztus keresztségéhez.

A reformáció tulajdonképpen lényege a bűnös ember üdvösség-harcában van. Tanítása nem dogmák hosszú sorozatában áll, hanem egy határozott életformában, egy élesen megrajzolt vallási élettípusban. Ez az érett férfiúság vallásossága.

Ennek a vallásos típusnak jellemvonásai: 1. az üdvösség kérdésének halálos komolysága; 2. a nagykorúság és felelősségtudat; 3. a meggyőződés határozottsága és 4. a szeretet emelkedettsége.

1. Az érett férfiúság vallásossága azzal a halálos komolysággal kezdődik, mellyel Istenhez való helyzetét, saját bűnösségét és annak megsemmisítő következményeit megítéli. Örök kérdésként zúg lelkében: bűnösségem ellenére hogyan nyerhetem el Isten kegyelmét? Hogyan szabadulhatok meg bűneim terhé-

től és hogyan munkálhatom örök üdvösségemet? Az ember megtört lélekkel érzi, hogy a bűn és igazság kiegyenlítésének kérdése egyet jelent a boldogság, az életérték, a hivatásbetöltés, az üdvösség kérdésével. Ebben az életproblémában váltak izmos-testű emberek aszkétákká, testüket véresre korbácsoló flagellánsok az üdvösségkeresés lovagjaivá, horpadtmellű barátok a lélek győzelmes vitézeivé, az Isten titokzatos arcát kereső misztikusok Krisztus rabjaivá.

Halálos komolysággal! A kérdést nem lehet elintézni fölnyeres közömbösséggel, avagy a félvállasosság és látszatvallásosság csillogásával. Nem intézhetjük el kultúráltságunkkal, avagy életünk erkölcsi értékeivel sem.

A reformáció halálos komolysággal kijelenti, hogy rajtad csak Isten segíthet! De azt is mondja, hogy Isten rajtad egyedül Krisztus által segít. Egyedül Isten, senki más! Egyedül Jézus, senki más! Halálos komolysággal mondja: hit által igazulunk meg, Isten ingyenvaló kegyelméből! Jézus váltsága jelenti Isten felénk nyújtott kegyelmét, a mi hitünk pedig kinyújtott könnyörgő kéz, mellyel azt megragadjuk.

Ez az egyetlen! Az érett férfiúság vallásosságát követelő apostol ezért mondja: „el kell jutnunk az Isten fiában való hitnek és az Ő megismerésének egységéhez”. El *kell* jutnunk! *Kell!* Ez a szó fejezi ki a halálos komolyság jellemvonását. Nem tetzésünktől függ ez a kérdés, hanem Isten rendelésétől. Nem fel fogásunkhoz igazodik annak megoldása, hanem Isten üdvösségmunkájához. Nem az a döntő, hogy mi mire vagyunk hajlandók, hanem hogy mit követel tőlünk az Isten üdvösségünk érdekében.

Azért vedd halálos komolysággal lelked, életed, boldogságod és üdvösséged nagy kérdését. Gyötrődj és viaskodj bűneid miatt. Azután lásd meg a számodra elkészített váltságot. Összetört szívvel, bűnbánó lélekkel menj a bűntudat kemény útján bűnbánati ruhában, mígnem megérkezel Krisztus keresztyéhez.

2. Az érett férfiúság vallásossága a nagykorúság és felelősségtudat vallásossága.

Az apostol az igazi vallásosság feltételét „a Krisztus teljességének” megismerésében és bírásában látja. Az egész Krisztust kell megismernünk és bírunk. Ismernünk kell küldetésének, személyének, hivatásának, tanítói-, főpapi-, királyi-munkájának vonásait. Ismernünk kell azt is, hogy egykor miért jött a földre

és miért jön ma is a földre. Miért áll életem keresztútjaira? Miért kiáltja nevemet kísértések éjszakájában? Miért hinti ígéjének magját lelkembe és miért viszi görnyedt vállán életem keresztjét?

De meg kell ismernem Jézus módszerét és célját is. Ő engem gyermekévé tesz, nem pedig rabszolgájává. A nagykorúság méltóságába emel és nem taszít a szolgaság megszégyenítő sorába. Felszabadít az emberi tekintélyek hatalmaskodása alól. Letöri a vallási élet külsőleges bilincseit. Megszünteti az egyéniséget megsemmisítő gyámságot. Felszabadít a törvény betűje alól, de ugyanakkor megtölt a törvény lelkével. Szabadságra váltott meg s nekem jogom, méltóságom és boldogságom, hogy mehetek az én Istenemhez, szólhatok hozzá gyermeki könyörgéssel s szeme elé teregethetem bűnös lelkem minden terhét, kínját és sebé!

Vallásosságom eme nagykorúságát nem a nekem adott jogokból, hanem a velem szemben támasztott követelésekből ismerem meg teljesen. Isten nem elégszik meg külsőleges cselekedeteimmel, hanem azok belső rugóját keresi. Templomjárásom, emberszeretetem, becsületem, erkölcsöm mögött mindig a mozgató erőket keresi. Értéktelennek ítél minden látszatértéket, ha azt kényszer, önérdek, ámitás, félelem váltja ki belőlem. Csak az iránta való gyermeki szeretetből megszülető cselekedeteimnek örül, mert azok a nagykorú vallásosság bizonyágtételei. Annak örül, ha nem a parancsolat kényszerít jóságra, hanem a szívünk. Ha nem az emberek kedvéért vagyunk tisztességesek, erkölcsösök és becsületesek, hanem mert szeretjük az Istent. Ha nem a társadalom ezerszemű és ezerszájú bírójától való rettegés tart meg az igaz úton, hanem az előttünk haladó Krisztus iránti szeretetünk, melyet semmiféle élet-vihar, vagy kísértés-förgeteg nem olthat el szívünkben. Isten színe előtt nem hiszékeny gyermek áll, nem igába hajtott rabszolga, nem pórázra fogott gyámsoltalan kiskorú, hanem az Ő szabadságra hívott gyermeke, ki a váltság és kegyelem birtokában önként, boldogan adja önmagát Krisztusnak.

A nagykorúság vallásosságában megvan a felelősségtudat követelése is. Felelősek vagyunk önmagunkért. Felelősek vagyunk cselekedeteinkért és mulasztásainkért. Ezt a felelősséget minden embernek magának kell hordoznia. Nem háríthatod át azt szülőidre, élettársadra, barátaidra, de nem háríthatod át azt egyházadra sem. Ha az anyaszentegyház saját testével védne is

és rád halmozná minden kincsét, ha mártírvérbe áztatott dicsősége aranyfonalából szőtt palástját rád borítaná s egetverő tűz-oszloppá tenné Istenről szóló bizonyásgtégeit, akkor sem vehetné le rólad az önmagadért való felelősséget. Neked kell keresned lelkedet. Neked kell pönitenciáznod, vergődnöd, könyörögnöd. Az egyház csak segít, de az érett férfiúság vallásosságában te állsz a küzdő porondon és te vagy felelős önmagadért.

Ez a nagykorúság és felelősségtudat vallásossága. Immár tekints önmagádba s állapítsd meg, hogy megismerted-e a teljes Krisztust és életedben bírod-e a teljes Krisztust úgyannyra, hogy vallásosságodban megvan a nagykorúság és felelősségtudat vonása.

3. Az érett férfiúság vallásossága a határozottság jellemvonását mutatja. Ez a határozottság hithűség és egyházhűség alakjában lép elénk.

Hithűségünk azt jelenti, hogy hiszünk Krisztus kijelentett igéjében és bizodalunkat helyezzük az Ő ígéretébe. Nem azért hiszünk valamit, mert annak igazságát dogma foglalja össze, hanem azért van dogmánk, mert van dogmába összefoglalható vallási meggyőződésünk. Nem dogmából fejlődik hitünk, hanem hitünkben fejlődik dogmánk. Vallásos életünk középpontjában nem a zsinatoló és törvényeket hozó egyház áll, bármily drága legyen is az lelkünknek, hanem maga az élő Krisztus. Gondolatom, vágyam és kívánságom Isten örök igazságaival táplálkozik. Ő hozzá fut zajongó lelkem zakatoló kérdéseivel, mint zuhogó hullámok örök válaszadójuk ölébe, az óceánba. Benne mélyül hitem és lesz valósággá. Jöhetnek idegen szellemáramlatok, mellettem roboghat felforgató világnézetek harci szekere, hitem gránitoszloppá merevedik, mint hegyoromról égfelé mutató kőkereszt. Támadás, változás, gúny, harc között bátran kiáltom: tudom kiben hiszek!

Ez a hithűség nem érzelmi megnyilatkozás, nem hangulat, avagy nemes szenvedély csupán. Igét olvasó szemem, prédikációt hallgató fülem, a kijelentés mélységeiben elmerülő értelmem, isteni akarat és jóság, fenyítő korbács és simogató apai kéz élménnyé teszik azt lelkem égő kohójában. Száz és ezer hangból, színből, igazságból, ígéretből tevődik össze, míg boldogan vallhatom: tudom kiben hiszek!

A hithűség az egyházhűségben válik teljessé. Hiszen egyházam tanításában Krisztus tanítását bírom. Szülőanyámnak érzem

őt, lelkem arcán vonásait hordozom. Tápláló édesanyámnak valom őt, kebléről soha le nem szakadok. Négy évszázad küzdő hősének látom, homlokán isteni küldetésének bélyegével, kezében az ige fegyverével. Az emberiség áldott jóltevőjét ismerem fel benne, ki Krisztus királyságát, a lelkiismereti szabadságot, a vallás lelkiségét hozza drága ajándékkul.

Fegyverrel szabadalhatják egyházamat. Csak köntösét érhetik. Ki örök tartalmát jelenti, sértetlen marad. Gúnykorbáccsal sebesre vérezhetik. Csak embert sebezhet a gonosz bántalom, maga az egyház sértetlen marad. Megaláztatásakor Húsz máglyatüzből zendül a vigasztalás: Jézusom, íme, elítélve láthatod magadat! A reformáció harcidalában feloldódik az egyházért való szenvedés, megaláztatás, üldöztetés, kereszthordozás, leveretetés és elbukás minden gyötrelme.

Az ige kőszálként megáll,
Meggzégnyenül, ki bántja;
Velünk az Úr táborba száll,
Szentlelkét ránk bocsátja.
Kincsünk, életünk,
Nőnk és gyermekünk,
Mind elvehetik,
Mit ér ez önekik!
Miénk a menny örökre!

Az érett férfiúság vallásosságával építsük egybe a hithűséget és egyházhűséget. Ajkunk, szívünk és életünk tegyen vallást arról, hogy miénk a menny örökre!

4. Az érett férfiúság vallásosságának jellemvonása a szeretet emelkedettsége. Az apostol az egyházat Krisztus testeként állítja elénk s azt mondja, hogy „az igazságot követvén szeretetben, mindenestől fogva nevedjünk abban, aki a fej, a Krisztusban.”

A hívő emberek Krisztus testének élő darabját képezik. Egymáselleit elhelyezkednek s mindegyiknek fejlődnie kell. Nem vesztegelhetnek, munkálkodniuk kell. Ennek pedig elutasíthatatlan feltétele az élő test törvénye, mely szerint minden életet[^]erőt, fejlődést a fej biztosít. Az anyaszentegyházban élve, Krisztusban élünk. Krisztus testében élve, egymásba kapcsolódik életünk. Ezért az igazságot kell szolgálnunk a szeretetben.

Amint Krisztus testében ember ember mellé helyezkedik, úgy az Ő élő testének alkotórészeit képezik a különböző egy-

házak. Külső jelenségek, történeti valóságok, emberi megállapítások szerint sokszor úgy látjuk, hogy az egyházak nem egymás mellett, hanem egymással szemben állnak. Pedig Krisztus örök hivatásukat másként jelöli meg. Nekik a Krisztus élő testében egymás mellett kell állniok, élniök és munkálkodniuk. Egy-máshoz való viszonyuk is attól függ, hogy külön-külön milyen viszonyban vannak a fejhez: a Krisztushoz.

Ez az érett férfiúság vallásosságának szeretet-jellemvonása.

Ez a szeretet önmagunk fölé emel s hithűségünket mások hitének megbecsülésével Összhangba hozza. Egyházhűségünket összebékélteti más egyházak meggyőződésével. Az érett férfiúság vallásosságának nemes vonása ez. Összekötő aranyláncszem az istenimádók láthatatlan szövetségében. Az apostol intelme világosan megszabja ennek a lelki egységnek útját. „Kövessétek az igazságot szeretetben.” Az Istentől származó igazságot szeretetben kell szolgálni. Ha az igazság kizárja a szeretetet, akkor az igazság nem Istentől való, vagy pedig a szeretet emberi szó csupán és nem Isten szeretetének visszaverődő fénye.

Legyünk hát háládatosak Istennek, hogy evangélikusok vagyunk. Legyünk büszkéek egyházunk evangéliomi tisztaságára és tanításának Krisztus tanításával való azonosságára. De ugyanakkor hithűségünket és egyházhűségünket emeljük a szeretet magasságába, hogy tudjuk a keresztyén egyházakkal az igazságot szeretetben szolgálni.

Íme, ezek az érett férfiúság vallásosságának elhatározó vonásai. Az üdvösség kérdését állítja az élet középpontjába, ítéletében és elhatározásában nagykorú, van felelősségtudata, határozottsága és emelkedettsége. Látszólag csak egy vallásos típus képét rajzolja elénk, mégis benne van a reformáció minden áldása és Istentől adott minden drága értéke. Látszólag elméleti magasságból mindenkihez beszél, mégis megtalálom benne önmagammat s ítéletet hallok vallásosságom értékéről, evangélikuságom jelleméről és egyházamhoz való viszonyomról. Így lesz az érett férfiúság vallásossága számunkra hálaadó Istent magasztalás, bizonyágtevő ősök előtt való meghódolás, isteni értékek boldog feltárulása, lelkünkben kopogtató halk kérdés s szívünk mélyéről elinduló bűnbánati ének.

Az ajtó.

Reformáció.

Ján. 10, 9. „Én vagyok az ajtó. Ha valaki énrajtam megy be, megtartatik és bejár és kijár majd és legelőt talál.”

Reformáció ünnepén első szavunkkal a világtörténet Urát, az örökkévaló Istent áldjuk. Ez a nap a hálaadás napja.

Második szavunkkal négy évszázad emlékeit költögetjük. Egyházért szenvedő ősök életpéldáján tűzbeborítjuk lelkünket.. Börtönajtókat nyitogatunk, bujdosó lelkipásztorok lábanyomát fürkésszük. Üldözött kereszthordozók igazgyönggyé vált könnyeit felszedegetjük a porból s a lelkiismereti szabadság névtelen hőseit megkoszorúzzuk saját dicsőségükkel. Ez az ünnep az emlékezés napja.

Harmadik és többi szavunkkal örökségünket és jövőnket kutatjuk. Számadást készítünk, fegyverkezünk s új lélekhódításra indulunk. Ez a nap a számadás, a felelősségre hívás, az életkövetelő egyházszeretet napja.

Igy kell ennek lennie! Mert minden multat a jövődő igazol. Az emlékezésnek életakarássá, a kegyeletnek megújító erővé, az igazság emlegetésének az igazságról való bizonyásgtevéssé kell alakulnia. A mult dicsősége csak akkor válik késő nemzedékek jogos tulajdonává, ha termelő munkával beépül a jövődő épületébe. A történelmi emlékünnepek törvénye minçlig ugyanaz: tekints a multba, hogy meglásd a jelent s építhesd a jövődöt.

Reformáció napja az anyaszentegyház izenethozó heroldja. Templomok, kastélyok, kunyhók csendességébe azt az izenetet küldi, hogy reformáció emléknapiját életed történelmi fordulójává akarja tenni. Az emlékezés lobogó tüzénél a te lelkedet keresi. Újra bejelenti rád vonatkozó igényét. Azt akarja, hogy lelkeddel, szíveddel, életeddel egészen az övé légy.

Reformáció ünnepe három kérdést intéz az emberhez: 1. mi neked az egyház? 2. mit ajánl fel neked a te egyház? és 3. mit adsz te az anyaszentegyháznak?

1. Az egyházat a szentírás Krisztus élő testének nevezi, melynek feje maga a Krisztus. Az isteni gondviselés eme misztikus csudáját szolgálják a történelem folyamán kialakult egyházak.

Az egyháznak tehát két birodalma van. Egyiknek határát szélesen terjedő vonásokkal emberek vonják meg s védelmére törvényekből, szervezeti rendelkezésekből sáncfalakat építenek. Bátyákkal őrzik területi épségét és hatalmát. Tagjai az egyházakba besorolt emberek. Ez a földi egyház, a látható egyház. A másiknak határa szűkebbre szorul tagjainak számát tekintve, de végtelenbe szélesedik az emberi korlátok felett érvényesülő felkiagyetemessége szerint. Tagjait nem külső kapcsolatok, hanem a hit, a szeretet, az élő Krisztussal való közösségük kapcsolja a láthatatlan egyházhoz: Krisztus élő testéhez. Ez a láthatatlan egyház.

Minden földi egyház hivatása a láthatatlan egyház látható szolgálása. Isteni hivatásként él az egyházak lelkében az a kötelezés, hogy a láthatatlan egyház számára neveljenek tagokat.

Már most az dönti el egyházunkhoz való kapcsolatunkat, vele szemben mutatott értékelésünket, hogy milyen ajtón lépünk be abba?

Beléphetünk az egyházba a születés ajtaján. Belépésünk tehát egyszerű külsőség, vagy kényszer, melyhez szívünknek semmi köze sincsen. Az állami törvény az embereket megkérdezésük nélkül betereli valamelyik egyházi közösségbe, kijelöli templomukat, papjukat, szertartásukat s adófizetésre kényszeríti őket. Sokan szívesen leráznák lelkükről a közösség eme bilincsét s megtagadnák a rájuk mért kötelességek teljesítését. De nem lehet! Ezek a születés ajtaján léptek az egyházba. Evangélikus voltuk csupán külső adottság.

Beléphetünk az egyházba az egyházi öntudat ajtaján is. Az egyház ugyanis nemcsak egyházközösségi szervezet, hanem történeti alakulat is. A történelem sodrában formálódik. Századok ostromában él, külső és belső erők érvényesülnek rajta. Életfolyása, küzdelme, sorsa bevégezetlenség. Vannak győzelmei és kudarcai, nyereségei és veszteségei. A falakon kívül és belül akadnak barátai, fegyvertársai, ellenségei. Van történeti és életteremtő hagyománya. Ezek a tényezők együttesen kialakítják az egyházi öntudatot. Látjuk kereszthordozó őseinket, mártírjaink szenvedését, újra átéljük hősi küzdelmüket és édes forró-ság tölti el szívünket. Lassanként ezek a hatások kemény, hatá-

rozott vonásokká válnak lelkiarcukon s azt mondjuk: Ez az én egyházam! Ez az én népem!

Így lépünk be egyházi öntudatunk ajtaján az egyházba.

Ezek az ajtók csak a látható egyházba vezetnek. De a láthatatlan egyházba, az evangélikus egyház tulajdonképpeni lelki valóságába egyedül Jézus által juthatunk. Jézus mondja: Én vagyok az ajtó! Evangélikus egyházunk élő testébe, a Krisztusban élők hívő közösségébe csak Jézus által, Jézussal, Jézuson keresztül léphetünk. Az élőtestnek élő darabja csak akkor lehetünk, ha Isten igéje és a kegyelmi eszközök által Isten Szentlelke kiépíti Jézussal való lelkiközösségünket. Csak az élő egyházban nyerünk tőle erőt és csak benne bírjuk a kegyelem és üdvösség ígértét.

Mi neked az egyház? Ne legyen csupán emberi közösségbe sorozó jogi szervezet. Ne legyen csupán az igazság kardjával küzdő, babérral megkoszorúzott történeti hős. Legyen Jézussal való örök életközösség. Legyen hűséges édesanya, ki tanít, véd, erősít, karjaiba ölel, imádkozik, megáld s elvezet Krisztus keresztségéhez.

2. A második kérdés, hogy mit ajánl fel neked az anyaszentegyház?

Először a külső ajándékokról szólok, melyekkel sokan a tulajdonképpeni ajándékokat azonosítják.

Az evangélikus anyaszentegyház az egyházközösség emberi és szervezeti áldásaiban részesít. Beállít emberek társaságába, akikkel a hit, a szeretet, a közös eszmények szolgálatában egyek leszünk. Felkínálja templomait, iskoláit, intézményeit, családi közösségeit s azt mondja: mindez a tiéd!

Értsd meg ennek az ajándéknak nagyszerűségét s örülj annak, hogy nem élsz elhagyottságban egyedül, mint a bércormon álló magános cserfa.

Az egyház második ajándéka abban áll, hogy gondolkodásodra, világnézetedre és életedre ráüti sajátos bélyegét. Élő személyként beiktat evangélikus anyaszentegyházunk történelmi folyamának eleven medrébe. Szellemi és erkölcsi örökség részévé tesz. Lelked kincstartó kamrájában elhelyezi drága ajándékát, mellyel magának eljegyzett és tulajdonává tett téged.

Ez a két ajándék a templom előcsarnokának ajándéka. Becsüld meg azokat, mert drága mindegyik. De az egyház igazi ajándéka Jézusban tárueléd. Számodra akkor lesz az egyház

igazán egyházzá, ha Jézuson, az örök ajtón át lépsz közösségébe s elfogadod azokat az ajándékokat, melyek az Ő személyével kötnek össze s melyeket csak a vele közösségben élők nyerhetnek el.

Jézusnak köszönöd életedet. Érzéki emberként indulsz földi úton s lelki-emberként kell megérkezned. A közbeeső embernevelő munkát az egyházban működő Szentlélek végzi Isten igéjével. Lelkedbe kiáltja, hogy bűnös vagy. Azután feléd kínálja legdrágább ajándékát: a váltságot. Nem az egyház adja, Isten adja ingyen, kegyelemből. Jézus mondja: Én vagyok az ajtó, ha valaki énrajtam megy be, megtartatik. Jézus váltságahalálának középpontba állításával evangélikus egyházunk rámutat a bűn egyetlen megoldására. A kárhozat és halál rémének egyetlen feloldása a váltság-kegyelem. Ezért állítja anyaszentegyházunk hitrendszere középpontjába Krisztus váltságahalálát. Ezért hirdeti reformáció ünnepe az igazi reformációi igazságot: csak a váltság kapuján át juthatsz a kegyelem országába!

Drága ajándékot kínál az anyaszentegyház: Isten igéjét. Aki az örök ajtón belép, az „leleget talál”.

A reformáció visszaadta az emberiségnek a világ legdrágább kincsét: a Bibliát. Mindig hajnalodó korszakot jelentett a történelemben a Biblia feltárulása. Új korszak kezdetét jelenti az emberekre is, mert a Bibliában Isten üdvösségmunkáját kínálja mindenkinek. A lélek és élet kenyerét adja. Nemcsak bölcs tanítást, hanem Isten megváltó művét, nemcsak a lélek mindennapi táplálékát, hanem az élet megtartását is. A reformáció a Bibliában többet ad egy egyszerű könyvnél, avagy a szent könyvnél, benne magát Krisztust adja.

Az evangélikus anyaszentegyház kidolgozza vallásosságod lelkiarcát. Ezt pedig akként cselekszi, hogy a vallásos élet csodálatos templomába az örök ajtón, Jézuson át vezet. Közvetlen kapcsolatot teremt ember és Isten között. A vallásosságot a külső szertartás és elvont elmélet fölé emeli s azt személyes életközösséggé teszi. Isten közvetlenül belép életünkbe, törődik velünk, szól hozzánk, cselekszik értünk. Nekünk kötelességeink vannak Istennel szemben, de ezeket csak közvetlen személyes viszonyunk alapján teljesíthetjük. Személyes viszonyunkból következik személyes felelősségünk is. Cselekedetünkért és mulasztásainkért minket terhel a felelősség. Nem háríthatjuk azt át az egyházra, Krisztus szolgálóira, embertársainkra, minket ter-

hel a felelősség. Ebbe kapcsolódik vallási önállóságunk és érett nagykorúságunk. Krisztus föléje emel a kényszerítő törvénynek s lelkünket megtölti a háládatos gyermek önkéntes engedelmes-ségével. Megszünteti a bűn rabságát és eltörli a törvény rabsá-gát is. Nem kénytelenségből és félelemből cselekedszük a jót, hanem önként, szabadon, mert Isten iránt való szeretetünk nem engedi, hogy másként cselekedjünk.

Íme, ezeket az ajándékokat kínálja nekünk Jézus az anya-szentegyházban. Nem kedveskedő, díszítő ajándékok, hanem életajándékok. Ezek nélkül nem élhetünk. Nem szerezhetjük meg ezeket sehol és senkitől sem, egyedül csak az egyházban Jézus-tól. Reformáció ünnepén ismét elénk áll édesanyánk s drága kincseit két kezével nyújtja felénk. Tárd ki lelkedet te is s csen-des áldó imádsággal mondd néki: köszönöm, elfogadom!

3. A harmadik kérdés, hogy mit adsz te az anyaszentegy-háznak?

Válaszunk néhány rövid mondatban sorakozik egymásmellé.

Állj evangélikus egyházunk mellett kötelességtudó áldozat-készséggel s támogasd mindennapi küzdelmében! Ha látszólag sokat teszel érte, csekély értékű az a tőle nyert ajándék mellett. Ne érezd tehernek, ha áldoznod kell érte, érezd jognak és bol-dogságnak, hogy adhatsz.

Állj egyházunk mellett hűséges szeretettel. Értékeld hiva-tását, szeresd múltját, védelmezd jogait. Ha megaláztatása nehéz napjaiban gúny-ostorával korbácsolják, vesd magad keblére: ne bántsd az édesanyámat!

Necsak a születési anyakönyv, a gyülekezeti adókönyv, avagy a történeti önértzet foszladozó selyemzászlója erősítse evangélikus voltodat. Lelked és életed kapuján hívő meggyőző-désed aranybetűivel ragyogjon az írás: én evangélikus vagyok!

Töltsd meg egyházi öntudatodat életteremtő vallási tartal-mal. Egyházunk tanítása váljék benned meggyőződéssé, meggyőződésed életté. Jellemed, becsületed, kötelességtudásod, munkahűség, családi életed, közéleti tevékenységed, ember-szereteted és nemzetszolgálad tegyenek bizonyosságot evan-gélikus egyházunk igazságairól és embernevelő értékeiről. Olyan értéket képviselj a világon, hogy érted áldják egyházadat is.

Reformáció ünnepén tégy vallást hitedről!

Hiszem, hogy hitem és életem egyetlen zsinórmértéke a

Biblia és én azt Isten igéjének buzgó hallgatásával és mindennapi olvasásával életkenyeremmé teszem.

Hiszem, hogy elveszett és elkárhozott ember vagyok, de hiszem, hogy a keresztfán értem meghalt Krisztus érdeméért hitből, Isten ingyen kegyelméből megigazulok.

Hiszem, hogy a Szentlélek evangélikus anyaszentegyházunkat Isten világépítő munkájának kiválasztott eszközévé tette s ebbe a közösségbe engem Krisztusom szolgálására elhívott, hogy el ne pusztuljak a bűnben, hanem éljek az én Uram, Megváltómmal áldott, tiszta életet.

Hiszek evangélikus anyaszentegyházunk hivatásában és igazságában, azért akár élek, akár halok, én e hithez hű maradok!

Ezzel a hittel töltsd csordultig szívedet s mint drága ígéretet, ajánld fel azt reformáció napján anyaszentegyházunknak. Gondold át annak hivatását, szenvedését, keresztyét és dicsőségét, azután hűséges szerelemmel hajtsd keblére fejedet, reformáció napján hadd csókolja rád anyai áldását.

ISTENTŐL ISTENHEZ

Parancsoló igék az ember életében.

Advent.

100. Zsoltár: „Vigan énekelj az Úrnak, te egész föld! Szolgáljatok az Úrnak örvendéssel: menjetek eléje vígassággal. Tudjátok meg, hogy az Úr az Isten; ő alkotott minket és nem magunk: az ő népe és az ő legelőinek juhain vagyunk. Menjetek be a kapuin hálaadással, tornácaiba dicséretekkel, adjatok hálákat néki, áldjátok az ő nevét! Mert jó az Úr, örökkévaló az ő kegyelme, és nemzedékről nemzedékre való az ő hűsége.”

Az ember élete tulajdonképpen az igékben összegeződik. Az egész életre kiható jelentősége van egy-egy kijelentő igének: vagyok! szeretlek! megbocsátok! Egyik-másik igében átéltem, de talán elmondatlan tragédiák szunnyadnak: kerestem, nem találtam! Várok, hiába vártam! Az élet és lélek országútján kifejezhetetlen vágyódás remeg át, mikor az ember ajkát elhagyja ez az ige: jövel! Ha valamikor egybetömörítve össze akarnánk foglalni életünk eseményeit, azt csak igékkel tehetnénk. Mi volt az életed? Dolgoztam, vergődtem, sírtam, temettem. Különösen nagy jelentőségük van a parancsoló igéknek: Menj! Ezt tedd! Munkálkodjál! Adj számot!

Az igének vallásos életünkben is nagy jelentősége van. A kegyelem kapujának feltárlását jelenti Isten kijelentő igéje: Megbocsátok! Odaadom érted! Elfogadom! De a kijelentő igékhez szükségképpen kapcsolódnak Isten parancsoló igéi. Várd a Krisztust! Menj eléje! Higyj benne! Tagadd meg a bűnt! Fogadd be a Szentlelket! Az emberek vallásos életében azonban elhomályosodnak a parancsoló igék. Az emberek meghallják az üdvösségről szóló kijelentő igéket s elfelejtkeznek arról, hogy azok nyomán Isten ajkán mindig parancsoló ige zendül. Ez pedig azt jelenti, hogy vallásosságunk nem lehet csupán elfogadó, tétlen tudomásulvétel, hanem abban az isteni kegyelem munkájába vetett hitünknek egyesülnie kell a Szentlélek munkáját elfogadó emberi engedelmisségünkkel.

A 100. zoltár elmondja az ádventi himnusz parancsoló igéit.

1. Énekelj az Úrnak te egész föld!
2. Szolgáljatok az Úrnak, induljatok eléje!
3. Menjetek be kapuin, adjatok hálákat!

1. A zoltárárköltő hálaadó énekmondásra hív fel. „Énekelj az Úrnak te egész föld!” Mindenkihez szól ez a felhívás. Nemcsak te és családod, gyülekezeted és községed, egyházad és néped, hanem az egész föld mondjon éneket az Úrnak. Nem magadnak és az embereknek, nem szeretteidnek és jóltevőidnek kell éneket mondani, hanem az Istennek.

A zoltárárköltő kettővel magyarázza meg éneklésre szóló felhívását. Az egész világot megremegtető öröm közeledik, meg kell nyilatkoznia tehát az egész földnek.

A zoltárárköltő ezt a nagy örömet ezekkel a szavakkal indokolja: „Tudjátok meg, hogy az Úr *Isten*, Ő alkotott minket és nem magunk.” Mintegy azt mondja: lássátok meg az Úr igazi nagyságát, Ő Isten, ezt pedig az bizonyítja, hogy Ő alkotott minket. Isten teremtményei vagyunk. Nem magunk, hanem Isten teremtett minket. Sok minden megváltozhatik és megváltozik életünkben. Megváltozhatik az élethez való viszonyunk, az emberekhez való kapcsolatunk, életünk kifelé és befelé mutatott arca, de nem változhatik meg az a tény, hogy Isten teremtményei vagyunk. Ez befejezett dolog és ez nem tőlünk függ. Ez az énekre kötelezésnek első indokolása.

A zoltárárköltő második indokolása így hangzik: „Az Ő népe és az Ő legelőinek juhain vagyunk!” Isten teremtő munkája mellett meglátjuk örök gondviselését. Nem elégszik meg azzal, hogy megteremtett, hanem állandóan gondot visel rólunk. Formálgat, nevel, hogy az Ő népe legyünk. Pásztorot rendel mellénk, ki az Ő legelőire vezet, táplál, védelmez, haláltól megszabadít.

Ezen a ponton diadalmas harsogássá válik a parancsoló ige: Énekelj! íme, nézd a pásztor közeledik feléd. Az élet szakadékai, posványai, iszapba merült mezőségei, kihalt kőmedrei, bojtorjával felvert tövises földjei felett jön Jézus, a te pásztorod. Jön, hogy megnyugtassa rajtad tekintetét, hogy föléd emelje védelmező kezét. Szól hozzád és neveden hív. Táplál és igéjével megerősít. Jön, hogy kiszabadítson a bűn, halál és kárhózat hatalmából és visszaadjon önmagadnak és Istennek.

Ha igazán értékeled Jézust és az Ő életmunkáját, akkor pil-

lanatig sem vesztegelsz. Beállsz a hívő emberek nagy kórusába és éneket mondasz az Úrnak az Ő csodálatos irgalmasságáról.

2. Az ádventi himnusz második parancsoló igéje: „Szolgáljátok az Úrnak, induljatok eléje!”

„Szolgáljatok az Úrnak örvendezéssel!” Ez a parancsoló ige nem azt jelenti, hogy örvendezésünk az Úrnak való szolgálat, hanem, hogy örvendezve kell az Úrnak szolgálnunk. A szolgálat lehet fájdalmas, mégis örvendezve kell szolgálnom. Talán szívünkön taposunk s életünk romjai között járunk, azt mégis az Úr szolgálatává kell tennünk.

Minden ember szolgálatra született. A szolgálat mindig egy magunk felett álló hatalmasság elismerését s magunknak az alárendelését jelenti. Minden ember felett hatalmasság uralkodik. Talán a világ, vagy a külső élet, talán saját teste, vagy életkörülményei. Talán mindennapi kötelessége, elvégzendő munkája és hivatásköre. Talán néhány ember, kik életéhez és szívéhez különösen közel állnak. Talán valamilyen erénye, szenvedélye, tiszta álma, vagy kísértő bűne.

Csak lassan jut el az ember annak meglátásához, hogy ezeknek a hatalmasságoknak a szolgálata tényleg szolgává, sokszor rabszolgává teszi őt. Szabad emberré egyedül Isten szolgálása által válik. Az ember élete tehát azon fordul meg, hogy kinek a szolgálatába állítja azt. Ezért advent himnuszából parancsoló ige harsog feléje: Szolgáljatok az Úrnak!

Az Úrnak szolgálata egy örökkévaló, személyes élő lény szolgálatát jelenti. Nem holt dolgot, vagy múló embert, nem elképzelt értéket, avagy elmúló érzelmet kell szolgálnunk; hanem az örökkévaló szent Istent. Ez pedig azt jelenti, hogy személyes valóságommal, életképességeim teljességével alárendelem magamat felőlem való rendelésének. Szolgálatába szegődöm, mint a legnagyobb élő hatalmasságnak. Átadom neki testemet, lelkemet, érzékszerveimet, mert mindezt Ő teremtette és mindent Tőle kaptam.

Ez a szolgálat teljes szolgálat. Benne van szívem, szám, gondolatom, akaratom, egész életem. Minden cselekedetem szolgálat. Minden örömöm és könnyem szolgálat. Minden küzködésem és csalódásom szolgálat. Családommal együttélésem, emberekkel találkozásom, velük szembefordulásom — szolgálat. Ez a teljesmértékű szolgálat szükséges, hogy teljedsédsbe menjen a következő parancsoló ige: „Menjetelek eléje vigassággal!”

Az ádventi király jön. Isten ígérete ismét teljesedésbe megy. Nem elég azonban ennek egyszerű tudomásulvétele, nekünk Jézus elé kell mennünk.

Az emberek lelkében ez a kötelező ige elaludt. Ha földi király jönne hozzád, boldog büszkeséggel sietnél eléje. Ha előkelő államférfi, tudós, művész, vagy országoshírű ember jelenenél be látogatását, pillanatot se veszítenél, hanem felkészülnél s eléje sietnél.

Mit állsz hát tétlenkedve? Miért nem hallod meg a kötelező igét: Indulj eléje! Hiszen Isten érted küldi földre az ég királyát. Érted ejti porba mennyei fehér liliumát. Érted szakítja le saját kebléről egyszülött Szent Fiát. Te pedig itthon vesztegelsz?

Indulj eléje a bűntudat kemény kövekkel kirakott útján. Öltözködjél bűnbánatod sötét ruhájába. Menj eléje lehorgasztott fejjel, megtépett szívvel, mégis az örök király hozzád jövetelének boldog reménységével. Ne vesztegelj! Az ádventi parancsoló ige szól hozzád: Indulj eléje!

3. A parancsoló igében zendül a felhívás: „Menjetek be az Ő kapuin hálaadással, tornácaiba dicséretekkel: adjatok hálákat néki, áldjátok az Ő nevét!”

Menjetek be Isten kapuin! A templom szent hivatása bontakozik ki a zsoltárák szemei előtt. Isten szent műhelye a templom, benne és általa végzi örökkévaló munkáját. Advent күszöbén azt jelenti ez a figyelmeztetés, hogy az Úr az új egyházi esztendő minden vasárnapján és ünnepén feléd kínálja drága kincseit. Feltárja előtted kapuit. Megszólaltatja szent igéjét. Megteríteti kegyelmének asztalát. Kínálja néked az élet kenyerét és az élet italát. Menj be hát az Ő kapuin hálaadással.

Vannak Istennek más kapui is. Sokszor a szenvedés sebző töviságaiból fonja a megpróbáltatás kapuját. Ha a kegyelem új esztendeje megpróbáltatást jelentene számodra, ne elégedj meg annak egyszerű eltűrésével. A megpróbáltatást nem azért méri rád Isten, hogy összeszorított fogakkal, emberi erőd csödjével megalázkodj annak elbírhatatlannak érzett hatalma előtt, hanem, hogy Isten kapujává tedd azt s rajta keresztül eljuss Istenhez.

Az ádventi időszak éles világításba helyezi az élet kapuját, mely mögött ragyogó gazdagságban kibontakozik az élet teljes szépsége. Sajátságos kapu! Márványból épültek oldaloszlopai és

összekötő boltíve, de a kapunyílás sötét, szennyes kövekkel van kitöltve. Zárt kapu, nincsen rajta átjárás! Ezek a bűn kövei. Maga az ember rakja egyiket a másikra s ezzel lehetetlenné teszi az életkapun az átlépést.

De íme, jön az ádventi király. Két kezével kiszedi az élet kapunyílását elzáró bűn köveit és szabaddá teszi az átjárást. Szól hozzánk biztató szóval: íme, az élet kapuját megnyitom előttetek!

Népek is Isten kapuja előtt állnak, a töviságból font szenvedés-kapu, a kegyelem kőköckáiból épült élet-kapu előtt.

Lábaink alatt hónapok óta reng a föld. Nagy háborús forgatagban népek hányódnak, felemelkednek, alásülyednek a történelem óceánján. Rettenetes ítéletzúgásban, megriadt nemzetek emelik Istenhez fejüket, mintha azt kérdeznék, hogy van-e számukra holnap, történelmi lét, szabadság, nemzeti méltóság és jövőendő élet? Németország és Franciaország felett halálmadarak vijjognak. Tengerek halotti mezőkké válnak s hullámaik hajóroncsok között emberi holttetemeket görgetnek.

Advent első vasárnapján a skandináv népek egy szívvel imádkoztak a békéért. A finn testvérek rádiója pedig az elmúlt napokban hajnaltól éjszakáig a nemzeti himnuszt és az Erős várunkat harsogta a nagy világűrbe. Ez alatt fővárosuk lángokba temetkezik. Szorgalmas munkájuk és istenfélő életük áldott gyümölcsei elpusztulnak. Intézményeik, iskoláik, templomaik, gyáraik, ipartelepeik halálra ítéltetnek. Fiaik, leányaik égő szemekkel vártán állnak, hogy életüket büszkén felajánlják nemzetük védelmére.

Izenjük a finn testvéreknek: ha advent parancsoló igéje szól hozzátok, menjetek be Isten kapuján, legyetek erősek!

Izenjük magyar népünknek: bármit hozzon a jövőendő, maradjon hű Istenéhez, önmagához és ha kell, menjen be Isten töviságakból font kapuján!

Nem tudjuk mit hoz a jövőendő! Néhány nappal ezelőtt írógépen sokszorosított röpiratot vitt szerte a posta. Magyar ember írta, magyar emberekhez. Többek között azt írta, hogy a magyar, jövőendő kialakításában nem lesz már szükség az egyházra, a remélt új időben a nemzet majd csak önmagára támaszkodik, önmagáért és önmagából fog élni. Nem lesz szükség a templomok munkájára, mert egy új vallás foglalja el a régi egyházak helyét. Nem Krisztusra, hanem nemzeti vezérre támasz-

codik, nem veszi igénybe az egyházak régi papjainak szolgálátát, hanem új papokat toboroz az újságírók sorából.

A templomi szószék nem arra való, hogy külpolitikai és belpolitikai tájékoztatást adjon. De hivatásához tartozik, hogy változások veszedelmeire felvértezze szívünket s Krisztushoz való töretlen hűségre és egyházunk mellett való megállásra ösztönözzön. Arra emlékeztet a templomi szószék, hogy egyházunkhoz való kapcsolatainkat ki kell építenünk és lelki tartalommal kell megtöltenünk. Nem elég a születési kötelék, az egyház jogszervezetébe tartozás, az egyházi öntudat. Szívünk biztos meggyőződésére, erős hittudatra, kereszthordozásra kész egyházszeretetre van szükségünk nekünk is és az egyháznak is!

Bármit hozzon nemzetünkre a jövő: egyházunk hű marad Krisztusához, nemzetéhez, történelmi küldetéséhez. És ha kell, emelt fejjel áthaladunk Isten kapuján!

Ez a kapu egyszersmind a hálaadás kapuja. Lehet, hogy amint áthaladunk rajta, összetörettünk és kifosztattunk. Súlyosabbá lesz fölöttünk a gond, sötétebb a jövő és bizonytalanabb a mindennapi élet. Számunkra ez mégis a hálaadás kapuja. Mert ha sokat elveszítünk és sokban megszegényítettünk is, a mienk marad az, ki értünk eljön és minket magához vezet: a bűntől megszabadító, a kereszten szenvedő, a kereszten értünk meghaló Krisztus.

A parancsoló igék beolvadnak advent himnuszába. Az új egyházi esztendő első napjától az utolsóig Isten kegyelméről beszél. Elénk tárja, hogy mit tett értünk az Isten és mit tesz értünk ebben az egyházi esztendőben is. De beszélnie kell arról is, hogy mi nyomorult, bűnös emberek, az Ő kegyelméből mit akarunk tenni Ő érte és az ő ügyéért. Azért zendüljenek meg Isten parancsoló igéi! Énekeljünk az Úrnak, szolgáljunk az Úrnak, induljunk eléje, menjünk be az Ő kapuin, adjunk Néki hálákat, mert jó az Úr, örökkévaló az Ő kegyelme és nemzedékről nemzedékre való az Ő hűsége!

A parancsoló igékkel szemben ne légy közömbös, üreslelkű, gyáva, hanem légy Isten parancsolatát elfogadó, hívó, engedelmes ember!

A fügefa beszéde.

Advent.

Luk. 21, 29—31.: Monda pedig nekik e példabeszédet. Tekintsétek meg a fügefát és minden fákat. Mikor immár hajtanak és ezt látjátok, ti magatoktól tudjátok, hogy közel vagyon a nyár. Ezenképen ti is, mikor látjátok, hogy ezek meglesznek, tudjátok meg, hogy közel vagyon az Istennek országa.

A Krisztus-várás adventi ideje állásfoglalást követel Jézus személyét illetőleg. Úgy áll a dolog, hogy az Ő világtörténelmi jelentősége előtt mindenki fejet hajt, de örök és állandó munkájának jelentőségét nem ismerik fel. Így azután sok embernek van történelmi Krisztusa, de nincsen élő Krisztusa. Nem érzik Jézus lelki eljövételének szükségét, sem pedig azt, hogy állandóan dolgozniuk kell az Ő elfogadásán.

Krisztus annyira fontosnak tartja állandó lelki eljövételét, hogy mikor az ég felhőin dicsőséggel és hatalommal történő eljövételéről beszél, akkor is néhány mondatban megvilágítja lelki eljövételének jelentőségét. A fügefáról szóló példázatban fejezi ki erre vonatkozó ígérését és követelését.

Az útszélen álló fügefa megszólal, beszél önmagáról, a napról és az életről.

1. Az országút szélén álló fügefa önmagáról beszél. Törzse vastag, ágai karcsúak, gyökérzete szívós. Vihar száguld el felette, fagyos lehellet hull reá a szürke égboltozatról. Látszólag kibírja az erőpróbát. Olyan, mintha élne. És mégis, törzsén tompán kopog a madár csőre, ágai szárazak, nincsen leveles lombja és gyümölcse. Életnélküli élőfa az országút szélén.

Ilyen az ember elhelyezkedése a földön. Gyökerével belekapaszkodik a földbe s munkájával kiépíti életét, ami családja és az emberek közössége által széles-sugarúvá emelkedik. És mégis, elkülönítetten, magánosan áll, mert bűnössége kiszakítja Istennel való közösségéből.

Az ember bűnössége nem kérdéses és nem esetleges, hanem

természetének és valóságának kérdése. Egészen bizonyos, hogy bűnös. Ezen nem változtat, ha bűnösségén könnyelműen elsiklik s nem vesz tudomást róla. A valóság az, hogy életének jellegét, a világban való elhelyezkedését s életviszonyainak tartalmát bűnössége állapítja meg. Bűnössége szerint formálódik külső és belső élete, testi és lelki életének egymáshoz való viszonya. Megváltozik földi világa, melyből többet ad a Sátánnak, mint az Istennek, a testnek, mint a léleknek. A vége pedig az, hogy szembekerül a haragvó Istennel és saját arcán felismeri a halál bélyegét. Ezzel a felismeréssel együtt elérkezik ahhoz az igazsághoz, hogy időleges javítgatással nem tud a bajon segíteni. Őt csak gyökeres mentőmunka emelheti ki látszatéletéből és csak rajta kívülálló erő szabadíthatja ki a halál hatalmából.

A büntudatra és halálfélelemre ébredt ember kétségbeesve kérdezi: kicsoda szabadít meg? Az apostol pedig szelíd intéssel felel: béküljetek meg az Istennel!

Kit vár tehát az országút szélén élettelen fűgefaként álldogáló ember? A Szabadítót várja. A Szabadítót kell várnia, mert neki nem időleges segítségre, hanem váltságra van szüksége.

A modern embert életgyökerében támadja meg az a tragikus vaksága, hogy nem ismeri fel a bűn halálos komolyságát. Nem látja világosan a bűnnek hatását s az általa teremtett helyzetet. Azt hiszi, hogy minden rendben van. Kultúrált életarcán ragyog a szépség, az erkölcsi jóság, az élettisztaság, a becsület és azt gondolja, hogy mindez elég.

Egy költő legendájában szereplő emberhez hasonlítunk, ki évtizedeken át bozotos vadonban élte életét, fagyökérreU madártojással, vadhússal táplálkozott s lassanként egyenlővé vált az állattal. Egyszer azután váratlanul bekerül egy fényes palotába. Felmegy a márványlépcsőn, elindul az aranydiszítésű teremek hosszú során. Egyszerre csak egy nagy álló tükör elé kerül s megdöbbenve mered önmagára visszatekintő képére. Rettenetes emberfej néz feléje. Bozontos haja összeolvad torzonborz szakállával. Süppedt szemeiben eszelős téboly tüze lobban. Riadtan nézi önmagát, azután két öklével szilánkokra zúzza a tükörtáblát s kebléből feltör a sikongó kiáltás: ez nem én vagyok!... Ez nem én vagyok!

Ha belenézünk az evangéliom összetörhetlen tükrébe, hiába kiáltjuk: ez nem én vagyok! Bűnben eltorzult, isteni szépségből kivetkőzött arc mered felénk: a bűnös ember arca. Nézem

ezt az arcot s csendesen beismerem: én vagyok! Nézd te is ezt az arcot s csendes beismeréssel mond te is: ez én vagyok!

Nem intézheted el ezt a kérdést azzal, hogy nem nézel az evangéliom tükrébe. Hiszen nem a tükör okozza a bajt, hanem amit visszasugározni kénytelen. Nem oldja meg a kérdést az sem, hogy a társadalmi felfogás aranykeretű tükrébe nézel, avagy pedig, hogy vakfoltos alvó lelkiismeretedet teszed önmagad tükrévé.

Azt mondja a fügefa: az élet világából kiszakított élettelen élőfa vagy s magad erejéből sohase tudsz kivirágozni!

2. Azután beszél a fügefa a napról.

Száraz ágkarjai között halotti éneket dúdol az enyészet. Csupasz törzsén petyhüdtlen ráncosodik élettelen bőre. De egyszerűen szikrázó sínpáron keletről elindul feléje az élet. Kezének tüzes simítására a fa törzsében szunnyadó erők életre kelnek és végigszáguldanak gémberedett tagjain. Merevsége felenged. Rostos szövete megduzzad, fakó színe kifényesedik. Forró permetegként ráhull a nap csókja s egyszerre csak csodálatos selymű menyasszonyi ruha borul testére.

És mindez miért? Mert a fügefa bekapcsolódott a nap világába! A fügefa megtalálta önmagát, mert megtalálta a napot.

Az emberi élet éltető napja Krisztus. Amint a természet világában nincsen élet nap nélkül, úgy az ember világában sincs élet Krisztus nélkül. Nem elég azonban, hogy nap van, hanem annak sütnie kell. Nem elég, hogy a nap süt, hanem minden életre vágyakozónak sugárkévéjébe kell kerülnie. Nem elég, hogy Krisztus van, neki életet kell sugározni. Nem elég, hogy Krisztus életet teremt, minden élni akarónak Krisztus sugárkévéjébe kell kerülnie. Igazi életet csak az igazi Krisztus adhat.

Különbség van azonban Krisztus személyének értelmezése, értékelése és hozzávaló viszonyunk minősége között.

Sokak számára Krisztus csodálatos mélységű bölcselő. Tisztelettel említik, hogy nála bölcsőbb gondolkodó nem élt a földön. De hát akkor mi különbözteti meg Aristotelestől, vagy hanttól? Mások szerint csodálatos nemességű életpélda. Ha feltekintünk szeretettől és szolgálattól áthatott életére, jobbak leszünk általa. De ha csak az eszményi embert keressük Jézusban, mi emeli Őt a legeszményibb eszményi-ember fölé? Mások a meggyőződés gránitsziklájából faragott mártírhőst

látják benne, ki vérével megpecsételi élete igazságait. De ha ebben látjuk Krisztus értékmutatóját, akkor mi különbözteti meg a hős Kinizsitől?

Mindez egy-egy sugara a napnak, de nem maga a nap. Nekünk az igazi Krisztusra van szükségünk. Mi az igazi Krisztust várjuk. Az igazi Krisztus pedig a megfeszített Krisztus. Nekünk azt a Krisztust kell várnunk, ki nemcsak tanít, élet-példát ad, igazságot vérrel megpecsétel, hanem elhossa a mi váltságunkat is. Arra a Krisztusra van szükségünk, ki bűneinket hordozza, kihulló vérével megtisztít, lelkével megvilágosít, kegyelmi erőivel új életre vezet. A megváltó Krisztus a mi életünk napja. Ha Őt bírjuk, van Krisztusunk s általa életünk. Ha Őt nem bírjuk, nincsen Krisztusunk és nincsen életünk.

Az igazi Krisztust igazi adventi érzéssel kell várnunk. Nem elégedhetünk meg azzal, hogy tudomásunk van róla. Az sem elegendő, hogy ismerjük történeti életét, avagy hódolattal tekintünk rá s elismerjük erkölcsi nagyságát. Nekünk a megfeszített Krisztushoz kell eljutnunk! Hitünkkel át kell ölelnünk kereszt-fáját s el kell fogadnunk szenvedésének és halálának drága ajándékát. Bizonyos az, hogy csak a Megváltó által van Krisztusunk.

Életed napja a Megváltó Krisztus nélkül a halál éjszakájában van eltemetve. Kétségbeesett kiáltásodra: ez nem én vagyok! a filozófus Krisztus, az eszményi ember-Krisztus, a mártír-Krisztus cáfolhatlan igazsággal azt feleli: igenis, ez vagy te! A Megváltó Krisztus azonban leszáll keresztjéről, hozzád lép, átyuggatott kezével letörli arcod rútságát és piros vérével lemossa homlokodról a halál bélyegét. Megment, megszépít, új emberré tesz. És tudod-e, hogy mindez mit jelent? Azt jelenti, hogy a Megváltó Krisztus neked ajándékozza a váltságot.

A fügefafa prédikálja néked: fordulj a nap felé, mert élet csak belőle támad!

3. A fügefafa azután beszél az életről. A nap rámosolyog a fügefára s a napra visszamosolyog az élet. Nincsen nap életkeltés nélkül és nincsen élet napkelte nélkül.

A fügefafa képes alakban titokzatos követeléseket tár elénk a Krisztusból támadó élettel kapcsolatosan.

Beszél arról, hogy neki kétszer van gyümölcs hozása. Tavasz elején megduzzadnak gyümölcské fejlődő rügyei, azután nyár derekán és végén újból gyümölcsöt hoz. Ez a második, igazi gyümölcs hozása azonban akkor válik gazdaggá és értékessé,

ha tavaszeleji gyümölcssei leszáradtak. Első gyümölcsének el kell pusztulnia, hogy a második kifejlődhessék. Nagy természeti leszámolás ez a múlttal!

Krisztusból csak akkor támadhat új élet, ha régi bűneinket letördeljük. Önzésünk, szenvedélyeink, hiúságunk, anyagiasságunk régi bűnei életfánkra tapadnak. Vérünket szívják, erőnket fogyasztják, megmérgezik lelkünket. Ha fáj is, tépd le! Ha húsodba bocsátotta is gyökérzetét, szakítsd ki. Ha összenőtt is szíveddel pusztítsd el, mert különben nem lehet igazi gyümölcshozásod! Mindennap meg kell halnod a bűnnek, hogy új életre támadhass! Nem várod igazi vágyakozással Krisztust, ha ennek megtételére erőtlen vagy.

A fügefá elöször gyümölcsének növelésére fordítja ei éjét, csak azután növekszik meg dús lombozata. Gyümölcsének kifejlesztésében látja hivatását, csak gyümölcshozása után gondol a díszítő és védő lombozat kialakítására. Nagy erögazdálkodás ez a jövő élet megteremtésére!

Krisztusból támadt életünknek ez a törvénye, veszedelme és felelőssége. Gondolatunkat, érzésünket, akaratunkat összpontosítani kell a belső gyümölcshozásra. A mai ember egyik legfájdalmasabb tragikus vonása, hogy erőit életének külső díszítésére tékozolja, a belső embert ellenben elhanyagolja. Az élet lelkigyümölcsseit engedi elsorvadni. Hitének több a külső látzata, mint a belső valósága. Keresztyénségében több a forma, mint a lényeg. Krisztus-követésében több a szó, mint a lélek. Megelégszik fejletlen, éretlen, értéktelen gyümölcsökkel. Egész életberendezkedése, abban alkalmazott szellemi és erkölcsi szempontjai, életideálja, kultúrája és civilizációja, világnézete és erkölcsi felfogása megcáfolhatlanul bizonyítják, hogy nem keresi az élet igazi értékeit. Pedig az élet elrejtett vágyódása és szomjúhozó szükséglete az igazi Krisztus után kiáltanak.

Az ember boldogságából nem a nagyobb jövedelem, hanem a megelégedés, nem a szenvedésnélküliség, hanem a hívő tűrés, nem a hatalom, hanem a szolgálat hiányzik. Szóval: az igazi Krisztus hiányzik.

Vájjon mi hiányzik a családi életből?

A kérdés mélyére tekintve megállapíthatjuk, hogy jóllehet a gazdasági, társadalmi, szociális viszonyok rettenetes rombolást vittek véghez a családi életben, annak alapbetegsége az ember vallásosságának megüresedésében rejlik. Azért hiányzik a ház-

ság erkölcsi fundamentuma, az otthon békessége, a házastársak közösségének érzelmi-, lelki- és élettartalma, a szülők és gyermekek egymáshoz való viszonyának helyes kötöttsége, mert nem él a lelkekben az igazi Krisztus.

Az egyház életéből is nem a hitbizomány, nem a tökéletesebb jogi szervezet, vagy az életkövetelésekhez alkalmazkodó törvénykönyv hiányzik, hanem az igében és szentségben megjelenő élő Krisztus.

Mi hiányzik nemzeti életünkben? Igazságot fejez ki az a megállapítás, hogy a nemzet származási-, faji-, történelmi közösség, összhangot teremtő sors- és lelki közösség. Egész igazsággá azonban akkor lesz a féligazság, ha meglátjuk, hogy a nép nemzetté egyedül Istennel való közösségben lehet. Isten kezéből nyerte azt a hivatását, hogy kidolgozza faji egyéniségét és nemzeti öntudatát, de ezt csak Krisztussal való közösségben érheti el.

Történelmi válságok idején sokszor kutatjuk tragikus bukásaink magyarázatát. Miért kerülnek egymással szembe a társadalmi osztályok, a felekezetek, a politikai meggyőzések? Miért nem tudunk bűnbánattal, hálaadással, fogadalommal megtisztulni? Miért nem tesszük méltóvá magunkat történelmünk nagy adventjére? Áldozat elvállalásával, lemondással, munkával miért nem tudjuk magasra emelni népünket? Könnyel, verejtékkal, vérrel, miért nem tudjuk letörölni nemzetünk arcáról fekélyes sebeit? Miért nem tudjuk felékesíteni lelkiismeretét és erkölcsiségét az emelkedett lelkiesség jellemvonásaival? Mert Krisztus még mindig felhőn átsugárzó nap a magyar nép számára. Nem hatja át romboló és építő erővel a nemzet öntudatát, gondolkodását, politikáját, szociális, társadalmi és kulturális életét. Már pedig keresztyén jelszavas politika és keresztyén színezetű kultúra csak több-kevesebb élettartalmat ad a nemzetnek, de élettartamot egyedül Krisztusban való hite és belőle támadó élete biztosíthat.

A nemzet jövőjéért aggódó Zrínyi Miklós izzó magyar lelke a nemzet hívő keresztyénségében jelölte meg fennmaradásának biztosítékát.

„Miért kelljen elvesznünk, avagy kétségben esnünk, — mondja a Török Áfium elleni orvosságban — míg csontjainkban velő, ereinkben vér, míg Isten mennyországában az mi bizodalunk lehet, míg karunkban kopját, markunkban szablyát szoríthatunk? Avagy külön compositióból vagy-on-e az mi ellenségünk

felépitve? vagy nem azoktól a vitéz magyaroktól származtunk-e mi, kik kevés néppel számtalan sok ezer pogányokat kergettek? Nincsen-e Istennek hatalmában Hunyadi győzedelmeit, Mátyás király dicsőségeit kezünkben is még újonnan megvirágoztatni? De úgy, ha mindnyájan egy szívvel, egy lélekkel segítségül híván Istennek szent nevét, körmösen nyulunk a magunk dolgához és fáradunk, vigyázunk, tusakodunk az mi életünkért. A fáradhatatlan szorgalmatosság, az unalom nélkül való vigyázás, az kész gyorsaság és a gyors készség szokta annak a drága fának gyümölcsét elérni, kit az emberek dicsőségnek hívnak. Minénkünk pedig magyaroknak nem csak dicsőségünk, de a megmaradásunk is abban vagyon.”

„Meg kell vallanunk, noha nyögve és pironkodva, olyan messze estünk mi mostani magyarok a régiektől, hogy ha előljönnének mostan más világról azok a mi vitéz eleink, sem mí őket, sem ők minket meg nem ismerhetnének ...”

Ezeket a kemény igazságokat Zrínyi 1660-ban kiáltotta nemzetünk lelkébe. Az ő meggyőződése szerint a magyar nemzet fennmaradásához három szükséges: hogy az igazi Krisztust hívó élettel élő hatalommá tegyük. Hogy „körmösen” nyúljunk a magunk dolgához, fáradjunk, vigyázzunk, tusakodjunk életünkért. Végül, hogy a parancs többszámáról soha el ne felejtkezzünk. Nekünk együtt, egymás mellett, ugyanazon kötelesség és felelősség szerint kell nemzetünkért dolgoznunk. Egyik kezünkkel Isten kezét kell fognunk, a másikkal egymás kezét. Minél inkább fogjuk Isten kezét, annál erősebben fogjuk majd egymás kezét.

A Krisztusban való élet kialakulásának törvénye világos. Először önmagadat kell átadnod Krisztusnak és önmagad számára kell élővé tenned Krisztust, hogy Ő élővé váljék családotban, élettársadnál, gyermekeidnél. Családotat kell átadnod Krisztusnak, hogy Krisztusé legyen házatok, utcátok, társaságtok. Családotat kell hívővé tenned, hogy hívővé váljék gyülekezeted. Gyülekezetedet kell Krisztusnak átadnod, hogy Krisztusé legyen a város és község, melyben gyülekezeted munkálkodik. Városodat, községedet kell hívővé tenni, hogy Krisztusé lehessen egész nemzetünk.

Embertestvérem, országút szélén álló lombtalan fűgafa: Krisztus nélkül nincs életed!

Magyar népem, országút szélén álló, vihartépett, zimankót

szenvedett, tavaszától százszor megfosztott, megalázott és most Isten kegyelméből megegyenesített fügefafa: Krisztus nélkül nincs életed!

De Krisztussal is csak akkor van életed, ha az igazi Krisztust várod: a Megváltót!

Advent várákozásában fordítsuk a Megváltó Krisztus felé fejünket s várjuk imádkozva a mi váltságunkat.

Én vagyok.

Ján. 8, 24.: Ha nem hiszitek, hogy «én vagyok, meghaltok a ti bűneitekben.

Adventnek van egy nagy öröme és egy veszélyes kísértése. Öröme az, hogy valami nagyot, boldogítót, csodálatosat várunk: éjszakai sötétségben a kelő napot, utat vesztő bizonytalanságban tájékoztatást. Sűrű, nehéz ködben szívszorongva lessük, hogy tapogatózva kinyújtott kezünket valaki erős fogással beleszorítja saját kezébe és azt mondja: ne félj, veled vagyok! Adventkor valami belső és külső jobbulást, felemelkedést, bátor elindulást várunk. A legnagyobb várákozás pedig az, hogy mindez a vágy egy személyben fut össze és az ember halk hívó imádságban kiejti Jézus nevét. Ebből a várákozásból kicsillog a reménység jövődjébe tekintő szeme, mint sötét éjszakából a hajnali csillag. Ez advent öröme.

De adventnek kísértése is van. Kísértése abban áll, hogy mindenki saját igénye szerint várja a Krisztust. Vágyainak kohójába beleveti Krisztus személyét s egyéniségéből és munkájából eltörli a neki kellemetlen vonásokat. Így azután az ember lelkében lassanként új Krisztus formálódik: az ember képére teremtett Krisztus. Többek között kialakul a könny, a vér, a kereszt, az áldozat Krisztusa, aki bőkezűen osztogatja életét, mindig csak ad, mindig áldozatot hoz és nem kap cserébe semmit. Az önzés által eltorzított krisztuskép ez, mely hallgatagon azt mondja: Ő mindennel tartozik az embernek, az ember semmivel sem tartozik neki!

Advent kapujában megjelenik Krisztus és tíz szóból álló üzenetet küld: „Ha nem hiszitek, hogy én vagyok, meghaltok a ti bűneitekben!”

Ebben az igében maga Jézus tételbe foglalja azt az igazságot, hogy sorsunk a hozzá való viszonyunktól függ. Ha elfogadjuk Krisztus élő valóságát, megtartatunk. Ha Krisztus nem jelent számunkra élő személyiséget, hanem csupán vallási műzeumból kiemelt név, holt fogalom, akkor halál vár ránk.

1. Ha nem hiszitek, hogy Ő van, meghaltok a ti bűneitekben! Krisztus élő személyiségének tagadása halált jelent.

A halál kemény, kegyetlen hatalom. Tehetetlen megadással állunk vele szemben, mert az elmúlás örök törvényét képviseli. Fájdalmas érzés nehezedik szívünkre. Említésére a hárfáról lepattanó húr elhaló zengését halljuk s benne elmondott és elmondatlan melódiák egyszerre temetkeznek az enyészetbe. A szomorúfűz sárgult levelének leválását látjuk, amint lassú reszketéssel lehull a lába alatt zúgó patak fodros sírjába és úszik tova ismeretlen messzeségbe. Egyoldalú, megrázó búcsúzás remegteti szívünket. Valaki átlépi házunk küszöbét, előrefordított fejével elindul, megy tovább, mindig tovább, mi meg csak állunk mozdulatlanul, elmosódó alakját tekintetünkkel simogatjuk, azután búcsúintésre emeljük kezünket. A halál kegyetlen!

Érezzük vele szemben az emberi erő összetört tehetetlenségét, a tudás és szeretet harcának kudarcát.

De mikor Krisztus ebben az üzenetben kiejti ezt a szót: meghaltok, hozzáteszi: „meghaltok a ti bűneitekben!”

Ez az egybekapcsolás különleges értelmet ad a halálnak. A halál mindig elszakadást jelent. Családtagok elszakadnak egymástól. Az ember kiszakad munkaköréből, kötelességének a világból, a hivatásából, melyben egy életen át boldog volt. Kiszakad az egyház közösségéből, a vele együtt éneklők és imádkozók társaságából. Kiszakad abból a nemzeti közösségből, melynek múltját, küzdelmeit, jelenlegi sorsát és törekvését a magáénak érezte. Csak egyből nem szakad ki: az Istennel való közösségből.

A halál mindig értékvesztés. A dúsgazdag mákszemnyi aranyporszemet sem vihet magával. A tudós hatalmas fénysugarú bölcseségével kifürkészheti a világmindenség titkait, felépítheti az emberi gondolkodás rendszerét, de a halál sötét alagútjában szelleme kialudt, olajnélküli mécsesével botorkál. Mindenki mindent itthagya. Boldog ember az örömeit, nyomorék a mankóját, dicsőséggel övezett művész a babérkoszorúját, édesanya a gyermekei jövődjéről szőtt színes álmát. Mindenki minden értékét elhagyja, csak egyet visz magával: a bűneit.

Az ember úgy megy az élet útján, hogy egy szennyes-zsákban összegyűjtve, a vállán hurcolja magával életének bűneit. Ebben a tekintetben nincs életkor, műveltség, társadalmi osztály és erkölcsi különbség az emberek között. Minden bűn belekerül ebbe

a szenny-eszsákba. Önzésed, önimádatod és érzékiséged. Bűnös cselekedeteid és régen elfelejtett vétkeid. Lelket mérgező trágár tréfák, legázolt boldogságok. Kihasztnátlan drága alkalmak, elfecsérelt órák s beváltatlan ígélet-váltók. Édesanyád szemszögletében a fájdalmak könnycseppjének égéshelye. Édesapád miattad megfihéredett ősz haja, homlokának árokká mélyült barázdaí. Gyermekeid fehér lelkének szunnyadásban hagyott igényei. Viszed magaddal bűneidet! Szeretnél tőlük megszabadulni. Elvetnéd terhedet magadtól, de nem lehet. A felejtés tengerébe temetnéd, de nem tudod. Szeretnéd letakarni a jóvátétel és jóság selyem leplével, — jaj, soha többé ne lássam! — minden hiába.

Isten örök törvénye, hogy az ember elkövetett vétke kitörölhetetlenül megmarad. Ha testedre ráhull egy égő parázs, meggyógyul a seb, de megmarad annak nyoma.

A lélek törvénye, hogy amit önmagad, emberi méltóságod ellen vétettél, azt soha többé jóvátenni nem tudod.

A bűn törvénye pedig az, hogy önmagad és az emberek ellen való vétkezésed felhőárnyékká lesz az Isten szentséges arcán. Az embereket kiengesztelheted, Isten arcán megmarad az árnyék.

Tévedsz, ha azt gondolod, hogy sírodig hurcolod bűneid ólomsúlyú terhét. Sokkal messzebb kell azt vinned! Tévedsz, ha azt gondolod, hogy te viszed a bűn zsákját a halálba. Bűneid visznek téged a halálba!

Jézus mondja: „Ha nem hiszitek, hogy én vagyok, meghaltok a ti bűneitekben!” Annak, akinek életében nem válik Krisztus személyes hatalommá, halált jelent.

Van azonban egy nagy reményadó boldogságunk. Ha az ige értelmét annak fordítottjával fejezzük ki, akkor a benne rejülő ítélet ígéletté válik. Az van az ígéletben: „Ha nem hiszitek, hogy én vagyok, meghaltok a ti bűneitekben.” Ebből következik: Ha hiszitek, hogy én vagyok, akkor bűneitekből új életre keltek.

Mi által kel bűneiből új életre az ember? Azáltal, hogy a Megváltó Krisztus az ő számára élő hatalommá válik. Élő személyiségként belép életébe. Nem bebalzsamozott múmia, nem a mártíromság gyönyörű példája, hanem élő, eleven személyiség, aki életével, tanításával, halálával és állandóan végzett megváltói munkájával ma is az ember Megváltója. Élő, örök, személyes valóság! Új életre kelünk, ha ebben a Krisztusban hiszünk.

Jézus ezen ígéje: Én vagyok! azt jelenti, hogy Ő élő valóság, örök megváltói munkát végző személyes lény. Ez az élő,

személyes lény téged megváltott, bűneid terhét leveszi rólad és azt saját vállára veszi. Mikor tapogatózva kinyújtod kezedet a sötétben, Ő megfogja azt: én veled vagyok! Hited nemcsak azt jelenti számodra, hogy Krisztus befejezett életét, elvégzett megváltói munkáját szent igazságként elfogadod, hanem hogy vele állandó közösségben élsz. Egyedül ő az, ki téged megváltani képes és egyedül Ő az, ki téged az üdvösséghez elvezethet. Hited bizodalom: tudod, hogy Ő él és Ő a te Megváltód. Hited szeretet: szereted Őt, nem mint messzeségből feléd világító emléket, hanem mint élő Krisztusodat. Hited engedelmesség: tudod, hogy nem vagy a magadé, hanem az Ő tulajdona vagy. Ez a hit áment és igent kiált Krisztus szavára: én vagyok! és az ádventi ítéletet boldog ígéretté változtatja.

2. De vajjon a Megváltó Krisztus miképpen teszi számodra lehetővé azt, hogy az Ő valóságában, élő személyiségében higgyél? Mivel teszi lehetővé, hogy veled közösségben éljen ezen a földön?

Krisztus három drága ajándékkal teszi lehetővé veled való közösségét. Az egyházat adja neked drága édesanyául. Az egyház nemcsak jogi szervezet, emberi alkotás és történeti kialakulás, hanem Krisztus élő teste, amelybe beágyazva élsz te is. Az élő Krisztussal való közösségben élsz, ha hívő szívvel az egyházban élsz. Világosságot nem az egyháztól, hanem a Szentlélektől nyersz. Erőt, akaratot nem magadból vagy az egyházból merítesz, hanem az élő Krisztusból.

A másik drága ajándék: Isten ígéje. Isten ígéje üzenet és akaratközlés, de egyszersmind állandó kapcsolat Krisztus és az ember között. Valahányszor az ígét hallgatod és szívedbe zárod, erőt kapsz Krisztus lelkéből. Minden ige Krisztushoz kötöző aranykötelék.

A harmadik ajándék: a szentség, mely által Krisztus belép életünkbe s nekünk önmagát adja. A keresztség titokzatos aranykapu, melyen át Isten minket Krisztus életmunkájával eljegyez. Történhetik az életben veled bármi, te a keresztség szentsége által az élő Krisztus tulajdona vagy. Az úrvacsora szentsége szerzési igéjében magát adja neked. Ő maga mondja: Ez az én testem, ez az én vérem! Valahányszor élsz az úrvacsora szentséggel, megerősödsz a Krisztussal való közösségben. Életed megtisztul, megújul az élő Krisztus által.

Íme, milyen drága lehetőséget ad neked az örökkévaló Isten arra, hogy Krisztust élőnek lásd s vele mint élővel, boldog lelki- és életközösségben élj. Hogy ne tévelyegj a kísértés veszedelmei között, ne tusakodj hasztalan a bűn és halál ellen, hanem élj és harcolj azzal, ki ezt a hatalmas igét izeni neked: Én vagyok!

Az egyházi esztendő azt mondja: Én vagyok! A megterített kegyelem-oltár, a keresztelőkút, a szívekre hulló vigasztalás és a bűnbocsátó ige azt mondja: Én vagyok!

Krisztus üzenete ez a két szó: Én vagyok! Két szó csupán, de világok ütközője. Halálítélet, ha nem hiszed, hogy Ő van, életígéret, ha hiszel boldogító, megváltó örök munkájában. Boldog valóság, ha engeded, hogy a Szentlélek az ige és szentség által élő Krisztusoddá tegye Őt.

Ádventi üzenet: Én vagyok!

Ádventi válasz: Királyom vagy!

A segítőtárs.

Vízkereszt utáni vasárnap.

1. Móz. 2, 18.: Monda az Úr Isten: Nem jó az embernek egyedül lenni, szerzek néki segítőtársat, hozzáállót.

Isten az ember teremtésével befejezte világteremtő munkáját. Midőn azután erdőzúgás, tengermorajlás, mennydörgés, madarének egy nagy himnuszba olvadt s élő és élettelen teremtmények milliója a teremtés királya felé mutatott, Isten teremtő szava újból megpihent a kialakult világmindenség felett és így szólt: Nem jó az embernek egyedül lenni, szerzek néki segítőtársat, hozzáállót.

A természeti világ kialakulása után az erkölcsi világ fundamentumát helyezi el Isten és megteremti a családot. A földből, kőből, vízből, rostokból, szemcsékből megépített világ után megteremti az emberi közösség örök sejtjét: a házasságot. Ezzel Isten megteremtette a nemzetek és emberiség erkölcsi alapját is, mert minden közösség és kialakulás a házasságon nyugszik.

Tudósok, politikusok és egyházi emberek az utóbbi időben sokat beszélnek arról, hogy a keresztyén házasság hitele meg-ingott. Napirenden vannak a könnyelmű házasságkötések. Az emberek úgy választanak élettársat maguknak, mint a hogy a kirakat ablaküvegén át kiválasztják ruhájukat. Amint eldobják a megunt ruhát, úgy lelkiismeretlen könnyelműséggel felbontják házasságukat is. Az élvezet mámorában élő, erkölcstelen Rómáról mondták egykor, hogy az emberek azért házasodnak, hogy elválhassanak és azért válnak el, hogy ismét megházasodjanak. Ma is sokfelé kísért ez a könnyelmű felfogás!

A házasság erkölcsi komolyságának megrendülése miatt meginog maga a családi élet is. Megmétélyeződik a család szelleme. Földi célok és érdekek háttérbe szorítják örökkévaló erkölcsi céljait. A családfő és családanya arcán eltörlődnek a legdrágább vonások. A házastársi viszony tartalmatlanná válik, erkölcsé meglazul. A gyermeknevelés vallási és erkölcsi fel-

adatai elhomályosodnak. Fiúk és leányok kerülnek ki az életbe, kiknek ágyánál sohasem imádkozott az édesanyjuk s kik sohasementek édesapjukkal kézenfogva templomba. Az újságok tele vannak botrány krónikákkal, de kevés lenne az összes újság, ha minden családi botrányt meg akarnának írni. A családi élet romlásával meglazul a társadalom lelkiismerete is. Megalkuvó lélek költözik beléje s elhallgat benne Isten örökkévaló szava. Megtévelyedett erkölcsi felfogású emberek pirulás nélkül beszélnek a házasság intézményének elavulásáról s természetesnek találják a pajtásházasságot, vagy a vikend-házasságot. Egy angol filozófus azon véleményének adott kifejezést, hogy az egyfeleségű házasság, a monogám házasság, még nem érte el fejlődése legnagyobb fokát, keretén belül újabb alakulások lehetségesek.

Vájjon a családi élet romlásának okát a házasság intézményében, vagy az emberek életmódjában kell keresnünk? A házasság szorul reformálásra, vagy az ember? A külső jogi keretet kell megváltoztatni, vagy a belső erkölcsi tartalmat? A felelet nem lehet kétséges. A házasság intézményét Isten létesítette, romlásáért felelősség csak az embert terhelheti. Nemcsak oly értelemben, hogy helytelen elhatározásáért mindenkinek felelősséget kell vállalnia, hanem abban az értelemben is, hogy a házasság válságát a kedvezőtlen társadalmi, gazdasági és szociális kialakulásokkal előmozdította.

A házasság romlásának egyik oka abban rejlik, hogy az emberek nem választják meg helyesen élettársukat. Családi életük nem tudja betölteni hivatását, nem biztosítja a házastársak boldogságát és egyéniségük teljes kialakulását, téves irányban indítja el a jövő nemzedék fejlődését, mert az élettárs megválasztásánál nem engedelmesskedtek Isten parancsolatának. Isten ugyanis nem azt kívánja az embertől, hogy szerezzen magának segítőtársat, hanem hogy fogadja el az ő általa kijelölt élettársat. A boldog házasság egyik alapbiztosítója abban áll, hogy élettársunkat Isten jelöli ki.

1. A házastárssal szemben támasztott követelést csak akkor értjük meg, ha tisztában vagyunk a házasság lényegével.

A házasság két embernek az egész életre kiható teljes közössége, tehát: testi-, lelki-, és élet-közösség. Mind a három hozzátartozik a házassághoz. Bármelyik hiányozzék, a házasságnem felel meg isteni rendeltetésének.

A házasságban csodálatos titok megy végbe. A szívbe belé- hull a szerelem kicsi mustármagja, de belőle hatalmas életfának kell kivirágoznia. Ez az életfa gyökereit a földi életbe eresztí, ág-karjaival égfelé tör s tisztult lelkivilágban helyezkedik el. Jaj annak a házasságnak, mely elvész az érzéki élet földi görön- gyei közt s a lelkivilág valóságaiban nem biztosítja a boldogság legbiztosabb értékeit. Ebben a lelkivilágban kibontakozik s össz- hangban egyesül a házastársak egyénisége. Tündérmesék tör- ténete ezerszer megújul: Isten keze felpattantja a vadvirággal befutott várkapu rozsdás zárát s álmukból felébrednek a szen- dergő lovagok és királyleányok. Lelkükben érzés, gondolat, elhatározás születik. Szemük tekintetében, szívük sugárzó érzésében, kezük simulásában lelkük egyesül egymással. Külön- külön kialakul egyéniségük, mely kettőjük összhangjában együtt alkot egy egészbent.

A házasság boldogságának első feltétele az, hogy benne kiépülhessen a házasságban élők lelkiközössége.

2. A segítőtárs kiválasztásánál az emberek különböző szem- pontokat szoktak érvényesíteni. Figyelemmel vannak a külső szépségre, a tetszetős alakra, az arcvonások finomságára, a megjelenésre, a megnyerő modorra, a vagyoni viszonyokra, a családi származásra, a személyi és családi összeköttetésekre. Ezeket a külső előnyöket nagyon gondosan mérlegelik.

Nem tagadhatjuk, hogy ezeknek a külső szempontoknak van jelentőségük. Bizonyos azonban, hogy Isten nem ezekre a feltételekre gondol, mikor segítőtársról beszél. Ő bizonyára nem zárja ki a szegényeket, az egyszerűeket, a rútarciákat, hanem a választási szempontokat magasabb lelki síkba helyezi.

Ilyen magasabb szempont az, hogy a házasságra lépők lelki- színvonalá megegyezzenek s ők lehetőleg ugyanazon műveltségű fokon álljanak. Műveltségük azonban ne merüljön ki értelmi tudásban, ismeretgazdagságban, vagy a társasélet formáinak megtartásában, hanem alkosson bizonyos lelkiműveltséget. Legyen megegyező életfelfogásuk. Az életkérdések megítélésé- nél érvényesítsék ugyanazon szempontokat. Ne álljanak egy- mással világnézeti ellentétben. Hívő és hitetlen, világkedvelő és világyűlölő, magábavonuló és az élvezet piacán élő, hallgatag és folyton beszélő, bőkezű és fukar ne induljanak egyúton, mert ellentétes alapvonásaikat csakhamar tehernek érzik s nem lesz- nek egymás segítőtársai. Szükséges, hogy közös erkölcsi alapon

álljanak. Egyformán értékeljük az erkölcsi értékeket: a becsületet, az erényt, az erkölcsöt, a tisztességet, a jóságot, a hűséget, az igazmondást. Ne gúnyolja ki egyik azt, amit a másik nagyban, igaznak és drágának tart.

De mind ennél mélyebbre kell tekintenünk!

3. A lelki feltételek között nem említettük a vallást, pedig annak jelentősége egészen egyedülálló. A vallás ugyanis nem szakítható ki az életjelenségek közül, mert az életet a maga teljességében áthatja. Tartalmat ad az ember lelki életének, megneemesíti érzéseit, megtisztítja jellemét. Irányt szab világnézetének s meghatározza életberendezkedésének döntő alapvonalait. A vallás az ember üdvösség-kérdésének a megoldása, ezenkívül pedig lelki műveltség, erkölcsi felfogás, világnézet és életprogramm.

A segítőtárs kiválasztásánál azért is fontos a vallásosság kérdése, mert az embert mindig Istenen keresztül ismerjük meg legjobban. Aki megnyugtatást keres arra nézve, hogy választottjának milyen a szíve, a gondolkodása, az életiránya, az nem csak a földi életben való forgolódása közben szemlélje őt, hanem az evangéliom tükrében is. Ne azt nézze csupán, hogy milyen az arca, az alakja, a vagyoni helyzete, a műveltsége, a családja, hanem hogy milyen az Istenhez való viszonya.

A vallásosság azonban az egyházban válik élővé. Az általános vallásosság inkább szó, mint valóság, inkább szellemi irányzat és világnézet, mint vallási meggyőződés. Amint nincsen gyümölcs, hanem van alma, körte, barack, épp úgy nincsen általános vallásosság, hanem van evangélikus, református, római katolikus vallásosság. Nem oldja meg tehát a kérdést az, hogy mindegyik hívő lélek, a ki Istent érez maga felett, erkölcsi alapon áll és tisztelettel tekint a golgotai keresztre. Az általános vallási fogalom kép nélküli keret csupán, víz nélküli kömeder, test nélküli csontszerkezet, mely közelebbi tartalmát az egyháztól kapja. Az egyházak által biztosított tartalom azonban nem egyezik meg egymással, mert az egyházak felfogása szerint a vallási fogalmak különböző tartalmat és értelmezést nyernek. Másnak látják Isten arcát és Krisztus váltságának a lényegét. Másban szemlélik az üdvösség útját és az üdvözülés feltételeit. Másként állapítják meg a törvényt és a cselekedet, a hit és a kegyelem, a bűn és az ítélet értelmét. Másnak látják magát az egyházat és annak hivatását. A kérdést még inkább kiélezi az

a körülmény, hogy a házaselemben tulajdonképpen nem vallási fogalmakról, hanem vallásos életről van szó. A vallási fogalmak kitermelik a vallásos életet, melynek hitfelfogásban megnyilatkozó belső tartalma, a kultuszéletben feltáruló külső szokásai és módszere egészen mások. Természetes tehát, hogy döntően befolyásolják az ember gondolkodását, jellemét, életszemléletét és mindennap érvényesülő életfelfogását.

Eljutottunk tehát arra az eredményre, hogy az egyházak egymástól eltérő vallásosságot hoznak létre. Ez a különbség nem szorítkozik csupán hittani kérdésekre, hanem belevág a gyakorlati vallásos életbe. Sokszor érezzük, hogy a különböző vallásosságnak más a lényege, a lelke és az életté válása.

A házasság érdeke tehát azt kívánja, hogy mindenki saját egyháza tagjai között keressen magának élettársat, mert az életközösség boldogságához szükséges lelkiközösség legtisztább forrását az egyházban kialakult vallási meggyőződés azonossága biztosítja.

Ellenmondó példák nem gyengítik ezt az igazságot. Sok vegyesházasság a lelki közösség tiszta, felemelő, boldogító példáját mutatja. Áldjuk érte a jó Istent, kinek Lelke ezt a békés boldogságot biztosítja. De ismerünk sok olyan vegyesházasságot is, melyben az igazi lelkiközösség nem alakult ki s melyben a gyengébbnek bizonyult házastárs vallási közömbössége és egyházához való lelki hűtlensége a békesség ára. Mennyivel kedvezőbb reménységgel indulnak egy szívvel, egy úton azok, kik lelkük legbensőbb egyházi és vallási megnyilatkozásaiban egyek. Ugyanazon lélek hatja át életüket. Ugyanazon igazságokért lelkesednek. Ugyanazon vallás életét élik. Ugyanazon erőkkkel táplálkoznak. Ugyanaz az imádságuk, az áhítatuk, a bűnbánatuk, a megtérésük, a megnyugvásuk.

A vágyak aranykapuján zörgetők vessenek számot ezzel az igazsággal. Erősítsék meg egyházi meggyőződésüket s keressenek élettársat azok között, kiknek lelkivilágát ugyanazon alapon, ugyanazon lélek irányítja. Tudniok kell azt is, hogy a túlsó oldalon álló egyháznál ők nem szívesen látott jövevények. A római katolikus egyház a vegyesházasságot megbélyegzi s a reformált egyházak templomaiban megkötött házasság egyházi és erkölcsi elismerését megtagadja. Kétségbevonja a hitves és az anya erkölcsi méltóságát s a gyermek első, legszentebb jogát: a törvényességet.

Van-e lelked ahhoz, hogy bárki számára megengedd a belső lelkiéletedbe való beavatkozást és tisztességes házaseleted erkölcsi alapjának kétségbevonását? Van-e szíved ahhoz, hogy valamikor riadt remegéssel nézzenek rád gyermekeid s rémülettel nyugtalanított szégyenkezéssel kérdezzék önmaguktól: hát igazán elkárhozik az édesapám, hát igazán kárhozatra jut az édesanyám? Vagy lenne lelked ahhoz, hogy karikagyűrűbe olvasztott aranyért odaadd hitedet, hogy megtagadd vallási meggyőződésedet, mely egész életedben gazdag örökségként boldogított? Volna lelked ahhoz, hogy letépd magadról az anyaszentegyház ölelő karját s hitvány rongyként útszélre taszítva, azt mondd néki: nincsen közöm hozzád! És volna lelked eladni meg sem született gyermekeid Isten által kijelölt hitét és lelki boldogságát? Tudnád megrabolni születésük előtt azokat, kiknek joguk van saját hitükhöz?

Nehézfeszültségű helyzetben a reverzális nem megoldás, hanem drámai összetükhözések okozója.

Láttam reverzálisadókat a hivatalos jegyzőkönyv aláírása előtt és láttam őket esztendők múlva. A mosoly eltűnt ajkukról. A könnyűnek gondolt névalírás súlyos sziklakó lett lelkiismeretükön. Azzal biztatgatták magukat, hogy rajtuk a reverzális semmit sem változtat, maradnak a régiiek. Nem így történt! Elmaradtak a templomból. Vágyakozva néztek az oltár felé, de nem jöttek el. Nem tudtak eljönni. Könnyecseppjük befelé hullt a lelkükre s belőle a fájdalom tengerszeme támadt. Bűnbánat gyötörte szívüket, elárasztotta őket jóvátehetetlen bűnük olthatatlan tűzpatakja. Az önvád saskeselyűként szaggatta szívüket, mikor gyermekeiket keblükre ölelték, őket áldozati ajándékként Isten felé emelték, vagy mikor hétköznap iskolába vezették. Vasárnaponként szomorúan élték templomnélküli életüket, míg gyermekük nélkülük indult idegen templomba. Óh, milyen szívesen széttépték volna a hitük megtagadásáról beszélő írást! Boldogan letörölték volna arról a nevüket! Könnyükkel, vérükkel, visszaváltották volna gyermeküket! De nem lehetett!

A kísértés küszöbén állónak azt mondom: ne tedd! Egyházunk senkit sem fenyeget a kárhozat tűzével. Nem sújt alá büntető kézzel. Nem korbácsolja ki a hívek gyülekezetéből az árulót. Nem fenyegetés tehát, hanem intés a kérés: ne tedd! Anyaszentegyházad mondja: ne tedd! Lelkiismereted mondja, ne tedd! Leendő gyermekeid mondják: ne tedd!

A reverzálisadásból támadó romboló veszedelem megerősíti azt az intést, hogy a jövő házasársak egy oltárhoz tartozzanak s egy oltártól induljanak az egyúton. Közös evangélikus hitük, az egyházban való hívő életük biztos alapot nyújt nekik lelki- és életközösségük kiépítésére. Ebből merítenek erőt hivatásos munkájuk elvégzésére. Ez tölti meg nemes tartalommal egymáshoz, gyermekeikhez, az emberekhez és az Istenhez való viszonyukat. Közös hitük fenntartó ereje végigkíséri őket életük útján. Világít felettük, ha halott mezőkön s tátongó szakadékok felett járnak. Egybefogja kezüket, mikor mögöttük csalódás kullog, előttük gond kavarog, körülöttük bizonytalanság sötétedik. Közös hitük oltárgyertyájának fénye átvilágít csalódáson, gondon, kétségen és szenvedésen. Családi életük Isten rendelésén épül fel. Egymáshoz való szeretetük Istenhez való szeretetükből táplálkozik. Küzdelmükhöz Istentől kapnak erőt, szenvedésükben Ő ad vigasztalást. Egymás között támadó elválasztó érzéseiket az Ő keze simítja el.

Ebben az áldott közösségben mindegyik formálódik, tisztul és nemesedik. Kemény vonásaik megszelídülnek, a szelídek határozottakká válnak, mosolygó tekintetük acéltüzet kap, izzó szemük mosolygást sugároz. Fiatal arcuk megöregszik, de öreg arcukon megerősödött lelki ifjúságuk verőfénye fénylik. Változások és időmúlások felett végbemegy rajtuk Isten ama titokzatos munkája, hogy élettársakból lelkítársakká, lelkítársakból segítőtársakká lesznek. Számukra az a legnagyobb boldogság, hogy egymásért Istent áldják s életük bizonyágtételeivel megköszönik, hogy őket egymásnak rendelte.

A házasság és családi élet alapja Isten kijelentése: Nem. jó az embernek egyedül lenni, szerzek néki segítőtársat, hozzáillőt.

Ez az ige a házasság előtt állókra ígéret, a házasságban élők számára pedig követelés, intés, megerősítés, tükör és ítélet.

Szülő és gyermek.

Vízkereszt utáni vasárnap.

Luk. 2, 41—52.: Az ő szülei pedig évenként feljártak Jeruzsálembe a húsvét ünnepére. És mikor 12 esztendő lett, fölmenének Jeruzsálembe az ünnep szokása szerint; és mikor eltelének a napok, mikor ők visszatérének, a gyermek Jézus visszamaradta Jeruzsálemben és nem vevék észre sem József, sem az ő anyja; hanem azt gondolván, hogy az útítárságban van, egy napi járőföldet ménének és keresek őt a rokonok és ismerősök között. És mikor nem találák őt, visszamenének Jeruzsálembe, hogy megkeressék. És lőn, hogy harmadnapra megtalálták őt a templomban, a doktorok között ülve, amint őket hallgatta és kérdezgette őket. És mindnyájan, akik őt hallgatták, elálmélkodának az ő értelmén és az ő feleletein. És meglátván őt, elcsodálkoznak és monda neki az ő anyja: Fiam, miért cselekedted ezt velünk? Ímé, atyád és én nagy bánattal kerestünk téged. Ő pedig monda nékik: Mi dolog, hogy engem kerestek? Avagy nem tudjátok-e, hogy nekem azokban kell foglalatosaknak lennem, amelyek az én Atyámnak dolgai? De ők nem érték e beszédet, amit ő nékik szöla. És aláméne velök és méné Názáretbe; és engedelmes vala nékik. És az ő anyja szívébe tartá mindezeket a dolgokat. Jézus pedig gyarapodék bölcsességben és testének állapotjában és az Isten és emberek előtt való kedvességben.

A tizenkétéves Jézus történetében Jézus kevésvonalú, szemléltető rajza mögött megjelenik Mária és József alakja. Ők is első szereplői a történetnek. Sőt Jézus nyugodt alakja mellett ők a mozgalmas események szenvedő személyei, kiknek háborgó indulata és feszült érzése lüktető életvalóság. Jézussal együtt ők is homloktérben állnak.

Ebben a történetben nemcsak Jézus beszél önmagáról a mai gyermekekhez, hanem Jézus szülei is beszélnek a mai szülőkhöz. Arról beszélnek, hogy a gyermek titokzatos értékét csak Istenben lehet megérteni. Elmondják, hogy a szülői házból útnak kell vezetnie a templomhoz, szülőnek és gyermeknek együtt kell eljutnia Istenhez. Együtt kell maradniok, mert ha a szülők nincsenek Istennél, el kell veszteniök gyermeküket. Azután elmondják, hogy akár vádolva, akár védve egymást, szülő és gyermek együttállnak majd a trónus előtt.

Az ige három követelésre irányítja figyelmünket: 1. Értékeld gyermekedet helyesen! 2. Építsd meg neki a templomba vezető utat! 3. Maradj vele Istennél!

1. Értékelj gyermekedet helyesen!

A gyermek csodálatos titok. Új életcsíra és láncszem. Isten teremtő akaratának megnyilatkozása. Korszakok összekötője. Bűnök és Ígérek hordozója. Benne találkoznak föld és ég, ember és Isten, múlt és jövő. Arcán és lelkén szülők rejtett vonásai és képességei szunnyadnak. Elindul egy meglévő életvilág valóságából a jövő világ kéklő határai felé, maga is egy külön világ.

Mi neked a te gyermeked? Teher, mert rátelepszik válladra s hosszú időn át szívja munkaerődet, mint csecsemőkorában az anyai emlőt. Kötelesség, mert feladatod a róla való gondoskodás s önálló életre való előkészítés. Önmagában való érték, mert lelkében és benső rejtett egyéniségében egészen külön világot hordoz. Nevet és életet átörökítő utód. Benne folytatódik őseid és a te életed. Szíve hordozza a múlt hagyományait, élete továbbviszi a jövő új ígéreteit. Isten teremtése, mert az örökkévaló keze formálta, lelkében égi küldetés lobog, arca örök isteni hasonlatosságot sugároz.

Mi neked a te gyermeked? Válaszd ki a feleletek közül azt, aminek eddig érezted gyermekedet és gondolkodj azon, aminek nem érezted őt.

A kérdés lényegéhez egy mellékkérdés vezet közelebb. Kie a gyermek? A szülőké? Önmagáé? Az egyházé? A nemzeté? Az Istené? Fontosak ezek a kérdések, mert válaszod szerint alakul ki gyermekedhez való viszonyod. Szülői gondoskodásodat és nevelő munkádat úgy kell irányítanod, hogy az a gyermek valakié legyen, sőt mindenkié legyen. Nem kétséges, hogy a gyermek önmagáé, szüleié, az egyházé és a nemzeté. Mind ennek nevelő munkádban érvényesülnie kell. De mindenképp felelő tudnod kell, hogy a gyermek az Istené.

Gyermeked Isten teremtése és az Isten tulajdona. Nem elég tehát a testéről való gondoskodás és testi fejlődésének biztosítása. A kenyéren, tápláló ételen, ruhán, meleg szobán, testi edzésen kívül még nagy feladatok állnak előtted. Nem merül ki szülői gondod az értelmi nevelésben. Az ismeret, tudás, szak-képzettség, a diplomának kézbeadása még nem minden. Gyermekedet Isten számára kell felnevelned, hogy ő Isten tulajdona legyen. A gyermeknek éreznie kell, hogy ő Isten teremtése és az Ő tulajdona.

A nevelőmunkában áhított célnak tekintik, hogy a gyermeket engedelmességre neveljék. Sokszor halljuk szülők ajkáról, hogy gyermekeik engedelmisségében látják nevelésük koronáját. Büszkén mondják, hogy gyermekük már szó nélkül engedelmeskedik! Beletöröm az engedelmisségbe, meg kell tennie parancsolataimat, mondja egy-egy szigorú apa! Nem ez az igazi! A gyermeket szeretetre kell nevelni. Adja át önmagát szeretetből neked, ez az engedelmisség. Adja át önmagát szeretetből Istennek, ez az igazi engedelmisség. Engedje magát szülő és Isten által vezetett, ez a bizalom és ebből származik az engedelmisség.

Mi neked a gyermeked? Isten teremtménye. Kié a gyermeked? Az Istené. Akkor lesz égből küldött igazi gyermek és annál inkább lesz a tied, a családoté, a nemzeté, az egyházné, minél inkább Isten tulajdonává teszed őt.

Mária és József a templomban megtanulták, hogy gyermekük az Istené.

2. A történet intéssel fordul a szülőhöz: építsd meg a templomba vezető utat!

Nem térbeli, hanem lelki útról van szó. Nem azt jelenti, hogy vasárnap kiadom a templombamenési parancsot, azután elindulunk és megérkezünk, hanem hogy olyan lelket adok családi életnek és olyan lelkülettel töltöm meg otthonomat, hogy abból természetesen út vezet a templomba.

Jézus otthonában vallásos szellem és istenfélelem uralkodott. A kegyes szülők Istenben éltek. Ajkukon imádság és szent ének zendült. Mindennapi életüket vallásos buzgóság hatotta át. Mikor Jézus templomba vágyódott, nem mondták: más dolgunk van, nem megyünk el! Vagy: messze van, maradj itthon! Hiába is mondták volna, Jézus azt felelte volna: én elmegyek, engedjétek, hogy elmenjek!

A gyermek lelke tele van Isten után való vágyódással. Lelke szinte sóvárogja az érzékfeletti titokzatos világot. Szíve öntudatlan vágyódással fordul Isten felé. A vallásosság csírája él képzeletében. Nincsenek öntudatos vallásos képzelei. Nem ismeri az Istent, mégcsak nem is sejtheti a vallásosság követeléseit és tartalmát. Mégis kicsi gyermekcipőben, bizonytalan tipegéssel, sóvárogva kitárt karokkal elindul Isten felé. Mikor tündérvárak lonccal befutott kapuján tágranyílt szemmel betekintget, Isten országa csodálatos titkainak tükörképét szemléli. Tündérek

emberfeletti erejében megsejti a láthatatlan és még ismeretlen Isten hatalmát. Előbb él lelkében Isten sejtelmes tudata, mint neve az ajkán. Lelkét öntudatlanul elárasztja a vallásos szellem titokzatos teljessége: a Mindenható előtt való meghódolás és az önmagunkat felajánló szeretet.

A szülőház vallásos szelleme a szülők életéből árad ki. Olyan mint a levegő, a gyermek nem látja, de benne él. Belélegzi, megtölti vele tüdejét, belekerül szervezetébe, véredényeinek csatornáján át elárasztja gondolkodását, érzésvilágát és beszűrődik akaratába. Nem tudás és nem ismeret, nem megmagyarázott vallási igazság, hanem észrevétlen lelki benyomás arról az igazságról, hogy az Isten szeret minket. Ezt a szeretetet a gyermek a szülői szeretetben szemléli és érzi. Az anya és apa önfeláldozása, lemondó munkája, megértő megbocsátása, kemény akarata és hűsége az ő lelkében a szeretetben válnak teljessé. Isten arcát szülei arcáról rajzolja meg. Nem a világ-mindenség magyarázza meg néki Isten lényének titkát, hanem szüleinek a szeretete. Nézi édesapja és édesanyja életét és azt mondja: látom az Istent! Ha eltöröljük a szülők arcának helytelen Vonásait és belerajzoljuk a hiányzó vonásokat, mi is csendes vallomással elmondjuk: ilyen az Isten! Elveszünk belőlük minden tökéletlenséget. Olyannak képzeljük, mint amilyennek lenniök kellene: önfeláldozónak, tisztának, kitartónak, erős akaratúnak, égfelé tekintőnek, hűségesnek, és azt mondjuk: láttam az Istent. Gondolatban megáldom az édesapám és édesanyám ködbetűnt arcát, mely valamikor számomra Isten arcának első meglátását jelentette.

A gyermek vallásos gondolkodásának későbbi fejlődése tulajdonképpen nem egyéb, mint az öntudatlan vallásos érzés sejtelmeinek tudatossá válása. Vallási élete tartalmat nyer s szülei életpéldáján eljut az Istenhez.

Édesapák, édesanyák, tudjátok-e, hogy mit csináltok folytonosan? Gyermekeitek lelkébe rajzolgatjátok az Isten arcát!

A templomba-índítás a szülők együttes munkája, hiszen az tulajdonképpen az ő vallásosságuk természetes következménye. Családi szokásaik előkészítik a gyermeket a templombamenésre: az otthoni imádkozás, az éneklés, a bibliaolvasás. Mire eljut a gyermek a templomba, nem lát benne idegen, ismeretlen helyet, hanem életének egy szükséges tartozékát. Olyan az számára, mint a legszentebb hajlék, melyben ő az Istent, az Isten pedig öt-

keresi. Számára életszükséglet a templom, benne táplálják lelkét, nemesítik szívét, adnak alkalmat Istennel való találkozásra.

A szülők együtt vezessék gyermeküket a templomba. A vallásos nevelés és szoktatás gyakran az édesanya kizárólagos feladatának látszik. Az apák kikapcsolódnak a vallásos nevelés munkájából. Azzal mentegetik magukat, hogy őket leköti a kenyérszerzés gondja, sokszor nincsenek otthon, úgyhogy hiányzik a gyermek lelkiéletével való foglalkozásuk állandósága. Különbözik is — mondják — az apa lelke érdes, az anyáé lágy és megértő. A férfit munkája és szórakozása elviszi otthonából, az anya ellenben mindig otthon van. Természetes tehát, hogy a vallásos nevelés munkáját az édesanyák végzik. Mindez azonban erőtlenség magyarázat csupán és üres mentegetődzés. A valóság az, hogy az édesapát senki se mentheti fel gyermekének vallásos nevelési kötelességei alól. A gyermek lelkére nagy csalódást és szegényedést jelent, ha apja nem megy a családdal templomba, ha a bibliaköri összejöveteleken nem vesz részt, ha családi körben nem teszi maga elé a bibliát és esténként nem énekel gyermekeivel együtt a korált. Lassanként kiderül a lelkében az a felfogás, hogy nincs mindenkinek szüksége az Istenre.

Ez a szomorú jelenség megkérdezi az apáktól: miért nem végzitek el a vallásos nevelés reátok bízott munkáját? Megkérdezi a hitveseket: el tudjátok-e vezetni Istenhez gyermekeiteket, ha férjeteiket mindaddig nem tudtátok Őhöz elvezetni?

3. A bibliai történet még egy intéssel fordul a szülőhöz: maradj gyermekeddel együtt Istennél!

A gyermek Jézus templomba menése fájdalmas fordulatot vesz. A szülők elveszítik gyermeküket. Hazatérés közben észreveszik, hogy a gyermek Jézus elmaradt. Keresik, de nem találják. Visszamennek, kérdezősködnek, de hiába! Elmúlik három nehéz nap. Bizonytalanságban eltelő napok, rémlátó, gyötrelmes éjszakák. Háromszor 24 óra telve gondnal, fájdalommal, találgatással és csalódással.

Az elvesztett gyermek fájdalmas szülői sorsot jelent. Lemérhetetlen gyötrelmes kín, mikor a szülő egyszerre csak ráeszmél arra, hogy elvesztette gyermekét. Felnőtt a fia, felserdült a leánya, válláig ért már, erős, izmos lett, sudár, tejarcú, sugárzó szemű és elvesztette őt. Elrabolta az utca, a város, a barátok, a tündöklő világ. Látszólag még otthon él, de már nem tartozik

hozzájuk. Az ő fiuk és leányuk, de már idegenné vált. Testük-ből való test, vérükből való vér, de lelke már nem az övék, kirepült az otthon acélházából, mint rabmadár aranyos kalickájából. Más a gondolkodása, az öröme, a vágyódása, az élet-iránya. Más álmok rajoznak lelkében, más tüzek lobognak szemében. Óh jaj, rettenetes sors sír a szülő megállapításában: elvesztettem a gyermekemet!

Isten a szülői szív kemény gyötrelmében ítéletet mond. így szól: nálam együtt és egyek lehettek, miért nem tartottad meg őt nálam és bennem?

A gyermek elvesztése önvizsgálatra kényszerít. Megkérdezi a szülőktől, hogy minek tekintették gyermeküket? Megadták-e néki mindazt, amire lelkének és lelki fejlődésének szüksége volt? Mit tettek és mit nem tettek? Mennyi időt fordítottak a szív és lélek kiművelésére? Mennyi volt munkájukban az erkölcsre nevelés és mennyi a hitre-nevelés? Hogyan értékelték az emberek munkáját és hogyan az Isten munkáját? Igénybe vették-e az emberi erőket és engedték-e érvényesülni Isten erejét? Isten azért ajándékozott a szülőknak esztendőket, hogy gyermeküket ezalatt az ő gyermekévé tegyék. És íme, a gyermek elveszett és elvesztése vádlevél a szülők ellen. Nemcsak marcangoló fájdalom tehát, hanem ítélőszék elé idéző vádlevél is!

Mária és József hiába keresték gyermeküket mindenütt, végre a templomban megtalálták.

Elveszített gyermekedet hiába próbálsz újból visszaszerzeni. Nem használ a szigorú fegyelmezés. Az erkölcsi követelések emelésével és következetes érvényesítésével sem ériük el a kívánt eredményt. Hiába próbálkozunk az akarat leigázásával. Hiába válunk fiúnk barátjává s leányunk barátnőjévé. Engedékenységkel s bizonyos megalkuvással is hiába kísérletezünk. Az elvesztett gyermeket csak Istennél lehet megtalálni. Tehát először is a szülőnek kell Istenhez érkeznie, hogy azután gyermekét Istennél megtalálhassa. Ennek lehetősége egyedül Krisztusban van. Isten ígéje, az imádság, a templom, a szentség, a hívő közösség szülő és gyermek számára drága eszközei az Istenhez érkezésnek.

Szülők, akik elveszítették gyermekeiket, próbálják meg, Istennél megtalálják őt. Szülők, kik még közelükben tudják gyermekeiket, Istennél megtarthatják őket.

Végezetül azután minden szülő és gyermek Isten elé kerül. Annak adjuk őket vissza, akitől kaptuk. Isten rátekint a megérkezőkre. Megvizsgálja gyermekeinket, hogy szülői munkánkkal milyen orcát rajzoltunk életükre. Számonveszi tőlünk gyermekeinket, de nem a tudásukat, a vagyonukat, az állásukat, a boldogulásukat, hanem a lelküket. Jaj nekünk, ha ezt mondja Isten ítélete: Elvesztettél egy, két, három lelket! Boldogság, ha azt mondja: Megtartottad és hazasegítetted őket!

Isten követei.

Vízkereszt utáni vasárnap.

Malak. 2, 1—7.: Most azért néktek szól ez a parancsolat, ti papok! Ha meg nem hallgatjátok és ha nem veszitek szívetekre, hogy dicsőséget adjatok az én nevemnek, azt mondja a Seregeknek Ura: átkot bocsátok reátok, és elátkozom a ti áldásotokat. Bizony elátkozom azt, ha nem veszitek szívetekre! Imé, én megrontom a ti vetni való magotokat és szemetet szőrok orcáitokba, a ti ünneplésteknek szemetjét, és ahhoz hordanak ki titeket. És megtudjátok, hogy azért adtam néktek e parancsolatot, hogy szövetségem legyen a Lévível, azt mondja a Seregeknek Ura. Szövetségem volt vele életre és békességre, és félelmül adtam azt néki és félt engemet és megalázta magát az én nevem előtt. Igazság törvénye volt az ő szájában és nem találtott álnokság az ő ajkaiban. Békességben és egyenességgel járt velem és sokakat megtérített a bűnből. Mert a papnak ajkai őrzik a tudományt és az ő szájából törvényt várnak, mivel a Seregek Urának követe ő.

Az emberiség történetének vannak láthatatlan írói, kik szürke köntösben, rejtett névtelenségben húzódnak meg az események mögött. Ezekhez tartoznak a lélekkel lélekért munkálkodók. Köztük első helyre sorolom Isten szolgálóit, mert a munkálásra váró lelkeket Isten kezéből veszik át, munkájukat Isten erejével végzik és róla első- és utolsósorban Istennek adnak számot.

Minden korszakban találkozunk Isten követeivel. Néha közönséges darócbán, máskor a hatalom királyi bíborában, vagy a próféta hasogatott köntösében lépnek elénk. Némelykor varázsló, esőcsináló papnak nézik, vagy szertartást végző oltáreberré teszik, de való értékük szerint mindenképpen Isten követségében jönnek és örökkévaló üzenetet hoznak.

1. Isten követe mindig küldetésben jön. Hivatásának jellemző vonása abban rejlik, hogy nem önmagát képviseli, hanem az Istent. Szavában, cselekedetében, akaratában és terveiben nem ő érvényesül, hanem az Isten. Feladatát a próféta ezzel az igével fejezi ki: Adjatok dicsőséget Isten nevének! Küldi az Isten, hogy szolgálata által szövetséget kössön az emberekkel s békességre és istenfélelemre vezesse őket. A bűnből megtérésre

indítja, azután egyenes útra vezeti az embereket. Mindez pedig együtt Isten örök dicsőségét jelenti.

Mi tehát az Isten dicsősége? Az Istenről való igaz ismeret, mely örök munkáin át megismerteti velünk az Ő örökkévaló lényét. Isten teljes elismerése, midőn két kezemmel viszem életemet s odaállítom azt az élő Isten elé ezzel a vallomással: Örök királyom vagy! Istenben való életem, midőn nem élek magamban és másokban, nem élek a bűnben és a külső világ hatalmasságai alatt, hanem az Istenben.

Isten dicsősége Jézusban jelent meg és benne válik teljessé. Isten követének küldetése tehát abban áll, hogy nemcsak Krisztus evangéliumát prédikálja, hanem egyszersmind Krisztust, mint egyetlen, örök evangéliumot. Arról tesz bizonyosságot, hogy Isten egyedül a Jézus Krisztus által békéltette meg magát az emberekkel. Elfogadta Krisztus békéltetés szolgálatát, általa megbékéltette magával a világot, nem tulajdonítván nekik az ő bűneit. Követeire rábízta ezt az üzenetet: Isten megbékél veletek a Krisztusért!

Isten követeinek küldetése tehát abban áll, hogy Isten szövetségét hirdetik az embereknek és megismertetik velük Jézus üdvösségmunkáját, az igazi, teljes evangéliumot. Próbálják megtanítani őket az Istenben való életre. Mivel pedig a követek érkezésekor éppen úgy, mint annakelőtte, az emberek nem ismerték meg és nem ismerték el a Jézusban kijelentett igazi Istent, a követek eszmélésre, önvizsgálatra, bűnbánatra indítanak. Értsétek meg emberek — így szólnak —, hogy Isten dicsőségében nemcsak Istenről, hanem rólatok is szó van. Ha Isten munkájáról szó esik, az azért van, hogy meglássátok lelketek üdvösségének és örök boldogságának kérdését. Fogadjátok hát el, amit szövetségében nektek kínál.

A küldetés azonban nem merül ki ebben a békés feladatban. Isten követe hadüzenettel jön, mert Isten izenetével szemben a Sátánnak is van izenete. Mindig két hatalmasság ütköző-vonalán áll és hadat izén a bűnnek. Természetes tehát, hogy ennek következtében harcban él s vállalja az igazság és bűn harcának minden megpróbáltatását, fájdmát és kockázatát. Ezért Isten követe mindig féltő remegéssel fogadja Isten megbízását. Könyörgő imádsággal védekezik Mózes, kiáltó szóval a próféták: Ifjú vagyok még, nem tudok a küldetésnek eleget tenni!

Ezért roskad porba Pál apostol és ez a döbbenet nehezedik Luther lelkére.

Isten követe ma is remegéssel fogadja küldetését. Lehajtott fejjel lép a szószékre, az oltár elé s minden szolgálatában alázattal érzi, hogy Isten küldetésében jár a földön. Ez a lehajtott fej jelképezi gyengeségének állandó érzetét s küldetésének meg-rázó fenségét. És mégis, ez az erőtlenség válik benne erővé. Félelméből bátorság születik, égető elégedetlensége csodálatos megnyugvásba olvad.

Ha az egyházak szolgálait látod, lásd meg bennük Isten köveit, kik küldetéssel lépnek földi munkájukba.

2. Isten követei örökrendelésű munkát végeznek.

A próféta ezt a munkát így foglalja egybe: „A papnak ajkai őrzik a tudományt és az ő szájából törvényt várnak, mivel a Seregek Urának követe ő.”

Isten az ő követének ajkára bizza a tudományt. Nem valami világi tudományról van szó. Isten nem azért küld követeket, hogy algebrára, fizikára, történelemre, nyelvekre tanítsák az embereket. Isten tudományáról, az élet tudományáról van szó. Ez a tudomány Isten evangéliomában van összefoglalva. Elmondja mindazt, amit Isten az emberért cselekedett. Tehát Isten tudománya az emberről szóló tudomány. Azután Isten munkájáról szóló tudomány. Megmutatja az isteni kegyelem csodálatos intézkedéseit, melyekkel a bűnös embert megváltotta. Elbeszéli azokat a módokat és eszközöket, melyekkel az embert elvezeti a számára elkészített üdvösség küszöbéhez.

Isten az Ő tudományát adja szolgálóinak ajkára. Azt parancsolja, hogy ne önmagukat prédikálják és ne saját erkölcsi felfogásukat, vagy vallási élményeiket hirdessék, hanem mindig és egyedül Krisztust. Mert Krisztus a lényege a reájuk bízott Bibliának.

Isten az Ő tudományát szolgálóinak ajkára adja. Nem rejti zárt kincseskamrába, mert akkor az holt kincs lenne. Nem zsúfolja egybe teológiai rendszerbe, mert akkor csak kéréseké lenne a mindenki drágasága. Nem önti az emberek fejébe igéjét, mint önmagáért való ismeretet, mert akkor csak az értelem, és csak az értelmesek dolga lenne, hanem szolgálóinak ajkára adja, hogy állandóan prédikálják és szüntelenül hirdessék, hogy léleketük, sóhajtásuk, nyögésük és beszédük mindig ennek a tudománynak az állandó őrzése legyen.

Az ajkon Isten igéjét a szív őrzi. Elvész Isten követeinek ajkán Isten igéje, ha szívük azt nem erősíti meg. A szív hívő meggyőződésével erősíti meg Isten igéjét Isten követe hiszi az igét, meg van győződve örök igazságairól. Számára az igében megmutatott bűnös emberarc és megváltó istenarc nem idegen, valótlan mese, hanem örök bizonyosság. Neki az ígéről van tapasztalata és élménye. Azután a buzgó imádság őrzi azt. Az imádság Istennel egyesíti, így tehát az imádság szava mindig az ajakra helyezett igét őrzi.

Azután őrzi ezt az igét Isten követének hűséges munkája. Nemcsak prédikálás előtt készül igehirdető munkájára, hanem élete minden órájában. Bibliája fölé hajol, belemélyed az ige tanításába. Segítségül hívja a teológiai tudományokat. Kezében szótárral, nyelvtannal, írásmagyarázati munkával keresi az ige értelmét. Azután töprengve kutatgatja, hogy ebben az igében Isten mit izen az ember lelkének gazdagítására. Különösen pedig, mit izén a mai embernek és annak, ki ebben a községben lakik és aki ebben a templomban telepedett le.

Szent, nagy és nehéz munka ez! Nem elég ehhez a fej, a száj, a szív és a lelkiismeret. Könnyű lenne, ha a magunkéi: adhatnánk. Nekünk azonban az Istenét kell közölnünk. Könnyű lenne, ha szorgalmunk, tudásunk, képességünk megmutatásáról volna szó, ha elegendő lenne az emberi igény kielégítése. Nekünk azonban erőnket meghaladó feladatot kell megoldanunk s az ember isteni igényét kell kielégítenünk. Ezért azután Isten követe hűséges készülés után is készületlennek érzi magát. Hiába tanulja meg leckéjét, reszkető iskolásgyerekként áll a szószékre. Munkája elvégzése után pedig a munka jólvégzésének békessége helyett bűnbánatos elégedetlenség égeti lelkét.

Sokszor rátekintesz Isten követére, mikor prédikálásra nyitja száját. De vájjon egyetlen egyszer is gondoltál-e arra, hogy az ajkára helyezett tudomány milyen elbíráhatlanul nehéz?

Isten követének további munkája abban áll, hogy szája törvényt hirdet. Ez azt jelenti, hogy Isten képviselőjeként lép a földre és Isten erkölcsi világrendjét védelmezi.

A társadalmi, gazdasági és szociális rendszerek korszakonként változnak. Szemeink előtt kihunyó csillagként sokszor elsötétednek a régi igazságok. Új szempontok és új igazságok húzódnak az emberiség életébe. Szellemáramlatok változnak, világnézetek átalakulnak. Néhány vonás eltüntetésével és új

vonások meghúzásával új arcú kultúra néz felénk. Az erkölcs sem állandó, ha az csupán a kultúra termékeképpen és nem az Istennel való közösség következményeképpen jelentkezik. Átalakul a korszellem hatása alatt az igazság fogalma is. Az átalakulás hatását megérzi a művészet, az irodalom, a társadalom és a szellemi élet. De a változások megdöbbentő sokféleségében megmarad változatlanul Isten törvénye. A papok szája ezt a változatlan törvényt hirdeti.

Isten követe megalkuvás nélkül képviseli és védelmezi Isten örökkévaló világrendjét. Körülötte tobzódhatnak ellenséges, új szellemáramlatok s új áligazságok nyers erővel érvényesíthetik hatalmukat, ő változatlanul áll Isten változhatatlan törvénye mellett. Mi már átélünk egy ilyen istenellenes korszakot. Akkor a kommunizmus meg akarta dönteni Isten örökkévaló világrendjét. Megfosztotta trónjától a Krisztust. Kigúnyolta Isten parancsolatait. Megingatta a házasság erkölcsi alapját. Szembefordította a gyermeket szüleivel. Mesének mondta a vallás tanításait és avult balgaságnak a tiszta erkölcs követeléseit. Sok minden megváltozott ebben a szomorú időben! Megingott az állam, elhomályosodott a nemzet arca, recsegtek a keresztyén társadalom tartóoszlopai, idegen vonások húzódtak az emberek életébe. Az egyház azonban állt mozdulatlanul. Isten követéinek szája a régi törvényt hirdette. Kopottköntösű, koldusszegény papok egyenes gerinccel, kemény bátorsággal álltak a tűzben égő földön s szájuk Isten törvényét hirdette.

Gondoltál-e valamikor is arra, hogy Isten gyarló követe Isten örök erkölcsi világrendjét hordozza az ajkán?

Isten követének munkájához tartozik az is, hogy Isten dicsőségét önmagán is megmutatja.

Isten szolgája saját egyéniségében is Isten dicsőségét sugározza. Értsük meg: nem önmagát, nem családját, nem képességeit, nem önön nagyságát, hanem Isten dicsőségét.

Ezt a munkát végzi hivatásának hűséges betöltésével. Kevés hivatáskör rejt magában annyi kísértő csillogást, bálványoztatást, hiúság-kielégítést, mint a lelkipásztor szolgálata.

Neki azonban naponként és esetenként el kell némítania dicsőségvágyát és hiúságát. Meg kell ölnie önmagában önmagát. Meg kell semmisülnie, hogy azután Istenben újra megtalálhassa önmagát.

Ez a hivatás-szolgálat igazi Isten-szolgálatot jelent. Nem is a lelkész végzi ezt a munkát, hanem maga az Isten. Ő csupán szent engedelmességgel átadja magát az Istennek. Engedi, hogy értelmi képességével Isten rendelkezze, hogy szívéből kibányássza a szükséges tiszta érzelmeket, hogy nyelvére ráhelyezze az Ő igéjét. Isten követének a munkája Isten előtt meghajoló engedelmes szolgálat.

A lelkipásztornak Isten dicsőségét kell munkálnia embertársaihoz való viszonyában is. Szelídnek kell lennie, mint a pásztornak, határozottnak, mint felsőbb akaratot végrehajtó szolgának, keménynek és kíméletlennek, mint a prófétának, ki pórnak és királynak egyformán szemébe mondja az igazságot. Föléje kell emelkednie az embereknek és a földi világnak. A lélek iskolájában meg kell tanulnia az igénytelenséget, szerénységet és alázatot. Meg kell tanulnia az önmegtágadás legnagyobb mértékét, a mindennapi természetes és teljes áldozathozatalt. Emelkednie kell a lelkinagyság bércorma felé, hogy tudjon mindent jóramagyarázni, sok mindent megérteni és sok mindent megbocsátani. Mindezt pedig nem önmagáért, nem kénytelen kényszerből, nem az állás elkerülhetetlen muszájából, nem is saját nagyságának szemléltetéséért teszi, hanem egyedül Isten dicsőségéért.

Ha nézted az Isten követeinek életét, gondoltál-e arra, hogy azok Isten dicsőségének visszasugárzásáért küldettek a földre?

Szobám falán függ Vorwerk Dietrich bekeretezett verse: A lelkész prédikációja önmagához. Sokszor elolvasom az egymás alá sorakozó tömör sorokat s némelyiket pörölyütésnek érzem lelkemen.

Szóljon hozzánk a lelkésznek önmagához intézett prédikációja s értesse meg, hogy Isten követeinek egyéniségében Isten dicsőségének kell kirajzolódnia:

Milyen legyen a lelkipásztor?
Emberpéldány a legjavából.
Nagy és — kicsiny; lélek, királyi —
És egyszerű, ki tud szolgálni.
Hős, ki magát féken tartja,
S ember, — Istennel volt harcba',
Forrása a szent életnek,
Bűnös, kit Isten nem vet meg,

Úr, ki nem szolgál vágyának,
 Ám szolgálja az árvának,
 Megtörni őt nincs hatalom,
 De a gyöngének oltalom,
 Tanítványa Mesterének,
 Szellemharcban áll vezérnek,
 Koldul egyre, s mégis gazdag,
 Dúsan oszt, hol nyomor jajgat,
 Hol áll a harc: egész ember,
 S mint asszony sír a beteggel.
 Mint agg bölcs: érett —
 Angyali lélek:
 Bízó, néz égre,
 S a kicsinyt mégse
 Vet meg. Vidám ő,
 A bússal szenvedő,
 Irigyet megvető.
 Színtiszta elme.
 Igazat lelsz te
 Szavába'. Béke,
 S tetterő lénye.
 Maga az épség —
 Ó, milyen vétség,
 Hogy egészen más vagyok .. *)

(Kutas Kálmán ford.)

Isten követének gyönyörűséges eszményi képe ez. De olvasás közben mélyre hajol a fej s alázatosan mondja: nem bizonyoságlevél ez, hanem vádlevél, kemény, nehéz vallomás arról, hogy az eszményi arctól messzeesik Isten követének valóságos arca.

*) A vers német szövege:

Ein Pfarrer muss sein
 Ganz gross und ganz klein;
 Vornehmen Sinns, wie aus Königsgeschlecht,
 Einfach und schlicht, wie ein Bauernknecht;
 Ein Held, der sich selbst bezwungen,
 Ein Mensch, der mit Gott gerungen;
 Ein Quell von heiligem Leben,
 Ein Sünder, dem Gott vergeben;
 Ein Herr dem eignen Verlangen,
 Ein Diener den Schwachen und Bangen;
 Vor keinem Grossen sich beugend,
 Zu den Geringsten sich neigend;
 Ein Schüler vor seinem Meister,
 Ein Führer im Kampf der Geister;
 Ein Bettler mit flehenden Händen,
 Ein Herold mit goldenen Spenden;

Ein Mann auf den Kampfesstätten,
 Ein Weib an den Krankenbetten;
 Ein Greis im Schauen,
 Ein Kind im Trauen;
 Nach Höchstem trachtend,
 Das Kleinste achtend;
 Gestimmt zur Freude,
 Vertraut dem Leide,
 Weitab vom Neide;
 Im Denken klar,
 Im Reden wahr;
 Des Friedens Freund,
 Der Trägheit Feind;
 Feststehend in sich,
 Ganz anders als ich.

3. Isten követeinek munkája nagy felelősséggel jár. A felelősség együtt növekszik a megbízás nagyságával. Isten követeire sok bízott: Isten tudománya, a bűnös emberi lélek, az üdvözítő kegyelem, az erkölcsi világregend, Krisztus kiábrázolása. Természetes tehát, hogy felelősségük elbírhatlanul nagy.

Isten követei felelősséggel tartoznak az Istennek. Felelősséggel tartoznak elvégzett és elvégzetten munkájukért, annak tartalmáért és irányáért, dolgozásuk lelkéért, életük bizonyosgátételéért és hazugságáért.

Erről a felelősségről csak megrendült lélekkel beszélhetünk, mert Isten minden követe a vádlottak padján érzi magát és már földi életében mindegyik örök ítélőszék előtt térdel. Isten erre vonatkozó kijelentése határozott és kemény. Ha munkánkkal és életünkkel nem szolgáljuk az ő dicsőségét, ha hazug-módra hordozzuk szánkon az Ő igazságát és nem őrizzük meg az Ő tudományát, akkor átkot bocsát reánk. Még ajkunk áldását is elátkozza. Megrontja a vetnivaló magot. Szemetet szór orcánkba. Óh, jaj Isten követeinek, ha nem szolgálnak híven!

Isten követeinek felelőssége az emberiséggel szemben is nagy. Isten az evangéliomban rájuk bízta a világ legnagyobb értékét és a világtörténelem örök sodrába állítja őket. Velük formáztatja az embereket, a társadalmat, a nemzetet. Tisztítja a gondolkodást, nemesíti az érzelmeket, zabolázza a szenvedélyeket. Mérhetetlen felelősség, ha Isten követe éppen azzal marad adós, aminek továbbadására elküldetett.

Felelősség terheli minden emberrel szemben, mert az ember örökkévaló lelkét bízta rá az Isten. Azért küldi el az Ő szolgáját, hogy felrázza az embert halálos álmából, büntudatra ébressze, széttépje álarcát, megmutassa neki Isten üdvözítő kegyelmét, hogy kérjen, követeljen, tanítson, példát tárjon eléje mindaddig, míg sikerül őt Krisztus keresztyéhez elvezetni. Nehéz kérdés ez a lelkipásztor életében. Az én prédikálásom, az én vallástételem, az én papi életem Isten eszköze a lélekmentés munkájában! Óh jaj, ha kiesik lelkemből Isten parancsa!

Ha nézed Isten követeinek nehéz küzdelmeket rejtő csendes munkáját, gondold megértéssel arra, hogy az Isten, az emberiség és az ember előtt felelősség nehezedik reájuk minden cselekvésükért és minden mulasztásukért.

4. A papoknak szóló tanítás sorai között Isten az igehallgatóknak és a gyülekezeti tagoknak is küld üzenetet, izeni nekik,

hogy mind ez az ő lelkükért történik. Köveit azért küldi a földre, hogy őket hívják, megkeressék, hozzá elvezessék, meggazdagítsák, hívővé tegyék. És most megkérdezi, hogy javadra felhasználtad-e köveiteinek szolgálatát? Segítettél-e nekik? Megtettél-e mindent, hogy szolgálatuk ne legyen hiábavaló?

Ha megítéli Isten a hűtlen negyedlelkű papot, ki béres csupán és nem pásztor, napszámos csupán és nem munkatárs, akkor megítéli azokat is, kik nem hallgatják az Ő igéjét, nem követik életpéldáját és elfecsérlik lelkük megmentésének drága alkalmait. Isten megvetett kegyelme halálhozó közáporként visszahull rájuk.

A híveknek részességet kell vállalniok Isten köveivel. Mindig ketten dolgoznak: a lekipásztor és a hívő, az igehirdető és az igehallgató. Ez nemcsak tényleges részvételt, hanem lelki közösséget, imaközösséget és munkaközösséget is jelent. Megkérdezi az emberektől, hogy igehirdetőjük mellé állnak-e az ő felelősségteljes szolgálatában? Dolgoznak-e vele együtt? Imádkoznak-e vele? Azután lelki és munkaközösségük bizonyágaképpen imádkoznak-e érte? Visszatérő, vádaskodó gondolatok nyugtalanítják lelkemet. Gyermekkoromban imádkoztam-e naponként szüleim munkájáért? Imádsággal könnyítettem-e családfenntartói gondjaikon? Imádkoztam-e lelkitanítóimért? Most azután megkérdezlek, hogy imádkozol-e Isten köveitől? Imádkoztál-e ezen az istentiszteleten értem? Mikor bejöttél a templomba, mikor felléptem a szószékre, elmondtad-e csendes sóhajrással: Istenem, légy a te gyarló szolgálóddal, add néki Lelkedet, légy az ő világossága, hogy a Te igéddel megmutathassa nekem az üdvösség útját. Nem imádkoztál? Hát miért hagysz engem egyedül vergődni? Miért nem erősítesz? Miért nem támogatasz?

Ez még csak első lépés papi szolgálatod felé! Isten téged mindenképpen az ő követévé akar tenni. Azt akarja, hogy papi-köntös nélküli papja légy! Prédikálnod kell az Ő igéjét. Képviseled kell az Ő törvényét. Családi otthonodban, gyülekezetben, hivatásodban hűséggel, erkölccsel, istenfélelemmel, lemondással ki kell rajzolnod küldődnek az arcát.

Elsősorban elhívott szolgálóihoz küldte Isten az Ő kemény követelését és félelmetes fenyegetését. Hajoljon hát meg az igehirdetők térde az örök küldő előtt s fogadják szívükbe az Úr szavát: „Most azért néktek szól ez a parancsolat: ti papok! Ha meg

nem hallgatjátok és ha nem veszitek szívetekre, hogy dicsőséget adjatok az én nevemnek, azt mondja a Seregeknek Ura: átkot bocsátok reátok és elátkozom a ti áldásokat; bizony elátkozom azt, ha nem veszitek szívetekre! íme, én megrontom a ti vetnivaló magotokat és szemetet szórok orcáitokba, a ti ünneplésteknek szemetjét és ahhoz hordanak ki titeket. És megtudjátok, hogy azért adtam néktek e parancsolatot, hogy szövetségem legyen a Lévvél, azt mondja a Seregeknek Ura. Szövetségem volt vele életre és békességre és félelmül adtam azt néki és félt engemet és megalázta magát az én nevem előtt. Igazság törvénye volt az ő szájában és nem találtatott álnokság az ő ajkaiban. Békességben és egyenességgel járt velem és sokakat megtérített a bűnből. Mert a papnak ajkai őrzik a tudományt és az ő szájából törvényt várnak, mivel a Seregek Urának követe ő.”

Imádkozzanak Isten követői!

Imádkozzatok Isten követőiért!

A szeretet csodaszelencéje.

János I. 4, 7—14. „Szeretteim, szeressük egymást: mert a szeretet az Istentől van; és mindaz, a ki szeret, az Istentől született és ismeri az Istent. A ki nem szeret, nem ismerte meg az Istent; mert az Isten szeretete bennünk, hogy az ő egyzülött Fiát elküldte az Isten e világra, hogy éljünk általa. Nem abban van a szeretet, hogy mi szerettük az Istent, hanem hogy ő szeretett minket és elküldte az ő Fiát engesztelő áldozatul a mi bűneinkért. Szeretteim, ha így szeretett minket az Isten, nekünk is szeretnünk kell egymást. Az Istent soha senki nem látta. Ha szeretjük egymást, az Isten bennünk marad, és az ő szeretete teljessé lett bennünk. Erről ismerjük meg, hogy benne maradunk és ő mibennünk, mert a maga Lelkéből adott minékünk. És mi láttuk és bizonyosságot teszünk, hogy az Atya elküldte a Fiút a világ üdvözítőjéül.”

Ebben a rövid bibliai szakaszban tizenháromszor fordul elő valamiféle alakban a „szeretet” szó és kétszer fordul elő ez a megszólítás: Szeretteim! A sorokból valósággal áramlik a szeretet fénye.

Olvasás közben kialakul előttünk a bibliai kép. A szeretet apostola, ki valamikor Krisztus keblén nyugtatta fejét, magaköré gyűjti híveit és halk éneket mond nekik a szeretetről. Ősz haját megborzolja a tengerpartról szálló kóbor szellő. Sastekintetű szeme ellágyul a szeretet sugarában. Kinyújtott keze reszketve ad súlyt beszédének, midőn lágy hangon így szól: Szeretteim!

Az apostol ma is beszél a szeretet csodaszelencéjéről és csodálatos mélyértelműség jellemzi beszédét. A szeretetet Isten szeretetéből származtatja és pedig Isten irántunk való szeretetéből és nem a mi szeretetünkből Isten iránt. A szeretetet nem tekinti különleges erénynek, vagy érdemnek, hanem a világ legtermészetesebb dolgát látja abban. Létrehozó és fenntartó erejét nem emberi tényezőkben, hanem Isten lelkének munkálásában ismeri fel.

Így azután a szeretet csodaszelencéje három dolgot foglal magában: 1. a szeretet forrását; 2. a szeretet tartalmát és 3. a szeretet erejét.

1. János apostol mindenekelőtt a szeretet forrására mutat, mert enélkül nincsen szeretet.

„A szeretet Istentől van, és mindaz, aki szeret, az Istentől született és ismeri az Istent. Aki nem szeret, nem ismerte meg az Istent, mert az Isten szeretet.”

A szeretet forrása tehát Isten ismerete. Csak akkor ébredhet fel szívünkben az igazi szeretet, ha megismerjük az Istent. És pedig megismerjük az Isten teljes lényegét, azt, hogy Ő szeretet.

Meg akarjuk ismerni Istent és nem szólunk a világmindenség teremő uráról. Hallgatunk arról, ki zordon fenségében, egyetlen szavával a semmiből világokat teremtett: csillagok milliárdjait, ezek között a földet zúgó vizeivel, fenséges bérceivel, büszke erdeivel és parányi kicsi virágaival. Nem szólunk a teremőről, ki káprázatos gazdagságú világának trónusára saját képére és hasonlatosságára embert teremtett s felruházta őt királyi méltóságának jeleivel és feltételeivel. A gondviselésen keresztül keressük Isten arcát. Magamra tekintek. Életemet, egészségemet, tehetségemet, állásomat, kenyeremet Ő adta. A mellémrendelt emberek hűségét és szívét neki köszönhetem. Ránézek szeretteimre, óh mennyi gyengédség, boldogság, szeretet száll életükből felém. Őket is Istennek köszönhetem. Vizsgálom életemet. Öröm és bánat változásai között felismerem egy megsegítő kéz állandó vezetését. Nyomorúságomból felemel, nehéz helyzetemből kiszabadít, erőtlenségben erőt ad, védtlenségben biztos oltalmat, összefoglalom mindezt s boldogan vallom: van gondviselő Isteneim. Mindez azonban még csak életfelületi tapasztalás. Isten gondviselését még csak abban szemléltettem, hogy mit tesz Ő az én földi életemért. Isten azonban ennél sokkal többet tesz értem.

Az apostol folytatja tanítását: „Az által lett nyilvánvalóvá az Isten szeretete bennünk, hogy az Ő egyszülött Fiát elküldte az Isten e világra, hogy éljünk általa.”

Isten szeretete a földi élet síkjából áthelyeződik a lélek világába. Ebben a világban nem a kenyér, az érvényesülés, az egészség, a lakás és a ruha nyugtalanítják az embert, hanem lelki világának *égető* nagy kérdései: a bűn, a halál, az üdvösség, az ítélet. Isten szeretetének teljessége abban nyilatkozik meg, hogy életünk eme megoldhatatlan nagy kérdéseit meg-

oldja. Arra képesít, hogy harcba szállhassunk ezekkel a hatalmasságokkal. Mindezt azzal éri el, hogy az Ő egyszülött fiát elküldte e világra. És mindezt azért cselekedte, hogy éljünk általa. Gondviselő szeretetének teljes megnyilatkozása: Jézus. Szeretének Örökkévaló célja, hogy megmentse a mi életünket,

Az apostol egy lépéssel tovább megy. „Nem abban van a szeretet, hogy mi szerettük az Istent, hanem, hogy Ő szeretett minket.”

A szeretet örök forrása Isten irántunk való szeretete. Nem a mi szívünk, hanem az Isten szíve. Nem az, hogy mi szeretjük Őt, hanem hogy Ő szeret minket.

Az emberi szeretet legfőbb akadályja abban áll, hogy nem az Isten szívét teszi önmaga forrásává. Emberi jószágra, emberi részvételre és irgalmasságra, emberi szervezetre és intézményekre támaszkodik és nem az Isten szívére. Némelyik országban megkísérelték, hogy törvénnyel szabályozzák a szegény-ügyet. Kimondták, hogy nem szabad koldusnak kéregetnie az utcán. Ne legyen senkinek rongyos ruhája, ne járják éhezők a házak lépcsőit. Ne állítsa meg az embert az utcasarkon kinyújtott kéz és némán könyörgő tekintet. Szegényadót vetettek ki az emberekre. Havonkénti önkéntes felajánlással próbálták megoldani a kérdést. A tapasztalás azonban azt mutatta, hogy a két első hónapban befolytak a felajánlott összegek, de a harmadik hónaptól kezdve megfogyatkozott a befizetés, végül majdnem egészen elapadt. Miért? Mert nem az Isten, hanem az ember szívére támaszkodtak.

Az apostol nem sorolja fel az élet különböző nyomorúságát. Nem beszél külön betegekről, öregekről és árvákról. Nem ébresztget részvétet, nem beszél a szív kötelességeiről és nem próbálja meggyőző érveléssel megértetni a szeretet szükséges voltát. Egyszerűen közli ezt a rövid mondatot: Téged szeret az Isten! Ez megmagyaráz mindent, mert ez azt jelenti, hogy Isten irántad való szeretete a te szereteted egyetlen forrása.

A szeretet forrása az Isten szíve. A hozzávezető út nem a szeretet, hanem a hit útja. Ha szeretni akarod az Istent, akkor először hinni kell benne. Ha szeretni akarod az embereket, akkor Isten szívére keresztül kell eljutnod hozzájuk. Ha a szeretetmunkára másokat akarsz toborozni, ha anyagi támogatásra, bátorításra van szükséged, akkor ismerd meg Isten szívét, mert ez a szeretet örök forrása.

2. A szeretet csodaszelencéje magában rejti a szeretet tartalmát.

A szeretet természetes és szükségképpen. Nincs benne semmi rendkívüli. Nem jelent emberi érdemet, vagy kiválóságot. Látszólag bármilyen csillogó legyen is, nem ékköves aranykorona az ember homlokán.

Az apostol ezt a gondolatot így fejezi ki: „Ha így szeretett minket az Isten, nekünk is szeretnünk kell egymást!”

Ez a kell szócska hatalmas követelés. A szeretet nem függ tetszésünktől, avagy jóságunktól. Nekünk szeretnünk kell egymást. Ez a parancsoló szó nem külső kényszert jelent, hanem belső lelki törvényszerűséget. Ha mi igazán megismerjük Isten szeretetét, akkor nem lehet másképen, szeretnünk kell az embereket. Isten megtapasztalt szeretete nem engedi, hogy ne szeressük az embereket. Szeretetünknek természetesnek, szükségképpeneknek kell lenni.

Isten szeretete és az ember szeretete teljesen elválaszthatatlanok egymástól. Ez a benső kapcsolat azt jelenti, hogy az emberek iránt való szeretetünk tulajdonképpen nem más, mint Isten megmaradása a mi szívünkben.

Az apostol ezt így öltözteti szavakba: „Ha szeretjük egymást, az Isten bennünk marad.”

Sok minden megváltozik életünkben. Megváltozik a külső élethez való viszonyunk. Küzdelmünk kudarcra végződik. Magunk elé tűzött céljaink szétlobbannak, mint a hulló csillagok. Nemes törekvéseink sűrűregbe zuhannak. Megváltozik az emberekhez való viszonyunk. Elválaszt tőlük az, hogy csalódtunk bennük, némelykor az, hogy ők csalódtak bennünk. Megváltozik a világi javakhoz való viszonyunk. Megfogyatkozik anyagi erőnk. Elszegényedünk s lakásunk küszöbén megjelenik a sápadtarcú gond. Mindez a sokféle változás azonban nem érinti azt a benső valóságot, hogy nekünk szeretnünk kell egymást, mert Isten bennünk marad. A szeretet Istenhez kapcsolódik, nem pedig az életkörülményekhez. Isten állandóan bennünk marad s szeretetünkben őt kell visszatükröznünk. Ha jót teszel a szegénnyel és kenyeret adsz az éhezőnek, ha egy tévelygőnek biztot utat mutatsz és a bűn sötétségében sínylődőknek meggyújtod az ige világosságát, akkor benned mindig a láthatatlan Isten arca válik láthatóvá.

Ebben a szeretetben Isten szeretete kiteljesedik. Az apostol így fejezi ki ezt a megállapítást: „Isten szeretete teljessé lett bennünk!”

Csodálatosan hatalmas az Isten szeretete. Átfogja az egész világot s benne engem is, ki a parányi porszem milliomod része vagyok csupán. És mégis ez a szeretet magában nem teljes. Isten szeretethimnuszának a befejezése az emberben van elrejtve. Életserleg vagyunk, melyből Isten jósága gyöngyözik alá. Csiszolt prizma a szívünk, nincs más feladata, minthogy színekre bontsa Isten szeretetét. Ajzott-húrú hárfa az életünk. Azért vagyunk, hogy átsuhanjon rajtunk Isten lelke s visszhangot keltsen benne a szeretet éneke. A szeretet tartalmának szükségképpen természetes adottsága, hogy Isten minket megváltott, nekünk a Krisztus által mennyei atyánk lett, gondoskodik rólunk és üdvözít minket. Az a szeretet igazi tartalma, hogy Isten bennünk él és szeretete bennünk teljessé válik.

Mi tehát a szeretet igazi tartalma? Az Isten szíve. Isten szíve, amit ajándékuul kapunk, Isten szíve, amit ajándékuul adunk az embereknek.

3. A szeretet csodaszelencéje elénk tárja a szeretet erejének titkát.

A szeretet ereje nem emberi erő. Ennek az állításnak látószólag ellentmond a tapasztalás. Azt látjuk ugyanis, hogy a szeretetmunkában nagy szerepet játszanak az emberi erőtevényezők. A pénz, a részvét, a hiúság, a társadalom kényszerítése, a szervezkedés. Mindez azonban csak látszat. Ezek az erők önmagukban tulajdonképpen nem erők. Magukra hagyottan elsorvadnak és értéktelenné válnak, mint az olajozatlan rugók a gépezetben. A szeretet igazi ereje az Isten.

Az apostol folytatja tanítását: „Erről ismerjük meg, hogy benne maradunk és Ő mibennünk, mert a maga Lelkéből adott minékünk.” Az igazi szeretetmunkának ereje az Isten lelke.

A szeretet nagy munkamezején sokféle feladat vár megoldásra. Előttünk sötétedik a szegények légiója. Jön a koplalók armádiája. Felvonulnak elénk az állástalanok kopott ruhájukban. Jönnek az édesanyák s kezükben hozzák gyermekeik öszszetört reménységét. Elénk lép az új nemzedék és sebeit mutatja. Lehetetlenné válik továbbképzésük, diplomát tartanak kezükben, de nincs állásuk. Jönnek a lelkinyomorékok. Az értelmi műveltségükkel megelégedő üres szívűek, kiknek kulturáltsága

nem egészül ki a szív hívó kultúrájával. A lelki elhagyottak, kiket Krisztus nevével még senki sem keresett meg és akik mindeddig hiába keresték Krisztust. Az emberek átgondolják ezt a hosszú feladatsorozatot s fellebbezhetetlen ítéletképpen ki-ejtik ezt a szót: lehetetlenség! Hogyan tehetnék eleget ennek a sokféle kötelességnek? Nincs pénzem, nincs időm, és nincs erőm!

De ha isten az Ő Lelkéből erőt ad, akkor minden lehetséges. Az Ő Lelke megnyitja szemünket s eddig nem látott nyomorúságokat meglátunk. Az Ő Lelke megnyitja fülünket s eddig nem hallott lelki jajszavakat meghallunk. Az Ő Lelke szót ad ajkunkra s eddig nem ismert, soha ki nem ejtett, csodálatos varázsigéket tudunk elmondani. Az Ő Lelke megerősíti kezünket és lábunkat, hogy szolgáljunk a szeretetben. Az Ő Lelke által minden természetes lesz. Adunk pénzt s azt szánktól vonjuk el, adjuk két kezünk segítő munkáját. Adjuk szemünk meleg tekintetét. Adjuk ajkunk érdeklődését, kérdéseit, jótanácsait. Adunk vigasztalást, égfelé mutató intést, biztatást és mindez lehetséges, mindez magától megy, mert Lélek van bennünk.

Ebben azután megismerted a szeretetmunka örök törvényét. Istent kell meglátnod, hogy meglásd az embert. Isten szeretetét kell megismerned, hogy megszeresd az embert. Isten szeretetét kell szívedből kivetítened, hogy befogadhasd az embert. A Léleknek kell magadat átadnod, hogy szíved, kezed, ajkad helyett benned lélek lobogjon, dolgozzék, beszéljen. így válik számodra csodaszelencévé a szeretet. Benne semmisen tőled való és mégis minden a tiéd, mindenben a szíved él és mégis mindenben az Isten él. A szeretet csodaszelencéje a szív, de nem az ember, hanem az Isten szíve. Istennek az ember szívében élő szíve.

Az életöröm.

Vízkereszt utáni vasárnap.

Ján. 2, 7—//. És harmadnapon menyegző lőn a galileai Kánében és ott volt Jézus anyja; és Jézus is meghívaték az ő tanítványaival együtt a menyegzőbe. És elfogyván a bor, a Jézus anyja monda néki: Nincs boruk. Mondta néki Jézus: Mi közöm nékem te hozzád, oh asszony? Nem jött még el az én óráim. Mondta az ő anyja a szolgálónak: Valamit mond néktek, megtegyétek. Vala pedig ott hat köveder elhelyezve a zsidók tisztálkodási módja szerint, melyek közül egybe-egybe két-három métréta fēr vala. Mondta nékik Jézus: Töltsetek meg a vedreket vízzel. És megtölték azokat színig. És monda nékik: Most merítetek, és vigyetek a násznagynak. És vittek. Amint pedig megízlelé a násznagy a borrá lett vizet és nem tudja vala honnét van, (de a szolgálak tudták, akik a vizet merítik vala,) szólítá a násznagy a vőlegényt. És monda néki: Minden ember a jó bort adja fel először, és mikor megittasodtak, az alábbvalót; te a jó bort ekkorra tartottad. Ezt az első jelt a galileai Kánában tévé Jézus és megmutatá az ő dicsőségét; és hívének benne az ő tanítványai.

A kánai menyegzőről szóló történethez különböző érzéssel közelednek az emberek.

Jézus életrajzírója beosztja az egymástán következő események sorozatába. Megállapítja, hogy ez volt első csudatétele. Elmondja, hogy mi történt előtte és mi következett utána.

A kritikus éles elmével nyúl hozzá. Leméri a történet jelentőségét. Számol annak elhelyezésével, fontolgatja a csudatételben rejlő nehézségeket. Mindent latolgat és megfontol.

A melegsívű ember engedi, hogy a történet hasson reá. Maga előtt látja a vidám lakodalmas népet, az ünneplő hajlékot, a meghatott arcokat, a felvirágozott fiatalokat. Hallja a zene vidám zendülését s a lakodalmások zajongó mulatozását. Egyszerre nyílik az ajtó s hirtelen csendesség borul a zсібongó házra. Belép Jézus és végigtekint az ünneplő sokaságon.

A melegsívű ember úgy érzi, hogy a történetből csendes boldogság sugárzik. Boldog az a hajlék, melybe belép Jézus. Boldogok az emberek, kik közé leül Jézus.

A melegsívű ember ennél az általánosságnál többet kap. Számára a kánai menyegzőről szóló történet kristálytükörré

válík, melyben Krisztus arca az életöröm keretében jelenik meg. Benne megoldódik az életöröm és életkomolyság viszonya. Felelet hangzik arra a kérdésre, hogy van-e az embernek joga az életörömhöz s összeegyeztethető-e az a Krisztus által megjelölt emberi hivatással. A történet azután elvezet a kérdések gyökeréhez s megállapítja, hogy miben áll tulajdonképpen a helyes életöröm, mi annak tartalma, mértéke és lelke?

1. A történet megvilágítja az életöröm jogosultságának a kérdését.

Kánában mennyegző volt. Jézus nem véletlenül kerül oda, hanem meghívták. Könnyen elkerülhette volna a részvételt, Ő azonban elment, Ez azt jelenti, hogy nincsen kifogása az emberek életörömében való részvétel ellen. Ez az állásfoglalás mindenképpen megfelel Jézus egyéniségének.

Jézus nem szakítja ki magát a világból. Nem utasítja el magától az emberek szeretetnyilvánításait, nem kerüli el az emberek társaságát. Példázataiból szinte elemi erővel sugárzik felénk gazdag természetszeretete. A magvetőről, a szőlőmunkásokról, a jó pásztorról, az égi madarakról és mezei liliomról csak az beszélhetett olyan gyönyörű megértéssel, aki mindezt szívébe fogadta. A szőlőtő és szőlővessző viszonyáról csak az mondhatott tanítást, aki ismerte a természeti világ örök törvényeit.

Az emberek érzelmi megnyilatkozásai elől sem zárkózott el. Részséget vállalt tanítványai életéből. Meghallgatta kétségeiket. Elcsendesítette versengésüket. Bátorította őket csüggedésükben s megengedte, hogy a szeretett tanítvány az ő keblére hajthassa fejét. Egyes emberek szeretete elől sem zárkózott el. Elfogadta, hogy Mária drága nárdusból való kenettel megkenje lábait, hajával megtörölje azt. Túrte, hogy csapatostól kövessék az emberek s tudott megkönyörülni azok testi éhezésén.

Nem kerülte el az embereket. Társalgott velük s beilleszkedett életeseményeikbe és lelkiállapotukba. Részt *vett* bánatukban, egyengette életük irányát, tanácsaival támogatta őket. Az emberi közösség tagjának érezte magát s úgy élt közöttük, mint egy igazi, nemes jóbarát.

Mindez bizonyítja tehát, hogy Jézus az életörömet nem helyteleníti, hanem elismeri annak jogosságát.

Az életörömhöz joga van az embernek. Joga van azért, mert az hozzátartozik Isten gondviselő munkájához. Az élet

szépségét és örömét Isten adja. Tarka színeit, zengő harmóniáját és gyönyörködtető változásait az Ő keze nyújtja felénk. Mikor elfogadjuk az élet örömét, Isten iránt való hálánkat mutatjuk meg.

Jogunk van az életörömhöz azért is, mert az hozzátartozik az élet teljességéhez. Isten azt akarja, hogy túlzás nélkül, egyoldalúságtól ment életet éljünk. Senkinek sem ad jogot a fájdalom nélküli élethez, hanem a szenvedés és kereszt elvállalását követeli tőlünk. De nem kívánja azt sem, hogy zárjuk ki életünkben az örömet s teremtsünk egy megszegényített, komor, nevetés és kedély nélküli, örömtelen életet. Isten akarata szerint az öröm hozzátartozik az élet teljességéhez. Tartozunk tehát vele önmagunknak. Szükségünk is van arra igazi emberi egyéniségünk kialakulása céljából. Nem is közömbös reánk ez a kérdés, mert az öröm megnyitja szemünket, szívünket, szánkat és egybekapcsol minket embertársainkkal. Isten kiteljesedett életet kíván tőlünk, melyen átragyog az Ő kegyelmében megjelent öröm.

Három rövid mondatba foglalt intést közöl velünk Jézusnak a kánai menyegzőn való megjelenése. Az első: ne zárkózzatok el az öröm elől, mert ahhoz jogotok van! A második: keressétek a tiszta örömet, melynek Krisztussal együtt örülhettek! A harmadik: becsüljétek meg az élet örömeit s tegyétek azt lelkigazdagodástok és életszépítétek áldott eszközévé.

2. A kánai menyegzőről szóló történet megállapítja az életöröm törvényeit. Két ilyen nagy törvény lép elénk: örülj Jézusnak és örülj Jézusban!

Együtt van már a lakodalmas nép. Megteltek a szobák. Az udvaron lombsátor alatt felállították az asztalokat. A tárt kapu hívogatóan hívja az érkezőket. Eljöttek a rokonok, megérkeztek az ismerősök. Országútat járó, poros sarujú vándor is gondolkodás nélkül befordul a kapun, még a tarisznyás, szegény koldus sem marad kívül. Senki se kérdezi: ki vagy, honnan jössz, szívesen látják a menyegzői lakomán az ismeretlen idegent is.

De örömük még nem teljes. Valakit várnak. Minden szem az utcai kapun nyugszik. Egyszerre megmozdul a tömeg, felállnak, csoportokba verődnek az emberek. Minden arc egyfelé fordul és minden száj elnémul. Jézus belép a menyegzői házba.

Az ember életörömeinek ez az alapja és minden más örömeinek a forrása: Jézus eljövetele. Jézus földreküldése, élete, messiási munkája, halála és feltámadása a legnagyobb öröm. Földrejövetele előtt olyan volt az emberiség, mint egy lakodalmas násznép, melynek szájában megkeseredett az öröm. Kiürültek bortömlői. Asztalukról hiányzott a tápláló, erőadó ízes étel. Kiszáradt lélekkel, eszmények nélkül, erőhagyottan éledgeltek a földi élet mámorában.

És íme, egyszerre megáll Jézus az élet küszöbén. Tiszta fehér köntösében végigmegy a földön. Betekint a házakba, szóbaáll az emberekkel. Lehajol a vakokhoz, magához öleli a belpoklosokat, járni tanítja a nyomorultakat. Prédikál és él. Óh, milyen csodálatos öröm ez! Azután lassú lépegetéssel halad a szenvedés útján, megy sápadt arccal, korbácsoltan, hátán, homlokán véres csíkokkal és végül meghal a keresztfán. Megrendítően borzasztó ez és mégis, óh milyen öröm! Ez az igazi öröm, ez minden örömeinek a forrása: örülj Jézusnak!

Örülünk az állandóan eljövő, a mindennap újra megérkező Jézusnak. Ebben a mondatban személyivé válik örömünk. Benne két gondolat jut erőre. Az egyik az, hogy Jézus ma is eljön, a másik pedig az, hogy én hozzám jön el. Belép az én hajlékomba. Szóranyitja száját és beszél hozzám. Kinyújtja kezét és magához emel. Ajándékokat hoz és kiosztja nekem azokat. Gondoskodik rólam, igéjében erőt, szentségében kegyelmet biztosít.

örömtelen világ fáradtjárású, bús vándora! Hányszor panaszkod, hogy életedben nincs verőfény és mosolygás, hogy neked csak szenvedés, bánat, csalódás jutott osztályrészül. Azt mondja néked Jézus igéje: nincsen igazad, tied a világ legnagyobb öröme, mert Jézust a magadénak mondhatod! Örülj Jézusnak! Mihelyt felismered őt valóságában, állandó jelenlétében, értedvaló munkájában, azonnal feltárul előtted az öröm kincsházának arany kapuja.

Az életöröm második törvénye: örülj Jézusban!

Szemünk előtt kibontakozik a tarka mennyegzői kép. Olajfafáklyák lobogó fényénél táncolnak a hajadonok. Külön körben dobogva forgolódnak az ifjak. Benn a szobákban asztalok körül hordozzák a tálakat s a boros tömlők arany patakként ontják a szőlőhegy nedűjét.

Jézus jön és megáll a körtáncot lejtő hajadonoknál. Ráveti

tekintetét az ifjakra s nézi azok szórakozását. Leül a terített asztalhoz, eszik az ételből, iszik a borból. És íme, az emberek öröme csodálatos ragyogást, színt és nemességet kap Jézus jelenlététől.

Megérezzük azonban, hogy az életöröm eme törvénye: örülj Jézusban, nagy követelést rejt magában.

Mindenekelőtt azt követeli, hogy örömről Jézushoz igazítsuk. El kell vetnünk minden örömet, melyben nem vehet részt Jézus. Meg kell tagadnunk azokat a testi örömeket, melyek veszélyeztetik erkölcsünket, testünk és lelki életünk tisztaságát. Lelki örömeinket meg kell válogatnunk s kerülnünk kell minden olyan örömet, mely lelkünk tisztaságát, erkölcsi jóízlését sérti. Nem élhetünk ledér szórakozású, tivornyázó társaságban, nem mulatozhatunk sikamlós tréfán és trágár beszéden. Csak annak az örömnek van jogosultsága, melyben Jézust magunk mellett érezzük.

A megengedett örömnek is Jézus szellemében kell örülnünk. Más lesz az öröm színe, hangja és zengése, ha abban nemcsak az élet örvendetes jelenségét, vagy embertársaink jószágát és életművészeti ügyességét látjuk, hanem Isten gondoskodó kegyelmét is. A jogos örömben mindig Isten izén nekünk. Kinyújtja felénk apai kezét. Hívogat és buzdít, hogy általa örök célunkat keressük. A megengedett örömet is Jézus szellemében kell elfogadnunk, annak Jézus szellemében kell örülnünk. Meg kell találnunk az öröm lelkét, ez a lélek: Jézus.

Örülsz az élet tarka örömeinek? Örülj nekik Jézusban. Örülsz az emberek társaságának? Üljön az asztalfőn Jézus. Asztalodon bor van? Ne felejtse, Jézus tette azt oda. Életkedved szórakozásra hív? Jézus oldalt áll és figyel téged.

Ellenőrizd örömeidet, töltsd meg azokat Jézus szellemével, azután várd Istentől örömet. Isten sok mindent örömmé változtat és új örömökkal gazdagít.

A menyegzői öröm hirtelen elsötétedik. A vőlegény arcán gondfelhő suhan át, az rávetődik a családra s a meghittebb barátokra. Nincs boruk. Szól a zene, a fiatalok táncolnak, zeng az ének, de a menyegzői ház felett fekete felhő sötétedik. Nincs boruk.

Ekkor azonban Jézus beleavatkozik életükbe. Hívhatja a násznagyot. Megtölteti vízzel a kövedreket, azután elvégzi első csudáját. És íme, a kövedrek megtelnek borral.

Így változtatja fájdmunkat örömmé az Isten. Sírásunkból nevetést fakaszt, kétségbeesésünket eloszlatja, aggodalmunkból reménységet támaszt. Boldogan gondolunk erre a sokszor tapasztalt isteni jóságra, de elfelejtkezünk arról, hogy örömhöz szükséges volt a megelőző bánat.

Életünk kővedreinek ki kell ürülniök, hogy Isten megtölthesse azokat. Egyikbe könnyünket ejteti, másikba verejtékünket, mosolygást hullat a harmadikba, szunnyadó vágyódásunk harmatcseppjét a negyedikbe, összetört erőnket az ötödikbe. Azután mindegyiket átváltoztatja az új élet borává. Kicsinek látszó értékből nagyot teremt. Könnyből, verejtékből, mosolygásból, vágyódásból, összetört erőből új élet pezsdülő, éltető, egészségadó tüzes borát.

Isten örömfarmáló gondoskodásának intelmei vannak. Állítsd életforrásodhoz az örökkévaló Krisztust! Ne akarj magad csudát tenni, mert erre egyedül Jézus képes. Engedd kiüresíteni életvedreidet, mert éltető új bor csak így kerülhet bele.

Tarts mértéket! Ne követelődzel. Ne akard Isten számára megszabni életörömod mennyiségét. Ő tudja, hogy mire van szükséged és mi szolgál javadra.

Várj türelemmel! Ne sürgesd az Istent. Ne akard neki előírni beavatkozásának idejét. Ő tudja egyedül, hogy mikor jön el az Ő órája.

Legyen ez biztatás a szenvedő, inségeskedő, kifosztott embernek, ki hónapok, évek, évtizedek óta várja, hogy végre valahára megtelnek majd üres kővedrei az öröm pezsgő borával. Isten időszámítása eltér az emberétől. De segítsége eljön. Valamikor megcselekszi nagy csudáját és az üres kővedreket megtölti az élet borával. Akkor azután a siralomház lakodalmas házzá lesz s a halottvirrasztók megtanulnak éneket mondani. Ajándék-örömmel telik meg életük. Sírásukból boldog kacagás lesz, mert rájuk mosolygott az Isten.

Mind ennek van egy feltétele: a hatodik kőveder. Ez jelzi az életöröm utolsó nagy törvényét, mely így hangzik: örömdet igyekezzél lelki boldogsággá átalakítani!

Az életöröm és a lelki boldogság két különböző dolog. Az első az élet felületén támad, a másik a lélek mélyén. Az öröm virág és napsugár, a lelki boldogság kitermelt gyümölcs. Az öröm reménykedő elindulás csupán, a lelki boldogság áldott megérkezés. Az életöröm Isten által megengedett eszköz, a lelki

boldogság Istentől adott cél. Sokszor együttjár ez a kettő és kívánatos is, hogy az életöröm lelki boldogsághoz vezessen. Néha azonban egymástól elkülönítve találjuk őket. Sokaknak van ujjongó örömük, de nincsen lelki boldogságuk. Másoknál meg hiányzik az életöröm, lelki boldogságuk mégis felragyog. Ajkukról elfogy a kacagás, életükből kivész a szín, a melegség, a változatosság és mégis megmarad lelkük boldogsága. Mi ez a lelki boldogság? Meglátják a gondviselő mennyei Atya arcát, megfogják oltalmazó kezét és megpihennek szeretetének árnyékában. Ez a lelki boldogság: van Istenünk, van gondviselő Atyánk! Bármilyen történések örömmel gazdagított, vagy örömtől megszegényített életünkben, szeretete mindenhova elkísér. Világít a sötét éjszakában. Felemel a csalódás göröngyei közül. Erősít gyengeségünkben és karjaiban hordoz szenvedésünk közepette. Átsugárzik a koporsó fedelén és megdicsőül a halál arcán.

A gondviselő Isten bírásának boldog bizonyossága az életöröm teljességét jelenti. Ez a lelki boldogság. Akkor is betölti életünket, ha belőle látszólag minden életöröm kivész.

Ez az öröm a hatodik kövederhez: lelkünkhöz kapcsolódik. Isten keze behullatja a megfeszített Krisztus váltságának piros vércseppjét, mi belesírjuk bűnbánatunk könnyét és íme, lelkünk kövedre megtelik az élet tiszta borával: erővel, szabadulással és megtartással.

Ez a lelki boldogsággá kiteljesedett igazi életöröm.

Ilyenkor Jézus élénk lép és így szól: számodra eljött az én óráim! Ez Jézus örömadó órája!

Az Örömondás hegyén.

Böjt.

Ézsaiás 52, 7–10. Mily szépek a hegyeken az örömondónak lábai, aki békességet hirdet, jót mond, szabadulást hirdet, aki ezt mondja Sionnak: Uralkodik a te Istened! Halld örállóidat! felemelik szavokat, ujjonganak egyetemben, mert szemtől-szembe látják, hogy mint hozza vissza Siont az Úr! Ujjongva énekeljetek mindnyájan, Jeruzsálem romjai, mert megvigasztalá az Úr népét, megválta Jeruzsálemet. Feltúrte az Úr szent karját minden népeknek szemei előtt, hogy lássák a föld minden határai Istenünk szabadítását!

A próféta megáll az ígélet bércormán s szájához emeli ezüstharsonáját. Elmondja Isten népének a szabadulás ígéletét, intelmét és kötelezését.

Nem ismerjük a próféta nevét. Alakja, arca, származása, kora ismeretlen előttünk. De ismerjük prófétai iratát, melyet ismeretlen kéz rájegyzett az Ézsaiás prófétakönyvét őrző pergamenre.

A próféta lelkiarcát is ismerjük. A jelen földjén áll s jövődöbe veti tekintetét. Látja megöröködni népe nyomorúságát, erkölcsi és faji voltából való kivetkőzését. Szemébe vágja hűtlenségét és mindennapi pártütését. Azután a jövődöbe tekint s tűzben égő szemekkel prófétál a szabadulás mámoros örömében. Prófétálja, hogy keletről elindul a szabadítás királya. Daidalmas fegyvere előtt szolgaságba görnyed Babilon hatalma. Megalázottsága porából feltámolyog az erejevesztett nép és kiszabadítja nyakát rabsága igájából. Sion fogoly leánya ki egyenesíti sudár alakját és elindul egy új életmezőség felé.

Csodálatos a második Ézsaiás próféciaja. Cirus perzsa király szabadító alakja dübörög feléje és ő mégis felhőbe burkolózó távolságban másnak látja a Szabadító arcát. Vérezett, fegyveres király helyett alázatos, utált, mindenkitől elhagyott ember alakja rajzolódik eléje: a fájdalma férfija. Viseli minden ember betegségét. Hordozza mindenki fájdalmát. Ostoroztatik, verettetik, megsebesíttetik mások bűnéért, megrontatik

emberi vétkeinkért. Vétességünk büntetése rajta van és mindenki meggyógyul az ő sebeivel.

A próféta ma is üzenetet hoz a szolgaságban sínylődő embernek. Ajka beszéde balzsam, korbács, fáklya, vigasztalás és erő. Kinyújtott keze a Golgota felé mutató évezredes útjelző-tábla. Rajta a szabadulás drága, szent neve: Jézus!

Prófétai szó az örömondás hegyén:

1. Az örömondó ígérete: szabadulást hoz az Úr!
2. Az örömondó intelme: hallgass örállóidra!
3. Az örömondó kötelezése: mondjanak a romok hálaadó éneket!

1. *Az örömondó szabadulást ígér.* „Mily szépek a hegyeken az örömondónak lábai, aki békességet hirdet, jót mond, szabadulást hirdet, aki azt mondja Sionnak: uralkodik a te Istened!”

A szabadulás három alkotó elemére mutat rá szentigénk: békességet hirdet, jót mond és Isten uralmát biztosítja. Ez a három együtt alkotja a szabadulást!

Az örömondó békességet hirdet! A békesség ember és emberiség áldott kincse. Nem önmagában való érték, hanem forrása sok drága életajándéknak. Nehéz évtizedek szenvedései között megtanultuk, hogy az emberiség boldogsága a békességben pihen. Nemzetek boldogságához és fejlődéséhez nem elegendő a vagyon, a fegyveres hatalom, a tudomány, a művészet, a kultúra és a civilizáció, hanem mindennekfelett békességre van szükség. A családnak is sokféle értéke van, de mindenekelőtt békességre van szüksége. Egy német író egyik regényében keres feleletet arra a kérdésre, hogy mi az otthon? Felelet: ház, birtok, család, közösség. Végül eljut az utolsó felelethez: az otthon békesség!

Ezt a drága békességet semmisíti meg a bűn. Elszakít Istentől s emberi természetünk nagy gyengeségét állandósítja és megnöveli. Megtagadjuk Isten törvényét. Kigúnyoljuk akaratát. Lerázzuk magunkról követeléseit, mint az országúton ránk rakódó hitvány port. Életünk iránya és berendezkedése meghazudtolja Isten felőlünk való rendelését és hozzánk szóló parancsolatát. Így kerülünk szembe az Istennel.

A bűn azután ellenétbe állít önmagunkkal is. Megtagadjuk miatta emberi hivatásunkat s elveszítjük emberi méltóságunkat. Éppen így ellentétbe kerülünk a bűn miatt embertásainkkal.

Minden gyűlölködés, összeütközés és rosszakarat mögött átkos forrásként meghúzódik a bűn.

Mit látunk tehát? A bűn megöli az Istennel egybefűző, a saját lelkinyugalmunkat biztosító, az embertársainkkal egybekapcsoló békességet. A próféta mondása: „nincsen békessége az istenteleneknek” (Ezs. 48, 22), megvilágítja a békesség elvesztésének tulajdonképpeni okát.

Milyen csodálatos boldogságot hirdet tehát az örömondó, mikor békességet ígér. Visszaadja az elveszített legdrágább értéket, úgyhogy arcodat újra Isten felé emelheted. Békesség lesz közted és Isten között. Elcsendesíti lelkiismereted háborgását, önmagádban is lesz békességed. Eloltja a viszálykodást, megszünteti az irigységet. Ellenségeid jobbába teszi jobbodat s gyűlölet helyett szeretetet varázsol szívedbe.

A szabadulás második alkotóeleme abban áll, hogy az örömondó „jót mond”. A legjobbat mondja, pedig csak három szót mond: Isten szeret téged! Ennél jobbat senki sem mondhat.

Elolvassuk újra az alapigét képező bibliai szakaszt és nem találjuk benne a szeretet szót. Mégis benne van. Sőt az örömondó üzenetének tartalma ebben a három szóban foglalható össze leghívebben: Isten szeret téged! A békesség hirdetése, a szabadulás ígérete, Sión visszahívása, Isten szabadításának megmutatása tulajdonképpen nem más, mint Isten szeretetéről szóló bizonyágtétel. Mikor az örömondó jót mond, akkor ezt mondja: Isten szeret téged!

A szabadulás elindulása ez: Isten szeret téged! A böjti próféta izeni a bűnben vergődő szolgaság népének: emeld fejedet a golgotai kereszt felé, Isten szeret téged! Szennyes vagy, mégis szeret. Arcodon a bűn éktelen sebhelyei, mégis szeret. Méltatlan vagy irgalmára, mégis szeret. Megtagadtad, elárultad, örökségedet eltékoztad, mégis szeret. Emberi méltóságból állatsorba zuhantál, mégis szeret.

Hallják meg hát a bűnösök, a fekélyes bélpoklosok, a sárba tiport liliumok, a világnak élő kialudt lelkűek, a szükségben Isten ellen zúgolódók, az Istenről, emberről elfelejtkező önzők, a bűnnel nem törődők, a bűn miatt összeroskadók: Isten szeret téged!

Jót mond az örömondó: Isten végtelenül szeret és szabadulást ad, mert végtelenül szeret téged!

A szabadulás harmadik vonása ez a szó: uralkodik a te Istened!

Az uralkodást harc előzi meg. Harc folyik a bűn és az igazság, az isteni akarat és az emberi gonoszság, a halál és az élet között. Hatalmasságok vonulnak fel Isten ellen. A küzdelem ma is folyik. De szava a győzelem boldog ígéretét hirdeti: uralkodik a te Istened! Ez az uralombiztosítás pedig akként történik, hogy elküldte Szent Fiát, hogy szenvedjen, harcoljon, meghaljon és győzelmet szerezzen a bűn és a halál felett. Jogosan mondja az örömondó: ne félj, uralkodik a te Istened!

Az örömondás hegyén prófétai szóban az a boldog ígéret zendül, hogy az Úr szabadítást hoz. Ez a szabadulás békeséget hirdet, jót mond, Isten uralmát hirdeti. A három együtt számodra a szabadulás ígérete.

Áldott az Isten, ki nekünk éppen azt adja, ami nélkül el kellene vesznünk!

2. Az örömondó intelme: halld őrállóidat!

„Halld őrállóidat! Felemelik szavukat, ujjonganak egyetemben, mert szemtől szembe látják, hogy mint hozza vissza Siont az Úr!”

Látszólag az őrálló szavából csupán ujjongás zendül. Ez azonban a Sión visszatérésében mutatkozó eredményre vonatkozik és nem érinti az eredményhez vezető utat. Ujjongásra csak akkor van jogunk, ha megérkeztünk az Úrhoz, a mi szabadítónkhoz. De amíg távol vagyunk tőle s hűtlen tagadásban élünk, addig el kell fogadnunk az őrálló korbácsütését is.

Halld meg te is őrállóid szavát!

Bűntudatra ébreszt a prófétai szó. Bűnös vagy, érdemtelen Isten kegyelmére. Pedig jaj annak, ki alkotójával perbe száll, holott ő is csak cserép a föld cserepei közt! (Ezs. 45, 9.)

Bűnbánatra indít a prófétai szó. Hálátlanság: vádja szakad lelkünkre s hűtlenségünk tudata véresre sebzi szívünket. A mindig egyforma és állandóan kegyes gondviselő Istennel szemben olyanná válik életünk, mint egy önmagunkról mondott kegyetlen vádbeszéd.

Az őrálló szava ráeszméltet erőtlenségünkre. Milyen nyomorult az ember! Aszott mezőkön jár. Kopasz hegyoldalakon bujdoskol, tikkadtan keres lelketmentő forrásvizet, de hiába. Lelkiismerete megrokskad bűnei súlyától és nem bír velük. Meg-

oldást keres a szenvedés és halál kérdésében, de képtelen felkiáltójellé változtatni a kérdőjeleket.

Az örömondás hegyén megáll az őrálló s Isten szavával így szól hozzád: ne félj, mert én veled vagyok, ne csüggedj, mert én vagyok Istened! Megerősítelek, sőt megsegítelek és igazságom jobbával támogatlak! (Ezs. 41, 10.) Megkönyörül nyomorúságodon az Úr. Folyókat nyit számodra. A pusztaságot vizek tavává teszi és az aszúföldet vizeknek forrásává. Szent-igéjében kegyelmét ígéri, megsegítő erejét állandóan közli veled. A porból felemel, kísértésben megvilágosít, szenvedésben megoltalmaz.

Az őrálló folytatja Isten üzenetét: kegyelmes az Úr, szabadítót küld hozzád és érted. Szabadítót! Irgalmas és kegyelmes szívűt, a ki a megrepedt nádat nem töri el és a pislogó gyertyabelet nem oltja ki. A vakokat új utakon vezet. A sötétséget világossággá teszi és a nyomorult embert soha el nem hagyja. Benne bízzál, egyedül Ő váltja be bizodalmaidat. „Én vagyok az Úr, — rajtam kívül nincsen szabadító!” (Ezs. 43, 11.) „Én vagyok, aki eltörölöm álnokságaidat önmagamért és bűneidről nem emlékezem meg!” (Ezs. 43, 25.)

Áldott örömondó, ki az őrállók ajkával ilyen boldog izenetet küld nekünk. Egyetlen magyarázó szót se szóljunk, csak vegyük egyenként az örömondó izenetét és fűzzük mindegyikhez ezt a megállapítást: nekem izente az örömondó! Mindegyik égből küldött szent epistola s az én nevem van rajta! Az én nevem!

Bűnös szegényítése a léleknek, mikor az emberek nem hallgatják az őrállók izenetének közvetítését! Miért hiányzol a templomból? Miért hiányzik kezedből Isten könyve? Miért zárod el lelkedet Isten izenete előtt? Miért?

3. Az örömondó kötelezése: mondjanak a romok hálaadó éneket!

„Ujjongva énekeljetez mindnyájan, Jeruzsálem romjai, mert megvígasztalá az Úr népét, megváltá Jeruzsálemet!”

Romokban fekvő szent város füstös omladékköveinek énekét hallja a próféta. Csudálatos ének! Mulandóság és örökkévalóság, bűn és kegyelem, büntetés és ígélet, halál és élet csendülnek benne összhanggá. Felcsattanó harci dal: pogányok hatalma döntött minket romba! Penitenciás önvád: Istentől való elfordulásunk tett minket sírkövekké! Erőtlenség alázatos só-

hajtása: nélküled semmik vagyunk! Isten keze után tapogatódzó könyörgés: Uram, egyedül te segíthetsz! Alázat porából fel-emelkedő esdeklés: parancsolj a köveknek, hogy épüljenek falakká, a kezeknek, hogy építsenek, a szíveknek, hogy áldozzanak, az életeknek, hogy templommá váljanak!

Csodálatos a romok éneke!

De vajjon kiérzed-e Jeruzsálem romjainak énekéből saját éneked melódiáját?

Sokszor kesergünk életünk romjain. Elégedetlenek vagyunk gazdasági és szociális helyzetünkkel. Panaszoljuk állami és nemzeti életünk széttépttségét. Ez is a romok éneke! De lássuk meg ziláltságát is. Beszéljünk őszinte vallomással arról, hogy életünk iránya és berendezése inkább emberi elgondolást mutat, semmint istenit. Emberi mértékkel mérünk isteni mérték helyett. Emberi követelések szerint élünk isteni követelések helyett. Érdemes, vagy értelmetlen voltunkat, jóságunkat, avagy hitványságunkat inkább társadalmi és állami követelésekhez mérjük, semmint Isten követeléséhez. Ezért hiányzik belőlünk a komoly büntudat és a bűnbánat tisztító kohótüze. Isten inkább felettünk vagy mellettünk van, semmint bennünk. Krisztus élet-ideálunk, hősünk, prédikátorunk, nem pedig Megváltónk és ítélő bíránk.

Döntsük romba életünk hazug várát s szólaltassuk meg az omladékkövek énekét! Sirjon fel benne lelkiismeretünk vádolósa: nyomorult bűnösök vagyunk, Uram! Könyörgő szavunk szálljon ég felé: légy hozzánk kegyelmes! Válgék imádsággá alázatos erőtlenségünk: erőnk magában mit sem ér! Diadalmaskodjék kishitűségen, csüggedésen, gyávaságon a boldog bizonyosság: van nekünk Megtartónk!

A szív töredezett akkordjai ezek. Egyenként sírnak, vádolnak, ostromolnak, könyörögnek, együtt pedig összeomlott, de megváltásra rendelt életünk hálaénekévé lesznek.

„Ujjongva énekeljetez mindnyájan Jeruzsálem romjai, mert az Úr megvigasztalá népét, megváltá Jeruzsálemet!”

Az örömondás hegyén szól hozzánk a próféta. Ne szóljon hiába!

Isten az emberről és önmagáról.

Böjt.

Ezek. 33, 10—/6. Te pedig, embernek fia, mondjad Izrael házának: Ezt mondjátok, mondván: Bizony a mi bűneink és vétkeink rajtunk vannak és bennök mi megrohadunk, módodon élünk azért? Mondjad nekik: Élek én, ezt mondja az Úr Isten, hogy nem gyönyörködöm a hitetlen halálában, hanem hogy a hitetlen megtérjen újáról és éljen. Térjete meg, térjete meg gonosz útaitokról! hiszen miért hálnátok meg, oh Izrael háza!? Te pedig, embernek fia szólj néped fiaihoz: Az igaznak igazsága meg nem menti őt a napon, amelyen vétkezendik, és a hitetlen hitelensége által el nem esik a napon, melyen megtérend hitelenségéből, és az igaz nem élhet az igazsága által a napon, melyen vétkezendik. Mikor ezt mondom az igazról: Élven éljen; és ő bizván igazságában, gonoszságot cselekszik: semmi igazsága emlékezetbe nem jő, és gonoszsága miatt, melyet cselekedett, meghal. S ha mondom a hitetlennek: halállal halsz meg; és ő megtér bűnéből és törvény szerint s igazságot cselekszik; Zálogot visszaad a hitetlen, rablottat megtérít, az életnek parancsolataiban jár, többé nem cselekedvén gonoszságot: élven él, és meg nem hal. Semmi ő vétké, mellyel vétkezett, emlékezetbe nem jön neki,, törvény szerint és igazságot cselekedett, élven él.

Az ember mindig érdeklődéssel nézi önmagát. Tükörben vizsgálgatja arcát. Mindennap többször is megnézi, ha nem mutat is valami szépet a tükör. Érdeklődéssel figyeli másoknak róla kialakított véleményét. Szívesen nézegeti saját arcképét s fiókos szekrényében megőrzi azokat a képeket, melyeken ő is rajta van. Tükörkép, rajz, kép azt mondja neki: ilyen vagy, ilyen az arcod, ilyen az alakod! Ez a te hamisítatlan képed.

Az ember érdeklődéssel nézi azokat is, kikkel életkapcsolatba kerül. Ha idegen ember költözködik szomszédságába, kíváncsian figyeli alakját, arcát és életmódját. Szeretné róla megállapítani, hogy milyen ember. Ha új ember kerül vezetőállásba, aki döntő hatalommal bír sokak anyagi kérdésében, életsorsában és előmenetelében, elhangzik a kérdés: milyen ember? Nem üres kíváncsiság ez, hanem valami megnyugtató

keresés arra nézve, hogy méltó ember kezében van-e elhelyezve sokaknak a sorsa.

Természetes tehát, hogy szeretnénk önmagunkat megismerni s hű, megbízható képet kapni Istenről, hiszen vele van legerősebb életkapcsolatunk s vele szemben vagyunk teljes függési viszonyban.

Szent igénk egyszerre vetíti szemeink elé Isten és önmagunk arcát. Egészen bizonyos, hogy mindegyik hű kép, mert mind-egyiket az Isten rajzolta meg. Úgy keletkezik ez a két kép, hogy Isten beszél az emberről és önmagáról.

1. Isten beszél az emberről.

„Te pedig embernek fia, mondjad Izrael házának: ezt mondjátok mondván: bizony a mi bűneink és vétkeink rajtunk vannak és bennük mi megrohadunk. Mimódon éljünk azért?”

Isten sajátos módon beszél az emberről. Megállapítást közöl róla, mely visszautasíthatlan bizonyossággal hangzik. Ezt a megállapítást az ember ajkára adja, úgyhogy elmondása által önvallomássá válik. Ennek következtében az Isten által megrajzolt emberarc hasonlatosságát az ember kénytelen elismerni.

Istennek az emberről szóló és az ember ajkára adott kijelentésében három gondolatot találunk: rajtunk vannak bűneink; bennük mi megrohadunk; mi módon éljünk azért?

Az első megállapítás: rajtunk vannak bűneink. Ez a kijelentés minden ember bűnösségéről beszél. Nincsen kivétel! Mindenki bűnös! Beszél továbbá a bűn természetéről: rajtunk vannak bűneink! Nem tudunk tőlük szabadulni. Állandóan magunkkal hordozzuk. Hiába próbáljuk múltunkba eltemetni, nem sikerül. Hiába próbálunk tőlük elszakadni, hasztalan. Átokká válik felettünk és sötétítő felhőként vonul életünk felett. Ebben a kijelentésben benne van a bűn állandóan érezhető nyomasztó súlya. Rajtunk vannak bűneink. Ólomsúlyú teherként nehezedenek életünkre. Gátolnak mozgásunkban, megakadályozzák felemelkedésünket, lehetetlenné teszik tiszta életünk kialakulását.

A második kijelentés: bűnünkbe mi megrohadunk! Ez a bűn végső következményét tárja elénk. Az a bűn következménye, hogy mi benne megrohadunk. Ez a megdöbbenő, rettenetes szó a belső pusztulás képét juttatja eszünkbe. Gondoljunk csak a fán himbálódó sárgás-piros gyümölcsre. Külseje szép, színe egészséges, megfeszülő bőre alatt életerő duzzad. Nem

vesszük észre, hogy belül megindul egy láthatatlan pusztulási folyamat. Talán egy kicsike pont, lassan terjedő folt csupán, végül az egésztest megsemmisítő betegség.

Ez a néhány szó: „bennük mi megrothadunk”, nem hasonlat, hanem a valóság kifejezése. Nem azt mondja Isten, hogy bűneink rajtunk vannak és mi olyanná leszünk, mint a megrothadó gyümölcs, hanem azt mondja, hogy bűneinkben megrothadunk. A kijelentésnek ez az eredeti értelme még megrendítőbb. Nincsen menekvés, az ember bűneiben és vétkeiben megrothad. Van olyan rettenetes betegség, mely az emberi szervezetet elemeire bontja és a test tagjait egyenként megsemmisíti. A vérsejtek pusztító betegségével kezdődik. A szemekben még élet tüze lángol s az arcvonások szépsége zavartalan. Kéz, láb, izom, agysejt, szív és ideg pontosan végzik munkájukat. De a szervezetben már megindult a rettenetes folyamat. Egyszerre csak elhalnak a testtagok. Lerothad az egyik láb, követi a kar, a másik láb és a másik kar. Leválik a fejről a fül, az orr helyén gennyes üreg tátong. Eltorzul az arc, a homlok, a szem és az ember rettenetes élő-halottá válik. Megrothad még életében!

Ez a sors vár a bűnös emberre. És nem felejthetjük, hogy Isten rajzolja elénk ezt a képet, nem pedig az ember. Isten szava igazság, a képen meghúzott vonások valóságok. Kicsoda vonhatná kétségbe Isten szavának megbízhatóságát és ítéletének helyességét? Ha ő azt mondja, hogy bűneinkben és vétkeinkben megrothadunk, akkor bizonyos, hogy bűneinkben tényleg megrothadunk.

A harmadik kijelentés Isten igéjében: mi módon élünk? Ez a valóraeszmélés, a jövőmevlátás rettenetes felsikoltása. Ha bűneink és vétkeink valóban rajtunk vannak, akkor nem következhetik más, mint hogy meg kell rothadnunk. Óh, de ez olyan borzasztó az Isten számára, hogy ő maga adja az ember ajkára a rémület kiáltását: mi módon élünk azért?

Mennyi vágyódás, szeretet, akarat van ebben a szóban: élni! A beteg kétségbeesve nyújtja kezét a tudós orvos felé. Sorvadó leány görcsösen átöleli az édesanyja nyakát és sírva kiáltja: élni szeretnék, anyám! Tolószékhez kötött béna nyomorék, tapogatózva járó világtalan, emberszót, zenei hangot, mennydörgést és pacsirta éneket soha nem halló süket görcsösen ragaszkodik a földi élet megmaradt világához és boldogan kiáltja: élni, élni! Nézd a haldoklót utolsó tusájában, hogyan

nyújtja kezét ismeretlen hatalmasságok és elrejtett világok felé.

Elutasíthatlan ösztöne az embernek az élethez való ragaszkodás. Az önmagát és jövőjének sorsát megismerő bűnös ember ajkán tehát életakarást, szabadulás utáni vágyódást jelent ez a szó: mi módon élünk azért?

Isten beszél az emberről, szava megrázó, mert feltárja bűnösségét, halálraítéltségét és rettenetes sorsát.

Isten beszél rólad, bűnös életedről és várható sorsodról.

Hiába hunyod be szemedet, hogy ne lásd önmagadat! Hiába tagadod bűnösségedet, hogy leplezd igazi mivoltodat! Hiába mosolyogsz a halál felett, hogy ne halld csontvázalakjának közeledését! Hiába törlöd ki lelkedből az utolsó ítélet gondolatát, hogy ne zavarja földi életed örömeit!

Minden hiába! Isten rajzolja meg arcodat. A te hű, valószínű arcod pedig ez: „Bizony a mi bűneink és vétkeink rajtunk vannak és bennük mi megrohadunk! Mi módon élünk azért?”

2. Isten beszél önmagáról.

Sötét, megrázó és kétségbeejtő szavakat mondott Isten az emberről. Annál csodálatosabb, hogy utána azonnal fenséges, megtartó és irgalmas ígéretet mond önmagáról.

„Mondjad nekik: élek én, ezt mondja az Úr Isten, hogy nem gyönyörködöm a hitetlen halálában, hanem hogy a hitetlen megtérjen útjáról és éljen.”

Figyeljünk mindenekelőtt arra, hogy Isten az emberrel kapcsolatosan beszél önmagáról. Mintegy a bűnös ember halálos nyomorúságából lép elénk. Azután a bűnös ember sikoltására válaszol és úgy beszél önmagáról. Mikor érzéseiről, szándékáról, elhatározásáról beszél, akkor egyszerre megold minden nehézséget. „Élek én, nem gyönyörködöm a hitetlen halálában, hanem hogy a hitetlen megtérjen útjáról és éljen.”

Isten önmagát irgalmas szeretetként jelenti ki s első és utolsó szava az életre vonatkozik. Élek én, ezért élhet az ember is, mondja az Isten. Lénye biztosíték arra, hogy az embernek nem kell elpusztulnia, hanem megtalálhatja a maga életét. Neki nem gyönyörűség az ember halála és bűnhődése, hanem az ember megmentésén munkálkodik. Azt akarja, hogy a hitetlen megtérjen az ő útjáról.

Íme, Isten éles vonásokkal megrajzolt arcát az ember előbb megrajzolt arca magyarázza. Végtelen nagy, irgalmas atyai sze-

retet ömlik el rajta, hiszen a bűneiben megrothadó embert szereti. Lehet-e ennél nagyobb szeretet?

Isten szeretetének első vonása, hogy az mentő szeretet. Gondoskodik a bűneiben megrothadó ember életének megmentéséről. Mivel az embert önmagával megmenteni nem lehet, „mivel az igaznak igazsága nem menti meg őt”, elküldi egyszülött Fiát, hogy az életével és vérével megváltsa. Miért halnátok meg, kérdezi a szeretet mindent elárasztó, fenséges kitörésével, meghal értetek, helyettetek, miattatok a világ megváltója!

Isten arcán a szeretet második vonása, hogy az nevelő szeretet. A megtartással megtérésre nevel. Kétszer kiáltja ugyanazt a követelést: Térjetek meg!

A megtérést komoly feltételül szabja. Nem formaságot, vagy játékos külsőséget ért alatta, hanem komoly magabizonyosságot és életfordulatot. Nem beszél egyes bűnökről. Nem magyarázza és nem részletezi követelését, hanem annak lényegét jelöli meg: „Térjetek meg gonosz útaitokról!”

Az életút megváltoztatása nagy és határozott visszafordulást követel. Szakítson az ember bűnös múltjával! Szakítsa ki magát a bűnös vágyak, kísértések és ölelések karjai közül! Forduljon vissza Istenéhez! íme, Isten szeretete nevelő szeretet, mert atyai jósággal állandóan megtérésre neveli az embert! Isten arcán a szeretet harmadik vonása: a kegyelem.

Kell valaminek lenni, a mi a bűnben megrothadó embert megmentése után is fenntartja, a mi megerősíti a jóban és megsegíti a bűn ellen való harcban. Ez a megsegítő kegyelem. De azután a kegyelem cselekszi azt is, hogy „semmi ő vétke, mellyel vétkezett, emlékezetbe nem jön néki, törvény szerint is igazságot cselekedett, élvén él.” A kegyelem munkája, hogy „ne cselekedjék többet gonosztságot, élvén éljen és ne haljon meg.”

Isten szava rejtetten arra figyelmeztet, hogy megtérésünkben nem a mi igazságunk, hanem egy magasabb örök igazság, a kegyelem dönt. Nem a mi érdemünk, jóságunk, kiválóságunk és erkölcsös voltunk vezet át halálból az életre, hanem egyedül az, akiben Isten ígérete testté válik: „élek én, miért halnátok meg akkor ti!”

Isten beszél az emberről és önmagáról. Bármily rettenetes legyen az emberről rajzolt kép, megszépül az Isten arcának fényében. De Isten arcának szépségét csak akkor látod, értékeled

és bírod, ha meglátod Isten nélküli és Istennel dacoló ember-
életed torz arcát.

Isten beszédét emberről és önmagáról akkor értetted meg igazán, ha az ember helyébe önmagadat állítod és Istenben megismered a te Istenedet. Rólad mondja Isten: bűneid és vétkeid rajtad vannak, bennük megrothadsz, mi módon élj azért? Neked izeni önmagáról: nem gyönyörködöm a hitetlen halálában, hanem hogy a hitetlen megtérjen útjáról és éljen! És tőled követeli: térj meg gonosz útaidról, miért halnál meg?

Példakép-tükörkép.

Böjt.

1. *Móz. 22, 1—14:* És lőn ezeknek utána, az Isten megkísérté Ábrahámot, és monda néki: Ábrahám! S az felelé: imhol vagyok. — És monda: Vedd a te fiadat, ama te egyetlenegyedet, akit szeretsz, Izsákot és menj el Mórijának földére, és áldozd meg ott égő áldozatul a hegyek közül egyen, amelyet mondandók néked. — Felkele azért Ábrahám jó reggel, és megnyergeié az ő szamarát, és maga mellé vevé két szolgáját, és az ő fiát Izsákot, és fát hasogatott az égő áldozathoz. Akkor felkele és elindula a helyre, melyet néki az Isten mondott vala. — Harmadnapon felemelé az ő szemeit Ábrahám, és látá a helyet messziről. — És monda Ábrahám az ő szolgálóinak: Maradjatok itt a szamárral, én pedig és ez a gyermek elmegyünk amoda és imádkozunk, azután visszatérünk hozzátok. — Vévé azért Ábrahám az égőáldozathoz való fákat, és feltévé az ő fiára Izsákra, ő maga pedig kezébe vevé a tüzet, és a kést, és mennek vala ketten együtt. — És szóla Izsák Ábrahámhoz az ő atyjához, és mondta: Atyám! Az pedig monda: imhol vagyok, fiam. És monda Izsák: imhol van a tűz és a fa; de hol van az égő áldozatra való bárány? — És monda Ábrahám: Az Isten majd gondoskodik az égőáldozatra való bárányról, fiam; és mennek vala ketten együtt. — Hogy pedig eljutának arra a helyre, melyet Isten néki mondott vala, megépíté ott Ábrahám az oltárt, és reá raká a fát, és megkötözé Izsákot az ő fiát, és feltévé az oltárra, a fa-rakás tetejére. — És kinyújtá Ábrahám az ő kezét és vevé a kést, hogy levágja az ő fiát. — Akkor kiálta néki az Úrnak Angyala az égből, és monda: Ábrahám! Ábrahám! Ő pedig felele: imhol vagyok. — És monda: Ne nyújtsd ki a te kezedet a gyermekre, és ne bántsd őt: mert most már tudom, hogy istenfélő vagy, és nem kedvezel a te fiadnak, a te egyetlenegyednek én érettem. — És felemelé Ábrahám az ő szemeit, és látá, hogy imé háta megett egy kos akadt meg szarvánál fogva a szövevényben. Oda méné tehát Ábrahám, és elhozá a kost, és azt áldozá meg égőáldozatul az ő fia helyett. — És nevezé Ábrahám annak a helynek nevét Jehova-jire-nek. Azért mondják ma is: Az Úr hegyén a gondviselés.

Ábrahám történetének megértéséhez három szempont vezet el. Az első az, hogy milyennek látjuk őt mi emberek, a második, hogy milyennek látta Ábrahám önmagát, a harmadik, hogy milyennek akarta őt meglátni az Isten.

A legtöbb emberre úgy hat ez a komor történet, mint egy fenyegetően induló megrázó színjáték, mely váratlanul kedvező megoldásban végződik. A színjáték külső eseményei érdek-

lik az embert. Isten kegyetlen parancsolása, Ábrahám hősies engedelmissége megfogja a lelket. A történet drámai feszültsége lebilincseli, annak csodálatos megoldása pedig megnyugtató. A végén az emberek meglehetősen mondogatják: megrázóan szép történet!

Maga Ábrahám fia megáldoztatásának eseményét nem önmagában, hanem Istenhez való viszonyában szemlélte. Elejétől végig az élő Istennel állt kapcsolatban, úgy hogy a parancs elfogadása, fejhajtó engedelmissége, önmagával viaskodása és győzelme nem saját szívéből, hanem Istenből született meg.

Isten a hős és hívő Ábrahám alakját az örökkévalóság fényébe állítja. Nem elégszik meg az ember-szemmel meglátható külső étellel és a lelki szemmel megsejthető hívő emberrel. Az áldozati oltárhoz vándorló Ábrahám életesményével megvilágítja a gólgotai kereszt titkát.

Így lesz Ábrahám példakép és tükörkép. Az ember oldaláról nézve példakép, Isten oldaláról nézve tükörkép.

1. Ábrahám példaképe annak az emberi életnek, melynek foglalatja ez a rövid mondat: Én egészen az Istené vagyok! Magatartását, akaraterejét, fegyelmezettségét, nagyságát és hősies-ségét akkor értjük meg, ha felismerjük, hogy ő egészen az Istené volt.

Ábrahám Isten tulajdonának érezte magát. Pillanat késedelme nélkül feleli a nevének szólító Istennek: ímhol vagyok! Meghallgatja Isten parancsolatát és azt elutasíthatlan követelésnek tekinti, akármilyen hihetetlenül és kegyetlenül hangzik is: „Vedd a te fiadat, ama te egyetlenegyedet, akit szeretsz, Izsákot és menj el Móriának földjére és áldozd meg ott égő áldozatul!” Nem tiltakozik és nem száll perbe Istennel. Pedig szinte önként kínálkozik a tiltakozás és kérés bizonyító érveül: Te adtad nekem fiamat, Uram, hogy vehetned azt el tőlem? Magad nevezed őt szívem egyetlenegyének, hogyan kívánhatnád, hogy lemondjak róla? Ábrahám Isten tulajdona, mert meghallgatja Isten parancsolatát.

Isten tulajdonának mutatja magát engedelmissége által is. Pedig sok minden pártütésre készíti. Felébred benne a vér és a szív természetes joga. A fiáról van szó! Testéből való test, arcvonásainak hordozója, sírba hanyatló életének továbbvivője. Megszólal apai szíve: én édes egyetlen fiam! Emlékek rajozzák körül lelkét. Tágra nyílt, mosolygó gyermekszem, sírásra gör-

bült kicsi gyerekszáj. Pajzán kacagások, megdöbbenő bölcseségű kérdések. Idegennek semmis dolgok, de az édesapának gazdag, drága emlékvilág. Körüllengik a jövőendő álmoképei. Sudár ifjú lesz, széles, vállas ember, Isten ígérete szerint egykor a család feje, nemzedékek apja. És most?

Áldozatának időbeli súlyosbítása is van. Kora reggeltől harmadnapig tart a kegyetlen parancs teljesítése. Három nap állandóan ez a kötelesség áll előtte. Napok, órák, nappalok, éjszakák egymásutánjában ugyanazon megmaradó kín: egy parancsolat, amit okvetlenül és teljesen végre kell hajtania!

Súlyosbítja helyzetét, hogy Isten őrá bízta a parancsolatok végrehajtását. Az előkészítő munkát is neki kell elvégeznie. Megnyergeli szamarát, fát hasogat. Készül fia feláldozására.

Fia pedig állandóan mellette van. Boldogan futkároz körülötte. Mikor azután elindulnak, apró gyermeklépteit komolykodva igyekezik hozzáalkalmazni az ő lépteihez. Kérdezzet, csodálkozik és beszélget. Esti pihenéskor ölébe hajtja fáradt fejét, átöleli nyakát és boldog magaelhagyással elszenderüi karjai között.

Ábrahám mégis engedelmeskedik! Panasztalan, mindent elviselő alázattal engedelmeskedik, mert Isten az ő Istene, ő pedig Isten tulajdona. Istené az ő teste és lelke, a gyermeke, annak élete, ártatlan kék szeme, vidám kacagása, eltorzuló arca és halálvívódása. Istené családi tűzhelyük lobogó lángja, fonnyadt arcuk boldogsága és ajkuk kétségbeesett halálsikoltása. Minden az Istené!

Isten tulajdonának érzi magát Ábrahám, mert hisz az Istenben. Nem érti az eléje szabott kegyetlen parancsolatot, de nem is kell azt értenie. Neki Isten parancsolatát teljesítenie kell, a többi már nem az ő dolga. Mert nem Isten van érette, hanem ő van az Istenért. Istennek szüksége van a kiadott parancsolat teljesítésére, Izsáknak meg kell hálnia az áldozati oltáron. Ábrahám hite állandóan erősödik az erőt kereső imádságban s Istennel való közvetlen kapcsolatában, mely által első pillanattól az oltárhoz érkezésig elgyötört szíve megerősödik az engedelmesgre: imhol vagyok, Uram!

Így lesz Ábrahám egészen az Istené.

Ábrahám élete példaképe annak, hogy életünk egészen az Istené. Ahogy vagyunk, Istenéi vagyunk. Élettársunk, gyermekünk, vagyunk, egészségünk, tehetségünk, életünk nem kizá-

rólag a mienk, nem is a családuké, avagy a hivatásuké, hanem az Istené. Mindnyájan és mindennel Őt szolgáljuk.

Isten bölcs akarata szerint rendelkezik velünk. Parancsol, követel, áldozatokra kényszerít. Joga van hozzá, hiszen az övéi vagyunk. Kétszeresen joga van hozzánk, mert ezzel is javunkat munkálja.

Vájjon mit mutat ezzel szemben a te életed?

Áldozatot követel tőled az Isten. A halál követét küldi hozzád s azt kívánja, hogy fiadat, leányodat, élettársadat, anyádat, apádat add néki. Vájjon nem változik átokká ajkad imádsága? Egészségedet követeli, meglankasztja munkaerődet. Megsemmisíti vagyionodat, sirássá teszi örömedet, meghíúsítja munkád eredményeit. Tudod-e ilyenkor hittel mondani: ímhol vagyok, Uram! Tudsz-e felkészülni, elindulni, eljutni az áldozati oltárhoz?

Sokan néhány emberre, vagy dologra alapítják boldogságukat. Ez a szív üres, könnyelmű, együgyű egyoldalúsága. Talán élettársad, édesanyád, vagy saját fiatalságod a mindened?

Talán hivatásod, vagyionod, érvényesülésed, vagy kényelmes életed? Ha ez az egy elvész, azt hiszed, hogy mindened összeomlott. Sikoltva kiáltod: nem érdemes élni! Milyen gazdag ezekkel a szegényekkel szemben az egyetlenét feláldozó Ábrahám, ki nek fia elvesztése esetén is van Istene és benne mindene.

Az áldozatok legnagyobb része kényszerű áldozat. Az emberek megpróbáltatásnak veszik azt is, ami tulajdonképpen az élet természetes velejárója, amit minden embernek el kell hoznia. Azután vannak önkéntes áldozatok is! Saját magunktól függ, hogy mennyi szenvedést vállalunk el lelkünk érvényesüléseért testünk felett, hitünk tisztulásáért, a testvéri szolgálat komoly betöltéséért, Krisztus önmegtagadó követéséért!

Áldozatunk értéke nem annak nagyságától, vagy könnyeink árjától függ, hanem hitünktől. A hit próbája viszont az áldozatban rejlik. Nincs igazi áldozat hit nélkül, és nincsen hit áldozat nélkül. Ha hiányzik áldozatodból a hit, járomhordozó, korbácsolt rabszolga vagy csupán. Ha hitedből hiányzik az áldozatra való hajlandóság, vallásosságod csalfa álarc csupán. Istenből akarsz élni, nem pedig az Istenért. Tudj hitedért áldozni és tudj az áldozatokban hinni!

Ábrahám példaképe így alakítja ki az embert, aki egészen az Istené. Hozzád is szól az áldozatra hívó parancs. Számodra

is szenvedés utat jelöl ki Isten keze. Tőled is kereszt elhordozását követeli, lemondást, testi, lelki nyomorúságot, betegágyat és koporsót. Tőled is azt várja, hogy érthetetlen parancsa előtt tudj engedelmesen meghajolni s láthatatlan isteni akaratában ismerd meg üdvösségedre irányuló gondviselését. Kérdezem, hogy Ábrahám példakép-e számodra és elmondhatod-e az ő élete jellemzőjét: Én egészen az Istené vagyok!

2. Isten Ábrahám életeseményét számunkra tükörképpé teszi. Ennek a tükörképnek a foglalatja ez a rövid mondat: Isten egészen az enyém!

Isten parancsa Ábrahámot szíven üti s önvizsgálatra kényszeríti. Mérlegre helyezi életét. Újra átéli cselekedeteit. Vizsgálhatja az emberekhez való viszonyát. Tanácskozik lelkiismeretével s beszél Istenével. Ahogy lassan lépeget fiával együtt a lankás domboldalon, feje mind mélyebbre hajol alá: bizony megérdemlem, hogy a legdrágábbat követelje tőlem áldozatul a haragvó Isten! Mikor azután rászakad színjátékának utolsó jelenése s kezét fia felé kinyújtja, hogy halálba taszítsa azt, kiért életét boldogan odaadná, megszólal az Úr angyalának szavában a boldogító evangéliom: „Most már látom, hogy nem kedvezel a te fiadnak, a te egyetlenegyednek, én érettem!” Szeme meglátja az áldozati állatot. Szíve megérti Isten aláhajló kegyelmét és megáldozza azt égő áldozatul az ő fia helyett. Füstölgő oltár felett három szó zengését hallja: miattam, helyettem, érettem! Ebben a pillanatban egészen tisztán látja Ábrahám Isten szentéges arcát! „Hitt az Istennek és tulajdonították az ő néki igazságot (Róm. 4, 3).”

Ábrahám története tükörképe a Krisztus megváltó munkájának.

Megértjük, hogy bűneinket és bűnös emberi természetünket csak áldozattal lehet megoldani. A haragvó Istent csak áldozat engesztelheti ki. Megértjük azt is, hogy Isten irántunk való irgalmasságból még a legnagyobb áldozatra is hajlandó. Nem vagyunk képesek önmagunkért áldozatot felajánlani, avagy egymásért önmagunkat áldozatul odaadni. Isten hiába kötöztetné össze kezünket, lábunkat, hiába helyeztetne áldozati oltárra, hiába kergetne végig életútunkon a kárhozat tűzében égő koporsóig/azért egyetlen, elmúlhatatlan, örök áldozatot hoz az ember megváltásáért. Megismétli az angyal örömhír-szavát: Nem kedvezek az én Fiamnak, az én egyetlenegyemnek! De tőlünk

is hitet követel. Krisztus megváltó halálába vetett hitet. „Aki hisz abban, aki az istentelent megigazítja, az ő hite tulajdonítatik igazságul (Róm. 4, 5).”

Ábrahám története tükörkép. Nézz csak az áldozatra kijelölt Izsákra. Életre termett fiatal izmos teste meglankad három nap fárasztó vándorlásában. Válla meghajol a fa magára vett terhétől. Hasábokat átszorító keze elzsibbad. Utolsó útját járó lába véresre sebződik. Keze nemsokára kötözötten hátrafeszül, áldozatul adott teste élettelenül összeomlik s piros sebéből vér hull az oltárra.

Izsák áldoztatásának helyét Jireknek nevezték. Ez a név azt jelenti, hogy hegyen jelenik meg az Úr. Megjelent Mória hegyén és megjelent a Golgotán. Az áldozatra menő Izsák mögött élénk rajzolódik Jézus kereszt alá hajoló alakja.

Kicsoda imádkozik az oltár közelében életet szorítva keblére, sírva és mégis boldogan ujjongva? Ábrahám? Senki más, csak Ábrahám?

Valahonnan egy bűnös ember szívéből elindul egy csendes sóhajtás: én is!

Így lesz a példaképből élet, a tükörképből valóság és te elmondhatod: én egészen az Istené vagyok, Isten egészen az enyém!

Ments meg engemet, Uram!

Böjt.

Zsolt. 40, 13—14: „Utolértek bűneim, amelyeket végig sem nézhetek. Számosabbak a fejem hajszálainál és a szívem is elhagyott engem. Tessék Uram néked, hogy megments engemet, siess Uram segítségemre!”

Ez a néhány zsoltárvers emberi bizonyító irata annak, hogy a bűnös ember tragédiája csak Isten kegyelmében oldható meg. Az egész zsoltáron üde, ujjongó hang vonul végig. A zsoltárköltő boldog hálaadásba olvasztja élettapasztalatait s az Úrba vetett bizodalom szárnyaló himnuszát énekl. De mikor azután bűneiről s bűnössége megoldhatatlan következményeiről beszél, akkor forrongó drámai erő árad végig beszédén. Mintha alakja is megváltoznék. Azelőtt áldozati oltár mellett lantját pengető boldog ember volt, most vadként űzött, ziháló keblű menekülő, ki körömszakadtáig vívja élete legnehezebb küzdelmét, mígnem viaskodása felsikoltó halálhördülésben elfullad. így jut el a zsoltáros király az örök igazsághoz: a bűnös ember tragédiáját csak Isten kegyelme oldhatja meg.

Ennek a könyörgésnek: Ments meg engemet, Uram! két indokolását adja a zsoltárköltő:

1. Mert utolértek az én bűneim!
2. És a szívem is elhagy engemet!
3. Utolérnek minket bűneink, mert nem lehet azokat eltemetni!

Minden bűn megsértése az erkölcsi világrendnek, megszakítása Istennel való közösségünknek s beszennyezése emberi méltóságunknak. A bűnt meg nem történtté tenni sohase tudjuk. Elgondolt gondolat, kimondott szó, elkövetett cselekedet, elmulasztott alkalom állandó tehertételei maradnak lelkünknek. Minden bűn belénk égetett bélyeg, nem lehet kitörölni.

Hiába áztatod magadat, hogy nem lényeges az egész. Hiába mondogatod, hogy bűnöd már a múlté, régen elfelejtették, ma már senki se tudja!

A valóság az, hogy történés, időszerűség szempontjából bűnöd a múlté lehet, de a felelősség szempontjából az mindig itt jelené. Évek, évtizedek elmúlhatnak, bűnöd terhe lelkedden változatlanul megmarad.

Valamikor azután alvó lelkiismerettedben forгатagos zivatar támad. Halott emlékek kikelnek sírjuktól, szunnyadó érzések ébrednek. Elfelejtett események kicsike foltjaiból viharfelhő sűrűsödik. Régmúlt sötétségéből emberalakok lépnek elő. Beszédük zendülnek, kriptái mélységből rémületes csontvázkezek nyúlnak feléd. Utolérnek a bűneid! Mintha csattogó patájú paripákon, tágult orrlyukakkal, habosán gőzölgő testtel rettegetes légiók rohannának utánad. Emberek, kiknek tóled való elfordulását vállrándítással vélted elintézhetni. Meggyötört szívek, melyeknek sebe utánad kiált. Sápadt emberarcok, melyeken miattad csurdogál a fájdalmak ezüstös patakja. Tönkretett életek, melyekbe te gázoltál bele. Elmulasztott alkalmi a segítségnek, ember-mentésnek, jócselekvésnek. Szemednek is alig akarsz hinni: látod önmagadat, sápadtan, gyűrötten, mocskolt lélekkel, tépett szívvel, üres, elrontott, hitvány étellel. Nem lehet másként: utolérnek bűneid, mert hiába minden, nem tudod azokat eltemetni!

Eddig még nem értek utol? Azért nem, mert lelkiismeretted alszik. De utolérnek bizonyosan! Talán valakinek a szeméből legördülő égető könnycseppben, vagy egy emberi összeomlásban, talán egy sikoltás nélküli lelki fájdalomban, vagy néma éjszakák marcangoló önvádjában. Egészen bizonyos, hogy valamikor utolérnek bűneid, mert azokat nem lehet eltemetni!

Utolérnek bűneid, mert nem lehet azokat szépítgetni.

Minden bűnnel háromszor találkozunk: mikor elkövetjük, amikor utolér minket és az utolsó ítéletkor. Első alkalomkor minden bűn elleplezi magát. A második alkalommal leleplezi magát. A harmadik alkalommal Krisztus keze könyörtelenül feltárja azt.

Vétkezéskor hazugság-ruhába öltöztetjük, kendőzgetjük, szépítgetjük a bűnt. Védelmünket megkeressük magunkban, embertársainkban, életkörülményeinkben.

Mikor utolérnek bűneink, akkor mezítelenre vetkőzödnék. Nyers, leplezetlen durvaságukat mutatják. Arcuk minden szépítgetés nélkül tekint reánk. Hiába mondod eltakart szemekkel: nem akarlak látni! Hiába sikoltod a valóságra eszmélő em-

ber riadt révedezésével: nem igaz, ezek nem az én bűneim! Hiába kiáltod a zsoltáráköltő önvallomásával: nem bírok rajtuk végigtekinteni! Behunyt szemmel is látod bűneid megsemmisítő valóságát, hallod sikongásukat, lelkesen dörömbölnék vádjaikkal, végigtapodnak szíveden és lerántják életed hazug álarcát. Ilyenkor megtanulod, hogy bűneid utolérnek téged, mert nem lehet azokat szépítgetni!

Az ítélőszék előtt sem szépítgetheted bűneidet! Krisztus kívül-belül ismer téged, Őt nem tévesztheted meg. Óh, ha csak egy órán át olyanoknak tudnád látni a te bűneidet, mint amilyenek!

Utolérnek bűneid, mert nem lehet azokat megszámlálni. Bűneid vizsgálata közben rájössz arra, hogy nemcsak egyes bűnök torz arca mered reád, hanem egész életed bűnössége. Bűnös a tested, a lelked, a szíved, bűnös az emberi természeted, az egész életirányzatod. Számbaveszi bűneit a zsoltáráköltő s kétségbeesve felkiált: számosabbak az én bűneim fejem hajszálainál! Bűnös emberi természetünk televényföldjéből kihajtanak bűneink, mint mérges gyökérről a halálhozó virág.

A valóság tehát rettenetes színekben tárul eléd. Hazugság életed érdemszerző jósága! Kötelességteljesítésed, büntelen tiszta életed mind hiábavaló. Utolérnek bűneid megemésztő forgatagban, körül örvénylenek s füledbe kiáltják halálos ítéletedet: elveszett, elkárhozott ember vagy! Ez az egyedül helyes igazság! Megölnek téged eltemetetlen, mezítelenre vetköztetett, megszámlálhatatlan bűneid!

2. A bűn által teremtett helyzet megoldhatatlanságát fokozza a zsoltáráköltő panasza: a szívem is elhagy engemet!

Mennyi gyötrelem, összeomlott reménység, kudarcba fulladt próbálkozás és megszegyenült emberi küzködés jut kifejezésre ebben a vallomásban: a szívem is elhagy engemet!

Mit állítasz a bűn hatalmával szemben? Mivel védekezel ellene? Hogyan akarsz kikerülni halálos öleléséből?

A szívem is elhagy engemet! Figyeld az *is* szócskát. A bűn következtében sok minden cserben hagyja az embert, végül azután szíve is elhagyja.

Elhagyott az értelmed. Hideg, józan, számítgató eszed tehetetlen vergődéssé válik a bűnnel való harcban. Próbálgatod a magad igazolását, nem sikerül. Keresgeted a megoldás módját, nem találsz meg. Kutatgatod a bűnből kivezető utat, hiába

minden. Hasztalan mondogatod, hogy értelmes, okos ember vagy, sok mindent kipróbáltál már, majd megtalálod a szabadsulás útját. Végül is kétségeesve látod: semmit se tudsz tenni bűneiddel. Elhagyott az értelméd!

Elhagyott az erőd is! Sok mindent legyőztél erőddel. Kemény tusákat vívtál az étellel. Harcoltál kenyérért, érvényesülésért, előrejutásért. Küzdöttél emberek és örvények ellen. Viaskodtál betegség, nyomorúság, rosszakarat ellen. Tépázottan, sebzetten álltad a harcot, mikor becsületről, boldogságról, kedveseid életéről, gyermekeid jövődjéről volt szó. Némelykor elbuktál, máskor győztél. De most eltemetetlen bűneiddel szemben tehetetlen vagy, mint a gyermek, ki gyenge vállával sziklahegyvet akar elmozdítani.

Elhagyott önbizalmad is! Eddig nem tartottad életedet alapjában elrontottnak. Bízta magadban, erődben, rugalmasságodban, erkölcsi értékeidben. Bízta abban, hogy képes vagy magadon segíteni, fel tudod szabadítani magadat a bűn következményei alól. Bízta abban, hogy ki tudsz szakadni bűnös multadból, tudod megtagadni ösztöneidet és szenvedélyeidet, tudsz elindulni egy új élet tiszta, boldog ígértvilága felé. De azután elhagyott az önbizalmad is! Hiába minden, nem vagy képes ezekre!

És most elhagyott a szíved is! Elhagyott a szíved, pedig életedben az mindig az édesanyai szív szeretetét képviselte. Most már nem borul rád, hogy elkísérjen az emberek ítélőszékéig. Védemedre nem szedi rendbe bűneid mentőkörülményeit. Már sajnálkozni sem tud feletted. Saját szívednek sincsen már számodra mentsége, könnye, részvéte, elhagyott téged a szíved is! Ez az utolsó, a teljes reménytelenség, mikor az embert elhagyja a szíve, mert nem tud múltat megbocsátani, jövődöt remélni.

Mikor azután a bűnnek eltemetetlen, kendőzetlen, megszámlálhatatlan légiója pusztító forgatagként utolér s utolsó nagy élet-halál viaskodásodban értelméd, erőd, önbizalmad, sőt még a szíved is elhagy, akkor egyszerre csak ablak hasad a haragos égboltozaton s földre hull az örök kegyelem fénye. Vállára helyezett kereszttel elindul a Megváltó Krisztus, hogy magára vegye eltemetetlen, szennyes, megszámlálhatatlan bűneidet. Elvállalja titkolt, elrejtett, hazugságba burkolt vétkeidet. Minden bűnödöt magára veszi. Vállára helyezett kereszttel jön,

hogy téged elesett, jóra képtelen embert felemeljen és új életre képesítsen.

Bűnt, halált, kárhozatot, emberi tehetetlenséget látó lelked sírjon hát fel a zsoltárköltő szavával: Tessék néked, Uram, hogy megments engemet, siess, Uram, segítségemre!

Halk permetegként lelkedre hull az égi válasz: Tetszik nékem, hogy megmentselek! Tetszik nékem, hogy segítségedre siessek! Megmentlek, szabadításodra leszek! íme, a Golgotára küldött Krisztus azért szenved, azért hordoz keresztet, azért hal meg, mert Istennek tetszik, hogy segítségedre siessen s megmentsen téged!

Vájjon sietsz-e te is saját lelked megmentésére? Siess, siess, hogy megmenthessen téged az Úr!

A szenvedés dicsősége.

Böjt.

1. Péter 2, 20—24. Micsoda dicsőség az, ha vétkezve és arcul veretve túrtök? De ha jót cselekedve és mégis szenvedve túrtök, ez kedves dolog Istennél. Mert arra hivatatok el; hiszen Krisztus is szenvedett értetetek, néktek példát hagyván, hogy az ő nyomdokait kövessétek: Aki bűnt nem cselekedett, sem szájában álnokság nem találtatott: Aki szidalmaztatván, viszont nem szidalmazott, szenvedvén nem fenyegetőzött; hanem hagyta az igazságosan ítélőre. Aki a mi bűneinket maga vitte fel testében a fára, hogy a bűnöknek meghalván, az igazságnak éljünk: akinek sebeivel gyógyultatok meg.

Krisztus a keresztnben jelentette ki magát a legteljesebben. Nemcsak halála kereszthalál, hanem élete is a keresztn élete. Megfigyelhetjük, hogy kijelentései rendszeresen hivatásának egy-egy részét szemléltetik csupán. Példázata a magvetőről, a jó pásztorról, az atyai házhoz visszatérő tékozló fiúról, lényének és hivatásának egy-egy vonását emelik ki, a keresztn ellenben őt a maga teljes valóságában mutatja. Tulajdonképpen akkor kezdjük megérteni Jézust, mikor meglátjuk életében a keresztn mindenben átvilágító jelentőségét. És akkor értjük meg teljesen, mikor felismerjük életének beteljesedését a szenvedés dicsőségében.

1. Jézus szenvedése nem életének következménye, hanem lényének velejárója. Nem az élet bűnei mögött meghúzódó fekete árnyék, hanem megváltó személyének természetes alkotórésze. Nem azért szenved, mert bűnös, hanem mert Isten a szenvedést számára hivatássá tette.

A szenvedés alatt rendszeresen az élet kisebb-nagyobb fájdalmait értjük és nem keressük meg annak mélyebben fekvő magyarázatát. Pedig a szenvedés mindig kemény összeütközésből robban ki. Az ember lénye és akarata összeütközik a rajta kívül álló erőtevényezőkkel. A szenvedővel olyasmi történik, aminek akarata ellent mond. Kénytelen eltérni valamit, amit nem akar, vagy nem tudja érvényesíteni azt, amit akar. A legfájdóbb

szenvedés rendszeren az emberi közösségben sújtja az embert, midőn jószándéka, lelkesedése, önzetlen törekvése beleütközik a rosszakarat, a gyűlölet kőfalába s boldogsága cserepekre törve hull a földre.

Jézus életében a külső szenvedések is nagyok. Nincsen helye, ahol fejét lehajtsa. Lemondás az útitársa. Nélkülözés a mindennapi kísérője. Ellenségek gyűlölködő tekintete veri. irigység, féltékenység szövik elvesztésére a hálót. Még sötétebbé válik sorsa életének utolsó időszakában. Elönti a gyűlölet szennyes árja. Korbácsolják, ütlegelik, kigúnyolják messiási méltóságát. Elgyötört testét végighajtják a Via Dolorosán. Megfeszítik a golgotai kereszten. Szenvedése azonban nem merül ki ezekben a külső megpróbáltatásokban.

Krisztus szenvedésének fájdalmas eseményei mögött felismerjük szenvedésének tulajdonképeni titkát: isteni lénye összeütközik az emberi bűnnel. Üdvösséget munkáló törekvése szembekerül az Isten ellenségeivel. Életében két ellentétes akarat csap össze, mint ahogyan összezapnak az égen rohanó villámterhes viharfelhők. Tiszta isteni szándéka megütközik a világ hatalmasságával. Megváltó szeretettel teli szívét, mint egy drága kristályserleget, végigviszi a bűntől szennyes, gyűlölettől tajtékzó emberek között, végül a kristályserleg szilánkokra törve hull a földre.

Krisztus keresztyét nézem s az ember keresztyét látom. Nem szabad lekicsinyelnünk a szenvedéseket. Értsük meg a gond alatt roskadozó lelki kínját. Gondoljunk a szenvedés .siral-mára, az átvirrasztott éjszakák panaszos elégiáira. Lemérjük a búcsúzás szívtépő fájdalmát, mikor az élet tengerének partján megáll az ember s a fekete vitorlájú távozó hajó elvész a túlsó part ködében. Megértjük a lelki szenvedéseket, a csalódottságot. Gondolunk a félreismertség fájdalmas keresztyére, melyet sok ezerén hordoznak rejtetten, panasztalan ajakkal, önmagukat emésztő égő gyötrelemmel. Keressük azonban meg a szenvedés alapokat is. Ha szenvedésed az élet mostoha kegyetlenségének eredménye, akkor az természetes emberi sors és életjárulék, nem pedig dicsőség. A szenvedés dicsősége akkor kezdődik, mikor lelked tiszta akarata megütközik az élet ezerféle bűnével, akaratod szembefordul a világ akaratával és te hordozod ennek az összeütközésnek minden következményét, kockázatát és hátrányát. Megtépáznak, legázolnak, beszennyeznek,

kifosztanak. Életköntösödöt külsőleg megrongyolják. Szívedet sebekkel borítják el. Koldussá tesznek. Arcodat ráncokkal írják tele. Érvényesülésed lépcsőfokait rád döntik sírgöröngynek. Te pedig állód a küzdelmet, szenvedsz a lelkedért, az erkölcsi elveidért, a tisztességédért, az emberi méltóságodért, a Jézus keresztjéért.

Ez a szenvedés már nem büntetés, hanem dicsőség, nem élet járulék, hanem Isten gyermekeinek kiváltsága. Ez a szenvedés dicsőségének törvénye. Megvan-e szenvedésed skálájában ez a magasba vivő lépcsőfok? Szenvedtél-e valamikor is a te tisztább magadért? Szenvedtél-e Krisztusért? Hajlandó vagy-e válladra venni ennek a szenvedésnek a keresztjét?

Az apostol ebben a két mondatban foglalja össze tanítását: „micsoda dicsőség az, ha vétkezve és arcul veretve túrtök? De ha jót cselekedve és mégis szenvedve túrtök, ez kedves dolog az Istennél”. Az a szenvedés dicsősége, hogy ártatlanul, önként vállalunk szenvedést Jézusért, az igazságért.

2. A szenvedés dicsőségéhez tartozik, hogy az tele van áldozattal.

Jézus szenvedése a legnagyobb áldozat. Nézd a fájdalmak emberét, amint keresztjét hordozza a golgotai úton. Kérdezd meg tőle: Domine, quo vadis? Uram, hova mégy, kiért hordozod a nehéz keresztet? Nem önmagáért, nem önmaga miatt szenved, hanem az emberiségért, a bűnös ember miatt. Bűn nélküli és mégis egyenlővé teszi magát a bűnösökkel. Emberi gyarlóság terhe nem nehezedik rá, mégis magára vállalja a világ bűneit. Megostoroztatott a mi bűneinkért, kiáltja a próféta.

Jézus szenvedése nem a kényszerűség keresztthordozása. Nem azért vállalja az emberiségért való szenvedést, mert nem tudja azt kikerülni. Kereszthordozása nem a szív részvétének természetes fellobbanása. Helyettesítő szenvedése nem tűnő szikrázású érzelmi fellángolás. Vállaira veszi e világban élésének minden nyomorúságát, kínját, megaláztatását és szenvedését, mert magára akarja azt venni. Akarja a szenvedést, akarja a keresztet, akarja a halált. Eggyé válik a megváltásra vonatkozó isteni akarattal, ezért tud eggyé válni a bűnös emberiség szükségletével. Teljes közösségben van Istennel, ezért ajándékozza a bűnös emberiségnek azt a váltságdíjat, mely nélkül nincsen bűnbocsánat és üdvösség. Jézus szenvedése az engedelmesség, a részvét, a testvériség, az önkéntes odaadás drága áldozata.

És most azt követeli tőlünk az apostol, hogy Jézus szenvedését példának tekintsük. A szenvedés dicsőségére hivatottak, „hiszen Krisztus szenvedett értetetek, néktek példát hagyván, hogy az ő nyomdokait kövessétek”. Meg kell tanulnunk a szenvedés eme dicsőségét, mert minden nagy és szent dolog a másokért való szenvedésben születik meg.

A természet áldozatokban újítja meg önmagát. Eltemetett erdőségek farostjainak szét kell porladniuk, hogy mint kőszén meleggé, fénné, erővé alakulhassanak. Avarrá kell válnia a lehervadó lombnak, hogy televényfölddé lehessen s belőle új tenyészet támadhasson, önmagát kell szétoztania a napnak, hogy sugaraival táplálhassa a világot.

Az emberiség fejlődésének országútja emberek szívével van kikövezve s áldozatul adott életek keresztyével van szegélyezve. Minden kulturális fejlődés másokért vállalt szenvedést követel. Minden technikai találmány egyesek boldogságának és életének romjain emelkedik magasba. Gyilkos betegségek elleni harcban tudósok légiója feláldozza önmagát, hogy sok millió ember életét megmentse. Gondoljunk a torokgyík, a kolera, a tífusz elleni küzdelemre. Hány orvosnak kellett meghalnia, míg megtalálták ezeknek a betegségeknek az ellenszerét. Sok Röntgen kutatónak lehull keze, lába s arcára rátelepszik a halál sötétszínű bélyege, mert életét áldozatul adja másokért. Megkérdezte az egyik tudóstól a felesége, hogy miért végzi egyedül a kísérleteket? Felelete így hangzott: mert ötven százalékban bizonyos, hogy a kísérletező meg fog halni! Az asszony lehajtottá fejét s halkán így szólt: hát akkor nincs mit tenni! Be látom, hogy így kell cselekedned!

Mindennapi életünk vásznába szintén behúzódik mások szenvedésének sötét fonala. Kenyerünk búzáját embertársaink vére öntözi. Szobánk melegében a bányaszerencsétlenség áldozatainak kilobbant élete izzik. Az élet nagy szövőszékének vetéllője színes selyemfonalak helyett szétroncsolt lelkek fájdmát sodorgatja. A testünkhöz simuló alsóruháról panaszosan éneklí az ing-dal költője: nem vászon, emberélet az, amit viseltek gondtalan!

Az élet elválaszthatatlan a másokért szenvedéstől. Meg kell hát keresned és el kell vállalnod azt a keresztet, mely nem kényszerűség, hanem szabad odaadás, nem szolgaság, hanem szabadság, nem megalázás, hanem dicsőség. Ez a szenvedés

megegyezel lelkeddel. Emelkedést, bátorságot, erősödést jelent, ellenben annak elkerülése megaláz. Ilyenkor érzed magadat igazi embernek. Szívedet eltölti önérzeted melegsége, erkölcsi méltóságod tudata, a testvéri közösségvállalás boldogsága. A titok nyitja egyszerű, szenvedésed közelebb visz Krisztus keresztségéhez.

Ha családfő vagy, tekintsd Isten bizalmának azt, hogy szeretteidért a gond, az aggodás, a magadgyötrés keresztségét hordozhatod. Ha hitves és édesanya vagy, ne panaszkodj, hogy az élet a te sápadt arcod barázdáiból varázsolja elő gyermekeid mosolyát, hanem munkálkodjál, foltozzál s áldozd fel mindennap életedet gyermekeidért és uradért. Akárki légy, ismerd meg a szegényben kereszthordozó testvéredet, oszd meg vele szívedet, hogy megoszthasd vele kenyeredet és Istenbe vetett hitedet is. Mindez nem történhetik meg áldozat nélkül, de ez hozzátartozik a szenvedés dicsőségéhez.

Magadra is gondold, mert jobb énedet, igazi emberi méltóságodat szenvedés nélkül nem teremtheted meg. A jobb, igazabb, emberibb élet útja mindig az áldozatos szenvedés szakadékain vezet keresztül. Életed egyik nagy alapkérdése: akarsz-e, tudsz-e a lelkedért és jobb életedért szenvedni? Mivel pedig a lelked és jobb életed elválaszthatatlan a Krisztustól, az a kérdés, hogy tudsz-e szenvedni a Krisztusért? Ez a szenvedés mindennapi lemondás és önmegtagadás. Harcolsz a bűn ellen, legyőzöd önzésedet és engeded magadon úrrá lenni Isten lelkét. Megtöröd saját erődre támaszkodó elbizakodottságodat s rátámaszkodsz az igében és szentségben elértároló isteni kegyelemre. Hajlandó vagy áldozatot hozni és szenvedni egyházadért, annak igazságáért, erősödéséért, jövődjéért! Akarsz és tudsz a lelkedért és jobb énedért szenvedni!

Azután tanulj meg a nemzetért is áldozatot hozva szenvedni. A gazdasági és erkölcsi nyomorúságban ne állj az olcsó korbácsolók közé, mert gyalázassal a nemzet nyomorúságát megszüntetni nem lehet. A nemzetet szeretni kell. A nemzetért áldozatokat kell hozni! Törvényekkel, szociális intézményekkel, gazdasági rendelkezésekkel csak ideig-óráig és csak félig segíthetünk rajta. A nemzet igazi megmentéséhez erősszívű emberek kellene, kik szeretik népüket s hajlandók annak javáért szenvedni, hajlandók a nemzet jövődjéért anyagi és lelki áldozatokat hozni. Azok miatt pusztul el a nemzet, kik nem akarnak

érte szenvedni. A szenvedni tudó ember jelleme oszlop a nemzet templomában. Rajta emelkednek magasba karcsú kőpillérei s vállukon nyugosznak a nemzeti élet széttáruló kupolái.

Ez a szenvedés dicsősége. Veszed a keresztet és viszed önként, szívesen, engedelmesen. Lábad alá teszed önző életed széttört kődarabjait, melljük helyezed vérző szívedet s rajtuk csendesesen lépdelsz Krisztus nyomdokán.

Valamikor azután megérted a szenvedés dicsőségének titkát: tied a szenvedés és Krisztusé a dicsőség. Ha meg akarnád fordítani, megmaradna szenvedésed, de lélek, erő, emelkedettség, boldog áldozás nélkül. Ha pedig szenvedésed dicsőségében Krisztus dicsőségét keresed, keresztet erős gyökéretű életfa lesz s gazdaglombú ágain új élettavasz virágozik.

Tőrrel átszúrt szív.

Böjt.

Luk. 2, 35. A te lelkedet is általhatja az éles tőr, hogy sok szív gondolatai nyilvánvalókká legyenek.

Vannak történetnélküli emberek. A férfiak között is, még inkább az asszonyok között. Becsületes, munkás, értékes életet élnek. Hűségesen elvégzik mindennapi kötelességeiket. Életük gazdagító, szépítő és boldogító érték, csak éppen beszorul házuk szűk falai közé s a világ nem sokat lát belőle.

Sok glóriás fejet látunk az asszonyok között. Életük nem kerül a nyilvánosság elé. A szereplés színpadáról nem ismerik őket, de kicsi hajlékukban egy fáradt, munkás férj és tisztarcú gyerekek arca sugárzó boldogsággal tekintenek rájuk. A dicsőség, hiúság és nagyság hívságos világában nincsen nevük, de otthon imádságos áhítattal azt mondják nékik: hitvesem, édesanyám!

A női méltóság egyszerű szürke köntösében áll a keresztfá alatt Jézus anyja. Nézem összetört alakját. Számítgatom, hogy hány éves lehet? Bizony idősebbnek látszik éveit számánál! Homlokán halálos sápadtság. Keskenyre vált arca eltorzul. Testét láz gyötri. Kezét összekulcsolja, majd kétségbeesve széttárja. Ajka szélén imádságos szó, halálsikoltás, panaszos búcsúzás és magábaomló önmegtágadás váltogatják egymást. Szeme kiégett könnyek fénytörésével tekint a kereszten szenvedő Krisztusra.

Ha közelebről nézzük Jézus anyját, mélyen meghat nehéz sorsának megrázó fájdalma. Hiszen Mária nemcsak külső események, hanem belső okok miatt is fájdalmas szereplője Jézus életének. Golgotai útja hosszabb, mint Jézusé. Elindult ezen az úton, mikor még szíve alatt hordozta gyermekét. Érthetetlen égi izenet jelezte küldetésének csodálatosságát s nehéz útja beletorkollott a golgotai keresztfára boruló éjszakába. Életének szimbólumát a prófétai jóslat mutatja: tőrrel átszúrt szív.

Mária életsorsának három állomása van:

1. Elveszti Jézust, mikor a magáénak tudja;

2. Megtalálja, mikor a halálban elveszíti;
3. örökre megtartja, mikor már nem látja.

1. Mária életsorsának első állomása: elveszti Jézust, mikor a magáénak tudja.

Mária életére vonatkozó bibliai feljegyzés csupán néhány adatból áll. Angyali követség jelenti néki, hogy kegyelmet talált az Istennél, fiút szül és nevezik az ő nevét Jézusnak. Vágyakozó anyai szeme előtt megvilágosodik a jövőendő. A megígért gyermek nagy emberré növekszik és királyi trónust nyer. Uralom jár reá és királyságának sohasem lesz vége. Mit érezhetett Mária, ennél a prófécianál?

Azután folytatódnak az égi jelek gyermekének megszületésénél. A hajléktalanság és megalázás után a dicsőség helyévé magasztosul az egyszerű istálló. Angyalének zendül, hódoló pásztorok és napkeleti bölcsek jönnek hozzá. Imádság száll ég felé a jászol mellett és tisztesség hull a gyermek lábaihoz. Azután következik az agg Simeon és Anna prófétaasszony jelenése. Sokaknak elestére és feltámadására lesz Izraelben! Az anyáról is jóslat hangzik: A te lelkedet is általhatja az éles tör!

Tizenkét év múlva történik Jeruzsálemben a templomi jelenet. Gyermekeének szeme nyugodtan megpihen rajta s csendesen mondja: Avagy nem tudjátok-e, hogy nekem az én Atyám dolgaival kell foglalkoznom?

Mária megy, vándorol, küzdök kijelölt életútján, de körülötte boldogító és mégis kínzó titok sötétedik. Feje felett felhők komor háttéréből véres törrel átszúrt szív körvonala világít feléje.

Más édesanya fenntartás nélkül, zavartalanul örül gyermekének. Játszozik vele, gondoskodik róla, nevelgeti. Ő pedig remegve figyel arcát, gögicsélését, játszadozását és beszédét. Éjszakánként sokszor felriad s gyermeke fölé hajol. Kínzó nyugtalanság remegteti szívét, valahányszor gyermeke eltávozik otthonról. Kutatva mélyeszi tekintetét annak ártatlan szemébe, figyel beszédét és mozdulatait s csendes éjszakákon kezét tördelve imádkozik ága fejénél.

Azután szem elől vész Jézus és Mária együttes élete. Csak a kánai mennyegzőn találkozunk vele, de akkor már nem a fiú, hanem a Messiás áll édesanyja mellett. Nem is találkozunk többet kettőjükkel egyszerre, hanem csak a keresztfánál.

Ez Mária szomorú sorsa. Akkor veszi el Jézust, mikor őt

a magáénak tudja. A Messiásban elveszíti az ő gyermekét. Isten akarata föléje kerül anyai akaratának. Gyermekeének élete át-lépi a názáreti ácsmester házának küszöbét, Mária elveszti fiát, mert a Messiás Istennek engedelmeskedik csupán s munkájába emberi szó immár nem avatkozhatik bele.

Micsoda fájdalom lehetett Máriának ez a gondolat: elvesztettem őt! Fia Galilea és Júdea földjén jár. Hírek szállnak felőle a názáreti házba. Elbeszélnek, hogy ajkán bölcs beszédek fakadnak, szertejártában csudákat tesz s csodálatos erők munkálkodnak benne. Hírhozók beszámolnak arról is, hogy sokan melléje állnak, sokan ellene fordulnak. Hallja a gyűlölködőket: Sátán cimborája! Hallja a rajongókat: Isten választotta! Lehajtja fejét s mindegyikre csendesen mondja: Én elvesztettem őt! Átvirrasztott féléjszakákon, mikor halálos fáradtságban alélt teste pihenéstelen álomba merül, megjelenik előtte hazatérő fia. Ágyához lép, szelíden szól hozzá, kezét fejére helyezi. Nappal sokszor kiejti kezéből a munkaeszközt s a kapu felé fordítja tekintetét. Hátha Ő jön. Egyszer az emberi nagyság, a királyi dicsőség trónusán látja hódolók magasztaló seregében, máskor meggyalázva, üldözötten, korbácsoltan látja, amint riadtan menekül ellenségei elől.

Nézem Máriát s csendesen mondom: ez az asszony elvesztette a fiát, mikor a magáénak tartotta.

Látom az örök Máriákat, a hitveseket és anyákat, kiknek nincsen kifelé csillogó történetük, hanem életüket csendes eléggéssel mindennap feláldozzák hivatásuk oltárán. Fiatalságuktól öregségükig, életük virágzó tavaszától őszi hervadásig, női méltóságuk hűségével gyermekeik és férjük életét szolgálják. Áldjuk meg a névtelen Máriákat!

Anyai és hitvesi sors, hogy akit Isten nekik tulajdonul adott, azt az élet elveszi tőlük. Nincsen kizárólagosabb személyi birtokolás, mint az édesanyáé és a hitvesé: az én fiam, az én férjem! De jön az élet és magáénak követeli azt, akit szívükön melengettek, akit féltve gondoztak, aki eddig egyedül és kizárólag az övék volt. Kezdődik az áldozat útja, mert gyermekük, férjük ereje, ideje, élete nem az övék, hanem másoké.

Gondoljunk az álunkban csalódó édesanyákra! A reménység aranybölcsőjében ringatták gyermeküket. Tündérváratok rajzoltak önmaguk elé. Kitervezték és kiszínezték jövődjüket: fényes tehetség, nagyszerű érvényesülés, előnyös elhelyez-

kedés, dicsőség, boldogság, diadalmas élet! És íme, az álomból csak az a kijózanító rideg tudat marad meg, hogy álom volt.

Gondoljunk azokra a Máriákra, kik nem tudnak belenyugodni az isteni akarat felsőbbbségébe. Féltékenyen őrzik az anyai szív jogát s nem ismerik el, hogy gyermekükkel az ő felelősség-tudatuk, lelkiismeretük, Isten iránti hűségük rendelkezik s hivatásuk jelöli meg életük útját. Ha összeütközésbe kerül ezekkel az anyai szív, akkor el kell veszítenie gyermekét, kinek útja kiszakad az édesanya álomvilágából.

Ez a törrel átszúrt szív mutatja az édesanyák életét.

2. Mária életében a következő állomás: Jézust megtalálja, mikor a halálban elveszítette.

Mikor Jézus egészen magára marad, elhagyja őt a csonkabonkák, a világtalanok, a bélpoklosok serege, a csodajeleket váró tömeg pedig szétszóródik, vagy az ellenség táborába áll. A tanítványok kis csapata is szétrebbenik, mint riadt madársereg égdördüléskor. Alig van körülötte valaki a régi emberek közül. Ekkor jön Mária, ki Jézus dicsőségében nem gyönyörködött, ki tőle semmit sem kapott, kinek javára fia csudát nem tett. Észrevétlenül, csendesesen jön s megáll a kereszt alatt. Eszelős sikongatással nem vonja magára a figyelmet. Hallgatagon mered maga elé s égő szemmel úgy látja, mintha törrel átszúrt vérző szívét tartaná a tenyerén.

Mindenki számára szívtépő, kegyetlen fájdalom lehetett Jézus szenvedésének látása. De mit érezhetett a kereszt alatt Mária, aki az édesanya szemével nézte s az édesanya szívével mérte le az eseményeket. Azokat a szegekkel átlyuggatott kezeket valamikor ő kulcsolta imára. Az a tövisekoronás fej az ő keblén pihent. Azt a szederjes ajkat látta beszélni és mosolyogni. Az a két jóságos szem őrá nézett és őt simogatta.

De ugyanekkor anyai szívének mérhetetlen fájdalomra látásra nyitja szemét. Éppen a keresztfán találja meg azt, kit karjaiból az élet kiragadott.

Amint elhomályosodó tekintettel nézi fia keresztfára szegezett alakját, hirtelen eléje rajzolódik a Messiás tövisekoronás arca. Fájdalma sötét éjszakájában fény gyullad. Világossá válnak előtte a múlt eseményei. Értelmet kapnak a próféciák, felelet hangzik a titkok kérdőjeleire. Fiát kísérte végig a szenvedés útján s íme, a kereszt tövére hullva, könnyes tekintete Messiást köszönt. Mikor Jézust elveszíti, megtalálja Megváltóját.

Isten azt kívánja az anyáktól és hitvesektől, hogy ismerjék el maguk felett az ő rendelkezését s tanuljanak meg szenvedve, száz sebtől vérezve, engedelmeskedni. Bármilyen nagy legyen szenvedésük, mikor a szeretett embert megaláztatottan, csalódottan, korbácsolt lélekkel és vérző szívvel látják, ismerjék meg és ismerjék el a szenvedés urát, az élő Istent. Sőt inkább, épen a fájdalom nyissa meg szemüket Isten meglátására. És akkor érthetlenségek megvilágosodnak előttük. Távolinak látott célok közelebb jutnak hozzájuk. Világosabban felismerik emberi hivatásukat. A szenvedés tűzkohójában Isten műhelyét látják, melyben egyformán új emberré kell tisztulnia a szeretett gyermeknek és az édesanyának, a féltett élettársnak és Máriának. Ez a lelki megtisztulás Krisztushoz való felemelkedést jelent. Megértjük, hogy Jézus azért jár velünk egy úton és azért él velünk egy fedél alatt, hogy végül elvezessen a megfeszített Krisztushoz. A szenvedő Máriáknak a Messiáshoz kell eljutniuk.

3. Mária életében az utolsó állomás: örökre megtartja Jézust, mikor már nem látja őt.

Mária nevével még egyszer találkozunk. Az Apostolok Cselekedetei könyvének írója az ő nevét is azok közt említi, kik a mennybemenetel után, a tanítványokkal együtt visszatértek Jeruzsálembe és szívvel, lélekkel foglalatosak voltak az imádkozásban és könyörgésben.

Ekkor már Mária előtt világossá vált nehéz életsorsának minden titka. Azért veszítette el Jézust, mikor a magáénak tudta, azért találta őt meg, mikor a halálban elveszítette, hogy örökre megtarthassa, mikor már testi szemeivel nem láthatta. Ettől kezdve Mária egyedül Jézust szolgálja. Valahány hajlékba belép, ajkáról Jézus igéje szól. Bármerre jár, élete csendes bizonyágtétel Krisztusról.

A Máriák életsorsa Jézus hirdetésében és róla való bizonyágtételben válik teljessé. Nem prédikálnak és mégis Jézus igéjét hirdetik. Nem tüntetnek vele hivalkodva, cselekedetük, magatartásuk, az életben való elhelyezkedésük, az emberekhez való viszonyuk mégis állandó bizonyágtétel a Krisztusról. Első sorban családjuk az ő gyülekezetük. Gyermeük, élettársuk, hozzátartozójuk és házuk népe hallja és látja az ő bizonyágtételüket. Hűségük, önfeláldozásuk, gondoskodásuk és istenfélelmük az ő csendesszavú prédikációjuk. Krisztusról szóló bizonyágtétellé azonban mindez csak akkor válik, ha szeretteik

lelkéről is gondoskodnak s azok üdvösségéért is felelősséget éreznek, ha elvezetik őket Jézustól a megfeszített Krisztushoz. Életüket annak a kezében kell elhelyezniök, ki a halálban is megtartja őket az örökélet boldogságára.

Ugyanez a feladat vár a nőre családi körén kívül is. Minden nőben fel kell ébrednie Mária lelkének. Életük és lelkük világító hitét át kell ragyogtatniuk az embereken, a társaséleten, a nyilvánosság piacán, hogy általuk mások is meglássák az élet igazi szépségét és boldogságát a Krisztushoz megérkezésben. Ez a kötelesség akkor is fennáll, ha Krisztusról szóló bizonyágtételük kényelmetlenség és szenvedés vállalását jelenti s azt törrel átszűrt szív jelképezi.

A Máriák életsorsát a keresztnél jelölte meg Isten, de ezt a keresztnél egybekapcsolta Krisztus keresztségével. Életsorsuk önmaguk és mások számára boldogsággá válik, ha keresztségük nemcsak a szenvedést, hanem a Krisztust is jelenti s rajta keresztül eljutnak a Messiáshoz. Életüket törrel átszűrt szív jelképezi, de a szívet is, meg a tört is Isten adja. A szívben felkínálja a szeretetet, a hűség, a boldogítás és szolgálat gazdag világát, a törben pedig megjelöli az édesanya és hitves szavakban elmondhatatlan, ezerfájdalmú áldozatát.

Fogadd el a szívet és vállald a tört!

Isten eléd megy!

Luk. 15, 20. Felkelvén, elméne az ő atyjához. Mikor pedig még távol volt, meglátta őt az ő atya, megesk rajta a szíve és odafutva, a nyakába esek és megcsókolgató őt.

Egyik magyar író elbeszélése szerint megkérdezték az Amerikából hazatért magyartól, hogy hosszú útjának melyik volt a legnehezebbik része? Mikor Amerikában dübörgött vele a vonat a tengerpart felé? Mikor a nagy hajó, mint egy úszó város, hanyódott a hullámok örvénylése felett? Mikor idegen országokon száguldott vele a vonat? Mikor megérkezett a határra s kicsi, számozott vasúti őrházaknál fehérfürtű akácok lehelték feléje a magyar föld köszöntését?

Fátyolos szemmel tekint maga elé, azután csendesen meg-
rázza fejét. Egyik sem! Legnehezebb volt eljutni a kiskaputól a ház ajtajáig! Ez a néhány utolsó lépés.

Az Istenhez visszavezető út hosszú és nehéz. Bűntudat indítja el az embert. Lelkiismerete szeges korbáccsal naponként megszabdálja. Visszatérő kísértések harsonája zeng körülötte. Bűnbánat tépi. Elhagyatottságának réme ellopja szeméről az álmod. Még sem ez a legnehezebb út! Hanem van egy olyan útszakasz, melynek megtevésére nincsen ereje. Menne, de nem tud. Gyökereket vert lábbal, égő szemmel, tépett ruhával, könnyörgésre tártult karral megáll tehát csendes várakozással. Mi lesz, ha hasztalan várakozik?

Ekkor elindul feléje az Isten. Megteszi az ember számára megtehetetlen utat. Sietve jön, hogy semmit se mulasszon! Futva érkezik, hogy ne kelljen rá sokáig várakozni! Azután lehajol hozzá, magához öleli a porból s elkezd csókolgatni. Nem egyszer csókolja meg, hanem sokszor egymásután. Csókolja portól szennyes arcát, redőkkel telerajzolt homlokát, fáradtan parázsló szemeit s egyre mondogatja: hazaérteztél, hazaérteztél, édes fiam!

Vájjon mi az Isten által megtett út értelme és mi ennek az útnak a követelése?

1. *Mi az Isten által megtett út értelme?*

Isten elénk jövése azt jelenti, hogy atyai szívével melénk áll.

Bűnösségünk mérhetetlen fájdalmat jelent Istennek. Minden vétkünök új gyötrelem az ő számára. Látja önzésünket, m választásainkat, gyűlölködésünket, lelkünk elhanyagolását. Látja életirányunk hitvány tartalmatlanságát és mégis megesik rajtunk a szíve. Atyai szeretete még a vétkünknél is nagydob. Elénk jön, lehajol hozzánk, megcsókol, mintha azt mondaná: Én mégis szeretlek téged!

Isten elénk jövése azt jelenti, hogy hisz bűnbánatunk őszinteségében. Abból, hogy az út hosszú szakaszát megtettük, azt látja, hogy mi már ráeszméltünk bűneinkre. Bűntudatunk elbírhatalatlan ólomsúllyal nehezedik ránk. Mardos a lelkiismeret, erkölcsi borzalommal gondolunk bűnös voltunkra, megbántott Istenünkre s a megsértett erkölcsi törvényre.

Mi lenne velünk, ha nem fogadná el bűnbánatunkat, ha megsértett apai fájdalmával bezárkóznék hajlékába s azt mondaná: Nem megyek eléjük, nem hiszek nekik! Mi lenne velünk, ha azt mondaná, hogy vétkünök sokkal nagyobb, semhogy bűnbánatunkkal megelégedhetnék. Nem mondja ezt! Elénk jön, hisz bűnbánatunk őszinteségében.

Isten elénk jövése azt jelenti, hogy megbocsát nekünk. Felemel a porból, megcsókolja arcunkat, magához von ezzel a szóval: Megbocsátok neked!

A megbocsátás bírói aktus. Benne Isten ítéletet mond. De éppen ebben a bírói ítékezésben megy végbe az örök szeretet csudája. Isten előtt állunk, ő ránk néz és még sem minket lát. Feléje fordítjuk könnyes orcánkat, ő pedig rajtunk keresztül egy töviskoronás, sápadt arcon megnyugtató tekintetét. Szenyyesen, tépetten állunk előtte, ő pedig a kereszt alatt meghajló vállal vándorló Krisztust nézi. Sírva nyújtjuk feléje életünk szétört porcellán vázájának darabjait, ő pedig a keresztről elhangzó halk sóhajtást hallgatja s csendesesen mondja: Érte megbocsátok! Megbocsátok neked! Nem számítom be neked bűneidet. Megszüntetem a köztem és közted való ellentétet. Visszaállítom köztünk a helyes viszonyt, újra gyermekemmé fogadlak.

Isten elénk jövése azt jelenti, hogy minket új életre képesít.

Az ember saját erejéből nem volna képes bűneiből kiemelkedni s bűnbánata után új életet élni. Isten az ember segítségére

siet. Erőt ad a bűnbocsánatban részesített ember új életének megépítésére. Ez az új élet nem a rabszolga megkegyelmezett^pórázra fogott élete, hanem a bűn alól felszabaduló új ember megváltott élete. Életünk megtelik a kegyelem erejével. Kiteljesedik és kivirágzik, mint a vihartépett fa új tavasz jöttén. Az ember új tájékozódással kiépíti Istenhez való kapcsolatát s azután e szerint megállapítja a világhoz, az emberekhez, a lélekhez való viszonyát. Megtanul a mulandóságban élni, de az örökkévalóságban hinni, a bűnnel viaskodni s bűnös önmagát Krisztussal legyőzetni.

A bűnbocsátó kegyelem tehát nemcsak a régi bűnös élettel való leszámolás, hanem új élet.

Nyilvánvaló, hogy a kegyelem ezen útszakaszát mi nem tudjuk megtenni. Ezt egyedül az Isten teheti meg. Mi a büntudat, a bűnbánat, a magunkbaszállás, a kegyelem után sóvárgás útján csak a kegyelem útvonaláig mehetünk el. Istennek kell elénk jönnie, hogy egészen hazaérkezhessünk.

2. Most pedig nézzük, hogy *mi az Isten által megtett út követelése?*

Általánosságban Isten ahhoz a követeléshez köti az ő elénk jövését, hogy mi is menjünk feléje s lelkünkkel és életünkkel érkezzünk el a kegyelem útszakaszáig. Azt követeli tőlünk, hogy vegyük Őt észre, amint reánk várokozik és mindent elkövet hazaérkezésünk biztosítására. Örök szeretetként állandóan minket hív és vár. Minden bűnünkben elfojtott sírása hangzik felénk. Minden vétünk és elmulasztott pillanatunk arról beszél, hogy a régi szülői ház kapujában áll s mérszetekintő szemmel nézi a kanyargó utat, melyen egyszer valamikor hazavárja tékozló gyermekét.

Minket hív és vár! Hívja a bűnös asszonyt élete szennyes Mneiből, a gazdag ifjút testi élvezeteinek lelket altató mámorából. Hívja a Zakeusokat és a káromló latrokat. Szólítja a titkolt bűnök szenvedőit s a maguk igazságában elbizakodott, gögös igaz embereket. Engem is, téged is!

Nézzetek a messzeségbe: Isten vár minket!

Követeli tőlünk Isten, hogy komoly büntudattal és bűnbánattal közeledjünk feléje.

Isten kegyelmét csak akkor becsüljük meg, ha komolyan vesszük a bünt és számot vetünk annak életrontó, halálos következményeivel, ha megismerjük saját erőtlenségünket és te-

hetetlenségünket. A könnyelmű, elbizakodott 'ember sohasem juthat el igazi büntudatra!

Bűnbánatunkat is komoly vizsgálat alá kell vennünk. A bűnbánat nem lehet vallási életünk hitvány álarca, avagy a kegyesség hazug ruhája. Az igazi bűnbánat köntösét a fájdalom fonalából szövögeti a szív s a törödelem könnyfürdőjében mossa fehérre. Nemcsak a kiáltó nagy bűnök hozzák létre, hanem állandó lelki hangulatként kíséri útján az embert. Hangulat? Nem, több annál: állapot! A bűnbánat állandó lelki állapot.

Isten azt követeli, hogy Krisztus váltságahalálában higyjünk s benne lássuk hazaérkezésünk egyetlen biztosítékát. Ez pedig azt jelenti, hogy a hazavezető utat akkor tesszük meg igazán, ha láthatatlanul előttünk megy Jézus. Büntudatunk, bűnbánatunk, új élet után vágyakozásunk, régi életünk megújulása csak akkor lehetséges, ha mindegyikben Jézus lelke él. Az Isten által megtett út is csak azért lehetséges, mert Jézus végig ment a szenvedés útján, felemelte a mi adóslevelünket, keresztfán meghalt értünk s maradéktalanul kifizette adósságunkat. A kegyelem útszakaszáig csak akkor érkezhetünk meg, ha bizonyosak vagyunk abban, hogy Krisztus valóban meghalt értünk.

Ha mindezen kötelességnek eleget teszünk, akkor is mindez előzmény és feltétel csupán és semmiképen sem döntő biztosíték. Ez még mindig csak az Istenhez vezető út első szakasza és nem az egész út. A hátralevő útszakaszt mégis csak Isten teszi meg felénk s nekünk sohasem szabad elfelejtenünk, hogy ezt egyedül Isten teheti meg! Mi csak akkor érkezhetünk haza, ha Ő tényleg elénk jön, lehajol hozzánk, ránk hullatja csókjait és hazavezet. Véres könnyek között, bűnbánatban, megtérésben tehetünk akármit is, a végső döntés mindig egy marad: a hazaérkezés nem a te munkád, hanem az Isten munkája, benne nem az a fontos, amit te cselekszel, hanem amit Ő cselekszik. Az útjelző táblának egyetlen felírása: kegyelem, kegyelem, kegyelem!

Boldog ember, Isten eléd megy és hazavezet!

A szeretet mindennapi tartozása.

Rom. 13, 8—10. Senkinek semmivel ne tartozzatok, hanem csak azzal, hogy egymást szeressétek; mert aki szereti felebarátját, a törvényt betöltötte. Mert ez: Ne paráználkodjál, ne ölj, ne orozz, hamis tanúbizonyságot ne szólj, ne kívánjad és ha valamely más parancsolat van, ebben az igében foglalatik egybe: Szeressed felebarátodat, mint magadat. A szeretet nem illeti gonosszal a felebarátot. Annakokáért a törvénynek betöltése a szeretet.

Isten igéje napsugár. Világosságot áraszt, a homályból előhozza a dolgokat és életet teremt. Másnak látjuk az embert, saját magunkat is, meg embertársainkat is. Másnak látjuk az emberi érzéseket és kötelességeket, melyek önmagukban sötétségbe merült világot alkotnak, de hatalmas dómmá változnak Isten igéjének sugárzásában. Másnak látjuk az élet nagy kérdéseit, melyek tatóngó szakadékként ásítanak lábaink előtt, de az evangélium fényében megmutatják céljukat és a kivezető utat.

Mindez azért van, mert az evangéliom által Isten közvetlen hatáskörébe kerülünk. Másnak látjuk az embert, mert Istenhez való viszonyában nézzük. Másnak látjuk az érzéseket és kötelességeket, mert azokat Istenen keresztül vizsgáljuk. Másként ítéljük meg a nagy életkérdéseket, mert azok megoldását Istenben ismerjük fel.

Pál apostol igéje a szeretetet állítja az evangéliom fényébe. Az eredmény egészen csodálatos. A szeretet szárnyaló himnusza helyett egyszerű, rövid tételek szólalnak meg. A kérdés megítéléséből hiányzik a költői szárnyalás. Nem ujjong benne a szeretet tündérvilágáról szóló, boldog bizonyágtétel sem. A szeretet az evangéliom fényében megmutatja végtelen gazdagságát.

A szeretet az evangéliom fényében: mindennapi tartozás. Az ige három kérdésre ad feleletet: 1. kinek tartozunk? 2. mi-ben áll a törlesztési terv? 3. hogyan teljesítsük fizetési kötelezettségünket?

1. „Senkinek semmivel ne tartoztatok, hanem csak azzal, hogy egymást szeressétek!” Az apostol megállapítása más szóval azt jelenti, hogy mindenkinek tartozunk a szívünkkel, vagyis a szeretet mindennapi állandó tartozás.

Tényleg sokaknak tartozunk. Szüleinknek, kiktől az életet, gondolkodásunk irányát, tehetségeink kiművelését, érzéseink tisztulását, jellemünk alapvonásait nyertük. Sokkal tartozunk egyházunknak és nemzetünknek. Ezek folytatják a szülők és lelkitanítók nevelőmunkáját. Belekapcsolnak egy örökkévaló lelki közösségbe. Sokkal tartozunk barátainknak. Az elmélyülő baráti viszony föléje emelkedik a mindennapi élet felületes kapcsolatainak. Lelket kap és lelket ad. A baráti szó, szív és irányítás áldott hatásait boldogan érzik azok, kik tudtak maguknak barátot keresni és nevelni. Sokkal tartozunk a körülöttünk élő embereknek. Egyiktől azt tanuljuk meg, hogy hogyan kellene élnünk, másiktól, hogy hogyan nem szabad élnünk. Isten mindenkit tanítómesterré tesz számunkra, hogy közelebb jussunk Krisztushoz. Sokkal tartozunk a házak árnyékában kinyújtott kézzel álldogáló szegényeknek, szűkölködőknek, az elhagyottaknak, kik állandóan Istenre emlékeztetnek minket. Mindenkinek tartozunk. Tehát az ismeretleneknek is. Nem ismerjük arcukat', nevüket, múltjukat, sorsukat és mégis tartozunk nekik a szívünkkel.

A szeretet egyetemes kötelessége mindenkivel szemben fennáll. Ez a keresztyén vallás tanítása. Ezen parancsolat betartása által mutatjuk keresztyénségünk mélységét és gazdagságát. Aki szereti felebarátját, a törvényt betöltötte, mondja az apostol.

Egy lépéssel tovább megyünk s azt mondjuk, hogy Istennek tartozunk. Tartozásunkat az állapítja meg, hogy mit kaptunk az Istentől. Isten jótéteményéhez tartozik a testi életről való gondoskodás, a mindennapi kenyér, az erő, az egészség és még sok minden. De ezek csak egy kicsi csoportját képezik Isten jótéteményeinek. János apostol Isten szeretetének lényegét tárja eléink ezekben az igékben: Isten szeretete azzal lesz nyilvánvalóvá, hogy egyszülött Fiát elküldte, hogy éljünk általa. Ha így szeretett minket, nekünk is szeretnünk kell egymást. (Ján. I. lev. 4, 9—11.) Isten szeretetének teljessége tehát a lelkünkön való gondoskodásban és a megváltásban nyilatkozik meg.

Ez a segítségül hívott ige megerősíti Pál apostol felfogását. Isten szeretete tőkekihelyezés, az ember szeretete pedig

tartozástörlesztés. A mi szeretetünk Isten iránt az Ó szeretetének visszhangja és visszasugárzása, vagyis hála és viszonzás. Isten szeret engem, nekem is szeretnem kell az Istent.

Istent azonban az emberekben is szeretnem kell. János apostol igéje félreérthetetlen és elszakíthatatlan kapcsolatba állítja ezt a kétféle szeretetet. Az látszanék természetesnek, hogy így fogalmazza intelmét: ha így szeretett Isten minket, nekünk is szeretnünk kell az Istent. Az apostol azonban ezt mondja: ha így szeretett Isten minket, nekünk is szeretnünk kell egymást. Isten szeretetét az emberek iránti szeretettel kell viszonyoznunk. Köztem és az emberek között Isten áll. Isten rám ragyogja végtelen szeretetét s ennek a szeretetnek rajtam keresztül tovább kell sugározódnia az emberekre. Nem szeretem az Istent, ha nem tudom szeretni az embereket. Nem szeretem igazán az embereket, ha szeretetem nem az Isten iránt való szeretetből táplálkozik.

Az apostol intésében figyeljünk a *kell* szóra. Ha így szeretett minket az Isten, nekünk is szeretnünk *kell* egymást. Isten iránt való szeretetünknek emberszeretetté tétele nagy isteni parancsolat. Ez a kapcsolat egyszersmind feltételt is rejt magában, melynek visszaható következménye van. Isten szeretete attól függ, hogy szeretem-e embertársaimat. Ha nem szeretem az embereket, elveszítem Isten szeretetét. Gondoljunk csak az irtalmatlan szolga példázatára, melyben szintén tartozásról van szó.

Senkinek semmivel ne tartozzatok, mondja Pál apostol, hanem csak azzal, hogy egymást szeressétek! Kinek tartozunk tehát? Csak az Istennek! Egyedül Istennek! Az emberekkel szemben fennálló tartozásunk az Isten iránt való tartozásból származik.

Milyen más lenne az életünk, ha megértenénk, hogy szeretetünk mindennapi tartozás, hogy Istennek tartozunk s az emberekkel szemben fennálló tartozásunk Isten iránt való szeretetünkbenől származik.

2. Másodszor azt keressük, hogy miben áll a mi szeretet-tartozásunk törlesztési terve?

A lelkiismeretes adós törlesztési tervet dolgoz ki és megállapítja, hogy milyen részletekben fizeti le adósságát. Vájjon hogyan törlesztjük le mi mindennapi szeretet-adósságunkat?

Meglepő az, amit nem mond az apostol. Nem beszél külön-

leges szeretet-cselekedetéről. Nem említi az irgalmasságot. Hallgat a jótékonyaságról. Nincsen szava az önmegtadásról. Nem öltöztet a lemondás ruhájába. Nem állítja szemünk elé az áldozat kötelességét. Egyáltalában nem szól egyes kivételes esetekről. Mikor a szeretet nagy törlesztési tervét felállítja, a szeretet mindennapi, természetes megnyilatkozásaira gondol.

Azután meglepő az, amit mond az apostol. Felsorolja a parancsolatokat: ne paráználkodjál, ne ölj, ne orozz, hamis tanúbizonyosságot ne szólj, ne kívánj! Mintegy azt mondja: ha naponként megtartod ezeket a parancsolatokat, törleszted a szeretet nagy adósságát. Az apostol felfogásának igazi értelméhez a parancsolat lényegének helyes felfogása vezet el.

A parancsolat emberi méltóságunkat védelmezi. Az erkölcs védelmére vonatkozó parancsolat, az életet, a tulajdont, az adott szó hitelét védelmező parancsolat mindig az emberi méltóságot védelmezi. Tulajdonképpen azt mondja: tartsd meg ezeket a parancsolatokat, mert csak így lehetsz igazi ember! Az ember méltósága, vagyis az ember igazi embervolta nem önmagában, hanem Istenben van biztosítva. A parancsolat megtartására csak Istenben nyerünk erőt. Így azután a parancsolat megtartásával nemcsak saját emberi méltóságunkat védelmezzük, hanem embertársaink emberi méltóságát is elismerjük. Már pedig a szeretet mindig az emberi méltóság elismerését, annak kiépítését és szolgálását jelenti. Ha ezeket a törvényeket így tartjuk meg, akkor emberszeretemben élünk s mindennap törlesztjük nagy adósságunkat.

Mindez pedig azt jelenti, hogy törlesztésem nem valami különleges cselekedet, hanem a mindennapi szeretet által történik. Szeretnem kell embertársaimat és pedig nem önmagukért csupán, nem is önmagamért, hanem az Istenért. Ez a törlesztési terv. Az embereken keresztül mindennap állandóan törleszted Istennel szemben fennálló adósságodat.

3. Harmadszor azt keressük, hogy hogyan teljesítjük fizetési kötelességünket?

Luther figyelmeztet arra, hogy a törvény mély értelme állandó önvizsgálatra indít.

Önvizsgálatunk arra a szomorú eredményre vezet, hogy nem teszünk eleget fizetési kötelességünknek. Megelégszünk a jóakarattal s a tényleges fizetést nem vesszük komolyan. Ha felismerjük is önzésünket, nem igyekezünk azon változtatni. A

kényelmes megoldást választjuk s kötelességeinket nem Isten követelése, hanem az emberek magatartása szerint állapítjuk meg. Nem nézzük Isten szeretetét, melyből következik az emberek iránt való mindennapi szeretetkötelességünk, hanem az embereket nézzük, akik teljesítetlenül hagyják Isten követelését. Az embereket nem önmagukért és nem az Istenért szeretjük. Vagyon, állás, befolyás, érdek szerint alakul ki szeretetünk. Érzésünket az emberek sorsához és viszonyaihoz alkalmazzuk. Mielleg szívvel közeledünk ahhoz, aki nem szorul ránk, de elzárkózunk az elől, kinek szüksége lenne ránk. Tenyerünkön visszük szívünket a gazdag, hatalmas ember elé s rút számítással visszahúzódunk a szegény, eltiport, elesett ember elől. A fehér liliom leszakítására ezer ember is hajlandó, megvédelmezésére kevesen, porból felemelésére talán senki sem. Mennyi mindennapi vétkezés semmisíti meg mindennapi fizetékötelességünket! A szemek és érzékek vétkezése, a pénzügyekben való hűtlenség, embertársaink becsületének, jóhírnevének beszennyezése.

Szomorúan állapíthatjuk meg, hogy a szeretet nagy adóságát nem törlesztjük naponként, hanem azokat új vétkezésekkel állandóan növeljük.

Vájjon mi magyarázza ezt a szomorú helyzetet? Felületes magyarázat lenne, ha azt mondanánk, hogy a társadalomból és az emberek lelkéből kiveszett az éber lelkiismeret, megingott az erkölcsi törvény tekintélye s a bűnökkel szemben meggyengült az emberek ellenálló képessége. Mindez igaz, de nem ebben rejlik az alaphiba!

Fizetési kötelességünk teljesítetlenségének az a magyarázata, hogy hiányzik belőlünk az igazi szeretet. Elfelejtkezünk arról, hogy mi Istennek tartozunk szeretettel. Az emberekre nézünk, ha ugyan nézünk, az emberek szerint állapítjuk meg kötelességeinket, ha ugyan egyáltalában megállapítjuk azokat. Nem látjuk azonban világosan, hogy Isten szeretete nélkül sohasem tudjuk szeretni az embert. Istennel szemben gyakorolt adóságtörlesztés nélkül sohasem tudunk szeretettel fizetni embertársainknak. Mindennapi fizetékötelességünknek azért nem tudunk eleget tenni, mert nem szeretjük az Istent. Azért tudunk csak töredékesen eleget tenni, mert nem az Istent, hanem legfeljebb az embereket szeretjük.

Ez a helyzet mutatja érzésvilágunk teljes rendezetlenségét. Szívünket sokféle érzés hatja át: szeretet, kötelességtudat, hű-

ség, önérzet, becsvágy, erkölcsi érzület. Ezek az érzések azonban különálló életet élnek. Gyökértelenül áramlanak szívünkben. Hiányzik belőlünk egy központi érzés: az Isten iránti szeretet. Pedig ebből kell erősödnie minden más érzésnek. Ez az egyetlen alapérzés, mely rendet tud teremteni az érzések zűrzavarában. Isten szeretete megsemmisíti a bűnös érzelmeket. Tartalommal tölti meg az üres érzéskereteket, felébreszti a még hiányzó, de szükséges érzelmeket és egyensúlyba hozza egymással azokat. Rendet, békességet, kiegyenlítést teremt. Megelőzi a kialakuló szerencsétlenségeket s a kirobbant nagy összeomlások után fel emeli az összetört embert. Sok ember azért pusztul el, vagy azért marad értéktelen, tartalmatlan, kiegyensúlyozatlan, önző, szerencsétlen ember, mert szívében zűrzavar uralkodik, érzései nem tudnak engedelmesen behódolni az Isten szeretetének.

A szeretet mindennapi adósságát tehát csak akkor tudod törleszteni, ha szívedben rendet teremtesz. Szereted embertársadat, mert őt Istenen keresztül nézed. Próbálsz adósságodat törlesztgetni, úgyhogy Isten téged felebarátod életében is megismerhet. Állandóan érzed tehetetlen gyarlóságodat, de ugyanakkor boldogan tudod, hogy Isten az utolsó nagy számadáskor Krisztuson keresztül néz rád, ki helyetted lefizeti mindazt, amit saját erődből nem tudsz lefizetni.

A gyermek három arca.

Gal. 4, 19. Gyermekeim, kiket ismét fájdalommal szülök, míg nem kiábrázolódik bennetek Krisztus.

Forgalmas világáros utcakereszteződésénél hirtelen felemelkedik a forgalmi rendőr keze. Megállnak a hullámzó emberoszlopok. Csikorogva megtorpannak a gépjárművek. Megdermed a kereskedelem rohanása. Kígyózó sort alkotnak a villamoskocsik. Az emeletes autóbusz-óriások fáradtan nyújtóztatják gémberedett tagjaikat. A csomagokkal megrakott szekek meghúzódnak a modern járművek között. A kerékpározók türelmetlenül tekintgetnek előre. Egy percre megáll a rohanó, nyüzsgő élet, mintha kényszerítő parancs nehezednék örült ütemű száguldására. És ekkor a rendőr hirtelen karjára vesz egy pöttömnyi gyereket s átviszi a túlsó oldalra. Magasra emeli a zúgó élet fölé, mint iszap, halál, veszedelem felett tisztán lebegő fehér liliomszálat.

Ez a pillanatfelvétel a gyermek csodálatosan nagy értékről beszél. Körülötte mindennek meg kellene állnia és el kellene csöndesednie, minden fejnek feléje kellene fordulnia, minden akaratnak, féltésnek és szeretetnek hozzá kellene lehajolnia.

De vájjon miben rejlik a gyermek nagy értéke? Mi helyezi őt a családi, nemzeti és társadalmi élet középebe? Mi kényszerít arra, hogy feléje tekintsünk és vele foglalkozzunk?

1. Minden gyermekben három arc szunnyad: a család, a saját maga és a Krisztus arca.

A gyermekben kirajzolódnak a régi családi vonások. Növekedésével mindig észrevehetőbb lesz ez a hasonlatosság. Vizsgálgatják arcát s megállapítják, hogy szeme az édesanyjéé, homloka az édesapjéé, álla a nagyapjára emlékeztet. Lassanként alakján, testtartásán, mozdulatain szintén átütözik a családi hasonlatosság. Lelki képességein is érezhetővé válik ez. Hangjának a színe, beszédmodora, gondolkodása rokonvonásokat mutat. Kirajzolódik rajta a család arca, amint hogy egy nagy ember-

láncozatnak folytatólagos láncszemét képezi. Folytatása a család embersorozatának és kezdete egy új sorozatnak. Régi családi törzs kihajtott új ága. Test a régi családi testből.

A gyermek értékének egyik mutatója ebben rejlik: tagja a családnak, folytatása a család nagy emberlánczatának. Viszi tovább a család életét, nevét és őrzi annak hagyományát. Boldogan, büszkén rátekintenek s elfojtott kíváncsisággal kérdezik: vajjon mi lesz belőle? Talán kiváló tudós, nagy művész, hasznos munkát végző tisztviselő, iparos, vagy az áldott magyar föld munkása. Talán boldog és boldogító hitves, vagy gyermekeket nevelő édesapa. De bármi legyen is, mindenképen kirajzolódik rajta a család arca. Értékét a családi törzs erősítésében, a családi önértzet boldog büszkeségében látják.

A gyermek második arca a saját arca. A családi vonásokhoz új, egyéni vonások húzódnak. Az arcon, a szemekben, a mozdulatokban, a gondolkodásban, az egyéniségben sok minden van, ami csak azé a gyermeké. Beleplántáltatott ugyan egy nagy családi kertbe, de azért mégis, különálló virág. Zúgó erdőségben, terebélyfák között sudárbaszökkenő új fa, és ez az új nem a régi ismétlése, hanem egészen különálló világ. A gyermekben kiábrázolódik a saját arca.

Minden gyermeknek külön célja és rendeltetése van. Vannak álmái és vágyai. Külön joga van az élethez. Reá külön kötelesek várnak. A gyermekben tisztelnünk kell mindazt, ami őt külön világgá teszi és ami az életben való elhelyezkedését számára külön értéknek mutatja. Gyermek, ki tudja, mi lesz belőle? Talán marsallbotot hord tarsolyában. Kicsi tenyerében talán babérfá magját szorongatja. Ártatlan kék szemével talán új szépségeket ismer fel a nagy természetben. Szelíd vonalú szájának beszédétől talán egy nemzet borul tűzbe. Értelme talán a tudomány gazdagításán fog dolgozni.

Ábrázoljuk ki a gyermek saját arcát! Keressük meg képességeit. Ébresszük fel a lelkében szunnyadó tehetségeket s gondoskodjunk azok kiműveléséről. Vizsgálgassuk egyéniségének vonásait. Nevelő munkánkkal legyünk azon, hogy benne önmaga kialakulhasson. Ne legyen tömeg-ember, hanem legyen egyéniség, legyen önmaga!

A gyermekben a harmadik arc a Krisztus arca.

Minden gyermek az Isten teremtménye. Lelkét ne hasonlítjuk a sokszor emlegetett fehér laphoz, mert arra a szülői ház,

az utca, a játszópajtások és a felnőttek, a porból szedett újságlap, az ablakon át kihallgatott beszélgetés nagyon különböző vonásokat rajzoltak. Nincsen tehát gyermek, akit fehér laphoz hasonlíthatnánk. Mondjuk inkább, hogy a gyermek lelke érzékeny fotografáló lemez, mely rejtetten magában hordozza Krisztus örökkévaló arcát. A fotografáló lemez ígélet-kép csupán, azt valóság-képpé kell tennünk. A szülők és nevelők munkája éppen abban áll, hogy a lélek fotografáló lemezén előcsalogassák azt az örökkévaló Krisztus arcot, mely a gyermek elhatározó, örök értékét mutatja.

Krisztus arcának kiábrázolásán dolgozunk, midőn felismerjük, hogy a gyermek Istentől adott lelkében hordozza örökkévaló értékét. Fontos lehet sokféle tehetsége, képessége, ügyessége, külső adottsága. De minden értéke elmúlik, csupán a lelke marad meg.

Isten rábíz valamit arra a gyermekre! Minden gyermek küldetéssel jön a földre. Ez a küldetés azonban mindig az ő lelkével függ össze. Munkája, hivatása, kenyérkeresete különböző lehet, de mindegyiknek eszközzé kell válnia örökkévaló lelkének szolgálatában. Ez a gyermek életében Krisztus kiábrázolása.

Mi adja meg tehát a gyermek örökkévaló értékét? Mi teszi nemcsak természetessé, hanem szükségessé is, hogy a gyermeket olyan magas polcra helyezzük? Fontos a gyermeknek családi kapcsolata. Fontos, hogy ő a múlt összefutó fénye s a jövőendő elinduló sugara. Ábrázolódjék ki tehát rajta a család arca. Legyen folytatása a múltnak és megalapozója a jövődőnek. Legyen derék, kiváló, becsületes, jó gyermek, jó férj és feleség, tiszteletreméltó édesapa és édesanya. Azután fontos a gyermek egyéni értéke is. Mindent el kell követnünk, hogy a gyermeknek önmagában rejlő értéke kiműveltessék. Legyen magában is értékes! Ne csak a családjá vállán emelkedjék magasba, hanem önmaga értékével is. Ábrázolódjék ki rajta a saját arca. De a gyermek igazi értéke Istenben van elrejtve. Istenben való értéke viszont akkor válik valósággá, ha Krisztus kiábrázolódik rajta. Felismerjük a három gyermekarc egymással való kapcsolatát is. A gyermek annál értékesebb lesz családjára és önmagára nézve, minél erőteljesebben kiábrázolódik rajta a Krisztus.

2. A második kérdés: mit kell tennünk, hogy a gyermek kiábrázolódjék a Krisztus?

Ez a kérdés a gyermeknevelés csendes műhelyébe vezet,

melyben minden munka annak az igazságnak megismerésével kezdődik, hogy a gyermek nemcsak a családé, az egyházé, a nemzeté, hanem egyszersmind a Krisztusé is. A gyermeket úgy kell nevelni, hogy rajta kiábrázolódjék a Krisztus. Ez pedig azt követeli, hogy a gyermek lelkével törődjünk.

Sok szülő nevelő munkája kimerül gyermekének az életre előkészítésében. Gondoskodnak egészséges testi fejlődéséről, lelki tehetségeinek kifejlesztéséről. Megnyitják előtte a magasabb iskolákat. Diplomát adnak kezébe, műveltségét kidolgozzák. Képesítik arra, hogy becsületes, munkás életet éljen s valamikor a társadalom hasznos tagja legyen.

Sok szülő azonban azt gondolja, hogy ez a feladat önmagában is megoldható, anélkül, hogy figyelemmel lennénk a gyermek lelkébe jegyzett Krisztus arcra. Elfelejtjük, hogy a gyermek a Krisztusé. Legfőbb nevelői kötelességünk tehát, hogy őt istenfélelemre és vallásos életre neveljük. Ki kell érlelnünk benne azt a meggyőződést, hogy becsületes, áldásos, értékes, boldog és boldogító életet csupán Krisztusban élhet.

Ez a szülői feladat megosztható, de magadtól el nem hárítható kötelesség. Megosztható, mert nemcsak a szülői ház végzi, hanem az iskola, a templom, a lelkitanítók is segítenek azt elvégezni. De magadtól el nem hárítható kötelesség, mert akár mennyit végezzenek el belőle mások, a te számodra mindig csorbitatlanul fennáll az egész kötelesség. Elsősorban és mindig, elejétől végtől-végig, függetlenül életkortól és körülményektől, a te feladatod az, hogy gyermekedet megajándékozd Krisztussal. Nem háríthatod át másra ezt a munkát, mert annak elvégzésére téged közvetlenül az isten kötelezett. Nem mondhatod, hogy a nevelés ezen része a lelkész, a vallástanító, az egyház feladata, mert jóllehet Isten az egyházba nevelőmunkásokat rendel, téged ezzel nem ment fel szülői kötelességed alól. Te Krisztussal tartozol gyermekeidnek.

Ezt a feladatodat sokféleképen szolgálhatod. Családi otthonod levegőjének Krisztusról kell beszélnie. Szülői életpéldának Krisztushoz kell vezetnie. Törődnöd kell gyermeked lelkével. Nem szabad megelégedned erkölcsi tanításokkal és erkölcsi példával, hanem meg kell éreztetni a gyermekkel a hit pótolhatatlan értékét. Ebben a tekintetben is saját életed a legnagyobb nevelőérték. Az a kérdés, hogy lát-e és hall-e gyermeked téged imádkozni? Lát-e téged bibliát olvasni? Látja-e, hogy vasárnaponként

magadra öltöd ünnepi ruhádat, azután templomba mégy lelketed ünneplőbe öltöztetni? Lát-e téged oltár előtt bűnbánó szívvel le-roskadni? Életfelfogásodon, a dolgok és események megítélésén meglátja-e, hogy Istent szüntelen magadban és magad felett érzed? Azután nézd meg az ellentétes kérdéseket is. Nem lát-e olyasmit gyermeked, amivel őt elszakítod Krisztustól? Meggondolatlan szó, sikamlós tréfa, rossz példa, önzés, gyűlölködés, igazságtalanság és szenvedély nem vetnek-e árnyat gyermeked lelkére és nem teszik-e lehetetlenné, hogy Krisztus kiábrázolódjék rajta?

Sokat beszélünk arról, hogy a gyermek magaviseletéért, cselekedeteiért, elhatározásaiért számadással tartozik szüleinek. De hallgatunk arról, hogy nevelő munkájáért a szülő is felelősséggel tartozik gyermekének. Pedig bizonyos, hogy a gyermek valamikor számon kéri szüleitől, hogy mi tettek és mit mulasztottak el. Talán összetört, boldogtalan élete romjain kéri számon, hogy miért csak kenyeret, ruhát, diplomát, otthont biztosítottak néki és miért nem ajándékozták meg őt az élő Krisztussal? Egykor azután Isten elé állunk és néki is számot kell erről adnunk. Azért ismerjük fel a gyermek igazi értékét s szülői gondossággal munkálkodjunk, hogy Isten gyermekévé legyen. Kedves lehet a szívnek, ha azt mondják, hogy a gyermek hasonlít szüleihez, avagy megállapítják: egészen más, egy különálló teremtmény! De megnyugtató boldogságot egyedül Isten szava adhat: ezen a gyermekén kiábrázolódik a Krisztus!

Isten temploma.

1. Kor. 3, 16—17. Nem tudjátok-e, hogy ti Isten temploma vagytok és az Isten lelke lakozik bennetek? Ha valaki az Isten templomát megrontja, megrontja azt az Isten. Mert az Istennek temploma szent, ezek vagytok ti.

Az emberi élet nagy kérdés-összességében feleletre vár a test és a testi élet kérdése. Benne látják sokan a két ellentétes életelv: az ég és föld, a mulandó és örökkévaló szembekerülését. Az emberek nagyrésze ennek ellenére teljesen tájékozatlanul áll ezekkel a kérdésekkel szemben. Számolnak életük egyik-másik kérdésével, igyekeznek megoldani különböző ellentéteket, megkeresik az élet szépségét és ígérését, elkerülik annak szennyét és nehézségét, de magával az alapkérdéssel nem törődnek.

Némelyek a test és testi élet titkát azzal akarják megoldani, hogy a testet már magában is veszedelmes rossznak s a testi életet bűnösnek bélyegzik. Abban látják az ember kötelességét, hogy megölje a testet minden követelésével és szenvedélyével együtt. Azzal indokolják elgondolásukat, hogy a test csak valami alacsonyrendű dolog s annak a világmindenségben nincsen nagy jelentősége. Mulandóságnak alávetett valami, ami éppenúgy eltűnik és megsemmisül, mint a természet világának minden alkotórésze. Semmivé válik, mint a rügyből szétterülő falevél, zörgő harasztta sárgul, mint a gyümölcsben meghaló virág és sötétségbe merül, mint a felhőbbe temetkező napsugár.

Ez a felfogás megteremtette az oszlopszentek és önkorbácsolók seregét s benépesítette a kolostorok celláit. Kiformálta azt az életeszmenyt, mely Istennek tetsző cselekedetnek látja, ha kőpárnán alszik, facsaró vízzé áztatja vélomát s korbáccsal félholtra sanyargatja testét a kereszt oltára előtt.

A második felfogás nemcsak értékeli, hanem túlértékeli a testet és a testi életet. A testet egyedülvaló értéknek tekinti, annak tagadhatatlan valóságával szemben bizonytalannak látja a lelket. Azonosítja azt magával az étellel. Benne látja az élet

értelmét, gyönyörét és célját. Számára a test az egyetlen megfogható bizonyosság a holnap bizonytalanságaival szemben. Ma élünk, holnap meghalunk, együnk, igyunk! Ebből a felfogásból következik azután az ember ama tévedése, hogy az önállóvá és egyedülállóvá tett testet saját korlátlan tulajdonának tekinti s kénye-kedve szerint rendez be testi életét.

A két szélsőséges felfogás ugyanazon eredményre vezet. Az első a test megölésével akarja az élet királyává tenni a lelket, de ugyanakkor megtagadja Isten teremtési törvényét. A második a lélek megölése árán királlyá teszi a testet, de ugyanakkor megsemmisíti a test isteni értékeit is.

A test és testi élet nagy kérdései csak Istennel kapcsolatban oldhatók meg. Egyedül Isten az, aki megmutatja a test igazi jelentőségét s megállapítja a testi élet korlátait. Ezt pedig olyképpen cselekszi, hogy egymás mellé állítja a két egyformán fontos életelvet: a testet és a lelket s ebben a kettősségben megvilágítja az érzéki és lelki világ kapcsolatát. De megvilágítja azt is, hogy a test és lélek együtt teszik nyilvánvalóvá Isten teremtő akaratát s azok egyedül Istenben válnak egységgé és életteljességgé.

Pál apostol három kérdésre válaszol. Megmondja, hogy 1. mi az emberi test értéke? 2. mi a testtel szemben a mi kötelességünk? és 3. miben állapítja meg Isten a testi bűnök büntetését?

1. Mi az emberi test és mi annak értéke?

Az apostol elvont meghatározás helyett egy egyszerű szemléltető képet használ. A test az Isten temploma. Közelebb vezet a hasonlat értelméhez annak megállapításával, hogy a testet Isten templomává Isten benne lakozó lelke teszi.

A test tehát Isten temploma. A templom kőből, téglából, homokból, fából, vasból, szóval mulandó anyagból épül. Jelentőségét azonban nem ez a sokféle anyag, hanem az adja meg, hogy az Isten lakása. Amint a templomot nem a megépített falak, avagy a hozzáépített torony, nem a homlokzat művészi kiképzése, avagy az egész épület stílusa teszik templommá, hanem a szent Istennek benne lakó lelke, úgy az ember teste nem önmagában, hanem a lélekben bírja jelentőségét. Ebből következik, hogy az ember nem teheti testét az érzéki élet börtönévé, hanem azt templommá kell tennie. Templommá az ember teste Isten lelke által lesz. Figyeljük meg az apostol megállapítását: Ti Isten temploma vagytok és az Isten lelke lakozik bennetek!

Tehát: Isten lelke teszi a testet templommá. Nem az erkölcs, nem a megtartóztatás, nem a test fegyelmetség, hanem az Isten. Egyedül az élő Isten teszi templommá testünket. Az erkölcs lehet a kor terméke, mely változó szellemáramlatok hatásait hordozza magán. Az erkölcs lehet egyszerű megszokás vagy ízlés, emberi felfogás vagy kikényszerített irányzat. Amit a tegnapelőtt erkölcsnek tartott, azt a holnapután kigúnyolhatja. Amit a ma életének törvényévé tett, azt a holnap nevetséges ostobaságnak ítélni. Az emberi gondolkodásra és korfelfogásra támaszkodó erkölcs csak gyenge alapot ad a test és testi élet megítélésére. Éppenígy elégtelen a test igazi lényegének biztosítására a megtartóztatás és önfegyelmetség. Nekünk Istenre van szükségünk, mert csak ő teszi testünket templommá.

Isten temploma vagyunk, mert Isten teremtett minket. Isten nem teremtheti az emberi testet bünbarlanggá, vagy gyönyörtanyává, Ő csak templommá építheti azt. Ő teremtette testünket, Ő teremtett egyenestartású, erősnövésű, csodálatos csontszerkezetű emberré. Izommal, inakkal, hússal, bőrrel megépített. Ő teremtette tagjainkat: kezünket, lábunkat, Ő teremtette érzékszerveinket: szemeinket, füleinket. Természetes szükségképen következik Isten teremtéséből, hogy mi az Ő tulajdona vagyunk. Megteremtett, földreküldött és életre képesített minket, de testünkre vonatkozó tulajdonjogát fenntartotta. Mi tehát testünknek csak sáfárai vagyunk. Ha nem becsüljük azt meg, Isten tulajdonát károsítjuk. Ha beszennyezzük tisztaságát, meggyalázzuk Isten tulajdonát.

Isten határozott céllal teremtette az ember testét. Azért teremtette meg, hogy azt a tiszta isteni élet eszközévé tegye. Ebből a szempontból is sokat megmagyaráz az a megállapítás, hogy a test Isten temploma. A testi életnek is van oltára: maga az élő Isten. Van tisztán áramló levegője: Isten igéje. Vannak határoló falai: a testi kívánságokat szabályozó lélek. Van őrizője: a lelkiismeret. Vannak világító, bepillantást engedő ablakai: a cselekedetek.

Az apostol olyan alakban közli a testre vonatkozó megállapítását, hogy szavaival felráz, öntudatra ébreszt, vádol és korbácsol. Nem tudjátok-e, hogy ti Isten temploma vagytok? Kijelentésének különleges súlyt ad ezekkel a szavakkal: nem tudjátok-e?

Ez az első követelés, amit szívünkbe kell vésnünk. Legyünk

tisztában a test igazi jelentésével: Isten temploma az. Vigyázzunk a testi élet igazi lényegére: annak templomi, életnek kell lennie. Figyeljünk a test és testi élet örök követelésére: az csak Isten által lehet templom és templomi élet. Vegyük komolyan ezeket a kérdéseket: ítélet alá kerülünk!

2. Testi életünkkel szemben fennálló kötelességeinkről is szól az apostol. Istennek temploma szent, ezek vagytok ti! Kötelességünk testünk tisztaságát megőrizni.

Ez a követelés állandó harcot jelent a test és lélek között. Örökös, nehéz, vértelen küzdelem ez, melyben a lélek és üdvösség a tét. Ezen fordul meg, hogy az ember király lesz-e, vagy rabszolga, lerombolja-e Isten templomát, vagy a lélek által megőrzi azt.

Ma a templomrombolás korát éljük. Sokak számára a test elveszítette erkölcsi jelentőségét. Szabad birtoka az emberi szenvedélynek és gyönyörnek. Nyíltan vagy rejtetten tombol a test kultusza. Piacokon, utcákon, mulatóhelyeken, puha selymes otthonokban orgiázik a test bálványimádása. Elmosódnak a testi élet erkölcsi korlátai. Jellemző vonásokat mutat évre vonatkozólag az emberek általános felfogása. A becsület fogalmából kiveszik a testi életet. Fontos a pénzkérdésben való hűség, a sérelem megfelelő megtorlása, a becsület látszatának megvédelmzése, de a nemi életben mutatott hitványság nem érinti az ember jellemét. Tépett becsülettel, bemocskolt tisztességgel nem élhetnek az emberek, de testi életük szennyével akadály nélkül emelkedhetnek magasba s akár közéleti vezérek lehetnek milliók felett. Ebben az irányban a társadalom ítélőképessége alszik és erkölcsi lelkiismerete hallgat.

Az erkölcstelen élet következményei megrázó tragédiákban szólnak meg. Szétdöntött családi otthonok, apák bűnéért bűnhődő gyermekek, letört fehér liloméletek, erkölcsi és testi betegségek borzalmas képsorozata megrázó dolgokat beszél erről a kérdéstről. Megriad a lelkünk, ha végigtanulmányozzuk az erre vonatkozó statisztikai adatokat, avagy a kórházakban meglátogatjuk a testi-, lelki-, erkölcsi- és ideg-élet szánandó roncsait. Különbözik korunk hangulata és életiránya is az érzékenység bélyegét hordozza magán. A divat, a szórakozás, a megengedett dolgok korlátainak kitérítése, a társasélet hangja, a családi fegyelmezés meglazulása, a fiatalság szabadossága egy-egy vonással szintén hozzájárulnak az általános képhez.

A test és testi élet erkölcsi jelentőségének elhalványulását mutatja az öngyilkosok ijesztő száma. Az emberek szabad tulajdonuknak tekintik az életet, mellyel tetszés szerint rendelkeznek. Elvetik maguktól, mint az elnyűtt ruhadarabot. Lerázzák magukról, mint a teherré váló munkát. Elfelejtkeznek a teremtő és munkát kijelölő Istenről, ki őket a földre küldte, számukra feladatokat jelölt ki és őket egykor ítélőszéke elé állítja, mintha egyáltalában nem lenne élő Isten felettük. Az öngyilkosságban látják életük könnyelműségének megoldását. Egyetemes hatású gyógyszernek tekintik, mely végül is minden megoldhatatlan nehézségen átsegíti őket. A szenvedélyek karjai közé vetik magukat! A mának élnek, a gyönyört kergetik, beletemetkeznek az érzéki élvezetek fertőjébe, megtagadják családjukat, élettársuk és gyermekeik jövődjét, eladják becsületüket, piaci árucikké teszik tisztességüket. Mindezt könnyen megteszik, mert végső megoldásként ott van előttük az öngyilkosság.

Tagadhatatlan, hogy az öngyilkossági esetek állandó növekedése mögött sok másféle nyomorúság is meghúzódik: gazdasági helyzet, munkanélküliség, betegség, idegtépelt emberek ellenálló képességének hiánya. De közös forrásuk mégis a test és a testi élet erkölcsi jelentőségének elhomályosodása. Az apostol szava belesüvíti beteg társadalmunkba: Nem tudjátok-e, hogy ti Isten temploma vagytok és az Isten lelke lakozik bennetek! Azután erőteljesen felhangzik Isten erkölcsi törvénye: egyedül az Ő lelke teszi a testet templommá és a testi életet templomi létté! Ha hiányzik Isten lelke, megszűnik a test templom lenni és a testi élet érzéki vágyak rabságába görnyed!

3. Pedig Isten büntetése bizonyos. Ezt a büntetést az apostol így fejezi ki: Ha valaki az Isten templomát megrontja, megrontja azt az Isten.

Ez az ige kifejezi azt az igazságot, hogy a természeti törvényben Isten az Ő erkölcsi törvényét is kijelentette s az embert saját cselekedetével bünteti. A testi élet erkölcsé ellen vétkezők saját testi és lelki életükben hordozzák büntetésüket. Elrémül-nénk, ha a kórházakból, családokból összegyűjtenénk ennek az igazságnak a bizonyágtevőit.

De többről van szó, semmint a vétkezők önmagukban hordozott büntetéséről. A testi élet bűnösei gyermekeikben és nemzedékeikben is bűnhődnek. Valósággá válik Isten szava: megbüntettem az apák bűneit harmad- és negyed nemzedékig! Az ő

bűneikért bűnhődnek ártatlan gyermekeik, unokáik, dédunokáik. Tönkretett életek, szétdőlt családi boldogságok rettenetes átokként hullnak vissza a vétkező elődök sírjára!

Ez csak a földi büntetést mutatja. Ez még csak arról beszél, hogy a templomromboló embert megrontja az Isten. De azután következik az utolsó ítélet. Feltámasztott testével hogyan áll majd ítélőszék elé az, ki lelkének templomából kiűzte a lelket? Hogyan tekint Istenre, kinek szeme bujálkodásra tárult, szíve érzéki vágyakat hordozott, agya szennyos gondolatokat forgatott? Megrontja azt az Istent

Iktassuk életfelfogásunkba Isten törvényét. Szakítsuk ki magunkat abból a hazug felfogásból, hogy testünk csak földi életünk eszköze s annak nincsen köze az örökkévalósághoz. Tisztítsuk meg életünket az érzékiség sokféle bűnétől. Keressük Isten kegyelmét, hogy az ő segítségével testünk a lélek temploma legyen és mi magunk Isten templomává lehessünk.

Ezt izeni nekünk az apostol szavával a szent Isten: „nem tudjátok-e, hogy ti Isten temploma vagytok és az Isten lelke lakozik bennetek? Ha valaki az Isten templomát megrontja, megrontja azt az Isten. Mert az Istennek temploma szent, ezek vagytok ti!”

Ezek vagyunk-e mi?

Imádkozásra készülés.

Luk. 18, 10. Két ember méné fel a templomba imádkozni: az egyik farizeus és a másik vámszedő.

Szomorú valóság, hogy a legtöbb imádság még megszületése előtt meghal. Ennek a megállapításnak látszólag ellentmond az imádság általános elterjedettsége. Még a közömbös emberek is megrezdülő emlékezéssel gondolnak gyermekkoruk imádságaira. A gúnyolódó vallástalanok is nagy csapáskor, gyermekük halálos ágyánál, vagy fenyegető veszedelemben kétségbeesve sikoltanak: Isten segíts! A vallásos embereknél pedig általános életszükségletet jelent az imádkozás. Reggel, este, nehéz munka előtt, vagy szenvedésben imádságot mond ajkuk. Az imádkozás annyira életfeltétele a vallásos életnek, hogy azt a lélek lélegzetvételének szoktuk nevezni.

És mégis, kevés imádság nevezhető igazi imádságnak. Soknál csak a hang, a forma, a külsőség sejteti az imádságot, de annak lényege hiányzik. Ezért azután a legtöbb imádság születése előtt meghal.

Ennek a szomorú valóságnak egyik magyarázatát abban látjuk, hogy az emberek az imádkozást kiszakítják az élet teljességéből. Időbelileg különálló cselekménnyé teszik s elválasztják az ember állandó életnyilvánulásaitól. Ennek legjellemzőbb bizonyítéka, hogy nem érzik az imádkozásra készülés szükségét. Egyszerűen elkezdnek imádkozni és nem kérdezik, hogy vajjon elészültek-e az imádkozásra. Ezeket utoléri a készületlenül imádkozó farizeus sorsa, melyet Jézus oly megrázó vonásokkal rajzol elénk.

A farizeus és publikánus története a templomban történt eseményeket mondja el. Mi most a történetnek a farizeus és publikánus hajlékában lepergett elmondatlan részét kutatjuk. Azt kérdezzük, hogy mit tett a farizeus és publikánus, mielőtt elindultak a templomba imádkozni?

Az imádkozásra készülésnél két kérdésre kell felelnünk:

1. Kicsoda az Isten, akihez imádkozni akarunk? 2. Ki vagyok én, aki imádkozom.

1. Az imádkozásra előkészülésnél először azzal kell tisztába jönnünk, hogy ki az Isten, akihez imádkozni akarunk?

A farizeus és publikánus megegyeznek abban, hogy számukra Isten nem elvont vallási fogalom, hanem élő személy. Élő személy, akinek van akarata, ereje, érzése, gondolata, elhatározása, ítélete. Az előkészülés első mozzanata tehát az a tudat, hogy nekünk élő Istennel van dolgunk. Érzékeinkkel nem láthatjuk, nem hallhatjuk, nem tapasztalhatjuk meg, de azért ő mégis örökkévaló élő személy. Láthatatlansága, érzékfelettsége és testnélkülisége nem érinti élő voltát, sőt mindez hozzá tartozik lényének teljességéhez.

Isten élő voltát egészen köznapi valóságban kell értelmeznünk. Az az Isten, kihez imádkozni akarunk, mint személynél élőlény áll előttünk. Megnyugtatja rajtunk tekintetét, ismer minket, látja minden cselekedetünket, gondolatunkat és érzésünket. Semmi sincsen elrejtve előtte. Kezében tartja életünket. Igazgatja jövőnk kialakulását. Mindennel rendelkezik, amire szükségünk van. Jól tudja, hogy mi van imádságunk mögött és mennyi őszinte érzés, gondolat, vágyódás lüktet szavainkban. Imádságunk hallgatása közben csendesen megszólal: Jól van gyermekem! Avagy így szól: hazugságot mondasz, miért akarsz engem ármítani?

Jóllehet a farizeus és publikánus egyformán élő személynek hiszik Istent, mégis felfogásuk között nagy különbség van.

A farizeus a szövetség Isténét látja benne. Valamikor népén keresztül szövetséget kötött vele az Isten és ő most ezen szövetség alapján áll. Isten parancsolt neki és ő engedelmeskedett. Isten követelt tőle és ő azt teljesítette. Isten bizonyos feltételek mellett ígéretet tett neki, ő a feltételeket megtartotta és most követeli az Ígéret beváltását. Az ő elgondolása szerint Istenhez való viszonya a szövetség kettősségén alapul. Én ezt adom, te pedig ezzel tartozol.

Nem ismerjük-e fel a történet szereplőjében a farizeusi vallásosság örök típusát? Sokan ilyenféle szerződéses alapra helyezkednek Istennel szemben. Azt gondolják, hogy közöttük kettős elszámolási viszony van. Isten követeléseket és feltételeket szabott eléjük, ők azt teljesítették és időnként ennek cselekedetekben megnyilvánuló elismerését követelik. Számadási

könyvvél kezükben lépnek Isten elé s azt mondják: én ilyen vagyok, ezt tettem, ilyen az életem, a gondolatvilágom, ezek az áldozataim, így munkálkodtam a közügyért és az emberekért, elvárhatom tehát, hogy kérésem teljesíttessék. Ez a vallásosság hasznosítása és az Isten kisajátítása az önző ember számára.

Imádkozásunk előtt fontoljuk meg, hogy milyen Isten elé indulunk? Van-e jogunk követelődzve úgy lépni eléje, hogy kezünkben lobogtatjuk beváltásra bemutatott váltónkat?

A publikánus szeme előtt Isten bírói arca jelenik meg. Lelkére nehezedik bűneinek sokasága. Minden bűn egy-egy adósság, neki pedig annyi bűne van, hogy adóssága összecsap feje felett. Rendbe kell hoznia számadását az Istennel. Az ítélet fagyasztó orkánja süvít mellette s megremegő lélekkel belepillant a kárhozat sötétségébe. Szeretne imádkozni, de szívére ránehezedik a halál félelme. Egyetlenegy hat lelkére csendesítőleg. Vannak pillanatai, midőn Isten bírói arcán meglátja a megbocsátó mennyei atya vonásait.

Imádkozásunk csak akkor lehet igazi, ha az igazi Istenhez imádkozunk. Az igazi Istenhez pedig csak Krisztuson át juthatunk el. A teremtő Isten fenségeseen zord személye hatalomról, erőről, tervszerűségről, örökkévalóságról beszél. Hozzá csak így szólhatunk: tedd meg, hiszen mindent megtehetsz! A gondviselő Isten jóságos arcáról szeretet, hosszútűrés, irgalmasság sugároznak reánk. Csak azt mondhatjuk néki: tarsd kezedben az én életemet is! Istennek a gondviselés oldaláról való megvilágítása azonban gyakran egyoldalú érzelmi vallásosságot eredményez. Jóságának és gondoskodásának végtelenségét végül annyira természetesnek tartjuk, hogy az imádkozást is feleslegesnek érezzük. Csak éppen vallási jólneveltségből köszöntünk rá boldogan az Istenre, mint könnyesszemű unoka a jóságos nagyapóra, kinek keze mindig ajándékoz és simogat. Krisztuson keresztül azonban eljutunk a megváltás Istenéhez. Az az Isten lép elénk, ki mindent a lélek megmentéséért cselekszik. Évezredek óta neveli az emberiséget, hogy Krisztus keresztségében megismerje az igazi Istent. Allandóan vezeti és neveli az embert, hogy megértse a lelkébe jegyzett isteni bélyeget s Isten munkáját saját üdvösségére vonatkoztassa.

A Krisztusban önmagát kijelentett Istenhez készülünk imádkozásra. Előtte akarjuk feltárni lelkünket. Neki akarjuk elmondani nyomorúságunkat, kételyünket, örömünket, szükségletün-

ket. Kezébe akarjuk elhelyezni büntől beszennyezett szívünket. Tőle akarunk kérni erőt, segédelmet és megtartást.

Az imádkozásra előkészülés első feltétele tehát, hogy helyesen ismerjük meg azt az Istent, akihez imádkozni akarunk. Rossz úton járunk, ha arcát meghamisítjuk. Helytelen irányba indítjuk el imádságunkat, ha nem a Jézusban megjelent Istenhez imádkozunk.

2. Az imádkozásra készüléskor a második kérdés: ki vagyok én, aki imádkozni akarok?

Lépünk be a farizeus és publikánus házába, mielőtt azok elindulnának a templomba.

A farizeus külsőségeiben mutatkozó csendes méltósággal tölti el az előkészülés óráit. Magára ölti ünnepi talárját. Homlokára illeszti imaszalagját s közben halkán mormolja az előírt fohászt. Tükörbe tekint s meglegegedetten szemléli önmagát. Csendes lépegetéssel végigmegy lakásán s vigyáz arra, hogy indulásának pontos idejét el ne mulassza. Végre elindul. Emelt fővel halad az utca embersokadalmán át. Tekintélytartó magatartásával magára vonja az emberek figyelmét s kierőszakolja azok tiszteletteljes üdvözlését. Belép a templomba, megáll a szétlebbenő függönyök előtt, büszkén körülhordozza tekintetét, azután az oltár elé siet.

A publikánus imádságra készülése egészen más volt. Éjszakai álmát nehéz gondolatok üzték tova. Lehunyt szemmel ébren feküdt s egyszerre úgy látta, mintha az elrekesztett ajtón át ágya fejéhez lépett volna édesapja ezzel a szóval: mivé tetted nevünket, miért gyaláztad meg hitünket? Hallotta édesanyja remegve szálló sóhaját: miért csúfoltad meg szívem imádságát? Köröskörül sápadt árnyalakok közelednek feléje: özvegyek, árvák, tönkretett emberek, kiket vámszedő asztalánál kifosztott. Bűnök, átkok, sikoltások életre ébrednek emlékezetében s kőzáróként zuhognak rája. Mikor ráköszönt a reggel, szíve riadtan kalapál, homlokán hideg verejték gyöngyözik. Arca sápadt, szeme vérekes, ajka remeg. Földreveti magát, öklével fejét veri, patakozó könnyeit alig győzi törölni, jajgatva Isten nevét kiáltja. Ez az előkészítése az imádkozásra. Azután magára ölti egyszerű ünneplőjét és kilép háza ajtaján. Halk léptekkel a házfal mellett surran. Elkerüli az emberek sokaságát, melléktutácson át siet a templomba. Lehajtott fejjel belép s meghúzódik egy sötét szögletben.

A farizeus és publikánus így készültek imádkozásukra.

Imádkozásra készülésünk mindig attól függ, hogy minek tekintjük önmagunkat. Ha készületlenül, vagy csak külső készülettel lépünk Isten elé, akkor elbizakodottan igaz embernek tartjuk magunkat. Ha kétségbeesve, összetörve, reménytelenül készülünk imádkozásunkra, akkor halálraítélt, kegyelemre érdemtelen embernek érezzük magunkat. De ha Krisztuson át meglátjuk az üdvösségünkön munkálkodó örökkévaló Istent, akkor bűnös, bűnbánó, kegyelmet kereső embernek érezzük magunkat, ki boldog bizalommal helyezi életét Isten atyai kezébe.

Az imádkozásra előkészülés vallomástétel önmagunkról. Mindennap újra átérzem annak bizonyosságát, hogy életem vétekekkel teljes, nekem nincs igazságom és nincs követelni valóm. Méltatlan vagyok az irgalmasságra és kegyelemre. Jézus által azonban jogom van az Istenhez járulásra. Ajkamra vehetem az imádság szavát s feltárhatom szívemet mennyei Atyám előtt. Nem leplezek semmit, nem szépítgetem magamat. Viszem vérző szívemet, hasogatott lelkemet, mert Jézus nekem erre jogot ad.

Emberi mivoltom második sajátossága, hogy lelkem sóvárog Isten után. Tudom, hogy mindent elnyerhetek az ő kegyelméből, de azt is tudom, hogy kegyelme nélkül el kell pusztulnom. Érzem az élet követeléseit. Tudom, hogy ezen a földön emberek közt élek, kezemmel, agyammal a mindennapi kenyérért dolgozom, sok mindenre szükségem van s ezeket Isten nélkül, saját erőmből biztosítani nem tudom. Mégis állandóan érzem, hogy ezen szükségleteimen túl, lelkemnek is vannak örökkévaló követelései. A lélek pedig nagyobb a testnél és a lélek szükséglete égetőbb minden földi szükségletnél. Sóvárgok Isten után, mert egyedül nála található bocsánatot, lelkem számára erőt, megtartást, életet és üdvösséget.

Emberi mivoltomnak egy másik jellemzője, hogy bizonyos vagyok Isten kegyelméről. Az az Isten, akit én a megfeszített Krisztusban megismertem, nem hagy engem elveszni. Jézus azért hullatta váltságvérért a Golgota halmán, hogy fehérre mossa bűnös lelkemet és megtisztítsa életemet. Ha pedig Jézus Krisztus áldozati életében a legdrágábbat elnyerem, akkor Isten hogyne adna meg nekem minden egyebet. Ha nekem ajándékozza Krisztus által a mennyei üdvösséget és örökéletet, hogyne adná nekem mindazt, amire ezen a földön szükségem van.

Emberi mivoltom jellemzője tehát a vallási tisztánlátás, mely

világosító napsugárként elárasztja lelkemet és életem minden rejtett zugát. Világosan látom Isten arcát és önmagamat. A ket-tőből megértem Istenhez való viszonyomat. Kicsi pontocska va-gyok csupán a mérhetetlen világmindenségben, de Istenhez való-kapcsolatom által az ő gondviselésének legfőbb tárgya vagyok. Külön világ vagyok, különálló érték. Minden, ami a világmin-denségben történt és történik, azért történt és történik, hogy Isten üdvözítő munkája rajtam végbemenjen és én Isten örökké-való dicsőségét szolgáljam. Ez azonban nem általam, hanem Isten által történik, nem emberi erővel és munkával, hanem Isten lelkével és kegyelmével.

Az imádkozásra készülés tehát állandó lelkipészültséget kö-vetel. Akkor készülünk hívő szívvel imádkozásra, ha belső éle-tünket Istenhez formáljuk s ezzel magunkat állandóan imádko-zásra hangoljuk. Még el sem indultunk Isten felé, még szóra sem nyitottuk ajkunkat, szívünk mélyén csodálatos melódiát muzsikál Augustinus szava: add nekem, Uram, saját magadat, mert ha minden teremtett dolgot nekem ajándékozol is, nélkü-led kielégítetlen marad a lelkem.

Az imádkozásra előkészülés komoly vágyódás és szent el-határozás, hogy imádkozásunkkal Istent a magunkévá tegyük.

Kérjétek, amit akartok!

János 15, 7. Ha én bennem maradtok és az én beszédeim bennetek maradnak, kérjétek, a mit csak akartok és meglesz az néktek.

Az ember első és utolsó életnyilvánulása a kérés. Az újszülött ajkának első sívítása érthetetlen kérés, s a haldokló utolsó sóhaj-tása szinten érthetetlen kérés. A kettő között a kérések hosszú sorozata tölti meg az ember életét. Senki sem él kérés nélkül. Életünk a magunkban hordott gyarlóság következtében úgy van beleágyazva az emberek életébe, hogy akkor is kérésekre szorulva élünk, ha azt a kérések elmondásával nem valljuk be.

A kérés sokfélét rejt magában. Benne elismerjük gyarlóságunkat és másra utaltságunkat. Elismerjük szükségleteinket, valamint azt is, hogy azok kielégítése nem tőlünk függ és nem általunk történik. De elismerjük azt is, hogy kérésünk teljesítésére képes és hajlandó az, kihez azt intézzük. A kérés mindig alázatos fejhajtás, szükséglet bevallás, bizalomnyilvánítás és boldog felfelétekintés.

Az imádság lényeges alkotórészét képezi a kérés. Nincsen kérésnélküli imádság. Ha szavakban semmit sem kérnénk, mindig kérjük imádságunk elfogadását.

1. Sokan feleslegesnek tartják a kéréseket. Isten mindenható bölcsességének sérelmét látják abban, hogy kéréseinkkel befolyásolni akarjuk elhatározását, holott Ő nálunk jobban ismeri szükségletünket. Szerintük az imádság legyen hálaadás és magasztalás, de ne legyenek benne kérések. Mások feleslegesnek tartják a kéréseket, mert azok csak általánosságban mozoghatnak. Ha részletekbe mernénk bocsátkozni s tényleges szükségleteinket felsorolnánk előtte, vétkeznénk Isten tekintélye ellen. Hivatkoznak azután arra is, hogy a kérések megnyitják az emberi követelések zsilipjét s azt az önáltató, hazug elgondolást erősítik lelkében, hogy kéréseinket Istennek teljesítenie kell s Isten csupán ezzel bizonyítja az Ő istenvoltát.

Ezekkel az aggodalmakkal szemben állapítsuk meg, hogy az imádságban miért van szükség a kérésekre.

Szükség van a kérésre Isten szempontjából. Az imádságban, közvetlenül szólunk Istenhez, éppen azért megengedi, hogy feltárhassuk előtte szívünket és életünket. Istennek tartozunk tehát azzal, hogy kéréseinket őszintén alázatos szívvel és gyermeki bizodalommal eléje terjesztjük. A kérés vallomástétel Istennel szemben. Megvalljuk előtte: tudom Istenem, hogy te ki vagy, tudom, hogy jó és irgalmas vagy, tudom, hogy atyám vagy! Vallomástétel a kérés elmondása önmagunkról is. Az imádság minden kérése mögött ez a vallomástétel van: tudom, hogy szeretsz engem és én bízom benned, tudom, hogy hatalmas vagy és tudom saját erőtlenségemet, tudom, hogy érdemetlen vagyok, de tudom, hogy a te kegyelmed végtelen.

A kérésekre szükség van az imádság szempontjából. Nélküle elvesznék az imádkozás komolysága. Az imádság Istennel való lelki- és életközösségünk megnyilatkozása. A szív mélyéről elinduló szó, mely Isten részéről visszhangot vár, emberi meg-megszólalás, mely Isten válaszadását vonja maga után. De vájjon nem válik-e értelmetlenné az az imádkozás, mely szétszakítja annak a mindennapi étellel való kapcsolatait? Az imádkozás állandó közösséget jelent Isten és ember között. Mennyire meglazulna és megszegényednék ez a közösség, ha azt mondanák az embernek: vedd körül az Istent magasztalással, borulj eléje hálaadással, de ne közelíts hozzá kérésekkel és ne tárd eléje lelked sebeit, vágyait és féltett álomlátásait!

A kérésekre saját magunk szempontjából is szükségünk van. A komoly kérés imádkozásra nevel. Midőn a kéréseket szívünkben forgatjuk s összekeresgéljük azok kifejezéséhez szükséges szavakat, önmagunkat neveigetjük. Sok kérés szunnyad szívünkben, de alusznak, megdermednek, mert nem akarjuk, vagy nem merjük azokat Isten elé vinni. Nem tulajdonítunk nekik jelentőséget s nem vesszük észre, hogy ezzel alászállítjuk Isten jelentőségét. Ha szívünkéből ajkunkra helyezzük ezeket a kérdéseket, azok egymás rostájába kerülnek s minket helyes kérések imádkozására nevelnek.

A legfontosabb érv a kérések szükségessége mellett maga Jézus, ki imádságában a kérések egész sorozatát állította elénk. Tanítványainak is azt mondta: kérjetek, amit csak akartok

és meglesz az néktek! Egy más helyen is biztatva mondja: kérjétek és megadatik néktek!

Ne kételkedjünk, ne okoskodjunk, ne akarjunk emberi bölcseséggel föléje emelkedni Isten világépítő munkarendszerének és örök jóságának. Az imádság kéréseire szükség van s azok elmondására Istentől adott jogunk van!

2. Az imádság kéréseinek van szabályozója. Jézus azok előterjesztését feltételhez köti. „Ha én bennem maradtok és az én beszédeim bennetek maradnak, kérjétek, amit csak akartok és meglesz néktek!” Jogunk van kérni, ha Jézusban maradunk és az ő beszédei bennünk maradnak.

A feltételt Jézus kétféle alakban fejezi ki. Ha én bennem maradtok, ez az első feltétel. Ha az én beszédeim bennetek maradnak, ez a második feltétel. A kettő lényegileg ugyanaz, de a második a feltétel általánosan fogalmazott személyi követelését gyakorlati oldalról is megvilágítja. Akkor van jogunk kérni, ha Jézusban maradunk. Ez a feltétel azonban sokszor elvész az általánosságban. A Jézusban-levés lehet határozatlan érzés, homályos hangulat és csalóka külső látszat. Az emberek csak gondolják, hogy ők Jézusban élnek, de Jézussal való közösségük ködbevész. Beszélnek arról, hogy Jézus bennük él, de az ő akarata, kijelentése, ereje hiányzik belőlük. Ezért Jézus az általános feltételt részletezi, határozottabbá teszi és gyakorlati megvilágításba helyezi a második feltétellel: ha az én beszédeim bennetek maradnak! Isten beszédének bennünk maradásán fordul meg tehát minden. Kérhetünk, amit akarunk, ha Jézus beszéde bennünk marad. Jézusban maradásunk az által válik életté, valósággá, mindennap erősödő bizonyágtétellé, hogy belőlünk sugárik Jézus beszéde s beragyogja életünk eseményeit, beszédünket, cselekedeteinket.

Jézus beszédének egyedülvaló fontossága van az imádság kéréseire vonatkozólag, mert az világosság, Jézussal való közösség és erő.

Jézus beszéde világosságot jelent. Megvilágítja Isten reánk vonatkozó akaratát. Állandóan eszünkben tartja, hogy Isten mit akar velünk. Azután megvilágítja akaratunkat, elválasztja abban a jót a rossztól. Megvilágítja kéréseinket is s megmutatja azok között a helyeseket és a helyteleneket. Krisztus igéje nélkül soha sem tudjuk megrostálni imádságunk kéréseit.

Jézus igéje vele való közösséget jelent. Igéje segítségével

érintkezik velünk. Közli parancsolatait, szól hozzánk, tanácsokat ad, utasítást ír lelkünkbe. Igéjével Szentlelkét kapcsolja egybe, úgyhogy beszéde magát Jézust, beszédében megmaradásunk Jézusban maradásunkat jelenti.

Jézus beszéde lelkünk átalakításán munkálkodó erő. Ha Isten igéjével táplálkozunk, megtisztulnak érzéseink s gondolataink megnemesednek. Sok minden meghal szívünkben, ha abban állandóan Jézus beszéde dolgozik. Életfelfogásunkban is nagy változások mennek végbe. Jellemünk, életszokásaink átalakulnak. Amint változunk belsőnkben, úgy átalakul külső életünk is. Jézus beszéde megváltoztatja imádságunkat és mindennapi kéréseinket is.

Az imádság kéréseinek szabályozója tehát a mi Jézusban maradásunk és az ő beszédeinek bennünk maradása. Nincsen kéttségünk, hogy van jogunk imádságunkban kérni, sőt kell is hogy kérjünk, de állítsuk életünkbe kéréseink szabályozóját. Kérdezzük, keressük, vizsgáljuk, hogy Krisztusban maradtunk-e és hogy Isten beszéde van-e bennünk? Ha igennel felelünk, akkor vigyük kéréseinket nyugodtan Isten elé. Ha nemmel felelünk, akkor nincs igazi imádság szívünkben, tehát kéréseink sem lehetnek jogosak és helyesek.

3. A kérések rendje szintén elintézését nyer Jézus ezen szavában: ha az én beszédeim bennetek maradnak! Önként rendeződnek az imádság kérései, ha Jézus beszéde van az ember szívében. A kérések rendjét különben Jézus félreérthetetlenül megállapította az Uri imádságban. Egy nagy alapelvnek kell érvényesülnie: először az Isten, azután az ember, először Isten országa, azután a földi élet.

Első tehát az Isten. Fontos lehet a földi élet, a mindennapi kenyér, az egészség, az emberekhez való jó viszony, de mindenél fontosabb az Isten neve, az Isten országa, az Isten akarata. Ha Istennel kapcsolatos kéréseinket az örökkévalóság zsámolyához visszük, részesei leszünk Isten világteremtő munkájának. Beállunk Isten végeláthatatlan nagy munkatáborába s utasítása szerint dolgozunk örök munkatervének megvalósításán. Jogot nyerünk a világépítő munkában való részvételre. Ezzel kiemelkedünk a természet törvénye alatt élő állatvilágból. Nem vagyunk dróton rángatott bábszínház figurák, hanem szabad elhatározással beleilleszkedünk Istennel való nagy életközösségünkbe s egy örök teremtő munka építőeszközüvé válunk. Min-

dent Isten alkot és minden az ő örökkévaló lelkét ragyogtatja és mégis, kérésünkkel mi is benneélünk egy új teremtőmunkában.

Kérdezzük meg magunktól, hogy imádságunk kéréseiben előtérben áll-e az Isten?

A kérések között második helyen következik az ember. Testi életünkre csupán egy kérés vonatkozik, az is életszükségletünk nélkülözhetetlen eszközéért könyörög. De ebben a kérésben benne van a dolgozásban elrejtett emberi méltóságunk s a kenyérben biztosított önállóságunk. Ugyanez a kérés a maga többszámával a felebaráti szeretet televény őstalajára vezet. Mindenki kenyéréért imádkozunk, kötelességet vállalunk, hogy a küszöbön megálló koldusnak kenyérünkből leszeljük az ő számára ránkbízott darabot.

Lelkiéletünkre vonatkozólag három kérést helyez szívünkre Jézus. A bűnbocsánatért esdeklést, a kísértés és gonosz ellen való oltalomkérést. Isten bocsánatára van szükségünk, ez az első. Nélküle nem haladhatunk előre. Le kell számolnunk a múlttal és fel kell készülnünk a jövőre. Ez Isten bűnbocsátó kegyelme. A második az állandó harcban biztosítja Isten segítségét. Hiába tagadja az emberek nagy tábor a kísértő valóságát, sok elbukott szerencsétlen tesz ellenük bizonyosságot. Az életet ismerő ember jól tudja, hogy a szem sugarában, az ajak mosolyában, a fájdalom könnyében, a munka verejtékében, a jóbarát szeretetében, az ellenség gyűlöletében, az élet magasba ívelő sikerében, a kudarc alámerítő szegyenében, templomon belül és kívül, családi otthonban és azon kívül a kísértés ármádiája tör felénk. A gonosz ellen oltalmat kérünk, hogy ne csak a testi szenvedést érezzük keresztnek, hanem mind azt, ami a lélek szabadságához való felemelkedést megakadályozza.

Kérdezzük meg magunktól, hogy a kérések rendjét betartjuk-e? Először az Isten, azután az ember, először a lélek, azután a test. A testnek csupán a nélkülözhetetlen szükségest, minden egyebet a léleknek kérünk. Ha Jézusban maradunk és az ő beszédei bennünk maradnak, akkor a kérések rendjét megtaláljuk. Ha pedig nem lenne meg ez, akkor Jézus az ő beszédei által helyreigazítja azt. És akkor valóság lesz az ígéretből, hogy amit csak akarunk, az meg lesz nekünk.

4. Az imádság kéréseinek határozott és rendszeres tanítása van. Íme néhány intés.

Tanulj meg kérni! Ne állj öntelt elbizakodottsággal életmeződön, mint aki mindenre magadtól képes vagy. Hajts alázatosan fejet Isten előtt. Kérj tőle mindent és várj tőle mindent. Tanuld meg az első életbölcseleti szabályt: semmi sincs magadtól, mindent Isten ad és te mindent ingyen kapsz kegyelemből. Tanulj meg azért alázatosan, hívó szívvel kérni!

Tanuld meg a kérések sorrendjét. Midőn Jézus az olajfák hegyén testiéleteért és a szenvedéstől szabadulásért könyörgött, feltételelessé tette kérését. Azt mondta: ha lehetséges! Midőn főpapi imádságában a tanítványokért könyörgött, így szólt az Istenhez: akarom, hogy akiket nekem adtál, velem legyenek és lássák az én dicsőségemet! Ha testi jókért imádkozol, feltételelesen kérj: ha lehetséges! Ha lelked üdvösségéért könyörögsz, tarts ki, légy kérésedben kemény és állhatatos!

Azután engedd Isten lelkét érvényesülni. Sokszor hosszú időn át másként imádkozol, mint ahogyan Isten akarja. Kéréseid kuszáitan, zavart sorrendben törnek fel szívedből s követelőző-szárnycsapkodással emelkednek a magasságba. Isten kijavítgatja a sorrendet, előrehelyezi, amit a végére tettél, utolsónak sorolja be, vagy egészen elejti, amit elsőnek mondtál el és halálraítéli, amiért szívszakadva könyörögsz. Ha őszinteség nélkül kéred a kísértés és gonosz ellen segítségét, de magadban csendesen azért imádkozol, hogy még hagyjon meg ebben a bűnben, mert az néked kimondhatatlanul drága, akkor atyai keze csendesen alanyul s elmondatlan hazug kéréseidet összetöri.

Vigyázz a kéréseid rendjére s engedd azokon Isten lelkét érvényesülni.

Kérjünk mindennap, kérjünk szüntelen. Imádságunk kérése legyen emberi gyöngeségünk alázatos fejhajtása, gyermekszívünk boldog kitarulása. Azután legyen függési helyzetünk és boldog közösségünk ujjongó megerősítése. Büszke égfelé emelkedés és boldog megnyugvás a mennyei Atya ölen.

Így van ez és ez bizonyos. Nem ember, hanem Jézus mondja: „Ha én bennem maradtok és az én beszédeim bennetek maradnak, kérjétek, amit csak akartok és meglesz az néktek!”

A megbocsátás.

Máté 6, 14—15. Ha megbocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket, megbocsát néktek a ti mennyei Atyátok. Ha pedig meg nem bocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket, a ti mennyei Atyátok sem bocsátja meg a ti vétkeiteket.

A megbocsátás egyéniségünk és életünk egyik döntőjelentőségű tényezője. Benne van elhelyezve emberekhez és Istenhez való viszonyunk. Meghúzza érzelmi világunk legfontosabb vonalait, átvezet akaratvilágunkba s elhatározóan megállapítja lelkvilágunk és jellemünk értékét.

A kérdés fontosságát az ige elhelyezése is mutatja. Biblia-kritikusok szerint ugyanis a felolvasott bibliai rész közvetlenül az úri imádság ötödik kérése után következett s azt Jézus annak magyarázatául szánta. Azt kérjük az ötödik kérdésben, hogy Isten bocsássa meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek. Ezt a gondolatot folytatja és megerősíti Jézus: ha megbocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket, megbocsát néktek is a ti mennyei Atyátok, ha pedig meg nem bocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket, a ti mennyei Atyátok sem bocsátja meg a ti vétkeiteket.

A gondolat fontosságát mutatja, hogy Jézus azt erősítő és tagadó alakban fejezi ki. Először megmondja, hogy a mi megbocsátásunk Isten megbocsátását biztosítja, másodszor pedig rámutat arra, hogy bocsánatadásunk elmaradása esetén Isten sem bocsátja meg vétkeinket.

Az emberek bocsánatadásának fontosságát kiemeli Jézus azzal is, hogy azt Isten megbocsátásával egybekapcsolja. Isten bocsánatára mindenki rászorul, nélküle senkisé is élhet. így tehát életbevágóan fontos, hogy embertársainknak adott bocsánattal tudjuk-e teljesíteni Isten ama követelését, melyhez megbocsátásának ígéretét fűzi. A megbocsátás valóságos életkérdés.

Fontos azért is, mert az ember — Isten akarata ellenére — a két megbocsátás között bizonyos lelki és fokozati kapcsolatot teremt. Istentől kért bocsánatát az önmaga által adott bocsánat-

hoz méri és ezzel megszegényíti Isten megbocsátásának tartalmát. Ez azután egész lelkiéletét kedvezőtlenül befolyásolja. Azt gondolja, hogy bocsánatadó szavára Isten megbocsátó szava is elhangzik. Ha kinyújtja embertársa felé jobbkezét, akkor Isten is kinyújtja feléje kezét. Ha tengerbe temeti embertársa vétkét, akkor Isten is eltemeti az ő vétkeit. Ha a bűnbánat porából felemeli az ellene vétkezőket, akkor őt is magához öleli az Isten. A megbocsátás fokozati és lelki kapcsolata azonban veszedelmes emberi tévedés csupán. Isten vagy teljesen megbocsát, vagy egyáltalában nem bocsát meg. Végül figyelünk kell arra is, hogy Jézus a megbocsátás kérdését a mindennapi imádságban tárgyalja. Azt akarja tehát, hogy ez a kérdés naponként ráhulljon szívünkre, lelkiismeretünkre, akaratunkra és naponként új elhatározásra bírjon.

Ezzel szemben az emberek kevés gondot fordítanak a megbocsátás kötelességére. Felületesen veszik az Isten megbocsátását és még felületesebben gondolkodnak az emberekkel szemben gyakorlandó megbocsátásról. Szükséges, hogy Isten igéje megvilágítsa ezt a kérdést.

Ezért beszélünk arról, hogy milyen a megbocsátás az emberek közt.

1. A kőszívű ember és a megbocsátás.
2. A puhaszívű ember és a megbocsátás.
3. A hívőszívű ember és a megbocsátás.

1. A kőszívű ember és a megbocsátás.

A megbocsátás emberi szükségletként jelentkezik. Az emberek ugyanis egymás mellett, egymásra utalva élnek. Területi, gazdasági, kulturális és szociális kapcsolataik szükségképpen érintkező és ütköző pontokat teremtenek, melyekhez a gondolkodás és érdek különbözősége is járul. Más szemmel nézik az életet és annak jelenségeit s mindegyik saját érdeke szerint állapítja meg állásfoglalását és követeléseit. A különbözőségek könnyen ellentétekre vezetnek. Szembekerülnek egymással s összeütközésük csak a megbocsátásban található meg szükséges kiegyenlítését.

Az élet számtalan példája igazolja ezt a megállapítást. Az emberek békességben, nyugodtan, boldogan élnek egymással és egymás mellett. Ha azonban önérzetük és hiúságuk sebet kap, ha az érvényesülés lépcsőjén csak egyikük számára van hely, ha politikai vagy világnézeti felfogásuk ellentétet mutat,

akkor szeretetük és tiszteletük gyűlöletté válik. Mély szakadék hasad közéjük, melyet csak a megbocsátás képes áthidalni.

A kőszívű ember azonban nem tud és nem akar megbocsátani. Nem bocsát meg, mert el van telve öngazságtól. Büszkén hivatkozik arra, hogy ő semmit sem követett el, nem vétkezett embertársa ellen. Minden józan ítéletű embernek be kell látnia, hogy feltétlenül neki van igaza, a másik hibás. Azután a hiúság: dolgozik benne. Ügy érzi, hogy a megbocsátás emberi méltóságát sértené. Senkisé kívánhat tőle megalázkodást. Győzelmesen kell kikerülnie ebből az ellentétből. Nem áldozhat fel semmit igazságából és önérzetéből.

Mit látunk tehát? A kőszívű ember a megbocsátás kötelességének gyakorlásánál önmagát nézi, szembenálló embertársával nem törődik. Nem hajlandó átmenni a másik ember oldalára. Nem nézi annak szemével az egész dolgot, nem méri le azt annak helyzete és szempontjai szerint. Gondolkozásában, ítélezésében, állásfoglalásában egy szó az uralkodó: én és mindig csak én! A kőszívű emberek közül kerülnek ki a haragtartó, konok, gyűlölködő emberek. Haragjuk sokszor egész családjukat megmételtyezi. Apjuktól, nagypapjuktól öröklik a megbocsátást nem ismerő haragot. Félrefordított fejjel járnak egymás mellett, szemükből gyűlölet szikrázik, mert valamikor nagypapik vagy ők maguk szembekerültek egymással egy parcella föld, egy kikoszorazott kérő vagy egy politikai véleménykülönbség miatt.

Vájjon hogyan imádkozzák ezek az emberek az ötödik kérést?

2. Egy lépéssel tovább jut a puhaszívű ember. Hajlandó megbocsátani. Könnyen kiejti ezt a szót: megbocsátok, mindent elfelejtek! Könnyezve odaveti: rendben van, semmi sem történt!

Nézzünk ennek a megbocsátásnak a mélyére, ha ugyan van annak egyáltalán mélysége.

A puhaszívű ember megbocsátása rendesen csak látszatmegbocsátás, bevett emberi szokás, társaséleti forma, a jó modor és műveltség kérdése. Benne a külső fontos, nem pedig a belső, a kívülálló emberek és nem a megbocsátásra váró ember. Az egész dolog látszat csupán.

Ez a megbocsátás jórészt érzelmi dolog, mert a puhaszívű ember a szívével mérlegel és ítél. Egész életfelfogását s az emberekhez való viszonyát érzelmi alapra helyezi. Emberek, dol-

gok, események megítésében kizárólag szívére hallgat, értelmét, akaratát háttérbe szorítja. Szeme könnybe lábad, keze engedékenyen előrelendül s reszkető hangon mondja: megbocsátok!

Vájjon igazi megbocsátás ez? A kőszívű és puhaszívű ember tulajdonképpen ugyanazon csoportba tartoznak. A kőszívű ember semmit sem bocsát meg, a jószívű viszont mindent megbocsát. A kőszívű nem jut el a megbocsátásig, de viszont a puhaszívű sem jut el ahhoz, sőt a megbocsátás látszatával önmagát és az embereket megcsalja és gyakran ellentétbe kerül az igazi megbocsátás lényegével.

A megbocsátás ugyanis nemcsak érzelmi, hanem értelmi és akaratni megnyilatkozás is. Veszedelmes tehát az az egyoldalú megbocsátás, melyből hiányzik az értelem megvilágosítása és az akaratnak Isten igazságából való erősödése. Ezért a puhaszív gyakran nem áldás, hanem átok, belőle nem békesség, hanem romlás fakad. A szív akaratnélküli gyengesége új vétkezés folyamatát nyitja meg s a romlás világának kapuit tárja fel.

Vájjon milyen a mi megbocsátásunk? Mi is sokszor odaállunk a puhaszívű emberek sorába s azt gondoljuk, hogy önmegtadással Isten parancsolatát teljesítjük, ha megbocsátunk embertársunknak. Pedig megbocsátásunk csak látszat, hazug külső forma, a nagylelkűséggel tüntető hivalkodás vagy egyoldalú, belsőtartalom nélküli érzelmi megnyilatkozás. Isten nem ilyen megbocsátást követel tőlünk!

Ennek az egyoldalú érzelmi megbocsátásnak van egy másik komoly veszedelme: sokszor hiányzik belőle a megbocsátás erkölcsi feltétele. Feltétel nélkül megbocsát. A kinyújtott kezét és könnyes szemet nézi, a reszkető hangot hallja csupán, de nem vizsgálja a szívet és a bizonyágtévő életet. Szomorú tragédiák beszélnek az egyoldalú érzelmi megbocsátás veszedelméről.” Ifjú életek, erkölcsi értékek, családi existenciák elpusztulnak, mert puhaszívű anyák s családjuk lelkéért, erkölcséért és életirányáért felelős apák kifelejtik megbocsátásukból a komoly erkölcsi feltételt.

Reszketve szólal meg ajkunkon a kérdés: vájjon Isten megbocsát-e nekünk, ha mi csak így bocsátunk meg?

3. Az Isten lelke szerinti ember megbocsátása a hívőszív megbocsátása.

Ez a megállapítás azt jelenti, hogy Isten a saját megbocsá-

tásához méri az emberi megbocsátást. A Miatyánk ötödik kérésének „miképpen” szava s a szentige „ha” szócskája nemcsak a megbocsátás tényét, hanem annak módját, tartalmát és mértékét is megállapítja. Bocsánatadásunknak tehát Isten bocsánata a példaképe. Csak akkor tudunk bocsánatot gyakorolni, ha megismerjük Isten bocsánatának a vonásait.

Isten bocsánatában megvan a teljesség. Ha megbocsát, akkor fenntartás nélkül bocsát meg. Teljesen leszámol bűneinkkel. Eltemeti azokat a felejtés tengerébe. Nem idézi azokat szemeink elé. Nem hánytorgatja és nem beszél azokról megújuló keserűséggel.

Isten bocsánata leszámol a bűn következményeivel. Helyreállítja a bűnös ember és önmaga között a régi viszonyt. Ismét a mennyei Atya és gyermek állnak egymás mellett. Megszűnik a régi ellentét, sőt eltűnik a bíró és vádlott viszonya is. A megbocsátás szeretetbefogadás, közösség visszaállítás, jogbiztosítás és gondviselő gondoskodás.

Isten bocsánata azonban feltételhez kötött. Komoly megbánást követel az embertől. Büntudatban önmegismerést. Bűnbánatban helyzetfelismerést. Törödelemben újrakezdést. Kemény elhatározásban önfegyelmezést. A helyreállított közösség becsületes megtartását. Hűséget, engedelmességet, a jóban való megmaradást.

Isten megbocsátása tehát helyreállítja a régi, boldog gyermeki viszonyt, de nem a könnyelműek, a léhák, az erkölcsi komolytalanok, hanem a megtérők, a kegyelem után vágyakozók, a megbocsátást megbecsülők számára.

Ilyennek kell lennie az ember megbocsátásának is! Legyen tehát az ember bocsánatadásának komoly tartalma. Ne legyen az látszat, üres szolás vagy társadalmi forma, hanem szívből jövő, megfontolt, Isten lelke szerint lemért, teljes bocsánat. Temessük el az ellenünk vétkező ember vétkeit, ha azok még oly nagy fájdalmat és károsodást okoztak is nekünk. Vessük ki szívünkől azoknak keserűségét és kínzó emlékét. Neveljük magunkat naponként az élet egyik legnehezebb, de legáldottabb és legszükségesebb bölcsességére: a rossznak elfelejtésére. Ez a megbocsátás legyen belső szívbeli elhatározás. A bocsánat szavában lelkünk beszéljen. Bocsánatra táruuló karunkban szívünk táruljon fel. Aláhajolásunk a közösség visszaállításának megkezdődő új mozdulata legyen.

Lássuk világosan bocsánatadásunk célját. A megbocsátásnak három célja van: a múlt eltörlése, a jelen biztosítása és a jövő kiépítése. Ez pedig a helyes viszony helyreállítását vonja maga után. Nem elég, hogy elfelejtjük a múltat, hanem biztosítani kell az egészséges lelkületű jelent. Ki kell zárni mindazt, ami a szeretet összhangját és az élet békességét veszélyezteti. Biztosítani kell a jövő jobb, nemesebb békességes életének kialakulását.

Ennek a bocsánatadásnak komoly feltétele van. Megbocsátok, elfelejtem a sérelmeket, elrejttem sebeimet, elnémítom lelkemben a szégyen és bántalom visszatérő szavát, de tudnom kell, hogy az illető szívében van bűntudat, bűnbánat, javulási szándék és komoly elhatározás. Csak akkor szabad megbocsátanom, ha erre vonatkozólag lelki komolyságot, a múlttal való leszámolást, a jövőre való felkészülést és komoly újra elindulást látok. Megbocsátásra feljogosítva csak akkor vagyok, ha tudom, hogy a megbocsátásra váró immár szentnek tartja Isten *törvényét*, erkölcsi követeléseit *elismeri* s szívében érvényesülni engedi egy új élet tiszta vágyódását.

Ehhez a megbocsátáshoz sem a köszív, sem a puhaszív útján nem juthatunk el. Ehhez a megbocsátáshoz egyedül Isten lelkétől áthatott, hívó szív vezet el.

Ennél a (pontnál elérkeztünk a megbocsátás titkához. Magunkban, magánosan sohasem tudunk igazán megbocsátani. Csak Istennel közösségben gyakorolhatjuk a megbocsátást. Mert a megbocsátás nem két szembenálló ember ügye csupán, hanem az Istené is. Csak akkor tudunk helyes módon megbocsátani, ha az érdekeltek Isten közelségébe kerülnek. Nekünk Isten megadja a megbocsátáshoz szükséges erőt, neki a bocsánatkéréshez szükséges lelket. Boldogság, ha mindkettő megtörtént. Lelketpróbáló fájdalom, ha bennünk nem születik meg az erő és várunk kell arra. De nehéz lelkiismereti megterhelés az is, ha szívünk boldogan mondaná: megbocsátok, Isten azonban azt mondja: bocsánatkérése könnyelmű játék, nem bocsáthatsz meg néki!

Az igazi megbocsátásban Isten segítségünkre van. Önmagában megnyitja a bocsánatadás titokzatos erőit.

Szeresd a te Uradat Istenedet, teljes szívedből, lelkedből és minden erődből. Ez az első. Minden egyéb utána következik, de belőle származik. A megbocsátás Isten iránt való szeretet és

csak azután emberek iránti szeretet. Szeressük az Istent és akkor tudunk megbocsátani embertársainknak.

Istent csak akkor szerethetjük, ha közösségben élünk vele. Ezt a közösséget csak az ige, a szentség, az imádság, az egyház segítségével építhetjük ki. Nem szerethetjük Istent, ha nem ismerjük, nem ismerhetjük, ha nem hallgatjuk szentigéjét és nem tápláljuk lelkünket naponként a Biblia olvasásával. Nincsen Istennel közösségünk, ha nem tárjuk eléje életünk rejtett és nyilvánvaló eseményeit, kísértéseit, kérdéseit, vergődéseit és nem hallgatjuk meg imádságunkra adott válaszát. Isten elé kell vinnünk indulatainkat, haragunkat, hiúságunkat, bosszúvágyunkat és vele együtt kell viaskodnunk a mi jobb lelkünkért. Óh, hogy elcsöndesednek az imádság boldog és megnyugtató pillanataiban a harag, a fájdalom, az önérzet, a kérlelhetlenség!

Azután helyesen kell megítélnünk önmagunkat. Megbízható világitásba kell állítanunk sérelmünket, fájdalmunkat, haragunkat. Ha egyedül próbáljuk, nem sikerül, ha Istennel próbáljuk, biztosan sikerül. Az Isten előtti önvizsgálatnak az a csodálatos hatása, hogy meglátjuk saját hibáinkat. Sebző volt az elhangzott első szó, de már a harmadiknak szülője a mi második szavunk volt. Elhibázott lehetett embertársunk cselekedete, de azt követő magatartásunk által talán mi is bűnrészesekké váltunk. Nem tettünk semmit, de talán éppen ez volt a baj. Engedtük, hogy a helyzet rendezetlen maradjon. Szégyeltünk megszólalni, magyarázkodni. Begubózkodtunk önérzetünkbe, visszavonultunk hiúságunk várába. Elmulasztottuk tisztázni sérelmünket. Nem boncoltuk azt elemeire s nem állapítottuk meg, hogy tulajdonképpen mennyi abban a tárgyi és a személyi sérelem, mennyiben érinti hiúságunkat és érdekünket, mennyiben érzelmünket és önérzetünket. Sokszor késő bánattal rájövünk arra, hogy sérelmünk rendezetlenségében nagyobb értéket kockáztatunk, mint a mekkora eredetileg maga a sérelem volt.

Gondolnunk kell a megbocsátás időhöz kötöttségére. Nem halogathatjuk annak elintézését! Nem hárihatjuk át a felelősséget a másokra. Krisztus világosan beszél: a nap le ne menjen a te haragodon! Addig kell megbékélnünk, míg vele egy úton vagyunk. Ha ezt elmulasztjuk, a megbocsátatlan bűn súlyos teherré válik lelkiismeretünkön.

Feleletet kell keresnünk arra a kérdésre is, hogy a megbocsátás függ-e a bocsánatkéréstől? Nem mondhatjuk el a meg-

bocsátó szót, nem nyújthatjuk feléje kezünket, nem ölelhetjük magunkhoz, nem indulhatunk el vele a megbékélés útján, mert ezt bocsánatkéréssel nem teszi számunkra lehetővé. Meg kell-e ilyenkor is bocsánatunk? Szívünkben legyen ilyenkor is bocsánat. Ha hiányzik is a megbocsátás külső feltétele és annak megszokott külső formája, lelkünkben bocsássunk meg. Azután imádkozzunk bocsánatkéréssel adós embertársunkért, hogy Isten lelke tegye bocsánatunkra méltóvá. Ha pedig öntudatlanul mi lennénk oka az ő elzárkózó magatartásának, akkor adjon nekünk Isten lelke világosságot, hogy magunkat megismerjük, tévedésünket belássuk s lelkünket helyes elhatározásra indítsuk. Látjuk tehát, hogy a megbocsátás örökös életszükséglet. Isten megbocsátása nélkül nem élhetünk, már pedig Isten a mi bocsánatadásunkhoz kapcsolta saját bocsánatát. Bocsánatadásunkban kivirágzik emberi lényünk elrejtett szépsége, jósága és nemessége. Ez a bocsánat az ember szívében három alkotó elem-ből van összegyúrva: kőből, húsból és hitből. Kőszív, húszív, hívőszív viaskodnak egymással. Minden attól függ, hogy melyik válik úrrá felettünk. Le kell győznünk a kőszívet, hogy az megteljen nemes emberi érzelmekkel. Formálnunk kell a gerinctelen, érzelő húszívet, hogy isteni tartalommal gazdagodjék. Hívőszívet kell nyernünk Isten kegyelméből, hogy bocsánatadásunkban Isten beszéljen és cselekedjék. Ezért kell küzdenünk a szentige, az imádság fegyvereivel, önmegtagadással és hittel. Ezért világosan látnunk kell a teljes valóságot: megbocsátásunk egyedül Isten kegyelmével történhetik.

Másokért.

1. Tim. 2, 1—4. Intelek azért mindenekelőtt, hogy tartassanak könyörgések, imádságok, esedezések, hálaadások minden emberekért, királyokért és minden méltóságban levőkéit, hogy csendes és nyugodalmas életet éljünk, teljes istenfellellemmel és tisztességgel. Mert ez jó és (kedves dolog a mi megtartó Istenünk előtt, a ki azt akarja, hogy minden ember idvezüljön és az igazság ismeretére eljusson.

Az imádság külön csoportját képezi a másokért mondott imádság. Régi imádságoskönyvekben találunk külön imádságokat, melyek a szülők, az államfő, a felsőbbség, az egyházvezetők, a lelkitanítók életét és munkáját viszik Isten elé. A templomi Agendáskönyvek vasárnapi imádságaiból sem hiányzott sohasem a felsőbbségért szóló imádság.

A másokért mondott imádság mögött annak beismerése van, hogy nekünk embertársainkkal szemben lelki kötelességünk van. Az önmagunkért mondott imádság az „én” világról szól. A másokért mondott imádság a „ti” szóban egybefoglalt világról beszél. Így azután a legegényibb megnyilatkozású imádság egyetemes megnyilatkozássá lesz. Saját szívemen, vágyamon, kérésemen kívül mások élete is belekerül imádságomba. Szívem találkozik mások szívével, kérésem összeölelkezik milliók kérésével s imádságom szárnyán együtt emelkedünk Istenhez.

A másokért imádkozás lelki szükségérzetet elégít ki, nélküle imádságunk hiányos. Aki nem tud, vagy nem akar másokért imádkozni, az még nem találta meg az Istent, ezért azután önmagát is elveszíti. Nem tudja azt sem, hogy tulajdonképpen mi az imádság.

A másokért imádkozás kérdését három oldalról világítjuk meg. 1. Mi indít a másokért imádkozásra? 2. Mit kérünk másoknak? 3. Kiket viszünk Isten elé?

1. A másokért imádkozásra mindenekelőtt Isten lénye indít. Megismerem a Teremtő alkotásainak csodálatosan gazdag világát s a gondviselő Isten fenntartó és gondviselő művét. Belépek

a lélek birodalmába, melyet örök terve szerint Isten megteremtett s kezdettől fogva titokzatos módon vezet megvalósulásához. Ebben a szédítően hatalmas világmindenségben arasznyi törpének látom magamat s eljutok arra az igazságra, hogy az Istent nem sajátíthatom ki magamnak. Nem tehetem őt kizárólagos tulajdonommá és nem mondhatom, hogy ő csak az enyém. Nem gondolhatom, hogy isteni munkája középpontjában csupán én állok. Nem tehetem őt az én kizárólagos házi istenemmé. Isten mindenkié. Mindenkinek teremtője és gondviselője. Azaz, helyesebben: az Istené vagyok, és mindenki az övé. Meglátom tehát, hogy rajtam kívül mások is benne vannak örök munkatervében. Mindenkinek helye van az ő örök tervében.

Másokért való imádkozásra indít az ember megváltottságának a valósága. A megváltás közös emberi sorsunkra irányítja figyelmünket. Rámutat arra, hogy mindnyájan bűnösök vagyunk és mindnyájunk számára váltságot szerzett Isten kegyelme. Nagy és sokféle különbség lehet ember és ember között, de mindannyian megegyezünk abban, hogy bűnösök vagyunk és Isten megváltott minket. A bűnösség és megváltottság állapítja meg az Istenhez és az emberekhez való viszonyunkat. Krisztus megváltó halála által Isten atyánkká lett, mi pedig egymásnak testvérei lettünk.

Nem szakadhatok ki az egész világot átölelő nagy embergyűrűből, mert akkor kiszakadok Istennel való közösségemből. Össze vagyok kötve mások kezével, hangjával, szívével és életével. Nem mellőzhetem őket, mert testvéreim. Ha elejtem őket, elveszítem az Istent.

A megváltottság tehát az emberek felé testvériséget, lelki közösséget és egyszívűséget jelent. Nem szereti embertársát, aki tud hozzá kedves lenni, vele dolgozni, érte áldozatot hozni, de nem tud érte imádkozni.

A másokért imádkozásra indít Krisztus példája. Ő állandóan imádkozik másokért. A betegek, éhezők, nyomorékok életét viszi Isten elé. Minden csodatételének az emberekért való imádkozás a bevezetője. Főpapi imájában csodálatos fenségben áll előttünk a tanítványok lelkéért viaskodó imádsága. Imádkozik a keresztfán ellenségeiért. Az úri imádságban pedig olyan imádságra tanít meg, melyben állandóan mindenkiért imádkozunk. Szinte törvényvé emelte ezzel azt az igazságot, hogy önmagáért sem tud imádkozni az, aki nem tud embertársaiért imádkozni.

Az apostol igéje egybefoglalja a másokért való imádkozás kényszerítését: „Intelek azért mindenekelőtt, hogy tartassanak könyörgések, imádságok, esedezések, hálaadások minden emberekért, mert ez jó és kedves dolog a mi megtartó Istenünk előtt.”

2. Mit kérünk imádságunkban másoknak?

Be kell vallanunk, hogyha egyáltalában imádkoznak az emberek másokért, úgy imádságuk gondolköre nagyon szűksugarú. Imádkoznak hozzátartozóik életéért és mindennapi kenyeréért. Könyörögnek Istenhez, hogy távoztassa el tőlük a betegséget s adja vissza egészségüket. A megpróbáltatásban szabadulást, a boldogtalanságban boldogságot, a kudarcokban boldogulást kérnek számukra. Szóval az imádság kérései rendszeren a földi élettel kapcsolatosak s teljesen kimerülnek ebben a gondolkörben.

Bíráljuk el másokért mondott imádságunkat ebből a szempontból s vizsgáljuk meg, hogy az ezen vonal fölé emelkedik-e?

Az apostol abban jelöli meg imádságunk tárgyát, hogy „minden ember üdvözüljön és az igazság ismeretére eljusson!” Azért kell tehát imádkoznunk, hogy az emberek lelke felébredjen s eljussanak bűnösségük tudatára. Ismerjék meg való helyzetüket. Magasodjék föléjük Krisztus keresztfája. Lássák meg, hogy üdvösség, kegyelem és élet, egyedül Jézus által biztosított számunkra. A bölcsesség és kijelentésnek a lelkét kell kérnünk embertársaink számára, hogy megvilágosodjék előttük elhívásuknak reménysége, Isten örök dicsőségének gazdagsága és hatalmának fenséges nagysága.

Vizsgáljuk meg lelkünket s számoljunk be Istennek hűséggel arról, hogy másokért való imádkozásunkban imádkoztunk-e azért, hogy minden ember üdvözüljön és az igazság ismeretére eljusson? Csak bűnbánattal gondolhatunk imádkozásunk hiányosságaira. Ez azonban nem gondolatszegénység, avagy külső alaki hiányosság, hanem komoly lelki kérdés, mely Istenhez való viszonyunk szegénységét s embertársainkkal kapcsolatos közösségünk lelki részének sivárságát szemlélteti.

Segíteni ezen csak lelkivilágunk mélyítésével lehet. Tisztítanunk kell életfelfogásunkat. Világossá kell tennünk önmagunk előtt Isten örök építő munkáját. Meg kell látnunk életünk lényegét s vallásos életünkbe bele kell állítanunk a testvéri szeretet örök isteni magját: Isten szeretetét. Csak ezen belső változások

után tudunk másokért imádkozni, hogy minden ember üdvözüljön és az igazság ismeretére eljusson.

3. A harmadik kérdés az, hogy másokért való imádkozásunkban kiket viszünk Isten elé?

Az apostol azt feleli a kérdésre, hogy imádkoznunk kell: „minden emberekért, királyokért és minden méltóságban levőkért”. Ha minden emberért imádkoznunk kell, mennyivel inkább a hozzánk tartozó családtagokért. Imádkoznunk kell élettársunkért és gyermekeinkért. De nemcsak egészséget, erőt, gyógyulást, boldogulást és boldogságot kell kérnünk számukra, hanem, hogy üdvözüljenek és az igazság ismeretére eljussanak. Imádkoznunk kell szüleinkért. Egészen megújuló világot jelent, ha imádságunk megszokott kéréseit kiegészítjük azzal, hogy az igazság ismeretére eljutásukért és üdvözülésükért imádkozunk.

Pörölyütésként hull szívünkre az apostol szava. Talán még együttélünk Isten kegyelméből szüleinkkel. Talán még csorbítatlan családi körünk s szülők és gyermekek együtt üljük körül az asztalt. De vájjon a mindennapi élet gondjain, kötelességein, szeretetén és kapcsolatán túl egybefűz-e minket az egymásért elmondott mindennapi imádság? Talán már szétszakadtak családjaink összetartó kötelékei. Elszóródtunk az ország különböző tájain. Különböző községben, hajlékban, egymástól elszakítva, eltérő viszonyok között éljük esztendeinket. Vájjon összetart-e minket időn, távolságon, és változáson győzedelmeskedve, az egymásért mondott imádság? És ha van szívünkben egymásért imádság, tudunk-e szereteteink nagy lelki átalakulásáért imádkozni, hogy üdvözüljenek és az igazság ismeretére eljussanak.

Minden emberért kell imádkoznunk. Imádkoznunk kell barátainkért. Meg kell látnunk, hogy a barátság igazi mértéke nem a gondolkodás közössége, az egymás mellett kitartó hűség és a segítő szeretet, hanem az egymásért mondott imádság, a lélekért és az üdvösségért való imádkozás, barátunk lelki boldogságáért való felelősség.

Imádkoznunk kell ellenségeinkért. Nem azért kell könyörögnünk, hogy Isten torolja meg rajtunk elkövetett igazságtalanságukat és hozza el igazságunk győzelmét, hanem hogy jussanak el az igazság ismeretére és üdvözüljenek. Isten igazságának megismerése elvezet az emberi igazság megismerésére. Isten igazsága előtt porbaomlik az emberi gonoszság és az üdvösség fénye eloszlatja a gyűlölet sötétségét.

Az emberekért való imádkozással belépünk a szeretet nagy munkájába. Meglátjuk a testi nyomorúságot s a lelki szükség előtt feltárjuk szemünket. Megérezzük az éhező családok nyomorúságát s szívünkbe hasít a lelkikenyér hiánya. Tévelygő emberektől nem fordítjuk el arcunkat. Utáljuk a bűnt és sajnáljuk a bűnöst. Megkérdezzük magunkat, hogy mit tettünk a bűnösökért? Mennyit munkálkodtunk és áldoztunk azért, hogy az emberek megmaradhassanak a jó úton. Mélyre tekintve megvizsgáljuk azt is, hogy a szegénnyel, a beteggel, az elhagyottal szemben úgy teljesítettük-e szociális kötelességünket, hogy általuk eljussanak az igazság ismeretére és üdvözüljenek.

Az apostol külön is kötelez arra, hogy imádkozzunk a „királyokért és minden méltóságban levőkért”. A felsőbbiséget az emberek támogatják vagy támadják, dicsérik vagy ócsárolják, segítő munkával melléjük állnak vagy ellenük fordulnak. De vajjon hányan imádkoznak szívből, igazán a királyokért és minden méltóságban levőkért? Hányan érzik az imádság ama nagy ígérését, hogy általa az imádkozó bekapcsolódik a királyok és felsőbbiségek munkájába?

Milyen szédületes változást eredményezne, ha a másokért imádkozók imádsága, csodálatos isteni erőként, rátelepedne a község, a járás, a vármegye, az ország, a gyülekezet, az egyház kormányrúdjára és Isten akarata szerint való munkára erősítené az elhívottakat. A közösségért való imádkozásban milliók lennének egyek Isten örök tervének meglátásában és szolgálásában! Millió ember egyesülne lélekben Istennel és segítené templommá építeni a világot.

A másokért imádkozásnak önmagunkra is van áldása. Mikor megtaláljuk ebben az imádságban az igazi Istent és a testvért, akkor megtaláljuk önmagunkat is. Ígérését az apostol ezekben a szavakban fejezi ki: Imádkozzatok másokért, hogy „csendes és nyugodalmas életet éljünk, teljes istenfélelemmel és tisztességgel, mert ez jó és kedves dolog a mi megtartó Istenünk előtt.” Csendes és nyugodalmas élet! Istenfélelemmel és tisztességgel gazdagított élet. Jó és kedves élet, melynek örül az Isten, melyből ránk mosolyog az Isten! Ez a másokért imádkozás áldása.

Imádkozzunk, hogy tudjunk imádkozni másokért!

Az emberi akarat ellenállása.

Máté 22, 3. Elküldé szolgálait, hogy meghívják azokat, akik a menyegzőre hivatalosak valának, de nem akarnak vala eljöni.

Az élet emberi része az akaraton fordul meg. Benne pihen fejlődés, romlás, áldás és átok.

Az élet az akaratban válik teljessé. Az akarat életkifejlés, erőbontakozás, valósággálevés. Drága az értelmi képesség által teremtett világ, a tudás, az ismeret, a meghódított igazság. Drága az érzelmi világ is felemelő érzéseivel, csendes pásztor-tűzével, perzselő szenvedélyeivel, állandó lobogású feszítőerejével, emberi nagyságot tükröző szeretetével, szakadékon átemelő megbocsátásával. De az élet mégis csak az akaratban válik teljessé. A gondolat, az érzés csak indítás, ellenben az akarat hajtóerő, kibontakozó teljes élet.

Az örökkévaló isten nem azért Isten, mert van elgondolása, vannak tervei és érzelmei, hanem mert van örökkévaló, mindenható akarata.

Az akarat jelentőségét egy más oldalról is megközelíthetjük. Kiindulunk abból az igazságból, hogy az ember életét mindig az akarat próbálja meg. A gondolat, az eszme, az érzelem csak látszatéleletet alkotnak. Az akarat bírálja meg az érzést és gondolatot, ítéletet mond elhatározásokról és cselekedetekről.

Istenhez való viszonyunk szintén az akaratban válik létté. Vallásosságunk nem vallási ismereteinkben és érzelmeinkben, hanem akaratunkban van elrejtve. Vallási ismeretünk és érzelmünk próbáját az akaratban bírjuk. Mit használ, ha van pontos ismeretünk Istenről, Krisztusról, Szentlélekről, ellenben nincsen akaratunk ahhoz, hogy hitünk szerint éljünk. Mit használ, ha felolvadunk Jézus iránti szeretetünk emlegetésében, de hű követéséhez nincsen akaratunk. Azon fordul meg vallásos életünk, hogy van-e akaratunk.

A királyi menyegzőből kiemelt rövidke bibliai vers tükörképében az egész kérdés éles világításban lép elénk. Isten királyi menyegzőt szerez és arra meghívja az embereket, de azok nem akarnak elmenni. Isten atyai irgalommal azt mondja: meghívlak az üdvösségre! Az emberek pedig azt mondják: nem kell az üdvösség!

Vájjon miért nem akarnak az emberek a királyi menyegzőre elmenni?

1. Az első indokolás kemény és kíméletlen: tudatlanságból.

Tudatlanság az, hogy megvetik a királyi lakomát. Nem értékelik az elkészített kegyelmet. Hidegen hagyja őket az egész dolog. Nem ismerik be, hogy nekik szükségük van az üdvösségre. Nem vizsgálják meg emberi lényüket. Megelégesznek azzal, hogy a természeti és a földi világban kedvezően elhelyezkedtek s életük sokféle értéket és eredményt tud felmutatni. Elég nekik az, hogy élnek, dolgoznak, van becsületük, tisztesseseg.uk, családi életük boldog és tiszta, a társadalomban megbecsülésben van részük. Ellenben Isten világába nem emelkednek fel és nem jutnak el ahhoz az igazsághoz, hogy nekik Isten követelése szerint kell élniök. Ezért azután nem jutnak el a bűn, a halál és a kárhozát valóságához. Nem értékelik ebből a szempontból Krisztus megváltói életművét és nem értik meg a Szentlélek titokzatos munkáját. Ezek a tudatlan emberek. Nem mennek el a királyi menyegzőre, mert tudatlanok.

A vallási tudatlanok között néhány fokozatot különböztetünk meg: a közömbös, a felületes és az elfogult embereket.

A közömbös emberek nem értékelik a királyi menyegzőt. Azt mondják: ugyan mit adhat nekem az Isten? Meg vagyok én az Isten nélkül. Hátravetik fejüket s eltekintenek Isten üdvözítő munkája felett. Végbemeget a világ legnagyobb csudája: Isten megmenti az embert. Földre küldi egyszülött Fiát s az végighalad a földön. Ajkáról gyógyító tanítás zendül. Keze isteni csodákat cselekszik. Szívéből gazdagon áramlik a jóság és szeretet. Megy korbácsolt testtel, töviskoronás fejjel a Golgota halmára, ahol minden elvégeztetik. Ezt cselekszi Isten az emberért. Az ember pedig hátravetett fejjel, közömbös szívvel eltekint felette s botorul azt mondja: engem ez nem érdekel!

Ez a közömbösségből származó tudatlanság.

A tudatlanság sok embernél felületeségből származik. Meghallják Isten hívását, megértik ezt a hívást, élni akarnak

vele, el akarnak menni, de felületességük mégis csak visszatartja őket. Felületességük abban mutatkozik, hogy látszólag elfogadják ugyan a meghívást, de azt nem állítják bele életük középpontjába. Elfogadják, hogy Jézus jön hozzájuk, de feleslegesnek látják, hogy ők is Jézushoz menjenek.

A vallásosság mai irányzatában ez az uralkodó felfogás. A keresztyénség ma állami, egyházi és társadalmi hitelesítéssel jelenik meg. Az ember keresztyénségét törvény állapítja meg, nem pedig az ő élete, meggyőződése és lelkülete. A keresztyén egyházhoz tartozást azonosítják a Krisztushoz tartozással. Az egyházba beleszületés Istennel való közösségnek számít. A keresztyén egyházban élés azt a látszatot ébreszti, hogy a gondolkodásnak, a cselekedetnek, az életiránynak természetszerűleg van keresztyén patinája. A legtöbb embernek ez elég. Személyesen soha se találkoztak Krisztussal, csak hallottak róla. Életbiztosító kegyelmét saját életükben sohasem érezték, csak mások beszédéből tudnak róla. Hiányzik a vallási igazságokban való elmélyedés és a vallásos követelések komolysága. Néhány kérdésben és feleletben tükröződik életük: miért menjek el, ő majd eljön; miért adjam magamat egészen néki, ő odaadja magát értem; miért változzam meg bensőmben, ő enélkül is megvált engem.

Ez a felületesség vallási egyoldalúságra vezet. Kikapcsolja a vallásos gondolkodásból az elmélyedő megismerést, a benső érzelmeket, a komoly akaratot s helyettük felszínes érzéseket és hangulatokat enged érvényesülni. Ezek az emberek meghallgatják Isten igéjét, szívükre veszik annak egyik-másik tanítását, meghatódnak, egy kis bűnbánatot éreznek, rövidke ideig könnyet hullatnak. Ezzel azután vége.

Hátravetik fejüket s egyenként mondják: nem akarok elmenni!

A tudatlanok harmadik csoportja elfogultságból zárkózik el Isten kegyelme elől. Nem jutnak el Krisztushoz, mert úgy érzik, hogy emberek és intézmények közéjük állnak s nem engedik őket Krisztushoz jutni. Az igehirdetők tevékenykednek, prédikálnak, szertartást végeznek és szolgálnak. Mint Isten képviselői járnak-kelnek, intézkednek, hatalmaskodnak, mintha ők vállalnák a vallási élet minden kockázatát. Isten és önmaguk közé húzódní látják magát az egyházat, melynek gondosan megépített szervezete, törvényekkel megépített külső épülete van, mely a falakon belül minden életnyilvánulást szabályoz. Jog és kötelesség, kö-

vetélés és tilalom, szabad és nem szabad, lehet és nem lehet uralkodnak benne. Azután úgy gondolják ezek az elfogultak. Isten és ember közé húzódnak a dogmák is. Az egyház hittételekbe sűríti tanítását s ezzel pórázt vet hívei lelkére. Korlátozza felfogásukat és vallási elgondolásukat. Az elfogult ember végül is úgy érzi, hogy az egyház hivatalos testülete, külső szervezete és dogmái következtében nem látja az igazi és egész Krisztust. Elvész szeme előtt a kérdés lényege, nem látja hogy tulajdonképpen miről van szó. Külső kötelességek miatt elhomályosodnak belső szent kötelességei. Látja az egyházat, benne él az egyházban és elfelejti, hogy a Megváltó Krisztus nem azért haladt végig földi útján, hogy egyházat teremtsen, papoknak kenyeret adjon, dogmákat szerkesszen, hanem hogy közvetlenül találkozzék az emberrel, kézen fogja s lelkét megváltsa.

Ezek az emberek ma is mind azt mondják: nem akarok elmenni!

2. Az emberek egy másik része elbizakodottságból nem akar elmenni.

Ezeknek az embereknek az indokolása rövid: nem szorulok rá!

A királyi menyegzőre minden ember meghívást nyer. A meghívás egyetemessége a bűnösség egyetemességét jelenti. Ezzel szemben az elbizakodott emberek az igazak osztálykiváltságát hangoztatják. Elfogadják Jézust tanítómesterül s hajlandók erkölcsi okulást meríteni beszédeiből. Beismerik, hogy életpéldája és tanítása lelki nemesedésükre és jobbulásukra szolgál. De nem hajlandók a kegyelemre szoruló bűnösök csoportjába állni. Nem vállalnak közösséget a rongyos ruhájú, üresszívű koldusokkal, kik kinyújtott kézzel állnak a kegyelem ajtaja előtt. A királyi menyegzőre szóló meghívást vonatkoztatják a tolvajokra, paráznákra, hamisan esküdözőkre, az elveszett tékozlókra, a megbélyegzettekre, de nem önmagukra. Nekik erre nincsen szükségük! Van ugyan egy-két felszínes hibájuk, de az nem érinti jellemük és életük értékét. Életük becsületes, munkájuk tiszteletreméltó, tisztességük elismert. Jogosan kiáltják tehát a hívogató Isten felé: nem akarok elmenni!

Nem vonjuk kétségbe az emberek erkölcsi értékét. Elismerjük, hogy ebben a csoportban tényleg vannak olyanok, kiknek egyénisége és munkája feltétlenül értéket jelent. Családi életü-

ket önfeláldozás, szeretet és hűség jellemzi. Hivatásukat szolgálattá teszik. Kötelességeiket példásan teljesítik. Hasznos munkásai a társadalomnak és a nemzetnek. És mégis, magatartásuk a felületes elbizakodottság bélyegét hordozza magán, mert mindaz, amit értéként megcsillogtatnak, erkölcsi érték és viszonylagos érték csupán. Emberekhez való viszonyukban jelenthet ez értékmegállapítást, de Istenhez való viszonyukat nem érinti. Isten előtt ezek az emberek mind egytől-egyig koldusabbak a koldusnál, rongyosabbak a rongyosnál, szennyesebbek a szennyesnél. Koldusabbak, mert nem ismerik koldus voltukat. Rongyosabbak, mert nem látják életruhájuk hitványságát. Szennyesebbek, mert nem érzik, hogy szívüket, lelküket állandóan beszennyezi a bűn.

Isten hívására mégis azt kiáltják: nem akarok elmenni!

3. Az emberek egy része nem akar elmenni a királyi menyegzőre, mert másfelé kötötte le magát.

Ezeknek kifogása rövid visszautasító mondat: nem érek rá!

Az emberek ezen csoportjába tartoznak azok, kiket egészen lefoglal az élet gondja, a mindennapi munka, a hivatás és kötelesség, a szolgálatuk betöltéséhez szükséges előkészítés. Reggeltől estig, hétköznap és vasárnap robottá teszik hivatásukat s nem törődnek lelkükkel.

Az emberek ezen csoportjába tartoznak az életélvezők. A munkát csak kényszerből fogadják el. Hivatásuk csak arra való, hogy életük szükséges eszközeit előteremtsék. Egyébként élvezni akarják az életet. Két kézzel gyűjtik gyönyörűségeit, jogosan és jogtalanul, tisztességesen és tisztességtelenül, megengedetten és megengedetlenül élvezik annak örömeit. Nekik a meghívás elfogadása csak kényelmetlen érzést és feleslegesen kínos helyzetet jelentene.

Egy másik csoport a már megszerzett életszépség miatt nem akar elmenni a királyi menyegzőre. Ezeket kielégíti mindaz, amit az élet nemes szépségként feléjük kínál. Szellemi gazdagságot gyűjtenek. Beletemetkeznek a művészet világába. Magukévá teszik mindazt, amit kultúra és civilizáció az élet belső és külső tatarozására nyújt. Ez egészen kielégíti őket. Nincsen várnivalójuk és nincsen kívánságuk, nincsen hiányérzetük és nincsenek megoldatlan kérdéseik.

Egy kicsi csoport nem akar elmenni, mert koporsó választja el Istentől. Ebben a koporsóban sok minden van eltemetve. Egy

nagy csalódás, külső és belső összeomlás. Nemes küzdelmének elbukása, jogos vágyódásainak meghiúsulása. Egy kicsi gyermektest, mely ölelő anyai karokból valamikor erőtlenül hullt koporsóba. Délceg egyenestartású férfi, vagy viruló hűségű hitves. Koporsó, megint koporsó, mindenütt koporsó! Nem hisznek a hívóban, nem hallgatnak a hívásra, mert Istentől koporsó választja el őket.

Ha a másfelé lekötött különböző embertípusok összekötő-alapvonalát keressük, akkor azt mondhatjuk, hogy állásfoglalásukat a kényelmesség jellemzi. Kiepipítették életüket, beosztották idejüket, összeválogatták érzéseiket. Számításba vették külső körülményeiket, pénzüket, ismerőseiket, vágyaikat, nehézségeiket és most nem akarják és nem engedik megzavarni életberendezésüket. Ha elfogadnák a meghívást, akkor az egész életüket felforgatná. Megváltoztatná tanrendjüket, háztartásukat, pénzügyi politikájukat, hivatásbeli munkájukat, emberekhez való viszonyukat, rendet teremtené szívük érzései között. Nem, ezt nem engedik meg! Nekik nem kell a királyi menyegző^ mert nem kell a király!

Elhangzik válaszuk: nem akarok elmenni!

A visszautasítás különböző magyarázata ugyanazon forráshoz vezet.

4. Az emberek nem akarnak elmenni, mert nincs hitük.

Azért nem mennek el a tudatlanok, a közömbösek, a felületesek, az elfogultak, az elbizakodottak, az életgondba temetkezők, a gyönyört és szépséget hajszolók, az életrendszerükhöz ragaszkodók, mert nem hisznek Jézusban. Kinevetik a meghívást közlő Istent és kigúnyolják Krisztust. Nem tudnak hinni, „mert biztosabbnak látják földi életük valóságait, mint az érzékfeletti világ ígéreteit. Minden elől elzárkóznak, amit nem tudnak értelemmel megmagyarázni. Nem tagadhatják a lélek létezését, de nem engedik, hogy az nyugtalanítsa őket. Nem hisznek Istenben. Jézus számukra történeti személy csupán, igazságok hős vértanuja, életpéldát mutató ember és nem több ennél. Nem hisznek az örökkévalóságban. A test feltámadása, a lélek halhatatlansága számukra gyermekmese csupán. Az örökítéletet vallási legendává teszik. Elég lenne, ha komolyan vennék Isten ígését, mellyel mindennap menyegzőre hívja őket, azután önmagukat, kik meghívást nyertek és Istent, ki a menyegzői lakomát elkészítette. De egyiket sem veszik komolyan!

Fájdalmas tragédiát jelent ez a szó: nem akarok elmenni! Isten elkészítette az üdvösséget: Krisztust áldozatul adta. A Megváltó a keresztfán kiontotta értünk áldozati vérének. Nem kell tehát egyéb, minthogy a bűnös ember kinyújtsa két kolduskezét s boldogan mondja: elfogadom, elmegyek a királyi menyegzőre! De az ember megrázza fejét s dacosan kiáltja: nem akarok elmenni!

Ez az emberi akarat ellenállása Isten akaratával szemben. Isten meg akarja az embert menteni, de az ember nem akarja önmagát Neki átadni. Isten életet akar biztosítani, az ember a "bűnben akar élni. Isten az ember lelkét akarja, az ember a bűnös testet akarja. Isten az ő megváltott gyermekévé akar tenni, az ember a bűn rabszolgája akar maradni. Isten minden hívása, ébresztése, büntetése, ajándékozása, eszméltetése a meghívás megismétlését jelenti. Mindegyik új küldött boldogságot kínáló levelet nyújt át: jöjj el a királyi menyegzőre!

Eléd áll egyházad. Megszólal gyülekezeted. Bibliás krisztus-szolgák szólnak hozzád: jöjj el a királyi menyegzőre! Ne mondd: nem akarok elmenni. Hadd fejeződjék be Isten áldott munkája. Legyen ma az a nap, mikor a Lélek megvilágosít előtted megnyet és földet, Istent és embert, mulandóságot és örökkévalóságot. És te lehajtott fejjel, összetörten és mégis boldog ujjongással mondd:

Akarom, Uram, a te akaratodat!

Akarok elmenni a királyi menyegzőre!

Üdvözülni akarok!

Mindennap.

Luk. 9, 23. Mondja vala pedig mindeneknek: Ha valaki én utánam akar jöni, tagadja meg magát és vegye fel az ő keresztyét mindennap és kövessen engem.

A mai ember a készenkapott vallásosság embere. Vallásossága gyenge értelmi alapon indul el. Elfogadja a vallás tanítását Istenről, Jézusról, azután néhány zökkenővel elfogadja a Szentlélekről szóló tanítást is. így azután összeállítja vallásosságának ismeret-elemeit.

Már magasabb fokot jelent, midőn vallási ismeretünket önmagunkra tudjuk vonatkoztatni. Felismerjük életünkben a gondviselő Isten munkáját. Közvetlenül tapasztaljuk jóságát és szeretetét. Saját életünkben szemléljük Jézus megváltói megnyilatkozásait. Halljuk, amint nevünkön szólít, tanítását közli velünk, keresztyét miattunk hordozza, a Golgota halmán értünk hal meg. Vallásosságunk mégsem jelent többet, mint egyszerű tudomásul vételét annak, amit az iskolában tanultunk és a templomban hallottunk.

Egyoldalú vallásosság keletkezik ily módon. Önmagunkból semmit sem adunk a vallásossághoz. Hiányzik hozzájárulásunk. Nem törődünk Isten követelésével. Nem alakítjuk át életünket és nem változtatunk szokásainkon. Maradunk a régiek, a régi módon élünk.

Krisztus pedig állandóan izeni komoly figyelmeztetésképpen, hogy ezen a torzvallásosságon változtatnunk kell. Nem elég az ő szenvedése és halála, valaminek bennünk is történnie kell. Az üdvösség munkája nem lehet a tétlenség párnája, hanem annak állandó küzdelem ösztönzőjévé kell lennie. Ezt a követelést ebbe az igébe foglalja össze Jézus: Kövess engem mindennap!

Jézus követéséről szóló történetet három evangéliumban találjuk meg. Ezek lényegileg megegyeznek, de Máté és Márk elbeszéléséből hiányzik Lukács evangélista feljegyzésének ez az

egy szava: mindennap. Pedig sokat mond ez a szó: mindennapi A küzdelem és kötelesség állandóságára emlékeztet. Figyelmeztet arra, hogy Jézus követelése és a mi kötelességteljesítésünk nincs befejezve. Küzdenünk kell ma, holnap, holnapután, azután újra kell kezdenünk. Ez a mindennap követelése.

Jézus parancsa: kövess engem mindennap!

Ez pedig azt jelenti:

1. Akarj követni mindennap;
2. Tagadd meg magadat mindennap;
3. Vedd fel keresztedet mindennap.

1. Azt mondja Jézus mindenkinek: ha valaki én utánam akar jöni, tagadja meg magát és vegye fel az ő keresztyét mindennap és kövessen engem!

Ha valaki én utánam akar jöni! Ha! Ha akar én utánam jöni. Tehát lehetséges, hogy valaki nem akarja Krisztust követni. Lehetséges, hogy más úton akar menni.

Isten elkészíti az ember számára az üdvösséget. Jézus azért él, tanít, szenved és hal keresztfai halált, hogy mindenki számára biztosítsa a kegyelmet, életet és üdvösséget. De az embernek ezt el kell fogadnia. Isten senkit sem kényszerít erre. Nem igázza le elhatározásunk szabadságát. Nem kerget korbáccsal Krisztus keresztyéhez. Lehetővé teszi, hogy akarataink megnyilatkozzék.

Az akarat azonban nem magától születik. Vannak előkészítői: a belátás és az érzelem. Ha azt akarom, hogy akaratom Isten felé fordítsa életemet, akkor értelmi képességgel meg kell ismernem az Istent. Nemcsak azt kell tudnom, hogy mit tett értem, hanem azt is, hogy az üdvösségnek milyen követeléseit és feltételeit állapította meg számomra. Ha elég volna az Istenről való ismeret az üdvösséghez, akkor az ördög is üdvözülhetne. De tudnom kell, hogy Isten tőlem milyen lelki- és élet-hozzájárulást követel. Azt követeli, hogy higgyek a Jézus Krisztusban és éljek vele közösségben. Ezt azonban csak azzal érhetem el, ha hiszek Krisztus beszédében. Krisztus beszédében csak akkor tudok hinni, ha veszem a Lélek ajándékát. A Lélek ajándékát csak akkor vehetem, ha az egyházban, Isten eme nagy munkamezőjén, átadom magamat neki. Értelmi képességeimmel azt is meglátom, hogy a megtérésnek van időhatára és az üdvösség kapuját nem az ember elgondolása és akarata nyitogatja és zárja be, hanem Isten keze. Ha jól megfontolom

mindezt, akkor megrendülve, riadtan kiáltom a bűvös igét: akarom!

Az akarat előkészítésénél az érzelmekre is fontos szerep vár. Ez az érzelem nem kívülről kialakuló lelkitulajdonság. Nem abban áll, hogy az ember messziről nézegeti Isten üdvösségmunkáját s messze távolságban állva tőle, részvétet ébreszt szívében. Az akarat felébresztéséhez közvetlen érzelmekre van szükség. Saját életkörülkön belől kell felismernünk Isten üdvösségmunkáját. El kell jutnom ahhoz, hogy érzelmem közvetlenül bekapcsol Isten munkájába. Én vagyok az, kit ő megteremtett, testtel, lélekkel, érzékszervekkel, képességekkel megajándékozott. Én vagyok az, kire gondviselésének melengető napsugarait hullatta. Én vagyok az, ki alázuhantam a bűn sziklahasadékába, kiért elküldte a jó pásztor. Én vagyok az, kinek bűneit Krisztus magára vállalta s megváltásomra a keresztfán meghalt. Számomra ez nem távolból megállapított érzelem-elmélet, hanem tapasztaláson alapuló valóság. Ebben az érzelemben a szívem dobog, a lelkem remeg és az életem megnyugszik. Erre az érzelmekre van szükségem, hogy eljussak az akarathoz és azt kiáltam: akarom!

Akarom Jézust követni mindennap! Követni akarom Jézust, mert érzem, hogy élete által Krisztusommá vált s boldogságot és üdvösségemet tartja kezében. Ez az akarat azt a beismerést rejti magában, hogy Jézust egyetlen vezetőmnek tekintem. Tőle kapom életirányomat, ő parancsol nekem és rendelkezik felőlem. Tőle kapok erőt és lelket. Ő jelenti elindulásomat és megérkezésemet, mert ő jelenti az életemet. Ez a kijelentés, hogy akarom követni Jézust, bűnmegismerést is jelent. Beismerem bűnösségemet és azt is, hogy nem akarok bűneimben megmaradni. Egyedül Krisztus szabadíthat meg bűneimtől, én tehát akarom követni Jézust. Mindezt pedig mindennap akarom cselekedni, mert mindennap meg kell szabadulnom bűneimtől. Mindennap meg kell ragadnom Krisztus kezét. Mindennap új ember akarok lenni. Ezért mindennap akarom követni Jézust.

Próbáljuk naponként megtanulni ezt a szót: akarom követni Jézust mindennap!

2. Tagadd meg magadat mindennap! A megtagadás valamilyen kapcsolat megszüntetését jelenti. Megtagadjuk családunkat, elszakítjuk vele fennálló kapcsolatunkat. A tékozló fiú megtagadja szüleit s édesanyja boldogságának széttört oltárkövein

megy tovább. A tévelygő ember megtagadja családjá tisztas hagyományait. A hálátlan megtagadja jóltevőjét. Péter megtagadja Jézust: nem ismerem, nincs közöm hozzá!

Krisztus önmagunk megtagadását követeli tőlünk. Erre tényleg nagy szükség van, mert bennünk két ember lakik: egy testi és egy lelki, egy érzéki és egy isteni. Ez a két ember állandó harcban áll egymással. Bennük szenvedélyek és erények, bűnös vágyak és tiszta érzések szunnyadnak egymás mellett. Az egyik jót akar, a másik kárhozatot. Az egyik magasba vivő szárnyunkat erősítgeti, a másik kőkoloncot köt reá. Az egyik önzésre ösztönöz, a másik emberszeretetre. Az egyik erkölcsre tanít, a másik erkölcstelenségre. Az egyik oltárok papjává avat, a másik az ördög cimborájává tesz. A két ember harcára gondol Jézus, mikor azt mondja: tagadd meg magadat, vagyis, győzd le magadban az érzéki embert és vidd uralomra felette a lelki embert!

Figyeljünk azonban arra, hogy az érzéki ember nemcsak feltűnő, kiabáló, durva vonásokból áll. Alig észrevehető finom rugók rejtőznek életgépezetében, melyek azután megrontják a lelki embert. Néhány rossz szokás, menthető és mégis veszedelmbe sodró szenvedély, lelki közömbösség és tétlenség, önzés, az embereknek és dolgoknak Isten nélkül való szeretése. Sok ember életében van erkölcs, emberi jóság, tisztesség, lelkiismeretesség, kötelességtudás és mégis, a testi ember legyőzi bennük a lelkiembert. Sokszor tapasztaljuk azt is, hogy az érzéki ember kísértése az erényben rejtőzik el, mint virágbokorban a mérges kígyó.

Mindennap tagadd meg magadat! A küzdelem tehát állandóan folyik. Eredményt csak akkor várhatunk, ha elismerjük a harc szükségét. Azután komolyan kell azt vennünk. Meg kell keresnünk a szükséges fegyvereket. Azután szövetségest kell keresnünk. Aki csak önmagára támaszkodik, elbukik. Aki csak önmagától kér tanácsot, téves utakra kerül. Aki csak saját szempontjai szerint ítéli meg önmagát, helyzetét és jövődjét, az sohase tudja önmagát legyőzni!

Önmagunk megtagadása a testi emberrel való közösségnek megszüntetését jelenti. Kiszakadást jelent a bűn világából. A megszünt közösség helyébe új közösséget kell teremtenünk. Jézussal kell közösségre lépnünk. Ő az egyetlen szövetséges, mert ő már legyőzte mindazt, amit nekünk az ő segítségével

le kell győznünk és mind azt biztosítja számunkra, amire szükségünk van. Benne válik teljessé harcunk diadala, mert önmagunk megtagadása által nemcsak szembekerülünk magunkkal, nemcsak magunk fölé kerülünk, hanem Jézus mellé kerülünk. De ez a harc mindennapi harc!

3. Vedd fel keresztedet mindennap!

A keresztt a szenvedés jelképe. Valahányszor említjük, életünk megpróbáltatásaira gondolunk. Látjuk a betegséget, a csalódást, a külső életalakulásokból fejlődő fájdalmat. Krisztus is átszenvedte ezeket a fájdalmakat s megszentelte azokat. Ez a keresztt hozzátartozik életünkhöz. Roskadozó vállal visszük a gond, a betegség, a bizonytalanság, a csalódás kereszttjét. Nehéz ez a keresztt, ha gyökerét saját életünk földjébe bocsátja s közvetlenül mi vagyunk annak szenvedői. Még nehezebb, ha szeretteink görnyednek súlya alatt, de terhét mégis mi érezzük.

Jézus azonban a keresztt más értelmezésére gondol. A kereszttet egybekapcsolja az ő követésével. Jelzi ebben azt, hogy az ő követése magában véve állandó keresztt. Jézust csak lemondással, önmegtagadással, lelki szenvedés-vállalással lehet követni. Ezt a kereszttet kell elvállalni mindennap.

Krisztus követése új élet kiépítését követeli tőlünk. Ennek az átalakult életnek középpontja maga Jézus. Tartalma a hűséges szolgálat. Jellege a sáfárság. Ereje a Szentlélek. Ebben az új életben új értékelésre kerülnek javaink. Testünk és lelkünk, vagyunk, munkánk, életidőnk, becsületünk, a velünk élő emberek, a templomunk, Bibliánk, az egyházunk.

Fel kell vennünk mindennap a mi kereszttünket. Mert igenis, mindennapi kereszttet jelent számunkra, hogy küzdünk a lelkünkért, a jobb életünkért, az üdvösségünkért. Nem jutott életének kárhóztató veszedelmeihez közel az, aki hiszi, hogy kereszttvállalás nélkül célhoz juthat. Önmagát csalja meg az is, aki azt gondolja, hogy kereszttvállalása esetén saját erejéből győzni fog. A megoldás abban rejlik, hogy kereszttünket nem mi hordozzuk, hanem Krisztus és mindennapi kereszthordozásunkat elfogadja a kegyelem.

Krisztus újra hangsúlyt ad ennek a szónak: mindennap! Mindennap újra egyesülnünk kell Kriszttussal. Ha egy nap leszakadunk róla, másnap már elmaradunk tőle. Hacsak egyetlen egy nap nem tagadjuk meg magunkat, a sátán hatalmába zuha-

nunk vissza. Ha csak egy nap elutasítjuk felkínált erőit, pótolhatatlan veszteséget szenvedünk. Azért: mindennap, mindennap! Az isteni kegyelem színjátékának szereplője vagy te is. Sorsodat illetőleg nem közömbös, hogy szerepedet Isten igéjének világánál meglátod-e s a kegyelem erejével betöltöd-e? Minden attól függ, hogy követed-e Jézust, megtagadod-e magadat, felveszed-e keresztedet? Ennek pedig bevezetése és feltétele ez a csodálatos, kemény, önmagad és életed felett elhatározó kijelentés: akarom mindennap!

Hol az én helyem?

Luk. 14, 7–11. Egy példázatot monda a hivatalosaknak, mikor észrevéve, mimódon válogatják a főhelyeket, mondván nékik: Mikor valaki lakodalomba hív, ne ülj a főhelyre; mert netalán náladnál nagyobb tiszteletben álló embert is hívott, meg: az. És eljövén az, aki mind téged, mind azt meghívta, ezt mondja majd néked: Engedd ennek a helyet! És akkor szégyennel az utolsó helyre fogsz ülni. Hanem mikor meghívnak, menj el és ülj le az utolsó helyre, hogy mikor eljő az, aki téged meghívott, ezt mondja néked: Barátom, ülj feljebb! Akkor néked dicsőséged lesz azok előtt, akik veled együtt ülnek. Mert mindenki, aki magát felmagasztalja, megaláztatik; és aki magát megalázza, felmagasztaltatik.

Az elhelyezkedés kérdése az állandó életkérdések közé tartozik. Mivel az ember életszükségei különbözők, elhelyezkedése is különböző feladatok elé állítja.

El kell helyezkednie az élet asztalánál, a kenyeret kereső sok millió ember között. Ki kell vívnia az élet fenntartásához szükséges helyet. Azután el kell helyezkednie az emberek közösségében és meg kell keresnie az őt megillető helyet. Azután munkálkodnia kell azon, hogy a kegyelem világában is megtalálja a maga helyét.

Az ember megáll az élet asztalánál, megáll a vele együttélő emberek között, megáll Isten országának küszöbén és megkérdezi: hol az én helyem?

A helyes elhelyezkedés törvényét Jézus tömören így foglalja össze: mindenki, aki magát felmagasztalja, megaláztatik, és aki magát megalázza, felmagasztaltatik.”

1. Az élet asztalánál megáll az ember s azt kérdezi: hol az én helyem?

A színes és elevenrajzú történet szerint Jézus félrehúzódik a farizeus szobájában és nézi az érkező vendégeket. Egymásután jönnek a meghívottak, mert az asztalnál biztosított helyük van. De a ház előtt meglátja Jézus az ödöngő éhezőket, kik felé senkisémet nyújt kenyeret.

Az ember azzal a meggyőződéssel áll embertársai között, hogy neki az élet munkával tartozik s a terített asztalnál he-

lyének kell lennie. Különösen tele vannak követeléssel azok, kik az életet menyegzői ünnepnek tartják s Jézus példázata szerint azt hiszik, hogy lakodalomba kaptak meghívást. Fűrészve nézik a hosszú asztalt s helyükön kívül azt is kutatgatják, hogy mekkora kenyeret tesz eléjük az élet csontos keze.

Az élet terített asztalánál különböző körülmények állapítják meg helyünket. Nagy előnyt jelent az öröklött vagyon, a szerzett tulajdon, a külső viszonyok kedvezősége. Fontos tényező az is, hogy az illetőnek meg legyenek szükséges képességei a munkához, legyen szorgalma, kitartása, hűsége, megbízhatósága. Ellenben a szegénység, a kereset hiánya a külső körülmények kedvezőtlenége az asztal végére szorítják az embert.

Hol a helyed? Jézusnak ezzel a kérdéssel kapcsolatosan több mondanivalója van számodra.

Ne elégedetlenkedj, ha az asztal végére szorultál, hanem örülj annak, hogy egyáltalában kaptál helyet. Ha az asztal közepére vagy felső részére kerültél, ne büszkélkedj. Az asztalnál való elhelyezkedésed fontos, nem pedig megszerzett helyed. Te adj értéket helyednek és ne helyedtől várd értéked megállapítását. Helyednek azzal adsz becslést, ha azt becsületesen betöltöd. Az a fontos tehát, hogy helyedet méltóképpen töltsd be. Szegénységedben légy megelégedett, szerény, lemondó. Gazdagságodban légy alázatos, jószívű és mértéktartó.

Ne erőszakold a feljebb ülést. Ne akarj többnek látszani, mint ami vagy. Ne élj anyagi erődöt meghaladó módon. Sok embert visz anyagi romlásba, hogy az élet asztalánál előbbrevaló helyen akar ülni, mint amire anyagi ereje képesíti.

Elhelyezkedésed örömeiben ne feledkezzél meg másokról. Nézz a lejjebb ülőkre szeretettel, megértéssel, ne pedig göggel és lenézéssel. Nézz meleg szívvel az ajtón kívül állókra, kiknek nem jutott az élet asztalánál hely. Lásd meg kinyújtott kezüket s a szemükben égő könyörgést, mellyel szüntelenül azt mondogatják: hol az én helyem?

Az élet asztalánál való elhelyezkedés törvényét őrizd meg: aki magát felmagasztalja, megaláztatik és aki magát megalázza, felmagasztaltatik.

2. Hol a helyed az emberek között?

Krisztus csendesen szemléli a farizeusok versengését s eh-

hez fűzi példázatát. „Mikor valaki lakodalomba hív, ne ülj a főhelyre, mert netalán náladnál nagyobb tiszteletben álló embert is hívott meg az és eljövén az, aki mind téged, mind azt meghívta, ezt mondja majd néked: engedd ennek a helyet! És akkor szégyennel az utolsó helyre fogsz ülni. Hanem mikor meghívnak, menj el és ülj le az utolsó helyre; hogy mikor eljő az, aki téged meghívott, ezt mondja néked: Barátom, ülj feljebb! Akkor néked dicsőséged lesz azok előtt, akik veled együtt ülnek.”

Ma is megtaláljuk ezt az ember-értékelést. Versengés folyik az emberek között az első helyért. Egymás elé akarnak ülni, egymás fölé igyekeznek jutni.

Ennek az ember-értékelésnek különböző alapja van. A vagyon, melyre az ember támaszkodik, az általa betöltött állás, társadalmi közéletének a súlya. A személyével egybekapcsolt tekintély, hatalom, befolyás, érvényesülés. Az általa végzett munkának a jelentősége. Kötelességteljesítésének mértéke, becsületes munkája. Mind ez értékmutató az emberek egymás közötti elhelyezkedésében. A tisztviselő, az iparos, a kereskedő, az édesanya, a családfenntartó értékét ahhoz mérik, hogy saját hivatásának megfelel-e. Egészséges lelkű társadalomban sokszor elhangzik a kimondott vagy néma ítélet: Barátom, ülj feljebb! Barátom, ülj lejjebb!

Ezek azonban emberi szempontok szerint történő értékelések.

Az ember értékelésének helyes szempontját Jézus állapítja meg. Ítélete szerint az az ember érdemli meg embertársai becsülését, aki életét szolgálattá teszi. Ez pedig azt jelenti, hogy munkájában nemcsak emberek, hanem Isten megbízását is felismeri. Szolgálattá válik életünk, ha megbízónkat Istenben látjuk és ha azt Isten iránti engedelmisséggel végezzük. Ezzel a két feltétellel Isten munkatársa lesz az iparos a maga szűk műhelyében, a tudós könyvekkel megrakott dolgozószobájában, a cselédasszony mosogató teknőjénél, az orvos a betegágyánál, a tanító az iskolakatedrán. Mindegyik szükséges, nélkülözhetetlen, áldásos munkát végez Isten megbízása szerint s annak értékét megnöveli lelke hűségével és felelősségérzetével.

A szolgálat következő jellemvonása abban áll, hogy Isten szeretetét és az emberek egymás közötti szeretetét egyesíti. A szolgáló élet Isten szeretetéből táplálkozik s emberszeretetté

válik. Úgy végzi munkáját és úgy tölti be hivatását, hogy annak áldását mások is érzik.

Ennek a szolgálatnak örök példája maga Jézus, aki nem azért jött, hogy szolgáljanak néki, hanem hogy ő szolgáljon másoknak. Mielőtt bement volna a farizeus házához, egy vízkóros embert gyógyított meg. Tehát szolgálatot végzett. A farizeusokat és írástudókat egy más alkalommal arra intette, hogy ne nevezzék magukat mesternek, doktornak, hanem, aki nagyobb akar lenni, az legyen szolgája másoknak. Jézus tehát a szolgálatot tette az emberek között értékmérővé.

Ha megállsz az élet asztalánál s tolongó, tülekedő, könyöklő, öklöző emberáradatban így kiáltasz: hol az én helyem, Jézus határozott szóval felel: az a hely illet meg, melyet élet-szolgálatoddal magadnak biztosítottál. Az emberekkel szembeni értékedet nem vagyonod és elhelyezkedésed, hanem szolgálatod állapítja meg. Attól függ igazi értéked, hogy munkáddal, vagyonoddal, állásoddal mennyire szolgálod Istent és mennyire vagy áldás embertársaid életében.

Ennek az értékelésnek alapjellemvonását Krisztus az alázatosságban jelöli meg. Az ember keresi a maga helyét, de nem ő állapítja azt meg. Felveti a kérdést, de nem ő felel arra. Ismeri gyarlóságát és megtanul alázatosan megállni és várni. Erre az elhelyezkedésre vonatkozik Jézus törvénye: aki magát felmagasztalja megaláztatik és aki magát megalázza felmagasztaltatik. A saját elbizakodottságuk, vagy hiúságuk által megnövekedett emberi nagyságok, vagy a társadalom által érdemtelenül felemelt kiválóságok azután meghallják az ítéletet: Barátom, ülj lejjebb! És elérkezik a háttérbe szorított, a szolgálat belső értékeit szerényen hordozó ember csendes előléptetése: Barátom ülj feljebb!

3. Hol a helyed a kegyelem országában?

Az emberek keresik helyüket az élet asztalánál és az értékelés asztalánál, de gyakran elfeledkeznek arról, hogy a kegyelem országában is el kell helyezkedniök. Míg a kenyér, az állás, a tekintély és elismertetés szempontjából óriási a tülekedés, addig a kegyelem országában való elhelyezkedéssel kevesen gondolnak. Vájjon felvetted-e a kérdést önmagadra vonatkoztatva, hogy hol a te helyed a kegyelem országában?

Egyszer Jézushoz sietett Zebedeus fiainak anyja. Szemében nyugtalanság izzott, szájaszélén sírás remegett. Leborult Jézus

lábaihoz és könyörögve szólt: „mondd, hogy ez az én két fiam üljön a Te országodban, egyik jobbkezed felől, a másik balkezed felől!”

Jézus elboruló tekintettel nézi a fiait mennyországi helyét kereső, tusakodó édesanyját, megéri és megbocsátja anyai szeretetének botlását és ezt feleli: „Az én jobb és bal kezem felőli ülést nem én adom meg, hanem azoké lesz az, akiknek az én Atyám elkészítette!” Azután intésül így szól a tanítványoknak: aki közületek első akar lenni, legyen a ti szolgátok.

Zebedeus fiainak az édesanyja súlyosan tévedett, mégis eljárásában sok tiszteletreméltó vonást találunk. Megkérdezem az édesanyáktól és édesapáktól, hogy felvetődött-e lelkükben legalább egyszer az a kérdés, hogy fiuknak, leányuknak hol lesz a helye a kegyelem országában? Lelkiismeretes szülői munkával, tanítással, életpéldával dolgoztak-e azon, hogy fiuknak, leányuknak Krisztus mellett helye legyen a kegyelem országában?

Felvetjük-e önmagunkra vonatkozólag ugyanezt a kérdést? Világosan kell látnunk, hogy hiába küzdjük végig életünket, hasztalan égünk el kötelességünk teljesítésében, hiába isszuk ki a szenvedés kelyhét, hiába kereszteltetünk meg vízzel, vérrel, lélekkel, nem mi jelöljük ki helyünket a kegyelem országában. Ez a hely nem emberi munka eredménye, hanem Isten munkája. Nem az ember győzelme, hanem az Isten kegyelme. Boldogságot jelent tehát Jézus igéje, hogy a kegyelem országában nem önmagunk életjogán, hanem Isten kegyelmének a jogán van helyünk, nem azért, mert megérdemeljük, hanem mert Krisztus megváltó halálával számunkra helyet biztosított.

Egész életünkre elhatározó jelentőségű, hogy hol a mi helyünk? Jézus igéjének világánál három vonatkozásban kerestünk választ a kérdésre. Isten izeni, hogy három asztalnál van helyünk s mindegyikért küzdenünk kell. Van helyünk az élet-, az értékelés- és a kegyelem asztalánál. Mindegyikre gondolkunk, mert mindegyik fontos reánk. De mindegyik helyet megfelelő eszközökkel igyekezzünk megszerezni. Dolgozzunk becsületesen, éljünk józanul, legyünk szerények, hogy az élet asztalánál helyet kapjunk. Tegyük szolgálattá életünket, hogy az értékelés asztalánál az emberek között megbecsült helyet kapjunk. Azután higgyünk és éljünk Krisztusban, hogy a kegyelem országában felvétessünk Krisztus érdeméért. Elhelyezkedésünk-

ben Isten akarata érvényesül. Azért elégedjünk meg az élet asztalánál kijelölt helyünkkel és csak becsületes munkával igyekezzünk azt megjavítani. Saját munkánkat és életünket mi magunk ne értékeljük, hanem bízzuk azt az Istenre. A földi élet mindkét asztalánál úgy keressük meg helyünket, hogy helyünk legyen a kegyelem országában is.

Kérdezed: hol az én helyem? Jézus válaszol: Nálam!

Vetés és aratás.

Gal. 6, 7—8. Ne tévelyegjeteK, Isten nem csúfoltatik meg; mert amit vet az ember, azt aratandja is. Mert aki vet az ő testének, a testből arat veszedelmet, aki pedig vet a léleknek,, a lélekből arat örök életet.

Ez az apostoli megállapítás: amit vet az ember, azt aratja» az emberi gondolkodásnak, a földi életnek és az erkölcsi világrendnek a törvényét fejezi ki.

Vetés és aratás szükségképen feltételezik egymást. Hiába akarunk aratni, ha nem vetettünk. Ha pedig rosszat vetettünk, hiába szeretnénk elkerülni az aratást. Az emberi gondolkodás törvénye szerint vetés és aratás egymástól függenek és együtt-járnak.

Vetés és aratás azután élettörvényt fejez ki. A vetés minőségétől függ az aratás. Tiszta búzát vetünk, búzát aratunk, konkolyos búzát vetünk, konkolyt aratunk. Vetésünkben van elrejtve aratásunk, ez élettörvény.

Az apostol igéje azután sérthetetlen erkölcsi törvényről beszél. Isten örökkévaló akarata az, hogy vetés és aratás elválaszthatatlanok legyenek egymástól. Ebben az elválaszthatatlanságban Isten örök szentsége érvényesül. Nem lehet másként! Aki a testnek vet, a testből arat veszedelmet, aki a léleknek vet, a lélekből arat örök életet. így kell ennek lennie, mert az Isten nem csúfoltatik meg.

Az emberi gondolkodás, az élet és az erkölcsi világrend törvénye egymás fölé emelkednek s felettük megjelenik az élő Isten, minden vetés bírāja és minden aratás ura.

Ez a három síkban érvényesülő törvény benne áll az élet teljességében. Megkérdezzük a természettudóst, az erkölcs-tanítót, a történészt, a szociológust, mindegyik azt feleli: igen, ez igazságos! A vetés és aratás törvénye minden emberre vonatkozik és minden embernek mond valamit. Vájjon mit mond ne-

künk: intést, magyarázatot, vádbeszédet, ítéletet, megnyugtatót?

Háromról szólunk az ige világánál: 1. a vetésről; 2. az aratásról, azután 3. a kettő együttes tanításáról.

1. A vetés munkája az ember életében különálló munka, azután állandó, észrevétlen folyamat. Vet élete szántóföldjébe öntudatos, határozott, tervszerű munkával, tudja és akarja, hogy ő most tulajdonképen vetőmunkát végez.

Így van a természet világában is. Nemcsak a szántóvető keze hullatja a felszántott földbe a magot, hanem szelek-szárnyán, pillangók, madarak lábán észrevétlenül hull az alá, kipereg a virág helyéből, szerteszóródik a fa lombjáról.

Az ember számára tulajdonképen minden vetéssé válik. A lelkében kialakuló benyomások, a hallott és elmondott szavak, a szeretet és gyűlölet, a jóság és irigység, a harag és megbocsátás, a hűség és állhatatlanság, a becsületesség és hitványosság. Vetőmunkát jelentenek az emberek, akikkel találkozunk, akiket barátainkká teszünk és akik szembefordulnak velünk. Vetés a környezetünk, a társaságunk, a szórakozásunk. Vetőmunkát jelent a dolgozásunk, a kötelességteljesítésünk. Vetőmunka, hogy milyen újságot és könyvet olvasunk, hogy a piacon, a mulatóhelyeken, a templomban, az esti bibliaolvasásokon milyen mag hull a szívünkbe. Minden vetés az ember számára. Még a jelentéktelen kicsi dolognak is jelentősége van. Talán nem záporoz a marokra fogott mag észrevehető bőséggel, hanem észrevétlenül kerül lelkünkbe, mint a szellők tenyerére tapadt kicsi porzó a virágra, melyből lehet mosolygós virágágy, hatalmas zúgó erdő, vagy mindent elfojtó gyomtenger. De ugyan így vetést jelent a légy lábához tapadt baktérium, mely rothadást, betegséget, nyomorúságot, halált visz magával. Azon fordul meg minden, hogy milyen irányban érvényesül a vetés: a test vagy a lélek irányában.

A test Isten alkotása, ugyanakkor azonban a Sátán eszköze. Van tehát a testnek szóló olyan vetés, mely szükséges és hasznos aratást eredményezhet. Az apostol itt tulajdonképen a testi-ségről, mint életirányról beszél s a testet szembehelyezi a lélekkel. Ha a testnek vetünk, függetlenítjük azt a lélek kormányzásától, alávetjük magunkat uralmának ahelyett, hogy felette uralkodnánk. Mindig a testnek vetünk, valahányszor gondola-

tainkat, érzéseinket, vágyainkat kivonjuk a lélek hatása alól és nem tudunk érzékisége ellen védekezni.

Ez a vetésmunka sokszor észrevétlenül folyik körülöttünk. Az élet piacán, a nagyvárosok forgatagában, a kirakat tükörablakain át, csillogó emberszemek játékában, könyvben, újságban, színpadon, pergő filmen vetnek a testnek. Ha lelki világunkban önzés, érdek, gyűlölet, harag, irigység győzedelmeskednek s elhallgatnak a felülről alászálló tiszta érzések, akkor mindig a testnek vetünk.

Így vetünk a testnek. Miképpen vetünk a léleknek?

A léleknek vetés nem azt jelenti csupán, hogy lelkünket műveljük, ismereteket gyűjtünk, műveltségünket gazdagítjuk, hanem hogy életünkben központi erővé tesszük a lelket s azt minden életnyilvánulásnál érvényesítjük. A léleknek vetünk, ha azt életünkben királlyá tesszük. Gondolatainkat, érzéseinket és elhatározásainkat megfürdetjük a lélek tiszta vizében. Vágyainkat, terveinket és viaskodó akaratunkat a lélek ítélőszéke elé állítjuk. Munkánkban és szórakozásunkban, kötelességteljesítésben és pihenésben döntőnek tekintjük a lélek szavát.

Vigyázzunk tehát, mert a test és lélek számára láthatóan és láthatatlanul, érezhetően és észrevétlenül, akaratunk szerint és akaratunk ellen állandóan folyik a vetés munka.

2. A vetés aratáshoz vezet. Az aratás a vetés kiteljesedése és befejezése. Minősége rendszeren az aratás eredményében mutatkozik, így van ez a természetben és így van az erkölcsi világban is. Az erkölcsi törvény nem kisebb, mint a természeti törvény.

Ha azt mondtuk, hogy életünk folytonos vetőmunka, azt is megállapíthatjuk, hogy életünk folytonos aratás.

Korunk életkapuja fölé világító betűkkel kellene felírnunk az apostol megállapítását: aki vet a testnek, a testből arat veszedelmet.

Végtelen szomorú aratást látunk magunk előtt. Látunk erkölcsi emberroncsokat, kiknek életéből kivész minden nemesebb eszmény. Élnek máról holnapra, röghöz tapadottan, kizárólag földi célokat szolgálva. Látunk testi roncsokat, kik rejtett betegség átkát hurcolják. Bambanézésű nyomorék gyerekeket, kiknek szeméből az apák bűne kiált. Szenvedélyek rabszolgáit, kik tönkreteszik egészségüket, családjukat, koldusbotra juttatják gyermekeiket. Társadalmi életünkben elhalványodik a

lélek és meggyöngül az erkölcs. A házasság tisztasága elhomályosodik. A becsület, jellem és erény meginog. Nézzük csak a bűnözők statisztikáját, az elválások, a házasságtörések, a törvénytelen gyermekek, a rablások és gyilkosságok nagy számát. A határozott bűnben megnyilatkozó testi aratáson kívül meg kell látnunk a testi életirány, az érzékiség, a léleknélküliség súlyos következményeit. Sok millió ember életében bekövetkezik a testnek aratás veszedelme csupán azért, mert nem arathatnak a léleknek. Aki halál-magot vet, annak csupán halál-aratása lehet.

Egy szebb élet kapuja fölé világitó betűkkel feljegyezzük az apostol megállapítását: aki a léleknek vet, a lélekből arat örök életet.

A léleknek aratunk, mikor tisztább életet élünk. Megtöltjük életünk kereteit erkölcsi értékekkel és szépségekkel. Sokra értékeljük ugyan az emberi szellem, a művelődés és kultúra különböző értékeit, mégis világosan kell látnunk, hogy a lélekből minenkünk nemcsak életet, hanem örökéletet kell aratnunk. Az örökélet számára aratás csak akkor lehetséges, ha életünket nemcsak a lélekre, hanem Isten lelkére építjük s életünkben Istent élő valósággá tesszük. Ilyenkor hitünkben engedelmesség, bátorság, hűség és szeretet lesz. Nem vész el csendes kötelességteljesítésünk. Mindennapi áldozatunk és türelmes kereszthordozásunk, önfeláldozó szeretetünk és megbocsátásunk aratássá lesz. Életünk minden jelensége az örökéletben fut össze s az örök aratás felé mutat.

3. A vetés és aratás együtt Isten örökkévaló tanítását közü. Ennek a tanításnak halálos komolyságát ez az ige Kielezeten hangsúlyozza: az Isten nem csúfoltatik meg. Tanuljuk meg hát ezeket a tanításokat.

Mindig vetsz és mindig aratsz! Az élet folytonos vetés és folytonos aratás. Állandóan ennek a kettős műveletnek vagy részese. Rajtad és veled megy végbe a vetés. Vet az Isten, az élet, az ember testednek, lelkednek. Vigyázz, hogy melyiket fogadod el és melyiket utasítod el. Azután te is mások magvetője leszel. Vigyázz, hogy mások számára mit vetsz, mert felelős vagy öntudatos, vagy öntudatlan vető munkádért.

Mindig a léleknek vess! Nem vethetsz a testnek is és a léleknek is. Egymás mellett álló két különböző életelv a test és lélek, csak egyiket szolgálhatod. Ez az igazság letépi a kétlaki életet élők álarcát. Magadat csalod, ha azt hiszed, hogy kétfelé

oszthatod szívedet, lelkedet és kétféle életet élhetsz. Ez a felemáság nagy öncsalás, ámító hitegetése a léleknek és vetéssel erősítése a testnek. Te csak a léleknek vess, de egészen határozottan és egyedül csak a léleknek.

Arra is vigyáznod kell, hogy nem elég a test magvetése ellen harcolni. Szükséges, hogy amikor óvakodsz a testnek vetni, feltétlenül vess a léleknek. A lélekkel öld meg a testet. A romboláson, a tagadáson, az irtáson kívül szükséges, hogy a lelket jóval telítsd. Ezt az élettanácsot így fejezi ki az apostol: Ne győztesse meg a gonosztól, hanem a gonoszt jóval győzd meg! (Róm. 12, 21.)

Vigyázz a vetés és aratás örök logikai törvényszerűségére. A vetés a hang, az aratás a visszhang. A kettő tulajdonképpen ugyanaz. A vetés az Ígélet és elindulás, az aratás a célhoz érkezés és gyümölcs. Az aratás kiteljesedett vetés, mely erősített, emelkedett alakban önmagát nyújtja. Azután minden vetés aratássá, minden aratás új vetéssé lesz. Nem teszel semmit, mégis új vetési munka megy végbe és új aratás előtt állsz. A vetésnek és aratásnak tehát benső kapcsolata van. Önmagát növeli és önmaga számára lesz új vetés és új aratás. Sőt a kettő nemcsak logikai kapcsolatot, hanem emelkedő fokozást is mutat. Gondolatot vetsz, érzelmet aratsz. Érzelmet vetsz, tettet aratsz. Tettet vetsz, szokást aratsz. Szokást vetsz, jellemet aratsz. Jellemet vetsz, életsorsot aratsz. Áll ez a lélek és test vetésére egyaránt.

További tanítás: minden erődöt a lélek vetésére és aratására fordítsd. Ehhez az egész ember kell. Szükség van értelmi képességedre, mert ez a kérdés belátást és megértést követel. Szükség van szívedre, mert elfojtott bűnös érzések zsarátnokából tiszta vágyak lángjainak kell benned fellobogniok. Sóvárognod kell egy megtisztult, boldogító élet után. Égő szemekkel meg kell állnod életmeződ szélén s tikkadtan, vágyakozva el kell kiáltanod sóvárgásodat: én ezután a léleknek akarok vetni és nem a testnek! Ez a lépés azután már átvezet az akarathoz. Új irányban kell elindulnod, harcolva, küzdve, önmagadat naponként marcangolva és legyőzve. Gondolod, hogy ez könnyű? Vigyázz, mert az elbizakodottság biztos bukás! A harc nehéz. Belátásodat új megfontolások gáncsolják. Gondolatod ellen ezer gondolat támad. Érzéseidet ellenséges érzelmek ostromolják. Akaratodba bekapcsolódnak bűnös vágyak és kényelmes tehetetlenségek.

Avagy eljutsz egy csalóka látszat-eredményhez, egy hazug aratáshoz. Azt gondolod, hogy a becsületes munka, az elért siker, kedvező elhelyezkedésed és kivívott tekintélyed eléggé bizonyítja az aratás értékét. Nem lehet elegendő az, hogy mivé lettél az emberek előtt és mit mondanak rólad az emberek.

De vájjon mi lesz veled, ha értelmed, szíved, akaratod teljességével sem tudod a kívánt eredményt elérni? A vetés és aratás örök törvénye válaszol kérdésedre.

Nem te vetsz és nem te aratsz, hanem az Isten. Te csak engeded, hogy az Isten vessen. Szántóföldnek kínálsz fel lelkedet s az ígéret mezejévé teszed életedet. Ami áldott vetésképen jó van életedben, eredete szerint nem a tiéd, hanem az Istené. Ami érték mutatkozik aratásodban, nem a tiéd, hanem Istené. Ha csodahatású választóvízzel megállapíthatnád, hogy életed kialakulásában és célhoz érkezésében, vetésében és aratásában mi a tied és mi az Istené, megdöbbenéssel látnád, hogy a lélek vetése és aratása mindig kegyelem, tied pedig semmi egyéb, hanem a test vetése és a test aratása. El kell tehát érkezned bűnös gyarlóságod belátásához, hogy kinyújtott könyörgő kézzel megragadd mennyei Atyád feléd táruló kezét. Magad erejével képtelen vagy minderre, de elég néked az ő kegyelme. Mert a vetés: gondviselő és megsegítő kegyelem, az aratás pedig: megáldó és megbocsátó kegyelem.

Az ember igazi arca.

Gal. 5, 13. Ti szabadságra hivatatok, csak hogy a szabadság ürügy ne legyen a testnek, sőt szeretettel szolgáljatok egymásnak.

Mindig érdekes feladat megrajzolni valakinek az arcát. Ha festő erre a feladatra vállalkozik, megkeresi a jellemző vonásokat, a színeket, árnyékokat s azok összhatását. Tudja azonban, hogy a vonalak, színek, árnyékok mögött titokzatos tényező rejtőzködik: a lélek. Ha tehát az ember igazi arcát akarja megrajzolni, megkeresi a lelkét.

Ezt a feladatot tűzi maga elé Pál apostol, aki az ember mindennapi arca helyett az Isten által megváltott ember igazi arcát keresi. Az életigélés és élettagadás, a törvényszerűség és törvényellenesség között meg akarja állapítani, hogy milyenek kell lennie az ember igazi arcának.

Pál apostol szerint az ember igazi arcát a szabadság tükrében ismerjük meg. Ez pedig azt jelenti, hogy az emberen az igazi arc akkor dolgozódik ki, ha a szabadságnak három követelését önmagán teljesíti. Ez a három követelés: 1. a szabadság hivatás; 2. a szabadság küzdelem; 3. a szabadság szolgálat.

1. Az ember igazi arcának első vonása abban rejlik, hogy a *szabadság hivatás*.

Ti szabadságra hivatatok! mondja az apostol. Ez a mondat általános felelet arra a kérdésre, hogy az embernek ezen a földön mi az egyetemes emberi küldetése. Az apostol ezzel az egyetemes meghatározással felel: ti szabadságra hivatatok! Nem mondja, hogy egyiket orvosnak, a másikat hivatalnoknak, tanárnak, barázda járónak, gazdagnak, vagy koldusnak hívta el az Isten, hanem azt mondja, hogy az ember szabadságra hivatott el. Nekem is azt mondja az apostol, hogy én szabadságra hivatam el.

Arra nézve, hogy mi biztosítja az ember szabadságát, téves nézetekkel kell leszámolnunk. Tévedés azt gondolni, hogy a

szabadság a kedvező külső életviszonyokban rejlik s azt jelenti, hogy az ember szabad elhatározását és cselekvését nem korlátozzák a kedvezőtlen külső viszonyok. Tévedés az is, hogy a szabadság a belső korlátok megszűnésében áll s minél teljesebb függetlenséget jelent. A szabadság biztosítéka tehát nem abban áll, hogy cselekvésünkben nem gátolnak különböző korlátok s hogy elhatározásunk megvalósításában egyedül a mi akaratunk érvényesül.

A szabadság sokkal több ennél. A szabadság az ember lényegének megvalósulása, vagyis: életfeltétel és életállapot. Életfeltétel, mert a szabadság megteremti azokat az életkörülményeket, melyek az emberhez méltó élet kialakításához szükségesek. Életállapot pedig azért, mert az ember belső berendezkedésében és irányzatában állandósítja és érvényesíti tiszta emberi lényegét.

Ha tehát meg akarom érteni, hogy milyen szabadságra hívtam, akkor emberi lényegemet kell megállapítanom. Ezt az emberi lényegemet nem határozhatom meg sem önmagamból, sem a világból, sem az engem körülvevő környezetből. Nem állapíthatom meg testi és szellemi életemből, vagy azokból az életcélokból, melyek életemet irányítják és cselekvéseimet befolyásolják. Azért nem állapíthatom meg ezekből a tényezőkből, mert a bennem elmúlásra ítélt tényező nem lehet az én emberi lényegem kifejezője. A megmaradóban keli lényegemet megtalálom. Eljutok tehát ahhoz az igazsághoz, hogy emberi lényegem: a lélek, mely bekapcsol egy örökkévaló világba és örökkévaló célokat tár elém. A lélek az én emberi lényegem, mert az bekapcsol az Istenbe. Az én emberi lényegem tehát nem bennem van, hanem az Istenben. Emberi szabadságom nem bennem, nem életkörülményeimben, avagy elhelyezkedésemben van, hanem az Istenben.

Szabaddá leszek, ha felszabadulok mindentől, ami engem Istentől elválaszt és ha birtokába jutok mindennek, ami engem Istennel egyesít.

Isten szabaddá tesz. Kiszabadít a bűn rabságából, a legrettenetesebb és legveszedelmesebb szolgaságból. Kiszabadít a törvény rabságából is. Nem elégszik meg parancsolatainak kényszerű betöltésével. Nem olyan szabad embert akar maga előtt látni, ki fogcsikorgatva, öklét rázva, kénytelen-kelletlen engedelmeskedik a törvénynek. Nem értékeli ezt a szolga-engedel-

mességet. Szabaddá tesz minket a törvénytől, úgy azonban; hogy nem a törvényt rendeli alá, hanem minket emel a törvény fölé. Szívünket megnyeri a maga számára s ennek következtében nem kényszerűségből, avagy félelemből, hanem önkéntes boldogsággal engedelmeskedünk az ő parancsolatának. Ezzel megszabadít a cselekedet szolgálataiból. A törvény fölé emel azzal, hogy nem a cselekedetet, hanem a belső erkölcsi indítóokot teszi mértékké. Mivel pedig a legtisztább erkölcsi indítóokkal sem tudjuk a törvényt betölteni, nem cselekedtünk fontos, hanem Isten kegyelme. Hova vezet tehát ez a gondolatsor? Elvezet ahhoz az igazsághoz, hogy szabadságunkat nem az biztosítja, amit mi cselekszünk, hanem amit Isten cselekszik velünk és értünk.

A szabadságra elhívás röviden egybefoglalva azt jelenti, hogy Isten Krisztus által új életre megváltott és elhívott minket az üdvösségre.

Pál apostol emberi arcképén ez a szabadság első vonása: a szabadság hivatás! Vájjon a mi emberi arcunkon megvan-e a szabadság első vonása?

Ti szabadságra hivatatok! mondja az apostol. Emberi voltunk végső célja nem a ragyogó életpálya, a magasra ívelő érvényesülés, a kedvező elhelyezkedés. Nem az az életcél, hogy nagy emberek, befolyásos hatalmasságok, gazdag életkirályok legyünk, hanem hogy felemelkedjünk a szabadság méltóságára. Élethivatásunk az, hogy Isten megváltottai legyünk. De ezzel kapcsolatban éreznünk kell azt is, hogy emberi szabadságunk legnagyobb akadályai nem a koldustarisznya, nem az elhelyezkedés lehetetlensége, nem a jó szerencse hiánya, hanem a bűn. És éreznünk kell, hogy nem mi magunk, nem más ember, nem a vagyon, a tudás, a szerencse, a hatalom tesz minket szabaddá, hanem egyedül a megfeszített Krisztus.

Sokszor halljuk a kérdést: mi leszel, fiam? És a válasz: földműves leszek, mint az apám; tanító, lelkész, orvos, hivatalnok, ügyvéd, kereskedő, iparos leszek! Közben pedig kérdező és kérdezett elfelejtik, hogy minden ember szabadságra hivatott, tehát mindenekelőtt és mindenekfelett szabad emberré kell lennie! Ennek a bűnös magafelejtkezésnek azután meg van a fájdalmas eredménye is! Seregestől látunk embereket, kik választott hivatásukat kiválóan, becsületesen betöltik, de életük végéig sem jut eszükbe, hogy őket az Isten szabadságra hívta el. Nem

gondolnak a szabadság örök akadályára: a bűnre. És nem látják meg, hogy az ő szabadságuk Krisztus keresztfáján születik meg s egyedül Krisztus által válik tulajdonukká.

Életed gyökeréig hatol a kérdés: mire hivatál el? Ne felelj egy hivatáskör megjelölésével, mert életed értéke és lelked üdvössége érdekében Isten más választ vár tőled. Tudd, meg, hogy Isten a legnagyobb emberi méltóságra: szabadságra hívott el s a megváltó Jézus téged szabaddá akar tenni!

2. Az ember igazi arcán a második vonás abban áll, hogy *a szabadság küzdelem.*

Az emberi szabadságot nem kapjuk készen, érte küzdenünk kell. A szabadság mindig küzdelemnek az eredménye. Mivel pedig emberi lényegünket a lélekben ismertük fel, megállapíthatjuk azt is, hogy a szabadságot csak a lelkünkért folytatott küzdelemmel vívhatjuk ki. Ez pedig olyképpen történik, hogy meg kell semmisítenünk mindazt, ami a szabadság elnyerését megakadályozza és meg kell szerezni mindazt, ami a szabadság kialakulásához szükséges.

A lélekért való küzdelem állandó feladata az embernek. A test és lélek harca folyton tart. Az ember a test érzéki életének rabságában él. ösztönök, vágyak, állati indulatok igyekeznek leigázni lelkét. Nemcsak a durva érzéki bűnökre, hanem az élet általános érzéki irányzatára is gondolnunk kell. Az utca, a társasélet, a színházak és mozgóképszínházak, a különféle szórakozások, a napisajtó és könyvek magukon hordozzák az érzékiség bélyegét. Folytonos harc tombol előttünk és bennünk: a test harca a lélek ellen. Sokszor eltorzul az Isten képére teremtett ember arca s ha beletekintünk az evangéliom tükrébe, viszsziadunk saját magunktól.

A szabadságért küzdenünk kell, mert emberi teremtettségünk azt elkerülhetetlenül szükségessé teszi. De küzdenünk kell azért is, mert megváltottságunk nem jelenti a megváltás gyümölcsének bírását. Krisztus keresztfai halála nem jelenti azt, hogy halála áldásaiban én is részesülök. Ha Krisztus szenvedett és meghalt is értem, én azért benne élek az élet állandó küzdelmében. Testem folytonos harcban áll a lelkemmel, én magam pedig az Istennel. Szabadságomból könnyen lesz szabadosság, vallásosságom könnyen sorvad látszat- és fél-vallásossággá. Ismerem, de nem ismerem el az Istent. Látom Krisztust, de nincs Megváltóm. Van egyházam, de az csak valami külső szer-

vezet az én számomra. Hallom néha Isten igéjét, de az nem jelent mindennapi kenyeret. Visszaemlékezem a szentségekről szóló tanításra, de azok számomra kiszáradt kutak csupán. Így állok itt a küzdő pályán!

A szabadságért való küzdelemnek vannak eszközei. Kétféle módon erősíthetem önmagamat ebben a nagy harcban. Először azzal, hogy a lélek ellen küzdő testet fegyelmezem. Uralkodom ösztöneim felett. Megtagadom szenvedélyeimet. Tiszta, erős, egészséges aszkézist gyakorlok. Másodszor azzal, hogy a lélek eszközeivel megerősítem lelkemet. Ennek áldott eszköze az Isten igéje, mely nemcsak Isten akarátát közlő szavakat jelent, hanem Istennel való közösségem megteremtését is. Isten az ő igéje által építi ki velem való közösségét. Ha Isten igéjét olvasom, hallgatom, befogadom, akkor Istent fogadom be. Az ige által Istennel először lelkiközösségbe, azután életközösségbe lépek. Mivel pedig egyedül Isten teheti a lelket szabaddá, senki sem lehet szabad Isten igéjének segítése nélkül. Nincs tehát nagyobb lelki erőközlés a szabadságra törekvő ember számára, mint Isten igéje. És nincsen elvakultabb és botorabb elbizakodottság, mint mikor az ember felhasználás nélkül hagyja az Isten igéjében néki felajánlott erőforrást. Hit, erő, életemelkedés csak Isten igéje által lehetséges.

Aki Isten igéje nélkül akarja kivívni szabadságát, az elbuktatja önmagát.

A lelki fegyverekhez tartozik a szentség. Az ige mellett ez az egyedüli lehetőség a Krisztussal való teljes egyesülésre. A lelki szabadságharc legáldottabb fegyvere. Jézus diadalmas-kodva bűnön, halálon és poklon élő hatalomként belép életembe. Nem élek egyedül, magamra utalva, Sátánnak kiszolgáltatta, hanem él bennem a Krisztus. Fontos hivatása van az imádságnak is, mely állandó kapcsolatot biztosít Isten és az emberek között. Ezeket a fegyvereket Isten az egyházban kínálja fel nekünk. Az egyházban pedig a Szentlélek munkálkodik. A szabadságért való küzdelem igazi nagy harcmezője tehát az anyaszentegyház, melyben Isten felfegyverez minket az igazi szabadságért való harcra.

A szabadságért való küzdelemben fontos, hogy küzdelmünk ne legyen egyoldalú. Elvész az, aki csak védekezik a test kísértései ellen. Nem elég a test kívánságait és bűneit elnyomni, ha-

nem ugyanakkor erősítenünk kell a lelket is. Nem elég a rosszat megtagadni, hanem a rossz helyébe jót kell állítanunk.

Elejétől fogva világosan kell látnunk saját gyengeségünket. Ha megtagadjuk is testünket és ha állandóan erősítjük is lelkünket, a győzelmet nem tudjuk biztosítani. Minden küzdelmünk vége új kezdetet, annak látszólagos befejezése mindig befejezetlenséget jelent. A győzelem nem az ember, hanem az Isten kezében van, feltétele nem az emberi erő, hanem az isteni kegyelem. A szabadságért való küzdelem tehát Istenre mutat és Istenhez vezet.

Vigyázz! Küzdelem nélkül nincs szabadság. Küzdelemmel is csak akkor, ha lelked érvényesüléséért minden fegyvert harcba viszel és ha nem egyedül küzdesz!

3. A szabadság arcán a harmadik vonás az, hogy a *szabadság szolgálat*.

Az apostol megállapítja, hogy mi szabadságra hivatunk, de figyelmeztet arra is, hogy a szabadság ne legyen ürügy szabad testi életre, hanem „inkább szeretettel szolgáljunk egymásnak.”

Ez az ige egymás mellé állítja a szeretetet és a szolgálatot. A szeretet kiterjeszti kötelességünk határait. Nemcsak magunkról van szó, hanem embertársainkról is. A szolgálat szó pedig kötelességünk mélységét jelöli meg. Azt jelenti, hogy önmagunk alárendelésével, lemondással, önmegtágadással kell életünket átélnünk.

De mindkettő, a szeretet és a szolgálat is, a szabadsággal van egybekapcsolva. Ez pedig azt jelenti, hogy a szolgálat kötelességének a szeretet által való gyakorlása mindig Istennel való közösségben történik. Hiszen láttuk, hogy Isten nélkül nincsen szabadság, hanem a szabadság éppen Isten által biztosított felszabadulás.

A szabadság szolgálata tiltakozás az önző élet ellen, mely önmagát állítja oda élete középpontjába és csak önmagában ismeri fel boldogságának biztosítékát. De egyszersmind tiltakozás a szolgálat azon felfogása ellen is, mintha az kizárólag embertársainkért és a közért történnék. A szolgálat tárgyát emberek képezik ugyan, de végső rendeltetésében nem az emberekért, hanem az Istenért van. A szabadság szolgálata Isten-szolgálat. Szolgálatot végez a gyermek, a szülő, a családfenntartó férfi, a foltozgató öregasszony. Szolgálatot vár mindnyájunktól

a nemzet, a társadalom, az egyház, a haza. De minden szolgálatunk magasabb avatást, szint, bélyeget, tartalmat, jelentőséget nyer azáltal, hogy Istent szolgáljuk s az ő dicsőségével töltjük meg szolgálatunkat.

Ennek megfelelően átalakulnak a szabadság szolgálatához szükséges erők. Hitünkkel felemelkedünk Krisztushoz, hogy azután szeretetünkkel leszálljunk az emberekhez.

Luther írja, hogy a keresztyén ember nem önmagában, hanem Krisztusban és felebarátjában él. Krisztusban él a hit, felebarátjában a szeretet által. A hit által önmaga fölé emelkedik, egészen az istenhez. A szeretet által pedig önmaga alá száll és mégis Istenben marad. Ez az igazi lelki szabadság, mely a szívet szabaddá teszi minden büntől, törvénytől és parancsolattól, amely minden szabadságot felülmúl, mint ahogy felülmúlja az ég a földet.

Az ember igazi arcát kerestük. És íme, megtaláltuk azt a Krisztus által szerzett szabadságban. Ez a szabadság hivatás, küzdelem és szolgálat. Minél tovább nézzük ezt az arcot, annál inkább felismerjük rajta Krisztus arcát. Míg csendesen keresgélem arcomon a hozzávaló hasonlatosságot, imádkozó hittel elmondom fogadásomat: ilyen szeretnék lenni! Ilyen akarok lenni! Ilyen leszek Isten kegyelméből!

A hála követelései.

Luk. 17, 17. Felelvén Jézus, monda: avagy nem tízen tisztulának-e meg? A kilence pedig hol vagyon?

A világ legháládatlanabb teremtménye az ember. Minden teremtmény valamiképen visszaadja a neki juttatott jótéteményt, az ember adós marad vele. A föld visszafizeti a napsugarat, az esőt, az emberi kéz munkáját, még a benne szétomló életből is új életet növeszt. A búzaszem visszaadja a föld acélerejét. A szőlőgerezd az ősi vulkanikus föld ízét, a harmatban fürdött napsugár zamatját. Az erdő meghálálja a vihart, mely lombotatóból kifésüli a száraz ágakat. Az állat hűséggel fizet az eléjevetett koncert. Csak az emberről pereg alá hatástalanul Isten és ember jósága. Mindent természetesnek tart. Jogos követelésének kielégítését látja abban, ami vele történik. Mindent elfogad, de nem fizet hálával. Az embernek a régi görög példaszó intését kellene érvényesítenie: ami jót veled tesznek, vésd márványba, amit te teszel másokkal, írd homokba. Ennek azonban éppen megfordítottja történik.

Pedig a háládatosság jelentősége nagy. Hacsak magában álló, elkülönítetten élő érzés lenne, nélküle akkor is szegény lenne az érzések virágoskertje. Ha csupán egy megszokott jellemtulajdonság lenne, akkor is hiányoznék az erény koronájából a legdrágább gyöngy. Azonban a hála nem érzés és nem jellemtulajdonság csupán, hanem belső emberi lényünk megnyilatkozása. Ebből az következik, hogy azt nem sajátíthatjuk el, nem szerezhethjük meg lelki fegyelmeléssel, avagy annak önmagunkra erőltetésével, hanem egész egyéniségünket meg kell változtatnunk. Életünk belső lelki tartalmától függ, hogy van-e bennünk háládatosság. De ebből következik az is, hogy a hála általában erkölcsi értékünk mutatója. Hiánya nemcsak egy kis lényegtelen hiányosság, hanem belső összeomlással járó alap-

vető hiba, mely tragédiát szül, amint hogy a tíz bélpoklos közül kilencnek a hálaadatlansága tragédiát jelentett.

A hálaadatlanságnak három követelése van: 1. ismerd meg a veled közölt jótéteményeket; 2. lásd meg érdemtelenségedet; 3. fizess igazi hálaival.

1. Az első az, hogy meg kell ismernünk a velünk közölt jótéteményeket.

Az elégedetlenség korában sokan azt állítják, hogy nekik nincsen okuk hálaadásra, mert semmit sem kaptak. Nézzünk a kérdés szemébe.

Maga az élet különböző lehetőségeivel, örömeivel, munkájával, keresztyével, hálaadásra kötelez. Jótétemény az, hogy élünk és küzdhetünk létünkért. Van testünk. Érzékszerveink világok gazdagságát tárják fel előttünk. Van értelmi képességünk, tudunk gondolkodni, ítélni és emlékezni. Van lelkünk s ígéret szerint bírjuk az örökkévalóságot. Gondoskodás történik erről az örökkévaló lélekről. Isten állandó munkáját tapasztaljuk. Van egyházunk, Bibliánk, szentségeink és mindenek előtt és felett: van Megváltó Krisztusunk.

Mondhatja-e bárki is, hogy neki nincsen oka a hálaadásra?

Az emberektől is sokat kaptunk. Szüleink gondoskodó, nevelő munkájában részesültünk. Jellemünkben elhatározó, komoly vonások húzódtak: édesatyánk hatása. Kedélyünk és gondolkodásunk édesanyánk lelki örökségét hordozza. A családi tűzhelyről drága emléket és nevelő közszellemet hoztunk. Tanítóink, igehirdetőink lelküket közölték velünk. Barátaink formálólágg hatottak reánk. A templom és a gyülekezeti közösség belső emberünket építette. Még ellenségeinknek is hálaival tartozunk, mert önvizsgálatra, önfegyelemre neveltek.

Ha hiányzott volna ezen tényezők valamelyike, talán másként alakult volna ki életünk. Talán mi járnánk rongyos ruhában a koldusok vándorútján, talán utánunk csukódnék be a tömlőcajtó.

Az elmondottakból is világos, hogy életünk középpontjában a gondviselő Isten áll. Gondviselésének célja azonban nem merül ki a testi élet fenntartásában. Gondviselésének középpontját lelkünk üdvössége képezi. A gondviselő Isten munkájában van céltudatosság, határozottság és bölcsen elgondolt rendszer. Ő mindent azért cselekszik, hogy kiemeljen a bűnből, elvezessen Krisztushoz s üdvösségünket megadja.

Nincsen tehát ember, akit hálára ne kötelezne Isten végtelen jósága.

A történetben Jézus rátekint a tizedik meggyógyított belpoklosra és így szól: Hát a kilence hol vagyon?

Tizen érezték Isten gondviselő szeretetét, de közülök csak egy jött vissza hálaadásra. Ez az első megállapítás. A második pedig: tizen ajándékuul visszakapták életüket, egészségüket, megmaradásukat, dolgozási lehetőségüket, családi boldogságukat, de csak egy érezte, hogy neki még arra a legdrágább ajándéokra is szüksége van, amit egyedül Jézus adhat meg neki.

2. Az igazi háládatosság csak akkor erősödik meg szívünkben, ha megismerjük érdemtelenségünket.

Az érdemtelenség megismerése alázatossá tesz. Megvizsgáljuk emberi természetünket és életünket s belátjuk, hogy semmire sincsen jogunk. Ez a kezdet. Nehéz elindulás, mert sok mindent össze kell zúzni bennünk. Az alázatosság bibliai szava az összetöressél kapcsolódik egybe. Magunkat tehát össze kell törnünk. A büszke, dölyfös, elbizakodott embert össze kell törnünk. Az önérdekében elbizakodott embert össze kell törnünk. Ebből nyilvánvaló, hogy az alázatosság az emberek Istenhez való viszonyán gyökerezik. Értsük meg: az alázatosság nem az emberekhez, hanem az Istenhez való viszonyunk alapján alakul ki.

Emberi természetünk, önvizsgálatunk, Isten lényegének és munkájának megítélése alapján olyannak kell lennie Istenhez való viszonyunknak, hogy lelkünket eltöltse az alázatosság. Enélkül az alázatosság mindig üres és látszólagos.

Az alázatos ember felismeri, hogy mindent Istentől kapunk. Nélküle semmik vagyunk. De felismeri azt is, hogy Istenhez való viszonyunkat a bűn befolyásolja. Nincsen tehát jogunk semmihez sem, hanem kizárólag a kegyelemre kell támaszkodnunk. Életünk teljessége Isten kegyelmén nyugszik.

Az alázatosság forrása tehát az ember szívében van. Megsemmisítőleg ránehezedik ugyan érdemtelenségének tudata, de boldogan felismeri a gondviselő Isten kegyelmét. Önmagáról mondott lesújtó ítélete találkozik Istenbe vetett hitével. Minél jobban érzi érdemtelenségét, annál nagyobbnak látja Isten jóságát. A nagy halászatra küldött tanítvány szavát kiáltja sírva Isten felé: eredj el Uram, mert én bűnös ember vagyok!

A háládatosságnak Istennel szemben meg kell nyilatkoznia.

Ennek fő alkotórésze: a magasztalás. Minden alázatosságban benne van a bűnös ember csodálkozó sóhajtása: micsoda az ember, hogy megemlékezel róla? Ez a magasztalás azután önmagunkkal szemben nevelő érzelmmé lesz, embertársunkkal szemben pedig magatartásunk szabályozójává. Alázatosságom lemondásra, önmegtagadásra, lelkiéletem előtérbe állítására kötelez és megtanít arra, hogy az embereket megértsem, hibáikat elhordozzam, nekik megbocsássak.

A tíz bélpoklos közül kilenc azért nem ment vissza Jézushoz,, mert nem ismerte meg saját érdemetlenségét és nem érezte szükségét annak, hogy Jézus legnagyobb ajándékát elnyerje.

A háládatos emberek között sokan nem ismerik eléggé saját érdemetlenségüket. Természetesnek tartják, hogy a nap süt, harmat hull a földre, van életük, testi egészségük, lelki képességük, kenyerük, ruhájuk, munkájuk. Egyáltalában nem térnek vissza Istenhez hálaadásra.

Sokak hálája azután csonka érzés csupán, inkább szó, mint érzés, inkább beszédben kimerülő hálálkodás, mint komoly magasztalás. Isten nagyságát a magukra kedvező cselekedetekben látják, de nem keresik annak igazi értelmét és végső célját. Nem látják, hogy megtartatásuk, egészségük visszaadása, a kenyér kezükben, a boldogság családi fészükben mind csak azért adott meg, hogy visszatérjenek Jézushoz és nála megmaradjanak. Mivel alázatosságukból hiányzik az igazi mélység, embertársaikhoz való viszonyukból is hiányzik az alázatosság komoly tartalma. Az apostol arra int, hogy „egyenlő indulattal legyünk embertársainkhoz, ugyanazon szeretettel viseltetvén, egyézés-beri, egyugyanazon indulattal lévén, semmit nem cselekedvén versengésből, sem hiábavaló dicsőségből, hanem alázatosan egymást különböknék tartván ti magatoknál”. (Fil. 2, 3.)

3. Háládatosságunkat tegyük igazi hálává.

A legtöbb ember a hála könnyű fájával fizet. Könnyes szem, fellobbanó érzés, remegő szó, ez minden. Sokszor találkozunk a hálás emberek ezen típusával. Elérzékenyedett szívvel, könnyes szemmel elmondják, hogy az Isten megsegítette őket, hogy az emberek jósága feléjük fordult. Futó bárányfelhő suhanása ez lelkiviláguk egén, de annak életük egészéhez nincsen köze.

Az igazi hálaadásnak komoly előfeltétele, hogy az embernek el kell jutnia Jézushoz. Nem elég a távolban megállni, nevét

messzeségből kiáltani, nem elég azon gondolkodni, hogy majd elindulok hozzá, hanem el kell jutni Jézushoz.

A történetbeli tizedik visszatérésének mélyebb értelme éppen abban van, hogy az megismerte Jézust, aki nemcsak testi életét gyógyította meg, hanem a lelkét is s ezért mindennél és mindenkinél drágábbnak tartotta. A hála tehát visszatérés Jézushoz és nála való maradás.

Azután a hála a jótéteménynek a lélekre vonatkoztatását követeli.

Úgy kell lemérnünk a velünk közölt jót, hogy azt kapcsolatba hozzuk lelkünkkel és üdvösségünkkel. Ne csak azt nézzük, amit Isten szemmel láthatóan, kézzelfoghatóan velünk tett, hanem azt is, amit a lelkünkért cselekedett.

A hála Isten magasztalására indít. Nem maradunk némák. Szívünkben a jótörőre tör a boldog hálaadás. Kevesebb lesz imádságunkban a követelődző, avagy csendesen elrejtett kérés és több az ujjongó, alázatos hálaadás.

Hálánk tisztító folyamként rááramlik életünkre. Az állandó Yíz csendes erejével lecsiszolja életünk medrének érdes kőkockáit, tisztítja tartalmát, sodorja iszapos terhét, frissen tartja Yízét. Új életet teremt és táplál.

A hála nemcsak egyes esetekben ébred fel szívünkben, hanem állandó lelkiállapottá lesz. Érezzük nagy veszedelem elmúlásakor, betegségből, halálból szabadulásakor, különleges nagy «letfordulókon. De érezzük csendes szürke napok hosszú során is, mikor látszólag semmi sem történik velünk. A hála nemcsak különleges feltörő érzelem, hanem állandó lelkiállapot. Életünket Isten gondviselő szívére tudjuk és ez a tudat állandó, boldog hálaadást vált ki belőlünk. Az ószövetségi könyv szerint (Móz. III. 6, 12—13.) az oltáron állandó tűznek kellett égnie s az oltár őrizőjének azt állandóan táplálnia kellett. „A tűz szüntelen égve maradjon az oltáron és el ne aludjon,” mondja a törvény. Ez az igazi hála isteni követelése. Minden időben, mindenért és állandóan adjunk hálát. Azért is, hogy van okunk hálát adni és hogy szabad nekünk hálát adni.

A tíz bélpoklosról szóló történet nem példázat, hanem tragédiát rejtő élettörténet. Fájdalmas kialakulása kettős. Jézus tragédiája, mert aki mindent odaadott és önmagát is áldozatul adta, tíz közül csak egynek az életét hódította meg. De egyzersmind az ember tragédiája is. Jézus a visszatért tizediken

túl, messze távolságban meglátja az elmaradt kilencet s mögöttük az elveszett emberek ármádiáját. Lelkük porbahull, értékük elvész, égilángjuk sötétségbe temetkezik, homlokukon a halál bélyege sötétedik. Mindez pedig azért, mert hiányzik belőlük a háládatosság.

Ellenben a háládatosság boldogsága felmérhetetlen, foglata és tartalma pedig ez a két szó: megmaradás Jézusban.

A mai ember betegsége.

Márk 7, 31—37. „Aztán ismét kimenvén Tirus és Sidon határaiból, a galileai tengerhez méné, a Tízváros határain át. És hozának néki egy nehezen szóló siketet és kérik vala őt, hogy vesse reá kezét. Ő pedig, mikor kivitte vala azt a sokaság közül egymagát, az ujjait annak fülébe bocsátá, és köpven illeté annak nyelvét, és föltekintvén az égre, fohászodék, és monda néki: Effata, azaz: nyilatkozzál meg. És azonnal megnyilatkozának annak fülei: és nyelvének kötele megoldódók, és helyesen beszél vala. És megparancsolá nékik, hogy senkinek se mondják el: de mennél inkább tiltja vala, annál inkább híresztelek. És szerfelett álmélkodnak vala, ezt mondván: Mindent jól cselekedett: a siketeket is hallókká teszi, a némákat is beszélökké.”

Isten egészséges embereket akar látni. Azt akarja, hogy a Földön ép testű és ép lelkű emberek éljenek és sokak áldására betöltsék hivatásukat. Mikor Jézus a földön járt, meggyógyította a bénákat és a belpoklosokat, megnyitotta a vakok szemét és megszólaltatta a némákat. Isten szándéka ma sem változott s Jézus ma is állandó gyógyító munkát végez, mert örök gondviselő célja az marad, hogy a beteg lelkű, beteg életű emberek meggyógyuljanak s építő munkásként beálljanak -Isten országába.

A nehezen szóló süket meggyógyításáról szóló történet ma is időszerű. Sőt éppen ma időszerű, mert feltárja az ember leggyakrabban előforduló betegségét, azután rámutat Jézus gyógyító módszerére és a betegéletű ember gyógyulására.

1. Jézushoz egy nehezen szóló siketet visznek s kérik őt, hogy vesse reá kezét. Máshonnan viszik, tehát a beteg nem élt Jézus közelségében. Nem is saját akaratából ment hozzá. Mások vitték Jézushoz.

A mai ember betegségének egyik jellemzője, hogy Krisztustól távol él, nem él mellette, nem él vele. De azért felháborodva tiltakoznék, ha istentagadónak neveznénk, vagy az istenellenesek táborába sorolnánk. A valóság azonban mégis az, hogy nincsen komoly hite az Istenről, a Krisztusról, a Szentlélekről, hanem lelkében saját maga által elgondolt istenképet őrizget. Nem is az Istenben hisz, hanem abban, hogy neki van

hite. Nem hitének tárgyát tartja fontosnak, hanem azt a tényt, hogy neki egyáltalában van hite.

Ez a Krisztustól való messzeség meglátszik a mai ember egész életén. Elhelyezkedését, munkáját, életcélját, tehervállalását, szórakozását földi életének kapcsolatai szerint állapítja meg. Erőt a világból merít. Egészségét, fizikai erejét, idegeit védi, lelkével azonban nem törődik. Az élet különböző értékeinek felbecsülésénél a világ szemével néz, saját érdekei szerint ítél s nem emelkedik mulandó igényei fölé. Kapcsolatait az emberekkel szintén önmagából származó érzései szerint alakítja ki. Parancsoló hatalommá teszi az önérdeket, önzése szerint változtatja érzelmeit, hangulatához igazítja rokonérzését vagy ellenszenvét. Életfelfogásából kikapcsolja az örökkévaló, elmúlhatatlan világot, melynek középpontja Jézus. A mai ember távol él Jézustól, akit holt vallási fogalomnak tekint csupán, nem pedig élő személynek. Nincsen vele állandó, mindennapi kapcsolata.

Ezeket az általános megállapításokat változtassuk személyünkhöz intézett kérdésekké. Vizsgáld meg vallási és lelki szempontból, hogy milyen a te elhelyezkedésed az életben? A világ szerint állapítod-e meg ezt az elhelyezkedést, avagy az örökkévalóság szerint? Külső érdekeid vezetnek-e, vagy lelked örökkévaló érdeke? Egyáltalában van-e életfelfogásod kialakulásában szerepe az Istennek és a lelkednek? Vizsgáld meg azt is, hogy milyen szempontok szerint értékeled az embereket, az életjavarokat, a változó körülményeket? Értékelésedben mennyi a testi élet és mennyi a lélek érdeke, mennyi a röghöz kötött emberi és mennyi az örökkévaló isteni mérték?

Talán elutasítod, talán elfogadod ezt a megállapítást. De nem a te megállapításod dönti el a kérdést. Én úgy érzem, hogy Jézustól sokszor messze távolságban élsz s ő nem jelent számodra állandóan érvényesülő élő személyt. Nem látod őt ajtódon belépni, asztalodhoz leülni, ágyad fejénél megállni. Nem veszed észre, hogy kínzó töprengésedkor melletted van. Főled hajol, mikor nehéz munkádat végzed, vagy gyötrődve keresed életnehézségeid megoldását. Nem is foglalkozol vele, mint élővel. Beszélgetsz házad népével, munkatársaidal, barátaiddal jövő-menő emberekkel. Vele nem beszélgetsz. Élővé teszed a könyvekben megjelenő embereket s meghallgatod közléseiket. Rájuk bízod lelkedet, figyelsz szavukra, tanácsukat követed. Jézussal ezt nem teszed. Nem bízod lelkedet arra, ki annak gyó-

gyítására jött. Nem figyelsz annak szavára, ki minden szavát hozzád intézi. Nem követed annak tanácsát, kinek nevét Isten „tanácsosnak” mondotta s ki néked legmegbízhatóbb tanácsadód. Az is mutatja Jézustól elválasztó távolságodat, hogy csak ritkán, vagy talán sohasem beszélsz róla. Egyáltalában miről beszélsz családod tagjaival? Milyen kérdésekről társalogsz az emberekkel? Szóba kerülnek a megélhetési nehézségek, az ismerősök ügyes-bajos dolgai, a politika, a társasélet eseményei, de Jézusról talán még egyetlenegyszer sem beszéltél senkinek. Pedig ha élő személy lenne életedben, kellett volna róla beszélned! El kellett volna mondanod, hogy nálad volt, szólt hozzád, megfogta kezdet, letárgyalta veled nehéz kérdéseidet, belenyúlt életedbe. Te azonban hallgatsz minderről, nem elzárkózó lelki szemérmességből, hanem mert nincsen mondanivalód. Jézus nem élő személy a te életedben, hanem csak holt vallási fogalom!

Az eredmény: nehezen szóló süket vagy, nem hallod Isten szavát s ezért nem tudod elmondani azt, a mit tőled az Isten vár!

2. Az emberrel szemben Jézus a régi gyógyító módszert alkalmazza, amit az igéből közelebből is megismerhetünk.

Azzal kezdődik Jézus gyógyítási rendszere, hogy Tirus és Sidon határaiból, a Tízváros határain át elmegy a galileai tengerhez. Azt mondja a történet, hogy „ismét.”

Az ember messze távolságban elzárkózik Jézus elől. Ő pedig közeledik feléje. Az ember beletemetkezik az élet ezer gondjába, erőőrlo, idegtépő munkájába, gyönyört hajszólo mámorába, szürke mindennapi egyformaságába, Jézus pedig bünök tengerén, földi életberendezkedések határain át elmegy hozzá és melléje áll. Nem számítgatja, hogy hány lépést tesz az ember, hányat tesz ő, hanem hozzámegy. Mondjuk el ezt a szót is: „ismét!” Ki tudja, hányszor jön? Sokszor megáll a tőle távol élő ember mellett, szól hozzá, kinyújtja feléje kezét, de hiába. Még sem zárkózik el előle. Újra és újra visszajön, mert betegnek látja a lelkét, szegénynek az életét, mert Isten gyógyító orvosnak küldi hozzá. Eljön tehát ismét!

Nem tudod megolvasni, hányszor jött hozzád. Én tudom, hogy hozzám sokszor eljött. Akármilyen messze elszakadtál tőle, akármilyen szakadékokkal és tengerekkel elválasztottad magadat tőle, ő mégis eljön. Előtte nincsen távolság, akadály, nehézség, eljön hozzád. Még te magad sem vagy ok az ő elmaradására, mert nemcsak az a célja, hogy hozzád jöjjön, hanem az

is, hogy érted jöjjön. Azért jön méltatlanságból származó minden akadály ellenére hozzád, mert érted akar jönni! Nem nézi sokszori elutasító magatartásodat, nem törődik azzal, hogy fejedet elfordítottad, füledet bedugtad, szemedet behunyta, szívedet megkeményítetted, „ismét” jön és megáll előtted.

Íme, a gyógyulás új lehetősége. A te orvosod ismét felkeres téged.

Jézus gyógyító módszerének következő része, hogy kivezet a tömegeből. A nehezen szóló süketről azt olvassuk, hogy „kivitte a sokaság közül egymagát”. A mai emberrel is így tesz.

Kézen fogja az embert, kivezeti az emberi sokadalomból, hogy egymaga egyedül övele legyen.

Jó lenne néha számvetést készítenünk arról, hogy mit jelentenek nekünk az emberek? Kikre kell gondolnunk, mikor életünk kialakulásával kapcsolatosan érdekelt emberekről beszélünk? Az egyik csoporthoz családunk tagjai tartoznak. Élettársunk, gyermekünk, házunk népe. Mit jelentenek reánk nézve ezek együttvéve és egyenkint? Élettársak, szobatársak, küzdőtársak, evőtársak? A másik csoport tagjaival hivatásunkkal kapcsolatosan kerülünk állandó összeköttetésbe. Egy hivatalba járunk, ugyanazon munkát végezzük. Milyen hatással vannak reánk ezek? A harmadik csoportba azok tartoznak, kikkel társaséleti viszonyban vagyunk. Egybefűz velük a barátság, a pihenés órája, a szórakozás különböző élvezete. Vájjon milyen értéket képviselnek ezek a mi életünkben?

Lehetséges, hogy sok ember áldott hatással van ránk. Jóság, szeretet, erő, kedély, határozottság, öröm, bölcsesség sugárzik belőlük, valóságos nevelőiskolát jelentenek számunkra. De lehetséges az is, hogy kedvezőtlen hatást gyakorolnak reánk. Gondolkodásuk, modoruk, magatartásuk, jellemük kedvezőtlenül befolyásolnak. Azután lekötik erőnket, elveszik időnket, elvonják figyelmünket. A vallási életben ez a kedvezőtlen hatás abban mutatkozik, hogy elhanyagoljuk közösségünket Jézussal, nem tartjuk szükségesnek annak mindennapi erősítgetését és fenntartását. Lassanként beleállandósulunk a krisztusnélküliség állapotába s Krisztus élő személy helyett holt vallási fogalommal lesz életünkben.

Jézus megfogja kezdet s kivezet a tömegeből. Kiszakít a gondolkodásodat befolyásoló emberek gyűrűjéből s magános emberré tesz. Megéretteti veled különállóságodat. Magad felé

irányítja figyelmedet. Eszedbe juttatja életed legdöntőbb valóságát, azt, hogy neked lelked is van s azzal való számvetésed szerint kell berendezned életedet, önvizsgálatra indít, komoly önismeretre tanít és pedig nemcsak embervoltod helyes megismerése, hanem jelenlegi helyzeted szempontjából is.

A tömegből kivezetésre Jézus különböző eszközöket használ. Az emberek fölé emel, kedvező elhelyezkedést biztosít, körülvesz a vagyon, a siker, a népszerűség előnyeivel. Vagy pedig elejt, leborít a szerencsétlenség, szégyen, csapás árnyékaival. Betegséget bocsát reánk, kinzó tehetetlenségünk bilincseivel ágyhoz kötöz, megfoszt sok mindentől, a mi nekünk örömet szerez. Lelki elégedetlenséget ébreszt bennünk, ürm-cseppet hullat serlegünkbe, penészes ízűvé teszi mindennapi kenyerünket s hályogos szemünk előtt megvillantja az igazi boldogság világát, mely után szívünk hamu alatt parázsló érzése öntudatlanul vágyódik.

Különböző eszközt használ, de célja mindig ugyanaz: ki vezet a sokaságból. Az ember azonban nem érti meg Jézus szándékát. Sorsának fordulataiban nem látja meg feléje kinyújtott kezét. Sírás és kacagás közben nem hallja meg hívását. Szereti a sokaságot és a benne kialakult életet. Nem akar belőle kiszakadni, nem hajlandó lemondani annak örömeiről. Ha megérzi vállán Krisztus kezének mozdítását, keményen ellenáll s azt mondja: nem megyek! Én a sokaságban akarok élni!

Amint Jézus az embert többször felkeresi, úgy a sokaságból kivezetését is ismételten megkísérli. A történet „ismét” szavát ide is vonatkoztathatjuk: „ő pedig ismét kivitte vala azt a sokaság közül.”

Tekints vissza életed letűnt eseményeire s keresd meg bennük Jézus gyógyító munkájának ama szándékát, mellyel téged a sokaságból ki akart vezetni. Ha végiggondolod szenvedésedet, megalázásodat, gondjaidat, csalódásaidat, örömedet és sikeredet, talán hitben feltáruuló szemmel ajkadra tör a vallomás: hát te voltál az, Uram? A jelenre és jövőre vonatkozólag pedig engedelmességre kényszerítéd magadat s fejhajtva mondd: igazad van, Uram, vezess ki engem a sokaságból! Tégy velem akármit, csak gyógyíts meg engem!

3. A nehezen szóló süket meggyógyult. „És azonnal megnyilatkoznak annak fülei: és nyelvének kötele megoldódik és helyesen beszél vala.” Gyógyulásának eredményeképpen újból

feltárult előtte a hang és a gondolatközlés gyönyörűséges világa, hallotta a szívéhez közelálló szavát, a madárdalt, az égzengést és szavakba tudta önteni gondolatait, érzéseit, akaratát és kérését.

A beteglelkű ember gyógyulásának lényege abban áll, hogy életében nem az emberek és a világ érvényesül elsősorban, hanem az Isten. Az ember nem a sokasággal él, hanem Jézussal. Helyesebben: úgy él az emberek között, hogy velük együttélését Jézussal való közössége hatja át.

Gyógyulásának két megnyilatkozása van: halló és helyesen beszélő emberré alakul.

Ha megérzed Isten gondviseléséből történt gyógyulódodat, akkor átadod magadat a te orvosodnak s annak tulajdonává leszel, ki megváltó szenvedésével és halálával tulajdonává tett. Az ő rendelkezése alá adod magadat. Hallgatod szavát. Figyelsz intéseire, követed parancsolatait.

Nyilvánvaló tehát, hogy meggyógyított életed nem alakulhat ki Isten igéjének állandó hallgatása és olvasása nélkül. Halló emberré kell válnod! Eddig talán csak az emberek, az élet, a hiúság, a *gőg*, a nagyravágyás beszédét hallgattad, ezután Jézus szavát kell hallanod.

Nem gyógyultál meg, ha hiányzik kezedből a Biblia és nem gyógyulhatsz meg, ha nem hallgatod mindennap Jézus szavát !

A gyógyulás második megnyilatkozása, hogy helyesen beszélő emberré kell lenned. Az ige erre vonatkozólag kettőt közöl velünk. Azt mondja, hogy a meggyógyított „helyesen beszél vala”. Azután a csodáról értesülő tömeg szájába ezt a vallomást adja: „mindent jól cselekedett!” A meggyógyult „helyes beszédének” ez az egymásból származó két igazság volt a tartalma: Jézus cselekedett és ő mindeneket jól cselekszik!

A helyesen beszélő ember mindig bizonyágtevő ember, a gyógyult lelkű embernek is azzá kell lennie. Légy te is bizonyágtevő emberré! Lásd meg, hogy életedben Jézus cselekedett. Ha utána nyomozol sorsod kialakulásának szövevényében, meglátod, hogy könnyben, verejtékben, napsugárban, zivatarban mindig Ő cselekedett. Nem Jézus hibája és nem is az Ő akarata, hogy te ezt felismerni nem tudtad.

Az ige fényénél meglátod a második igazságot is: Ő mindent jól cselekszik! Talán sem történésekor, sem később nem érted meg az esemény igazi jelentőségét és nem látod meg

Isten tulajdonképpeni célját. De valamikor éretté válsz annak meglátására, hogy Jézus az érthetlenségekkel, a megalázásokkal és fájdalmakkal javadon munkálkodik, ezekkel is „mindent jól cselekszik”. Csak lásd meg cselekedetének első és utolsó célját: nem földi boldogságodért, örömedért, szerencsedért, boldogulásodért cselekszik, hanem hogy egészséges lelkű, egészséges életű ember légy, aki hallja Jézus szavát és életével mindennap bizonyosságot tesz róla.

Mikorra várhatja gyógyulását az ember? Az ige azt mondja: *azonnal* megnyilatkoznak annak fülei és nyelvének kötele megoldódék. Tehát *azonnal*!

Krisztus akarata és munkája szerint a beteglelkű és szegényéletű ember *azonnal* meggyógyulhat. De a gyógyulás időpontja függ az ember akaratától és munkájától is. Jézus ismételten jön, hívja az embert, ki akarja vezetni a sokaságból, hallóvá és bizonyágtévővé akarja tenni. Szükséges azonban az ember komoly önvizsgálata, elhatározása és cselekvése, hogy valóban meggyógyuljon. Isten „*azonnal*” szavát az embernek a saját „*azonnal*” szavával kell kiegészítenie.

Komoly elhatározások, cselekvések és kérések sora lép eléd.

Üdvözítő Jézus, egyetlen orvosom, kérlek, várlak, elfogadlak — *azonnal*.

Kezedbe teszem kezemet, a sokaságból engedem kivezetni magamat — *azonnal*.

Reád bízom betegségemet, gyógyítsd meg süketségemet, hogy halljam beszédedet és némaságomat, hogy bizonyágtévőd legyek — *azonnal*.

Mivel a te azonnali időd bűnös gyermeked számára lehetetlenség, hajolj hozzám szeretettel s kegyelmeddel tedd lehetővé, hogy valósággá legyen számomra ez a szó: *azonnal*!

Prédikáció négy emberről.

Márk 2, 3—5. Jövének hozzá egy gutautöttet hozva, akit négyen emelnek vala. És mivel a sokaság miatt nem férközhettek azzal ő hozzá, megbonták ama ház fedelét, ahol Ő vala és rést törvén, leeresztették a nyoszolyát, amelyben a gutautött feküdt. Jézus pedig azoknak hitét látván, monda a gutautöttnek: Fiam, megbocsáttattak néked a te bűneid!

Az akadálygyőző szeretet és gyógyító hit csodájáról szóló történet nagyszerű színjátékot perget szemünk elé. Külső méretei szerint is hatalmas látvány. Kapernaum egyik háza körül embertömeg hullámoz, a ház előtt pedig a sokaság ember-fallá merevedik. Tűt nem lehetne közöttük leejteni, állnak mozdulatlanul.

De micsoda tömeg! Mintha egy híres sebésztanár váróterme lenne. Kialudt szemű világtalanok, szemükkel hallani próbáló süketek, reszketős fejű, görnyedt testű öregek, mankón járó bénák, mart arcú fekélyesek, gyermeküket magasba emelő aszszonyok, édesanyjukat szelíd szóval biztatató gyermekek.

Oldalt leicsinylő mosolygással figyelnek a farizeusok és írástudók. A szeretet és hit csodáinak örök ellenzéke: a közömbösség, a gúny, a hitetlenség és a meddő kritika.

A láthatatlan középpontban, házfalak rejtekében Jézus áll. Prédikál, gyógyít és bűnbocsánatot hirdet. Sugárzik belőle az erő, jóság és kegyelem.

Egyszerre csak négy ember jelenik meg a színen. Vállukat hordozható ágy rúdja alá illesztik s egy sápadt arcú, elnyűtt testű beteggel lépegetnek. Tekintetük kérőn röpköd jobbra-balra. Szabad karjukkal félretolják az embereket, ajkuk szóra nyílik, kérnek, kiáltanak, követelődznek, könyörögnek. így viszik a betegség és halál sápadt arcú jegyesét. Mikor azután nem tudnak Jézus elé kerülni, megbontják a ház fedelét s lábaihoz aláeresztik a beteget. Jézus pedig „azoknak hitét látván”,— figyeljünk jól az igére: „azoknak” hitét látván és nemcsak

a betegét, — monda a gutaütöttnek: Fiam, megbocsáttattak néked a te bűneid!

Ez a történet prédikáció négy emberről.

A történetben közölt adatok alapján próbáljuk megállapítani, hogy

Mi indította segítsre a négy embert?

Felelet:

1. az igazi felebaráti szeretet;
- 2i a betegség felismerése és
3. az egyetlen orvos megismerése.

1. A négy ember különböző alapon vállalkozik a szeretet szolgálatára. Egyik rokona volt, a másik lekötelezettje, a harmadik megszánta, a negyedik talán csak hallomásból ismerte nyomorúságát, de ismerte Jézust és ezért vállalkozott. De végül is, hogyan-hogyanse, mind a négynek a lelkét áthatotta a megismert Jézusba vetett hit.

A felebaráti szeretet igazi alapját Jézus az Ő személyében és megváltói munkájában teremtette meg. Keresztfai vérével Istent kiengesztelte, az embert vele való közösségbe visszahelyezte s egymás testvérévé tette. Jézus nélkül nincsen felebaráti szeretet és nincsen szeretetszolgálat.

A világtörténelemben Jézussal kezdődik az igazi szeretet. Az Ő földrejövele előtt a gyermek értéke nem önmagától, hanem családi, gazdasági és állami értékelésétől függött. A határon túl élő emberek idegenek voltak, az ellenség gyűlöletet kiváltó ember. A bűnöst és a bűnt nem választották el egymástól, nem tudták gyűlölni a bűnt és testvéri szívvel szánni a bűnöst, mert nem ismerték az emberben az örökkévaló lelket.

A segítő szeretetnek ma is többféle elindulása van. Hajlandók segíteni, mert az illetőt magukhoz tartozónak érzik. Melléje állnak szüleiknek, gyermekeiknek, testvéreiknek, segítenek rajtuk, hiszen hozzájuk tartozik. Kötelezi őket a vér, a családi kötelék, az életközösség. Mások hajlandók segíteni, mert megszólal a szívük. A szájalom érzése előnti lelküket, szemükönnybe lábad, akaratum cselekedetre lendül. Ügy látszik, mintha a felebaráti segítő szeretethez nem is kellene egyéb, hanem csak szem, fül, lélek és szív. Pedig mindez nem elég! Minden szeretet Jézusnál kezdődik, aki megállapítja igazi emberi méltóságunkat. Határokat és korlátokat nem ismerő testvéri közösségbe állít. Egymás iránti szeretetre kötelez és egymásért felelőssé tesz.

A kötelesség végrehajtását is megoldja, mert szeretet-szolgálatunkhoz önmagában erőt ad. Hinnünk kell Őbenne és akkor szeretetben szolgálni fogjuk egymást.

A szeretet szolgálatának természetes elindulása a vér, a családi kötelék, vagy az emberi szájalom és melegen érző szív. Lelki elindulása pedig a megváltó Krisztusba helyezett hit s a belőle szükségképpen származó szeretet. Az első érzéshullámon jár s hatása az eredményekkel együtt könnyen elmúlik. A második belső világunk alapérzéséből támad s Istennel való közösségünkől táplálkozik. Az első nemes indulatnak, jóltevő jószágnak érzi, a második emberi lényéből támadó kötelességnek. Az első azt mondja: legyen szíved, segíts, adj feleslegedből, szájakozzál a betegen, segítsd elő gyógyulását! A második rövid szóval mindent megmond: kötelességed!

Isten igéje belekiált a nyüzsgő sokadalomba: négy embert keress! Négy embert keress, aki nemcsak azt mondja: szeretem, hozzám tartozik! nemcsak azt mondja: szájakozom rajta, nem tudok rajta nem segíteni! hanem azt mondja: felelős vagyok érte, mentenem kell örökkévaló lelkét, testvérem Krisztus megváltó kegyelme által!

Isten igéje kiált, esdekel, követel: négy embert keress!

2. A segítő szeretet szolgálatára indította a négy embert az, hogy felismerték a gutaütött ember betegségét.

A gutaütött emberre bilincsként nehezedett a betegsége. Ágyhoz kötözöten feküdt hosszú évek óta. Hasztalan erőlködött, nem tudta mozgásra kényszeríteni lábait s karja mereven nyugodott ölen. Magános óráin ezerszer átgondolta múltjának eseményeit. Ilyenkor bűnei feltámadtak ellene s bírói szék elé állították. Ajka fájdalmas nyomorúságát panasolta az embereknek, de belső szava hangtalanul ezt a néhány szót ismételte: az én bűneim! az én bűneim! Bilincses állapotában minden halott volt körülötte: halott volt a teste, a lelke, a családi élete, az emberekkel való közössége, jelenje és jövője. Csupán szemének egy sugara élt, mellyel életének útját fűkészte és Szabadítóját várta.

Minden ember bilincsbe vert beteg. Legnehezebb rajta a bűn bilincse. Mikor elszakadt Istenétől, akkor szembefordult vele s azóta állandóan megtagadja a hűség, a szeretet, az engedelmisség kötelességét. Béna lába nem az Isten útján jár. Merev keze nem kulcsolódik imára és nem épít oltárt. Fanyelve nem

beszél Istennek és nem tesz bizonyosságot Istenről. Családjában, emberek között, hivatásos munkájában kialakuló életén meglátszik, hogy nincsen közössége Jézussal. A bűn bilincseiben vergődő ember! Ez az egyetemes, nagy emberi betegség.

A testi betegség is bilincs. Jelentőségét megnöveli az is, hogy mindig van lelki oldala. A testi jelenségek lelki hatásokat váltanak ki, sőt sokszor a lelki állapot testi betegséget von maga után. A lélek eme nagy hatóerejét ismeri és kihasználja az orvosi tudomány s gyakran a lélek eszközeivel gyógyítja a test megbetegedését s az általános lelki állapot jelentőségével mindig számol.

A betegség tehát mindig a lélek bilincset is jelenti.

Fokozottan áll ez a megállapítás az ember nagy megpróbáltatásaira, melyek közvetlenül érintik lelki világát. Különböző csalódás tépi. Rásötétedik a bánat felhője, önérzete és jogos életvágya rongyokká foszlik. Bilincsek ezek az ember lelkén. Minél erősebbek életünk lelki vonatkozásai, annál inkább érezzük ezeknek a bilincseknek a súlyát. Életünk külső történései sokszor szintén a fájdalom bilincsébe vernek. Koporsók, keresztek, szakadékok és romok között görnyedten járunk, szívünk égő katlan, idegzetünk feszülthúrú hárfa, mely előtt élő borotva táncol. Mindez lelki bilincs az ember életén.

Ebbe a kérdéskörbe tartozik a szociális élet sokféle igazságtalansága és nyomorúsága, mely csak látszólag anyagi kérdés, alapjában véve, lényeges tartalmában és következményeiben lelki kérdésekkel kapcsolódik. Feloldásukhoz lelki erőre van szükség.

Megállapíthatjuk tehát, hogy az ember mindenféle betegsége elválaszthatatlan a lelkétől. Lelki orvos után kiált bűnösége, lelki orvost is keres testi betegsége, megoldatlan anyagi gondja és szociális nyomorúsága. De megállapíthatjuk azt is, hogy az életúton bénán veszteglő ember betegségei között okozati kapcsolat van. Minden bilincse azért kovácsolódik reá, mert bűnös ember, bűnösök a vele együtt élő emberek és bűnös az őt körülvevő világ.

Az igében megszólal Isten szava: négy embert keresek! Négy embert keresek, akik meglátják, hogy az emberek legnagyobb betegsége Krisztus elvesztése! Négy embert keresek, akik az élet nagy szenvedéseit nemcsak a maguk elkülönítettségében nézik, hanem azokat egybekapcsolják minden betegség

alapotkával: a bűnnel! Négy embert keresek, akik helyesen értékelik a betegségeket s azt mondják: a bűn az egyetlen halálos betegség, attól kell megszabadulnia az embernek!

3. A négy embert segítségre indítja az a meggyőződése, hogy a beteget csak Jézus tudja meggyógyítani. Többszöri csalódás után nem próbálkoznak új orvossal, nem mennek varázsigével kísérletező kuruzslóhoz, hanem Jézushoz viszik a beteget.

A bilincsbe vert embernek Jézus az egyetlen orvosa. Bűneinktől csak Ő szabadíthat meg. Ráhullatja megváltó vérével vétectől szennyes lelkére s fehérre mossa azt. Átlyuggatott kezével leemeli a kárhozat kárpadról s újból egészségessé teszi. Azt cselekszi vele, amit a gutaütöttel cselekedett, így szól hozzá: „megbocsáttattak néked a te bűneid!”

Nem volt, nincsen és nem lesz a világon soha, senki, aki ezt a mondatot elmondhatná! Áldott Jézus, minket bűnös embereket halálos betegségünkől meggyógyít!

Egyébként is Ő a mi igazi orvosunk. Betegségünk, viaskodásunk és nyomorúságunk lelki okait csak Ő gyógyíthatja meg. Egyedül tőle kaphatjuk életszemléletünk azon vonásait, melyek csendes megelégedésre, boldog lemondásra képesítenek s függetlenítenek az élet külső kötöttségeinek uralmától.

Jézus az egyetlen orvos, kinek hatalma, szíve és akarata van a gyógyításhoz. Személyes viszonyunk folytán tud dolgainkkal foglalkozni. Lelki kapcsolatot teremt közöttünk, szenvedést elhordozó és betegséget legyőző erőt ad. Szervedésünket egybekapcsolja bűnösségünkkel s még akkor is bűnbánó, engedelmes fejhajtásra indít, ha megpróbáltatásunk bilincset igazságtalanságnak érezzük. Végül azután megéreztetni velünk a gyógyulásnál is nagyobb értéket, összezsugorodó kicsinek látjuk mindazt, amitől szabadulni akartunk és hatalmas nagynak, amit gyógyulásunkra kaptunk. Osztozunk a gutaütött ember boldog sorában, ki nemcsak egészségesen távozott Jézustól, hanem szívében magával vitte őt, mint új életének teremtő királyát.

Ígéjével Isten négy embert keres, aki biztos meggyőződéssel vallja: Jézus az egyetlen orvos, hozzá viszem beteg testvéremet!

Minden más gyógyítási mód hiábavaló kísérletezés. Nem szünteti meg a betegséget a bűn elleplezése, sem pedig annak erkölcsi orvossággal gyógyíthatása. Nem használ a jószág fel-

ébresztése és a szociális segítség rendszerezése. Egyedül Jézus, segíthet.

Isten igéjében szól: négy embert keresek! Négy embert keres Isten, aki hisz Jézus egyedül gyógyító erejében, aki bizodalját Isten kegyelmébe helyezi, aki továbbadja a gyógyító és megtartó evangéliumot s a nyomor, betegség, csalódás között új élet lehetőségét hirdeti. Négy embert keres, aki hitből táplálkozó szeretetével vállalja a segítség szolgálatának minden áldozatát, hajlandó idejéből, erejéből, szívéből egy darabkát odaajándékozni embertársának.

Négy embert keres Isten ebben a gyülekezetben. Négy embert keres ebben a templomban, ebben a pad-oszlopban, ebben a padban. Négy embert keres, aki beteg, élőhalott embertársának nyomorúságát szívére veszi, érte felelősséget érez, vállát betegnyoszolyája alá helyezi, sorsát kötelességei közé besorolja s azt mondja neki: elviszlek Jézushoz!

Isten négy embert keres! Talál-e közöttünk négy embert?

Az ige értelmének keresése közben egyszerre csak szíven üt az igazság. Nekem négy ember helyett egy embert kell keresnem. Azt az egyet, ki összetört életroncsaival, szennyes bűnével, gyógyulást könyörgő kezeivel ráfekszik a nyoszolyára és meszeszetekintő, égő szemekkel kiáltja: nekem Jézushoz kell eljutnom? Mert csak az vihet másokat Jézushoz, ki maga már eljutott hozzá.

Prédikáció négy emberről?

Igen, de először prédikáció egy emberről!

Prédikáció magamról magamhoz!

A bűnös gyönyör veszedelme.

Máté 14, 10—11. Heródes elküldvén, fejét véteté Jánosnak a tömlöcben. És előhozák az ő fejét egy tálban és adák a leánynak, az pedig vivé az ő anyjának.

Az élet napsugaras mezőségén vannak Isten által megengedett örömök, melyek küzdelmünkben pihentetnek, csalódásainkat megnyhítik, fáradt testünk erejét pótolják s a munka egyoldalúsága alatt sorvadó lelkünk összhangját kidolgozzák. De azután vannak az életnek olyan gyönyörei is, melyek a test és lélek halálos mérget rejtik magukban s romlásba sodorják az embert.

Az élet mezőségén fából ácsolt, Jézus nevét hordozó egyszerű tilalomfa áll annak kifejezéséül, hogy a földi öröm mértékét és szabályozását lelkünkben hordozzuk s annak bírása egyedül az ember életét megváltó Krisztus lehet.

Az ige megvilágításában vizsgáljuk meg:

A bűnös gyönyör veszedelmét:

1. elszakít az Istentől;
2. megszegényíti életünket;
3. megöli lelkünket.

1. A bűnös gyönyör első veszedelme mindig abban áll, hogy elszakít az Istentől.

Az igében elmondott történetnek vannak előzményei. Heródes Antipas negyedesfejedelem palotájában vidám mulatozás folyik. Aranydíszítésű heverőjén borgőzös mámorban fekszik a király, midőn összecsapódik az ajtónyílás keleti selyemfüggönye s frigiai sípok és nyugtalan hangú dobok pergése közben Salome eltáncolja bűnre csábító táncát.

Heródest ez a tánc elszakítja Istentől. Salomé is ez a tánc szakítja el Istentől.

De észrevehetjük azt is, hogy a jogos örömkeresésből azért lesz bűnös gyönyörkergetés, mert a történet szereplői függetlenítették magukat az Istentől.

A nagyratörő, hatalomvágyó fejedelem mindent hajlandó feláldozni álmaiért. Nem elégíti ki negyedes-fejedelmi méltósága. Igazi király akar lenni. Nyűgnek érzi hitét és származását. Tehernek tartja zsidó őseitől ráörökített vallását, szégyenli samáriai származását. Áldoz a császár szobra előtt, hogy rómainak lássék, de a vallást csak külső szertartás-játéknak nézi. Nem hisz komolyan Isten valóságában, az örökkévalóságban és az ítéletben. Megoldatlan ellentétet hordoz lelkében, fél az Istentől, mégsem engedelmeskedik neki, rettegve néz az erkölcsbíró Keresztelő Jánosra, mégsem hallgat rá. Törvény és tiltakozás ellenére elkergeti feleségét, azután együttél öccse feleségével s annak leányával. Most is buja tekintettel nézi táncát s azt súgja fülébe: amit kérsz, megadom néked!

Az Istentől függetlenedett ember életét Isten nélkül éli. Élvezeteinek keresésénél nincsen tekintettel Isten törvényére. Hiába zendül feléje a tilalom kiáltása: nem szabad neked ezt cselekedned! gondolkodás nélkül beleveti magát a gyönyör karjaiba s önfeledten éli életét, mint aki senkinek sem tartozik számadással.

A megengedhető élvezetek és tiszta gyönyörök mellett az élet tele van bűnös kísértéssel, mely megtéveszti az ember ítéletét, meggyengíti ellenállását, megmérgezi érzelmeit. Egyetlen egy menekvés lehetőség van: bekapcsolódnival az élő Istenbe, aki számunkra törvény, világosan látó szem, tiszta érzés, ellenállás és győzelmes erő. Közösségünk Istennel azt jelenti, hogy nem megyünk egyedül az életúton, nem gyönyörködünk egyedül az életmezőségen nyíló öröm-virágokban, nem válogatjuk össze a szem és test vágyódása szerint élvezeteinket, hanem az élő Istent hordozzuk magunkban és érezzük magunk felett.

Az életbe beillesztett gyönyörök megmutatják az embernek viszonyát az Istenhez. Abból, hogy mihez kötjük életünk örömét, mivel töltjük pihenésünk idejét és miben látjuk gyönyörűségünket, felfedjük azt is, hogy van-e élő Istenünk, vagy nincsen. Fájdalom, sokakról elmondhatjuk: ezeknek az életéből hiányzik az élő Isten, mert tőle függetlenítették magukat.

2. A földi gyönyör második veszedelme, hogy megszegényíti életünket.

Az élet megszegényítése kétféleképpen történik. Vagy azzal, hogy valami káros rosszal terheltük meg magunkat, vagy azzal, hogy valami szükséges értéket megvonunk magunktól.

Heródes Antipas bűne is abban állt, hogy gyönyörhajszolásával beszennyezte az életét, vagyis azt elviselhetetlenül megterhelte,, ellenben nem adta meg önmagának azokat a tiszta gyönyöröket, melyek emberi és királyi életét magasba emelhették és meggazdagíthatták volna.

Az Istentől függetlenedett ember nem törődik a mezőség szélén álló, Jézus nevét viselő tilalomfával, mely két egészen világos utasítást tartalmaz az ő számára. Az egyik: ne illessz életedbe olyan gyönyörűséget vagy élvezetet, ami ellentétbe helyez Jézussal. A másik: keresd meg és illeszd életedbe azokat a gyönyörűségeket, melyek kapcsolatodat Istennel megerősítik s emberi lényed kialakulását előmozdítják.

A tilalom különösen az érzéki étellel kapcsolatos gyönyörökre vonatkozik. Ne add magadat a tested és érzékeid rab-ságába. Ne engedd, hogy szemed, füled, nyelved és egész tested” a Sátán hatalmába kerüljön. Ne túrd, hogy lelki életed beszeny-nyeződjék s templom helyett örömtanyává váljék. A kísértő agyafűrt csalárdsággal megtéveszt. Megtartod a testi életre vonatkozó parancsolatokat, ebből a szempontból érintetlen tisztának gondolod testi életedet s nem veszed észre, hogy a Sátán gondolatokkal, érzésekkel, vágyakkal naponként beszennyezi lelkedet, úgyhogy már régen nem vagy tiszta. Legfeljebb bűnözésed formájában van különbség.

Ez a bűnös gyönyör mindig keserű utóíz hagy maga után.. A serleg alján összegyülemlik a mérgező anyag: az örök kielégítetlenség, a többre vágyódás, az olthatatlan szomjúság és *st* megszólaló lelkiismeret.

Kerüld el ezeket a gyönyöröket!

Isten második követelése, hogy a vele egybekapcsoló s emberi lényünket összhangzatosan kidolgozó örömeiket keressük. Emberi lényünk egymással harcoló ellentétben egyesíti testünket és lelkünket. Maroknyi omló földben isteni magot hordozunk. Törékeny agyagedényben balzsamot rejtegetünk. Sárépületünk falai között és ablakszemein át égi tűz világít. Élvezeteink megválasztásával azon kell lennünk, hogy ne a testet és érzéki életet szolgáljuk, hanem a lelket és életünk örökkévaló isteni részét. Mivel az élet egyébként is tele van természetes, de túlzásai és korlátlansága miatt veszedelmessé váló gyönyörűségekkel, a lélek élvezeteit kell gazdagítanunk. Az ismeretszerzés, műveltségünk szélesbítése, a tudomány és művészet él-

vezése végetlennek látszó világok kapuját tárja fel előttünk. Fontos azonban, hogy ezekben és ezek felett Istent keressük s közösségünket vele megerősítsük.

Ne felejtsük azonban, hogy a lélek még nem jelenti Isten lelkét, a szelleminek látszó gyönyörűség nem hordozza magában az örökkévaló szellemet.

A földi gyönyör megválasztásánál még egy szempontra vigyáznunk kell. Kevés kivétellel az emberek hivatásuk korlátai között élnek életüket. Az iparos állandóan ugyanazt a munkát végzi, a hivatalnok hivatala falai között folyton megismétlődő szolgálatban él, a szellemi munkás foglalkozásának keretei ugyanazok s az anyaföldet munkáló ember munkanaptára esztendőnként változatlan. A hivatásban rejlő egyformaság egyoldalúvá teszi az embert, elsorvasztja hevertetett képességeit és elaltatja különböző vágyait. Azért keressük meg az élet azon élvezeteit, melyek nemcsak pihentetnek és megerősítenek, hanem egyszersem kiegészítik egyéniségünk egyoldalúságát. Azokat a gyönyöröket válogassuk ki, melyekre embervoltunk érdekében szükségünk van, melyek feljebb emelnek, nemesítenek, emberré tesznek.

Ennek a követelésnek teljesítéséhez kettő segít közelebb, megvalósításához pedig egy szükséges. Közelebb jutunk a követelés teljesítéséhez, ha a földi gyönyörök között emberi örök szükségleteink szerint tudunk válogatni és ha azokba tudunk lelket vinni. A követelést megvalósítani azonban csak akkor tudjuk, ha Jézusban, Jézussal és Jézusért élünk, ha egész életünk felett, tehát szórakozásaink, testi és lelki életünk felett is, egyetlen hatalommá tesszük azt, kiről a hitvallásban azt mondjuk: az én Uram!

Pihentető, szépítő, gazdagító, boldogító ajándék csak a lélekkel megtöltött gyönyörűségben van, mely egyenes, vagy kerülő úton Istenhez vezet s életünket benne megerősíti. A bűnös földi gyönyör ellenben állandósítja az Istentől függetlenített ember bűnös tévelygését s megszegényíti életét.

Válaszd ki, mire van szükséged lelkivágyad és örök élet-szükségleted szerint. Ne válaszd a bűnös földi gyönyört, mert az súlyos következményeket zúdít rád.

3. A bűnös földi gyönyör megöli az ember lelkét.

A lélekgyilkosság egész sora áll előttünk. Látszólag csak Keresztelő János tragédiájáról beszél az ige, valósággal azonban

három másik tragédiát is látunk. Az első Heródes Antipas tragédiája, ki a vágyak, szenvedélyek útján királyi trónusától eljut a gyilkosok és becsületrablók sorába. Rámered a csukott szemű, csontsínű véres fejre s némaságra ítélt ajkának szavát dörgegelmes visszhangzásban hallja lelkiismeretében: nem szabad neked!... nem szabad neked!...

Önvizsgálata komoly pillanatában nem mondja-e önmagának: íme, a bűnös gyönyör ára a saját lelkem. Ha meghallgattam volna Isten üzenetét, nem jutottam volna ennyire!

Heródiásé a második tragédia. Ő a bujtogató, saját és lánya lelkének hűtlen őrizője, saját és lánya becsületének kapzsi piaci árusa. Kezében tartja Istentől reábizott leányának sorsát, tőle függ az események kialakulása. Hozzáfut életfájának májusi virága, tőle kér tanácsot: mit kérjek tőle a táncomért? ő mondja ki a végzetes szót: kérd Keresztelő János fejét! És íme, amint rámered Keresztelő János fejére, a véres tálcán meglátja saját meggyilkolt lelkét.

Révetegen tekintő szeme visszafelé megfutja a gyilkosoknak bűnös vággyal, hiúsággal, kapzsisággal kikövezett útját és magában remegve mondogatja: ha meghallgattam volna Isten üzenetét s nem kerestem volna bűnös földi gyönyörűséget, nem jutottam volna ide!

Salomé a harmadik áldozat. A hiúság, a nagyravágyás, az élvezetvágy meggyilkolt lelkű martaléka. Diadal-mámora, hatalmának korlátlansága ellenére elégedetlen. Hullaszagtól nehéz, nyirkos levegőjű kripta hideg fuvalma borzongatja lelkét s rémült tekintete ijesztő csodát lát: Keresztelő János feje mellett vérfoltosan úszik egy fehér liliom, az ő lelke.

Sápadt ajkán öntudatlanul remeg az igazság megsejtése: ha meghallgattam volna Isten üzenetét s nem kerestem volna bűnös földi gyönyörűséget, nem öltem volna meg lelkemet.

A bűnös földi gyönyör ára mindig a lélek. Nagy ár, a legnagyobb ár! Vele együtt meghal az erkölcs, a tisztaság, a lelki nyugalom, a boldogság, az üdvösség. Bűn-skálája is nyilvánvaló: szennyes vágódással kezdődik, a test bűneivel folytatódik s a lélek halálával végződik. Súlyosbító körülménye állandóan kíséri, nem marad egy ember bűne, többeket magával sodor s a halál veszedelmébe taszít.

Az ige általános tanítása egyesek számára személyhez szóló intelem. A testi gyönyör kergetőit szívük tisztaságának meg-

őrzésére, testi életük feddhetlenségére inti ezzel a szóval: ne öljétek meg lelketeket! Az édesanyákat szent hivatásuk meg-látására kötelezi: az élet forgotagában s az élvezetek kísértéseiben óvjátok leányaitok fehér lelkét! A fiatal leányokat a leány tragédiák komoly tanulságával kéri: érzékek mámoráért, hazug élvezetért ne dobjátok oda örökkévaló lelketeket!

De szól az ige mindenkire. Hiszen a mai ember élete tele van nyílt és rejtett gyönyör-kergetéssel. A testi bűnök kultusza s az érzékek kísértő játéka szövvényes hálóba fogja a férfiak és nők életét s a rejtettség palástja mögött még a közfelfogás engedélyét is bírja. Mámorosan tobzódó tömegnek látszik az emberek nagy része, mely arannyal átszótt, tarkaságával hivalkodó ruhában, félrecsapott főveggel, kezében habzó serleggel vonul a szélesre kövezett életúton. Mögöttük komor léptekkel,, bírói talárban lépeget a személyé váló Vád, kezében leterített tálca, a tálcán megölt ember-lelkek.

De ma is megújul Keresztelő János idejének története. A lelkek haláltáncában akkor is, most is, elindul a lehajtott fejű,, csendes járású, fehér palástú Krisztus és megáll a földi gyönyör roskadozó császári palotájának megrendülő falai között, Tekintetével kutat, kinyújtott kezével porból felemel és tiszta világ kapuja felé mutat, sugárzó lelkével erősít és megtart.

Kérdezed Tőle: kit keresel, Uram?

Csendesen feleli: téged!

Krisztus tanítása az ítéletről.

Rom. 2, 1—8. „Annakokáért menthetetlen vagy óh ember, bárki légy, aki ítélsz: mert amiben mást megítélsz, önmagadat kárhoztatod; mivel ugyanazokat míveled te, aki ítélsz. Tudjuk pedig, hogy az Istennek ítélete igazság szerint vala azokon, akik ilyeneket cselekesznek. Vagy azt gondolod, óh ember, aki megítéled azokat, akik ilyeneket cselekesznek és te is azokat cselekszed, hogy te elkerülöd az Istennek ítéletét? Avagy megveted az ő jóságának, elnézésének és hosszútűrésének gazdagságát, nem tudván, hogy az Istennek jósága téged megtérésre indít? De a te keménységed és meg nem tért szíved szerint gyűjtesz magadnak haragot a haragnak és az Isten igaz ítélete kijelentésének napjára. Aki megfizet mindenkinek az ő cselekedetei szerint: azoknak, akik a jó cselekedetben való állhatatossággal dicsőséget, tisztességet és halhatatlanságot keresnek, örök élettel; azoknak pedig, akik versengők és akik nem engednek az igazságnak, hanem engednek a hamisságnak, búsulással és haraggal.

Az emberi élet az ítélszéknél végződik. Minden életút oda vezet és minden ember ítélőbíró elé kerül. Hiába akarunk felette közömbösen eltekinteni és hiába akarjuk azt életünk rendjéből kitörölni, az ítélet elkerülhetetlen valóság marad.

Az apostoli hitvallás szavai: „Jézus eljövendő ítélni élőket és holtakat”, arra figyelmeztetnek, hogy az ítélkező Krisztussal számot kell vetnünk s az ítéletet komolyan kell vennünk.

Péter apostol Kornélius házában tartott prédikációjában azt mondja, hogy nekik „Jézus megparancsolta, hogy hirdessék a népnek és tegyenek bizonyosságot, hogy Ő az Istentől rendelt bírója élőknek és holtaknak”. De azonnal hozzáfűzi azt is, hogy „bűneinek bocsánatját veszi az Ő neve által mindenki, aki hisz Ő benne”. Komoly intés ez arra, hogy az ítélet valóságával számoljunk s annak tanítását keressük.

Krisztus tanítása szerint az ítélet: 1. elkerülhetetlen, 2. teljes, 3. igazságos és 4. kegyelmes.

1. Isten ítélete elkerülhetetlen.

Pál apostol Isten ítéletét egybekapcsolja az embernek más emberrel szemben gyakorolt ítélkezésével. De nyilvánvaló, hogy Isten ítélete függetlenül az ember ítélkezésétől, mindenképpen elhangzik mindenki felett.

„Menthetetlen vagy, óh ember, bárki légy, a ki ítélsz: mert a miben mást megítélsz, önmagadat kárhoztatod, mivel ugyanazokat míveled te, a ki ítélsz.” Azután határozott alakban felveti a kérdést: „Vagy azt gondolod, óh ember, hogy te elkerülöd az Istennek ítéletét?”

Minden ember ítélet alá esik. Bekövetkezhetik életében kedvező változás, új alakulás és eltolódás, kivethet magából sokféle szennyet, terhet, szégyent, gyalázatot, felöltheti magára a szépség, jóság, kiválóság csillogó ruháját, az ítélet elkerülhetetlen valóságán változtatni semmiképpen sem tud.

Életünknek ítélettel befejezését követeli Isten örökkévaló lénye és munkája. Minket Isten teremtett és Ő küldött a földre. Tőle nyertünk hivatást, Ő szabta ki utunkat, Ő állapította meg kötelességünket, Ő adott mindnyájunknak erőt. Lehetetlenség tehát, hogy ne vegye számon tőlünk munkánkat, sáfárkodásunkat és mulasztásainkat. Isten teremtő akarátának fensége, rólunk való rendelkezésének komolysága, örökkévaló lelkünk üdvösségéért végzett munkájának jelentősége csorbulna, ha azt gondolnánk, hogy a koporsónál minden véget ér s nem következik még egy nagy számadás Isten ítélőszéke előtt.

Elkerülhetetlenné teszi az ítéletet az is, hogy az ember élete már önmagában mindig ítéletet jelent. Ha józanul, bölcsen, becsületesen élünk, életünk ítéletet mond felettünk. De éppen így ítéletet mond életünkről hanyagságunk, erkölcstelenségünk, csak önmagunkkal törődő önzésünk is. ítéletet jelent istenfélő valóságosságunk, Istennel szemben mutatott közömbösségünk és hitetlenségünk. Isten úgy rendezte be erkölcsi világrendjét, hogy minden emberi élet önmaga ítéletévé válik s ennek az ítéletnek alapja mindig az, hogy az ember milyen viszonyban van az Istennel. Minden élet kimondatlan ítélet arról, hogy mit jelent nekünk az Isten.

Ezt a megállapítást megerősíti Jézus kijelentése, „A ki hiszen Ő benne, el nem kárhozik, aki pedig nem hisz, immár elkárhozott, mivelhogy nem hitt az Isten egyszülött Fiaának nevében (Ján. 8, 18.)” Az ember önmaga ítéli el magát azzal, hogy nem hitt Krisztusban. Saját maga kárhoztatja önmagát azzal, hogy a sötétségnél jobban szereti a világosságot és nem megy a világosságra.

Az ítélet valóban elkerülhetetlen. Isten saját teremtését, az örökkévalóságra rendelt embert, a megváltott embertől várt

munkát becsüli meg, midőn ítélet alá rendeli. Krisztus Isten rendelése szerint cselekszik, midőn: „eljő majd ítélni élőket és holtakat”. Elkerülhetetlen az ítélet, mert a természeti és erkölcsi világban való elhelyezkedésünk következtében életünk mindig ítéletet rejt magában. Nem tölünk, Istentől függ az ítélet.

Elkerülhetetlen az ítélet, mert abban jut kifejezésre Isten alá való rendeltetésünk. „Nekünk mindnyájunknak meg kell jellennünk a Krisztus ítélőszéke előtt — mondja az apostol —, hogy kiki megjutalmaztassék a szerint, a miket a testben cselekedett, vagy jót, vagy gonoszt (II. Kor. 5, 10.)”

A behunyt szemű embereket, kik életük vonalát a bölcső és koporsó között befejezettek gondolják s ítéletről nem akarnak tudni, személy szerint nevükön szólítja az apostol és megkérdezi: „azt gondolod, óh ember, hogy te elkerülsz az Istennek ítéletét?” Nem, lehetetlenség elkerülnöd az elkerülhetlent, már pedig Isten ítélete elkerülhetetlen!

2. Isten ítélete teljes.

Az apostol az ember megítéltetésével kapcsolatosan cselekedetéről beszél. Tudjuk azonban, hogy Isten nemcsak a nyilvánvaló cselekedeteket, hanem mindent megítél. Megítéli a rejtett gondolatot, érzést, a halkán vagy hangosan elmondott szót. Ítélete teljes, mert minden életmegnyilatkozást megítél.

Ez az igazság acélpörölyként rázuhan könnyelmű és megalkuvó életfelfogásunkra. Szétmállasztja a „csak” szócskába rejtett örök mentegetődzést s természetesnek, vagy menthetőnek gondolt cselekedeteinket besorolja a vétkek csoportjába. Minden szavadért felelned kell! Minden érzésedet leméri. Mosoly mögé bujtatott gyűlöletedet ismeri, kedvességgel palástolt irigységedet látja. Ügyeskedésnek mondott csalásodat bűnnek bélyegzi, szemeid vétkezését számbaveszi. Előtte nem érvényes a „csak” szócska, mert egyformán az ítélet asztalára hull szó, érzés, gondolat, cselekedet, kicsi és nagy bűn.

Isten ítélete teljes, mert rosszra és jóra egyformán kiterjed. Az apostol szava szerint: „megfizet mindenkinek az ő cselekedetei szerint: örök élettel azoknak, akik a jó cselekedetben való állhatatossággal dicsőséget, tisztességet és halhatatlanságot keresnek, búsulással és haraggal azoknak, akik versengők és akik nem az igazságnak, hanem a hamisságnak engednek.”

Isten megítéli az ember életében mutatkozó jót. Szeretetet sugárzó szavaid nem múlnak el. Tiszta gondolataid, szétfoszlott

nemes szándékaid nem mennek feledésbe. Segítő kezed könnyet törölő mozdulása s szíved csendes magányban elmondott imádsága fel van jegyezve az égben. Megítéli, amit a magad és mások lelkéért cselekedtél.

Isten ítélete azért is teljes, mert az ember életét nemcsak külső megjelenése, hanem belső iránya szerint bírálja el, nem az egyes cselekedeteket nézi csupán, hanem az azok alapját képező lelkirugókat is.

Az apostol az előző fejezetben az emberek bűnösségéről beszél s hosszú sorozatban megemlíti az Isten ellen vétkezés különböző faját. Ha végigolvassuk a 23-féle vétkezést felsoroló verseket, valamelyik csoportban megtaláljuk a mi vétkeinket is. De meglátjuk emberi vétkezésünk alapokát is. Azért szennyezzük be életünket különböző vétkekkel, mert hitetlenek vagyunk s „az igazságot hamissággal feltartóztatjuk”. Vétkezünk nyelvünkkel, testünkkel, lelkünkkel, szívünkkel, mert bár megismertük az Istent, helyette önmagunkat dicsőítjük. Ez minden bűn alapoka s Isten ítélete mindig bűnként ítéli meg a bűn alapokát is.

A bűn alapokát tehát abban látja az apostol, hogy „az emberek nem az igazságnak, hanem a hamisságnak engednek”. A jó cselekedetek alapokát pedig abban, hogy azoknak mindig az „örök élettel” kell egybekapcsolódnok.

Isten ítélete tehát abban az értelemben is teljes, hogy a bűn és jócselekedet alapját keresi s az ember életét mindig Istenhez való viszonya szerint bírálja meg.

Mit jelent nekünk Isten ítéletének teljessége? Azt jelenti, hogy nemcsak valamikor, hanem most is állandóan bírói széke előtt állunk. Nemcsak egyes cselekedeteinket, hanem egész életirányunkat és hozzá való viszonyunkat is megítéli. Összeomlani látjuk életünk sok képzelt értékét, mert kiderül, hogy hiányzik Istenhez kapcsoló gyermeki viszonyunk. Nincs életünknek biztos, erős, egészséges alapja Krisztusban. Sokszor szembefordulunk az igazsággal, elutasítjuk Isten segítő kegyelmi eszközeit, „szándékosan vétkezünk”, már pedig az ige szerint „akkor többé nincs bűnökért való áldozat (Zsid. 10, 27).”

Isten ítélete teljes annyiban is, hogy az nemcsak az egyes emberre, hanem a közösségekre is vonatkozik. A szentige erről külön nem szól, de „a menthetetlen embernek” szóló prédikációt alkalmazhatjuk az ítéletre kerülő közösségekre is. Magunk-

előtt látjuk a jaj-ítéletet mondó Krisztust, ki Korazin, Betsaida, Kapernaum felett bíraskodik s azt teszi ítéletének alapjává, hogy mennyire becsülték meg velük közölt kegyelmét, megtértek-e, új életet éltek-e? Megdöbbentő valóság lesz az ítélet számunkra, ha meglátjuk a városaink kapujánál megálló Krisztust, amint egyenként nevükön szólítja azokat: jaj néked, ki nem fogadtál be s még ma sem ülsz a bűnbánat gyászruhájában!

Isten ítélete az egyházakra is kiterjed. Mindegyiktől számonveszi, hogy Krisztusnak az ő örök áldozatával megteremtett s a víznek fürdőjével, az ige által megszentelt élő testét megbecsülték-e, építették-e, áldássá tették-e? Megítéli, hogy emberi érdek és bölcsesség helyett az evangéliomnak engedelmestek-e mindenben, mindenkor? Valamikor azután Krisztus mindegyik egyházát önmaga elé állítja s megvizsgálja, hogy szeplő vagy fénysugár voltak-e az Ő szentséges arcán?

Vájjon mire indít minket Isten ítéletének teljessége?

3. Isten ítélete igazságos.

Az ítéletről szóló szentige első szava: „annakokáért”, bekapcsolja az apostol közlését az előző fejezetbe s azzal okozati viszonyba hozza. Az ember felsorolt bűneit kárhoztató ítélet követi, mely ezekkel a szavakkal kezdődik: menthetetlen vagy, óh ember! Az ítélet tartalmát teljes határozottsággal megállapítja az ige: „Istennek ítélete igazság szerint való”. A józan emberi belátásra hivatkozva megkérdezi az apostol: gondolod, hogy elkerülöd az Istennek ítéletét? De hiába gondolná ezt az ember, mert „Isten megfizet mindenkinek az ő cselekedetei szerint”.

Az ítélet bírói cselekmény, alapja az igazságosság. Megszólal benne Isten megsértett szent felsége, a megtaposott erkölcsi törvény, a megtagadott atyai szív fájdalma. Az ítélet mindig megtorlás, büntetés-kiszabás és kiegyenlítés.

Éppen ebből a szempontból menthetetlen az ember. Különböző bűnei sokaságával s életirányának bűnösségével halálos ítéletet érdemel. És ez a halálos ítélet igazságos.

Igazságos az ítélet azért is, mert Jézus nem engedi magát félrevezetni a szemnek tetsző cselekedetekkel. Mindig a lélek mélyére tekint s a cselekedet létrehozó rugóját keresi. A szeretet adósságának fizetésénél nem a pénzdarab értékét nézi, hanem a szív érzését. A szolgálatot a lélek odaadásával mért és nem az óra percmutatójával. Az emberekkel gyakorolt jóté-

konyság elbírálásánál nem azt nézi, hogy mennyire szeretjük egymást, hanem hogy mennyire szeretjük Öt.

Ez a szempont még súlyosabbá teszi számunkra az ítélet igazságos voltát.

Ha Isten ítélete befejeződnek az igazság érvényesítésével, makkor az újszövetség prófétájának látomása szerint hét angyal poharából zúdulna az emberre a büntetés: betegség, vér, halál-sugár, sötétség, kín s mindent eltemetne a kárhozát kénkőves; tengere.

De angyalain kívül Istennek van még egy halálíg engedelmes küldöttje, ki az ítélkező harag hét poharába behullat a golgotai keresztfáról egy cseppet áldozati véréből s ezzel megállapítja az ítélet utolsó vonását: az ítélet kegyelmes.

4. *Isten ítélete kegyelmes.* Ennek a kegyelemnek egyetlen alapja van: Krisztus megváltó halála.

Képzeljük magunk elé az ítélkezés bírói aktusát. Félve, reszketve megjelenünk az ítélőszék előtt. Nem tudunk magunk mellé védőügyvédet állítani, mert még mentegetődzésünk is vád-beszéddé válik ajkunkon.

De mellénk áll Jézus. Homlokán a töviskorona véres nyoma, arcán a nagypénteki kín halálos sápadtsága, ajkán az elsóhajtott „elvégeztetett” szó áldott bizonyossága.

Ha Isten minket magunkban néz, ítélete halálra szól. Ha Jézus mellett néz minket, akkor ítélete kegyelemre szól.

Életünk tépett rongyaiban megállunk a mindentudó, mindent látó, bennünket kívül-belül ismerő Isten előtt. Amint megnyugszik rajtunk bíráló tekintete, leikünkön felsötétedik bűnünk szennyje s szívünkben felszakadnak titkolt, gennyes sebeink. Tehát nem miértünk, nem jóságunkért, vagy figyelembe vehető körülményekért húzódik Isten ítéletébe a kegyelem, hanem a megfeszített Krisztusért. Mikor ítélőszék előtt állunk, Isten a keresztfeszített Krisztuson keresztül tekint ránk, az Ő ártatlan szenvedését és megváltó halálát nézi, Őerte lesz hozzánk kegyelmes.

Isten ítéletének kegyelmessége Krisztushoz kapcsolódik. „Minket, kik meg voltunk halva, a vétkek miatt, megelevenített együtt a Krisztussal (kegyelemből tartattatok meg!)” — olvassuk az efezusi levélben. (Ef. 2, 4—5). Megigazulunk ingyen az Ő kegyelméből a Krisztus Jézusban való váltság által, kit az Isten

eleve elrendelt engesztelő áldozatul, hit által, az Ő vérében, hogy megmutassa az Ő igazságát az előbb elkövetett bűnöknek elnézése miatt”, mondja az apostol a Római levélben (Róm. 3, 23—25). Egy másik helyen pedig ezeket az igéket találjuk: „ahol megnövekedik a bűn, ott a kegyelem sokkal inkább bővülködik, hogy amiképpen uralkodik a halálra, azonképpen a kegyelem is uralkodjék igazság által az örök életre, a mi Urunk Jézus Krisztus által (Róm. 5, 20—21).”

A kegyelem alapja Krisztus megváltó halála. Az ítélet kegyelmességének alapja sem lehet más, mint Krisztus megváltó halálához elfoglalt viszonyunk. Az ítéletnek van emberi oldala, emberi feltétele és előzménye. Azon fordul meg ez az emberi tényező, hogy hittel elfogadjuk-e a Megváltó munkáját és engedjük-e, hogy a Szentlélek kiépítse a mi új életünket. Eljutunk-e életünk bizonyágtevő valóságával a megtartó Krisztushoz, aki reánk vonatkozólag is kijelenti, hogy „aki hozzám jó, semmiképpen ki nem vetem (Ján. 6, 37).”

Krisztus megváltó halála követeli az ember komoly megtérését. Krisztus tanítása, élete és halála a megtérés állandó követelése. A gondviselő Isten minden akarata és cselekedete mögött megtérésre felhívás rejlik. Természetes tehát, hogy Pál apostol szintén egybekapcsolja az ítélet kegyelmességét a megtéréssel s egy világosan szövegezett kérdőmondatot és egy kemény szavú állítómondatot intéz hozzád. A kérdőmondat: „avagy megveted az Ő jóságának, elnézésének és hosszútűrésének gazdagságát, nem tudván, hogy Istennek jósága téged megtérésre indít?” Ha nem térsz meg, akkor megveted Isten jóságát. Milyen várhatsz akkor kegyelmet?” Az állítómondat: „a te keménységed és meg nem tért szíved szerint gyűjtesz magadnak haragot a haragnak és az Isten ítélete kijelentésének napjára.” Az ítélet tehát életedet nem önmagában, hanem Krisztussal való kapcsolatában nézi. Az ítélethozáskor Isten nem elégszik meg azzal, hogy te Krisztus keresztfája alatt állsz, hanem azt nézi, hogy azt bizalommal átöleled-e, bűneiddel együtt meghalsz-e te is a kereszten s új életet élsz-e Jézussal közösségben?

De azért az ítélet kegyelmessége egyedül Istentől függ. Bűnbánó megtérésünk nem jogcím a kegyelemre. Gyászruhába öltözötten, hamuban ülve hiába éljük a bűnbánók törődelmes életét, csak kegyelem után sóhajtó könyörgést vehetünk ajkunkra, nem pedig az igazságában biztos ember követelését.

Isten kegyelme az emberi érdemtelenségnél kezdődik. Nekünk nincsen jogunk és lehetőségünk ezt sürgetni vagy kikényszeríteni. Egyedül Istentől függ, hogy kit emel a veszendőség porából magasba és kit ejt a kárhozat mélységébe.

A megtérés figyelmeztető sürgetésén kívül reménységet ébreszt szívünkben az ítélet kegyelmességét illetőleg Krisztus földi élete. A bírói székben az mond felettünk ítéletet, ki maga is a földön járt, kísértővel viaskodott, éhezett, könnyezett, érezte az emberi gonoszság veszedelmét és imádkozott az élet keserű poharának eltávoztatásáért. Szeretetének teljes szabadságával osztogatja kegyelmét. Nem korlátozza emberi cselekedet és érdemtelenség, a feléje indulás idejének hajnali, avagy alkonyati órája, a megtérés megrázó mélysége, avagy észrevétlen csendessége, kegyelmes ítéletével azt emeli magához, akit akar. Számára az ítélet kegyelmessége nem művelet, paragrafus alkalmazás és indokolással megerősített szövegező munka, hanem kegyelmi elhatározás. Elejétől végig kegyelem. Egészen más, mint az ember ítélkezése lenne és más, mint az Isten kivizsgált tényekre alapított ítélete lenne. Isten ítélete figyelmeztetéssel, ígérettel és boldog sejtelemmel tele megmagyarázhatatlan örök titok, mely úgy száll felénk a mennyei bíró székéről, mint az utolsó pillanatban megtért lator fejére a boldogító ítélet: „ma velem leszel a paradicsomban!”

Az el nem alkudott, igazi valóságából ki nem vetköztetett Jézus ma is elénk lép és az ítéletről a következő figyelmeztetéseket intézi hozzánk:

Ember, ne felejtsd el, hogy életútd bírói székhez vezet, nem kerülheted el az ítéletet. Olyan bizonyos az ítélet, mint a halál és jaj annak, ki mesének tartja a szent Isten örök kijelentését.

Ember, ne felejtsd el, hogy egész életed ítélet alá kerül! Életvilágod a maga teljességében bíradsz szembe eléd tárul: minden gondolatod és szavad, érzésed és cselekedeted, nyilvánvaló és rejtett életed.

Ember, ne felejtsd el, Isten mond feletted ítéletet, nem az emberek, nem a világ és nem is te magad. Isten igazságosan ítél, és te menthetetlen vagy, óh ember!

Ember, ne felejtsd el, hogy Krisztus melletted és érted a bírói szék elé lép, könyörgőn felemeli átluggatott kezét s elmondja az egyetlen közbenjáró imádságát: én ártatlanul szen-

védtem az ő bűneiért, meghaltam érte a keresztfán, tekints rám s én értem légy kegyelmes hozzá!

Ember, ne felejtsd el, hogy Jézus a bizonyos ítéletről szóló tanítással nem kétségbeesést, hanem az életet egészen végéig megvizsgáló komolyságot, félelmet ébreszt, Isten igazságának, elnézésének és hosszútűrésének megbecsülésére int, komoly megtérésre indít, hogy az igazságnak engedve, ráhagyjuk magunkat megtartásunk egyedüli lehetőségére: a kegyelemre.

Ember, ne felejtsd el, hogy kegyelmet egyedül Jézus által nyerhetsz, ki imádsággá olvadó életed könyörgésére egykor rólad is elmondja felmentő ítéletét: ma velem leszel a paradicsomban!

Krisztus kiábrázolása.

Efez. 5, 1—9. Legyetek annakokáért követői az Istennek, mint szeretett gyermekek, és járjatok szeretetben, miképen a Krisztus is szeretett minket és adta önmagát miérettünk ajándéknak és áldozatul az Istennek kedves jó illatú. Paráznaság pedig és akármely tisztátalanság vagy fősvénység ne is neveztesse ti közöttetek, amint szentekhez illik. Sem undokság, vagy bolond beszéd, vagy trágárság, melyek nem illenek, hanem inkább hálaadás. Mert azt jól tudjátok, hogy egy paráznának is, vagy tisztátalannak, vagy fősvénynek, ki bálványimádó, nincs öröksége a Krisztusnak és Istennek országában. Senki titeket meg ne csaljon üres beszédekkel; mert ezekért jó az Isten haragja a hitetlenség fiaira. Annakokáért ne legyetek részesei ezeknek: Mert valátok régen sötétségben, most pedig világosság az Úrban: mint világosságnak fiai úgy járjatok. Mert a világosságnak gyümölcse minden jóságban és igazságban és valóságban van.

A XV. század első felében élt Kempis Tamás ágostonos barát, aki egy ma is építőhatású könyvet írt ezen a címen: *De imitatione Christi*, Krisztus követéséről.

A könyv első mondatában ezt olvassuk: „Az isteni tiszteltnek főbb és Isten előtt kellemetesebb részét abban helyeztetik a keresztyén doktorok, hogy tekéletes erkölccsel és jó magunk viselésével kövessük azt, akinek szolgálatjára köteleztetünk. Isten azért öltöztetett emberi természetbe szent Fiát, hogy az ő vezetése és tanítása által megtanulnók, mint kelljen követni Istenünket.”

Az tehát az ember feladata, hogy kövessük Krisztust. Alapigénk első szava szerint: legyetek követői az Istennek!

Az eredeti görög kifejezés azt mondja, hogy legyünk az Isten utánzóí, tehát nemcsak követésről, hanem utánzásról is szól. Mivel pedig Isten Krisztusban vált élő valósággá, azt mondhatjuk, hogy Krisztus utánzóivá, Krisztus kiábrázolóivá kell lennünk.

Értsük meg a két kifejezés közötti különbséget. Krisztus követése lehet lélek és odaadás nélküli fél és negyed munka. A Krisztus kiábrázolása azonban húsomba vág s tölem külső és belső átformálódást követel. Magamat anyagként kell átadnom, hogy életem ne önmagam, hanem Krisztust mutassa.

Életfeladatomban abban áll, hogy az előttem élő Krisztust örök mintának tekintsem, önmagamot gyűrjam, csiszoljam, formál-gassam, míg kiábrázolódom rajtam a Krisztus.

Krisztus kiábrázolásához az apostol szerint eljut az ember, ha 1. élelve a szeretet; 2. élettartalma a tisztaság és 3. élet-iránya a világosság.

1. Krisztus kiábrázolásának első követelése, hogy az ember élelve a szeretet legyen.

„Legyetek követői az Istennek, mint szeretett gyermekei és járjatok szeretetben, miképpen a Krisztus is szeretett minket és adta önmagát miérettünk áldozatul.”

Az ige nem azt mondja, hogy az Isten szeretetet cselekszik értünk. Nem arról beszél, hogy Isten elhatározása és egyes megnyilatkozása szeretetet eredményez. Hanem azt mondja, hogy az Isten szeretet. Nem azt jelenti ki, hogy Krisztus élete telve van szeretettel, hanem azt mondja, hogy Krisztus szeretet.

Tekintsünk végig Krisztus életén. Nélkülözés, üldöztetés, szenvedés, ostoroztatás, halál mutatják életének irányát. Szenvedései között figyeljük meg lelki szenvedéseinek sokaságát. Megalázták, isteni méltóságát kétségbe vonták, királyi palástját megtépdesték. Benne nemcsak az embert, hanem az Istent is arcul verték. Ezért mondta róla Keresztelő János: íme, az Isten báránya. Az ártatlan szenvedés báránya volt, életében mégis a szeretet állandóságával találkozunk. Szeretete nem egyes cselekedetekben nyilvánul, hanem annak megszakítás nélküli folyta-tásában. Szeretete teljes odaadás, felolvadás Isten akaratában, önmaga azonosítása az ember üdvösség-szükségletével. Jézus szeretete állandó lelki állapot és élettartalom.

Krisztus kiábrázolásának első törvénye abban áll tehát, hogy a szeretetnek bennünk élelve kell lennie.

Isten nem egyes cselekedetet követel tőlünk, hanem teljes szeretetet. „Járjatok szeretetben” mondja az apostol. Tehát a szeretetnek folyamatossága van, az nem érzés, hanem állapot. Krisztushoz hasonlóan a tőlünk követelt szeretetállapot tartalma szerint szintén áldozat.

Istennek kell magunkat feláldoznunk. Követnünk kell Jé-zust, mint szeretett gyermekek. Isten iránti szeretetben van el-rejtve az emberek iránt való szeretetünk.

Ez az állandó szeretet élelve válik életünkben. Nemcsak időleges érzés-fellobbanással, időszaki jószággal, avagy eseten-

ként megnyilatkozó lelki nemességgel kell szeretnünk. Egész életünket meg kell tölteni szeretettel: szenvedésben, örömben, szomorúságban, megbocsátásban.

Vannak a Balaton mellett égővörös göröngyű szőlőhegyek, melyek különös erőt és zamatot adnak a gyümölcsbe. Tűzhányók rejtett érce és elrejtett lángja él ebben a földben. Ha máshova ültetik ugyanezt a szőlőt, elveszíti gyümölcsének és borának ezt a jellegzetes ízét. Ugyanígy a szeretet életelemei közt meg kell lennie Krisztus szenvedése tűzének és halála vérének. Ezek nélkül nem lehet a szeretet élelélv.

2. Krisztus kiábrázolásának második követelése, hogy az ember élettartalma a tisztaság legyen.

Az apostol a mindennapi életről beszél s ezzel kifejezi azt az igazságot, hogy minden cselekedetünk, érzésünk, gondolatunk vonásokat húz emberi arcunkra. Eltorzítja, avagy megszépíti, közönségessé teszi avagy megnemesíti. Fontos tehát, hogy érzésünk, gondolatunk és cselekedetünk Krisztus arcvonásait dolgozza rá a mi életünk arcára.

Mikor a művész szobrán dolgozik, rámélyeszi tekintetét az élő mintára. Szemével vizsgálgatja, elemzi, méregeti, szinte átfúrja, úgy keresgeti össze jellemző vonásait. Azután a megtalált vonásokat lassan átviszi alkotására. Középről, távolról hosszan kutatva szemléletet. Vonásokat eltöröl rajta, újatkat húz helyükre. Lassanként felszívja lelkébe az élő minta egész valóságát. Mindig maga előtt látja, még több: magában hordozza. Behunyhatja szemét, akkor is feléje világol, mint sötét éjszakán a felhőn átvilágító csillagok. Most már nem tud más vonást rajzolni a szobor arcára, hanem amit az élő arcról eltanult és lelkébe átörökített.

Krisztus ilyen kiábrázolásához nem elég a külső kapcsolat vagy forma, ahhoz az egész életet átfogó szeretet kell, mely élettartalommal a tisztaságot teszi. Ennek egy része a testiélet tisztasága. „Paráznaság és tisztátalanság ne legyen közöttetek,” mondja az apostol. A test a lélek temploma s ehhez a törvényhez kell igazodnia a testi élet minden megnyilatkozásának. Hiszem, hogy Isten adta testemet, összes tagjaimat, szememet, fületem és minden érzékemet. Ha a testiélet tisztaságát megromtjuk, árnyék borul Krisztus arcát ábrázoló életünkre.

Az élet tisztasága a szív tisztaságát követeli. „Fösvénység ne neveztesse közöttetek.” A szeretetet kell úrrá tenni életünk-

ben és pedig az önzéstelen szeretet, mely nem önmagát szereti másokban. Önzetlenül, hiúság nélkül, sáfári szolgálatkészséggel és háládatos szeretettel adnunk kell Isten által ránk bízott javainkból.

Az élet tisztasága a nyelv tisztaságát is követeli. Errevonatkozólag azt mondja az apostol: „ne legyen köztetek bolond beszéd, vagy trágárság, melyek nem illenek, hanem inkább hálaadás.” Durva tréfák, lelket szennyező beszédek megromtják az ember nyelvét. Pedig az emberek szívesen sodródnak a másokat megszólás és az érzéki beszélgetés fertője felé. Hol van az emberek társalgásában a lélek? Miért nem keresik együtt a választ az élet nagy kérdéseire? Érdemes lenne összeállítani, hogy az emberek miről beszélgetnek egymás között. Közben pedig elfelejtik, hogy minden szavunkért felelősek vagyunk, mert az apostol intése szerint: „ezekért jó az Isten haragja”.

Az ember arcának kiábrázolásán az élettisztaság dolgozik. De Isten teljes tisztaságot követel, vagyis a test, a szív, a nyelvtisztaságát. A testnek, a szívnek, a nyelvnek egyformán tiszta életet kell élnie, hogy kiformalódjék rajtunk Krisztus arca.

3. Krisztus kiábrázolásának harmadik követelése, hogy az ember életiránya a világosság legyen. „Valátok régen sötétség, most pedig világosság az Urban. Mint világosságnak fiai, úgy járjatok!”

A világosságnak egyetlen forrása van: Jézus, ő, a nagy világválasztó, elválasztja a sötétséget a világosságtól, a sötétségben élőt a világosságban élőtől. Nem azt jelenti ez a megállapítás, hogy az egyik csoportban csupa jóember, a másikban csupa rosszember él, hanem, hogy ezen a világon két hatalmas életiránnyal kell számolnunk: a világossággal és a sötétséggel. A világosság tehát életirány. Jézus jelenti a világosságot és a világosság életirányát. Nagy igazság ez ember és emberiség számára: Jézus a világosság. Nélküle csak sötétség van. Nincsen félhomály, hajnalodás, avagy derengés. Jézus nélkül csak sötétség van. A történelem számtalan példája bizonyítja, hogy eszmék, rendszerek, törekvések sötétségbe és szerencsétlenségbe döntik az embert és emberiséget, ha hiányzik belőlük a Jézus világossága. Jó emlékezetünkbe idézni, hogy nélküle nincsen világosság. Hiába dicsekszünk nevével, ha Őt magát világosságnak el nem fogadjuk. Hiába akarjuk a világosság irányát a világosság nélkül. Nem elég az Ő életirányát látni, elfogadni és kö-

vetni, Őt magát kell Megváltóul elfogadnunk és tulajdonunkká tennünk.

A Jézusban megjelent világosság Isten kegyelme. Ez a világosság Isten által adott erő és erőközlés. Mindez azonban nem egy névben, hanem egy személyben egyesül: Jézusban. Jézus a vele élőket a világosságba vonzza, világosságával besugározza, új életre erősíti.

Ezzel azután megoldódik a Krisztus-kiábrázolás csodálatos titka. Krisztus örök mintául kapott arcának nem rajtunk kívül, hanem bennünk kell lennie. Nem is mi ábrázoljuk azt ki életünkön, hanem maga a Krisztus. Mi nem tehetünk egyebet, mint-hogy a sötétségből világosságra vágyódunk, a gyűlöletből igyekezünk felemelkedni a szeretetbe, a lélek erejével próbálunk eljutni a szennyes életből a tiszta élet magasságába, az Istenben elrejtett élet boldogságához. Életünk arcára még rásötétedik bűnösségünk eltorzító hatása, de lelkünk mélyén hordozott hivatásunk örök kötelezése marad: Krisztus-kiábrázolás, *Imitatione Christi!*

Isten levele.

Ján. 70, 14. Én vagyok a jó pásztor és ismerem az enyéimet és engem is ismernek az enyéim.”

A jó pásztorról szóló bibliai rész melegsége ömlik el ezen a rövid mondaton s belőle megnyugtató biztatás csendül felénk. Amint elgondolkodunk rajta, színes és egységes kép bontakozik elénk. Tompafényű alkonyati bíborba öltözött, napsugaras mezőt látunk. A távoli hegyekről aláereszkedő ködfelhő adja távoli keretét. Egybeterelt bárányok vonulnak fejlógatva. Előttük balra a pásztor. Egyik szemével az utat nézi, másikkal a sziklás szakadék felé vigyáz. A távolban árnyas fák ölén tártajtóju akol körvonalai látszanak.

A kép középpontjában a jó pásztor alakja áll. Előttünk megy, nevünkön szólít. Terelget, védelmez, életét adja értünk. De van a történetnek egy másik oldala: a jó pásztor mellett figyelniük kell a nyáj szerepére. A történet erre vonatkozó szavaiban rejtett nyugtalanság izzik, mert Jézusnak önmagáról szóló kijelentése követeléseket tartalmaz. Nemcsak azt mondja, hogy „ismerem az enyéimet”, hanem azt is, hogy „engem is ismernek az enyéim”. Szól hozzájuk, de nekik hallgatniuk kell rá, vezeti őket, de nekik követniük kell Őt. Megvédi őket, de nekik el kell fogadniuk az Ő védelmét. Meghal értük, de nekik értékelniük kell halálát. A történet ezen oldala tehát a követelések hosszú sora elé állít.

„Ismerem az enyéimet és engem is ismernek az enyéim.” Jézus ezen kijelentésének értelmét három kérdés felvetésével keressük: 1. Miből ismerjük meg Jézust. 2. Milyenek ismerjük meg Őt? és 3. Miért kell megismernünk Őt?

1. Van egy sajátos gondolatközlő eszköz, a íevél, az epistola. Régebben külön irodalmi műfajnak tekintették s emelkedett gondolatok művészi közlésére használták. Van azonban a levélnek egy másik fajtája, mely nem esik irodalmi értékelés alá;

hanem kizárólag gyakorlati célokat szolgál. Emberek írják egymásnak, életsorsukról adnak tájékoztatást, gondolataikat biz-zák reá. Talán csak egy darabka papírlap, szépen rajzolt gyögy-szem írással, vagy szarkaláb betűkkel teleírva, pontos sorveze-téssel, vagy kuszált rendetlenséggel, de áldott, aki írta és drága,, ami benne írva van.

Mit érez az özvegyége bús napjait szenvedő édesanya, mi-kor távolban élő gyermekének levele megérkezik. Milyen bol-dogsággal szorítja szívéhez idegenbe szakadt völegényének ír-ását a menyasszony, mikor hosszú hallgatás után ismét szavakban olvashatja a szíve hűségéről szóló bizonyosságot. Mit érez a hitves, mikor megérkezik hozzá a kórházi betegágyon írt kuszált sorú papirosdarab ezzel a néhány szóval: megmentették az életemet! És mit jelent a halálra ítéltnek, midőn a sorsa felett rendel-kező hatalmasság írásából megtudja, hogy nincsen elveszve, van számára kegyelem és boldog új élet.

Isten levelet ír hozzánk. Soraiba beleönti atyai szívének Szerelmét. Felénk fordul, szemét rajtunk nyugtatja, törődik velünk, szól hozzánk. Megizeni boldogító elhatározását: meg-mentem az életedet! Feltárja előttünk rejtjelmeit és szakadékait, sötét útvesztőit és napfényes örömeit s életboldogságra tanít. Isten eme levele a Biblia: Chirographum Dei. Égi magasságból jön. Beszállja az egész világot. Befogadtatást kér minden néptől és fajtól. Minden ház ajtaján bekopogtat és helyet kér minden ember kezében. Isten levelét az egész világhoz intézi s éppen ezért minden emberhez akar szólni.

Isten azért ír nekünk levelet, mert mondanivalója van ön-magáról és rólunk. Mindkét mondanivalóját úgy közli, hogy megismertet Jézussal s elmondja, hogy miért küldte őt a földre.

Három döntő jelentőségű közlése van Isten levelének, amit a Biblia őriz számunkra, mindhárom elválaszthatatlan Jézustól. Ez a három közlés a Biblia három fejezetében található, mind-egyikben a hármas szám szerepel. Az első a bűnbeesésről és a mi megrontott emberi természetünkről szól, I. Mózes 3. feje-zetében, a második Istennek Jézus megváltó halálában meg-jelent örök szeretetéről, János evangéliumának 3-dik fejezeté-ben, a harmadik pedig a Római levél 3-dik fejezetében arról beszél, hogy Krisztus megváltó halálával szerzett üdvösség hit által, a törvény cselekedete nélkül, Isten ingyenvaló kegyelmé-ből válik az ember tulajdonává.

Ez a három fejezet egybefoglalja Isten levelének minden döntő jelentőségű közlését. Benne van az ember bűnösségének beismerése, kicsendül belőle a Krisztusban földre küldött váltság, azután megvilágosodik az üdvösségnek a keresztfához vezető útja: a hit által való megigazulás.

A Biblia, Isten eme örök levele, mindig Krisztusról beszél. Az ószövetségi írások feléje mutatnak. A bűnbe merült ember vétkeinek tengersokasága és halálos tehetetlensége hozzá kiált, a hitben összefutó követelések elválaszthatatlanok tőle. Isten levele hiteles történeti könyv arról, hogy Isten mit cselekedett az emberért, de arról is, hogy mit követel az embertől az üdvösséggel kapcsolatosan. Ezért azután a Bibliában az üdvösség történetén kívül meg van írva minden ember élettörténete. Minden emberé kivétel nélkül. A tudós filozófusé és írástudatlan együgyűé, a férfié és az asszonyé, az öregé s a fiatalé. A tied is, az enyém is. Életünk ugyanis csak látszólag függ a külső eseményektől, változásoktól, emelkedésektől, avagy zuhanásoktól, valójában az mindig Jézushoz való viszonyunktól függ. A mi élettörténetünk a lelkünk története, tartalmát pedig az állapítja meg, hogy mit jelent számunkra Isten levelének az üdvözítő kegyelemre vonatkozó része.

Jézust egyedül Isten leveléből ismerjük meg.

2. Jézus azt mondja: „engem ismernek az enyéim!” Szeretnénk, ha Jézus a magáénak mondana minket, de vájjon mi ismerjük-e Öt? Milyennek ismerjük meg Isten leveléből Jézust?

A kérdésre teljes feleletet kapunk a jópásztor jellemzésében. Jézus az isteni szeretet megtestesülése. Eljött a földre, hogy Isten bűnbocsátó kegyelmét és egy új élet lehetőségét hozza magával. Pályája jelképezi küldetését. Felénk jön, vezet, tanít, haláltól és kárhozattól védelmez, saját élete feláldozásával megvált, hogy életre képesítsen. Szentlelkét kiárasztja reánk, hogy elhagyatott árvaságunkban védelmezzen. Életének célja és vezetőgondolata a szeretet, ami végső kiteljesedésében megváltó kegyelem.

Ez az elméleti összefoglalás, minden teljessége mellett is, színtelen és erőtlen. Azonban mindjárt színt, lelket, életet és erőt nyer, ha Isten levelét személyünkhöz írt levélnek vesszük s meglátjuk belőle, hogy mit tett értünk és hogyan gondoskodik rólunk. Jézus igazi megértéséhez a megváltás útján jutunk el.

Megismerni Jézust azt jelenti, beletekinteni az Ő megváltói egyéniségébe és munkájába.

A jópásztor személyén és munkáján át megismerjük Jézust. Szakadékos úton útjelzőnk és figyelmeztető táblánk. Meredek hegyek sziklaoldalán látunk néhány intő fakeresztet, mely szerencsétlenség áldozatának emlékét őrzi s az arra haladók életét védi. Mennyi ilyen figyelmeztető jel szól hozzánk Isten levelében. Vigyázz az útra, amelyen jársz! Kerüld el a szakadékot: Kapaszkodj a korlátba! Támaszkodj a feléd nyújtott kézre! Menj Jézus nyomdokán!

Isten levele megismerteti velünk a tanító Jézust. Életbölcse-sége nem emberi tudás leszűrt igazságaira alapított életrend-szer. Nem csupán életre tanító bölcsesség, hanem az igazi életben megtartó és az örök életre tanító bölcsesség. Megismerjük a védelmező Krisztust. Élő személyként szemben ül velünk, szól hozzánk. Vándorútunkon mellénk szegődik. Harcol értünk, ki-tartó nehéz küzdelemmel viaskodik lelkünkért. Isten levele ki-mondhatatlan sok igében beszél erről a harcról s Jézus értünk való küzdelméről. Isten levele megismerteti velünk Jézus életé-nek megrázó befejezését. Meghalt értünk, hogy élhessünk. Bünné lett értünk, hogy a bűntől megszabadulhassunk. Felment a meny-nyekbe, hogy örök hajlékunk legyen.

Egyedül a Biblia segítségével ismerheted meg Jézust, mert egyedül a Bibliában lép eléd a Megváltó. Már pedig neked Jézust megváltói munkájában kell megismerned.

3. A harmadik kérdés az, hogy miért kell Jézust megismer-nünk? Jézust azért kell megismernünk, mert rajta keresztül ismerjük meg az Istent. Isten Jézusban válik számunkra élő, cselekvő, akaró Istenné. Isten tulajdonságai elvont igazsá-gok, elgondolások csupán, nem pedig átélte, megbizonyoso-dott valóságok. Jézusban ezek az isteni tulajdonságok élővé válnak és mi Ő általa meglátjuk saját életünkben az örökké-valót, a mindenhatót, a jóságost, a mindentudót, a hosszútűrőt, a kegyeimest. Jézusban megismerjük „az Ő akaratának titkát, az Ő jókedve szerint, melyet elrendelt eleve számunkra” (Ef. 1, 9). Általa megvilágosodnak értelmünk szemei, hogy lássuk, mi az Ő elhívásának reménysége, mi az Ő örökségének dicsősége. (Ef. 1, 18.)

Egyedül Jézus megismerése tárja elénk az üdvösségtörténet való tényeit. A bűn és bűnösség, az ember természete és erőt-

lensége, Krisztus földi élete, szenvedése, megfeszítése, halála és feltámadása egyedül Jézus igaz megismerése által épülnek bele életünkbe. Az örök ítélet általa helyeződik életünk végére. Az élethez szükséges erők csak az ő megismerése által válnak megszerezhetővé. Szükségünk van Jézus megismerésére, mert nélküle semmiféle élettudomány, Isten- és embermegismerés nem lehetséges. Nélküle az Istenről, a világról, az örökkévalóságról, semmit sem tudunk. A természet ezernyelvű beszéde általa válik érthetővé. A történelem elrejtett vörös fonala általa lesz szembe-tűnő. A lelkiismeret szava, mely magános elhagyatottságunkban, kísértő erőtlenségünkben, mámoros örömünkben Isten intelmét szólaltatja meg, tőle kap ércet.

Meg kell ismernünk Jézust, ez azonban csak a Lélek és ige segítségével történhetik. Isten kijelentése egészen világosan megállapítja ennek a kettőnek az elválaszthatatlanságát. A Lélek által megkapjuk az ígét, az ige által a hitet. Jézus mondja önmagáról: „aki hisz én bennem, amint az írás mondotta, élő víznek folyamai ömlenek annak belsejéből.” (Ján. 7, 38.) Isten eme rendelkezésén senki sem változtathat. Hiába helyezi a hit helyére cselekedeteit, az isteni tényező helyére a törvényt, nem segíthet magán. Pál apostol kérdése örök kérdés marad: „azt akarom megtudni tőletek, hogy a törvény cselekedeteiből kaptátok-e a Lelket, avagy a hit hallásából?” (Gal. 3, 2). A hitet semmivel sem helyettesíthetjük. A hit származása pedig egészen világos: „a hit hallásból van, a hallás pedig Isten ígéje által” (Róm. 10, 17.).

Nem igazi hit az, mely nem Isten ígéből származik és erősödik. Nem igazi Lélek az, mely nem az ige által adatik nekünk. A hit és lélek egyéni tévedések forgatagába kerül, ha nem az ígéből támad. A hit nem felszabadult egyéni meggyőződést jelent, hanem Isten ígére épített s belőle élő meggyőződést. Egyedül ez a hit bírja Isten ígében az örök életet.

Jézus megismerése és a hit által ismerjük meg az egyházat s válunk annak élő tagjává. Ha ez a forrás eldugul — mondja Luther —, akkor mindenkinek joga van saját gondolata szerint lelket támasztani és hitre hivatkozni, de akkor a rajongás előtt tárunk ajtót.

Krisztus megismerése nélkül tehát nincsen egyház. Nélküle az ige egyháza nem lehet az ige egyháza. Nélküle semmivé vál-

nak Isten kegyelmi eszközei, elvész a szentség ereje, mely az igében van elrejtve.

Krisztus megismerése megadja életünk alapvonalait. Irányt nyerünk, szempontokat kapunk, világnézetünk kitágul és elmélyül annak következtében, hogy a megismert Krisztus életünket nem vízszintes, hanem függőleges irányban helyezi el. Nem azt látjuk csupán, ami idő, tér egymásutánjában és kapcsolatában mutatkozik, hanem mindazt, ami az örökkévalóságra vonatkozik és abban megvilágosodik. Krisztus élőként elhelyezkedik életünkben és nemcsak követel tőlünk, hanem erőt is ad követelésének teljesítésére. Csodálatos dolog megy végbe bennünk és rajtunk. Isten örök levelében nem a betű-Krisztust ismerjük meg, hanem az élő Krisztust, ki igéjében önmagát, önmagában erőt, erejében életet ad.

Az elmondottakat tedd Istennek hozzád szóló személyes közlésévé. Izeni neked Isten, hogy Jézust meg kell ismerned, mert csak Őbenne ismerheted meg magát az Istent, az Ő rólad gondoskodó üdvösségmunkáját, csak Őbenne ismerheted meg saját emberi hivatásodat, bűnös állapotodat és megtartásod feltételeit. Jézus megismerése olyan természetű ismeret, hogy az számodra nem elméleti tudás, hanem vele egyesüléssé és benneéléssé válik. Megismered Őt, erőt kapsz tőle és benne új életet élsz. Éppen azért számodra Jézus megismerése nem a valási tudás kérdése, hanem életkérdés.

Ennek az életkérdésnek a megoldását lehetővé teszi Isten azzal, hogy örök levelét az Ő Élő Levelével küldi hozzád, aki azt mondja: én vagyok a jó pásztor, én ismerem az enyéimet!

örök kegyelem, hogy Isten naponként elküldi néked levelét. Becsüld meg, olvasd, hallgasd Isten levelét, mert életkérdés számodra, hogy Jézus elmondhassa rólad: te ismeresz engem, az enyém vagy!

Isten levelére legyen mindennapi válaszod: szívembe zárom izedetted és a Tied vagyok!

A búzaszem prédikációja.

Máté 15, 32—38. Jézus előszólitván az ő tanítványait, monda: Szánakozom e sokaságon, mert három napja immár, hogy velem vannak és nincs mit enniök. Éhen pedig nem akarom őket elbocsátani, hogy valamiképen ki ne dőljenek az úton. És mondának néki az ő tanítványai: Honnét volna e pusztában annyi kenyérünk, hogy megelégtünk ily nagy sokaságot? És monda nékik Jézus: Hány kenyereket van? Ok pedig mondának: Hét és néhány halunk. És parancsolá a sokaságnak, hogy telepedjenek le a földön. És vévén a hét kenyeret és a halakat, és hálákat adván, megtöré, és adá az ő tanítványainak, a tanítványok pedig a sokaságnak. És mindnyájan evének és megelégedének; és fölszedek a maradék darabokat hét teli kosárral. Akik pedig ettek vala, négyezerén valának férfiak, asszonyokon és' gyermekeken kívül.

Elnézegetjük a tenyerünkre tett búzaszemet. Kicsi, sovány testére szárazon tapad sárga ruhácskája Méreteiben egészen jelentéktelen. Nincsen rajta semmi feltűnő. Semmitmondó, szerény Hamupipőke a természet szín pompás világában. Igénytelen külseje után senkise gondolná, hogy földi életünk nélkülözhetetlen szükséglete s az élet nagy világát rejti magában. Pedig a búzaszem nélkülözhetetlen érték!

Kalászkok szegélyezik életutunkat. Búzaszemekből van összerakva a nagy ravagyó ember álomhegye s abból készül a koldus kenyere. Belőle épülnek a paloták s nélküle nem épülhet meg a boldogság hajléka. Búzaszemek nevelgetik az embert. Egyike verejtékező munkássá teszik, a másikat véresszájú forradalmárrá. Egyiknek a kezében csendes munkaeszköz, a másikéban a nagyralátás ösztökéje, egyiknél a hatalom jogara, másiknál a szeretet balzsama. Jelképes értelme szerint az emberi munka és isteni kegyelem egyesülése. Örök emlékeztetés arra, hogy amint nem terem búzát a föld az ég segedelme nélkül, úgy nincs emberi munka és eredmény, hanem csak Isten kegyelméből.

Ezért gazdag és fontos a búzaszem prédikációja, mely négy intést helyez szívéinkre:

1. Felülről kapod: adj érte hálát!
2. Munkálkodj becsületesen: érdemeld meg!
3. Ha keserű is: elégedj meg vele!
4. Ha kevés is: oszd meg a szegénnyel!

1. A búzaszem a kenyér történetéről beszél. Elmondja, hogy egyszer régen, tavaszi, vagy őszi napsütéskor, lágyan szétömlő, fekete földbe került. Azután megindult egy csodálatos életfolyamat. A földbe rejtett erők és ásványi anyagok elkezdtek dolgozni. Segítségükre jött a napsugár, a harmat és az eső. A búzaszemből felébredt az elrejtett élet s megduzzasztotta kicsi testét. Áttörte sárga burkát és kicsirázott. Elkezdett növekedni. Átütötte bölcsője fedelét s vékonyka, zöldruhás testét kidugta a hantok közül. A benne lüktető erő tovább dolgozott. Ég és föld tovább munkálkodtak. Szára megerősödött és megnövekedett, kalásza megtelt és megérett. Mikor azután aranyszínű szára boldogan meghajolt megnehezedett fejének terhétől, kaszás emberek suhintására szelíden ráborult az édesanya keblére. Azután a cséplőgép csatornáján zsákokba került, a malom forgóiban sodródott, azután liszt lett belőle, végül mint kenyér, éhes emberek asztalára került.

A kenyér története örök csuda. Állandó isteni teremtő munka. Az örök szeretet megújuló gondviselése.

Jézus látja a négyezer ember éhezését s keserüli a sokaságot. Elhatározza, hogy megvendégeli őket. Feléz az égre, hálákat ad. Ez az égretekintés azt mondja: onnan felülről száll alá a kenyér. És valóban, a kenyér onnan felülről alászáll. Így a búzaszemből Isten a kezdet és a befejezés, az elindulás és a megvalósulás. A közbeneső részen helyezkedik el az emberi munka. De az első és utolsó mindig az Isten.

Sok embernél hiányzik az égretekintés. Nincsen szívében az a könyörgés, mely a meg nem lévő kenyeret meglátja az Isten kezében. Elbizakodottan azt gondolják, hogy mindent az emberi munka biztosít. Nincs szükségünk az Istenre. Sokan megse kérdezik, hogy hogyan lesz a búzaszemből kenyér. Figyelmüket leköti a föld, nincsen idejük égfelé tekinteni. Mások formassággal intézik el az égfelé tekintést Szavakkal kérnek, -de szívük üres marad.

Azután hiányzik az emberekből a kenyérral megajándékozás után a hálaadás. Égretekintés nélkül várták a kenyeret és égretekintés nélkül fogadják azt.

Az igazi hála nem könnyű és nem egyszerű érzés. Sokféle előfeltétele van és többféle érzésből összegeződik. Kialakulásában különösen kettőnek van nagy fontossága: az emberi erőtlenség és az isteni gondviselés megismerésének. Ennek a kettő-

nek egymásmellé kerülése teszi az embert alázatossá. Ebben az esetben ez azt jelenti, hogy saját erőmmel egyetlenegy búzaszemet sem tudok teremteni. Isten pedig szeretetből kenyeret ad nekem. Életemmel egyetlen egy búzaszemet sem érdelek meg. Isten pedig kegyelemből kenyeret tesz asztalomra. Erőtlenységem találkozik Isten gondviselő hatalmával, érdemtlenységem atyai kegyelmével s ebben a találkozásban kivirágzik bűnbánatom virága.

A búzaszem azután kifejezője lesz Istenhez való viszonyomnak. A testi életemről gondoskodás Isten örök gondviselő szeretetének parányi kicsi része. De felismerem benne Isten magasabb célját. Kinyújtja felém kezét, megkeres és kijelölt útján vezet. Némelykor jólétet biztosító vetéstengeren vezet át, máskor jégverte mezőn. Dúsan terített asztalhoz ültet, vagy az inség sovány kalászaival elégít meg. De mindig Ő az, aki ad és Ő állapítja meg, hogy hány búzaszem értékűt ad. Ezt pedig egyedül az magyarázza, hogy neki a kenyéradásnál magasabb célja is van: a lelkeket akarja megelégtíteni.

A búzaszem első prédikációja: Felülről kapod, adj érte hálát!

2. A második prédikáció a kenyér kialakulására vonatkozik. Azt mondja: dolgozz becsületesen, érdemeld meg!

Jézus összeszed hét kenyeret s azokat égfelé emeli. Emberkezek munkájának eredményét így mutatja be hálaadással az. Istennek.

Nincsen igazi kenyér, hanem csak becsületes munka által. Isten akarata, hogy minden kenyér verejtékben szülessék meg” s testi és lelki munka kapcsolódjék hozzá. A becsületes élet búzaszemeit kell lisztté őrlni. Azt akarja Isten, hogy fáradozás; nélkül senki se kapjon kenyeret. A tálentomokról szóló példázatban finom erkölcsi megkülönböztetést találunk a kapott és szerzett tálentomra vonatkozólag. Végső ítéletében kimondja Jézus, hogy akinek nincs szerzett tálentoma, az a kapott tálentomra vonatkozó jogát is elveszíti.

A búzaszem azt prédikálja, hogy a mindennapi kenyérért becsületesen dolgoznunk kell. Tisztességes fáradozással szerezzük meg mindazt, amire önmagunknak és családunknak szüksége van. Munkával tegyük a magunkévá az Isten által ajándékozott kenyeret.

Vizsgáljuk meg ebből a szempontból kenyérünket és vagyó-

nunkat. Nincsen-e annak olyan része, amelyhez hűtlenség, csalárdság, igazságtalanság tapad? Vizsgálja meg lelkiismeretesen a földműves, a kereskedő, az iparos, a szellemi munkás az asztalára kerülő kenyeret, hogy annak minden darabkája, az ő becsületes munkája által, tényleg az ő szerzett tulajdonává vált-e?

Az igaztalan kenyérszerzés számtalan példáját látjuk magunk körül. Az újságok hasábjain sokszor olvashatjuk a sikasztások, csalások, erkölestelen vagyongyűjtések hírért. Saját szemünkkel is láthatjuk, hogy sokan csalárd módon szerzik kenyerüket és nem az Isten kezéből kapják azt. Ez komoly önvizsgálásra indít. Vizsgáljuk meg hát magunkat! De azután forró hálaadásra is kötelez! Mert milyen végtelen nagy az Isten jósága, hogy becsületesen dolgozhatunk a mindennapi kenyérért s emberileg igyekezhetünk azt megérdemelni.

3. A búzaszem harmadik prédikációja azt mondja: ha keserű is, elégedj meg vele!

A tanítványok szánakozva néznek Jézusra. Mit használ az éhező néptömeg felé táruló jószándéka, ha az a lehetetlenség sziklájába ütközik? összeszednek hét kenyeret, de mi ez ennyi népnek?

Izraelnek volt egy vallásos szokása. Húsvétkor az egyiptomi rabság emlékezetére egy héten át, keserű, ízetlen, olaj, vaj, só nélküli kenyeret ettek. És ezt az időszakot mégis az édes-kenyér napjainak nevezték. Milyen mély értelmű tanítás: a keserű kenyeret édesnek érzik, mert előfeltétele a boldogság mindennapi kenyérének. Édes kenyér csak a keserű kenyérből lehet.

Mitől keserű a te kenyered? A nehéz munka verejtékétől. Sokat kell érte fáradnod kora reggeltől késő estig. Talán hajnalébredéskor indulsz munkába s csak alkonyatszáltán érkezel haza. Talán kevesebb óráig dolgozol, de annál több munkaterőt és tudást kell munkádba fektetned. Nehéz munkát végzel s kikorbácsolt verejtéked keserűvé teszi kenyeredet. Talán a gond teszi kenyeredet keserűvé. Könnytől ázik, mikor megszerzed és könny öntözi, mikor azt elfogyasztjátok. Talán az elégedetlenségtől keserű a kenyered. Ügy érzed, hogy az élettől többet érdemelnél. Igazságtalanság történik veled. A nagy osztozásnál félreszorítottak s jóllehet többre lennél érdemes, kinyújtott kezedbe csak száraz kenyeret dobnak.

A keserű-kenyeret evők serege különösen megnövekedett a

gazdasági válság idejében. Kiszámíthatatlan hullámban vergődnek az emberek. Nemcsak a fizikai, hanem a szellemi munkásokra is nehéz idő jár. A napi keresetere utalt napszámos bizonytalannak látja sorsát s a gyáros és földbirtokos is gondterhelten tekint a jövőre. Sötét felhő úszik a gazdasági élet felett. Vagyonok megsemmisülnek s a hatalmas búzahegyek éppúgy bizonytalanná válnak, mint az asztalra helyezett néhány marok búzaszem.

Napjainkban különlegesen erős hangsúlyt kap a búzaszem prédikációja: ha kereső is, elégedjél meg vele! Lásd benne Isten ajándékát. Fontold meg, hogy még ezt sem érdemled meg. Gondold meg, hogy a keserű kenyérben is az isteni kegyelem édes kenyérét kell látnod s a nélkülözés napjait az édeskenyér napjaivá kell tenned! Nyirbáld meg igényeidet, szorítsd össze szükségleteidet. Javítsd meg életberendezkedésedet. És mindehhez vedd igénybe annak lelkét, ki asztalodra helyezte a keserű kenyeret.

4. A búzaszem negyedik prédikációja: ha kicsi is, oszd meg a szegénnyel!

Jézus elvégzi a kenyércsudát. A megáldott kenyeret és halat eljuttatja a letelepedett nagy sokasághoz. Nem maga végzi a szétosztás munkáját. Magához rendeli tanítványait és parancsol nekik. Szel a kenyerekből, kezükbe adja. Azok pedig mennek és osztják Jézus parancsa szerint. Meg van tehát Jézus munkamegosztása. Övé a megsokasító munka és az áldás, a tanítványoké a végrehajtó szeretet. Amint mennek a sokaság felé kezükben Isten kenyérét hordozva, elcsöndesedik a zúgó ember-tenger. Úgy pihennek a zöldelő pázsiton, mint fáradt, megelégitett gyermekek az édesanyjuk keblén.

Milyen más képet látnánk napjainkban, ha négyezer éhező ember elé odadobbanna egy véresszájú piaci szónok. Az éhség rossz tanácsadó. Széttöri a szenvedélyek békóit. Lángralobbantja az elégedetlenség elfojtott tüzeit. Lazítása nyomán a könyörgő kezek ököllé keményednek, a sírásból zúgó követelés lesz, csendes léptek zaja földrengéssé válik s az ajkak kéréséből a követelés harsonája trombitál.

Korunknak meg kell tanulnia Krisztus szavát: keserülöm az éhező sokaságot! Az éhező ember látása mindig fájdalmas. De nincsen kegyetlenebb sors és nincsen Istennek vádolóbb felelősségre vonása az emberrel szemben, mint mikor valaki dolgozni

akar és nem kap munkát. Felajánlja izmos testét, szellemi munkára felkészült képzettségét és nem veszik azt igénybe. Nincs nagyobb kín, mint sápadtan, éhesen látni szeretteinket. Nincs keményebb megpróbáltatás, mint hónapokon, esztendőkön át vesztelve állni és hasztalan várakozni az élet zárt kapuja előtt.

A búzaszem prédikációja gazdagnak, szegénynek egyformán azt üzeni: végy kezedbe egy marék búzaszemet s hintsd azt az emberek közé, hintsd a szeretet magját. Vedd kezedbe munkával megszerzett kenyeredet, forgasd azt meg kezeid között, nézd meg azt a szíveddel és lelkiismeretteddel s lásd meg, hogy azt Isten kezéből kaptad, nem a tied, hanem az Istené. Nemcsak azért adta, hogy belőle a magad és családod éhségét csillapítsd, hanem hogy a szegények rád bízott darabját nekik szétoszsd. Ne mondd, hogy neked is kicsi kenyér jutott csupán. Kicsi kenyérnek is van kis darabkája. Minden kenyérnek egy része a szegényé.

Fontos azonban, hogy megtanuld Krisztustól, hogyan kell kevés kenyérből sok kenyeret varázsolni. Emeld az égfelé, vedd kezedbe hálaadással. Azután szeld darabokra s minden darabkáját imádkozva használd. Annak add, kit Isten reád bíz, hogy egyformán lábainál üljön aki ad és aki kap.

A búzaszem prédikációjában van bölcs értelem és okozati összefüggés. Figyeld meg belső kapcsolatát s használd fel azt életedben. A búzaszemet felülről várd és adj hálát. Magad is dolgozz érte, hogy megérdemeld. Ha ez a kettő igazán megvan nálad, akkor azután a keserű kenyér édeskenyérré válik s még a kicsi darabkát is szeretettel megosztod a szegénnyel. Isten kenyere így marad az ember kezében Isten kenyere. Ez a búzaszem prédikációja.

A befejezetlen ember.

Ap. csel. 26, 28—29. Agrippa pedig monda Pálnak: Majdnem ráveszel engem, hogy keresztyénné legyek. Pál pedig monda: Kívánám Istentől, hogy ne csak majdnem, hanem nagyon is, ne csak te, hanem mindazok is, kik ma engem hallgatnak, lennétek olyanok, aminő én is vagyok e bilincsek-tői megválva.”

A természeti, szellemi és erkölcsi világban a befejezettségben látjuk az igazi értékmérőt. Ez pedig azt jelenti, hogy a természeti dolgok, a szellemi alkotások és az emberek értéke attól függ, hogy mennyire dolgozzák ki a bennük rejlő értéket s milyen mértékben válnak befejezetté. De jelenti egyszersmind azt is, hogy értékük csökken, avagy elnyészik, ha nem tudják teljes önmagukkal megajándékozni a világot.

A barackfa értéke nem virágjában, hanem gyümölcsében válik teljessé. A tenyerünkre helyezett magokat akkor értékeljük igazán, ha bennük a zúgó erdőt látjuk. De fáj lelkünknek, ha a jégvihar szekere végigszáguld a mezőn s kalászbaérés nélkül elpusztul az ígéret. Gyönyörködünk Leonardo da Vinci Utolsó Vacsorájában és Bach áhítatra keltő passiójában, de a Tdelégítetlenség érzete nehezedik reánk, midőn a Milói Vénus csonka szobrát szemléljük és Schubert befejezetlen H-moll szimfóniájának utolsó akkordja elhangzik.

Emberi értékünk szintén befejezettségünkben rejlik. Ez a befejezettség nem merül ki tehetségeink kiművelésében, kötelességkörünk betöltésében, hanem emberi lényünk teljes kidolgozását követeli. Befejezettségünk nem a képességen, szaktudáson, műveltségen, az életbeni elhelyezkedésen fordul meg, hanem Istenhez való életviszonyunkon. Befejezettségünk attól függ, hogy mennyire dolgozzuk ki Istenben elrejtett emberi méltóságunkat.

1. A befejezetlen ember lelkiarcát kemény vonásokkal rajzolja elénk Pál apostol.

A cezareai helytartó fogadótermében, pompázó keretek között, különös ünnepség játszódik le. Arannyal díszített,

porfir-oszlopokkal szegett márványteremben egybegyűlnek a város polgári előkelőségei és katonai méltóságai. Kürt harsans alabárdos örök mozdulatlan sorfala között bevonul Festus helytartó előkelő vendége: Agrippa király és a királyné.

Ebben az előkelő társaságban megjelenik egy törődött, alacsony, igénytelen ember: a fogoly Pál apostol. Sápadt arcából villogva világít parázsló szeme s hangja csengő ércet kap, midőn védőbeszédet tart arról a megfeszített Krisztusról, ki őt bizonyosságul elküldötte. Beszédközben megnövekedik törekeny alakja. Kinyújtott kézzel áll Agrippa előtt, mintha a király lenne a vádlott, ő pedig az ítélkező bíró. Hiszel-e, Agrippa király? kérdezi. A király kesernyés mosollyal felel: majdnem ráveszel, hogy keresztyénné legyek! Pál apostol ajkán harangkondulásként zendül a válasz: kívánnám Istentől, hogy ne csak majdnem, hanem nagyon is olyan légy, mint aminő én vagyok! Ezek a szavak híven jellemzik a befejezetlen embert.

Agrippa lelki befejezetlensége abban áll, hogy rendelkezik ugyan vallási ismeretekkel, de azok nem egészülnek ki érzelmi meggyőződéssel s éppen azért nem alakul át hívő, Krisztusban élő emberré. Befejezetlen ember! Egy „majdnem keresztyén”! Lelke Krisztus felé tekint, de szíve megmaradó bűnök mulatóháza! Látja befejezetlenségét, tudja, hogy hova kellene emelkednie, de ólomsúlyú lábbal nem tud régi életétől szabadulni. Néhány lépés választja el a befejezettségtől, de ezt a néhány lépést nem akarja megtenni.

Az emberek lelki befejezettsége majdnem mindig Agrippa király esetét mutatja. Értelmi képességükkel összegyűjtik vallási ismeretüket, de nincsen vallásuk. Tudnak a teremtő és gondviselő Istenről, Krisztus életéről és munkájáról, a Szentlélekről, az anyaszentegyházról, a szentségekről, van ismeretük a keresztyén hittanról és erkölcstanról, de ennél tovább nem jutnak.

Pedig maga az értelem sohase vezet Istenhez. Ellenkezőleg! A magára hagyott értelem vagy az elbizakodás bércormára állít, melyhez emberi erő vájja a sziklás hegyoldalba a lépcsőfokokat és azt mondja: nézd, mindent elérhetsz, vagy a kétségbeesés halálvölgyébe taszít, ahol terméketlen sziklák felett, károgó varjak kiáltják a halálra ítélt ember temetési énekét: kár, kár, minden hiába!

Értelmünk gyertyafénye csupán életünk felületének megvilágítására képes. Nem tud mást tenni, mint hogy elénk tárja

az akadályokat, ellentéteket, nehézségeket és lehetetlenségeket. Foglalkozik mindezzel s megállapításait ebben a tételben foglalja össze: az élet tele van igazságtalanságokkal és értelmetlenségekkel. Erény és bűn, élet és halál kiáltó ellentétben állnak egymás mellett. Nincsen és nem lehet közöttük kiegyenlítési így beszél az értelem. De ha szívünk oltárán meggyújtunk egy kicsi karácsonyfagyertyát s pislogó fényénél meglátjuk Krisztus keresztyét, akkor szívünkben feloldódnak az ellentétek és ellenmondások s lelkünk boldogan megnyugszik a gondviselő Isten szeretetében.

Befejezett emberré csak szívünk által lehetünk. Szívünk által is csak akkor, ha Istennek tudjuk átadni magunkat. Ehhez viszont szükséges, hogy érzelmi világunkat megtisztítsuk. Engednünk kell, hogy a befejezetlenségünk ellen küzdő Isten megsemmisítse bűnös, önző érzéseinket s új, nemes érzéseket ébreszsen bennünk. Érzelmi világunkat rendeznünk kell. Ez pedig olyképpen történik, hogy Isten iránt való szeretetünk középpontja köré helyezük el minden érzésünket. Istent állítjuk életünk középpontjába s minden érzelmünket belőle származtatjuk. Isten iránti szeretetünkkel besugározzuk emberszeretetünket,, a világ szeretetét, hivatás-szeretetünket, kötelességtudatunkat, hűségünket, haragunkat, gyűlöletünket. Érzelmi világunk eme rendezése annál inkább szükséges, mert a tiszta, határozott, erős érzésvilágból fejlődik az akarat és a jellem. Értelem, érzélem, akarat egységéből táplálkozik a mi életfánk virágbaboruló, gyümölcsstermő ígéreteivel.

Ezt a nagy rendezést azonban nem az ember végzi, hanem maga az Isten a Szentlélek megvilágosító, megszentelő, hitben megtartó erejével.

2. Agrippa befejezetlensége abban van, hogy jóllehet felismeri jelenlegi életének hiányait, nem igyekszik azon változtatni.

Befejezetlenségünk megszüntetésének van egy hatalmas előkövetelése: térj meg! Ebben a követelésben érzés, akarat, töredelem és elhatározás egyesülnek. Benne vágyódó emberarc fordul Isten felé és szerető Isten-arc fordul a bűnben vergődő ember felé.

Mindenki befejezetlen ember mindaddig, míg meg nem tér. Megtérés nélkül mindenki csak „majdnem keresztyén”. De vigyázzunk, hogy megtérésünk igazi és komoly legyen.

A megtérés elindulása egy sikoltó vágyódás, mely vulkánikus erővel lelkünk mélyéről feltör, követ, rögöt, hamut vet ki magából, bűnöket, szenvedélyeket, álcázott erényeket, hazug vágyakat és még sok mindent vet felszínre, ami miatt eddig befejezetlen emberek voltunk. A szabadulás után sikoltó vágyódásban megszületik lelkünk tisztulása. Tiltakozunk a bűn ellen. Megtagadjuk magunkat, megutáljuk nemcsak egyes bűneinket, hanem egész bűnös életünket is. De azután lelkünk megenyhül egy célhoz érkező boldog sóvárgásban. Tiszta élet után vágyakozunk, igazságot, jóságot áhítunk, lelket keresünk s megérkezünk Krisztushoz. Szívünk megtelik egy jobb élet vágyával. Szárnyainkat emelgetjük, mint a füstös házkémények fészkétől búcsúzó gölya, kit napsugaras dél felé hajt ösztöne. Megyünk, menekülünk megutált bűnös életünktől s megérkezünk Krisztushoz.

Sóvárgásunk kemény, harcossá elhatározássá és diadalmas küzdelemmé válik. Fegyelmezzük testünket és lelkünket. Megtanulunk Krisztus lelkével gondolkodni, szívével érezni, életpéldája szerint cselekedni. Határozottak leszünk önmagunkkal, másokkal, embertársainkkal és az élettel szemben. Új életvonalat rajzolunk magunk elé: az akarat vonalát. A befejezetlen ember átalakulását az értelem és érzelem után az akarat munkálja. Akarjuk a jót, akarjuk az életet, akarjuk a Krisztust!

Vágyódás, erőfeszítés és akarat azonban nem önmagunkból vannak, hanem Isten kegyelméből, önmagunk megismerése, bűnösségünk meglátása, bűnös állapotunk elbírhatatlan tudata, tisztább élet után vágyódásunk nem az emberi értelem, érzelem és akarat eredménye, hanem a hit gyümölcse. Ezekből a tényezőkből kialakuló megtérés sem az értelem, érzelem és akarat eredménye, hanem a hité. A hit pedig Isten ajándéka, drága kegyelem. Isten hitünkön keresztül mindig velünk együtt harcol a befejezett emberért. Tehát mindig ketten harcolnak: az ember és az Isten. A sorrend pedig így helyes: Isten és az ember. Ő kezdte el előbb a harcot, mert ő szeretett először minket. Ő megszakítás nélkül végiglen kitart, mi ellenben sokszor csüggedünk és elbukunk. Ő fejezi be a harcot velünk, nélkülünk vagy ellenünk s ez a befejezés mindig kegyelem. Tudnunk kell tehát, hogy a reánk váró nehéz munkát csak a Szentlélek erejével végezhetjük el, de még akkor is mindaz, ami történt és történik, örökkévaló kegyelem marad.

Miben áll tehát az ember befejezetlensége és mi biztosítja kidolgozott befejezettségét?

Befejezetlen marad mindaddig, míg önmagában áll. Hiába csiszolgatja értelmi műveltségét és szaktudását, hiába teszi magát méltóvá a művelt ember névre. Hiába gazdagítja és mélyíti érzelmi világát, hiába mondják joggal róla, hogy nemesérszésű, jó ember. Hiába szabja életét erkölcsi törvényekhez és hiába koronázza meg a közvélemény a jellemes, kifogástalan ember babérkoronájával. Hiába bizakodik az egyházhoz való kapcsolatában s több, kevesebb értékkel megtöltött egyházas, vallásos életében.

Ezekből a vonásokból csak a „majdnem keresztyén” ember képe formálódik meg, aki útkezdeten, vagy feleúton megáll s életét az emberekhez, a világhoz, a hivatáshoz való viszonyban akarja kiépíteni. De hiába, csak „majdnem keresztyén”, befejezetlen ember marad.

A befejezetlen emberből befejezett ember akkor lesz, ha nem névleg és látszólag, hanem lélekben és tényleg megérkezik Jézushoz. Értelmével ismeri, szívével szereti, egész valóságával éli Jézust és Őt egyedüli urának elismeri.

A befejezett ember a kegyelemben újjászületett ember, hívő ember, Krisztussal és Krisztusban élő ember!

3. Istennek, embernek befejezett emberekre van szükségük.

Körülöttünk rettenetes zivatar rázza a világot. Eresztékeiben megrendül család, nemzet, állam, egyház. Recsegve reng a gazdasági és kulturális élet. Hatalmas emberi alkotások kártyavárként összeomlanak. Becsületek, jellemek meginognak. Isten örök eszményei elhomályosodnak s a bűn elhatalmasodik minden felett. Riadt tekintetű halál-próféták szava zúg az éjszakában, mint ravatal felett konduló temetési harangszó.

A nemzet befejezett embereket követel. Ma igazán világos fejre, hívő szívre, alázatos jellemre van szükség. Befejezett embert keres az egyház, aki nemcsak majdnem keresztyén, hanem valóban is Krisztus tanítánya.

Azt követeli tőlünk az Isten, hogy legyen szemünk a nyomorúság meglátására, fülünk sóhajok meghallására, szavunk kétségbeesettek vigasztalására. Krisztus velünk akarja megsokasítani a hét árpakenyeret, hogy sokan megelégtessenek belőle. Erős akaratra van szükségünk, hogy tudjunk lemondó koldus-szegénységben, zarándok igénytelenségben megelégedettek lenni.

Legyünk becsületesek, jellemesek, tiszta lelkűek. Higyjünk az örök, élő Istenben. Nehéz megpróbáltatások között tudjunk benne bízni. Halotti völgyek felett lássunk égi ragyogást s bármit hozzon a jövő, énekeljük a bátorság dalát: nem félek azoktól, kik csak a testet ölik meg, de a lelket meg nem ölhetik!

Mind ennek pedig feltétele van.

Legyünk befejezett emberek saját magunkért, az életünk tökéletesedéséért, a lelkünk üdvösségéért!

Micsoda világfeletti értéket kell jelentenie az ember üdvösségének, ha a fogoly Pál apostol szembeszáll egy királlyal és nem saját szabadságát, hanem az ő lelkét kéri tőle számon? Micsoda kényszerítő isteni kötelesség éghet lelkében, hogy nem törődik fogoly voltával, a királyi méltóság sérthetlenségével, a bírói hatalom élet és halál felett rendelkező erejével, hanem a király szemébe vágja kemény ítéletét: térj meg, mert különben nem lehetsz befejezett ember!

Krisztus ma is élénk lép. Szeme szemünket keresi, lelke lelkünkön kopogtat.

Befejezetlen ember, gondolj életed legnagyobb értékére, gondolj a lelkedre! Majdnem keresztyénből légy keresztyénné. Befejezetlen emberből légy befejezett emberré. A Krisztusra mutató ige izeni néked: életed Krisztusban válik befejezetté és egyedül Ő általa leszel majdnem keresztyénből hívó keresztyénné!

Prófétáló ifjúság.

Ap. csel. 2, 17. Lészen az utolsó napokban, ezt mondja az Isten, kitöltök az én Lelkemből minden testre és prófétálnak a ti fiaitok és leányaitok és a ti ifjaitok látásokat látnak és a ti véneitek álmokat álmodnak.

Az emberiség az újjáalkotás olvasztó kemencéjében küzd jövendő új arcáért.

Nemzetek érzik, hogy meg kell újulniok s új nemzetnek kell a régi helyébe lépnie. Le kell vetközniök bűneiket. Új erőforrásokat kell megnyitniuk. Meg kell vizsgálniuk a nemzet létalapjait s meg kell keresniök a jövendő felé vezető utakat.

A német nemzet hatalmas újjáteremtő munkája előtt csodálattal áll meg a világ. Szédítő szervezettsége, belső egysége, anyagi és szellemi erejének a nemzeti nagyság szolgálatába állítása, beláthatatlan lehetőségeket rejt magában. Végsőkéig fokozott öntudatával színültig megtölti nemzeti életének kerekeit. Hasonló lendületet látunk az olasz nemzet életében. Diadalmas ejőtörése szintén a nemzet szellemi megújulásához fűződik, melynek szolgálatra hívó jelszava: Róma vagy a halál! Az orosz nép életében tévelygés és elvakultság vegyülékében szintén a nemzet újjáteremtésének vágyódása vetett lángot. Lerombolt templomok és elpusztított családi oltárok, megsemmisült keresztény kultúra romjain vezette útját és azzal áltatja önmagát, hogy egyedül ez az út vezet nemzeti nagyságához.

Bárhova tekintünk, mindenütt az a meggyőződés uralkodik a lelkeken, hogy új népre, megújult nemzetre van szükség! A régiben való megmaradás halál, a nemzet megújulása és friss erővel megtelése élet és győzelem. Mi sem maradhatunk a régiek, ha élni akarunk!

De vájjon mi újíthat meg minket? Mi szükséges ahhoz, hogy a történelem méhéből új nemzet szülessék? Sok mindenre van szükségünk, bizonyos azonban, hogy új ifjúság nélkül nincsen a nemzetnek jövendője. Északon, délen, nyugaton Sztalin,

Mussolini, Hitler ifjúsága menetel zárt sorokban, dübörgő léptekkel, csillogó szemmel. Kérdezd meg: hova mentek? Felelik: a dicsőség kéklő hegyóriásai felé! Kérdezd meg: mit akartok? Felelik: nagy, hatalmas, erős nemzetet akarunk! Nekünk is ezt kell akarnunk!

Vájjon mi biztosítja a nemzet nagyságát és jövőjét? Vájjon miképpen szolgálhatja az evangélikus ifjúság a magyar nemzet jövőjét? Isten igéjének fényébe állítjuk ezeket a kérdéseket, mert Isten igéje állapítja meg, hogy nemzetünknek milyen ifjúságra van szüksége.

Isten igéje megmondja, hogy a nemzetnek nemcsak kemény, határozott, tanult, elszánt, fegyelmezett, erkölcsös, nemzeti szolgálatra nevelt ifjúságra van szüksége, hanem Istenben élő, hívő ifjúságra, kire ráárad Isten Lelke s őt prófétáló ifjúsággá teszi. Ez pedig azt jelenti, hogy az evangélikus ifjúságot egyedül Isten Lelke teszi a nemzeti élet jövő értékévé. Isten Lelke cselekszi, hogy fiai és leányai prófétáljanak, ifjai látásokat lássanak és vénei álmokat álmodjanak. A prófétáló ifjúságnak két feltétele van: Isten Lelkét bírja és Isten látásáért dolgozik,

A prófétáló ifjúság

1. meglátja Isten munkatervét és azt szolgálja;
2. megtalálja szolgálatához a szükséges erőt;
3. prófétálja Isten álmainak beteljesedése!

1. A prófétaság nem jövőmondás, hanem Isten meglátása. Nem a kialakuló események előre megsejtése, hanem Isten akaratának megismerése.

A Szentlélek megvilágítja Isten programját s megmutatja, hogy mit akar az emberrel és a nemzettel. Megvilágítja mai életünket is, melyet összemorzsol a világháború rettenetes óriás tankja, megtépázott a gazdasági válság, meggyengített a társadalmi osztályharc, feldúlt a felekezeti gyűlölködés, bizonytalanná tett a szociális problémák megoldatlansága és megszegényített az erkölcsiség meglazulása.

Isten ma sem akar mást, mint amit öröktől fogva akar. Azt akarja, hogy minden nép az Ő népe és minden ember az Ő megváltott gyermeke legyen. Azt akarja, hogy állami, társadalmi berendezkedésünket, politikánkat, kultúránkat, szociális intézményeinket, egymással és egymásközött mindennapi életünket az Ő örök követelése szerint építsük ki s azokat Krisztus szellemével töltsük meg.

Ezen céljának elérésére földre küldte és halálra adta egy-szülött Fiát, Őt a világ megváltójává tette, hogy minden ember és nép, aki hisz Ő benne, el ne vesszen. Lássuk meg tehát, hogy Isten a nemzetek életét szintén Krisztushoz köti, számukra az egyetlen életteremtő erőt, a Szentlelket adja megsegítőül s az emberektől is azt várja, hogy nemzetüket a Szentlélek megvilágító erejével szolgálják.

A prófétáló ifjúság megállapítja, hogy a magyar nemzet beletartozik az Isten örök munkatervébe. De azt is megállapítja, hogy Istennek nem akármilyen, hanem történelmi hivatását betöltő magyar nemzetre van szüksége, olyan népre, mely minden életterületén a Szentlélek erejével építi Isten országát. Azt akarja Isten, hogy ezen a darab földön magyar legyen a magyar és hívő keresztyén legyen a magyar.

A prófétáló ifjúság megállapítja azt is, hogy a mostani áldatlan helyzet ellenkezik Isten munkatervével. Isten nem ilyen vértől gőzölgő, gyűlölettől felvert, büntől beszennyezett világot akar látni. A mostani világ nem az Isten világa! A mi országunkat is másnak akarja látni s a Szentlélek erejével azon dolgozik az embereken keresztül, hogy a magyar jövődő ne csak ragyogóbb, hanem a mostaninál jobb is legyen.

Ezzel azonban Isten rávilágít a mai helyzet gyökerére. Az mindennek alapoka, hogy az ember és emberiség szembefordul az Istennel. Nemcsak az istenellenes, hanem az istenes nemzetek is szembefordulnak Istennel. Ez az oka minden nyomorúságnak. Gyógyulásunkat is csak Istenhez való visszatérésünkben kereshetjük.

A Lélek látásokat látó és prófétáló ifjúságot teremt. Közülök toborozza Krisztus táborát, Isten örök terveinek szolgálására. Ehhez a munkához keres téged, nevedet kiáltja, szívedet ébresztgeti, életedet követeli. Szemedet látásra nyitogatja, füledet hallásra élezi, hogy ne csak emberi romokat láss magad körül, hanem meglásd Isten művének pusztulását is, ne csak a romok temetési énekét halld, hanem értsd meg Isten megtagadott parancsának és jövődöt ígérő igéjének zengését is.

A Lélek megvilágítja az ifjúság jelentőségét Isten munkatervében. Az ifjúság egyszerre életkor és hivatás, felkészülés és önálló szolgálat. Nemcsak eszköz kívül álló célok elérésére, hanem különálló világ, mely önmagában hordozza célját. Ki kell dolgoznia önmagában rejtőzködő erőit, vágyait, színeit,

melódiáit és álmait, hogy a nemzet életéből ne hiányozzék ez az életdarab. Azután olyanná kell lennie, hogy átvállalhassa a jövő terheit és hordozhassa a nemzet jövőjét.

A prófétáló ifjúság a Lélek által lát világosan. Ha saját szemeiben és belátásában bízik, akkor elvész a tévedések útvesztőjében. Ha azonban a Lélekre bízta magát, akkor helyesen ítéli meg önmagát, a világot és kötelességeit. Engedd evangélikus ifjúság, hogy a Lélek kiöntessék rád. Lásd a pusztulást, a halált, az emberi romlást, a nemzeti összeomlást, de azután lásd meg a Szentlélek munkájában biztosított szabadulást, menekvést és életet is.

2. A Lélek megadja az igazi erőt!

Erő nélkül nincs eredmény. Látszaterők önáltatásba sodornak s romlásba visznek. Vigyázzunk, mert az ifjúság a jelszavak korszaka s belső és felülről szálló hang helyett sokszor külső irányítás szerint indul.

Micsoda erőkre támaszkodhatik az ifjúság? Ennek a kérdésnek a tárgyalásánál az emberek rámutatnak az egyéni képességek jelentőségére. Sokszor halljuk az intést: dolgozd ki a benned levő tehetségeket. Emeld értékedet, fejleszd ki lelki képességeidet, testi ügyességedet, izomerődet, hogy boldog büszkeséggel mondhasd: én magamat ajándékozom nemzetemnek, mert én értéket képviselek!

Azután az akaraterő kifejlesztését sürgetik. Tanulj meg önmagadnak parancsolni! Rendeld magadat nagyobb feladatok szolgálatába! Légy fegyelmezett, munkádban mindig a legnagyobb értékűt add! Ha megkérdezik, hogy miért élsz, feleld büszkén: nem magamért élek, állócsillagokat látok magam felett!

Sokan a szervezkedést sürgetik s az ifjúságot egy táborba egyesítik. Egyforma ruhába öltöztetik őket, egyforma sapkát tesznek fejükre, kemény fegyelem alá rendelik őket. Sok nemzet ifjúsága zárt sorokban menetel, mint egy nagy, harcra induló katonai alakulat.

Álljunk meg ezeknél a megállapításoknál egy pillanatra s helyezzük azokat Isten ígéjének mérlegére. Fontos az egyéni képességek kiművelése, de ez megtörténhetik Istenre való gondolás nélkül is. Fontos az akaraterő kidolgozása, de ez is megtörténhetik Isten nélkül. Fontosnak tartjuk a szervezkedést, de ezt is el lehet végezni Isten nélkül. Példa erre az orosz szovjet ifjúsága, mely ezzel a fogadalommal esküszik a zászlóra:

Lenin és Liebknecht szellemében fogadom, hogy a kommunizmusért mindig az első sorban harcolok, minden fronton és minden seregben azért küzdök, hogy mindenki a Szovjet unióért és a világforradalomért áldozza életét!

A szovjet gyerekek ezzel az énekkel vonulnak az utcákon:

A forradalom az anyánk,
A szovjet az apánk,
Mást nem ismerünk!

Üldözzük a polgárokat,
összetörjük csontjaikat,
Mást nem akarunk!

Megállapíthatjuk tehát, hogy a képességek kiművelése, az akarakterő kifejlesztése és a külső szervezkedés még nem teszik az ifjúságot prófétáló ifjúsággá.

De van egy sokszor elfelejtett erő: a Szentlélek, mit Isten kegyelemből közöl az emberrel. Ez a legnagyobb erő, mert nem emberi, hanem isteni. Más, mint amivel bírunk, mást ad, mint amit a magunkénak mondhatunk és más származik belőle, mint amit emberi erőnk teljességével létrehozni tudnánk. Örökévaló isteni személy, velünk, értünk élő lény, ki Isten erejét adja. Hatása alatt külsőleg, belsőleg átalakulunk. Megnemesíti emberi erőnket. Öntudatosá teszi akaratunkat. Kiküszöböli nemtelen érzéseinket. Beleilleszti az embert Isten munkájába s törekvéseiben érvényesíti Isten akaratát. A Szentléleknek ezenkívül csodálatos egybekapcsoló hatása van: egy táborban egyesíti a földművest, az iparost, a szellemi munkást, a férfit és a nőt. Isten nagy gépezetében csavarrá, rugóvá, emelőkarrá, kerékké teszi mindegyiket, hogy a hatalmas gépezet elvégezhesse alkotó munkáját. Isten szédítően nagy zenekarába beállítja a különböző színezésű hangszert és hangot, hogy a teremtő csodálatos zeneműve diadalmasan felharsanjon.

A Szentlélekben közölt erőt Isten az egyházban az Ő igéje által adja nekünk. Segítségével léphetünk közösségre Krisztussal és élhetünk Krisztusban. Az egyház által teremtett hit- és szeretet-közösség valósággá csak a Szentlélek által lehet. Ezt a csodálatos életteremtő erőt Isten egyedül a Lélekben adja meg. És ezt a lelket árasztja ki reánk az igében és az egyház közösségében.

Az ifjúság prófétáló ifjúsággá egyedül a Lélek által, Isten

igéje által lehet az anyaszentegyházban. Másképpen nem lehet! De az Isten által kijelölt módon prófétáló ifjúsággá lehet, *sőt* azzá kell lennie! Magyar ifjúság, használd fel minden erődet, képességedet, akaratodat, szervezettségedet feladataid elvégzésére. De pillanatra se felejtse, hogy minden emberi erő fél eredményt biztosít, sőt sokszor romlásba visz, feladatteljesítés, cél-elérés csak a Szentlélek erejével lehetséges.

3. A Lélek megadja a prófétáló ifjúságnak álmai meglátását.

A prófétáló ifjúság az Isten álmát álmodja. Isten álma a hívő ember, a hívő nemzet, a hívő egyház. Mindent azért cselekszik, hogy a hit által új földet és új *eget* teremtsen.

Ezért keres téged. Lelkét felajánlja. Ki akar szabadítani bűneidből. Kivezet önzésed házából, melyben egyedül és egymagádnak élsz. Testiséged megtagadására indít. Új gondolatokat, érzéseket és vágyakat ébreszt benned. Kigyógyít gyűlölködésedből. Új életutadon elindít.

A Lélek új életet teremt. Első hatása abban mutatkozik, hogy felismered életed célját s boldog büszkeséggel meglátod, hogy téged Isten határozott megbízással küldött e földre. Ennek következtében megváltozik foglalkozásodhoz való viszonyod. Isten akaratát látod abban, hogy az eke nyomán a barázdát járod, kicsi iparos műhelyben rongyos cipőket foltozol, zakatoló gépek között állandóan megisméltető robotos munkát végzel, íróasztal mellett árkuspapírosra írod a sorokat. Munkádban hivatást, kötelességteljesítésedben Isten előtt meghajoló engedelmességet látsz. A Lélek az emberekhez való viszonyodat is megváltoztatja. Sugárzó arccal tekintesz rájuk, mindegyiket testvérednek érzed.

Megváltozik a közösségekhez való viszonyod, mert mind-egyikben a prófétálás szolgálata vár rád. Isten álmait kell prófétálnod a családban: a becsület, a jóság, az istenfélelem, az erkölcs álmait. Tisztítanod és gazdagítanod kell annak szellemét. Ne legyen otthonodban olyan szó, cselekedet, érzés és indulat, ami nem a Lélek prófétálása. Prófétálnod kell közösségedben. Olyan legyen abban az emberek élete, magatartása, kötelességteljesítése, becsülete, hogy általuk nemesedjék a község élete. Prófétálnod kell gyülekezetedben, hogy általad erősödjék az egyházszeretet, az áldozatkészség, a hithűség, a valóságos buzgóság, egyházi életünk komoly lelki tartalma. Prófétálnod kell a nemzet életében. Isten lelke képesít erre a

nemzeti szolgálatra. Kijelöli munkahelyedet és megadja munkádhoz a szükséges erőt. Megtanít tűrni, lemondani, dolgozni, koplalni a nemzetért. De megtanít arra is, hogy tudj Isten kegyelméből nemzetünk küldetésében hinni, Isten igazságában bízni és kemény elhatározással a jövődért küzdeni.

Így álmodja a prófétáló ifjúság Isten álmait a hívő emberől, a hívő egyházzól, a hívő nemzetről.

Immár három nagy igazság világosodik meg előttünk. Az első: Isten Szentlelke teremt prófétáló ifjúságot. Egyénenként bennünk megy végbe Isten újjászülő csodás munkája. Ifjúság, te csak a Szentlélek erejével álmodhatod és munkálhatod Isten örök álmait! A második igazság, hogy a nemzetnek sem lehet más újjáteremtő ereje, hanem csak a Szentlélek. Ha naggyá, erőssé, boldoggá akarod tenni a magyart, akkor vezesd Krisztus királysága alá, hogy hívő nemzetté legyen. A harmadik igazság, hogy a nemzet szolgálatának lelke és tartalma mindig attól függ, hogy milyen viszonyban van Jézussal és miként valósítja meg önmagában Isten álmait. Ne akard tehát emberi és nemzeti erővel elérni azt, ami csak a Lélek erejével érhető el! Lásd meg Isten teremtő munkájának törvényét: ember, egyház, nemzet égfelé fordított orcával, lélekvárón álljon Isten elé, mert a prófétáló szolgálatot csak Vele együtt lehet elvégezni!

Ne felejtse azonban, hogy mindez az egyházban megy végbe. A nemzet szolgálása elválaszthatatlan Krisztus szolgálatától.

A százhuszezer lélekből álló erfurti evangélikus gyülekezetben minden év november 10-én nagy ünnepélyességgel megülik Luther Márton születésnapját. Ilyenkor több ezer evangélikus ifjú fegyelmezett rendben felvonul a hegytetőn épült dóm és severini templom közötti 72 kőlépcsőből álló lépcsőzetre és ott mindegyik elfoglalja a maga helyét. Kezükben különböző színű lámpa van. Adott jelre azután meggyújtják lámpájukat s azokat magasba emelik. És íme, a különböző színű, sok ezer égő lámpa messzevilágító színezéssel kialakítja Luther címerét: rózsában a szív, szívben a kereszt.

Minden magyar evangélikus ifjú Luther címerének egy darabkája, a rózsaszirm, a szív, a kereszt kicsi részecskéje. Együtt azonban az egész címert alkotják: rózsában a szív, szívben a kereszt. A magyar evangélikus ifjúság a magyar nemzet küzdelmei között is együtt hordozza az evangélikus egyház isteni

fényben ragyogó címerét, jelképezi történelmi hivatását és munkáját, dicsőségét és feladatát: rózsában a szív, szívben a kereszt!

Az evangélikus ifjúság minden tagja különálló drága érték. Mégis, a Szentlélek hatására egy táborba kell gyülekeznie, hogy prófétáló ifjúsággá lehessen. Az önvizsgálat lépcsőfokain, kemény büntudattal magasba kell emelkednie Isten kegyelmének templomormához. Élete lámpásának üvegszemeit meg kell mosnia bűnbánata könnyével, olajtartályát meg kell töltenie a megváltó Krisztusba helyezett hit olajával. Azután élete lámpását meg kell gyújtania a Lélek tüzevel és magasra kell emelnie a Lélek erejével.

Így teljesíti a magyar evangélikus ifjúság Istentől nyert hivatását: prófétálja Isten örök tervét, szolgálja Isten munkaprogramját és hirdeti Isten örök álmait!

Ez a világító címer azután fényt hullat a magyar címerre, a négy folyóra, a három halomra, a Krisztus keresztjére.

Magyar evangélikus ifjúság, neked prófétáló ifjúsággá kell lenned, hogy igazán magyar és igazán evangélikus lehess s élő kinccsé tehesd a nevedben hordozott örökségedet. Ha csak magadnak élsz, gyümölcstelenül elfogyasztod ifjúságodat, de egyházadat, nemzetedet építed, ha a Lélek erejével új életet élsz. Tied a jövő, ha átadod magadat a Krisztusnak!

A lelki szabadság szolgálata.

Gal. 5, 1. A szabadságban, melyre minket Krisztus megszabadított, álljatok meg és ne kötelezzétek meg ismét magatokat szolgálásnak igájával.

A természet és erkölcs világában titokzatos, örök vágyódás húzódik végig, mint a világteremtő Isten lelkének láthatatlan érintése. Minden élet önmagával akarja betölteni saját életkereteit s kifejlett teljességével boldoggá akarja tenni önmagát és gazdagabbá a világot. A természet és az erkölcsi világ eme csendes remegése a szabadság után való vágyakozás s az élet boldog kiteljesedése, maga a szabadság.

A csaltiba szorított virág elnyújtja vékonyka testét s addig forgatja sápadtarcú fejét, míg a sűrű lombház valamelyik keskeny vágású ablakán ráhull a nap melengető csókja.

A rabmadár azt álmodja, hogy aranykalickája széthull, ki-repül földi börtönéből és önmagát biztató szárnycsattogással boldogan emelkedik a sugárzó nap felé.

Az öntudatára ébredt nemzet álmaiban önmagát látja ifjan, boldogan, szabadsága királyi palástjában, amint vértanúinak vérében, ősei verejtékében, fiai és leányai tiszta lelkében megújul s boldog önmaga-felajánlással indul történelmi hivatása bércormai felé.

Ez a vágyódás hatja át az embert is. Ha szívében megszólalnak a régen elfelejtett égi melódiák s börtönnek érzi földi létét, aranybilincsnek átkos szenvedélyeit, akkor elkezd epedni, gyötrődni, emésztődni egy tisztább élet után, melyben lélek sugárzik, melyben isteni erő lüktet, melyben szabadság van, akkor nem nyugszik, míg meg- nem szabadul az érzékiség, az önzés, a bűn rabságából s a kegyelem fehér palástjában el nem indulhat új élete útján.

A szabadság egy nagy teremtő jótétemény. Az utána való vágyódás Istennek lelkünkbe hullatott örök hívása. Megtalálása

boldog Istenhez érkezés, a benne való élet Istenben való hatalmas kiteljesedés.

Ez a lelki szabadság, mert erre a síkra vezet Isten igéje:

1. Krisztus vérében születik; 2. lelki viaskodásban acélozódik; 3. Isten boldog rabságában diadalmaskodik.

1. A szabadságban, melyre Krisztus minket megszabadított, álljatok meg!

Az apostol szabadságról beszél, de azonnal megállapítja annak lényegét, tartalmát és módját. Nem az ember mozgási és cselekvési szabadsága foglalkoztatja, melyről a festett csarnokok filozófusai tanítottak. Nem hirdeti az önkény szabadságát. Nem veri le a rabszolgák kezéről a láthatatlan bilincset és nem kiáltja a világba a felszabadítás himnuszát.

Pál apostol három lépcsőfokon felemelkedő lelki szabadságot hirdet. Felszabadítást a bűn rabságából, felemelkedést a törvény betűje és feloldozást a törvény kényszerítő ereje alól. Nem vitatkozik és nem filozofál. Nem tart előadást arról, hogy a törvény alá rendeltség szolgálást jelent s hogy Krisztus lelke magasabb, boldogabb életszínvonalra emel, hanem egyszerű kézmozdulattal rámutat Krisztus keresztyére: íme, az Istenfia ajándékozza nektek a ti lelki szabadságfokát!

Az Isten akaratába pillantó apostol szeme csudálatos látománnyt lát. Földhöz kötötte, derékig elásva vergődik egy ember. A névtelen, a közös végzet nehéz sorsát hordozó örök ember. Láthatatlan hatalmasságok karjai mélybe vonják. Szenvedések saskeselyűi tépik szívét. Homlokán kárhozat-bélyeggé válik Isten kezének letörölt vonása. Kígyó gyűrűzik megkötözött teste körül és sötéten borong feléje a kárhozat éjszakája.

És ekkor, mint az álmok hőse, jön a Megváltó: a keresztről leszálló isteni szeretet. Eltapossa a bűn hatalmát, áldozati vérében megfürdeti a kárhozatra ítélt ember-leiket s visszaadja neki elveszített méltóságát, élete értékeit, megmentett önmagát. Megszabadítja a bűn, a halál, a kárhozat hatalmából, nem cselekedetei jutalmául, hanem ingyen, kegyelemből, hitéért.

De ez még csak a szabadság kezdetét jelzi. Krisztus lehajol az emberhez, felemeli, Isten lelkét önti beléje s szabaddá teszi a törvény betűje felett.

Ha hiszel a Krisztusban, akkor nem marcangolja lelketed keményszavú parancsolatok hosszú sora, melyek követelnek, tiltanak, de erőt nem biztosítanak, melyek vérig korbácsolnak

s a kétségbeesés mélységeibe taszítanak, mert minden pillanatban csupán tehetetlenségedet kiáltják füledbe. A hit erejével felemelkedsz a keresztyén szabadság magaslatára. A te hited azt jelenti, hogy nem a törvény cselekedetért, hanem hitedért taft meg az örök kegyelem. Szabadok vagyunk, mert szabadságunk a mi hitünk.

Krisztus továbbvezet a szabadság lépcsőfokain. Hiteddel átöleled Jézusodat. Felöltözöd Őt s egyesülsz Vele. Amint átadod magadat neki s birtokodba veszed Őt, egy egészen új, emelkedett¹ vallásos élet alakul ki számodra. Megtalálsz emberi méltóságodat: Isten gyermekévé leszel. Nagykorúságra méltat Istened és te a törvény felett megállva, a Krisztus véréből született keresztyén szabadságodban nem kényszerből, hanem önként cselekszed az Úr akaratát. Cselekedeteidben nem keserű kénytelenség, hanem hű szíved dobog, nem szeges korbács kerget Istenséghez, hanem önként viszed hozzá boldog, ujjongó lelkedet.

Ebben a szabadságban megtalálsz Istent, a világot és önmagadat. Lelked belső szentélyének varázsajtója felpattan és te csudálkozva felismered az élet szépségeit. Ebben a lelki szabadságban igazi ember leszel, a világmindenség porából felemelt, Krisztus vérében megtisztult teremtmény, Isten elkötelezett munkatársa, az örök világépítés felelős munkása, embertársaidnak szerető testvére.

2. Az apostol szava harci kürtként harsan, határozottan, keményen, követelőően: a szabadságban, melyre Krisztus megszabadított titeket, álljatok meg s ne kötelezzétek magatokat szolgaságnak igájába!

Ez nem intés, nem kérés, nem szelíd ajánlás, hanem alkut nem ismerő parancsolás. Olyan fenséges nagynak ítéli az apostol a Krisztus által biztosított lelki szabadságot, hogy értékének egyedülvalósága, nélkülözhetetlen életformáló jelentősége egészen természetessé teszi számára, hogy róla nem óhajtó, kérő, vagy tanácsadó alakban, hanem kemény parancsoló alakban beszél. Álljatok meg! Ne keresgéljete, ne habozzotok, ne kísérletezzetek! Álljatok meg!

Ez a parancsolat szól evangélikus anyaszentegyházunkhoz. Mi azért vagyunk, hogy a lelki szabadság krisztusi kegyelemajándékát Isten kezéből átvegyük, megőrizzük, maradéktalanul osztogassuk és hiánytalanul ráörökítsük minden idők nemzedékére. Azért vagyunk, hogy bibliatartó kézzel rámutassunk

Krisztus keresztyére s híveink szívét előkészítsük annak a Léleknek befogadására, mellyel rabságból felszabadított és szabadságra méltatott. Azért vagyunk, hogy hitünkkel Krisztus keresztyéhez kötözködjünk: éljük és hirdessük a lelkiismereti szabadságot, növeljük, erősítsük a gondjainkra bízott lelkeket, vallásos egyéniségük, személyiségük és nagykorúságuk kidolgozásában. Ez Isten rendelete, örök hivatásunk.

Új eszméket zúgat az emberiség szellem-életének folyama. Idegen ideálok emelgetik fejüket. Felszabaduló új erők követelnek érvényesülést s hódító áramlatok vállán új feladatok integetnek felénk. Mi azért mégis a Krisztus vérével szerzett lelki szabadság halálíg hű hirdetői maradunk.

Saját életünkben is biztosítanunk kell ezt a központi gondolatot. Bárhogyan alakuljon külső és belső elhelyezkedésünk, bármilyen helyzetet teremtsenek erőviszonyaink, megalkuvás-és elalkuvás nélkül meg kell védenünk ama isteni hivatásunkat, hogy mi a lelki szabadság szolgálatára köteleztettünk. Minden munkálkodásunkban ez a programmalkotó hatalmasság. Népiskolától az akadémiáig minden kulturális intézményünket ez a hivatástudat hassa át. Templomi szószék és pásztori gondoskodás ezért serénykedjék. Egyháztársadalmi tevékenykedés és egyházközigazgatási munkálkodás, tanácskozás és kormányzás erre a célra tekintsenek, hogy minden munka eszközzé váljék a lelki szabadság szolgálatában.

Ez a lelki szabadság mindig egyet jelentett evangélikus egyházunkkal. Ezért szenvedtek mártíromságot őseink és ezért töltödtött négy évszázados történelmünk vérrel és könnyel. Ezt kell tudnunk, látnunk, szívünkbe vésnünk. Ezt kell elismételünk hajnalkor és éjjel, nyugodt időszakban és forrongó küzdelemben, reménységben és csüggedésben: evangélikus egyház, a szabadságban, melyre Jézus megszabadított, állj meg és ne kötelezd magadat szolgátságnak igájába!

De az apostol eme szava: álljatok meg, az értékbizonyosságon kívül állandó küzdelemre utal.

A lelki szabadság három lépcsőfokáról beszéltem s azt mondtam, hogy a keresztya tövétől a keresztya embereket átölelő és égfelé táruló karjáig, Krisztus szívéhez kell felemelkedned. Nem elég a bűnből való szabadulásod, a törvény kényszerétől is szabadulnod kell. Meg kell találnod a lelkedbe írt törvényt, melyen szíved vére a hitelesítő piros pecsét. Ezt a lelki

szabadságot nem kaphatod készen, befejezetten, ajándékol, ezért magadnak, magadban, magadért dolgoznod, verejtékezned, gyötrődnöd, áldoznod kell.

A lelki szabadságnak négy ellensége van. Az első a bűn fejedelme, mely nem engedi megszületni. Vigyázz, mert ha Jézus helyett e világ hatalmassága ül életed trónusán, rabságba görnyeszt bűneid légiója. A második: a közönyösség, mely nem engedi kifejlődni. Vigyázz, mert ha nem ismered fel a lelki szabadság kérdésében életed első és döntő problémáját, mellyel szemben előbb-utóbb állást kell foglalnod, akkor elveszítesz mindent. A harmadik: a felületesség, mely meghamisítja annak tartalmát. Vigyázz, ha látszat-értékkel helyettesítod a Szentlélek munkájával elérendő értékeket: a bűnbánatot, a megtérést, a kegyelem után vágyódást, a kegyelemben megmaradást, akkor az Isten részéről várt ajándékot sem nyerheted el. A negyedik: a szabadosság, mely nem engedi élni. Vigyázz, mert ha szabadsgod nem a bűntől, hanem a bűnre szabadít fel, a törvényt kitörli lelkedből ahelyett, hogy szívedbe átírná azt, ha lelked helyett testi vágyaidat teszi életed törvénykönyvévé, akkor önmagad döntöttél sorsod felett.

Harcolj hát komoly önvizsgálattal, önfegyelmeléssel, lemondással és erős akaratval. Hitedért hittel harcolj. A hit Isten igéjében van. Ha tiéd Isten igéje, úgy mindened van. Ha az nem birtokod, úgy semmid sincsen. Luther mondja, hogy az igében van az ember kenyere, öröme, békessége, világossága, igazságossága, bölcsesége, szabadsága. Isten igéjében minden java fölös bőséggel van. Isten igéjével megerősödő hited nemcsak azt eszközli, — folytatja Luther, — hogy a lélek Isten igéjéhez hasonlónvá, minden kegyelemmel teljessé, szabaddá és boldoggá tesz, hanem egyszersmind a lelket Krisztussal egyesíti, mint boldog menyasszonyt a vőlegényével.

Harcolj ezzel a hittel, hogy lelki szabadságod elindulhasson a kereszt tövétől s diadalmasan megérkezhessek a kereszt két kiterjesztett karján át Jézus szívéhez.

3. Ez a lelki szabadság Isten boldog rabságában diadalmaskodik.

A szabadság új életet teremt, melynek két hatalmas pillérét Luther ezekkel a szavakkal jelzi: a keresztyén ember mindennek szabados ura és nincsen senkinek alája vetve és mindenkinek

hűséges szolgája és mindenkinek alája van vetve. Ez a két pillér hordozza az Istent megtalált ember élettemplomának kupoláját.

A lelki szabadság visszaad téged önmagadnak. Új eszménnyel és új kötelességgel tölti meg életedet. Mindegyik a keresztfából táplálkozik. Kinyitja belsőd rejtett ajtaját. Életed minden ellentétét megoldja. Álomtrábló gyötrelmeid, sikoltó kétségeid halkán elcsendesednek. Bűn és kegyelem, törvénykényszer és szabadság, szolgaság és istenfiúság, kénytelenség és önkéntes odaadás megoldást nyernek a lelki szabadságban. Immár nem kényszerít senki a jóra és erényre, a lemondásra és szolgálásra. Kiegyenesedett sudár testtel, emberi méltóságunk szabadságtan állunk életünk mezőségén s boldogan érezzük a reánk omló isteni verőfényt. De érezzük azt is, hogy ebben a szabadságban Isten rabjaivá válunk s életünk alkotásával, ajkunk beszédével, szívünk dpbbanásaival Őt szolgáljuk egyedül.

A reformáció egyházainak történelmi küldetése a lelki szabadság szolgálatában összpontosul. A lelki szabadság volt az a drága krisztusi örökség, mit keblére öelve tűztengeren, siralmak éjszakáin átmentett évszázadok nehéz üldözései közepette. Patakban omlott könnye, térdig gázolt vérben, poroszlók és hóhérok korbácsa vércsíkosra szaggatta testét, de ezt a kincset soha, semmiért oda nem adta.

Az ember legdrágább kincse is ebben az örökségben van. A lelki szabadság egyháza azért munkálkodik, hogy a kereszttől feljuthass Krisztus szívéig, hogy kárhozott helyett megváltott ember, szolga helyett tanítvány lehess, hogy nagykorúságot, felelősségedet biztosítva lásd, hogy Isten akarata szerint Isten gyermeke légy, ki mindenek szabados ura és senkinek sincsen alávetve, mindenkinek hűséges szolgája és mindenkinek alája van vetve.

Köszönjük meg Istennek, hogy anyaszentegyházunk által a lelki szabadság életteremtő ajándékával megajándékoz. Köszönetünk legyen lelkünk megújított fogadalma és pecsétje: a szabadságra, melyre minket Krisztus megszabadított, megállunk és nem kötelezzük magunkat szolgásnak igájába!

Keresztyén egység és hithűség.

Ef. 4, 1—6. Kérlek azért titeket én, ki fogoly vagyok az Úrban, hogy járjatok úgy, mint illik elhivatástokhoz, mellyel elhivatottok. Teljes aláztatossággal és szelídséggel, hosszútűréssel, elszenvedvén egymást szeretetben, igyekeztvén megtartani a lélek egységét a békességnek kötelében. Egy a test és egy a Lélek, miképen elhivatástoknak egy reménységében hivattatok el is; egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség; egy az Isten és mindeneknek Atyja, aki mindeneknek felette van és mindenek által és mindnyájatokban munkálkodik.

Az emberiség történetkönyvének utolsó fejezete fölé fejlécül az apokalipszis sárga lovasát lehetne rajzolni, amint kaszát suhintó csontváz alakjával száguld a pusztulás éjszakai fürge-
tegyében. Nyomában vijjogva, halált süítve tolong a pokol népe. Ez a sárga lovas, mondja az írás, „hatalmába ejti a föld negyed-résztét fegyverrel, éhséggel, halállal, a föld fenevadai által (Ján. jel. 6, 7—8.).”

A sárga lovas pusztító munkájához tartozik az a vértelen, de sok millió lélek boldog nyugalma veszélyeztető, és az egyetemes keresztyénség Istentől adott szolgálatát meggyengítő felekezeti harc is, mely napjainkban végigszáguld az egész világon. Nem hunyhatunk szemet a szomorú valóság előtt, hogy a keresztyén testvériség sok helyen eltűnt s idegenség, féltékenység, ellenséges indulat vette hatalmába a lelkeket. Pedig az időnként megkonduló vészharangok komolyan figyelmeztetnek arra, hogy egy rettenetes, hatalmas, szennyes vízáradás kivájta a védő töltéseket s zúgva, pusztítva rohan felénk. Arra is gyakorta emlékeztetnek, hogy megcsonkított édesanyánknak, a magyar nemzetnek maradék véréért prédáljuk, ha a magyar keresztyének nem tudnak egymással testvéri békességben együtt dolgozni.

Felvetjük tehát a kérdést, hogy mi a keresztyén egység, miben van annak lehetősége, és milyen követelés élé állítja az embert?

1. Mindenekelőtt állapítsuk meg azt, hogy a keresztyén egység nem a külső körülményekben, hanem a keresztyénség belső lényegében gyökeredzik.

Nem egység az, hogy az égi háborútól rettegő két gyermek behúzódik a barlang biztonságába és félelmében egymáshoz simul. Nem egység az, ha két egymással hadakozó ellenfél a harmadik közeledtére felfüggeszti ellenségeskedését, hátát egymáshoz támasztja s kénytelen megalkuvással azt mondja: védekezzünk együtt! Az ilyenféle elhatározás legfeljebb időleges fegyverszünetet, időhöz kötött érdekszövetkezést, egyházpolitikai álláspontot jelent, de nem jelent keresztyén egységet. A keresztyén egységnek az egyházak szívében kell megszületnie és az egyházak egymásközi életében kell megvalósulnia.

Jóakarató műkedvelők álmodozása csupán az a gondolat, hogy az egyházak sajátos dogmáik összeegyeztetésével, vallásos kultuszéletük eggyéformálásával és külső szervezetük egyformásításával közeledjenek a keresztyén egységhez. Nem ismerik a történeti kialakulás hatalmát, sem az egyház igazi jelentőségét, kik ilyen álmokat álmodnak.

De mindez nem is vezetne eredményre. Nekünk nem kívülről adott, hanem belülről fejlődött egységre van szükségünk.

Az igazi egység alapját megjelöli az apostol: Egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Isten!

Egy az Úr, az örökélő Krisztus, ki megváltó vérével megalapította a keresztyén egyházat és abban ma is uralkodik. Krisztusnak az egyházban való uralma az Ő szent igéje által történik. Ezért az Igét bízva az egyházra, egyedül az Igét. De ez az Ige isteni kijelentés, nem is csak isteni kijelentés, hanem isteni ígéret, nem is csak ígéret, hanem kegyelem-közlés, erőközlés, csodálatos élet.

Ezt az Igét ajándékozta Isten az emberiségnek Krisztus élete, tanítása, halála és megdicsőülése által. Ez az Ige teremtette meg az egyházat. Nem az egyház teremtette az Igét, hanem az Ige teremtette az egyházat.

A keresztyén egység legerősebb biztosítéka az Ige. Minden keresztyén egyházra az Igét bízta Isten. Az Ige tisztaságát kell őriznie, az Igét kell szolgálnia, az Igét kell az emberek életében megújító hatalommá tennie. A lelki egység az egyház életében: Isten Igéjének szolgálata. Ezt a szolgálatot végezte Pál apostol keresztyénsége, ez zendült meg Augusztinus egyházépítő munká-

jában, ezt szolgálta Luther és Kálvin, ebben a szolgálatban kell égnie ma is minden keresztyén egyháznak.

A keresztyén egység biztosítékát bírjuk az Apostoli Hitvallásban, melynek az Atyáról, Fiúról, Szentlélekről vallott credoja a háromságos egy Isten imádatában egyesíti a keresztyén világ tagjait. De ennek a hitvallásnak birtokában is gyakorta elfelejtkezünk az Igében adott állandó közösségről és egységről, mely mindennapi vallásos életünket ugyanazon életforrás vizével táplálja.

Luther mondja „A zsinatokról és egyházzól” című munkájában: ahol Isten Igéjét hallod prédikálni, vallani és követni, ott ne kételkedjél, ott kell lennie az igazi ecclesia sancta katholikának!

A keresztyén egység erősítője az ugyanazon hit. Mert jól lehet az ember gondolkodásában eltorzult és különbözővé vált azon lelki tulajdonság, mellyel Isten kegyelmét felfogja és megragadja, de azért mégis csak Krisztus ugyanazon keresztyében, Krisztus ugyanazon megváltói halálában van megadva hitünk egyetlen, boldogító tárgya. A keresztyén egyházak között lehetnek eltérések, Krisztus keresztye mindegyik számára ugyanaz marad. Minél erőteljesebben érvényesülnek hitünkben az emberi és földi vonások felett az isteni vonások, annál inkább kialakul Krisztushoz való viszonyunkban az egyhit.

A keresztyén egység erősítője a keresztség. Titokzatos kapu, melyen át Isten belép életünkbe s melyen át mi belépünk Isten országába. Az egy keresztség azt mondja, hogy a keresztyén egyházak egyformán ítélik meg az ember lényegét és sorsát. Az ember az eredendő bűn halálos bélyegével jön a földre s ezt a bélyeget csak Krisztus kihulló vére törölheti le. Az egyházakat elválaszthatja egymástól a templomok különbsége, a szertartások eltérése, de mindig összeköti őket a keresztség szentségében adott közös kapu és a benne biztosított ugyanazon kegyelem.

A keresztyén egység erősítője az élő Istennek az egyházban való szolgálása. Lehetnek történeti korszakok, midőn az egyházban túlsúlyra jutnak az emberi törekvések és érdekek, de története és lelkiismerete mélyén ilyenkor is tűzmagként ég küldetésének tudata: neki az emberek lelkiüdvösségéért kell munkálkodnia, neki önmagát munkaeszközzül kell odaajánlania, hogy Isten munkálkodjék általa.

Láthatjuk tehát, hogy a keresztyén egység nem a szervezetben, nem a külsőségekben, nem a szertartásban, hanem a keresztyén egyház lényegében van. Az Ágostai Hitvallás védőirata így fejezi ki ezt az igazságot: az egyházak egysége nem a külső egyesítésben van, hanem abban, hogy egyesíti a különböző hagyományok alatt élő embereket, kik ugyanazt az evangéliumot fogadják el, ugyanazon Krisztusban hisznek, ugyanazon Szentlélek erejével élnek!

Közelebb jutunk tehát az egységhez, ha minden keresztyén egyház minél teljesebben Isten lelke szerinti egyház lesz s egymás mellett állva, határozottan és igaz lelkiismerettel válaszol Istennek hozzá intézett kérdéseire. Mindegyik egyháztól megkérdezi az Isten: mit akarsz? Isten Igéjét uralomra vinni! Kinek szolgálsz? Egyedül az én Uramnak, a Krisztusnak! Miben van erőd? Nem magamban, hanem a Szentlélekben! Miért vagy? Nem magamért, hanem hogy szolgáljak. Ha a keresztyén egyházak Isten előtt állva komoly önvizsgálattal, élő lelkiismerettel és felelősségtudattal ilyenképpen válaszolnak Isten kérdéseire, akkor a Lélek erejével munkálkodnak a keresztyén egységben.

Ez a keresztyén egység, melyet nem emberek, hanem a Szentlélek teremt meg!

2. A keresztyén egység követelésekkel lép az egyházak és emberek elé.

Isten akaratának megismerését követeli. Jöjjünk tisztába mindenekelőtt azzal, hogy Isten akarja az egységet. Ez az egység nem egyformaság, hanem az egyformaság felett közös rendeltetésben való találkozás. Nem a különbözőség megszüntetése, hanem a keresztyén egyházak Isten által adott egyező vonalainak megkeresése.

A keresztyén egység azt követeli, hogy ismerjük fel benne Isten akaratát. Lássuk meg benne Isten tervét. Higgyünk annak lehetőségében, hogy a Lélek vezetése alatt minden egyház nem külsőleg, hanem belsőleg tud Krisztus keresztyénje alatt találkozni, együtt imádkozni és együtt munkálkodni.

A keresztyén egység megfelelő lelki nevelést követel.

Mielőtt az apostol az egység alapjára vonatkozó elvi kijelentését megtenné és elmondaná, hogy egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Isten, egészen egyszerű, személyhez szóló követeléseket intéz hozzánk. Elhivatástoknak megfelelően „járjatok teljes alázatossággal és szelídséggel, hosszútűréssel,

elszenvedvén egymást szeretetben, igyekezzvén megtartani a Lélek egységét a békességnek kötelében.”

A keresztyén egység a keresztyén egyházak nagy elvi kérdése ugyan, de az részben az egyes embereken fordul meg. Megvalósulása attól függ, hogy a különböző templomokban imádkozó emberek szívéből mennyi krisztusi érzés sugárzik egymás felé. Nekünk elhivatásunknak megfelelően kell járnunk. A mi elhivatásunk pedig az, hogy Isten gyermekei, Krisztus megváltottjai legyünk, a békesség, a szeretet, az igazság emberei. Ennek megismerése elvezet saját gyarlóságunk megismeréséhez és megtanít alázatosságra. Szelídekké tesz s békességgel tölti meg szívünket. Hosszútűrésre tanít, hogy tudjuk egymást elszenvetni a szeretetben.

De ugyanakkor saját hitünkben és meggyőződésünkben való erős megállásra int az apostol. Levelének előző fejezeteiben vallási meggyőződésünk kidolgozását és törhetetlen hithűséget követeli. A keresztyén egység tehát nem jelent közömbösséget. Nem követeli cserébe vallási meggyőződésünket és hitünket. Nem tesz minket lelki jellem-ronccsá, ki hitét, vallását, meggyőződését, hűségét a hazug békesség és az érdek harminc ezüstpénzéért eladja. A keresztyén egység egészszívű embereket keres minden egyházban, mert Isten csak ilyeneket használhat nagy munkájában.

A keresztyén egység azután Isten segítségének elfogadását kívánja.

Az egység érdekében sokat tehet az egyház és az ember, mégis, mindez kevésnek látszik. Olyan nagy különbség van egyház és egyház között, olyan mély szakadék tátong a felekezetek között, annyi szív van szeretet helyett gyűlölettel, elfogultsággal és féltékenységgel megtöltve, hogy a keresztyén egységet sem az egyház, sem az ember saját erejével megteremteni nem tudja. De a keresztyén egyház is azért van, mert nem ember teremtette azt. A keresztyén egység is azért lehetséges, mert nem ember hozza azt létre. Mindkettő Isten lelkének munkája.

Azért Isten azt kívánja tőled, hogy engedd az Ő Szentlelkét dolgozni. Ne szállj vele szembe, ha szíved gyűlöletét szeretetté változtatja! Ne gátold, ha az egyházak és lelkek előtt közös feladatok gyönyörűségét feltárja! Ne akadályozd, hogy a mély elválasztó szakadék felett milliók lelkét egymáshoz vezető híddá tegye golgotai keresztyét!

Ez a keresztyén egység rejtélye és titokzatos megoldása. Minél közelebb jutnak az egyházak Istenhez, annál közelebb jutnak egymáshoz. Minél teljesebben szolgálják az Igét, annál inkább élük a szeretetet. Minél inkább engedik az egyház urává lenni Krisztust, annál inkább válnak a Lélek által egy néppé.

A keresztyén egyházak időben való szolgálatra rendeltettek. Szervezetükkel, hatalmukkal, szépségükkel, befejezett szolgálattal együtt egykor elmúlnak. Csak az marad meg belőlük, ami bennünk Krisztus keresztyéhez vezető út volt. Munkájukból minden elvész, amit önmagukért, szervezetükért, hatalmukért, érvényesülésükért végeztek s egyedül az marad meg, amivel Krisztus bélyegét rájegyezték az emberek lelkére.

Mindebből pedig az következik, hogy a keresztyén egység nem az egyházak egymással való egysége, hanem az egyházak egysége a Krisztussal. A keresztyénség egysége egyedül Krisztuson keresztül valósulhat meg a Szentlélek erejében, a békeség kötelékében.

Ember- és nemzetmentés.

Nehem. 5, 1—13. Lón pedig nagy kiáltása a népnek és feleségeiknek az ő atyjokfiai, a zsidók ellen. Valának, akik ezt mondják vala: Fiainkkal és leányainkkal együtt sokadmagunkkal vagyunk, nekünk gabona kell, hogy együnk és éljünk. — És valának, akik azt mondják vala: Mind mezeinket, mind szőlőinket, mind házainkat zálogba kell adogatnunk, nekünk gabona kell, mert éhezünk. — Viszontag valának, akik ezt mondják vala: Kölcsön vettünk pénzt a király adójáért a mi mezeinkre és szőlőinkre; — És ímé, bár a mi testünk épen olyan, mint a mi atyánkfiainak testök s a mi fiaink olyanok, mint az ő fiaik, mi nekünk mégis rabság alá kell adnunk fiainkat és leányainkat, sőt vannak már rabszolga leányaink is és nincs erőnk arra, hogy őket megválthatnók, hisz mezeink és szőlőink másokéi már! — Felette nagy haragra gerjedtem azért, mikor kiáltásukat s e dolgokat hallottam; — És magamba szállva, gondolkodtam erről és megfeddem az eljárókat és főembereket, ezt mondván nekik: Ti a ti atyátokfiával szemben uszoráskodtok! És szerzek ő ellenök nagy gyűlést; — És mondám nekik: Mi megváltottuk a mi atyánkfiat, a zsidókat, akik a pogányoknak eladtak vala, a mi tehetségünk szerint; és ti is meg akarjátok venni a ti atyátokfiat, s ők nekünk adják el magokat? És hallgatának és nem tudának felelni semmit. — És mondék: Nem jó dolog ez, amit ti cselekesztek. Hát nem fogtok a mi Istenünk félelmében jární, hogy valahára ne gyalázzanak már minket a pogányok, a mi ellenségeink? — Hiszen én, atyámfiai és legényeim is pénzt és gabonát kölcsönöztünk nekik; engedjük el, kérlek, e tartozást! — Adjátok vissza, kérlek, nekik még ma az ő mezeiket, szőlőiket, olajkerteiket és házaikat; ennekfelette, a kölcsönadott pénznek, gabonának, bornak és olajnak századát engedjétek el. — És felelének: Visszaadjuk és tőlök nem veszünk semmit; úgy cselekszünk, amint te mondos. Ekkor egybehívám a papokat és megeskettetem őket, hogy e beszéd szerint fognak cselekedni. — Ruhámat is megrázám és mondék: Épen így rázzon ki az Isten, minden embert az ő házából és vagyonából, és épen így legyen kirázott és üres, valaki meg nem teljesíti e beszédet. És monda az egész gyülekezet: Amen. És dicsérek az Urat, és e beszéd szerint cselekedett a nép.

Egy új világhatalommal kell számolnunk, a gazdasági válsággal és annak kifelé vetülő alakjával, a szociális nyomorúsággal.

Szegénység, nyomorúság és ínség eddig is voltak s mindig lesznek. A nagy városok villanyfényes palotasorain kívül vannak elhagyatott sötét városnegyedek, ahol bérkaszányák hideg szobáiban, ínségben élnek a nélkülözők. Ezerszámra vannak hajléktalanok, kik éjnek jöttén kapuk alatt húzódnak meg. Vannak

penészes, dohos pinceüregekben élők, kiknek, testét rongyok fedik csupán.

Egy nagy európai államot benépesíthetnék a munkanélküliekkel. Rettenetes ország. Cserepezett földjén nincs fa és virág. Kiszáradt folyóinak medre messze kanyargó temető-árok. Víztelen kútjaiból élet helyett a halál szeme mered felfelé. Sápadt embereinek csontjáról lefogy a hús és izom. Szemük tüze kialszik, karjuk tétlenül csüng alá. Homlokukon halálbélyeg. Rettenetes ország! Sok millió lakosa felett kimondatott a halálos ítélet. A halál országában, a kaszás halál-király jár.

A szociális nyomorúság jelenségeit nagy aggodalommal figyeljük. Meglátjuk annak egyetemes jellegét. Nemcsak a szegény, hanem a gazdag országokban is találkozunk vele. Óriási tömegeket hajt hatalmába. Letiporja a társadalmi osztályokat. Valóságos világlapátává dagadt. Felismerjük törvényszerűségét is. Létrehozó okait nem magyarázza meg a világháború, hanem azok mélyen bele vannak ágyazva az egész világ gazdasági rendszerébe s elkerülhetetlenül érintik gazdasági életünk azon alapfogalmait, melyek köpillérén a gazdasági világ, az egyéni közösségi élet felépült. Éppen azért elválaszthatatlan a nyomorúság kérdése az emberek erkölcsi és lelki életétől. Aggodalommal figyeljük a szociális nyomorúság jelenségeit azért is, mert szinte legyőzhetetlen hatalomnak látjuk. Az utolsó évtizedekben államférfiak, szociológusok, közgazdászok, tudósok sokat foglalkoztak ezzel a problémával, de nem jutottak eredményre.

A szociális nyomorúság általánossága, törvényszerűsége és félelmetes hatalma arra ösztönöznek, hogy megmutassuk annak legbiztosabb orvosságát: az emberi szívet. A szív a szociális nyomor legközelebb fekvő orvossága, mert a szív törvénye erősebb az élet törvényénél s életrendje hatalmasabb a gazdasági életrendnél. A szív érzékenyebb a látóidegnél és a hallási érzéknél, leleményesebb a szociális próbálkozásnál, logikusabb a tudományos rendszereknél és kimeríthetlenebb a kincses-szekrényeknél.

1. *Mi a szív munkája a szociális nyomorúság szolgálatában?*

1. A szív lát és mérlegel.
2. A szív határoz és cselekszik.

1. A szív lát és mérlegel. Meglátja és leméri, hogy a nyomorúság mit jelent az egyes ember és a nemzet számára.

A próféta drámai erejű leírásában élénk lép a szociális nyomorúság eleven valósága. A fogságból hazatért Izrael romokát talál mindenütt. Ha élni akar, országát újra meg kell építenie, a népből újra nemzetet kell nevelnie.

Templomépítéssel, kezdik az új országépítést. De munka közben kirobban a nép elégedetlensége. Összefutnak a piac-téren, mintha csak tüntető népgyűlést tartanának. Felsorolják panaszukat. Népes nagy családjuk van, fiaik, leányaik vannak és nincs gabonájuk, nincs kenyérük! Házukat, szőlőjüket, földjüket immár zálogba adták, mindenteket eladták, még sem tudnak élni!

A szociális nyomorúság első következménye az éhség. Hiányoznak az életfeltételek. Már pedig anyagi alap nélkül összeomlik az élet, mint a pillér nélküli ház. Ilyenkor nem segít az emberen tudománya, műveltsége, tekintélye, — kenyérre van szüksége.

Mit jelentett Nehemiás idejében, hogy a tejjel, mézzel folyó Kánaánban több ezer embernek nem volt kenyere? A föld szerelmesei csak úgy tudtak elindulni a friss-szántású barázdán, hogy az állam adott nekik vetőmagot. Mit jelenthetett az egyes ember éhezése? A gyermekek ajkáról lehervadt a mosoly. Sudár-egyenes ifjak és hajadonok arcát halálos sápadtság borította. Asszonyok, öregek, álmatlanul ültek életútjuk szélén, mintha saját sírgödruk mellett ülnének.

A szociális nyomor második következménye erkölcsi természetű. A mindennapi kenyér és az anyagi biztonság az élet erkölcsi támaszai közé tartozik. Nem jelent azzal egyet, de kapcsolatos vele. Az éhező ember kísértései megsokasodnak. Lelki ismerete könnyen elalszik, ellenállása meginog. Kerítővé válik gyermekei ajkán a szó: apám, adj kenyeret!

Sokan lesznek a bűn rabjaivá a nyomor miatt. Az éhező ember könnyen csal, rabol és gyilkol. Az ínség éjszakájából lép elő a családjáért tolvajkodó munkanélküli családapa, a testét áruba bocsátó asszony és leány, az emberi méltóságából kivetkőző ember, ki nem ismer lelkiismeretet, Istent, törvényt, hanem csak az élethez való jogát ismeri. A nyomorúság veszélyezteti az ember hitét, Istenbe vetett bizodalját. Kiöli belőle azt a boldogító gondolatot, hogy van erkölcsi világrend, mert van Isten. A szociális nyomorúság melegágya minden tagadásnak, rombolásnak s felforgató törekvésnek.

A nyomorúság harmadik következménye a nemzet életében mutatkozik.

Megérzi ezt Nehemiás is, ki prófétai lélekkel újjászervezte nemzetének életét. Nézi az éhező tömeget s felismeri feladatát. Új országot kell építenie a romokból. Még érzi a fogság szenvedéseit s a hosszú út megpróbáltatásait, mégis elkezdik a templomépítés munkáját. Városvédő falakat húznak a magasba.

Mikor megtudja, hogy fiaikat és leányaikat rabságba kellett adniok, lelke megrázódik. Mi lesz a nemzettel, ha elveszíti a jövő nemzedékét? Az öregek a sír partján állnak. Elgyötört férfiakra és asszonyokra esik tekintete. Arcukon a gond szarkaláb betűi, homlokukon a nyomor sápadtsága. Ezek nem bírják sokáig a harcot. Új izmos karokra, új váltakra, új idegrendszerre, új szívre és új lélekre van szükség! A jövőt csak a jövő nemzedék mentheti meg.

A szociális nyomor enyhítése a nemzeti önvédelem kérdése. Jövődjét biztosítja a nemzet, midőn fejlődésének akadályait elhárítja. Ha a testből való testről, a vérből való vérről, a fiatal nemzedékről gondoskodik, akkor egyszersmind kiveti testéből a bomlasztó elemet.

Hazánk földjén szintén új ország épül. Körülöttünk sok minden romokban hever. Nemzedékekkel együtt alkotások, intézmények, védőbástyák, erőforrások semmisültek meg. Ezek megépítéséhez új erőre, új tudásra, új akaratra, új életenergiára van szükség. Ha nem tudunk lélekben erős, hívőszívű nemzedéket állítani a régi helyére és ha nem tudunk a régi önző ember helyett olyan új embert teremteni, akinek szíve lát és mérlegel, akkor félbemarad az országépítés!

2. Nem elég, ha a szív lát és mérlegel, a szívnek határoznia és cselekednie kell!

Nehemiás kemény kézzel belenyúl a nagy nemzeti nyomorúságba és szociális intézkedéseivel megoldja az égető problémákat. Első lépése az, hogy elengedtetni az adósságot. Visszaadja az elzálogosított földeket, réteket, szőlőket és olajmezőket. Az anyagi könnyítéssel felszabadítja az emberek lelkét, idegzetét és alkotó erejét, úgyhogy lassanként egy bízó, elszánt munkásereg áll az épülő falakhoz.

A nyomorúságot sokszor maguk az emberek okozzák. Máskor a büntető és próbatevő Isten akaratára nyilatkozik meg

benne. De a nyomorúság mindenképpen eszköz Isten kezében. Viseljük el türelemmel s engedjük érvényesülni Isten nevelő szándékait. De ugyanakkor teljes erővel küzdjünk mindazon létrehozó okai ellen, melyek nem az Isten akaratából, hanem az ember bűnösségéből származnak. Nem szabad belenyugodnunk a nyomorúságba! Dolgoznunk kell ellene! Keresnünk kell megszüntetésének lehetőségét! Ne mondjuk, hogy úgymint hiába! Ha Isten lelkével vesszük fel ellene a küzdelmet, sok minden lehetővé válik.

Nehemiást annyira megrázza a nyomorúság látása, hogy felháborodik azon. Ez a szent felháborodás a nyomor megoldásához az első lépés. De ennek nem a nyomorgók lelkéből kell előtörnie, hanem a nyugodtan élők és a vezetők lelkéből. A felháborodás átérzése mindenkire kötelező, mert minden embernek törődnie kell embertársai nyomorúságával.

A második lépés: a magábaszállás és Istennel való tanácskozás. Nehemiás nem határoz hirtelen. Magába száll. Istennel beszél. Tudja, hogy nélküle nincsen megoldás.

Kérdezzük: mit tettem eddig? Ha komolyan akartam volna, mit tehettem volna eddig? Cselekedetem arányban áll-e anyagi helyzetemmel és körülményeimmel?

A magábaszállás a lelkiismeret felébredését jelenti. A lelkiismeret pedig nemcsak a múlt ostromozása, hanem a jelen kötelességeinek meglátása is. Megnyílik szemem, fülem, szívem. Éget a nyomorgók könnye. Általjár az éhezők ínsége. Testvéreimnek érzem az idegent.

A harmadik lépés annak belátása, hogy a nyomorúságot csak áldozattal oldhatom meg. Az áldozat szó tulajdonképpen az egész kérdést megvilágítja.

Az áldozat szó megadja cselekedetünk mértékét. Nem a feleslegből adott könyöradományról van szó! Húsomba kell vágnom, véreimből kell odaadnom. Kisebbségi kenyérral kell megelégednem! Másként kell életemet berendeznem! Meg kell nyírálnom igényeimet, szórakozásaimat, életköveteléseimet. Le kell mondanom egy bizonyos jövedelemről, hogy azt más kaphassa meg.

Az áldozat megadja cselekedetem lelkét. Szeretetből cselekszem és pedig Isten iránt való szeretetből. Isten előtt állok rongyos, éhes, állástalan embertársaimmal együtt s szeretem őket, mert szeretem az Istent. Istent kell először meglátnom, akkor

majd meglátom a nyomorgót. Istent kell először szeretnem, akkor majd szeretem a szegényeket is.

Az áldozat szó meghatározza az időt. Nehemiás azt mondja: adjátok vissza még ma! Hatalmas parancsszó ez: még ma! Gyors segítsre, azonnali segítsre van szükség! Ne odázzuk el a ma kötelességét, mert a holnapnak új kötelessége van. Ma, még ma!

Az áldozat megadja a segítség módját. A földet visszaadták, az adósság egy bizonyos százalékát elengedték. De nem elégedtek meg ezzel az intézményes segítsrel, hanem egy-egy család magára vállalta egy személyről, vagy egy családról a teljes gondoskodást. A tehetősek családja megnövekedett! Többről kellett gondoskodniuk, a keresetet több között kellett megosztaniuk. Ez ma is a krisztusi segítség módja. Személy és család szerint el kell vállalni a személyeket és családokat. Szegénykereső útra kell elindulni ezzel a hívogató szóval: Isten számokra ma az én tűzhelyemen főzette meg az ebédet! Akkor azután majd jönnek az öregek, a kúszáltszakállú, rongyosruhájú emberek, a sápadt asszonyok, a vérszegény leányok, az éhező gyerekek. Asztalhoz ülnek Isten nevében. Esznek az Istenadta kenyérből és megáldják a kenyéradó kezet Isten nevében. Jönnek majd a tépelt-lelkűek, a kétségbeesettek, a szakadék szélén szédülve megállók, a halál arcába tekintők. Te pedig csendesen melljük állsz Isten nevében.

Óh, milyen boldogság adni kenyérünkéből, pénzünkéből, szeretetünkéből, szívünkéből, ha Isten nevében tesszük azt.

Íme, az ember- és nemzetmentést jelentő szociális munka nemcsak az államra, az egyházra és az emberi közösségekre jelent nagy felelősséget, hanem az egyes emberre is. A legbiztosabb orvosember mindig az emberi szív marad, mely lát és mérlegel, határoz és cselekszik. Ne felejtjük azonban, hogy csak a Jézusban hívő szív lát, mérlegel, határoz és cselekszik.

Nehemiás befejezte segítést követelő beszédét. És íme, százak szívében visszhangja támadt. A gazdagok és szegények égfelé tekintettek, azután egymásra néztek s végül a félbemaradt templomon pihentették szemüket. Szívük tűzbe boruló oltárrá vált. Előléptek a papok. Fogadalomra emelkedtek a kezek. A tömeg ajkán megzendült az imádság. Nézte, hallotta mindezt a nyomorúság népe és megnyugodott. Újra kézbe vették a szerzősámot s folytatták a templomépítés munkáját.

Ez történt Jeruzsálemben, Krisztus születése előtt, Nehemiás

korában. Vájjon megtörténik-e ugyanez Krisztus születése után 1900 esztendővel, a nyomorúsággal sújtott magyar földön?

Szegények, gazdagok váljanak hívő gyülekezetté. ínségesek, bővelkedők álljanak együtt Isten elé. Tanuljunk meg segítve adni és hálás szívvel elfogadni, hogy tudjunk együtt Isten lelke által imádkozni és együtt dolgozni a jövőendőért.

Isten lelke által titokzatos dolog megy rajtunk teljesedésbe: nemzetünk templomát építve, lelkünk templomát is építjük.

A nemzet bűnei.

Ezs. 24, 19—20. Romlással megromol a föld, töréssel összetörik a föld, rengéssel megtörik a föld; inogva meginog a föld, miként a részeg és meglódul, mint a kaliba éó reánehazedik bűne és elesik és nem kél fel többé.

A próféta könyvének ez a néhány megrázó igéje a nemzet bűneiről szól.

Lehetségessé teszi ezt az alkalmazást az igének ama mélyebb értelmezése, mely szerint a föld mindig a népet jelenti. Viszont természetessé teszi azt az ige történelmi kapcsolata, mely szerint mögötte egy nép történelmi sorsa elindul a maga szakadékútján. Szükségessé pedig az a szomorú jelenség teszi, hogy a nemzet dicsőségéről, értékeiről, nagyságáról szívesen beszélünk, de bűneiről és felelősségéről ritkán emlékezünk meg s a nemzetet még ilyenkor sem állítjuk Isten igéjének a fényébe.

Az ige a nemzet bűneinek fajairól és azok következményeiről szól.

1. A nemzet bűnei közül nem a tűnő jelentőségű, a nemzet rossz szokásai közé sorozható részletbűnökről szól az ige, hanem a halálhozó bűnökről. Azokról a bűnökről, melyek Isten törvénye és a történelem bizonyossága szerint sírba döntik a nemzetet.

Az ige három halálhozó bűnre irányítja figyelmünket: romlással megromol a nép, töréssel összetörik a nép, rengéssel megtörik a nép.

Ennél az igénél: romlással megromol a nép, a nemzetnek Istenhez való viszonyára gondolunk. A nemzet élete mindig Istenhez való viszonyától függ. Különféle értékek előnyöket és kiváltságokat biztosítanak a nemzetnek. Fontos a jelleme, a kultúrája, a gazdasági helyzete, a felkészültsége, a földrajzi elhelyezkedése, de igazi életbiztosító értéke mégis csak magában az élő Istenben van. Maradandó élete csak az Istenben élő nemzetnek van.

A romlás gyökerében támadja meg a nemzetet. Ez pedig; azt jelenti, hogy elszakad Istentől s életét nem az Ő törvényei és nem az Ő lelke szerint rendezi be.

Sokan felszabaduló boldog érzéssel gondolják, hogy ez a bűn nem terheli nemzetünket, mert hiszen az Istentől elszakított-ság bűnével, a kommunizmus szomorú időszakában, végleg le-számoltunk. Vigyázzunk, legyünk óvatosak a felmentő ítélet kimondásánál!

Gondoljuk meg, hogy az állam keresztyénsége csak keret, amit az állami élet keresztyén tartalmával kell megtölteni. Az állam akkor válik keresztyénné, ha törvényeit, szervezetét, intézményeit, alkotását és munkáját keresztyén szellem hatja át, ha bíraskodásán, kultúráján, szociális életén előmlik Isten újjászüelő lelke.

Elmondhatjuk-e minden magyar törvényről, hogy az Isten törvénye? Elmondhatjuk-e gazdasági berendezkedésünkről, szociális életünkről, hogy azokban Isten lelke él? Elmondhatjuk-e politikánkról és közéletünkről, hogy azokban Krisztus erkölcsi követelése érvényesülnek?

Fontos az is, hogy az állam helyesen értékeli-e a nemzetet s helyesen állapítja-e meg a nemzetnek hozzá való viszonyát. Meglazul az államnak Istennel való kapcsolata, ha önmagát öncéllá teszi s önmagából bálványt farag. Megszegényedik a nemzet igazi lényege, ha nem tekinti magát Isten teremtményének s elfelejtkezik arról, hogy őt határozott feladattal maga az Isten küldte a történelem nagy munkamezőjére. Tudnia kell azonban azt is, hogy történelmi küldetését sohasem töltheti be Isten ellenében, sőt Isten nélkül sem, hanem csak Istennel.

Vájjon elmondhatjuk-e, hogy a magyar nemzet ilyen állandó életközösségben van Istennel? Isten kezében tudjuk-e magunkat? Istentől kapott történelmi feladatért küzdünk-e és Isten előtti felelősséggel élünk-e? Bizonyos, hogy nem gyűlöljük Istent! De vájjon nem közömbös-e Isten a mi számunkra? Elég erős-e szívünk istenfélelme, hogy belőle tiszta nemzeti élet fakadjon? Keresztyén állam és keresztyén nemzet vagyunk, de vájjon keresztyénségünkben mennyi a keret, a forma, a külsőség és mennyi a tartalom, a lényeg, az élet?

A második halálhozó bűnt Isten ígéje így fejezi ki: töréssel összetörök! Ez a bűn azt jelenti, hogy a nemzet elveszíti egységét.

A nemzetnek vannak szükségszerű tagozódásai. Mindig lesznek szegények és gazdagok, inségesek és bővelkedők, műveltek és egyszerűek, különböző nyelven beszélők és különböző templomban imádkozók. Ez a tagozódás azonban nem érinti a nemzet egységét.

A nemzet egysége a különbözőségek felett, a nemzet történeti küldetésében és egyéniségében van elrejtve. A nemzet egysége abban áll, hogy minden társadalmi osztály, műveltségi és gazdasági réteg, egyház és felekezet megismeri a nemzet történeti küldetését s munkájával és életével beilleszkedik a nemzet egészébe. Az a fontos tehát, hogy minden magyar lélek érkezzék el a nemzet történeti küldetéséhez és minden magyar munkája és élete kerüljön a nemzet oltárára. Aki munkájával, életével, erkölcsével, szellemével nem illeszkedik bele a nemzet közösségébe, hanem önző érdekével, idegen lelkületével kiszakad belőle, sőt ártalmára van, az töréssel összetöri a nemzet egységét. De ha igazságtalan osztályozással a nemzet tagjainak egy részét másodrendű állampolgárrá teszik, vagy halálos ítéletű szóval azt mondják: neked nincs helyed a nemzet oltáránál, te nem teheted életedet a nemzetért való áldozattá, akkor is átkos vaspöröllyel szétzúzzák a nemzet egységét és darabokra törik Isten kezének munkáját.

Ez a nemzet második halálhozó bűne. Töréssel összetörik, mondja az Ige.

A nemzet harmadik halálhozó bűnét így fejezi ki az Ige: rengéssel megtörik a nemzet!

A rengés a nemzet életében a belső erők együttes munkáját semmisíti meg. Széttépi és elválasztja azt, amire a nemzetnek együtt és egyszerre van szüksége. Olyan pusztító munkát végez, mintha egy nagy gépezet kerekeit, acélkarjait, rejtett rugóit és csavarjait szétszednék, vagy egy nagy zenekar hangszereit szétdobálnák. A rengés a nemzet életében azt jelenti, hogy hiányzik a nemzet különböző társadalmi rétegei és emberei között az összefogó munkaegység. Nem látják maguk felett azt a végső célt, melybe, mint egy tápláló nagy életfolyamba, össze kell futnia minden gondolatnak, érzésnek, törekvésnek, vágynak, erőnek, cselekvésnek. A nemzet egyedekre, vagy különböző szempontok szerint tagozódó csoportokra esik szét. Hiányzik belőle a céltudatosság, a jövőbe tekintés, az erőösszefogás, egymás munkájának értékelése és megbecsülése.

A nemzeti összetartás elsorvadása egyet jelent a nemzet öngyilkosságával.

Három halálhozó nemzeti bűnről szolt a szentige: a nemzet Isten-nélküliségéről, az egység megbontásáról, a nemzeti munka-együttesség hiányáról. Mindhárom ugyanazon forrásból származik: a nemzet önmagán kívül él, vagy csak önmagában él, de nem él Istenben.

2. A nemzet bűneinek következményeiről az ige a következőket mondja: inogva meginog a föld, miként a részeg, meg-lódul, mint a kaliba és reánehezedik bűne és elesik és nem kél fel többé!

A nemzet bűneinek első következménye, hogy bűnei rá-nehezedenek. A halálhozó bűnök nyomonkövetik a nemzetet s rá-feküsznek történeti életére. Nem maradnak mögötte, hanem nyomon kísérik. Nem mellette helyezkednek el, mert a nemzet sohasem függetlenítheti magát bűneitől, azok fölėje terpsz-kednek, belėje telepszenek, mint egy rettenetes kókolosszus, vagy egy vérszívó vámpír. A nemzet megy történeti útján. Van-nak küzdelmei, sikerei, alkotásai, álmai és törekvései, de hiába, bűnei mindig ránehezedenek. Küzd, harcol, szenved, vérét ontja, kilobbantja önmagából származó erőit, s dicsőségét átragyog-tatja megpróbáltatása felhőin. Sokszor nagynak, dicsőnek, a törpe jelenből kimagasló óriásnak látszik, homloka körül babér-koszorúvá válik a töviskorona. Mégis, minden hiábavaló: bűnei ránehezedenek! Nem tud bűneitől szabadulni.

A halálhozó bűnök következményeit három megjelölésben mutatja az ige.

Inogva meginog a nép, mint a részeg. Elhagyja józansága, bölcsesége és megfontoltsága. Kivész belőle határozottsága. Hiányzik küzdelmének céltudatossága. Szétmorzsolódik benne a kiviteli erő és a biztonság. Célját legfeljebb az idő, a kor, a helyzet, a pillanat szüksége állapítják meg, de nem az Isten. Kinyújtja kezét jobbra-balra, de nem fogja Isten kezét.

Azután meglódul, mint a kaliba. Történeti zivatarok zúdul-nak rá. Mérgező szellemáramlatok lopóznak körėje. Hazug oltá-rok körėje seregei fiainak egy része. Botorul elveti életfenntartó erőit: hitét, erkölcsét, becsületét, múltját, hagyományait, alkot-mányát. Egyszerre csak kiderül, hogy a nemzet nem biztos-építésű, bevehetetlen vár, hanem csak egy hitvány kaliba. Ki-

lódul helyéről és megsemmisül. Miért? Mert nincsen eleven kapcsolata Istennel és nem fogja egymás testvéri kezét!

A halálos bűn következményének harmadik szakasza a színjáték utolsó felvonása: a nemzet elesik és nem kel fel többé.

Szelíd bánatú szomorúság, ha a gyümölcsfáról leválik egy virág s lassú hullással elpihen az avarban. Nem kel fel többé! Lelket rázó megrendülés, mikor életerős ember villámsújtotta tölgyként elmúlik. Nem kel fel többé! Látásnak is megdöbbenő, midőn rettenetes szerencsétlenségkor egymás mellé helyezkedik egy sor koporsó. Nem kelnek fel többé!

A természet felzokog, bánatában felnyög az emberi szív, mikor a halállal kerül szembe. De mélységeiben megborzong a történelem, mikor évezredes nemzet önkészítette sorsa betelik és a nemzet elesik, összeszedi maradék erejét. Felhasználja arasznyi idejét. Nagy nehezen felkel, de újra elesik. Segítségül hívja múltja dicsőségét. Újra elesik. Kölcsön kéri mások erejét: újra elesik! Egyszer csak elérkezik tragédiája utolsó felvonásához. Elesik és nem kel fel többé!

Sírfát könnyező népek veszik körül. Sírfeliratát ezer esztendő dicsőségével megírja a történelem keze. De mindez nem változtat végzetén. Maga az Isten is fájdalmában eltakarja könnyes arcát, mikor kezének egyik teremtése, egy küldött-nemzet múlik el az élők sorából, mégis ítéletté teszi az erkölcsi világrend örök igazságát: elesett és nem kel fel többet, mert ránehezettek bűnei!

Magyar népem, néked beszéltem, rólad beszéltem, gyógyulásodra beszéltem. Lásd meg halálos bűneidet s ne felejtse el, hogy azoktól egyedül Jézus szabadíthat meg!

Jézus a templomajtóban.

(Gyámintézeti beszéd.)

Márk 12, 41—44. Leülvén Jézus a templomperselynek átellenében, nézi vala, hogy a sokaság miként vet pénzt a perselybe. Sok gazdag pedig sokat vet vala abba. És egy szegény özvegyasszony is oda jövé, két fillért, azaz egy negyed pénzt vete bele. — Akkor előszólítván tanítványait, monda nékik: bizony mondom néktek, hogy ez a szegény özvegyasszony többet vetett, hogynem mind a többi, akik a perselybe vetettek vala, mert azok mindnyájan az ő feleslegükből vétének, ez pedig az ő szegénységéből amije csak volt, mind beveté az ő egész vagyonát.

Jézus az élőszó legnagyobb szobrászművésze. Ember-jellemző erejét hatalmasabbnak érezzük a legkiválóbb festő és szobrász alkotó erejénél. Egy-két szóval megrajzolja egy-egy ember alakját, néhány szóval szint vet rá, azután lelket lehet belé s szemeink előtt megelevenedik a szobor. Ilyen eleven szobrokkal van tele az evangéliom. Ott van a gazdag ifjú. Lelke sóvárogva nézi Jézust, de életét földhöz köti a vagyon szerelme és meggy lehajtott fejjel, könnyeit hullatva, mint az emberi erőtlenség szobra. Ott van a drágakőkereskedő. Boldogan szórja, halomba fárasztó életmunkájának gyümölcsét s égő tekintettel vásárolja meg az egyetlen igazgyöngyöt: a Jézusért mindent feláldozó ember szobra. Ott van a tékozló fiú alakja. Rongyokba burkolt, elcsigázott testtel, porlepett orcával megáll az édesapjától néhány lépésnyire. Az ember megérzi, hogy tovább már nem mehet. Vele szemben pedig ott áll az édesatyja, de csak egy pillanatig áll. Éppen most indul fia felé. Két keze ölelésre tárul. Alakja meghajol, orcáján záporként ömlik könnyeinek árja. Két szobor egy képen: a megtérés és a megbocsátás örök eleven szobra. Nincsen ennek a világnak írója, szónoka, szobrásza, avagy festőművésze, ki csudálatosabban tudná megrajzolni ezeket az emberi alakokat.

A felolvasott bibliai szakasz is egy ilyen eleven szobrot állít szemeink elé: az áldozatkészség szobrát. De ugyanakkor egy másik gondolatot is felébreszt lelkünkben: Jézust látjuk a

templomajtóban. Megéreztetni velünk, hogy Ő láthatatlanul minden templomajtóban leül s nézi azokat, kik a templom padsoraiból halk léptekkel elindulnak és elmennek a jótékony-ság ládája mellett.

Erről szól mai prédikációnk: Jézus ül a templomajtóban. Hogy pedig beszédem felépítését könnyebben figyelemmel kísérhessétek, néhány gondolatállomást megjelölök számotokra.

A mai igehirdetés középpontját az a gondolat képezi, hogy Jézus minden templomajtóban megáll s megállapítja az emberek áldozatának a törvényeit. Íme, néhány megállapítás:

1. Perselybe veted adományodat, de Isten kezébe hull az;
2. számolgotod ajándékok pénzértékét, pedig azt szíved biztosítja; 3. mások segítségére adsz, mégis magad gazdagodsz általa.

1. Vége van az istentiszteletnek. A padsorok lassanként kiürülnek. Jézus odaül a szegények ládjával szembe és nézi a templomból kijövőket, amint perselybe vetik ajándékaikat. Jönnek a gazdagok: sokat vetnek a perselybe. Jönnek a szegények: kevesebbet vetnek belé. Egyszerre csak jön egy szegény özvegyasszony. Ruhája szegényes, rojtos nagykendő simul meghajolt vállára. Görnyedve, csendes léptekkel megy, kezében kicsi pénzdarabot szorongat. Amint odaérkezik a szegények ládjához, felemeli kezét és behullat két fillért. Keveset érő kicsike pénzdarab. De Jézus tekintete megsimogatja a szegény özvegyasszonyt és így szól: ez a szegényasszony többet vetett belé, hogynem mind a többi. Mert ez a szegény özvegy amije csak volt, mind beléveté, az ő egész vagyonát.

Perselyek állnak életed útján. Templomba jössz, megállít a templomajtóban. Hallgatod a prédikációt, csengetyús perselyt tolnak eléd. Végigmegy az utcán: eleven perselyek jönnek veled szembe. Sápadt gyermek, mankóra támaszkodó nyomorék, magára hagyott özvegy. Hiába zárkózol be szobádba: megkopogtatják ajtódat s gyűjtőívet nyújtanak feléd. Gyűjtenek kórházakra, árvaházakra, épülő templomokra, jótékony intézményekre, csak győzzön adni az ember. Mondod is némelykor: nem lehet ezt kibírni! Királyok kincseskamrája se volna elég ehhez a sok gyűjtéshez!

Pedig most is egy nagy szegény érkezett közéték. Királyi palástként borul vállára dicsőséges múltja. Mögötte húzódik betöltött történeti munkájának ezüstuszálya. Szemében az isteni

szeretet gyengéd fénye lobog. Homlokán mártírszenvedésének felcsillanó koronája ragyog. Jön feléd: szeme könnyben fürdik, arca bánatos, feléd szálló szava csendes és alázatos. Jön feléd, megáll előtted és úgy tekint rád, mintha szemedben keresztül lelkedbe akarna betekinteni. Feléd nyújtja kezét, mintha nem is kezedet, hanem szívedet akarná hatalmába ejteni. Ismered-e ezt a sápadt arcot, ezt a megremegő hangot? Az evangélikus anyaszentegyház szolgáló leánya, a Gyámintézet jön ma tehozád. Kinyújtja kezét és így szól: nézz a messze távolságba, templomnélküli gyülekezetek, éhezők nyomorúsága kiált feléd! Templom és iskola nélküli nép ajkán *sír a zsoldáros szó*: „szomjúhozik lelkem az Istenhez, az élő Istenhez; mikor mehetek el és jelenhetek meg az Isten előtt?” Lásd meg a szétszórt evangélikusságot, mely Isten ígéjének hirdetését saját templomában soha se hallhatja, melynek iskolásgyermekai Luther Kis Kátéját alig-alig tanulhatják. Lásd meg a felemelt kezeket, melyek Bibliát, énekes-könyvet és imádságos-könyvet kérnek és várnak. Lásd meg az ország mezőségein szétszórt embercsontokat és kérdezd meg: megelevenednek-e ezek a tetemek?

Egyszeri adással nem oldhatod meg a kérdést. Az adakozás kötelességét bele kell állítanod lelki világodba, állandóan kell adnod. A templomból kivonuló emberek mind adakoztak. A szegények kevesebbet, a gazdagok többet. De mindenki adott. Az adakozás tehát egyetemes emberi kötelesség. Magyarázata egyszerű. Mindent Istentől kaptunk. És pedig nem korlátlan, szabad rendelkezésre nyert tulajdonul, hanem számadásra kötelezett sáfársággal. Tanyádat és szép házádat, kunyhódat és kicsi darabka földedet Istentől kaptad. Az asztalra kerülő kenyér is tőle való. Munkaerőd, életed és képességed szintén az Ő adománya. És minden tulajdonodba elhelyez egy darabkát, ami nem a tied, hanem csak tereád bízott azzal a kötelezéssel, hogy azt add tovább a te szegény embertársadnak.

Az adakozás tehát emberi kötelesség. Nemcsak azért kötelességed, mert mindent Istentől nyertél, hanem azért is, mert ember vagy, Isten teremtménye vagy, embertársaidnak testvére vagy. Ha minden szegénnyel szemben fennáll ez az igazság, mennyivel inkább lelki édesanyáddal: az evangélikus anyaszentegyházzal szemben. Bármily sokat adj is neki, mindig visszaadsz csupán, de sohase annyit, mint amennyit te kaptál tőle. Hiszen lelkedbe ő lehel erőt. Isten ígéjével táplál és vezet. Szívedet

megettölti hittel, reménységgel. Életedet körülveszi Krisztus erkölcsének tiszta levegőjével. Jellemedet megtisztítja, új emberré nevel. Képesít arra, hogy hasznos munkával beilleszkedjél a község, a társadalom, a nemzet közösségébe és betölthesd emberi hivatásodat: adj és segíts! De értsd meg, hogy ezzel az ajándékozólélekkel nemcsak a nyomorultaknak, szegényeknek tartozol, hanem saját magadnak is. Tartozol vele emberi mivoltodnak s a mennyei Atyához való gyermeki viszonyodnak.

Mivel legnagyobb jótevőd az anyaszentegyház, a te gondoskodó édesanyád, vele szemben sokféle kötelességed van. Ezek közé tartozik az, hogy segíted áldott munkájában. Anyagi eszközöket adsz kezébe, hogy sokakat részesíthessen abban, amiben te állandóan részesülsz. Neked van templomod, iskolád, gyülekezeted. Gondolj azokra kiknek életéből mindez hiányzik. Még ma is felháborodunk azon, hogy néhány évszázaddal ezelőtt elvették templomainkat s elüldözték lelkipásztorainkat. De vájjon építünk-e templomokat azokon a helyeken, ahol szükség van rájuk? Állítunk-e pásztorot a szétszórt nyáj élére? Adunk-e Bibliát, énekeskönyvet, imakönyvet azok kezébe, kiknek lelke éhezi és szomjúhozza az igazságot?

A Gyámintézet egyházunk jövőd történetét írja. Históriait jegyezgető tollát élő szívek vérébe mártja és úgy írja lapjait. Történeti hivatása van. Községekből gyülekezeteket, szórványokból missziói-pontokat, szétdöntött oltárokból őrtornyokat épít. A kihalt mező szétszórt csontjait újra megeleveníti Isten Szentleikének erejével. Isten szavával hív téged is, hogy légy ebben a jövőd történetét író munkájában munkatársa. Perselybe dobott pénzed Isten kezébe hull. Pénzeddel eszközt adsz egyházadnak, hogy teljesítse nagy hivatását.

2. Számolgotod adományod pénzértékét, pedig azt szíved érzése biztosítja csupán.

Jézus megállapítja, hogy az özvegyasszony kicsi adománya többet ér a gazdag nagy adományánál, mert annak értéke mindig a szív érzésétől függ.

Soknál az adakozás egyszerű pénz-adás. Akkor adják, ha kell és annyit, amennyit kénytelenek. Ezek a rosszkedvű adakozók. Azután vannak olyanok, kiknek szíve megmozdul, lelküket megégeti a mások fájdalma. Ezek a részvétellel adakozók. Azután vannak olyanok, akik jótékonyságukat nem a pénztárcájuktól, nem is szívük részvététől, hanem erkölcsi felfogásuk-

tól teszik függővé. Megérik azt, hogy nekik kötelességük jót tenni. Kötelességük még akkor is, ha nincsen bőséges anyagi erejük. Még akkor is, ha saját szemeikkel nem látják a nyomort.

Az adakozásnak van gazdasági, lélektani és erkölcsi oldala.

Sokan az adakozásnál tisztán gazdasági szempontot alkalmaznak. Megállapítják életszükségeiket, melléje bejegyzik bevételeiket. Megállapítják a bevételt, kiadást és a kettő egybevetése alapján a hiányt. Fejüket rázzák s azt mondják: nem tudok adni, lehetetlenség, vagy odavetnek egy kis összeget: csak ennyit adhatok! Adnak elkerülhetetlen esetekben, akkor is csupán kikényszerített összeget.

A számtani igazsággal nehéz harcbaszállni! Bizonyos azonban, hogy a legtöbb embernél a pénztelenségre hivatkozás csak kifogás. Rendesen azért nem jut pénzük áldozathozatalra, mert életberendezkedésük sokba kerül. Vizsgáld meg ezt a kérdést saját magadon. Tégy magad elé egy üres papírlapot és írd fel rá ezt a három rovatcímet: én, embertársaim, Isten. Azután vedd számba anyagi erődet s jegyezd be mindegyik rovatba, hogy mennyit fordítasz Istenre, embertársaidra és önmagadra. Ennél az utóbbi rovatnál jegyezd fel külön, hogy mennyit fordítasz testi életedre és mennyit lelki életedre. Arcpirulással fogod tapasztalni, hogy az Isten rovata nagyon szegény. És azt is, hogy embertársaiddal való társasélet fenntartására, a hozzájuk való alkalmazkodásra, a közöttük való forgolódásra elég sokat fordítasz, de nyomorúságuk enyhítésére, könnyek letörlésére, lelki kínok megszüntetésére nagyon keveset. Önmagadnál is nagy tételt mutat a te testi életed: a terített asztal, a ruházkodás, az élvezet és keveset fordítasz lelki életed gazdagítására. Azt mondod, hogy nem kerül az adakozásra? Változtass életszükségeiteiden s az adakozás gazdasági része azonnal más képet mutat.

Az adakozásnak van lélektani oldala is. Megmozdul lelked s megtelik részvétellel. Szánalommal nézed az elédtáruuló szenvedést. Égető könnyek hullanak lelkedre. Elfajtott sóhajtásokat földrendülésnek érzel. Szíved ellágyul, kezved megmozdul s adsz jószívvel.

Ez az adakozás a szívjószág műve. Erénye abban áll, hogy a szeretet hajtja. Gyöngesége pedig abban, hogy a nyomor meglátáshoz van kötve. De mindenesetre fontos rugója az adakozásnak, mert a szív érzése nélkül a kéz bőkezűsége értéktelen.

Azután van az adakozásnak erkölcsi oldala is. Ez az ada-

kozás legmagasabb foka, midőn emberi kötelességet és szent hivatást lát a mások segítségében. Nem várja míg hozzá mennek, ő maga siet segítségül. Nem számolgat órákon át, hanem lemondásban él, csakhogy a jótett kötelezettségeit teljesíthesse.

Az adakozásnak vajjon melyik rugója erős tenálad?

Az adakozás három mozzanatának egymásutánja pedig ez: az első szíved szeretete, a második kötelességed felismerése, a harmadik pedig az anyagi lehetőség megteremtése. Ahol a szív megmozdul, ott a segítség előbb-utóbb emberi kötelességgé válik. Ahol ez a kettő egymással ölelkezik, ott az ember megkeresi és meg is találja az anyagi eszközöket. Megtalálod te is. Akkor is, ha szegény vagy, akkor is, ha gazdag vagy. És ha nem tudsz többet adni a te lelki édesanyádnak, a Gyámintézetnek a kezébe, hanem csak 2 fillért, mint a bibliabeli szegény özvegyasszony, akkor is többet adsz, mint a szívtelen gazdag, aki nagy összeget helyez az oltárra. Mert ha két filléredhez hozzáadod szívedet és imádságodat, akkor az Isten ráhullatja a te adományodra kegyelmes áldását. Ki tudja megmondani: milyen, csodálatos munkát végezhet a te két filléreddel az örökkévaló Isten?

3. Mások segítségére adsz, mégis magad gazdagodsz meg általa.

Hazamegy a szegény özvegy. Arcán templomi fényesség ragyog s lelkében csodálatos békesség muzsikál. Nem tudom, várta-e otthon meleg ebéd? Mosolygott-e feléje szeretettől besugározott arc? De bizonyos, hogy szépnek látta kis családját s észrevette, hogy kicsi szobája ablakán széles sugárvégyében ömlik be az Isten napsugara. Leül törött székére s úgy érzi, hogy még mindig a templomban ül s lelke boldogan imádkozik.

Valahányszor ajándékot hozol Gyámintézetünk oltárára, mindig elősegíted szent munkáját. Építőkövet viszel egy kicsi gyülekezet templomfalához. Oltári szentédenybe olvasztod ezüstpénzecskeket. Jótékony kézmozdítással Bibliát helyezel szétszórtan élő híveink asztalára. Evangélikus árvák fölé hajolsz s áldóan megcsókolod homlokukat. Anyaszentegyházadat építed és erősíted minden filléreddel.

De az adakozás befelé való eredménye még ennél is nagyobb. A szeretet kötelességét gyakorolva, rájössz arra a nagy bölcseségre, hogy míg másokon segítesz, addig önmagadat gazdagítod. Isten szeretetkövetelését alkalmazod önmagaddal szem-

ben. Átalakul lelked s lassan átalakul életed is. Isteni kéz formálgatja lelkedet, letördeli önzésed kiálló szögleteit, lepattogatja szíved kemény kőkérgét. Látásra nyílnak szemeid és hallásra füleid. Panasz-éneket és jaj-sikoltásokat hallasz, melyeket azelőtt sohasem hallottál meg. Rádöbbsz az emberek lelki nyomorúságára, Isten igéje után való éhezésére, amit azelőtt sohasem láttál meg. Az élet új követelésére érzékennyé válik a szíved. Megtalálod vallásos életed tartalmát s ha megjössz is a templomból, nem szakadsz el Isten lelkétől. Ujjongó boldogság borul életedre és ezerszeresen fizet minden fillérért, amit a szeretet oltárára helyeztél.

Ezt az üzenetet küldi neked általam Isten az Ő szentigéjében. Eléd állítja példaképül az egész vagyont feláldozó szegény özvegyasszonyt. Megkopogtatja szívedet s megkérdezi: mi neked a te anyaszentegyházad és mi vagy te anyaszentegyházadnak? Felvilágosít arról, hogy nem a pénzedet keresi, hanem ennél sokkal többet: a szívedet. Nem is elégítené ki őt, ha a mai istentisztelet eredménye csupán egy gazdag offertórium lenne, hanem azt kívánja, hogy szíved érzése hulljon a fillérekkel együtt a Gyámintézet ládájába.

Ez az Isten üzenete. Ne felejtsd azért, Jézus ma is a templomajtóban áll s leméri a szíved értékét.

Jézus a világtörténelem országútján.

Ezs. 60, 1—5. „Kelj fel, világosodjál, mert eljött világosságod, és az Úr dicsősége rajtad feltámadt. Mert imé, sötétség borítja a földet és éjszaka a népeket, de rajtad feltámad az Úr, és dicsősége rajtad megláttatik. És népek jönnek világosságodhoz, és királyok a néked feltámadt fényességhez. Emeld fel köröskörül szemeidet és lásd meg, mindnyájan egybegyűlnek, hozzád jönnek, fiaid messziről jönnek, és leányaid ölben hozatnak el. Akkor meglátod és ragyogsz örömtől, és remeg és kiterjed szíved, mivel hozzád fordul a tenger kincsözöne, és hozzád jó a népeknek gazdagsága.”

A napkeleti bölcsek jólismert története a pogányság hódolatát fejezi ki. Vágyakozó királyok elindulnak, úttalan utakon bujdosnak s nem nyugosznak addig, míg a csillag el nem vezeti őket Jézus bölcsőjéhez.

Ez a világtörténelem megismétlődő folytonos gazdagodása, csakhogy ma Jézus megy a világtörténelem országútján, népekhez érkezik, megragadja szívüket s a kereszt népévé teszi őket.

A próféta látomásában a külmisszió követelése szól hozzánk. Három kérdést állít szemünk elé: 1. mit mond a külmisszióról az ember? 2. mit mond róla a Biblia? 3. mit akar vele az Isten?

1. A külmisszió megítélésében hiányzik az egységes felfogás. Tagadják elvi jelentőségét. Kétségbevonják vallásosságunk kialakulásában mutatkozó hatását.

Az emberek nagy többsége céltalan erőtekozlásnak tartja a külmisszió munkáját. Hivatkoznak arra, hogy a földön élő 1535 millió ember közül csak 535 millió keresztyén van. Ezer millió nem keresztyén él ezen a földön. Érthetetlennek tartják tehát a keresztyénség túltengő önbizalmát és hivatástudatát. Vájjon milyen jupon gondolhatja, hogy reá bízott az emberiség meghódítása. Ugyanezen cézári gondolat támadhatna másvallásúak között is. Rámutatnak a föld vallási térképére, mely egy tenyérnyi darabon a keresztyénség világos, sőt kizárólagos elterje-

dését mutatja, más területen azonban a másvallásúak sokkal nagyobb területeit látjuk, ismét más területen pedig a pogány mezők szédítő méretei merednek felénk.

Sokan felvetik a kérdést, hogy vajjon lehetségesnek tartja-e a keresztyénség ennek a kettős harcnak győzelmes megharcolását? A másvallásúakkal szemben képes-e biztosítani elsőségét, a pogányokkal szemben a maga diadalát. Mások a külmisszióban felesleges erőtekozlást látnak. Nem érzik azt kötelességnek s úgy gondolják, hogy külmissziói munka nélkül is lehetnek jó keresztyének és jó evangélikusok. Közlebbi feladatokra hivatkoznak. Rámutatnak arra, hogy egyházunk vallásos életének sok kielégítetlen szükséglete van: roskadozik a templom, hiányzik a torony, nincsen szeretetház s a templom közösségében sok a megkeresztelt pogány. Érthetetlennek és erőtekozlásnak látszik tehát, hogy ők a messzeségben élő pogánysáéért áldozzanak és dolgozzanak.

2. A Biblia egészen mást mond a külmisszióról.

Elmondja, hogy a külmisszió az Isten lelkének követelése. Isten örökkévaló szeretet, a lélek Istene, aki üdvösséget és örök boldogságot ígér minden embernek. Krisztust nem egy népnek ajándékozta, hanem az egész világnak. Figyeljük meg az evangéliumban a világ szó használatát, mindig az egész világot jelenti. Tehát minden embert, minden fajt, minden népet. Jézus «létevel és messiási hivatásával kapcsolatosan is állandóan érvényesül az egyetemesség gondolata. A karácsonyi történet az egész világ öröméről beszél. Jézus tanítása az egész világnak szól. Szenvedése, keresztfai halála és feltámadása nem egy népé és nem egy embercsoporté, hanem az egész világé. Az apostolokat az egész világra küldte Jézus. A missziói munkát tehát Isten lénye követeli és követeli azt Krisztus messiási hivatása. A Biblia a külmissziói munkát a keresztyén vallás követelésévé teszi.

A Biblia következő érve a külmisszió mellett az, hogy a keresztyén vallás nem egy vallás a sok közül, hanem a vallás. Bírja önmagában mindazon isteni tényezőket, melyek a vallás hivatásának betöltéséhez szükségesek, övé az élő, személyes Isten. Birtokában van Isten örökkévaló, hiteles és tökéletes kijelentése, ígélet szerint bírja az üdvösséget.

A keresztyén vallás tehát azzal az ígénnel lép fel, hogy meghódítja a világot. Isteni parancs kötelezi erre, mert benne

feltámad és felragyog Isten dicsősége. Önmaga számára a keresztyénség nem akar és ne akarjon semmit, hanem hogy Isten dicsőségét a megtérő emberek életével szolgálja. Kötelezi erre a munkára a keresztyénséget saját lényege. Ő ugyanis a világosságot képviseli Krisztus által. Hivatása a sötétséget eloszlatni s Krisztus uralmát biztosítani.

A Biblia megvilágítása szerint senkisémet lehet jó keresztyén a külmisziói munka meglátása, elismerése és szolgálása nélkül. Tőlünk is a keresztyén igazság hirdetését követeli az Isten. Ez a kötelezés zendül felénk a karácsonyi történetből: hirdesétek, ami néktek a gyermek felől mondatott vala! Ez szól hozánk a húsvéti történetből: elmenvén széles e világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtésnek. Ez tölti meg a pünkösti történet messze szemhatárát s megmutatja a Lélek elvégzendő munkáját minden népek között: a pogányokra is kitöltetik a Szentlélek ajándéka.

Ez pedig azt jelenti, hogy nem vagy Isten igazi gyermeke, nem érted meg a Krisztust, ha keresztyén kötelességeidet földrajzi határok közé szorítod. Nemcsak a szomszéd utcában lakó ember a testvéred. Közöd van a zulukafferhoz és a grönlandi mezőn élő eszkimóhoz is. Nincsen jogod megbotránkozni az emberek és emberiség lelki és erkölcsi durvaságain, ha lelkükkel nem törödsz. Mit ér az éhínség felett sopánkodó szociális lelkiismeret, ha nem látod meg a távolban Krisztus nélkül vergődő embereket? Isten nem azért teremtett emberré és nem azért váltott meg Szent Fia vérével gyermekévé, hogy csupán arasznyi körbe szorítsd érzelmi- és kötelesség-világodat. Azért halt meg Krisztus a keresztfán mindenkiért, hogy te is mindenkiel szemben éreztesd a misszió szolgálatának nagy kötelességét

Ezt mondja a külmiszióról a Biblia.

3. Mit akar a külmiszióval Isten?

Isten mindig egyet akar: megmenteni az ember lelkét. Üdvösségre akar vezetni mindenkit! Az embereket gyermekeivé, Krisztus megváltottaivá, az Ő népévé akarja tenni, kik az Ő örök munkaterve szerint, az Ő általa adott erővel, az ő országának megépítésén dolgoznak.

Isten meg akarja menteni a pogányságot. Azt akarja, hogy a sötétség oszoljék s a népek éjszakából világosságra jussanak. A pogányság kincsévé akarja tenni Krisztus tudományát és keresztyét. Új életre akarja nevelni őket.

Óh, milyen drága a missziós szolgálat! Viszi magával az örök evangéliumot, hogy megismerjék Istent, meglássák a keresztre feszített Krisztust s elnyerjék a kegyelem új életet teremtő erejét. Amerre az evangélium halad, nyomában oszlik a sötétség, világosság támad, élet sarjad, lelki-jóság bontakozik ki s új élet épült. Azt akarja Isten, az örök szeretet, hogy megmentse a pogányságot.

Isten a külmisszióval egységessé akarja tenni az emberiséget. Azt akarja, hogy a népek egybegyűljenek s egy nagy család tagjaivá váljanak. Sok minden elválasztja a népeket: nyelv, föld, műveltség, hagyomány, népi sajátosság, életszokás. Isten nem törli el ezeket az elválasztó különbségeket, hanem ezek felett, a Lélek által biztosítja a népek egységét. Mert az emberiség nem a népek összességében, hanem a Lélek egységében válik erőssé s végső fokon az élő Isten imáadásában válik teljessé.

Színes képet lát a próféta szeme. A sötétségbe temetkezett földön világosság támad. Népek arcán hirtelen feltűnik Isten dicsősége. Világosságához népek és királyok jönnek. Fel-emelik szemüket és mindnyájan egybegyűlnek együttesen. És akik jönnek, gazdag ajándékot hoznak magukkal. Ezüst, arany roskasztja vállukat. Cédruossal, ciprussal, platánnal ékesítik az Úr templomát. Nem tétlenkednek, nem tétováznak, nem gyűlölködnek, hanem hatalmas alkotó munkába fognak. Megépítik falikat, oltárt emelnek. És íme, új élet támad a régi romokon. Világosságuk nem a hold felhőtakarta, változó fénye lesz, hanem maga a szent Isten, az örök világosság. Napjuk soha többé alá nem száll! Nem a maguk erőfeszítésében bizakodnak, hanem az Úr lesz az ő erősségük.

Ezt a látomást akarja megvalósítani Isten a külmisszió munkájával. Elindítja az idegen pogány népeket az üdvösség útján. Hívja őket az evangéliummal a kegyelem országába. Várja és munkáltatja megtérésüket, hogy lelkük, szívük és életük ajándékát felajánlják néki.

Ebben a missziói munkában a magyar evangélikus keresztényekre is nagy munka vár. Kelet felé fordítjuk tekintetünket és hatalmas mezőséget látunk az evangélium világossága nélkül. Tudnunk kell azonban, hogy csak az a nép misszionálhat, mely önmagán már elvégezte a missziói munkát. Csak annak lelkét töltheti be kielégítetlen szomjúsággal a misszió köte-

lessége, aki önmagán megtanulta a Megváltó Krisztus egyetlen üdvözítő értékét.

A próféta üzenete világosan kettéválasztja a dolgot. Először Izraelnek kell felkelnie és világosságra jutnia, csak azután indulhatnak el az üdvösség felé a pogány népek. Vonatkozik ez a megállapítás reánk is. Missziói munkánk csak akkor kezdődhetik meg, ha önmagunkon már elvégeztük a misszió áldott munkáját. Krisztus akkor lesz általunk mások jövőendő életének királyává, ha őt saját életünk királyává tettük.

Megalázott és összetört nép keresi jövőendőjének útját. És íme, Isten ígéből rész szerint meglátja álma beteljesedését Isten összegyűjti és eggyé teszi, megerősíti és meggazdagítja, biztosítja életét és boldogságát.

Ezt akarja Isten elérni a mi missziói munkánkkal. Azt akarja tehát, hogy emelkedjünk fel és lépünk ki a sötétségből. Induljunk el az emberi lélek örök szerelmével és a Szentlélek örök erejével. Ennek a munkának az egyes emberből kell kiindulnia. Azért kelj fel, lépj ki a sötétségből. Vágyódj a Világosság után. Nyújtsd ki két karodat a Megváltó Krisztus felé. Akarj Krisztussal és Krisztusban élni, hogy magadon megkezd és elvégezd missziói munkádat.

Azután lépj a külmissziói munka szolgálatába. Add oda szívedet, életedet, imádságodat. Ha ezeket odaadod, akkor majd nem kényszerből, hanem önként hajlandó leszel anyagi áldozatot is hozni azokért a távolban élő ismeretlen és névtelen testvérekért, kiknek Isten örök terve szerint el kell indulniok a sötétségből a Világosság felé.

Jézus örök útja.

Diakonisszavezetők konferenciáján.

Máté 9, 35—38. „És körüljárja vala Jézus a városokat mind és a falvakat, tanítván azoknak zsinagógáiban, és hirdetvén az Isten országának evangéliomát és gyógyítván mindenféle betegséget és mindenféle erőtelenséget a nép között. Mikor pedig látta vala a sokaságot, könyörületességre indul a rajtok, mert el voltak gyötörve és szétszórva, mint a pásztor-nélkül való juhok. Akkor monda az ő tanítványainak: az aratni való sok, de a munkás kevés. Kérjétek azért az aratásnak Urát, hogy küldjön munkásokat az ő aratásába.”

Ebben a bibliai szakaszban az a legfelségesebb, hogy a múlt eseményein kívül az örök jelenről beszél.

Két kiszakított könyvlap ez a történet. Az első Jézus élet-történetéből való, a másik a keresztyénség történetéből. Az első a múlté, a második az örök jelené. Az első a befejezett-életű Krisztus életeseménye, a második Krisztus mentőmunkájának folytonos megújulása.

A bibliai igék azon örök igazságra emlékeztetnek, hogy a résztvevő és hódító szeretet mindig az élő Krisztus örök munkája.

1. Minden szenvedés Jézus szívéhez hatol. Fáj neki a bélpoklosok sorsa és a vakok tehetetlen nyomorúsága. Megsajnálja a Jerikó kapujánál tapogatózó szegény világtalant és sír lelke a Bethesda partjánál várakozó nyomorékok szomorú gyülekezetén. De a külső bajnál sokkal égetőbb fájdalmat jelent neki az emberek lelki nyomorúsága: a lélek bélpoklossága, a benső világtalanság, az erkölcsi gerinc összeroppanása. Nem véletlen, hogy midőn az evangélista elbeszéli Jézusnak a városok, falvak bejárása közben szerzett tapasztalatait, csak egy szóval említi a „mindenféle betegséget”, következő szóval már „mindenféle erőtlenségről” beszél, közvetlenül utána pedig azért indul könyörületességre, mert „elgyötört, szétszört, pásztor nélküli nyáját” lát maga előtt.

Ez az örök különbség az ember és a Krisztus szeretete között. Ebben rejlik a keresztyén mentő munka és a szociális

segítő munka elválasztó jellemvonása. Az ember a nyomorúság miatt indul könyörületre, Jézus a vergődő lélek miatt. A szociális segítség a testi élet szenvedésein, hiányain és kínjain akar segíteni, a keresztyén szeretet pedig lelket akar megmenteni. A szociális segítség a földi életet akarja megjavítani, Krisztus mennyei életet akar biztosítani. Ebben rejlik a keresztyén szeretet-munka felsőbbrendűsége, tisztább lelkisége és eszközvolta. Nem magáért van, hanem a lelkekért, nem öncél, hanem eszköz, nem önmagából erősödik, hanem Isten kegyelméből.

Ebben van a résztvevő szeretet korlátlansága: nem ismer határokat. Emberek közé húzhatnak elválasztó vonalakat. Állami, politikai, gazdasági határokkal elkülöníthetik egymástól a népeket. Kettőt nem lehet határok közé szorítani: az emberi nyomorúságot és az isteni szeretetet, a szükségét és a kötelességet.

Ezért a résztvevő szeretet munkája mindig befejezetlen. Hiába oldja meg szűkebb területre vonatkozó feladatait, soha se képes kiejteni ezt a szót: én már elvégeztem munkámat! A régi munkatér mellé új munkamezőt keres. Magához öleli közvetlen közelében lévő gyermekeit, kik kezét fogják, ruhájába kapaszkodnak, ölébe teledpednek, keblére simulnak, de azután felemeli fejét s könnyes tekintettel messze távolságokba néz. Elgyötört, szétszórt, pásztor nélkül való juhokat lát, emberek testi és lelki betegségét és mindenféle erőtlenségét. Messze távolságból halk sóhajtást hall, — óh, a szív érzékenyebb műszer a seizmografnál! — gondolj ránk, segíts rajtunk! És könyörületességre indul.

Ebben van a résztvevő szeretet szent elégedetlensége. Mindenért hálás, mindennek örül, de mindig elégedetlen önmagával és mindig új munkára vágyódik. Megy városokba, fálvakba, pusztákra s szívet visz magával. Kicsoda megy? Néhány ember? Kisebb, nagyobb ember-csoport? Szervezet, egyesület, vagy valamiféle szövetség?

Óh nem! Jézus megy: az élő Jézus!

2. A szeretet-munka mindig hódító munka.

A szeretet azért hódít, mert az tulajdonképpen Isten általunk elvégzett munkája. Az igazi szeretet mindig engedelmes meghajolás Isten parancsolása előtt. Benne Isten önmagát érvényesíti. Övé a munkamező, a parlagon heverő föld, az elhanyagolt, a kielégítetlen szomjúhozó lélek. Övé a kemény föld alatt

alvó vetés és az ígéletben szunnyadó aratás. Kell tehát, hogy övéi legyenek a munkások is. Nem az ember-erő piacán vásárolt bér-munkások, nem is a dicsőséget és eredményt kereső munkavállalkozók, hanem Isten elhívott szolgálói.

Belső elhívás hajtja őket. Ez a küldetés szolgálattá teszi életüket, áldozattá munkájukat. Istentől kapják küldetésüket, Isten lelke rajzolja eléjük mindennapi munkaprogramjukat. Erejüket tékozolva boldogan dolgoznak, mint az élő Isten engedelmes eszközei.

Örökkévaló hang zendülését hallják: szükségem van rád, szükségem van fejedre, szívedre, akaratodra és életedre!

Hittel feleljen, kihez ez a szózat elérkezik: Uram, hallja a te szolgád, engedelmeskedem!

A szeretetmunka hódít, mert alázatos. Számot vet feladataival, a fennálló viszonyokkal, a rendelkezésre álló anyagi és lelki erővel, de belekalkulálja számításába az örökkévaló isteni tényezőt is. Számol annak erejével, ki feladatot tár eléje és munkára hívja őt. Isten kegyelméből táplálkozik s belőle merít reményt és bátorságot. Mindenét odaadja, boldogan elégeti önmagát, mint a Krisztus képét megvilágító oltári gyertya, de jól tudja, hogy minden erő és eredmény egyedül Istentől való. Napi küzdelmek sodrába áll, de magasabb erő hajtja. Küzdelme, viaskodása és győzelme nem az övé, hanem az Istené. Mikor azután számot vet munkájával, csalódásával, megépült és rombadőlt templomfalaival, kigyulladt és elhamvadt oltár füzeivel, a kereszt felé fordítja tekintetét: nem én, Te győztél, örökké élő Krisztus!

A szeretetmunka hódít azért is, mert lélekért küzd.

Nem pillanatnyi tetszetős eredményért harcol, hanem a lélekért. Nem monumentális alkotásokban látja munkája igazolását, hanem a száraz csontok megelevenedésében s az elveszett lelkek Istenhez fordításában. Hódító erővel veti magát munkájába. Legyen bár a munkatér széles, az akadály sok, a nyomorúság megrendítő, kiáltsanak bár feléje elgyötört, elhagyott lelkek légiói, legyen bár anyagi ereje elenyészően kicsi, bízik a szeretet hódító erejében, mert Krisztus szeretetével lélekért viaskodik. Ha a porból fel tud emelni egy lelket, ha rajta láthatóvá tudja tenni Isten bélyegét, akkor csendes boldogsággal áldja azt, ki emberi munkáját örök kegyelemmel diadalra viszi.

Megkérdezik tőle: mit akarsz? Feleli: világot hódítani! Egy

országot, új földterületet, elhanyagolt, idegen népet. Nem azonnal, nem holnap, nem holnapután. Istennek van ideje. És ha csak kicsi embercsoport lesz, ha csak egyetlen emberlélek lesz: Istennek elég ahhoz, hogy rajtuk keresztül ezrek számára égig növessze a keresztet. A munkatér önmagát szélesíti. Egy lélek tüzetől százak élete fog tüzet. Az evangéliom néhány mélyből ásott kövéből oltár és élet-templom épül s a pásztor nélküli szétszórt nép boldogan hajol Krisztus pásztorbotja alá. A szeretet diadalmasan hódít!

Kicsoda cselekszi ezt? Ember, ember-csoport, intézmény, szövetség?

Nem! Városokon, falvakon, pusztaságokon és temetőföldeken áthalad egy fényben sugárzó alak s lépései nyomán élet támad a kiaszott, elátkozott mezőkön. Lelkek ébrednek, seregek gyülekeznek, Istentől új életek születnek.

Emeljétek fel hát kezeteket s intsetek hódolatot a küzdelemről küzdelemre menő győztes hős felé: Halleluja, örök-élő Krisztus!

Világosságot látó és világosságban élő nép.

István király ünnepén.

Ezs. 9, 2—3. „A nép, mely sötétségben jár vala, lát nagy világosságot. Akik lakoznak a halál árnyékának földjében, fény ragyog felettük. Te megsokasítod e népet, nagy örömet szeressz néki és örvendeznek előtted az aratók örömeivel és vigadoznak, mint mikor zsákmányt osztogatnak.

Az ősi Alba Regia falai között törvényt hozott a nemzet. Hálája, elhatározása és fogadalma bizonyságául elmondotta, hogy az első apostoli király, Szent István, magasabb életre vezette a nemzetet s az ő alkotásának köveiből épül meg a jövő magyar nemzet.

Azután megkondultak a harangok, annak jeléül, hogy ebben az ünneplésben jelen van az örökkévaló Isten.

Ennek az igazságnak meglátására szükség van. Meg kell látnunk azt, hogy a történelem képének kialakulásában ' csak látszólag érvényesülnek kizárólagos erővel az emberi tényezők. A történelem emberi képe mögött Isten arca világol s a múlandó idő felett megjelenik az időfeletti, az emberi akarat felett Isten örök végzése.

Ha ezzel az igazságszemlélettel nézzük a történelmet, akkor meglátjuk, hogy az első apostoli király nemcsak a történelem nagy hőse, hanem Isten munkaeszköze is. Nemzetmentő, ország-építő alkotása nemcsak a történelem kiválasztottjának munkája, hanem Isten örök munkatervének megvalósítása is.

Az első apostoli király történeti jelentőségét Ézsaiás próféta messiási prófeciájában szemléljük, midőn szólunk 1. a világosságot látó népről és 2. a világosságban élő népről.

1. A próféta messiási prófeciája a magyar népre vonatkozólag is igazságot fejez ki. „A nép, mely sötétségben jár, lát nagy világosságot, akik lakoznak a halál árnyékának földjében, fény ragyog felettük.”

Krisztus jelenti a sötétséget eloszlató világosságot s a halál árnyékából való kiszabadulást.

Isten ezt a munkát, az első apostoli királyra bízta. A világosság emberévé tette, hogy a magyar népet az egyetlen Világossághoz vezesse.

Ebben a történeti küldetésben érvényesült István király uralkodói bölcsesége. Európai áttekintésű szemlélettel világosan meglátta, hogy a magyar nép nemzetté, az ország állammá csak a keresztyénség elfogadása által válhatik. Egyedül a keresztyénség emelheti a magyart nyugat művelt nemzetei sorába. Egyedül a keresztyénség adhatja meg a népek együttesében elismertetésének feltételét. A keresztyénség a nemzet életkapuja. A küszöbön innen a halál szakadéka tátong feléje, túl az élet ezerigéretű boldogsága hívja.

Uralkodói bölcsesége kiegészült államférfiúi erejével. Keresztyén alapra helyezte az állami életet. A keresztyénséget a nemzeti élet pillérévé tette. Kiépítette az állam szervezetét. Megszervezte a honvédelmet. Az erkölcsöt megzabolázta. A lovagi erényeket Krisztus lelkével megnemesítette. Megtisztította az emberek életét s hódító útján elindította a keresztyén kultúrát.

István király történeti nagyságához elegendő lenne uralkodói bölcsesége és államférfiúi munkája. Ezek alapján is el kell ismernünk, hogy egy nagyelgondolású uralkodó, a nemzeti élet alapgyökereit felismerő államférfi, hatalmas szervező ember, ki megértette kora követelését s jövő századokért dolgozott!

De István király történelmi nagysága nem a mulandó kor, hanem az örökkévalóság síkjában nyer megállapítást. Ő nemcsak az ember által alakított történelemnek, hanem az Isten által írt történelemnek is munkása. Nemcsak a nemzet, hanem az Isten embere is.

Isten emberévé lesz azáltal, hogy a világosságot nem azonosítja a keresztyénség földi intézményével, hanem azt Krisztus élő személyében látja. Nem elégszik meg azzal, hogy a nép felett felragyogtatja a keresztyénség világosságát, hanem az élő Krisztusban megjelent világosságot minden ember drága kincsév akarja tenni. Mert a sötétségben világosságot csak Krisztus ad, a halál földjéről csak Krisztus vezethet ki.

István király ezért tekint ránk hármassal. Egyik arca királyi arc: bölcs, élesszemű, előrelátó. Második arca államférfi arc: határozott, elszánt, kemény. Harmadik arca hívő

ember-arc: szemében az Istennel való közösség fénye, szívében az ige áhítata, lelkében az odaadás boldog szolgálata.

Ebből a három arcból kiformalódik István király történelmi alakja. Uralkodói bölcseséggel kitervezi nemzete életének jövőre irányvonalait. Államférfiúi képességeivel megkeresi a megvalósulás útját és eszközeit. Hívó vallásos meggyőződésével pedig megtölti az egészet Krisztus lelkével. Bölcs király és nagy államférfi, mert az ige kenyerén élő hívő ember, ki életével és munkájával azt hirdeti sötétségben járó népének: Gyermek születik, fiú adatik nekünk és az uralom az Ő vállán lesz és hívjuk nevét csodálatosnak, tanácsosnak, erős Istennek, örökkévalóság Atyjának, békesség fejedelmének.

Köszönjük meg Istennek, hogy a halál földjén sötétségben járó nemzetünk számára vezért adott, ki megmutatta neki a Krisztusban kigyulladt örök világosságot.

2. De István király azt is érezte, hogy a világosságot látó népnek világosságban élő néppé kell lennie.

Az első apostoli király nem elégszik meg azzal, hogy a sötétségben élő népnek megmutatja a felette felragyogó világosságot. Azt akarja, hogy állandóan a világosságban éljen. Az állami élet szerkezeti felépítésével, az egyház munkahálózatának megteremtésével, az egyházi hatalom anyagi függetlenségének és tekintélyének biztosításával, az igazságszolgáltatás és közigazgatás szellemének keresztyén tartalmával, az egyéni és családi életet irányító törvényekkel arra törekedett, hogy a magyar nép ne csak a keresztyénség elfogadása, hanem Krisztusban való élete által is keresztyénné legyen.

A reménység távolkéklő bércormairól a próféta ígérete integetett feléje: Isten Krisztusban megsokasítja a népet, megáldja az aratók örömeivel és a zsákmányban részesültek boldogságát árasztja reá.

A prófécia századokon át kiteljesülő megvalósulását a történelem bizonyítja. Szálljon hála az örökkévaló Istenhez, kinek színe előtt magasztalással elmondjuk, hogy a keresztyénség által népet minden időkben megsokasította és az aratók örömeivel meggazdagította.

Hálaadásunkba a keresztyén ünneplés erőteljes alaphangja szövődik: a számadás és a bűnbánat. Az a kérdés, hogy a mai magyar nép miként őrzi István király örökségét?

A keresztyénség nem befejezett dolog, hanem állandó fejlő-

dés, Istenből áramló élet. A magyar állam keresztyénségéhez nem elegendő István király alapvetése, hanem Krisztus folyton munkálkodó, megszentelő lelkére van szükség. A nemzetnek egészében és részeiben át kell hatva lennie a keresztyénség szellemétől, hogy minden intézménye és intézkedése, alkotása és törvénye, politikai és kulturális, szociális és gazdasági élete az evangéliumon nyugodjék. Vezetőit nem teszi István király munkájának továbbépítőivé az ő külsőleges keresztyén voltuk, hanem egyedül Krisztusban gyökerező hívő életük. Nem politikus keresztyénekre, hanem keresztyén politikusokra van a magyar nemzetnek és Istennek is szüksége. A magyar népet sem teszi keresztyénné valamely keresztyén egyházhoz tartozása, hanem egyedül az élő Krisztussal való életközössége. Valósággá kell tennie az isteni kegyelemmel élést, azt, hogy Jézus vállaljon minden hatalom és Ő lesz a magyar nép számára a csodálatos, a tanácsos, az erős Isten, az örökkévalóság Atyja, a békesség fejedelme. Jézus lesz az örökítő Király.

A prófécia megvalósul: Isten megsokasítja a népet! A keresztyénség tiszta szelleme távolállókat egymáshoz vezet, ellenfeleket egy táborba gyűjt, ellenségeket testvérekké tesz. Temetőföldön fekvő közömbös holttetemeteket megelevenít és élővé tesz. A közösség szempontjából értéktelen, önző emberekből új embereket nevel. Lelkükben felébreszti a szeretetet, a kötelességtudatot, a felelősségérzetet a magyar nép iránt. Nincsen hatalmasabb toborzója a magyarságnak, mint Jézus népet megsokasító Szentlelke! És nincsen nagyobb emelkedése és nagyobb gazdagodása, mint hogy Isten hívő népe megkapja az aratók örömét.

Külső és belső szétdaraboltságunk, nehéz bizonytalanságunk és megalázottságunk idején, ne csak a felfelé szálló sóhajtást halljuk meg: Hol vagy István király, téged magyar kíván! Halljuk meg a felülről szálló szöveget is: Hol vagy, magyar népem, téged szívem kíván!

István király történelmi nagyságához méltó ünneplés csak az lehet, hogy álmait igyekezzünk megvalósítani. Dolgozzunk Krisztusban hívő lélekkel az első apostoli király álmának megvalósításán, hogy magyar földön, történelmi küzdelme, keresztyén hite, erkölcsi nagysága, összetartása és becsületes munkája által erős, hatalmas legyen a magyar és felette állandóan ragyogjon Krisztus dicsőségének fénye!

A nemzet életkútja.

Hősök ünnepén.

//. *Sámuel 23, 14—17.* „Dávid akkor a sziklavárban volt, a Filiszteusok őrsége pedig Bethlenemnél. Vízet kívánt vala pedig Dávid, és monda: Kicsoda hozna nékem vizet innom a bethlehemi kútból, mely a kapu előtt van? Akkor a három vitéz keresztül tört a Filiszteusok táborán, és merítenek vizet a bethlehemi kútból, mely a kapu előtt van, és elhozván, vivék Dávidnak, ő azonban nem akará meginni, hanem kiönté azt az Úrnak. És monda: Távol legyen tőlem Uram, hogy én ezt míveijem: avagy azoknak az embereknek vérét igyam-é meg, kik életüket halálra adva mentek el a vízért? És nem akará azt meginni. Ezt mívelte a három hős.”

Ez a vasárnap a hősök vasárnapja. Legyen úgy a hősök vasárnapja, hogy a nemzet vasárnapja legyen. És úgy legyen a nemzet vasárnapja, hogy az Isten vasárnapja legyen.

A történelem küzdőterére állított nemzet olyan, mint egy óriási ember, aki hősi és emberi jellemvonásai által válik nagygyá. A történelmi küldetés ezüstfelhője veszi körül. Magasztos célokért küzd. Szíve tiszta érzelmek kohója. Lelke napfelé szárnyaló sas. Jelleme fémjelzésű aranyérték. Életében nemesség, jóság, bátorság találkozik.

Ez a hatalmas óriás szabályszerű emberi életet él. A természeti és erkölcsi világ törvényei rá is érvényesek. Van napi-munkája. Reggel kötelesség köszönti, este számonvevés búcsúzik tőle. Vannak álmái, vágyai és törekvései. Van szíve, értelmi képessége és lelkiismerete. Vannak elutasíthatatlan életszükségletei. Szüksége van mindennapi kenyérre, tiszta levegőre, éltető napsugárra és izmosító zivatarra.

Az élet törvénye szerint nélkülözhetetlen szükségleteit összefoglalva, azt mondjuk, hogy a nemzetnek életkútra van szüksége. Akkor tudja önmagán kidolgozni történelmi alakját és hősi jellemét, ha van életkútja. Nincsen nemzeti nagyság életkút nélkül. Ennek az életkútnak emberi és isteni, földi és égi tartalma van: vér, verejték, lélek és kegyelem.

1. A felolvasott bibliai szakasz harcmezőt állít szemünk elé. Vérázott mezőn vitézek halálhörgése hallatszik. Felégett olajfa-

ligetekben sápadtarcú hitvesek és anyák gyászolják elesett kedvesüket s nevetést felejtett, kisírtszemű gyermekek hasztalan várják édesapjukat.

Egyik oldalon Izrael népe áll, a másikon a filiszteusok népe. Dávid király az Adullain barlangban, a filiszteusok a Réfaim völgyben.

Ekkor Dávid király azt parancsolja, hogy törjön át néhány vitéz az ellenséges gyűrűn s hozzanak neki a bethlehemi kút vizéből. Ez volt az ő népének az életkútja.

Elindul három névtelen vitéz s kevés vártatva, megtöltött korsóval visszaérkezik három hős. És ime, a korsó vizében hősök vére piroslik. A király arca felragyog. Boldogan emeli ajkához a korsót, de azután mégis elhárítja magától. Kinyújtja kezét s a véres vizet áldozatul ráhullatja Isten oltárára. A hősök vére áldozat a nemzet oltárán.

A hősök vére mindig a nemzet életkútjába csörgedezik bele. A honfoglaló magyaroknak, a tatárdúlás eltiport seregének, nemzeti létünk nagy temető-ármádiájának patakokban ömlött vére évszázadok rétegein át belezuhogott a nemzet életkútjába. A világháború győzhetetlen magyar seregének a vére is a nemzet életkútjába csorgott. Idevezetett útja a felvidéki hősök vérének is, kik a visszatérő magyarföld és a visszavárt magyarföld hantjait áztatták kiomlott vérükkel. Így azután végeláthatatlan néma ármádia húzódik történelmünk ködbeboruló, kékes hegyláncának taraján. Elöl halad csontvezérük lógófejú paripán, előrehajolt testtel s vállára támasztva viszi a magyar zászlót. A mögötte húzódó csontarcú vitézek mindegyike kicsi serleget visz kezében, benne feláldozott életének a jelképe: kiontott vére. Mikor azután elérkeznek a magyar életkúthoz, mindegyik beleönti abba serlegének tartalmát.

A halott ármádia mögött élő ármádia menetel. Falábú, bénakarú, tapogatózva járó világtalanok, halállal eljegyzett betegek serege. Kezükben láthatatlan üvegserleg, üvegserlegben láthatatlan vér és mégis annak bele kell ömlenie a nemzet életkútjába.

Kárba vész minden csepp vér, mely nem hull a nemzet életkútjába. Elvész a nemzet, ha nem érti meg életének csodálatos titkát, hogy életkútjából nem hiányozhatik hőseinek vére.

2. A három vitéz élve hozott vizet a nemzet életkútjából. Verejték gyöngyözött homlokukon. Izmaik megfeszültek. Ziháló

keblük szagatottan szedte a lélegzetet. Mikor azután utolsó erőfeszítéssel megtorpant lábuk a király előtt, ernyedt testtel, kimerültségtől sápadt orcával, égő szemekkel olyanok voltak, mint a kötelesség eleven szobrai. A nemzet életvizét tartalmazó korsójukba ezüstcseppenként behullott a szolgálat verejtéke. Nem életkút az, melyből hiányzik a szolgálat verejtéke.

A békeidő véráldozat helyett verejték-áldozatot követel. Ez pedig nem merül ki az ember Önmagáért, saját élete fenntartásáért, boldogulásáért és családjáért végzett munkájában, hanem vonatkozásba hozza azt a nemzet közösségével. Minden emberi munkának nemzeti gazdagodássá kell lennie! Ebben a kérdésben nincsen különbség az emberek között. Rang, vagyon, anyanyelv, vallás, műveltség különbsége elenyészik, mert mindenkinek állandóan nemzetét kell szolgálnia. Az országút szélén dolgozó kötőrő, a tudományos igazságot kutató tudós, az állam jogrendjének nagy gépezetében munkálkodó kicsi csavar, láthatatlan rugó, vagy parancsolón lendülő hatalmas fogaskerék, a gyermekeiért munkálkodó és imádkozó édesanya életének önmagán, hivatáskörén, családján keresztül bele kell épülnie a nemzet nagy munkateljesítményébe s verejtékének bele kell hullania a nemzet életkútjába. Ez pedig nemcsak az élet és a közösség által kikényszerített egybekötöttség, hanem tudatos érvényesítése azon igazságnak, hogy a nemzet felettünk áll s azt mindennapi védelmező és építő, önmegtadó és önfeláldozó munkával mindnyájunknak szolgálnunk kell. A nemzet odaadó szolgálása tesz minket munkánk által a nemzet szürkeruhás hőseivé!

3. Az életkút vizének harmadik alkotóeleme: a lélek.

Dávid király három vitézét nem kényszer, avagy külső acél-fegyelem, nem elszántság, vagy halálmegvető bátorság viszi a nagy vállalkozásba, hanem a lélek. Bennük nem is saját lelkük mozdul meg, hanem a nép lelke: a nemzeti lélek. Boldogan áldoznak vért, életet, erőt, mert bennük hatalmas hajtóerővé válik a nemzeti lélek.

Titokzatos csudája a nemzet életkútjának, hogy az egyes ember saját lelkét csorgatja annak vizébe, de belőle már nem a saját lelkét, hanem a nemzet lelkét issza.

Ez a nemzeti lélek származás-tudat. Betölti lelkemet egy boldog bizonyosság: a nemzet eleven darabja vagyok. Testéből

való test, véreből való vér. Kihasított darabja a magyar népnek, melyen világít és ég a nemzet elhatározó bélyege.

Ez a lélek közösségtudat. Egybe vagyok kapcsolva nemzetemmel. Enyém ragyogó évezredek múltja és annak minden megrázó valósága. Magamba szívom történeti hagyományait s belőle szellemet, lelket és erőt nyerek az emlékezés csatornáin át. Enyémekek küzdelmei és alkotásai, vérhullása és könnyataka, dicsősége és gyalázata, álmódása és ébredése. Egy vagyok vele és csak akkor vagyok az övé, ha őt a magamévá teszem.

Ez a lélek küldetéstudat. Megmutatja a nemzet felett trónoló Istent, ki határozott feladat elvégzésére küldte a magyart a világtörténelem porondjára. Ez a küldetéstudat átalakul az ember egyéni küldetéstudatává s belőle saját személyemre szóló kötelességtudat lesz. Életútam nem szakadhat ki a nemzet életútjából. Nem mehetek külön, önzőn, magamban, elszigetelődve. Nem élhetek csupán magamért. Kezem és agyam munkáját, erőmet és tehetségemet nem fordíthatom saját dicsőségem építésére. Nemzetemé vagyok! Övé a vérem, a szívem, az értelmem, az erőm, az életem. Tartozom neki önmagammal. Tartozásom mérhetetlen nagy s életem folytonos adósság-törlesztés. Szívünkön állandó toborzóként zuhog az igazi ember kemény, harsogó követelése: tartozom, önmagammal tartozom az én nemzetemnek!

Ez a lélek felelősségtudattá válik, mert bekapcsol egy magasabb erkölcsi világba. Tudom, hogy mulasztásom és cselekedetem, érzésem és gondolatom, életem iránya és tartalma Isten ítélőszéke elé kerül. Mindennap be kell számolnom nemzetemnek, hogy aznap mit adtam és mit nem adtam neki. Valamikor azután számot kell adnom Istennek, hogy nemzetemmel szemben építő érték, tiszta lélek, nemes erő voltam-e, avagy hitvány semmi.

A nemzet életkútjában ez a lélek biztosítja a nemzeti tartalom gazdagságát. Az életkút víztükrén felragyog a nemzet arca. Ez a lélek dolgozik a nemzet életében ellenállhatatlan, lebírhatalatlan erővel. Ha pedig ez a tartalom kivész az életkút vizéből, akkor meghal a nemzet, ha életkútja csordultig tele is van mástartalmú vízzel.

4. A nemzet életkútjának negyedik alkotó eleme: a kegyelem. Csodálatos szent erő, mely nemcsak külön adja önmagát,

hanem az életkút vizének minden alkotó elemét átjárja és megszenteli.

Isten kegyelme teremtő akaratot jelent. Azt jelenti, hogy a nemzetet Isten teremtette, mint ahogyan megteremti a sudárnövésű, keményizmú, ragyogószemű embert, az Isten álmait zúgó sötét erdőt, a csillagos eget s a világokat magábarejtő tengert. Nemcsak megteremti Isten a nemzetet, hanem történelmi feladatot is bíz reá. Küldetéssel bocsátja el a földre.

Isten kegyelme gondviselő akarat. Gondoskodik népéről, midőn néki erőt és lelket ad, neveli és formálgatja, vezeti és megsegíti. Isten kegyelmének a munkája midőn bűneiért ostorozza, sebeit gyógyítgatja s életkútjába behullatja keresztre szegezett Fiának váltság-vérét.

Isten kegyelme megszentelő kegyelem. Csodálatos átalakítást végez a nemzet életkútjában. Átalakítja a kiontott vért, hogy belőle nevelőerő szülessék. Megszenteli a verejtéket, hogy naponként hősokeket neveljen. Megtisztítja a lelket, hogy életet formáljon.

Mit látunk tehát? A nemzet életkútjánál ketten állnak: az ember vérrel, könnyel, lélekkel megtöltött serlegével és az Isten a maga teremtő, gondviselő, megszentelő kegyelmével.

Hasztalan viszi az ember könnyét, verejtékét, vérét, lelkét az életkúthoz, Isten kegyelme nélkül értéktelen az. Ha azonban Isten kegyelme átjárja a harcmezők hősének kiontott vérét, a mindennap szürkeruhás munkásainak verejtékét és a nemzet szolgálatában munkálkodónak lelkét, akkor mindez együtt élet-víz lesz a nemzet életkútjában.

Mit látunk tehát?

A hősoke nem saját nagyságukban, hanem Isten lelkében születnek meg. Isten lelke ihleti és neveli őket hősokké. A nemzet égboltozatán meglátják az igazság csillagát s elindulnak annak sugárzó fényénél a jövőndő országútján. Lelkükre helyezik a nemzet sorsát, hordozzák azt vértengeren, golyózáporon, békességes munkamezőn és lemondás pusztaságán át. Vállalják harcmezőn, munkamezőn a nemzet vetésének vérrel, könnyel öntözését s szívükben hordozzák a nemzet sokszor beszennyezett, de végül is tiszta nemességben felragyogó drága, szépséges arcát. Vérüket, erejüket, lelküket, hitüket, lelkiismeretüket és életüket átömlesztik a nemzet korbácsolt, vértelen, alélt testébe s boldogan vallják: mindez a tiéd, édesanyám!

Mit látunk tehát?

A nemzet életkútjának kettős viszonya van az emberhez: ad neki és kap tőle. Megitatja mindennap, hogy gyermeke megújuljon, erősödjék, megszépüljön. Azután mindennap várja és elfogadja gyermekei áldozatát, hogy ő maga gazdagodjék, tisztuljon és erősödjék.

Hősök vasárnapján hajoljunk a magyar életkút fölé. Áldjuk a szent Istent, hogy számunkra életkutat ásott s azt egy évezred óta állandóan gazdagon táplálja. Áldjuk meg azokat, kik életvizét vérükkel, verejtékükkel, lelkükkel gazdagították. Azután hullassuk életünk serlegébe a nemzetért áldozott vérünket, verejtékünket, lelkünket s öntsük annak tartalmát a nemzet életkútjába. Közben pedig őrizzük meg bizonyos igazsággal, hogy az életkút vizéből ivás és az életkút vizének gazdagítása egyformán kegyelem.

Isten végigmegy a magyar temetőn.

Március 15-én.

Ezékiel 37, 12—17. „Annakokáért profétálj, és mondjad nékik: így szól az Úr Isten: imé, én megnyitom a ti sírjaitokat és kihozlak titeket a ti sírjaitokból, én népem! s bevizlek titeket Izrael földjére. És megtudjátok, hogy én vagyok az Úr, mikor megnyitándom sírjaitokat és kihozlak titeket a ti sírjaitokból, én népem! És adom az én lelkemet belétek, hogy megelégedjete, és leteszlek titeket a ti földetekre, és megtudjátok, hogy én az Úr, szoltam és megcselekedtem, ezt mondja az Úr Isten. És lón az Úr beszéde hozzám, mondván: És te embernek fia, végy fát, és ird ezt reá: Judáé és Izrael fiaié, az ő társaié; és végy egy másik fát, és ird ezt reá: Józsefé, Efraim fája és az egész Izrael házáé, az ő társaié. És tedd együvé azokat, egyiket a másikhoz egy fává, hogy eggyé legyenek kezekben.”

A hazafias ünnepekben a nemzet lelkének szent énekei zendülnek meg. A történelmi esemény hangszer csupán, melynek elvarázsolt melódiái csak akkor ébrednek fel, ha egy tetterős, eszményeihez hű, hősi nemzet veszi kezébe. A nemzeti ünnep értéke mindig a nemzet értékétől függ. önmagát becsüli meg a nemzet, midőn nagy emberei előtt meghódol, hivatását keresgeti, midőn a történelmi múlt összefüggését bogozgatja. De legszentebb ünnepét akkor üli, midőn Isten végigmegy a temetőföldön s reménytelensége vak éjszakájába életet, szabadulást, jövődőt hoz. Ez a nemzet igazi ünnepe. Isten akaratában meglátja önmagát, az egymásra torlódo eseményekben felismeri történelmi hivatását és saját képességei felett meglátja a történelmet formálgató isteni kezet. Ilyenkor nem emel önmagának dicsőségoszlopöt, hanem oltárt épít. Nem mond dicsóító beszédek, hanem csendesesen emlékezik, önvizsgálatot tart és imád közik. Alázatos hálaadással arról emlékezik, hogy Isten végigment a nemzet temető-földjén. Úgy emlékezik, hogy Isten lelke megérzik emlékezésén. És azért emlékezik, hogy emlékezése által Isten lelke újra teremő-erővé váljék a temetővé vált szívekben.

Március idusán Isten lelke végigment a magyar temetőn. Szava megszólalt: adom az én lelkemet belétek, hogy megelégedjete.

Ezen a napon a nemzet programjába iktatja az élet legnagyobb értékét: a szabadságot. Ez a szabadság emberi méltóságot biztosító lelki szabadság volt, hiszen a testvériség és egyenlőség ölekezésében lépett az események sorozatába. Az emberi jogok szabadsága volt. A jog és kötelesség szempontjából egyé tette a nemzetet s eddigi osztályuralom felett érvényesítette annak osztatlan teljességét.

Ez az erkölcsi alapon nyugvó szabadság szüli a politikai szabadságot. A nemzet ledönti az előtte meredő korlátokat, széttöri függetlenségét béklyózó bilincseit, önmaga kifejtéséért él s önmaga érvényesítésében ismeri fel történelmi hivatását.

A lelki és politikai szabadság együtt lépnek a magyar történelemben. A nemzeti jogok érvényesítése az emberi jogok fundamentumán sarkallik. A lelki szabadság képezi a politikai szabadság magvát és éltető lelkét. A lelki szabadság bélyege ragyog az 1848-iki törvényhozás alkotásain, melyről megfeleldkezhetik e hazában mindenki, a magyar protestantizmus soha meg nem felejtkezhetik. Ez a lelki szabadság nyitja meg a nemzet művelődési, kulturális és szociális fejlődésének lehetőségeit, amint a nemzetek versenyében mindig azok a nemzetek törnek diadalmasan előre, melyek emberi méltóságuk birtokában békótlan lélekkel az igazi szabadságért küzdenek.

Álljunk meg ennél a kapcsolatnál egy pillanatra. A szabadság akkor jelent áldást, ha erkölcsi tartalommal bíró lelki szabadság képezi alapját. De ha elválik szülő édesanyjától, a lelki szabadságtól és megtagadja annak követeléseit, akkor elsorvad és megsemmisül, mint a gyümölcstelen fa leszáradó fonnyadt gyümölcse. Ha azonban a nemzet szabadsága az ember erkölcsi szabadságából táplálkozik, akkor kivirágzik a nemzet életfája, büszke sátort terít milliók életére s gazdag gyümölcshozással boldogítja a nemzetet és emberiségét.

Isten lelke suhan át a történelmen. Szabadságra neveli a nemzetet és így szól: az én lelkemet adom belétek, hogy megéledjete! Isten lelke szüli a szabadságot és a szabadság élőve teszi a nemzetet.

De március idusa nemcsak egy történelmi nap, hanem az egész magyar história. Csak részletigazságot fejez ki a megszokott mondás, hogy március idusa a szabadság napja. Helyesebben azt mondhatjuk, hogy a szabadság prológusa. A prológus után pedig a nemzet nagy tragédiája következik. De Isten

lelke nem a drámaírás törvényei szerint oldja meg a magyar nemzet tragédiáját. Elbukás után új felvonást iktat a történeti tragédia végére: a feltámadás örök himnuszát.

Ez a történelem nagy csudája, amit csupán egy igazsággal-magyarázhatunk meg: Isten végigment a magyar temetőn.

Halotti mező volt az ország. Virág nem nyílt rögai között. Pázsit nem zöldéit. Szétszórt száraz csontok hangszerén temetési éneket játszott az enyészet. A nemzet kezéből kicsavarták honmentő kardját. Széttépték vérrel szentelt lobogóját. Darabokra törték évezredes alkotmányát. Hadserege szétszórva, anyagi, erkölcsi ereje összeomlva. A hatalmas nemzetekkel összekapcsoló külpolitikai szálait széttépte egy erőszakos kéz. Ha valamikor, úgy a szabadságharc leveretése után igazán hiányzott a nemzetből fennmaradása minden feltétele. És mégis feltámadott. Ki támasztotta fel halottaiból? Kicsoda emelte ki sírjából? Nem önereje. Nem is mások részvéte. Nem is a hatalmas nemzetek igazság-érzete. Isten ment végig a magyar temetőn s csudálatos szava ébresztő harsona zengésével szólt: az én lelkemet adom belétek, hogy megelevenedjete, megnyitom sírjaitokat, hogy megtudjátok: én vagyok az Úr!

Március idusa egy nagy örök prédikáció: magyar nemzet ne feledkezzél el arról, hogy az Úr lelke adott neked életet és hogy az élet, szabadság, jövő, megtartás ma is csak az Úr lelkében van számodra biztosítva.

Isten lelkének kell átsugároznia a magyar lelkeken, hogy a márciusi ünneplés méltó legyen a történelem eseményéhez, a nemzethez és a jövőhöz.

Történelmi nagy idő törpe emberei vagyunk s felelőségünk súlyától görnyedten állunk a magyar éjszakában, mint viharban meggingott útjelzőtábla. Az ég nyugati peremén még látjuk a régi világ tündöklő napját. Életvonalaink, igényeink, álmaink még a letűnt idő emlékeit hordozzák s fejünk körül glóriának érezzük letűnt nemzeti dicsőségünket. Másik peremén pedig sötét felhőmadár éjfekete gyásztollát hullatja reánk. Dicső múlt kísértése a szomorú jelenben. Kápráztató emlékek a siralmas valóságok között. Büszke önértet széles acélvállán rongyos gúnya és koldustarisznya. Oh, hogyan tudod ezeket az ellentéteket megoldani s hogyan ünnepled ma méltóképpen március idusát?

Vedd át a márciusi események foglatának követeléseit:

dolgozzál nemzetedért és minden értékedet helyezd a haza oltárára.

Szeresd a hazát! Ezt a földet, melynek röge őseid porló tetemeit takarja. Melyen bölcsöd ringott, melyen gyermekjátékaidat játszottad, melynek zúgó erdeiben hallgattad az élet első meséit. Melynek földje ért kalásszal táplált s melynek megásott sírgödre az édesanya forró szerelmével hív, vár, magához ölei örök pihenésre. Szeresd ezt a földet. Ne kérdezd: tied-e annak egy kicsi darabkája is, mert az egész a tied, habár egy rögét se mondhatod magadénak, tied az egész magyar föld, légy hát te is az övé.

Szeresd a nemzetet! A hazaszeretet a nemzet szeretetében válik életvalósággá. Légy nemzeted hű gyermeke: igaz-szívű, becsületes érzésű magyar ember. Őrizd drága kincsként hagyományait. Becsüld, el ne prédáld, gazdagítsd erkölcsi birtokállományát. Sokféle fenntartó értéke van egy nemzetnek: vagyona, hadereje, történelmi joga, de egyik sem olyan hatalmas és erős, mint erkölcsé és becsülete. Sok mindent elvehetnek egy nemzetől. Elvehetik évezredes földjét, tengerét, bérceit és folyóit. Elvehetik érctermő bányáit, városait és kulturális alkotásait. Elvehetik még elszakított testvérei ezreit is. De erkölcsi értékeit nem vehetik el tőle. Becsületét és jellemét, hírnevét és jó erkölcsét, kultúrájának és szociális gondolkodásának emelkedettségét, lelkének tisztaságát és gazdagságát nem vehetik el tőle. Szeresd a magyar nemzetet! Légy erkölcsi és szellemi kincseink hű őrizője és nevelője. Mert a nemzet becsülete a te becsületed is és a te becsületed a nemzet becsülete is. Életed, erkölcsöd, gondolkodásod és cselekedeteid szerint emelkedik magasba, vagy zuhan mélységbe nemzetünk becsülete. Munkálkodjál, de munkádból nemzeted is erősödjék. Élj lemondással, de általa nemzeted gazdagodjék, mert semmire sincsen oly égető nagy szükség ebben a szomorú történelmi időben, mint a becsületes magyar ember iskolát teremtő típusára.

Védeld a nemzet egységét! Szeresd ennek a hazának minden gyermekét.

Midőn Isten lelke meglebbentette a száraz csonttal teleszórt halotti mezőt, úgyszólván csont csont mellé illeszkedett és állott elő felette nagy sereg, parancsot adott az Úr Ezékielnek. Megparancsolta: írja rá egyik fára Juda Izrael, a másikkra József, a harmadikkra Efraim nevé, azután szorítsa össze ezeket a fákat

erős, acél kezében, hogy egy fává legyenek. És így szólt az Úr: összeszeszem őket egy fává, hogy egygé legyenek az én kezemben.

A nemzet jövődjének feltétele a magyar testvéri szeretet. Szeresd minden magyar testvéredet! Ne válogass, ne osztályozz, ne állíts korlátokat. Ne kérdezd vallását, anyanyelvét, társadalmi osztályát. Mindannyi magyar, mindannyi testvéred. Írd pálcára külön-külön az egyházak nevét. Jegyezd pálcára a társadalmi osztályok nevét. Azután fogd át őket a hazaszeretet erős kezével, hogy a nemzet élő fájává legyenek. Nemcsak Ezékielnek, neked is parancsolt a magyar nemzet felől az örökkévaló Isten. A te kezekben, a te lelkeidben és a te életedben is egygé akarja tenni az egész nemzetet. És ma is így szól ehhez a megalázott nemzethez: összeszeszem őket egy fává, hogy egygé legyenek az én kezemben! Óh, vajha a nagy éjszakában meglátnánk az alányúló isteni kezet, amely a széthulló magyar nemzetet egy fává akarja tenni, hogy ezek legyünk az Ő isteni kezében!

Ha becsületesen megteszed a magadét, akkor bízzál a nemzet jövődjében. Erre van szüksége nemzetünknek: hitre, bizalomra, reménységre! Csillagtalan éjszaka ne légy ledőlt bástya torony ormán pusztulást vijjogó halálmadár. Légy a bizalom, hit, erő, reménység heroldja, ki őrtálló helyén hajnalt vár és napkeltét hirdet. Két forrása van a reménységnek: Isten és ember. Az örökkévaló Istenbe vetett hit és a magunk erejébe és kötelességtudásába vetett reménység. Mondd meg a csüggedőknek, hogy Isten ma is végigmegy a magyar temetőn. Emberek, nemzedékek, életboldogságok elpusztulhatnak. Koldussá válhatnak ebben az országban mindenki. De maga a nemzet örökéletű, mert örökéletű a homlokára írt isteni igazság. Csak az önmagát és Istenét megtagadó nemzet vész el. A dolgozó, igazságáért szenvedő, összetartó és Istenében rendületlenül bízó nemzet megél, erősödik, diadalmaskodik.

Nézz a múltba: Isten végigment a magyar temetőn!

Nézz a jelenbe: Istent várjuk a magyar temetőbe!

Nézz a jövőbe! Az Úr mondja: az én lelkemet adom belétek, hogy megelevenedjete! Leteszlek titeket a ti földetekre és megtudjátok, hogy én, az Úr szóltam és cselekedtem.

Az ezüstolvasztó kemencében.

Szilveszter.

66. zsolt. 10. v.: „Megpróbáltál minket óh Isten, megtisztítottál, amint tisztítják az ezüstöt.”

Az esztendő utolsó napja a legemberibb ünnep.

Nem tartozik az egyházi esztendő ünnepei közé, nincsen kapcsolata az üdvösségtörténet eseményeivel. Jelentőségét az emberi étellel való kapcsolata adja meg. Ezzel az ünneppel hanyatlik sírjába az esztendő s a búcsúzkodó idő magábaroskadó kandelláberén kigyullad egy esztendő emlékének rőt lángja.

A legemberibb ünnep azért is, mert tartalmát — legalább látszólag — az ember egy esztendei élete adja meg. Az ember áll az esztendő utolsó napjának középpontjában. Kezébe veszi egyesztendei életét. Gyönyörködve nézi, mint egy csodaszép ajándékot, vagy elfojtott sírással vizsgálgatja, mint egy cserepekre törött kristályvázát.

Ez a legemberibb ünnep akkor válik igazán emberivé, mikor istenivé lesz s megtelik Isten gondolatával. Minél mélyebben vizsgáljuk életünk titkos rejtélyét, annál közelebb jutunk Istenhez. Lassanként nem elszigetelten látjuk önmagunkat, hanem Isten kezében, amint szilveszter este beszél nekünk a letűnt esztendő értelméről és tanításáról.

Ez az életbölcselet ebben az igében sűrűsödik össze: *Megpróbáltál minket óh Isten, megtisztítottál, amint tisztítják az ezüstöt.*

Ez az ige *Isten célkitűzéséről, próbatételéről és módszeréről beszél.*

1. Istennek az a célja velünk, hogy megtisztítson, mint az ezüstöt. Meg kell szabadulnunk a salaktól. Le kell vetköznünk mindent, a mi Istentől adott értékünket elhomályosítja. Vissza kell sugározniuk felülről kapott fényünket, tiszta ezüstéccé kell lennünk.

Istennek ez a célkitűzése egész életünkre vonatkozik. Világos tehát, hogy az elmúlt évben sem akart egyebet, hanem hogy tiszta ezüstércce legyünk.

Az ember életének mindig egy külső és egy belső síkja van. A külső síkban életének külső eseményei helyezkednek el. Mindaz, ami vele történik: jó és rossz, öröm és szenvedés, emelkedés és zuhanás. Azután van az ember életének egy belső síkja is. Életének külső eseményei hatással vannak lelkére és benső életére. Minden esemény érzést, gondolatot, indítást vált ki belőle. Ezek azután meggyőződéssé, lelkitartalommá, világnézetté válnak s az embert egy belső síkban helyezik el. Ez a belső életsík megállapítja az ember jellemét, istenhez és emberekhez való viszonyát, fejlődését és értékét.

Mit akart Isten velünk az elmúlt esztendőben? Azt akarta, hogy életünk belső síkja kiépüljön. Nem akart megelégedni azzal, hogy öröm, szenvedés, siker, kudarc, boldogság és csalódás egymás mellé elhelyezkednek, hanem azt akarta, hogy ezek által jobbak, tisztábbak, értékesebbek legyünk s közelebb jusunk kijelölt életcélunkhoz.

A hanyatló esztendő utolsó napján Isten erre a nagy célkitűzésre irányítja figyelmedet s üzeni néked, hogy az esztendő mérlegének megállapításánál ne csak külső életed változásait vedd figyelembe, hanem belső-életteddel is törődj. Vizsgáld meg: fejlődött-e lelkielben? Gazdagodtál-e belső-tartalomban? Közelebb jutottál-e Istenhez? Jobb, nemesebb, hívebb, emberibb vagy-e, mint voltál az esztendő elején?

2. Az esztendő utolsó napja *próbatételről* beszél. „Megpróbálsz minket, óh Isten!”

A próbatétel mindig értékmegállapítás. Minden, ami velünk az elmúlt esztendőben történt, megpróbálta értékünket. Isten mindennap, minden változás és esemény által kezébe vette lelkünket. Megérintette azt a boldogság virágos-ágával vagy a szenvedés gyémántjával s megállapította, hogy mennyi ezüstérték van bennünk.

Isten kezében minden próbatétel. A boldogság, a fájdalom, a siker, a kudarc. Sőt sokszor nagyobb próbatétel a boldogság, mint a szenvedés, a fölemeltetés, mint az alázuhanás, a diadal, mint az elbukás.

Ha szilveszterkor az élet belső síkján előrehaladsz, eljutsz Isten azon igazságához, hogy minden, ami veled az elmúlt eszt-

tendőben történt, próbatétel volt. Isten ma megvizsgálja, hogy miképpen álltad meg a próbatételt.

Mondatokat helyettesítő szavakat fűzök egymáshoz. Válaszd ki közülök a magadra vonatkozókat.

Ringó bölcsőbe pufókarcú Isten-küldött került. Iskola-táskás gyermek elindult az iskolába. Oltársámolyra lehajtott-fejú konfirmandus térdelt. Fátyolos menyasszony sírva borult a szülői kézre. Valami nagy szülői öröm, vagy nagy szülői bánat érkezett. Ujjongó, diadalmas ének! Évek, évtizedek küzdelmének boldog befejezése. Talán a tékozló fiú tragédiájának valamelyik fejezete. Betegágy, lassú hervadás. Ravatalos ágy, fekete szemfedél.

Hivatáskörödben: biztos mindennapi kenyér vagy kenyérte-len, nehéz gond. Emelkedő érvényesülés és jólét, vagy kegyet-len-beszédű tábla a gyárak kapuján: munkásokat nem fogadunk fel! Elismerés, siker, jutalom vagy kudarc, mellőzés és veszteglés.

Életviszonyaidat illetőleg: egészség vagy betegség; vagyon vagy koldulás; időfelhasználás vagy időfecsérlés; léleképítés vagy léleksorvasztás; emberek barátsága vagy emberek ellenségeskedése.

Értékeidet illetőleg: családi tűzhely, templomi oltár, szó-szék, Biblia, szentség. Isten kinyújtott keze, melyben boldogan megkapaszkodunk, vagy mely mellett közömbösen elhaladunk.

Mindez próbatétel s ebben nincs különbség az emberek kö-zött. Az életkörülmények csak emberi értékelés szerint külön-bözők, Isten ítélete szerint egyenlők. Minden mindenkire nézve próbatétel.

Az esztendő utolsó napja röviden összefoglalja Isten örök tanítását. Első üzenete: minden Tőle való! A boldogság és az öröm, az emelkedés és a siker. Könnyes szemmel kérdezed: hát a keresztt, a megaláztatás, a fájdalom, a gond, a korbács? Ezek is Istentől valók? Isten csendesén int a fejével: minden én tőlem való!

Isten tanításának második üzenete: minden javadra szolgál! Azért légy hálás a jóért és örömszerzésért, a könnyért és a kereszttért. Hajolj Isten kezére és csókold meg engedelmes gyer-meki szívvel.

Isten tanításának harmadik üzenete: engeddd, hogy minden-próbatétellé váljék! Hittel szemléld a letúnt év eseményeit. Keresd bennük Isten szándékát, hogy ne legyen hiábavaló érted

végzett munkája. Mindent próbatétellé tesz. Az ő kezében minden vizsgáló eszköz, azt keresi, hogy mennyi benned a tiszta ezüst. Tégy te is mindent próbatétellé!

3. Az esztendő utolsó napja Isten *módszeréről* beszél. Az ige szerint Isten megtisztítja az embert, amint tisztítják az ezüstöt.

A tisztítás a próbatétel folytatása. A próbatétel az ember bűnös gyarlóságának megállapításával végződik. Isten azonban nem adja fel a munkát és fáradságot, hanem téged ezüstéccé akar tenni. Mit cselekszik tehát? Belevet az ezüsttisztító kemencébe, megtisztít, mint tisztítják az ezüstöt.

Az ezüsttisztítás nehéz munkájának szakaszai vannak. Katlanba dobják az ezüst-tartalmú ólmot s a tűzfészek lángnyelveit rászabadítják. Lassanként elválik az ezüst az ólomtól, alól helyezkedik el s az ólom szürke kérget alkot felette. Ezt a szürke kérget óvatosan leszedik róla. De az ezüst még csak zavaros érc-tömeg.

Új tűzgyújtásra van szükség. Izzóra hevül a zavaros tömeg. Sír, nyöszörög, sóhajt, míg az ezüst mind teljesebben megsza- badul a belőle kiváló ólomtól. Még ez sem elegendő!

A sustorgó izzó érc-tömeg tükrét vékonyka hártya borítja s az ércfényű olvadt ezüst ennek halotti leple alatt alszik. Folytatódik a tisztítás munkája. A tűzfészekből perzselve újra felnyaldosnak a lángok. Oldalról pedig fúvók állnak munkába. Tiszta, friss levegőt zúdítanak az izzó érc-tükörre. íme, egyszerre lefoszlik róla az értékrontó hártya s hirtelen felcsillanik a nemes ezüstérc ragyogó szeme.

„Megtisztítottál, óh Isten, amint tisztítják az ezüstöt!”

Ez az Isten embertisztító munkájának a módszere. Beleveti az embert a szenvedés kemencéjébe, hogy kiolvassza belőle az értékrontó salakot s győzelemre segítse a benne elrejtett ezüst-érct.

A hanyatló esztendőben ezt cselekedte veled az Isten. És mivel a próbatételnél nem bizonyultál ezüstnek, most is ezt cselekszi veled. Ismerd meg hát, hogy az elmúlt esztendő sok történéseinek elrejtett értelme abban van, hogy még nem vagy ezüst-ember. Isten újra belevet az olvasztókemencébe. A szenvedés tüzevel tisztítat, hogy kiolvadjon belőled a salak: a bűn, az önzés, a testiség, a gyűlölet, az anyagiasság. De ez a tisztító-munka még nem vezet el a végső célhoz. Igazi ezüst-emberré

csak akkor lehetsz, ha a szent Isten lelkével rádlehel s a színjátészó, a csalóka érték-hártyát lefűjja rólad.

Nem tudom, hogy az embertisztítás melyik szakaszán vagy? Hányszor gyújtott számodra tüzet az Úr? Hányszor vetett viszsza a katlanba? Azt sem tudhatom, hogy milyen álláspontot foglaltál el Isten munkájával szemben? Hányszor védekeztél akarata ellen olyképpen, hogy lelkedet agyagkéreg védőburkába öltöztetted? Hányszor ragadtad ki kezéből a kiválasztott salakot? Hányszor mondtad az értékrontó ólomról, hogy az ezüst? Hányszor kiáltottad könyörögve: Uram, ne vedd el, szeretem, drága nékem! Hányszor zárkóztál el Szent Lelke munkája elől? Nem tudom!

De azt tudom, hogy az ember esztendeinek van utolsója s az élettisztítás munkájának van lezárt időhatára.

Vigyázz, hogy belső-életed fejlődése meg ne szakadjon!

Az esztendő utolsó napján nemzetünkre is gondolunk. A nemzetre Isten ugyanazon törvénye vonatkozik, mint az emberre. Külső életeseményeit azért rendelte az Örökkévaló, hogy általuk belső életét kialakítsa.

Isten kegyelmes volt hozzánk, nagy ajándékot adott nekünk ebben az esztendőben. De az ajándékozás Örömét s csalódásunk fájdalmát próbatétellel tette számunkra. Megpróbálta és most is állandóan megpróbálja, hogy mit ér belső értékei szerint magyar nemzetünk. Belevet évenként az ólomúzó kemencébe, hogy kiválassza bűnünket, pártoskodásunkat, hatalomvágyunkat, gyűlölködésünket és megeméssze azokat a tűzben.

Csökönys, bűnös botorsággal ne ragaszkodjunk bűneinkhez! Zúzzuk össze, tépjük szét, tapossuk el mindazt, ami nem engedi, hogy ezüst-nemzetté tisztuljunk! Azután tárjuk életünket Isten Szent Lelke elé, hogy kegyelemből elvégezze rajtunk mindazt, amit egyedül Ő végezhet el.

Ezüst-emberré kell lennünk!

Ezüst-nemzetté kell lennünk!

A sírjába roskadó esztendőre visszatekintünk s csendesen elmondjuk: Megpróbáltál minket, óh Isten, megtisztítottál, mint tisztítják az ezüstöt!

Azután az újesztendő felé fordítjuk fejünket s csendesen imádkozunk: Próbálj meg minket, óh Isten, tisztíts meg, amint tisztítják az ezüstöt!

Istenkeresés.

Szilveszter.

Zsolt. 50, 22—23. „Értsétek meg ezt, ti Istent felejtők, hogy el ne ragadjalak menthetetlenül. Aki hálával áldozik, az dicsóít engem, és aki az útra vigyáz, annak mutatom meg Isten szabadítását.”

Mit csinálsz szilveszter este?

Otthonodban összesimulsz kedveseiddel s csendes szóval mondd nekik: fürgeteges idő van odakünn, kegyetlen vihar tombol, csalárdok az emberek, irgalmatlan az élet! Jöjjetek, tartsunk össze, álljunk együtt az esztendő sírjához s az új esztendő bölcsőjéhez!

Magánosan behúzódsz egy sötét szoba sarkába, magad elé meredsz és halottakat idézel. Ne szóljon hozzád senki. Emberhang, zsvajgó lárma ne zavarjon. Engedjék, hogy romok között temetési éneket énekelj s pusztult tájak felett feketeruhás gyászmadarak káromlását hallgasd.

Beleveted magadat az öröm mámorába. Elfojtod zokogásodat s elfelejted gondjaidat. Habzó pohár, vidám tréfa, szórakozás és kacagás segítenek át a sejtelmes órák nehézségein, midőn életed egy darabja roskad sírűregbe.

Mit csinálsz szilveszter este?

Odakünn fehérbe öltözött tájon szürke esti árnyak szállnak. Zúzmarás ruhájukban mozdulatlanul állnak az útszéli fák. Havas karjuk mozdulására fagyos könnycseppek peregnek a földre. Kicsoda számlálja meg ezeket a perdülő könnyeket?

Szürke félhomályban elveszítjük távolságérzékünket és nagyságmérő szemmértékünket. Távolinak látjuk a közelit és mesebeli szörnyetegnek az alkonyatban mozdulatlanul álló tuskobozót. Kicsoda mondja meg, hogy a távolban keresett közel van és hogy a mese-szörnyektől nem kell félnünk? Szítal a hó. fehér szőnyeget vet az útra. Kicsoda mondja meg, hogy hova tűntek tegnapi lányomaink és merre húzódik holnap utunk?

Mit csinálsz szilveszter este?

Felemelem Bibliámat és olvasom a zsoltárásköltő versét: „Értsétek meg ezt, ti Istent felejtők, hogy el ne ragadjalak menthetetlenül. Aki hálával áldozik, az dicsóít engem és aki az útra vigyáz, annak megmutatom Isten szabadítását.”

Tudom, hogy mit csinállok szilveszter este: Istennek áldozom hálával, hogy dicsóítsam Őt, azután vigyázok az útra, hogy Isten szabadítását meglássam.

1. *Szilveszterkor háládatos szívvel Istent kell megtalálnunk és Őt kell dicsóítenünk.*

Rábeszélőn, meggyőzőn, határozottan, ellenmondást nem tűrően hangzik: „Értsétek meg, ti Istent felejtők, hogy el ne ragadjalak menthetetlenül. Aki hálával áldozik, az engem dicsóít.”

A hála tehát szükséges életfeltétel, hiánya az élet megsemmisülését vonja maga után. Ezt mondja Isten ígéje. A hála tartalma szerint nem egyszerű köszönet, mely megszokás szerint lélektelenül pereg az ajakról. Nem külső formáság, elnyert cselekedetekkel kapcsolatos kötelesség elintézése. A hála a szív odaadása. Jellegét és tartalmát megéreztetni a zsoltárásköltő szava: „Hálával áldozzál Istennek.” A hála mindig áldozat. Ha egyszerűen elismerjük a nekünk juttatott jótéteményt, akkor megalázkodunk. Ha meglátjuk a felettünk rendelkező élő hatalom jóságát, akkor menthetetlenül megsemmisülünk előtte. Szándékunk, tervünk, álmunk, ködként szétfoszlik és nem látunk mást magunk előtt, hanem az örökkévaló mennyei Atyát, kinek mindent köszönhetünk. A hála önmagunk megtagadása és feláldozása.

A hála egyszersmind világosan látás. Egy életdarabnak vagy eseménynek józan megítélése. Az események egybekapcsoló rendjét talán nem értjük meg. Fátyol eltakarja előttünk a célt s ismeretlen marad az örök miatt. Mégis életünk változó sorsában meglátjuk az örökkévaló Isten kezét. Beletekintünk az események tükrébe s benne meglátjuk Isten atyai arcát.

A hála így lesz kereső szemünk megnyugvása Istennél. Nagy önismerés és engedelmes meghajolás. Magasabb élet-törvény megsejtése, felülről áramló erő befogadása. Lobogó szívek örök feltárulása. Mindez pedig együtt: a hála az Örökkévaló Isten megismerése és dicsóítása.

Szilveszter alkonyatán megerősítést kap ez a bibliai ige.

Értsétek meg, ti Istent felejtők, nehogy elragadjalak menthetetlenül, aki hálával áldoz, az engem dicsóít!

A tűnő esztendő beszél a zsoltáráköltő igéjében. 365 napja volt az esztendőnek! Mindennap az enyém volt. Hány perc, hány pillanat! Isten az egészet nekem ajándékozta bölcsen élésre, munkára, használásra, készülésre.

Köszönjük meg Istennek ezt a darab életet: a munkát, a hivatást, a mindennapi kenyeret, a családot, a boldogságot, az örömet, a bölcsőt, az iskolát, a tűzhelyalapítást, az útra-készülési

Van-e még köszönni valód?

Keressünk még köszönnivalókat. Köszönd meg a lelkedet s a lelkedbe adott királyi bélyeget. Lelki életed virágos mezőjét, örök munkaeszközét: az anyaszentegyházat és a templomot. Köszönd meg emberi méltóságodat, melyet nem vagyonnal, társadalmi helyzettel, tudással és műveltséggel biztosított neked az Isten, hanem egyedül a lelkeddel. Lelkedben hordozod nemes-ségi leveledet és emberi méltóságodat. Keresd meg a lelked által kapott boldogságokat s köszönd meg azokat Istennek.

Van-e még köszönnivalód?

Gondolok arra, amiről sokan elfelejtkeznek. Köszönd meg a rádnehezedeő gondokat, a szükséget, a viszontagságot, a nélkülözést, a szegénységet. Isten ujjmutatása számodra: az odafenn valókkal törődjétek! Köszönd meg szenvedésed keresztjét. A magad betegségét, a mások kínjait. Köszönd meg lelki fájdalmaidat, a csalódásokat, a megaláztatásokat, a méltatlanul ért igazságtalanságokat. Köszönd meg a halált, Isten legnagyobb megpróbáltatását.

Hálád igazi legyen. Ne csak eseményeket láss, hanem életed egész folyamatát. Nem gyönyörködtet a szobormű, ha azt alkotó formáira és felületeire akarod bontani. Elvész a zenemű szépsége, ha melódiáját akkordokra bontod s az akkordokat hangjaira tördeled. Elveszíted Isten teremtő gondolatát, ha a búzavirágot alkotórészeire tépdersed. Neked elmúlt életedet -a maga egészében kell nézned, mert annak isteni értelmét csak így találhatod meg. Munkád, boldogságod, szenvedésed, csalódásod, mosolygásod, könnyed, megaláztatásod, főlemeltetésed együtt alkotják múlt esztendei életedet. Néked az egészért kell háládatosnak lenned!

Életed lemérésénél ne alkalmazd egyoldalú hasznossági

szempontot. Ne nézd csupán külső életedet, törődj belső életeddel is. Sőt inkább, életed külső eseményeinek hatását keresd meg lelki fejlődésedben.

Kapcsold be magadat az örökkévaló világba. Lásd, szemléld életed eseményeit az örökkévalóság fénykörében.

Így lesz hálád őszinte, hívő, így érted meg Isten jóságát, így emelkedsz az esztendő koporsójánál életbölcsleted magasabb lépcsőfokára. Közelebb jutsz Isten megismeréséhez s a tűnő esztendő tükreben meglátod az ő arcát.

2. Istent keressük, mert ő vezet minket az úton.

Azt mondja az Ige: aki az útra vigyáz, annak megmutatom Isten szabadítását. Hatalmas kijelentés van ebben a szóban. Isten útja Isten szabadítására vezet. Isten mindent eszközzé tesz örökkévaló célja elérésére, az elmúlt esztendőt is ennek a szolgálatába állította. Úgy irányítja az emberek életeseményeit, örömét és keservét, úgy eteti őket a megelégedés kenyérével, avagy itatja őket a keserűség méregitalával, hogy az Ő útján járjanak és megtalálják az Ő szabadítását.

Ez a második mondat tulajdonképpen a hála állandósítását jelenti. „Aki az útra vigyáz, annak megmutatom Isten szabadítását.” Ha életemben minden hála indít Isten iránt, akkor Isten jóságának tudata átmegegy a vérembe. Életem változásai között felismerem Isten örökkévaló célját. Mindent azért cselekszik velem, hogy engem megszabadítson az élet legnagyobb és legveszedelmesebb nyomorúságától: a bűntől. Hogyne kellene vigyáznom az ő útjára, ha ahhoz kapcsolja az ő szabadítását.

Szilveszter este kérdések állnak elélem. Vigyáztam-e Isten útjára a letűnt esztendőben? Az Ő útján jártam-e, vagy saját akaratom útján? Voltak terveim, vágyaim, kívánságaim. Némielyiket munkával, mást türelmes várakozással, ismét mást siettetett türelmetlenséggel akartam megvalósítani. Utamat sokszor az erőszak csákányával vájtam ki s mentem vadonon, pusztaságon keresztül. Elnémítottam lelkiismeretemet. Nem hallgattam jobb érzésem tiltakozására. Sokszor mások tanácsát vagy példáját tettem életem ösvényévé. Hízélgéssből, hazugságból, kényelemből, vagy hiúságból az ő útjokon akartam járni. De Isten útját sokszor nem láttam. Sokszor nem is akartam látni. Sokszor megtagadtam s azt mondtam, hogy ezen az úton nem járok.

Nehéz gondolatok, bűnök, mulasztások, elmondott szavak,

megtörtént cselekedetek hullnak a lelkekre. Szilveszterkor gondolatban egy-egy emberkezet keresek. Egy-egy tekintetet várok. Egy-egy halk szó után kiáltok sírva. Szeretnék bocsánatot kapni. Szeretnék megbocsátani. Szeretnék kitörölni sok mindent az életemből. Szeretnék sok mindent másképp csinálni. Szeretnék sok mindent eltemetni és sok mindent újrakezdeni. De mindenkifelett: szeretném megtalálni az Istent. Könyörögve várom bocsánatadó szavát s atyai irgalmas tekintetét. Óh, mert hiába, ki kell mondanom az igazságot: én nem vigyáztam az Isten útjára!

A letúnt év bűneit, mulasztásait, gyűlöletét és önzését nem tudom már megváltoztatni. Az esztendő könyve le van zárva. De amit jóvá tehetek, — úgy is csak az emberekkel szemben kísérelhetem ezt meg, — azt jóvá teszem. Adóslevélként átviszem az esztendő számlalapját az újesztendőbe. Istentől kérek erőt, hogy adósságomat lefizethessem.

Az esztendő tanulságait pedig lelkembe zárom. Életem múlandóságában meglátom immár az örökkévalóságot. Az emberek zúgó áradatában felismerem az egyetlen biztos fenntartó kezét: Isten kezét.

Egészen világosan látom, hogy életútam csak akkor visz minden változások között felfelé, ha azt rávezetem Isten útjára. Az újesztendőben új megpróbáltatások, szenvedések, küzdelmek, csalódások várnak az egyes emberre, a családokra, a nemzetre, az egyházra. Régi sebek újra felszakadhatnak. Új sebek véresszája kiálthat orvos után. Megnövekednek feladataink. Új kötelességek nehezdednek vállainkra. Mindennap erősebbeknek kell lennünk, hogy többet adhassunk a közösségnek, mindennap-nagyobbaknak kell lennünk, hogy magunkat értük meg tudjuk szegényíteni. Mindez azonban csak akkor lehetséges, ha Isten útjára vigyázunk.

Ezt cselekszem szilveszter este. Nem állok az Istent felejtők táborába, kikről azt mondja az Úr, hogy elragadja őket menthetetlenül. Istent keresem. Hálával áldozatul néki adom szívemet s rálépek arra az útra, melyen megmutatja nékem az Ő szabadítását.

Isten hangszere.

Orgonaavatáskor.

105. zsolt. 1—2.: „Magasztaljátok az Urat, hívjátok segítségül az ő nevét, hirdessétek a népek között az ő cselekedeteit. Énekeljétek néki, zengedeztetek néki, beszéljétek el minden ő csodatételét.”

Az emberi léleknek kétféle álma van. Egyikkel önmaga ajándékozta meg önmagát. Titokzatosan jön ez az álom s legtöbbször nyugtalanul szertefoszlik. Lelki borzongás, remegő érzés, vagy édes sejtelem játszik utána szívünk mélyén, mint mennydörgés után az elhalkuló visszhang, vagy virághervadás-kor az elszálló illat. A másik álmot Isten adja az ember lelkébe. Ennek az álomnak csodálatos ereje van. Nyugtalanul felkorbácsolja szívünket, akaratumkat megacélozza, mindaddig nyugtalanít, míg elhatározásra nem bír és mindaddig kielégítetlen, boldog lázálomban tart, míg álmunk megvalósulására nem vezet.

Néktek Isten adott boldogító álomlátást. Megálmodtatta veletek, hogy templomotokban építsetek az ő dicsőségére zengő új orgonát. Isten adta álmotokat, nem az emberek. Nem is tudatok megnyugodni addig, míg elhatározástok után el nem indulatok a megvalósítás útján. Senki sem kényszerített az álom megvalósítására. Nem volt gyülekezeti kivetés. Senkinek ajtaját nem kopogtatták meg gyűjtőívet tartó kezek. Csak az adott, aki akart adni, akinek a szíve nem engedte, hogy ne adjon.

Íme, megépült az új orgona: Isten hangszere. Zártajtójú tündérvár. Fából épült a hajléka, arcáról csillogó ércsípok tekintenek felénk s bensejében rejtett fasípok sorai húzódnak.

Csodálatos instrumentum az Isten hangszere. Emberi alkotás: ércből, csontból, fából, bőrből van összeállítva. Mégis mikor belsejében bűgő szava felzendül, Isten szavának zendülését halljuk. Mert a templomban minden emberi alkotás Isten munka-

eszközévé lesz és minden emberi alkotásban Isten lelke szólal meg.

Az Isten hangszerének kettős beszéde van:

1. Benne az ember beszél az Istennek;
2. Benne Isten beszél az embernek.

1. Halkan esdeklő, zengéssel zengő, fájdalmasan zúgó, diadalmasan harsogó szavával az ember beszél az Istenről az Isten hangszerén.

Az orgona a kifejezhetetlen érzések kifejezője. Van olyan gondolatunk, melynek elmondására erőtlén az emberi szó. Van olyan érzelmünk, melynek kifejezési eszközét hiába keressük. Próbáljuk szavakba önteni. Hiábavaló kísérlet! Vásznonra vetjük a paletta minden színgazdagságát, de ez a próbálkozás is meddő.. Márványtömbnek feszítjük vésőnket, minden hiába. A legmélyebb és legközvetlenebb érzések kifejezésére sem az emberi szó, vagy költői vers, sem a festészet, avagy szobrászat nem alkalmas, hanem egyedül a zenei hang.

Szívem megtelik Isten iránt való hálával. Fenséges nagysága előtt való hódolatom szétfeszíti szívemet. Kéréseim árja szívem mélyéről felbugyog, mint kiapadhatatlan forrás vize. Bűntudatom hideg acélkeze lecsukja számat s bűnbánatom egyetlen egy izzó könnycseppben sem tud felolvadni. Beszelnék, kiáltanék, nyögnék, imádkoznám, hiába van minden. Ajkam szava érzésem halovány árnyképe csupán, megszegényedném s megszegényíteném azokat is, ha szavakba öntenem. De mikor templomi csendességben felbúg az orgona, a zenei hang elmondja az elmondhatatlant és kifejezi a kifejezhetetlent. Átérezem a zsoltárváltó szavának igazságát: magasztalom az Urat! Segítségül hívom, hirdetem az Ő cselekedeteit. Énekelek néki, zengedezek néki, elbeszélem minden csodatételét!

Az orgona szavában az ember beszél az Istenhez. Magasztalja őt, könyörög hozzá, sírva esdekel s trónusához viszi bűnbánó, vérző szívét. Feléje nyújtja bizonyágtétellel telített lelkét s zengő akkordokban elmondja Isten vele tett minden jótéteményét.

Az orgona szavában az egyház szíve beszél Istenről.

Az evangélikus templomnak minden alkotó része és munkája Istenhez vezet. A templomi zenében az egyház lelke szólal meg. Az orgona hangja arra rendeltetett, hogy Isten igéjének szárnya legyen. Gyönyörűséges a szárnya, de rajta a legszebb,

hogy az örökkévaló ígét hozza. Nem a művészet tündérpalotájába csalogat, hanem Krisztus keresztyéhez vezet. A zenei hangot az emberi szívre, szájra helyezi, előkészít az ige befogadására s betakarítja azt védelmező szárnyával.

Az emberiség legnagyobb zeneköltője, Bach János Sebestyén, a világhírű orgonakirály, minden alkotásának homlokára ézt a két szót jegyezte: Jézus segíts! És minden alkotása végére ezt a vallomást írta: Soli Deo Gloria!

Legyen ez az orgona Isten hangszere, melyen az ember Istenről beszél. Végezzen lelki szolgálatot s hangjaival vezesse az embereket Istenhez. Magasztaljon, esdekeljen, beszéljen nagy csodatételekről.

2. Az Isten hangszerén Isten beszél az emberhez.

Az orgona keretbe foglalja templomi életünket. Mielőtt megérkeznél, feléd zeng bugása, mint édesatyád hazahívogató szava. Mikor elmegy a templomból, halkuló szóval utánad sóhajts, mint a szülői ház küszöbén búcsúzkodó édesanyád veled szálló áldása. Jövésed, távozásod határai között mindig Isten szavával szól hozzád. Válaszol örömdre és van szava szenvedésedre. Ha lehorgasztott fejjel, gyászruhában ülsz, vigasztalva beszél. Bűntudatod, bűnbánatod, kegyelemkeresésed mindig megfelelő választ kap az Istentől. Első szava ezzel fogad: jöjj, várlak! Utolsó szava ezzel búcsúzik: maradj az enyém! Minden közbeeső szava pedig ezt mondja: irgalmas, bűnbocsátó menyeyei atyád vagyok!

Isten hangszerének mindig valami különös bánatos hangszínezése van. Ez a hangszínezés az orgona sajátos jellemzője. Az ujjongó karácsonyi, vagy húsvéti éneken is fenséges komolyság vonul végig. A pünkösdi diadalhymusz zenei aláfestése is fenségesen ünnepélyes.

Az orgona megmaradó komor hangfestése azt mondja néked: ne felejtse el, hogy bűnös vagy! A zengő, diadalmasan harsogó trombiták pedig azt mondják: én várlak téged!

Isten az orgonával örök szent lelki munkáját végzi rajtatok. Feljegyezték Luthernek a zenéről szóló epistoláját, melyet alii* tólag a wittenbergi vártemplom ajtajára 1538-ban kifüggesztett. Azt mondja: „Isten a zenét a világ teremtésekor minden embernek azért ajándékozta, hogy érzései világában vezetője legyen. Maga a Szentlélek is örök munkájának eszközét bírja a zenében. Az egyházi atyák és próféták Isten ígését énekbe,

hárfazengésbe foglalták, hogy az egyházból soha se hiányozzék a zene.”

Értsétek hát meg, vegyétek boldog örömmel és köszönjétek háládatos szívvel, hogy titeket Isten az Ő hangszerével megajándékozott. Engedjétek, hogy hangjai által Ő beszéljen hozzátok s a Szentlélek munkálkodjék rajtatok.

Isten azért ajándékozta néktek ezt az orgonát, hogy általa közöttetek és belőletek megépüljön Isten élő orgonája.

Csodálatos hangszer az orgona, Isten instrumentuma. Különböző anyagból épült. Sípjai különböző hosszúak és szélesek. Hangjuk, rezgésük is különböző. De mindegyik szükséges. Mindegyikbe hangot, melódiákat rejtett el az Isten.

Így áll az emberek sokasága az élő orgonában. Mindannyian sípok vagyunk. Különböző anyagból formáltattunk. Egyik csillogó ércből, másik semmitmondó szürke puhafából. De egybeköt közös sorsunk: mindegyikünkbe hangot és melódiát rejtett az Isten. Értsd meg, hogy beléd az Isten korálokat, szimfóniákat, motettákat, himnuszokat rejtett és te ezekkel a szenténekekkel tartozol az Istennek, magadnak és a világnak.

Külön is érték vagy. Érték vagy magadban, de emberek sokaságába helyezettél, hogy másokkal együtt építsd Isten élő orgonáját. Síp vagy az élő orgonában, a magad hangját tisztán meg kell őrizned. Azután érezned kell, hogy amint az orgona egyes sípja a többiek együttesében tölti be célját, úgy neked is be kell illeszkedned a gyülekezet szent közösségébe. Fontos vagy a többiekre nézve és a többiek fontosak reád nézve. Egyesülnöd kell Isten lelke által a hit és szeretet közösségében, hogy felbúgjon az élet templomában Isten élő orgonája.

Az orgona halott, néma orgona. Billentyűzet-szekrényének aajtáját hiába nyitod fel. Hiába futtatod fehér és fekete billentyűin kezedet. A néma orgonát csak egy hatalmas isteni erő tudja megszólaltatni. Mikor azután fuvalom szállja be szekrényét és sípjait, vagy mikor villanyáram fut rajta végig, akkor megrendül Isten hangszere s felbúg belőle az Istent magasztaló himnusz.

Néma, halott orgona vagy, míg önmagadtól várod a megszólaláshoz szükséges erőt. De ha Isten Szentlelkének fuvalma végigszáll rajtad s mozgásba hozza szívedet, lelkedet, életedet, akkor megszólal a halott orgona és élővé válik, akkor halott

sípból élő síppá leszel az élet orgonájában s zenged nem egyedül, hanem az élő gyülekezet élő népével Isten csodálatos dolgait.

Ketten beszélnek az orgona szavában: Isten és az ember. Helyezd el benne a te szavadat és halld belőle szüntelen Isten szavát. E kettő összecsendülésében azután megszületik az Istenhez boldogan megérkező ember.

Napok és látások.

Öregdiákok találkozásán.

Ezékiel 12, 21—23.: „És lőn az Úr beszéde, mondván: embernek fia, micsoda közmondástok van néktek Izrael földjén, hogy azt mondjátok: A napok csak haladnak, ám semmivé lesz minden látás? Ez okért mondd nékik: ezt mondja az Úr Isten: Megszüntetem e közmondást és nem mondogatják azt, nincs többé Izrael. Sőt inkább mondd nékik: Elközelgettek a napok és minden látás teljesül.”

Mélységből születő életbölcseiség sűrűsödik össze ebben a szent Igében, melynek foglatatát ez a két szó adja: *Napok és látások*.

Összetört emberi akarat csikorduló feszülését érezzük a szavak mögött. Gyötört szívek panaszos éneke csap ki belőle s előmlik rajt a búcsúzás csendes melankóliája, mint hervadt őszi táj felett az alkonyati köd ezüst párázatából szőtt halotti lepel. Barázdás orcájú embert látunk magunk előtt, ki könnyező szemekkel búcsúzik napoktól és látásoktól. Panaszosan mondogatja: A napok csak haladnak, ám semmivé lesz minden látás!

Az igazság pedig éppen az ellenkező: elközelgetnek a napok és minden látás teljesül. A szent Ige kísérő szavaiból kiérezzük, hogy Isten nagy jelentőséget tulajdonít ennek a korrektúrának. Helytelenítés, sőt megbotránkozás zúg beszédéből: Micsoda közmondástok van tinéktek! Azután kemény elhatározás kapcsolódik hozzá, mert nem tűri ezt a helytelenséget, hanem érvényre juttatja ama igazságát, hogy elközelgetnek a napok és minden látás teljesül.

A napoknak külön életbölcseletük van. Mindegyik önmaga bölcsője és koporsója. Születik, kivirágzik és meghal. A nap tulajdonképpen csak életkeret. Lényege és értéke attól függ, hogy milyen látások fűződnek hozzá. Az a kérdés, hogy a nap életkeretében az ember lát-e célt és álmokat, vannak-e benne vágyai, küzdelmei és kiteljesedő reménységei?

A napok keretében látás számunkra a szülői ház. Édes-

atyánk, amint élénk állt s hosszan megnyugtatta rajtunk tekintetét. Édesanyánk, amint az ambitus-szélről a kert felé hangosan kiáltotta nevünket. Látás számunkra az iskola. Első tanítónk, kinek vezényszavához kényszerítettük kisbetűket író, makacskodó jobbunkat. Játékainkban és tervezgetéseinkben, gyermekes fantáziánkban látásaink voltak, boldog látások.

Beléptünk a nagy diákok iskolájába. Fejünket hátraszegtük, szemünk csillogott. Szerettük volna, ha az egész világ észreveszi rajtunk a nagy történeti eseményt, hogy mi már licisták vagyunk. Napok múltak! Álmainkból felébredtünk! Új látásokra nyílt szemünk! Vágyunk kezdetben hóvirágban és ibolyában virágozott ki, később a dudlesz erdő büszke orchiszában. Látásunk magasba emelt. Először a Károly-magaslatról néztük az életet, azután Fraknó várfokáról. Mentünk osztályról-osztályra, tanárkézről-tanárkézre, míg végül búcsút vettünk az almamatertől.

Azóta sok minden történt körülöttünk és velünk. Sok napunk elmúlt, sok látásunk hullámsírba hullott. De most a nagy matúra találkozon, barna hajjal, vagy fehérre őszült fejjel, fáradt, vagy dacos tekintettel ráborulunk ősi líceumunk keblére. Most már világosan tudjuk, hogy almamaterünk legdrágább ajándéka az volt, hogy látásokat adott nekünk! Mélységbe merített, bércormokra emelt. Világokat tárt élénk. A természet titokzatos varázskastélyát nyitotta fel előttünk. Klasszikus népek befejezett életével ajándékozott meg. A história ezerbeszédű zúgó erdejébe vezetett. A legnagyobb, az egyetlen élet-fejedelem lábaihoz ültetett.

Látásokat ajándékozott nekünk. Kopott, gyűröttruhájú emberek jártak előttünk. Vezettek, lelkükkel világítottak s éltek előttünk a kötelességteljesítés példaadó életét. Egyéniségük kicsi ablakszemén át megláttuk az igazi élet örök rejtett szépségeit: az istenfélelmet, a munkát, a kötelességteljesítést, a másoknak használást. Látásunkban megtanultuk, hogy életünk értéke szolgálatunk mértékétől, méltóságunk Istenben élésünk-től, szabadságunk Krisztusban való rabságunktól függ. Látásokat kaptunk a hazáról, a nemzetről, az egyháztól, az emberi jogról és igazságról, a kötelességről, a barátságról.

És most, az emlékezés, az elgondolás és az önvizsgálás ünnepi percében megvilágosodik előttünk a látások titka. Vanak időben született emberi látások, melyek az idővel elhalnak,

mint ahogy elhervad a virág és sötétségbe temetkezik a csillag-sugár. Az emberi látás végzetes sorsa ez. Sok ilyen látásunkat eltemettük. De van örökkévalóságból született látás, mögötte Isten lelke él. Ez a látás fényével beragyogja, kiszínesíti és megszépíti emberi küzdelmünket. Megvilágítja magasra helyezett célunkat és hozzá felemel. Megtanít a nemes élet törvényére: ne magadért, hanem Istenért és a köz javáért élj! Erőtlenségben erővé válik, csüggedésben reménységgé. Romokon és sírhalmokon átszárnyal a diadalmas élet prédikációjával: Nap és látás megújulnak annak az örökkévalóságnak fényében, melyért rendeltettek. Ez az Istenből származó látás és ez nem múlik el. Mi ilyen isteni látást és Isten-látást kaptunk alma materünkől.

Szívünk peremig töltött aranyserlegéből ma kicsordul hálaadásunk nektárja. Azzal a vallomástétellel köszönjük meg ősi líceumunknak gazdag életajándékát, hogy a mi eddigi küzdelmünkben nemes, szép és boldogító volt, az ebből a látásból származott. És amit tőlünk hátralévő életünkben hivatásunk, nemzetünk, egyházunk vár, — a hű munka, a becsületes jellem, a vallásosság, a tiszta erkölcs és nemes élet példa —, az mind ebből a látásból tisztul valósággá.

Azért mi hívő szívvel hisszük, hogy elközelgetnek a napok és minden látás teljesül!
Istenben van hivatásunk és hitünkben van diadalunk!

Az örökkévaló könyv.

Máté 24, 35. „Az ég és föld elmúlnak, de az én beszédeim semmiképen el nem múlnak.”

Ez a bibliai szó úgy zendül a világítélet harsonájába, mint diadalt hirdető angyalének. Az ítélet harsogva szól, de benne mégis az ige örökkévalósága diadalmaskodik. Süvítő orkánban ezüstharang csilingelését halljuk. Valamikor elcsendesedik a zivatar, de az ezüstharang akkor is tovább cseng.

Ez az ige mindenképen súlyos kijelentés. Súlyos kijelentés, mert a Bibliából való, Jézus szava, határozott, tömör, márványba vésett szó. Súlyos azért is, mert Jézus utolsó beszédéből van kiemelve. Utolsó beszédében Jézus a világ végéről szól, amikor háború, éhség, földindulás lesz, a bűn elhatalmasodik, a szeretet elfogy, menekülő emberek jajától hangos a vidék és hamis próféták kiáltása zúg. Ezen előzmények után folytatja beszédét ezzel a kijelentéssel: „Ég és föld elmúlnak, de az én beszédeim semmiképen el nem múlnak.”

Az ige három nagy igazságot fejez ki: 1. A Biblia örökkévalóságát; 2. a Biblia megmaradó hivatását és 3. a Biblia örök követelését.

1. Szinte megdöbbenik lelkünk az ige komor, hatalmas kijelentésétől. „Ég és föld elmúlnak, de az én beszédeim semmiképen el nem múlnak.”

Jézus egyik oldalra állítja az eget, a földet, a világmindenséget látható és láthatatlan, feltárt és elrejtett részeivel. A másik oldalra odaállítja az Ő igéjét és kimondja az ítéletet: a világ megsemmisül, de az Ő igéje megmarad.

Elvész a föld ezernyi szépségével és gazdagságával. A svájci havasok és tengerszemek, az ausztráliai őserdők és a kanadai síkságok. Az ezer bűbájú India, a magyar Alföld, Isten aláhullott könnyecskéje: a Balaton. Elvész naprendszerünk megszámlál-

hatalatlan milliárd csillagával. Megsemmisülnek a naprendszeren túl fekvő ismeretlen naprendszerek elmúlásba rejtve felderítetlen titkaikat. Elvész a kultúra, a művészet, a tudomány, az emberi szellem csodás remekművei. Megsemmisülnek a világ-irodalom legszebb költeményei, a festők és szobrászok halhatatlan művei, eltűnnek a technikai fejlődés káprázatos csudái. Jézus beszéde pedig megmarad.

A történelem már eddig is sokszorosán igazolta Jézus kijelentését.

Valamelyik óceán egyik részén halott város fekszik a mélységben. Összedőlt paloták, utcák, házsorok alusszák halotti álmukat. Valamikor köztük emberek éltek, volt kultúrájuk, civilizációjuk, életberendezkedésük. A világtörténelem hatalmas népekről beszél, kiknek műveltsége, szellemi fejlettsége és életszintje megközelítette, sőt meghaladta a mienket. Hova tűntek, hova lettek? Tudósok, költők, hadvezérek, királyok alkotásai nyomtalanul megsemmisültek, sőt az alkotók sírjának a helyét sem ismerjük. Jézus beszéde pedig megmarad.

A Biblia története is bizonyítja Isten beszédének örökkévalóságát. Gondoljuk meg, hogy a Biblia egyes könyveit 1600 év alatt írták próféták, pásztorok, tudósok és tudatlanok. Másfélezer esztendő telt el a legrégebb és a legfiatalabb könyv megírása között. Ezalatt népek tűntek el a történelem színpadáról és népek porból magasságba emelkedtek. Kultúrák születtek és meghaltak. Átalakult az emberi közösség sokféle rendszere. Megváltozott az állam szervezete, a nemzet lényegéről alkotott felfogás, a gazdasági élet és a szociális berendezkedés. A Biblia pedig megmaradt.

Isten beszédének örökkévalóságát mutatja, hogy Isten megvédte azt a megsemmisülés veszedelmétől. Emberi kéz sokszor ellene tört. Joachim király idejében Jeremiás próféta jóslatát tűzbe vetették. Isten akkor is, azután is megmentette az Ő beszédét. Avagy gondoljunk fennmaradása csodájának külső bizonyosságaira. Az ószövetségi feljegyzésekben magánhangzók nem voltak, csak mássalhangzók. Milyen sok veszedelemnek volt kitéve az a könyv, melynek szövegét csak mássalhangzók őrizték! Az ószövetségi könyvek írásmódja különböző korszakban többször megváltozott. Isten beszéde mégis megmaradt. Feljegyezték az egyes könyvek verseinek, mondatainak, szavainak, betűinek a számát, nehogy valamikor egy is elveszen. Mintha

igazolni akarták volna Jézus későbbi szavát: az én beszédem megmarad!

A történelem folyamán hiába indítottak harcot a Biblia ellen. Diokleciánus római császár összeszedette és máglyára rakatta. A reformáció korában állami intézkedéssel tiltották és üldözték. Magyar történelmünkben tudjuk, hogy Csipkés Komáromi György 33 ezer arany korona költséggel külföldön kinyomtatott bibliáját 1718-ban elkobozták, pincébe vetették, 30 évig őrizgették, míg azután 140 pap segédletével máglyán elégették. A Brit Biblia Terjesztő Társulat 60 olyan bibliát őriz, melynek népe már eltűnt a föld színéről. Közel másfélszázad alatt meghalt hatvan nép! Idővel még sok nép a történelem sírboltjába kerül. Megsemmisülnek kultúrák, alkotások és kivívott eredmények. Megváltozik a gazdasági élet, a termelési rend, a szociális elosztódás. Krisztus beszéde pedig megmarad. Megdöbbenve állunk meg a Biblia örökkévalósága előtt.

2. Vájjon mi magyarázza a Biblia megmaradását?

A Biblia örökkévalóságát ez a néhány szó magyarázza: az én beszédem! Azért örökkévaló a Biblia, mert maradandó hivatása van. Hivatása abban áll, hogy megmondja minden élő népnek és embernek, hogy ki az Isten, ki az ember, mi az ember, mi lesz belőle és mi lehet belőle.

A Biblia emberek munkája ugyan, íróinak és korának gyarlósága hozzátapad, mégis örökkévaló, mert Isten önmagáról szóló kijelentését tartalmazza. Isten teljes kijelentést ad a Bibliában. Kijelentésében megismertet önmagával, munkájával úgy azonban, hogy ugyanakkor önmagunkkal is megismertet. Teljes kijelentése világos és erőteljes. A természetben, az erkölcsi világban, a lelkiismeretben, a történelemben közölt kijelentéseit nem értheti meg mindenki, de a Biblia által közénk jön, élénk áll, beszél hozzánk. Szemünk elé állítja a testté lett Igét s közli velünk a megváltás munkáját. Elvezet első szavától az utolsóig: Én vagyok a te Urad Istened, én vagyok szerető mennyei Atyád!

A Biblia megismerteti az embert önmagával. Nélküle soha se ismernénk meg magunkat. Rávilágít bűnünkre, elveszett voltunkra, örök szabadításunkra. Benne felénk tárul Isten mentő keze. Kijelentéseiben felbugyog a kegyelem, az életjavulás és boldogság forrása. Hatalmas erővel belép az ember életébe, összetöri a régi és világoosságra hozza az új embert.

A Biblia valóban az új élet könyve.

Mikor 1534-ben angol földön megjelent az első angol Biblia, a templomok falához láncolták, hogy mindenki láthassa, olvashassa, hallhassa tanításait. Hiába tiltották királyi dekrétumok, mindenki a Biblia lábaihoz ült. Elmondja a királyi rendelet, hogy pincedűk rejtekében, kecskelábú asztaloknál, kormot eresztő mécsvilágnál bekönyöklő emberek félhangosan olvasták az összeseregletteknek Isten beszédét. Hiába jártak fegyveres őrsjáratok, hiába korbácsolták, tömlöcözték, riasztgatták a Biblia olvasóit! Így volt ez a következő századokban is! A fegyverek megrozsdásodtak és kicsorbultak, a harcba szálló rendszerek elbuktak, az üldözők neve belemerült a feledés tengerébe, de a Krisztus beszéde megmaradt! Megmaradt, mert Isten ahhoz kapcsolta az ő igéjét.

A Biblia a nemzetek számára is életet jelent. A világtörténelem bizonyítja, hogy a bibliás népek emelkednek, az ellene szegülők elmaradnak. Vizsgáljuk meg ebből a szempontból a népek szellemi, erkölcsi fejlettségét és lelkiségét, igazolva találjuk megállapításunkat. Spanyolországról Blasco Eusébio azt írta 1902-ben, hogy a Bibliát üldöző spanyol földön 11 millió analfabéta, 1790 kolostor, 300 bikaviadalt rendező aréna és 3000 korcsma volt. Az ország lelki helyzetét pedig jellemzi, hogy az éhező tömegek egymás kezéből ragadták ki a kenyeret. Nem csoda tehát, hogy az eszmények és igazságok elhomályosodtak s milliók sötétségben éltek.

A Biblia megmaradását örökkévaló hivatása magyarázza. Hivatása pedig az, hogy a maga agyagedényében Isten örök kijelentését őrizze s azt közölje az emberrel. Örökkévaló a Biblia, mert Isten beszédét és üdvösségmunkáját tartalmazza, mely embereknek, népeknek megtartást és életet jelent.

3. Ha Isten megőrizte a Bibliát és annak értékét megmaradó hivatásában megállapította, akkor meg kell értenünk a Biblia örök követelését is.

A Biblia azt követeli tőlünk: emberi vonásai felett ismerjük meg isteni eredetét, örökkévaló tartalmát, küldetését és egyedülálló értékét. Álljunk meg tisztelettel előtte s becsüljük meg benne Isten nekünk adott kijelentését.

Követeli tőlünk, hogy éljünk vele. Olvassuk s tápláljuk belőle lelkünket mindennap. Boldog kor gyermeke, kinek kezéből senki sem veszi ki a Bibliát, kinek kezébe egyháza Bibliát

ad. Boldog ember, ki néhány filléren megszerezheti a lélek és élet könyvét s odatérdelhet mindennap a hozzá beszélő Jézus lábaihoz.

Azt kívánja Isten, hogy tegyük lelkünk és életünk könyvévé a Bibliát. Tegyük azt mindennapi kenyérré és az élet vizévé. Olvassuk reggel és este. Merüljünk bele, ha öröm mosolyog felénk, ha összetör a fájdalom, ha körülöttünk settenkedik a kísértő, ha szakadékok felett bizonytalan léptekkel járunk s a halál arcába tekintünk. Olvassuk, hallgassuk, hogy általa a kegyelem hegyéről ránk világítson Krisztus keresztje. Belőle mindig életadó hitet, erőt, megtartást nyerünk.

Isten azt követeli tőlünk, hogy az ő megmaradó beszédét terjesszük és tegyük mások kincsévé. Minél nagyobb kincs bizatik sáfárságunkra, annál nagyobb bűn annak meg nem becsülése vagy másokkal nem közlése. Jézus azt mondja, hogy az utolsó ítéletkor számon veszi a kenyeret és italt, amit az éhezőknek és szomjúhozóknak adtunk vagy nem adtunk. Vájjon miként ítélkezik felőlünk, ha megvonjuk másoktól a lélek kenyerét? Nem elégedhetünk meg azzal, hogy zsebünkben, íróasztalunkon, olvasótékánkon van néhány Biblia. Nem elegendő, hogy mi magunk olvassuk azt, hanem másokat is részesítenünk kell áldásaiban. Nehezedjék lelkünkre azoknak szomorú sorsa, kik Isten beszédének megismerése nélkül élnek életüket. Erezzünk ezekkel szemben kötelességet, mert bizonyos, hogy értük felelőséggel tartozunk.

A Brit Biblia Terjesztő társulat körülbelül 800 nyelvre lefordította a Bibliát. Évenként 11—12 millió példányt szór szét a világon. Óránként 1300 kötetet küldenek szét, minden percben 210 Bibliát. 1500 bibliaterjesztő járja a különböző országok földjét, mennek városról-városra, vasúton, öszvéren, teveháton, gyalog, gépjárművön és viszik magukkal a világ egyetlen örökévaló könyvét. Kérdezi tőlük valaki: mit viszel? Felelik: Isten ajándékát! És mit ajándékoz neked az Isten? Felelik: a földön új életet, a mennyben örök életet!

Engedd, hogy a Biblia által Isten néked is a földön új életet, a mennyben örök életet ajándékozzon.

Segítsd te is a Bibliát másokhoz vinni, hogy a földön új életet és a mennyben örök életet nyerjenek Isten ajándékaképpen.

**IRATTASSÉK MEG
A KÖVETKEZŐ
NEMZEDÉKNEK**

A szentély küszöbén.

A Dunántúli Evangélikus Egyházkerület
négy százados reformációi ünnepén
Sopron, 1917. szeptember 26.

Zsid. lev. 10, 19—25. „Mivelhogy azért, atyámfiai, bizodal-
munk van a szentélybe való bemenetelre a Jézus vére által,
azon az úton, amelyet ő szentelt nekünk új és élő út gyanánt,
a kárpit, azaz az Ő teste által, és lévén nagy papunk az Isten
háza felett: Járuljunk hozzá igaz szívvel, hitnek teljességével,
mint akiknek szívek tiszta a gonosz lelkiismerettől, és testök
meg van mosva tiszta vízzel; tartsuk meg a reménységnek
vallását tántoríthatatlanul, mert hű az, aki Ígéretet tett. És
ügyeljünk egymásra, a szeretetre és jó cselekedetekre való
felbuzdulás végett, el nem hagyván a magunk gyülekezetét,
amiképen szokásuk némelyeknek, hanem intvén egymást any-
nyival inkább, mivel látjátok, hogy ama nap közelget.”

Négy évszázad záróhatáránál Istent kereső lélekkel meg-
állunk és szemünk tekintetében tüzzé egyesül a múlt emlékével
a jövő reménysége. Széles sugarú, messze földről jöttünk
s nagy darab területen munkálkodó, szétszórt gyülekezetek
imádkozó lelkét hoztuk magunkkal. Eljöttünk közel nyugatról,
hol Erdősi Szilveszter János szava hívta szolgálatra népét s hol
Dévai Biró Mátyás emelte magasra erős kezét. Felsereglettünk
messze délvidékről, hol élő gyülekezetek s hamvadt tüző temp-
lomi oltárok felett Sztárai Mihály lelke lebeg. Pillanatmúlásáig
megpihentünk régi artikulás gyülekezeteink templomküszöbén,
megálltunk Ostffyasszonyfa bástyái alatt s hantot hoztunk a
csepregi vértanú halmáról: a hantban vértanú lélek sugárzását,
a lélekben vértanús korszakok örökségét. És idejöttünk a
Gerengel Simon, a Wittnyédy István gyülekezetébe, melynek
templomából egykor prédikátorok és tanítók indultak a po-
zsonyi törvényszékre. Kegyelettel állunk meg abban a gazdag
történelmi múltú városban, melynek patinás házfalairól törté-
nelmi korszakok regélnek és hallgatag ajak helyett megzendül
a kövek kiáltó beszéde. Jöttünk és szikrát hoztunk messze gyü-
lekezetek oltáraitól s azt egyesítjük egymással, hogy szikrából
lelkek tüze váljék s világítson a reformáció négy százados ünne-
pén, mint csillag az éjszakában.

Isten akarata reformációi jubileumi ünnepünket a világ-

történelmi alakulás izzó kohójába helyezte. Apokaliptikus képek űzik egymást lelkünkben. Minden rettenetességeivel földre költözik a rémes pokol s Dante képzelete elszíntelenedik a borzalmak változatossága mellett. De vajjon ebben a rettenetes világrendülésben, mely megingatja lábunk alatt a földet, mely országokat vértengerbe merít s nemzeteket mulandó vesztükbe sodor, mely sokszor kigúnyolja az erkölcsi igazságokat és romokba tapodja az emberiség legnagyobb kulturális értékeit, hogyan illesztjük belé reformációi jubileumi ünnepünket a rohanó események sodrába? Mikor vajúdvá nyög a vérbemerült föld s a figyelő tekintet aggódva reszket az események változásai közt és remegve várja a jövő kialakulását, magához bilincselheti-e a közfigyelmet egy sápadt arcú, egyszerű barát, ki négy évszázad kódén át biztos léptekkel lép elénk? Mikor trónusok, államformák, országok és elméletek romba dőlnek, a tűzsarátnokba temetkezett falvak hamuesőt hullató felhője nem veszíti-e éjszakába annak a történelmi korszaknak felújítását, melynek Wittenbergben volt hajnalhasadása? Mikor lelkünk megtelik százezrek jajával s az utca végén apját váró gyermek könnyében visszatükröződni látjuk az egész világ mérhetetlen nyomorúságát, megérezzük-e akkor, ha a wittenbergi vártemplom ajtajáról lelkiismeretünkre hull reá a nehéz kalapácsütés?

A reformáció négyszázados jubileumán nem egy világtörténelmi epizód, nem is a nagy reformátor iránti kegyeletes érzés kényszerít megállásra. Ezen a napon egész hatalmas valójában elénk lép a reformáció új világot formáló nagy eszméje. Nem a múlt, hanem a jövő, nem letűnt korszakok, hanem az örökkévalóság, nem egy felekezeti csoportosulás, nem is egy nemzet, hanem minden nép, az egész emberiség igazsága. A reformáció szelleme, mely Isten csodálatos kegyelméből hatalmas megszemélyesítőre talált a nagy reformátor egyéniségében, megteremtette az Istent kereső lelkek vallási reformációját. De azután leigázatlan erővel kitört az egyéni reformáció kereiteiből, ráaradt az emberiség valláserkölcsei szellemi életének minden megnyilatkozására s teremtője lett egy új történelmi korszaknak, irányítója messze jövőnek.

A világtörténelem nagy eszméjének négyszázados ünnepén csendes imádkozással beleillesztjük ünnepünket a világtörténelmi események zúgó forgatagába. Érezzük, hogy az izzó kohóból

szerteáradó fénycsóva nem homályosítja el, hanem inkább még élesebb világításba helyezi a reformáció világtörténelmi tényét. Hősöket szülő nagy időben megértő lélekkel közeledünk azokhoz a nagyokhoz, kiknek meggyőződésén és akaraterején pihent a reformáció nehéz ügye és azokhoz a névtelenekhez, kik az üldöztetés ostromában erős meggyőződéssel és némán pergő könnyekkel öntözték egyházunk sudárba szökkenő fiatal fáját. És érezzük, hogy a mostani nagy világrendülés a maga megrázó értékeltolódási következményeivel nem gyengíti, hanem igazolja és igazi értékében elénk állítja a reformációval egybekapcsolódó nagy erkölcsi értékeket. Világtörténelmi korszakban is van jogunk a reformáció eszméjét ünnepelni, mert éppen a reformáció eszméje által világtörténelmi korszakkal és el nem múló értékekkel gazdagítottuk az emberiséget.

Négy évszázad nehéz küzdelmeit és szenvedésteljes változásait vizsgálva, Isten imádatával telik meg lelkünk. Évszázadok mesgyéjén megremegő lélekkel teszünk vallást: „Oltalmunk, erősségünk és igen bizonyos segítségünk volt az Úr a mi nagy nyomorúságunkban.” Pusztulás árja tajtékozott körülöttünk, de az Ő megtartó lelke a zúgó vizek felett lebegett. Kivette, kifosztva temetői földön szolgáló életet éltünk, de Ő kivont a sírból s mozdíthatatlan sziklára állította lábunkat. Nem törjük fel egyházunk régi sebeit, nem költögetjük álmukból fájdalmas emlékeinket, de szívünk rejtett kamrájában meggyújtjuk a múltba világító emlékezés lángját s némán elolvassuk a könnyel, vérrel megírt történelmi lapokat. Vallást teszünk a zsoltárártó szavával: „Sokat cselekedtél Uram, Istenem Te csodáiddal és terveiddel mi érettünk; semmi sem hasonlítható Hozzád, hirdetem és elbeszelném, de többek, semhogy elszámálhatnám.” (40. zsolt. 6.) Ne rejtjük el szívünkbe az Ő igazságát, mondjuk el az Ő hűségét és segítségét. Ne titkoljuk el az Ő kegyelme gazdagságát, hanem inkább hirdessük az Ő igazságát a nagy gyülekezetben. Hirdessük: egyházunkat az Úr keze tartotta meg, az ő tervei, az ő csodatevő ereje vezette mindedig! Áldott legyen az Úr neve örökké!

De legyenek haló porukban áldottak azok az előttünk járók, kik életüket, lelküket a reformáció nagy ügyének szolgálatába állították. Névleg is megemlítjük a legnagyobbat, Luther Márton, Isten kiválasztott eszközét. Kegyelettel gondolunk magyar protestáns egyházunk munkásaira, hitvallóira, lelki-

ismereti szabadságunk hőselkű védelmező bajnokaira, kik lelkük vallástételével egykoron így szólottak az Úrhoz: a Te kegyelmed jobb az életnél! (63. zsolt. 4.) Legyen az ő hitük szerint. Legyen életüknél nagyobb az Úrnak kegyelme.

Jubileumi ünnepségünk nem merülhet ki a hálaadás és a kegyeletes érzés tüzeinek meggyújtásában. Az igazi ünneplés a múlttal kapcsolatban számadás, a jövővel kapcsolatban erőgyűjtés. Istennek tetsző ünnepet akkor szentelünk, ha Isten igéjének világánál felújítjuk lelkünkben a reformáció örökkévaló nagy értékeit, ha azokat saját életünkben erőtényezőkké tesszük s magunkra vállaljuk a reformációval lelkünkre hárított nagy kötelességeket.

A reformáció vallási jelentőségét a Zsidókhoz írt levél szavaival jellemzem. A levél írója mondja (Zsid. 10, 19—25.), hogy az örökkévaló szentélybe csak Jézus vére által, csakis azon az úton juthatunk, melyet Ő szentelt nekünk új és élő út gyanánt. Csak azon a kárpiton keresztül, melyet Ő adott minékünk az Ő testében. És a Krisztus egyszersmindenkorra szóló megváltó áldozata eltöröl minden más áldozatot. „Ahol bűnök bocsánata vagyon, ott nincsen többé bűnért való áldozat.” Ez a reformáció vallási alaptétele.

De ugyanezen bibliai szakasz azon kötelességeinkre is rámutat, melyek a reformáció négyszázados emlékünnepeén különös jelentőséggel nehezednek lelkiismeretünkre. „Lévén nagy papunk az Isten háza felett — mondja a levél írója — járuljunk hozzá igaz szívvel, hitnek teljességével, mint akiknek szívük tiszta a gonosz lelkiismerettől. Tartsuk meg a reménység vallását tántoríthatatlanul, mert hű az, aki az ígéretet tette. És ügyeljünk egymásra a szeretet és jócselekedetre való felbuzdulás végett, el nem hagyván a mi gyülekezetünket, amint szokásuk némelyeknek, hanem intvén egymást.” Ez a reformáció jubileumi intése.

Ha jelképezésre a reformáció leghatalmasabb mozzanatát keresném, nem a wittenbergi vártemplom előtt lefolyt jelenetet örökíteném meg, nem is a wormszi birodalmi gyűlés előtt kialakuló drámai erejű hatalmas jelenetet, nem keresgetném össze a régi- és új-világ összeütköző hatalmasságainak szimbolikus alakjait, hanem azt a jelenetet örökíteném meg, amidőn a sápadt arcú, elcsigázott, egyszerű barát kezére nyugasztott, izzó fejjel belemélyed a könyvek könyvébe és a keskeny vágású rácsos

ablakon keresztül pihentető megnyugvásként lassan rászáll a mennyei békesség. Ez a lélektusakodás, az önigazság semmiségére való rettenetes ráeszmélés, a kínzó bizonytalanság útján való vergődés, mígnem megpihen a bűnbánó emberlélek a Krisztus keresztyénél s bűnei bocsánatában megtalálja lelki nyugalomát, ez a lélek reformációjának hatalmas szemléltető képe. Ez jelképezi a hitújítás alapját és ez jelöli a vallások sorozatában a visszatérést Krisztus tanításához.

Önvizsgálattal kezdődik. De vájjon mit eredményezhet annak az emberi életnek vizsgálata, melyet az írás a bűn alá rekesztett? Lemérjük cselekedeteinket, életünket beléigazítjuk a krisztusi élet örök példaképébe s míg lelkiismeretünket elkövetett bűn és teljesítetlen kötelesség ostromolja, addig megértjük, hogy a „törvény cselekedeteiből nem igazul meg egy test sem”. (Gal. 2, 16.)

De az önvizsgálás megsemmisítő eredményét megoldja Isten szeretete. Az Úr bírói ítélet helyett kegyelemmel hajol le hozzánk és veszendő lelkünket magához öleli. Nem a mi bűnös életünkre, nem a mi elvettetett voltunkra, hanem a Krisztus keresztyére tekint, úgy lesz hozzánk kegyelmes. Bennünk egyet keres, egyet vár, egyet követel: azt a hitet, mellyel Krisztus felé törekszünk, keresztyét átöleljük, megváltó halálát lelkünk kincsévé tesszük. „Kegyelemből tartatunk meg hit által, nem cselekedetekből.” (Ef. 2, 8—9.) Megigazulunk hit által, az Isten ingyen való kegyelméből. Ez a reformáció vallási alaptétele. Biztosítéka egy: az örökkévaló kegyelem, melyet mi hitünk teljességével megragadunk és magunkévá teszünk.

A reformáció jubileumi ünnepén felénk hangzik az apostol intése: „járuljunk Istenhez hitünk teljességével.” Hitnek kell lennie, amivel Istenhez járulunk s ennek a hitnek teljesnek kell lennie. Az igazi hit bizodalom, mellyel lelkünk üdvösségét az Isten kezébe helyezzük. Meg van-e bennünk? Ez a hit feltétlen hozzájárulás ahhoz, amit Isten velünk és értünk cselekszik. Megvan-e ez is lelkünkben? A hit az evangéliumban gyökerezik s a Krisztussal való állandó életközösségből táplálkozik. Megvan-e ez az örökös lelki kapcsolat? A teljes hit nem elvont teológiai elmélet, nem száraz dogma, nem paragrafusokba foglalható vallási törvény, nem emberi képzelet és nem vallásos színezetű bölcséleti rendszer. Ha hited van, mindened van, ha hited nincsen, semmivel sem pótolhatod. Pál apostol a szere-

tétben munkás hitről beszél, Luther pedig azt mondja: lehetetlen, hogy az igazi hit szüntelenül jót ne cselekedjék. Ha a hit igazi teljessége tölti el szívedet, akkor ráárad életedre s a szeretet legszebb virágaival hullatja tele annak megnyilatkozásait. Mint ahogy a virágba boruló fa nem mondja: én most valami különös jót cselekszem, érdemet szerzek, hanem életerejének teljességével, természetszerűleg rügyet hajt, azután színes szirmú illatos virággal díszíti zöldlombú ágait, majd midőn leperegnek a virág szirmjai, lassú, láthatatlan benső munkával gyümölcsöt növel, úgy a hit teljességének a birtokában az emberi lélek és élet fája egyszerű természetességgel az ételszépség és életjóság száz és száz virágát nyitja, gyümölcsöt érlel, nem kiváltságos erényül, hanem a hit természetes és szükségszerű megnyilvánulásaképpen.

A hit ezen utolsó alkotórésze egy árnyalati vonással sem változtatja meg a hitnek az isteni kegyelemhez való viszonyát. Ha még olyan verőfényes és emelkedett lesz is általa életünk, akkor is csak hitünk van, de nincsen érdemünk, nem a mi cselekedetünk, hanem Isten kegyelme tart meg bennünket.

Ez az alaptétel több, mint egy alaptétel. Ez az evangéliom szerinti vallásos élet foglalhatja, ez maga a reformáció. Mulhatik az idő, a fejlődés és szükséglet kemény átformáló keze egy-egy új vonást húzhat egyházi és vallási életünk arcára, ez az alaptétel akkor is megmarad s egyházunk benső lényegének visszatükröződése marad. Míg ember lesz az ember s por annak sátora, míg sárból gyúrt vázban csillanik fel az istenhez való hasonlóság és az örökkévaló erkölcsi törvény önző emberi akarral veszi fel a harcot, addig a hitből való megigazulás tanából soha ki nem nőhet az emberiség. Egyházunk dogmája itt lesz a keresztyén élet etikájává s a keresztyén ember hívő lelkülete itt találja meg vallásos életének egészét.

De vájjon hogyan építhetem ki az én hitem teljességét? Hogyan adhatok életet annak a vallási szólamná lett követelésnek: légy életközösségben a Krisztussal és élj a Krisztusban új életet?

Az apostol a hit teljességének megjelölése után a gyülekezet iránt való szeretetről beszél. Szavai megismélik a reformáció ama nagy jelentőségű igazságát, mely a hitet az egyházzal kapcsolja egybe. Nem szakíthatod ki hitedet a lelki élet nagy egyeteméből, nem teremtheted meg, nem építheted ki és

nem biztosíthatok neki életet a te elszigetelt különállóságodban. Hited csak akkor van, ha van egyházad. Krisztussal csak az egyházban léphetsz életközösségre, mert ez az Ő teste, ez az Ő munkamezője. Itt csendül az örökkévalóság beszéde és itt nyered az Úr kegyelmének javait kegyelemből és szeretetből.

A reformáció négyszázados ünnepe újítsa meg lelkünkben azt a nagy igazságot: egyház nélkül nincsen Krisztus, egyház nélkül nincsen hit. És újítsa meg bennünk a régi kötelességet: szeresd az egyházat! Nem idegen, jól ismered, hiszen a karjai között tartott. Simogató anyai kézzel lehajolt hozzád, vezetett, lelke erejével erősített. Mint ahogyan az édesanya a tápláló anyatejjel saját életerejét önti át gyermekének a testébe s ki tudja, nem adja-e meg általa arca s lelkülete kialakuló vonásait, úgy benső éned arcának, életnézetednek, gondolkodásodnak, jellemednek kialakulására evangélikus egyházunk rálehelte saját lelkének képét. Lelkedben és életedben evangélikus egyházunk lelke és képe tükröződik. Megállapítja Istenhez való viszonyodat, ennek a viszonynak tartalmát és az Istennek veled szemben támasztott követeléseit. Meghatározza benső és külső életirányodat, a világon való elhelyezkedésedet, az emberek közösségéből rád háruló kötelességek mértékét. Emelkedettséget ad életedbe, nézőpontokat ítéletedbe, gerincet jellemedbe és mindegyikre ráárasztja az Istennel való szent közösség örökkévaló fényét. Elfelejtkezhetnél-e minderről?

De az apostol tovább megy és így int bennünket: „Ügyeljünk egymásra a szeretet és jócselekedetekre való felbuzdulás végett, el nem hagyván a maguk gyülekezetét, mint szokásuk némelyeknek, hanem intvén egymást.” Nem gyülekezetföltétel, nem egy kissugarú közösségért való aggodás adja az apostol ajkára a szót, hanem a lélek örökkévaló érdeke s az Isten országának szent ügye. Mert a lélek csak az egyházban és csak a gyülekezet által juthat el ahhoz a vallási boldogsághoz, melyet az írás a hit teljességében állít szemünk elé.

A hitbeli közösség hatalmas egyetemének szeretete a gyülekezet szeretetében lesz csillogó elméletből komoly életvalósággá. Egyházunkat a gyülekezeten keresztül szeretjük és szolgáljuk igazán. Evangélikus egyházunk hatalmas nagy templomában, hol idegen nyelveket beszélő, különböző nemzetiségű, életszokású, különböző nemű és műveltségű emberek milliói egyesülnek közös vallási eszmények oltáránál, csak akkor kap-

csolódunk evangélikus egyházunk egyetemébe erősség gyanánt a közös hit szent kapcsolatával, ha egy kicsi gyülekezet drága a szívünknek, ha lelkünket megérinti a kicsi templom boltívei alatt tovaszárnyaló isteni üzenet s csendes áhítatra indít az egyszerűn konduló harangszó.

Igazi reformációi üzenet: szeressük gyülekezetünket! Ügyeljünk egymásra a szeretet és jócselekedetekre való felbuzdulás végett, el nem hagyván a magunk gyülekezetét! Mit kíván tőled egyházunk és gyülekezetünk? Erőt, tehetséget, áldozatot, tanácsot, támogatást. Igen, de mindenekfelett egyéniségedet, szívedet, lelkedet kívánja, életed egyházas és vallásos átalakulását követeli. Az egyházat naggyá nem gazdagsága, nem is hatalmi befolyása, hanem híveinek lelkülete és élete teszi. A testvérek sorsát helyezi szívedre: ügyeljünk egymásra! És tudod-e, kicsoda a te testvéred? Nézd meg az idegen, soha nem látott arcokat. Ismeretlen az arcvonásuk, ismeretlen a szemük tekintete, a homlokuk, a beszédük és mégis mindegyikben közös vonást kell feltalálnod: a testvér vonását. És mindegyikhez közöd van, mindegyikkel szemben kötelességed van. Életük, hitük jövődjének egy része a te lelkedre van helyezve. Törődj velük, közeledj hozzájuk, becsüld bennük a testvért, segítsd őket, hiszen testvéreid, mert ugyanazon egyház tagjai. Éld vallási életedet az egyház és a gyülekezet közösségében. Ez is a testvérekkel törődés szent munkája. Ne rejtse el hitedet s ne bástyázd falak közé életedet. Engedd, hogy hited világoljon és életed követésre hívjon, hogy hiteden mások hite erősödjék, életpéldádon mások élete nemesedjék. Így kapcsolódik egyik tag a másikba, a láncolat egyik szeme a másik szembe, így növekedik egymás hitétől, erkölcsi érzésétől és emelkedett életétől gyülekezeteink evangéliumi lelke és lesz mindig tisztult lelki evangélikus egyházunk, így vezet el az egyház, a gyülekezet szeretete a Krisztust szolgáló hit ama teljességéhez, melyben vallásos életünk egészét látjuk.

A hitben élő evangélikus egyház! Ez az Isten parancsolta cél, mely felé törekedni kell. Ahol megvan a hit teljessége, ott eloszlik a jövő aggodalma. Aki hitével nézi Istenét és hitével méri cselekedeteit, az egyéni és közösségi életben nem véletlenségek változásait látja, hanem az örökkévaló isteni lélek tnunkáját. Ebből táplálkozik a keresztyén reménység. Az apostol azt mondja: „Tartsuk meg a reménység tántoríthatatlan

vallását, mert hű az, aki ígéretet tett.” Ez a reménység azt mondja: menj új úton a hitnek teljességével és feltáru előttd a szentély kárpítja Jézus teste által és te beléphetsz a szentélybe az Ő vére által. Ez a reménység hitünk ereje által bizonyossággá erősödik bennünk.

Ebből a reménységből örökkévaló fény hull evangélikus egyházunkra. Világtörténelmi hivatást bízott reánk az Úrnak kegyelme. Az a mi hivatásunk, hogy biztosítsuk Isten ígéjének tiszta, hamisítatlan hirdetését s millió lélek közkincsév tegyük Isten erejét biztosító szentségeit, örök hivatásunk, hogy a Krisztus élő útján az örökkévalóság felé vezessük a gondjainkra bízottakat s beléjegyezzük a lelkek könyvébe: nem a cselekedetek, nem az emberi élet tart meg, hanem megtartatok hit által, az Isten ingyen való kegyelméből.

De a reformáció jelentősége nem merül ki annak vallási vonatkozásaiban. Amint a reformációban a hit teljessége életté alakult, úgy a lelki és egyéni vallásosságot megtisztító folyam kitör a templomok falai közül, ráaradt az emberiség szellemi életére, új indítást és új eszméket adott a nemzet állami, kulturális és erkölcsi életébe. Kicsoda tagadhatná a reformáció szellemének hatását? Széles világgá tágította a tudomány szűk körét, új ihletet öntött a művészetbe, új kultúrát növesztett a megtisztított életeszmények életképes magvából, új irányt jelölt a népművelés és a közerkölcs körében, átformálta a társadalom képét és az állam életében érvényesítette Isten országának követeléseit.

Hű az, aki ígéretet tett, mondja az apostol. Egyházunk világtörténelmi hivatása most is fennáll. Négyszázados jubileumunkat a világháború értékpróbaló, nehéz idejébe helyezte Isten akarata. Bizonytalan jövő homálya borong előttünk. Sötét felhőt gomolyogtat előttünk a világháború zivatara. Sem a kialakulásokat, sem a lehetőségeket lemérni nem tudjuk. Hol van a prófétai lélek, amely megmondhatná, hogy a pusztítás gomolygó felhőiből minő nap támad? De bizonyos az, hogy az emberiség szétdöntött kulturái, erkölcsi, állami életéből új életnek kell támadnia. Új nemzedékre van szüksége az emberiségnek, új emberre, kinek jelleme acélosabb, lelke tisztább, élete eszményekben gazdagabb. Új nemzedékre, melyben van vallásos érzés, erkölcsi komolyság, önfegyelmezés, munkaszere tet és önmehtagadás.

Az ötödik évszázad küszöbén tegyünk vallást arról, hogy látunk magunk előtt világtörténelmi hivatást és érzünk magunkban annak elvégzésére Istentől kapott erőt. Élünk evangéliumi életet, vigyük Krisztus lelkét életünkbe, családjunkba, a társadalom és nemzet közösségébe, állítsuk vissza a hit, a valóság, a becsület, a tisztesség, az erkölcs régi értékeit, emeljük népünk értelmi és erkölcsi színvonalát, akkor hű munkásai leszünk egyházunk, nemzetünk és az emberiség jövődjének.

De amint a reformáció hajnalán a reformáció művelődési és társadalmi hatása nem elszigetelt jelenségként mutatkozott, hanem annak vallási hatásaival összeforró, ebből táplálkozó jelenség volt, úgy a reformációnak nemzeti, társadalmi és művelődési hatásait nem szigetelhetjük el örökkévaló forrásától. A reformáció következményeit és eredményeit nem azonosíthatjuk a reformáció vallási jelentőségével. Egyházunk vallási és történelmi hivatását akkor teljesíti igazán, ha egyházunkban, gyülekezeti közösségünkben nemcsak név és forma, hanem élet és lélek szerint is evangélikusok maradunk, az írás alapján állunk, a hitnek teljességében élünk. Akkor a lélek és élet folytonos megújulását követelő benső reformáció vallási ereje biztosítja a nemzet, a társadalom, az emberiség számára a folytonos reformáció nagy gondolatát.

Így állunk meg az ötödik évszázad küszöbén. Körülöttünk sötétség, előttünk bizonytalanság. De mi nem a földre, hanem az egekre tekintünk. Szemünkben könny, lelkünkben bizodalom, szívünkben imádság. Isten a mi oltalmunk, aki négy évszázad viharai között megtartott, ő megőrzi anyaszentegyházunkat az ötödik évszázad küzdelmei közt is.

Ezzel a szent bizonyossággal térjete vissza hajlékaitokba és templomaitokba Dunántúl közlől-távolról egybesereglett evangélikusai. Szikrát hoztatok, vigyetek tüzet magatokkal templomból templomba, oltárról oltárra, imádkozó seregből imádkozó lelkekbe. Gyűjtsátok lángtengerbe evangélikus egyházunkat, hogy tűzszlopa legyen az út-kereső emberiségnek, gazdagító ja milliók lelkének. Ajkatok pedig mondja el a szent fogadást: én e hithez hű maradok!

Imádkozó lélekkel elmondjuk mindnyájan: mi e hithez hívek maradunk!

Hitbizonyosság és győzelembizonyosság.

A dunántúli evang. egyházkerületnek az Ágostai Hitvallás
négy száz éves jubileumán tartott ünnepi istentiszteletén
Sopron, 1930. október 17.

//. Tim. 1, 12. „Tudom, kinek hittem és bizonyos vagyok
abban, hogy Ő az éri nála letett kincsemet meg tudja őrizni
ama napra.”

Az augsburgi birodalmi gyűlésen 1530. június havában teológusok, fejedelmek, birodalmi városok vallást tettek hitükről. Tárt ablakokon beáramló szellő megzizegtette a pergamenlapokat s az elhangzó vallástétel szárnyán teremtő igazságok indultak el a jövő történeti idő rejtett mélyébe.

Mit jelent ez a történelmi esemény? A keresztyénség történetkönyve új fejezetének piros iniciáléját? Vértől, sóhajoktól terhes küzdelmek praelúdiumát? Vagy az egyház keresztelési ünnepségét, mely rámetenzi homlokára, hogy ágostai hitvallású evangélikus, azután elindítja a történelem szakadékos, tövises útján ismeretlen jövő égbenező, kék bércormai felé?

Az augsburgi birodalmi gyűlés nagy történeti eseménye tulajdonképpen kifelé való megnyilatkozása egy hatalmas vallási érzésnek. Ha ezt a rejtelmes erőt megszemélyesíteni akarom, akkor hegyek taraján villámesőben, viharpusztításban bátran megálló hősnek ábrázolnám, kinek lába gyökeret ver a gránitsziklán s tűzben égő tekintete gomolygó felhők sötétségén át belemerül Isten atyai arcába.

A gránitsziklán megállás: hitbizonyosság. Viharfelhők között Isten arcának meglátása: győzelembizonyosság.

1. Az augsburgi birodalmi gyűlésen az evangéliumi hit védelmezői ezzel a bátor kijelentéssel állnak meg: tudom, kinek hittem és bizonyos vagyok abban, hogy Ő az én nála letett kincsemet meg tudja őrizni ama napra!

A hitvallási irat szerkesztői és benyújtói ismerik elhatárolásuk jelentőségét. Ez a hitvallási irat nem csupán bölcs teológusok tudós könyve. Nem is minden isteni tekintettől független

egyéni vallásos meggyőződés alkotása, hanem az örök ige gyönyörű kivirágzása a vallásos lélek talaján. Elszakíthatatlan kötelék fűzi egyetlen alapjához: a Szentíráshoz. Benne gyökerezik, belőle fejlődik, erejéből táplálkozik. Luther gyűjti eszméit, Melanchton írja mondatait, örök forrása mégis Krisztus hamisítatlan tanítása. Amint az igazság egyszerű simaságával halkán szól, avagy határozottan zendül, régi tanításokat és hatalmasságokat rombolva, az igazságról bizonyosságot tevő Krisztust látjuk s templomtisztító korbácsának suhogását halljuk.

Krisztus váltságát állítja ez a hitvallás a vallásos gondolatvilág középpontjába s azt teszi a vallásos életrendszer tengelyévé. Az igazság pörölyütésére összeomlik az érdem, a jócselekedet, az üdvösség-szerző egyházi hatalom, a papi rend, a szentek légiója, csak Krisztus keresztye áll mozdulatlanul.

Minden hitvallásnak kettős arca van: hittartalma és erkölcsi életeszmenye. A kettő azonban elválaszthatatlan, mert az erkölcs hitből születik és mindkettő Isten akaratán alapul. Az Ágostai Hitvallás hite nem önmaga koporsója, hanem új élet bölcsője. Erkölce nem szertehulló, fundamentumon kívüli erkölcsi rendszerfoszlány, hanem isteni kijelentésben gyökerező hitének gyönyörűséges gyümölcse.

Így válik az Ágostai Hitvallás isteni kijelentéstől áthatott vallásos életszemléletté, melyben eleven erővel lüktet Isten lelke.

Ez nem az emberi elme teológiai rendszere, ez a Szentírás teológiája, a Krisztus üdvösség-teológiája, a golgotai kereszt teológiája.

Az augsburgi birodalmi gyűlés maroknyi embercsoportja a nagy ellenséges tengerben megáll rendületlenül, mint kőszál a zúgó tenger hullámverése közt. Gúny, hatalom, cáfolt tanítások erőtlenül pattannak róluk vissza. Kiben bíznak, kicsoda adja meg hitük bizonyosságát? Luther, Melanchton, János szász választófejedelem? Égfelé fordítják lelkesedéstől ragyogó tekintetüket s boldogan mondják: tudom, kinek hittem! Krisztusnak hisznek. Isten kijelentésének hisznek. Hitbizonyosságuknak ez a dönthetetlen alapja.

Vallástevésük lelki kényszerré válik számukra. Isten rendelését látják hitük ünnepélyes kinyilatkoztatásában. Történeti hivatásnak érzik hitvallásuk megállapítását. Az egész világ színe előtt, ünnepélyes határozottsággal, érthető, világos, bátor szóval ki akarják jelenteni: ez vagyok én! Ez akarok lenni! Saját hí-

veikkel szemben is a hitbizonyosság kijelentő iratává teszik hitvallásukat. Ez az irat más egyházakkal szemben szintén határozott hitbeli színvallást jelent. Jóllehet még mindig szeretnék az egyház egységét megőrizni s a belső lélekszolgálat egysége után vágyakoznak, mégis kemény kövekből épült gránitfallá teszik hitvallásukat, mely tábor határol befelé és választóvonalat húz kifelé. Ez azonban nem cél, hanem következmény, szükségképeni eredménye az üdvigazságok mezején nevelődött hittudatnak. Nern tehetnek másként. Egymás mellett állnak, mint Isten rendelése szerint csatasorba állított hősök s egyenként mondják: tudom, kinek hittem!

2. A hitbizonyosság természetszerűleg győzelebizonyságra vezet. Az apostol elgondolásában a kettő együvé tartozik. „Tudom kinek hittem és bizonyos vagyok abban, hogy Ő az én nála letett kincsemet meg tudja őrizni ama napra.”

Az augsburgi hitvallók Isten kijelentésére építik hitvallásukat, éppen azért bizonyosak abban, hogy a győzelmet nem ők vívják ki, hanem maga a Krisztus.

A hitbizonyosság gyümölcse a győzelebizonyság. Ha a hitbizonyosság tartalom nélküli üres szó, mely mögött nem él az isteni igazság eleven tudata, akkor kétség, ingadozás, bizonytalanság, kétségbeesés követik, mint a felhők sötétségében eltemetkezett napsugarat a sötét árny. Ha azonban vallásos gondolkodásunk hittartalmát az isteni kijelentés származásából és tartalmából következő bizonyossággal töltjük meg, akkor lelkünket eltölti a győzelem bizonyossága. Hisszük, hogy Krisztus anyaszentegyházának sorsát Isten tartja kezében. Győzelebizonyságunk tehát az igazság egyházának földi győzelmeire is vonatkozik. De kitörölhetlenül él lelkünkben az a tudat is, hogy az egyház küzdelmét nem földi mértékkel mérik, hanem örökkévaló isteni mértékkel. Jöhet olyan idő, midőn hősi küzdelemben elbukik, de a végső győzelem mégis övé lesz ama napon.

A történelem igazolta ezt a meglátást. Mi várt a hitvallás szerzőire? Ínség, üldözés, börtön, verpad. Mi várt a hitvallás mellé álló fejedelmekre? Országuk megcsonkítása, trónusuk elvesztése. Mi várt arra a népre, mely hitét és életét ezen hitvallás alapjára helyezte? Üldöztetés, vándorbot és koldustarisznya. Gyászt, siralmat, elnyomást és sokszor elbukást hoz magával a jövendő. Ez azonban nem jelenti Krisztus ügyének s az

igazságnak elbukását. Krisztus igazságának magja szétdőntött oltárkövek közt is megél s rejtett elnyomottságában is megújítja a világot, amint a tenger mérhetetlen víztömegét is felfrissíti a mélyen fekvő, láthatatlan édesvízű patak. És ha ez a föld győzelempálma helyett csak töviskoronát nyújtana, akkor sem némul el a hívő lélekben a győzelembizonyosság: „bizonyos vagyok abban, hogy Jézus az én nála letett kincsemet meg tudja őrizni ama napra!”

Könnyebb a földi szenvedés-keresztje, ha az örökkévalóságban Isten győzelmét bizonyosnak tudja.

3. Az Ágostai Hitvallás ünnepi évfordulója hitbizonyosságot és győzelembizonyosságot követel tőlünk.

Ne elégedjünk meg azzal, hogy nagy idők történeti eseményével történeti öntudatunkat gazdagítjuk s hősi eposz tollára méltó hitvallóink bátor magatartásáról szóló fejezeteket lelkesedéssel újra elolvassuk.

Hittudatunkat kell új tartalommal megtöltenünk s hittudatunkat hitbizonyossággá kell tennünk. Vallásosságunk annyit ér, amennyit hitvallásunk ér. Hitvallásunk tartalmától és erejétől függ hitbizonyosságunk értéke.

Teljenek meg tehát a lelkek az evangéliumból táplálkozó hit bizonyosságával. Tudjam, merjem nehéz küzdelmek között is elmondani: tudom, kinek hiszek! De ez a tudás legyen lelkiismeretes, komoly tudás, nem pedig üres emberszó. Álljon mögötte Isten igéjének, Krisztus tanításának komoly ismerete és vallási meggyőződésünk igaz tartalma. Csak az evangélium igazságaiból erősödött hitbizonyossággal együtt növekedhetik győzelem-bizonyosságunk.

Augsburgban feketetaláros teológusok és hatalmas fejdelmek keze kulcsolódott fogadástételre az Ágostai Hitvallás felett. Oltárra helyezték tudásukat, munkaerejüket, vagyonukat, trónjukat, országuk egy darabját. Nem húzódoztak és nem alkudoztak. Szívesen feláldoztak mindent meggyőződésükért, hitükért, anyaszentegyházukért!

Hitvallókat toboroz ma is az anyaszentegyház. Sötét felhők árnyalják küzdelmei útját. Viharok tépik a Szentírás televény földjéből kisarjadtt életfáját. 400 évvel ezelőtti hangok süvítenek az éjszakában. Kétségbevonják egyházunk létjogosultságát, elvégzett munkáját, maga előtt álló hivatását, Isten országát építő szent szolgálatát.

Az egyháznak hitvallókra van szüksége. Jöjjenek hát fekete taláros pásztorkodó papok, egyszerű ruhába öltözött tanárok és tanítók, hozzák munkaerejüket, tudásukat, életüket, szívüket. Helyezzék oltárra hitük bizonyosságával eltöltött lelküket.

Jöjjenek a világi vezérek, az eskü szavával kötelezettek, a lelkiismeret szavával kötelezettek. Változzanak hitvallókká. Meggyőződést vásárló, hűség-gerincet görbítő szomorú megalkuvások idejében mutassanak példát arra, hogy előnynél drágább nekik az anyaszentegyház, megalkuvó kényelemnél nagyobb érték a meggyőződés, földi kincsnél drágább a lelki korona, jövődjük kényelménél boldogítóbb a hűségük. A le-tűnt századok hivatásunkká tették anyaszentegyházunk jogainak megvédését. Ebből a történeti hivatásból sarjadt ki egyhá-zunk világi tagjainak történelmi jelentősége. Ma új fejezetet ír Klió keze. Fogjátok meg kezét s írjátok meg együtt egyhá-zunk történetének új fejezetét. Anyagi támogatással erősít-sétek, szemetek villámlásával őrizzétek, felemelt intő kezetekkel védelmezzétek, szívetek szerelmével sátorként fedezzétek be az anyaszentegyházat.

És jöjjenek a névtelenek ezrei. Hozza mindegyik a szívét, lelkét s helyezze életét az egyház oltárára.

Mondod talán: mindez küzdelemről, áldozatról, önfeláldo-zásról és lemondásról beszél, de hol van a győzelem bizonyos-sága? Hol van a győzelem bizonyossága? Megmondom: a hit-bizonyosságban.

Mert nem emberi értelmezés szerinti győzelemre kell gon-dolnunk, hanem az Isten értelmezése szerintire. Tudnunk kell, hogy sok győzelem nagyobb veszteség a veszteségnél és sok elbukás nagyobb győzelem a győzelemnél. A történeti egyház küzdelmeit lemérhetjük. De kicsoda számítja össze a lelki egyhá-z harcait, könnyeit és áldozatait? Kicsoda állapítja meg erejét és gyengeségét, sikerét és kudarcát? Kicsoda összegezi bukását avagy diadalát? Mulandó ember a múlt idő szempontjai szerint? Tűnő korszak az arasznyi lét érdeke szerint? A történelem ítél-kezése örökkévaló eszmék szerint? Egyiksem, hanem egyedül a szent Isten, az Ő örökkévaló terve szerint!

A szent Isten tartja kezében egyházunk küzdelmét és győ-zelmét. Néha ráhullatja hősi küzdelmet harcoló nemzedékre a földi győzelem babérlevelét. Néha visszatartja azt, mint a meny-nyei győzelem pálmalevelét. Sokszor megvonja a földi győzel-

met, de akkor is megőrzi azt ama napra. Isten hű ahhoz, aki hű Óhoz.

Az Ágostai Hitvallásban egyházunk vallást tett és fogadalmat tett. Legyen ez számunkra is kötelező. Tegyük vallást és tegyük fogadalmat.

Kezünkben a magasra emelt Ágostai Hitvallással oltár elé lépünk s mintha ajkunk esküt mondana lassan, ünnepélyesen elmondjuk vallástételünket és fogadalmunkat: Tudom kinek hittem és bizonyos vagyok abban, hogy Ő az én nála letett kincsemet meg tudja őrizni ama napra!

Vallástételünkön és fogadalmunkon Tegyen életünk a hitelesítő pecsét!

Krisztus levele.

Az Erzsébet Tud. Egyetem Evang. Teol. Fakultásának
avatási istentiszteletén.
Sopron, 1930. október 19.

//. *Kor.* 3, 2—3. A mi levelünk ti vagytok, beírva a mi szívünkbe, amit ismer és olvas minden ember; akik felől nyilvánvaló, hogy Krisztusnak a mi szolgálatunk által szerzett levele vagytok nem tentával, hanem az élő Isten lelkével írva, nem kőtáblára, hanem a szívnek hústáblájára írva.

Virágkoszorúval homlokán, ünneplő köntösbe öltözötten áll teológiai fakultásunk új épülete, mint boldog, vőlegényét váró, szépséges menyasszony.

Mi pedig templomoltárnál fejlehajtva imádkozunk s a fakultás hivatásának aranykapuján át jövődő munkáját fűr-késszük.

Ha az evangélikus keresztyén teológiát meg akarnám személyesíteni, királyi szépségében virágzó, sudár nő alakját rajzolnám elénk. Testén könnyű omlású köntös. Nemes vonalú arcán az igazság méltósága, szemeiben a lélek tüze. Jobb kezében magasra emelt fáklya, baljában kebléhez szorított Biblia. A képen csudálatos fény ömlik el. Nem felülről, avagy oldalról sugárzik, hanem a Bibliából árad ki a nagy napragyogás és pedig kettős fénytöréssel. Egyik lángragyujtja a magasra tartott fáklya rózsáját, a másik ezüstpatakként ráömlik a lábai előtt elterülő földre s fényözönbe von virágot, göröngyöt, szakadékot és hegyormot.

Ez az evangélikus keresztyén teológia. Isten kijelentéséből áramló napragyogás, mely két sugárra törik: az egyik a tudomány igazsága, a másik az igazság életté válása. A kettőt együtt egy névvel nevezem Krisztus levelének.

A teológia örök hivatása, hogy átvegye, őrizze és továbbadja Krisztus levelét.

Ezt a levelet maga Krisztus írja a lélek íróvesszőjével az emberszívek hústáblájára. Szenvedés-könnyével írja, bűnbocsátó szerelme napfényével írja s megváltó piros vérét ráüti pecsétül. Az örökkévaló Istenről szól ez a levél. Egyedül Ő róla és mégis

benne foglaltatik ember, világ, élet, halál minden titka. A lélek egyeduralma. Ember porbahullott királyi méltósága. Ember porból felemelt üdvösséges boldogsága. Lelket megváltó isteni kegyelem.

Az evangélikus keresztyén teológia megállapítja Krisztus eme levelét. Feltárja az isteni kijelentés közléseit, az isteni kegyelem titkait, a vallásos élet megtapasztalt és láthatatlan törvényeit, a vallás és egyház kapcsolatát, a vallási élet kivirágzását. Tudományos módszerekkel és eszközökkel kiépíti tudományos rendszerét, egy hatalmas oszloperdőt, melynek összessége a teológia igazság-tartalmát jelenti.

De a tudomány nemcsak a tudásért, hanem az életért van. Minden tudomány az életben gyökerezik s végső rendeltetésében azt szolgálja.

A teológia második sugara: a vallás életvalósága.

A teológiai fakultás munkája ne maradjon csupán tudományos igazságok rendszerezése és hirdetése, jóllehet tudományos hivatásának ez egyik alapvető igénye, hanem váljék valóságokat teremtő életté. Igazságtartalma nyerjen kiegészülést vallási élet-tartalmában. Teremtsen életet, lelkületet, jellemet, Krisztus lelkét hordozó embereket. Befejezetlen marad minden munkája, ha csupán igazságtartalmának oszloperdejét adja. Rá kell borítania, mint hatalmas kupolát: vallási életrendszerét.

Világoljon tehát a teológiai fakultás mindkét fénysugara. A tudományosság feltételével és kötelezésével, ígéretével és felelősségével szolgálja a tudományos igazságot. Fényét nyerve minden vallási igazság első forrásából: a Bibliából. De azután ragyogjon munkájában a második sugár is: váljék tudományos igazsága életteremtő vallásos életvalósággá.

A teológiai fakultás fenséges missziója ragyogó királyi palástban lép elénk. Krisztus levelét írja fiai szívébe. Nem elégíti ki teológiai ismeret, tudás, tudományos munkálkodáshoz való felkészültség, hanem papi lelkületet ébreszt, krisztusi egyéniséget formál, pásztori jellemet csiszolgat. Bűnt ostorozó prófétákat nevel s Isten igazságait hirdető apostolokkal gazdagítja a világot. Nem csupán papirosra irt lelkészi diplomát követel távozó fiaitól, hanem a szívekbe jegyzett krisztusi levelet is. Krisztus levelét kell magukkal vinniök csendes életű falvak kunyhói közé s feszült idegzetű városok piaci lármájába.

Ezzel tölti be teológiai fakultásunk társadalmi és nemzeti

hivatását. Egyetlen intézmény sem elégedhetik meg szűkkörű hivatásának szolgálásával. Teológiai fakultásunknak is önmagán kívül, nemzeti társadmunkat és nemzetünket is szolgálnia kell. Épületét a magyar állam emelte. Falaiba beleépült gazdagok aranya, szegények egyfillérje. A fakultásnak vissza kell adnia a nemzettől kapott építőköveket s építenie kell nemzetünk jövő dicőségét. Igazságot szolgáljon, szeretetet munkáljon, békességet virágoztasson. Írja a nemzet szívébe Krisztus levelét. Az épület falainak kőkoporsójában pihen Nagymagyarország sírbafektetett álma. Hallgatag kövek közt némán szendereg el-némult teológiai akadémiáink szava: Sopron, Eperjes, és Pozsony próféciája. Úgy írja teológiai fakultásunk Krisztus levelét, hogy az igazság elvárásolt királyfia felébredjen halotti álmából s diadalmasan induljon nemzeti életünk jövő dicősége felé.

Ebben a munkában egyesüljön tanár és hallgató.

Mondják a katedrán ülők: ehhez a hivatáshoz nem elég tudás, ismeret, szorgalom és tehetség, „a mi alkalmas voltunk Istentől van”. Krisztus levelét csak az írhatja mások szívébe, ki azt saját szívében hordozza.

Jöjjenek a katedra előtt ülők is aláztatosságuk szürke ruhájában. Jöjjenek égő lélekkel, igazság utáni szomjuhozástól üzetve, hozzák két kezükben vergődő szívüket s fektessék azt engedelmes vágyakozással a lélek íróvesszője alá. Hadd vésődjék szívükbe Krisztus levele.

Krisztus levele a fakultás elhivatásának és méltóságának levele. Egykor a számadás levele lesz belőle. Munkálkodjék hűséggel a tudományos igazság és vallásos élet szolgálatában, hogy midőn Isten keze rájegyzí a számadó-levéltre az utolsó sort: ne kárhoztatás legyen az, hanem boldogító jóltetszés.

A Bibliára helyezett törvénykönyv.

Zsinatzáró istentiszteleten
Budapest, 1937. november 9.

Róm. 9, 31—33. Izrael, mely az igazság törvényét követte, nem jutott el az igazság törvényére. Miért? Azért, mert nem hitből keresték, hanem mintha a törvény cselekedeteiből volna. Mert beleütköztek a beleütközés kövébe, amint meg van írva: ime, beleütközés követ és megbotránkozás szikláját teszem Sionba, és aki hisz benne, nem szégyenül meg.

Ef. 5, 25—27. Krisztus szerette az egyházat és önmagát adta azért, hogy azt megszentelje, megtisztítván a víznek fürdőjével az ige által, hogy majd önmaga elébe állítsa dicsőségben az egyházat, úgy, hogy azon ne legyen szeplő, vagy sömörögzés, vagy valami efféle, hanem hogy legyen szent és feddhetetlen.

Luther névünnepének előestéjén, történeti jelentőségű ünnepre gyülekeztünk Isten szent házába.

Evangélikus egyházunk törvényhozó zsinata három évi munkájának elvégzése után az örök törvényadó elé lép. Fejhajtva megáll az egyház Ura előtt s megerősítő pecséttel el látott törvénykönyvét ráhelyezi az oltári Bibliára.

Biblia és törvénykönyv eme összesimulásából csodálatos élet támad. A törvénykönyv első lapján kigyullad az egyház hitvallási manifesztációja s erejétől lélek költözik a paragrafusok hideg tömegébe. Mögöttük pedig komor fenségében ki magasodik Krisztus keresztye, örök emlékeztetőjéül annak, hogy az egyháznak Krisztus keresztyéhez kell vezetnie a gondjaira bízott lelkeket.

Törvény, Hitvallás, Biblia és Kereszt együtt állapítják meg az egyház törvényhozásának jelentőségét és rendeltetését. Lelkünk mélyén megerősödik az a meggyőződés, hogy a jó egyházi törvény a Bibliából születik, a Hitvallás lelkét sugározza és Krisztus keresztyében újjászülető életre nevel. Értékmérője is abban rejlik, hogy mennyit hordoz Isten kijelentéséből, mennyit ad az egyház lelkéből és mennyi krisztusi életet teremt.

Tudjuk azonban, hogy az egyház örök lelki feladatát az emberi közösség törekeny agyagedényében hordozza. Az egyház történeti elhelyezkedésében emberekkel emberekért munkálkodik. Rengő földön áll, de mindig égfelé mutat. A törvény

tehát a földi-egyház életét olyképen szabályozza, hogy ugyanakkor a lelki-egyház láthatatlan birodalmát építi. Kettős szolgálatában két feladatot teljesít: az embert bekapcsolja a földi- és lelki-egyházba, azután kialakítja az Istent kereső lélek két életminőségét: a törvény és a hit alapján kialakuló életet.

Az egyházi törvény az egyház külső életét szabályozza. Felsőbb akarat hatalma alá helyezi életünket s engedelmes szolgálatra kötelez. Megállapítja jogainkat és kötelességeinket. Kiepíti intézményeinket és kormányzatunkat. Belekapcsol ugyanazon hiten levők vallási közösségébe. Ez az egyház *jogi törvénye*.

A törvény egy nagy történeti közösség tagjává tesz. Évszázadok folytonosságában tulajdonomnak érzem egyházamat, annak történeti múltját, emlékét és ajándékait. Enyém a magyar evangélikus egyház négy évszázada! Enyém a mártír ősök halált megvető bátorsága, a szelídlelkű bibliaolvasó elődök halk bizonyosságtevése. Enyém a könny, a verejték, a vér, a harc, a kudarc, a reménység és a győzelem. Bennem evangélikus egyházam százados történeti lelke lobog.

Ez a történeti törvény egyházamnak nemcsak múltját, hanem jövődjét is reám örökíti. Benne meglátom történeti küldetését, jogait és méltóságát, vágyait és törekvéseit. Az emberség nagy eszményeiért kell küzdenie. Élete elválaszthatatlan nemzetünk lététől, szabadságától, küzdelmeitől, emelkedésétől és tragédiájától. Letűnt évszázadok eljövendő századokról regélnek s besorolnak Krisztus magyar evangélikus hadseregébe.

Így illeszkedik az egyházi törvénykönyv jogi törvénye mellé egy hatalmas új törvény: *a történeti törvény*.

A jogi és történeti törvény a földi egyházba kapcsol, az egyház jogi szervezetének és történeti közösségének tagjává tesz. Mindkettő drága és nélkülözhetetlen. De egyik sem elegendő! Ha hűségesen teljesítem is a törvénykönyv minden betűjét és egész valómmal beolvadok is evangélikus egyházunk történeti közösségébe, még nem találtam meg az egyház teljességét. Mindez lehet nagy, szép, dicséretes, szükséges az egyház jogi s történeti szempontjából, de ítéletként megáll felettem az apostol igéje: az igazság törvényére nem jut el az, aki csupán a törvény cselekedeteivel és nem hitből akarja azt elérni. Beleütközik az ütközés kövébe.

Ezért helyezi egyházunk törvénykönyvét a Bibliára.

Az apostol meglebbenti a csodálatos titkokat elfedő fátylat s az anyaszentegyház mélységes csodájáról beszél. „Krisztus szerette az egyházat és önmagát adta azért, hogy azt megszentelje, megtisztítván a víznek fürdőjével az ige által.”

Az ige fényében megvilágosodik előttünk az egyház örökkévaló lényege. Nemcsak jogi institúció, bár e nélkül nem munkálkodhatik, nemcsak évszázadok acélkezelével formált történeti alakulat, bár annak drága voltát és szükségét mindenkor átérzi, hanem Krisztus titokzatos élőteste. Látható egyházban láthatatlan isteni organizmus. Benne élünk és belőle erősödünk. Benne van elhelyezve életünk lehetősége, megmaradása, boldogsága és ítélete. Krisztus azért ment végig a Golgota útján, életét is azért adta áldozatul a keresztfán, hogy titokzatos élőtestét anyaszentegyházzá tegye és általa az embert üdvösségre és új életre vezesse.

Ennek a nagy lelki feladatnak szolgálatába rendeli Isten az egyház jogi szervezetét és történeti alakulását is. Mindegyik drága, mert mindegyiket Isten akarata hozta létre. Mindegyik nélkülözhetetlen, mert mindegyiket eszközzé avatja az Úr a lelki egyház szolgálatában. Drága az egyház jogi szervezete: összefogja, védi, izmosítja, küzdésre képesíti. Drága a történeti alakulat is, benne a magyar evangélikus múlt évszázados emléke éltető lélekké; nemesedik. Az egyház jogi szervezete olyan, mint egy művészi ékesítésű ámpolna, melyet a történet négy százados acélkeze emel magasba, örök értéke abban rejlik, hogy ezt az ámpolnát Krisztus élő testének sugárzó fénye tölti be. A jogi és történeti egyház örök tartalma és munkaprogramja: a lelki egyház.

Törvénykönyvünknek a Biblián kell nyugodnia! Jogi és történeti törvénye csak a földi egyházba kapcsolja, a Krisztus élő testébe egyedül az igéből származó hite építheti bele.

Ez a törvénykönyv rendeltetése és ez megítéltetése is.

Krisztus egykor maga elé állítja az egyházat és ítélkezik felette. Megtekinti, hogy külső szervezetét jól megépítette-e és alkalmas eszközzé tette-e? Megítéli, hogy történeti múltját megbecsülte-e és megőrizte-e évszázadok életgazdagító, egyházépítő örökségeit? Megítéli mindenekfelett, hogy az egyház az ige és szentség által szent és feddhetetlen szolgálattal Krisztushoz vezette-e a gondjaira bízott emberlelkek millióit? Az az egyház, mely lelki szolgálatát elássa, szeplő a Krisztus arcán.

Ha pedig lelki szolgálatát betölti, ragyogó fénysugár Krisztus arcán.

Ezért kell a törvénykönyvnek a Biblián maradnia. Mert, amint nincs egyházi törvénykönyv Biblia nélkül, úgy nincsen egyházi törvény végrehajtás Biblia nélkül.

Törvénykönyvünket magasra emeljük, szorosan összefogjuk a Bibliával és elindulunk vele templomoltártól az egyház széles munkamezői felé.

Egyházi és világi vezérek, papi köntösbe öltözött és papi köntös nélküli Krisztus-szolgák! Vigyétek együtt és tegyétek életté!

Befelé tekintő önvizsgálattal keressük meg egyházunk gyarlóságait. Bűnbánatunk könnyével, építő munkánk verejtékével, hitünk bizonyágtetésével töltsük meg életkereteit! Mert egyházunknak szépnek, nemesnek kell lennie, be kell töltenie Istentől rendelt vallási és történeti hivatását, hogy ne szeplő, hanem messzesugárzó napfény legyen Krisztus arcán!

Kő, arany és lélek.

A Gusztáv Adolf Egyesület százéves jubileumán
Lipcse, 1932. szeptember 18.

János I. lev. 3, 18—24. „Fiacskáim, ne szóval szeressünk, se nyelvvél, hanem cselekedettel és valósággal. És erről ismerjük meg, hogy mi az igazságból vagyunk, és így tesszük bátorosabbá ő előtte a mi szíveinket, hogyha vádol minket a szív, mivelhogy nagyobb az Isten a mi szívünknel és mindent tud. Szeretteim, ha szívünk nem vádol minket, bizodalunk van az Istenhez; és akármit kérjünk, megnyerjük tőle, mert megtartjuk az ő parancsolatait és azokat cselekeszszük, amik kedvesek előtte. Ez pedig az Ő parancsolata, hogy higgyünk az Ő Fiának, a Jézus Krisztusnak nevében és szeressük egymást, amint megparancsolta nekünk. És aki az Ő parancsolatait megtartja, az Ő benne marad és Ő is abban; és abból ismerjük meg, hogy bennünk marad, abból a Lélekből, amelyet nekünk adott.”

Két évszázad határmegyéjén ünneplőbe öltözött hős áll Isten oltára elé: a Gusztáv Adolf Egyesület. Arcán imádságának áhítata, szemében hálakönnny, kezében magasra emelt egyetlen fegyver: az evangéliom.

Gyönyörűséges díszkísérete van. Mögötte veszendőség porából felemelt gyülekezetek sorakoznak, körülötte megmentett lelkek bizonyásgtevésének ezüst felhője úszik.

És mégis, a százados forduló őt nem dicsősége emlékoszlopához, hanem oltárhoz vezeti. Bűnbánati köntöst ölt magára, nem pedig a hivalkodás arannyal átszőtt, csillogó ruháját. Ajkán nem önmagasztaló ének, hanem hálaadó imádság zendül.

A hálaadás ünnepén Isten elé térdelünk, aztán azokra gondolunk, kiket Isten munkaprogramja szolgálatában munkás eszközeivé választott. Megáldjuk egy évszázad vezéreit, kormányzó és végrehajtó munkásait, holtakat és élőket, oltárra helyezett munkaerejüket, áldozataikat, átdolgozott és átímádkozott óráikat. Néma tiszteletadással gondolunk magára a hős svéd királyra, ki életével pecsételte meg az emberiség legszentebb igazságaért folytatott küzdelmét. És hálát adunk magáért az egyesületért, melyben Isten egy természékből olyan csodálatosan formálta ki a svéd király élő és elevenítő emlékét.

A Gusztáv Adolf Egyesület keletkezésének és fejlődésének három tényezője van: kő, arany és lélek. Köemlékkel jelölték

meg a helyet, ahol vérét hullatta a nagy király. De a kőbe aranyércet rejtett Isten, ebből lett a Gusztáv Adolf segítő alap. Mivel pedig lélek nélkül még az arany is holt érc csupán, Isten az aranyércbe lelket adott, mely diadalmas szárnyalással száll kiégett mezőkön és halotti temetőkön: ez a Gusztáv Adolf Egyesület országhatárok fölé emelkedő győzedelmes ereje.

Kő, arany és lélek jelképezik a Gusztáv Adolf Egyesület munkálkodását is. A terméskő kifejezője az egyetlen fundamentumnak: a hitnek, az arany a hitből táplálkozó szeretetnek, a lélek pedig a mindent mozgató isteni erőnek. Kő, arany és lélek!

A százéves Gusztáv Adolf Egyesület munkája:

1. hitből fakad; 2. szeretetben munkálkodik; 3. lélek által diadalmaskodik.

1. A mai értékcsökkentő időben nem felesleges annak hangsúlyozása, hogy vallási életünknek egyetlenegy való értéke van: a hit.

A hit állapítja meg Istenhez való viszonyunkat. Ennek megfelelően alakul ki az emberekhez való viszonyunk is. Vallási életünk üres kővedrei megtelnek általa. Szavakból éledgelő vallásosságunk helyébe komoly vallási valóságok lépnek. A külső formaságokat könnyes és napsugaras vallási élmények és Istentől nyert bizonyosságok váltják fel.

A hit Isten megismerésével kezdődik. Csak akkor tudunk hinni Istenben, ha lényé, mint egy titokfejtő könyv, feltárul előttünk és megismerjük Őt szíve, akarata és örök tervei szerint. De vájjon miképpen ismerhetjük meg Istent legteljesebben?

Istent Jézusban ismerem meg. Jézusban közeledik hozzám és én Jézus szívére keresztül jutok el Hozzá. Jézusban tárul fel előtttem Isten aranykönyve, melynek betűiből egyszerre sugárzik felém követelés és erő, parancsolat és betöltés, halál és élet, kárhozat és kegyelem. A hit csak Isten megismeréséből származhatik s Istent egyedül Jézusban ismerhetem meg.

Ezért bír alapvető jelentőséggel az apostol megállapítása: az pedig Isten parancsolata, hogy higgyünk az Ő Fiának, a Jézus Krisztusnak nevében és szeressük egymást, amint megparancsolta nekünk.

A hit értelmi és lélektani kényszerűséggel egybekapcsolódik a szeretettel. Meglátom, hogy Jézus nem egyéb, mint Istennek az emberek felé fordult arca. Ha élete nyomán elindulok,

az emberekhez kell érkeznem. Hitemnek szeretetté kell válnia. De ez a szeretet nem új érték, hanem a hit kiteljesülése. Nincsen két parancsolat, hanem csak ez az egy: higgyünk a Jézus Krisztusban! A belőle fejlődő szeretet a hit fényének visszasugárzása, visszaverődő halk akkordja a hit örök himnuszának. A szeretet fényének ereje s melódiájának tiszta zengése a hit mélységétől függ.

Ez a hit új törvényt szab. Nem állítja az embereket részletkövetelések zúgó erdejébe. Nem halmoz eléjük legyőzhetetlen akadályokat. Nem utasítja őket a szociális életjavítás erkölcsi fegyvertárába. Nem tart nekik lelket tatarozgató részlet-prédikációkat: légy jószívű, áldozatkész, önfeláldozó, hanem egyetlen követelést kiált lelkiismeretükbe: higgy a Jézus Krisztusban és légy új emberré! Ez a hit minden. Nélküle pedig minden egyéb semmi. Ez számunkra életcél és törvény, erő és hatalom, élet és méltóság.

A Gusztáv Adolf Egyesület ezen törvény alá helyezkedett s ennek erejével munkálkodott. A hit világosságánál kereste meg küldetését s a néki kiosztott munkát. Azért lett egyházunk szíve és lelkiismerete, mert a hit által mindig ez akart lenni. Azért nem tévedt el a nagy szociális munkamezőn, mert hitében keresett tájékozódást. Azért nem zavarta munkáját az öncéllá tett szeretet sokféle, egyoldalú ágazata, mert mindig csak Istent szolgálta.

Grossmann, a Gusztáv Adolf Egyesület egyik alapítója, mikor 1857-ben temploma húsvéti oltárához indult s a feltámadott Krisztus trónusához érkezett, halálos ágyán ezt a testamentomi üzenetet küldötte a Gusztáv Adolf Egyesületnek: „Mondd meg az egyesületnek, hogy mindenekfelett élőként álljon meg a hitben és ne lépjen le az egyház ama erős alapjáról, melyet szolgálnia kell, és amely minden áldást biztosít számára.”

Századok találkozó mesgyéjén köszönjük meg a jó Istennek, hogy a Gusztáv Adolf Egyesület munkáját a hit kősziklájára helyezte és kérjük Öt, hogy a jövőben is tartsa meg ezen a fundamentumon.

2. A hit kősziklájába aranyércet rejtett Isten, ez a Gusztáv Adolf Egyesület munkaeszköze: a szeretet.

A hitből fejlődő segítő szeretet jellemzésénél arra figyelmeztet az apostol, hogy „ne szóval szeressük egymást, se nyelvvél, hanem cselekedettel és igazsággal”.

A Gusztáv Adolf Egyesület munkáját két tényező állapítja meg: a szeretet és az igazság. A szeretet a mindennapi élet-szükséglettel kapcsol egybe. Nyomorúságok állják utunkat. Vérző sebek piros ajka kiált felénk. Szükségek tátonganak szemünk előtt. Égető könnyek pergését látjuk. A testi, lelki, erkölcsi élet fekélyeinek fekete halálkapuja tárul elénk. Mit ér ilyenkor zengő szó és üres nyelvbeszéd? Cselekedetre van szükség, elhatározásra, végrehajtásra, kemény, elszánt akaratra. A szeretet cselekvésben válik életteremtő hatalommá.

A második tényező, mely a Gusztáv Adolf Egyesület szeretetét jellemzi: az igazság. Igazsággal kell szeretnie. Ez pedig azt jelenti, hogy munkája célját nem csupán az élet tényleges szükségleteiben keresi, hanem Jézusban. Az apostol által használt szó teljes határozottsággal arra utal, ki magát egyedüli jogossággal igazságnak nevezi. Ezért a Gusztáv Adolf Egyesület szeretete nemcsak életszükségleteket elégít ki, hanem Krisztus lelkének diadalmas érvényesítését is szolgálja. Erejét nem önmagából, hanem Istentől meríti. Nem azért tud fáradhatatlanul jót cselekedni, önmegtagadással szolgálni, mert szíve csordultig telve van jósággal és szeretettel, hanem mert van hite. De ez a hitből fejlődött szeretet egyszersmind az ember lényegmegnyilatkozásává válik. Ebben találja meg az ember önmagát, ebben adja igazi emberi értékeit, ezzel tesz bizonyosságot arról, hogy „mi az igazságból vagyunk”. Ez a hit az igazsággal szeretésnek örök nyitja: ebben erősödik, ebben újul meg, ebben teljeseedik ki a Gusztáv Adolf Egyesület szeretete.

Nincsen egyházunknak elég áldásszava, hogy megköszönje azt a megszámlálhatatlan jótéteményt, mellyel Gusztáv Adolf Egyesületünk egy évszázadon át szolgált. Külön munka-térkép mutatja, merre jár, mennyit áldoz, hol és mit alkot. Számláld meg a templomokat, melyek nélküle sohase épültek volna meg, az iskolákat, melyek katedráján nélküle sohase gyulladt volna „ki az evangéliumi hit fénye, a harangokat, melyek nélküle némák maradtak volna. Járd be különböző országok szórványmezőit, melyeken valamikor száraz halotti csontok fehéredtek, most pedig élő evangélikus gyülekezetek bizonyágtévő énekei zengenek. Nézd meg a fenyegetett határvárákat, melyek őrtornyán ismét harsog a vigyázók hajnali kürtszava. Tarts seregszemlét a Krisztus oltárának hadserege felett — óh micsoda ember-nevelő hatalmas munka ez! —, mely százesztendőn át

oltártűzzel szívében odaadta magát a szeretet szolgálatára.. Ha ez a hadsereg zárt négyes sorokban, lassú léptekkel elvonulna előttünk, éveken át néznénk messze kigyózó oszlopát. Ha százesztendő adakozóinak mindegyike csak egyetlenegy nyíló virágot ejtene elénk, a világ legszebb virágoskertje támadna belőle. Ha oltárra vitt réz-, ezüst- és aranypénzüket egymásra halmozni, csillogó ércheggyé válnék az s orma bele nyúlna az ég felhőzetébe. A letörölt könnyekből ezüstpatak lenne s az elnémított gond-sóhajokból zúgó viharszél támadna, mely szárnya alatt új jövőendő életmagjait rejtené.

Ez a Gusztáv Adolf Egyesület szeretetmunkája. Nem üresen zengő szó, hanem cselekedet. Mindig egyházunk való életének követeléseit figyeli s azokat elégíti ki. Mindig Krisztus szívében nyugszik és igazsággal szeret. Azért tud szeretni, mert megismerte azt, ki öröktől fogva végtelenül szeret és akit ő elbocsátott, hogy szeretetből megváltsa a bűnös világot. Ez a szeretet nem keres önmagának dicsőséget, nagyságot, magasztalást, csak egyet keres égő, olthatatlan vágyódással, hogy munkája által Isten országa épüljön s a lelkek ármádiája boldogan siessen Istenhez, mint költöző madársereg dél napsugaras tája felé.

Egészen nyilvánvaló tehát, hogy a Gusztáv Adolf Egyesület munkájában az élet mélyenfekvő törvénye érvényesül. Az egész munka hiten alapul, ebből szeretet fejlődik. Mivel ez a szeretet hitből fejlődött, isteni lélek képezi annak örök magját. Ez a lélek a segítő szeretet mozgató ereje, de ez egyszersmind a védelmező munka irányítója is.

Erről a védelmező munkáról kell még szólanom.

3. Gusztáv Adolf svéd király a világtörténet új fejezetének piros iniciáléját rajzolta az emberiség históriás könyvébe, mikor német földre jött a lelkiismereti szabadság védelmére. Milyen magasztosnak kell lennie a lelkiismereti szabadság eszméjének, hogy egy ember kockára veti érte életét. És milyen hatalmasnak kell lennie a vallásszabadságért való felelősségnek, hogy érte egy király elhagyja családját, hazáját, trónját és nemzetét s mindent hajlandó érte feláldozni. Küzdelmeinek eredménye megállapítja az ő történelmi jelentőségét, de jellemének hősi és erkölcsi értéke eldőlt abban a pillanatban, midőn kivonta kardját és azt mondta: én nem tehetek másként! A lüttichi mezőre ömlött vér emberi hitelesítő pecsétje a lelkiismereti szabadság

megváltó-vérrel megírt okmányának, mely ma is belekiáltja az emberiség lelkébe: hogy a vallásszabadság egyetemes emberi méltóság, -egyetemes emberi jog, érte sikraszállni nemcsak az elnyomottak, hanem minden nemzet és minden ember egyetemes kötelessége!

Emlékköre vésett igék zendülnek nemzetek és emberek szívébe határon innen és túl:

Az egész világ vallásszabadságát
Megmentette Breitenfeldnél
A keresztyén és hős Gusztáv Adolf.

Igen, ez a három szó történelmi és erkölcsi megállapítást jelent: az egész világ!

Az élő király a szabadság kardjával jött. A halott király pedig úgy ment vissza hazájába, hogy szívet arany urnában vittek előtte. Ez pedig azt jelenti, hogy mindig szíve után ment és azt, hogy szíve most sincsen sírboltba zárva.

Ezt a szívet Isten megbízásából száz év óta a Gusztáv Adolf Egyesület viszi országról-országra, mint a vallásszabadság védelmezője. A lüttichi rögből nemcsak kenyeret adó manna-fa és gyógyító balsamfa nőtt, hanem egy büszke, sudár életfa szökent magasba: a protestantizmus egyetemességének, egymásrautaltságának és egymásért való felelősségének az életfája.

A Gusztáv Adolf Egyesület az egyház jövődjének csendes előmunkása. Száz év óta gyűjtögeti azokat az erőket, melyek egyházunk jövődjének kialakulásánál döntő jelentőséggel bírnak. Ő a föld mélyén láthatatlan csatornákon szétágazó s az egész földet átfogó vízerecskék hálózata, mely életet ad a száradó fücsomóba s táplálja a hegyoldal kifordult gyökerű boróka fenyőjét. Hitet, bátorságot, öntudatot, testvéri szeretetet csörgedeztet a gyengék felé.

Sohasem volt erre nagyobb szükségünk, mint a mi időnkben. Egy nagy darab földön letaszították trónjáról a Krisztust s hadat izentek a keresztyén művelődés intézményeinek és eszméinek. Föld alatt és föld felett, láthatón és láthatatlanul pusztító szellem áramlik, melyet vámsorompóval és országhatárral megállítani nem lehet. És mégis, dacára a közös veszedelemnek, hiányzik a keresztyén egyházak ama egysége, melyről az egyetemes hitvallás cikkeiben teszünk bizonyosságot. Nem beszélve a protestantizmus egyéb okokkal megmagyarázott válságairól,

mint szomorú valóság áll előttünk a protestantizmus ellen szervezeten indított harc. Kétségbe vonják egyházunk keresztyén voltát, történeti értékét, isteni küldetését s megsemmisítésére törnek. De vajjon világosan látjuk-e ennek az újkori vallásháborúnak következményeit azon országokban, melyekben protestáns egyházainkat politikai átalakulás, statisztikai változás és erőtényező eltolódás az elnyomott szórvány-egyházak sorsára juttatták? Ezekben az országokban megszűnnek az egyházi munka előfeltételei. Állami és felekezeti viszonylatban elveszíti az egyház befolyását és súlyát. Elernyednek összetartó erői. Híveiben megroppanik a meggyőződés, elhomályosodik egyházi öntudata és önbizalma. Igaz, hogy egyházunk Istentől nyert egyetlen hivatása abban áll, hogy saját lényegét kifejtve, önmagát adja ajándéknak az emberiségnek, igaz tehát, hogy munkánk erőt felülről és belülről, nem pedig kívülről várjuk, de igaz az is, hogy a történeti elhelyezkedésünkért vívott küzdelemben óriási jelentősége van a protestáns egymásra támaszkodásnak és az egymásért való felelősségnek.

Ilyenkor a Gusztáv Adolf Egyesület elindul a svéd király vértetében, lebocsátott sisakrostéllyal. Nem kardot, hanem a lelkiismereti szabadságért égő szívét hozza kezében. Erőt ad a csüggedőnek, hitet ébreszt a kishitűben. Erkölcsi értéke nyugodt öntudatával azt mondja az elnyomottnak: Ne félj kicsiny sereg, én mögöttem állok, mint Krisztus hadserege!

Ezzel a védelmező és erősítő munkával a Gusztáv Adolf Egyesület beleszól egyházunk jövődjének történetének kialakulásába.

Minél nagyobbak látjuk hivatását és jelentőségét, annál nagyobb lesz érte való felelősségünk. Minden ország minden evangélikus egyháza, gyülekezete és tagja felelősséggel tartozik annak munkájáért.

Az apostol szerint akkor lehet bizodalunk a jövődjéért, ha nem vádol minket a szívünk. De vajjon nem vádol minket a szívünk? Itt válik ünnepünk önvizsgálattá és bűnbánattá. Itt kell átalakulnia a fogadalom és új elindulás ünnevé is.

Valamikor egy nagy beteget négy ember vitt Krisztushoz. Négy embernek kellett vállalnia az életmentő munka terhet, fáradságát és áldozatát. A Gusztáv Adolf Egyesület csak akkor végezheti egyházépítő és jövődjé mentő munkáját, ha minden

ország minden evangélikus egyháza, minden nagy és kicsi gyülekezete, minden gazdag és szegény egyháztagja azzal az elhatározással lép eléje: jövök, itt vagyok, hozom áldozatomat és imádságomat, akaratomat és felelősségérzetemet. Felajánlom égő szívemet és két karomat. Nyoszolya alá illeszttem vállamat és boldogan segítem Jézushoz vinni a mi betegeinket.

Ez a második évszázad elindulása. Az út attól van, kitől a kezdet származik, az eredmény attól, ki az eddigi munkát kegyelemből megáldotta s a jutalmat az tartja kezében, kinek szolgálása már maga örökkévaló jutalom.

Megbízó levél — számadó levél.

Túróczy Zoltán püspökké avatása.
Nyíregyháza, 1939. május 16.

Jeremiás 1, 4—12. Szóla pedig az Úr nékem, mondván: Mielőtt az anyaméhben megalkottalak, már ismertelek, és mielőtt az anyaméhből kijövé, megszenteltelek; prófétának rendeltelek a népek közé. És mondék: Ah, ah Uram Isten! imé, én nem tudok beszélni; hiszen ifjú vagyok én! Az Úr pedig monda nékem: Ne mondd ezt: Ifjú vagyok én; hanem menj mindazokhoz, akikhez küldelek téged, és beszéld mindazt, amit parancsolok néked. Ne félj tőlük, mert én veled vagyok, hogy megszabadítsalak téged! monda az Úr. És kinyujtá az Úr az ő kezét, és megillette számat, és monda nékem az Úr: imé, az én igéimet adom a te szádba! Lásd, én e mai napon népek fölé és országok fölé rendellek téged, hogy gyomlálj, irts, pusztíts, rombolj, építs és plántálj! Szóla tovább nékem az Úr, mondván: Mit látsz te, Jeremiás? És mondék: Mandulavesszőt látok én. És monda nékem az Úr: Jól láttál, mert gondom van az én igémre, hogy beteljesítsem azt.

Van valami megrázóan felemelő abban, midőn temploma oltáránál Isten egy papírlapot ad át az embernek s azt mondja: Vedd és utad végén add vissza. Ez a te megbízóleveled, melynek számadólevéllé és élettörténeteddé kell lennie!

Megbízólevél és számadólevél Isten rendelése szerint egy és ugyanaz, csak hogy az egyik jövő, a másik múlt időben van írva. Egyik az elindulás, másik a megérkezés. Egyik a megbízás átvétele, másik a megbízás visszaadása. De mindegyik alkalommal ketten állnak egymással szemben: Isten és ember, megbízó és megbízott, számonvevő és számadó s Isten állapítja meg, hogy a megbízólevél és a számadólevél egyenlege hogyan alakítja ki Krisztus szolgájának élettörténetét.

Emeld áldásra kezedet tisztai evangélikus egyházkerület, édesanyád ölelő karjaiba boldogan hazatért tisztai Felvidék, magyarországi evangélikus egyházegyetem, hívő, imádkozó magyar, ki a Szentlélek munkájáért imádkozva könyörögtél, mert Isten ma, ennél az oltárnál igével beírt papírlapot ad át Túróczy Zoltán püspöknek a kezébe s így szól hozzá: ez a Te megbízóleveled s utad végére ennek számadólevéllé és a te élettörténeteddé kell lennie!

1. Jeremiás prófétához hasonlóan te is remegő lélekkel állsz az oltár előtt, püspöki szolgálatra elhívott munkatársam. Küzdelmed Istennel véget ért. Alázatos imádságban elmondtad aggodalmaidat, kételyeidet, ellenvetésedet. Ő pedig kimondta az utolsó szót: „Én rendellek téged!” Te engedelmeskedsz, mert engedelmeskedni tartozol.

Egyházkerületednek téged püspöki székbe emelő bizodalma drága ajándék. De ennek is felette áll Isten felőled való intézkedése: Én rendellek téged! Az „én” szó a világepítő Isten egyedülálló uralmát hirdeti. A „rendellek” szó Isten által történő teljes birtokbavételeket jelenti. A veled rendelkező ige Istenhez való viszonyodat teszi életed alapjává s ehhez igazítja az egyházhoz, a nemzethez, az emberekhez való viszonyodat. Én rendellek, tehát tőlem kapod megbízatásodat, hivatásodat, erődöt, szolgálatodat az én rendelésem szerint kell teljesítened!

Ez a két szó: Én rendellek, hordozza küldetéstudatodat. Felelősségteljes nagy munkádon, küzdelmen, csalódáson átvilágít az a bizonyosság, hogy nem magadtól jöttél, nemcsak emberi bizalom emelt helyedre, hanem Isten rendelkezett veled.

A forrongások nyugtalan korszakában, a történelem új-életet formáló izzó kohójában élünk. Szellemáramlatok, reformirányzatok javító vagy eltorzító, gazdagító vagy megszegényítő áramlásában legyen számodra ez a küldetéstudat határozott elvi fundamentum, meggyőződés és bátorság. Téged nem korszellem, nem embercsoport, nem idői elgondolás állított helyedre, hanem Isten parancsa: Én rendellek téged!

Küldetéstudatod hittel, boldogan kapaszkodjék bele Isten kezébe!

2. Isten kijelöli és részletesen megállapítja az Ő szolgájának hivatását.

„Országok fölé rendellek téged, hogy gyomlálj, irts, pusztíts, rombolj, építs és plántálj.” Mielőtt azonban elhangzik ajkáról ez a parancs, az Úr kinyújtja kezét, megilleti Jeremiás száját és így szól: íme, az én ígéimet adom a te szádba! Először adja az ígét, azután megjelöli a hivatást. Ez az egymásután azt jelenti, hogy Isten az Ő igéjével neked látást, világosságot, megértést ad arra, hogy milyennek akarja Ő látni az egyházat. Isten igéjében meglátod az evangélikus egyház Isten által elgondolt képét. Ma is az ige és a szentség egyháza kell hogy legyünk, a Krisztus egyháza, a lelki szabadság egyháza. Egyhá-

zunk hitében, vallási meggyőződésében egyedül Krisztustól függ, nem adhatja magát semmiféle hatalmasság szolgálatába. Rendel-tetését nem kívülről, hanem felülről kapja, nem külső érdekek irányítják, hanem saját lényege. Krisztus egyedülvaló királysá-gáért, Isten ígéjének érvényesüléséért, a keresztfai kegyelem üdvözítő diadaláért küzd.

Ez Isten akarata a neked átadott megbízólevél szerint. Mert ha Isten az egyházat gazdaggá akarná tenni, akkor küldöt-tének aranyat adna kezébe. Ha világi uralomban akarná hatal-massá tenni, akkor fegyvert adna kezébe. Ha öncélú emberi szervezetté akarná tenni, akkor szervező csodaerőt rejtene lel-kébe. Mivel azonban azt Krisztus élő testévé akarja tenni, az Ő ígéjét adja a te szádba! Egyedül az ígét és semmi mást, mert az ige minden.

Az egyház jogi szervezetében, történelmi kialakulásában végzi szolgálatát. Legyen neked drága a belső értéket szolgáló szervezet, történelmi alkatában ismerd fel Isten kezének jeleit. Szépítsd, tisztítsd, telítsd lélekkel külső képét, hogy rugalmassá váljék az idő követeléseivel belső lényegének veszélyeztetése nélkül. Őrizd esküvel pecsételt hűséggel alkotmányát, mely az egyház és sokszor a nemzet szabadságának védő bástyája volt.

Az egyházi munka rombolást kíván, de mindig az építésért. Külső adottságok, természetes, de kedvezőtlen alakulások és emberi gyarlóságok sokszor elhomályosítják az egyház hivatás-lényegét képező lelki szolgálatát s másodjelentőségű munkáját helyezik előtérbe. Isten tudja, hogy a talajelőkészítő munka szemléltetésére miért használ négy ígét: gyomlálj, irts, pusztíts és rombolj és miért tart két ígét elegendőnek az építő munka megjelölésére: építs és plántálj!

Vállald a négy ígét, hogy betölthesd a két ígét!

Isten ígéjében megmutatja neked, hogy milyen embert akar a magáénak nevezni. Pásztori kezed alá adja a templomok emberseregét, a meghódítatlan ezreket, az Isten nélkül élő tömegeket, a credo nélküli művelteket, kik erkölcsi eröpót-lékokkal tengődnek, a külsőlegesen egyházhűséggel, lobogó tör-ténelmi öntudattal, de szegényes hittudattal élő embereket, a meg-újulásra váró Krisztus-szolgákat és vezéreket. Vállald a négy ígét, hogy betölthesd a két ígét!

Isten kötelez a nemzet szolgálására!

Egyházunk magyar földön áll. Evangélikus népünk a magyar

nemzet testének elszakíthatatlan, élő alkotó része. Egyházi munkánk mindig nemzeti munka, egyházunk szolgálói mindig a nemzet papjai. Kell, hogy a nemzet oltáránál is püspök légy! Isten ígéje vezet ezen munkádban is!

Változó politikai irányzatok fölött képviseld Isten mindig ugyanazon politikáját. Az az Isten politikája, hogy Isten igazsága a nemzet igazságává legyen, Istentől kapott történelmi küldetése legyen szívós munkájának célja, szeretetében Isten szíve dobogjon, lelkiismeretében Isten szava szóljon, ember-szeretetében és felekezeti békességében Isten lelke égjen. Ez az Isten politikája! Neveltesz tehát egyházadban hívő, imádkozó, erkölcsös, egymást megbecsülő, szolgálatra hajlandó magyarokat, hogy állam és társadalom, ember és közösség, politikai irányzat és törekvés megértsék, hogy Isten politikája nélkül nincs a nemzetnek jövője. Vállald a négy ígét, hogy betölthesd a két ígét!

3. A szolgálat eredményéről csak egy szava van az Úrnak, az is különösen hangzik. Mikor elmondotta kötelezővé tett munkaprogramját, megkérdezi: Mit látsz, Jeremiás? A próféta maga elé tekint és csendesen felel: mandulavesszőt látok! És monda az Úr: jól láttál.

Isten az ő elhívott szolgájának tavaszi virágzást mutat. Ne félj, higj a tavaszban!

De azután nyomorult, vézna mandulavesszőt mutat. Sovány ígéret, — vessző! Szegényes gyümölcs. Az is kemény, csontburokba van rejtve. Kicsi magjának utóíze keserű! De Isten szava a mandulavessző példájával nincsen befejezve, hanem azt így folytatja: jól láttál, mert gondom van az ígére, hogy beteljesítem azt! Istennek gondja van az ígére. Nem a te gondod az eredmény, hanem az Istené. Tedd meg a magadét, Isten megteszi a magáét. Neki gondja van az ígére és ő beteljesíti azt. Ismétlem még egyszer az Úr szavát: nekem gondom van az én ígémre, hogy beteljesítem azt!

Püspöki szolgálatra rendelt munkatársam, íme, ez a megbízásod, ez a munkád, ez Isten ígérete.

Mikor imádságunkkal átölelünk s áldásunkkal Isten oltárára helyezünk, nem azt kérjük, hogy Isten vegyen ki e világból és kíméljen meg erőfogyasztó nehéz küzdelmeiktől, hanem hogy kegyelmével mindennapi életáldozatodat tegye áldotta, világoltassa munkádat, nemes egyéniségedet és életpéldádat, helyezzen

oltárának gyertyatartójára, hogy szüntelenül égj, boldogan el-
égj, mindig Krisztus keresztyére hullatva fényedet.

Isten ma egy papírlapot ad át neked s azt mondja: Ez a te megbízóleveled s utad végén ennek számadólevéllé és élettörténeteddé kell lennie.

Ha majd elérkezel utad végére, mondhassa az Úr kegyelem-
ből: ime, megbízóleveled a hűséges szolgálat számadó levele lett.
És mondhassa egyházunk Istent áldó szóval: megbízólevél, szá-
madólevél Krisztus szolgájának élettörténetévé lett, melyet Jere-
mias próféta könyvének első fejezetében megírt rólad maga a
szent Isten.

Elfogyhatatlan szeretet.

A Győri Szeretetház félszázados jubileumán.
Győr, 1933. december 3.

1. Kor. 13, 8: A szeretet soha el nem fogy.

A szeretet mindig Krisztus megérkezését jelenti. Nyomorúságok szakadéka felett, mocskos fertőn át, jajgató és haláltáncot járó tébolyodott emberek között, imbolygó lápi tűz csillogó fénylésén keresztül jön Krisztus, kezében pálmalevél, szemében mártíromságának tüze, homlokán töviskoronájának vérző nyoma. Jön a közömbös, hitetlen, önző, bűnös emberekhez s halk égi melódia zeng felette: íme, a szeretet soha el nem fogy!

Minden Krisztus-megérkezés az ember lemérését jelenti. Ahova Krisztus megérkezik, ott az ember az Ő fénykörébe kerül s eldöntésre vár az a kérdés, hogy a Krisztus által hozott elfogyhatatlan szeretettel az ember hogyan gazdálkodott.

A Győri Szeretetház félszázados hálaadó ünnepegyén árvák, öregek, elhagyottak, diakonisszák oltár elé állnak és ég felé mutatva azt mondják: A szeretet soha el nem fogy!

Végiglapozzuk Szeretetházunk félszázados történetkönyvét, bepillantunk mindennapi életébe, szívébe és Jelkébe s mi is boldog hálaadással valljuk, hogy a Krisztus által hozott szeretet soha el nem fogy!

A szeretet soha el nem fogy!

Ez az ige: 1. hitvallás; 2. program; 3. követelés és 4. ígéret.

1. *Luther* azt mondta, hogy ha valaki szemléltetni akarná Istent, akkor tiszta szeretetnek kellene Őt rajzolnia, mert lénye szerint Ő a szeretet mérhetetlen gazdagságú szíve, mely az egész világot eltölti a szeretet melegségével.

Isten szeretete áll a világ középpontjában. Azért teremtett mindent, azért gondoskodik mindenről, mert szeretet. A látha-

atlan természeti erők: a fény, a hő, az elektromosság, a vonzás, a taszítás mögött egyetlen örök, kifürkészhetetlen erő húzódik meg: Isten szeretete.

Ebben a szeretetben feltárja Isten örökkévaló lényét. Senki sem ismerheti meg Őt igazán, hanem csak a szeretetben. Mindenhatósága, szentsége és igazságossága a szeretetben válik érthetővé. A szeretetben megoldódnak lényének ellentétei, munkájának titokzatossága, közelivé válnak messze távolságok és mélységet nyernek közeli, szürke mindennapiságok.

Saját emberi életünket csak a szeretet alapján tudjuk megérteni. Isten szeretete minket is szeretetre kötelez. A szeretetben ismerjük fel megtisztult önmagunkat. Csak akkor vagyunk igazi emberek, ha az Istentől kapott szeretetet visszaadjuk. Megcsalja a világot és nem találta meg önmagát az, ki Isten szeretetét nem fizeti vissza embertársain keresztül az Istennek. Ez a szeretet életünk tartalma és lényegmutatója, örök szabályozója és nagy kiegyenlítője. Vagyon, tudás, életkörülmények árkat hasítanak közénk. Még a jog és igazság is sokszor választóvonalat képez. A származási, nevelési, műveltségi, vagyoni különbözőségek korláttá lesznek. De a szeretet aranyhidat épít s csodálatos közösségben egyesít egymással. A szeretet önmagunk fölé emel. Világokat tár elénk az árva könnycseppjében, a szenvedő elfojtott sóhajában, a szétdöntött családi tűzhelyek füstös köveiben. A szeretet alázatos meghajolás Isten előtt és önmagunk engedelmes felajánlása a nagy isteni munkára. Megoldja az élet nagy titokzatosságát. Isten szeretet s nekem is szeretetté kellennem, mert a szeretet soha el nem fogyhat.

Ez a Szeretetház ünnepi hitvallása.

2. Ez a Szeretetház programja is.

Luther Márton születése négyszázados jubileumán néhány könnyesszemű árvára és elhagyott gyámoltalan öregre mutatott Isten keze s azt mondotta a győri gyülekezetnek: ez a te programod! Hirdesd ennek a kicsi didergő gyülekezetnek: a szeretet soha el nem fogy]

Egyszerű kicsi házikóban, szerényre szabott keretek között kezdte meg munkáját a Győri Szeretetház. Lassanként elvászott az öreg házküszöb a hajléktalanok lépésétől. Az árvák serege is népesebb lett. Az áldozatkészség ezüstpatalkja bőséggel csurgatta tiszta vizét az oltár mellől. Egyszerre egy fejedelmi

adomány, — 60,000 arany — megvetette a Szeretetház alapját. Szélesre rakott alapzatán harsogó himnuszt mondtak a fundamentum kövek, magasba húzott falaiban korált énekeltek a téglasorok. Szobái benépesültek otthont kereső, fehérlelkű leányokkal, tűzhely mellé húzódó otthontalan öregekkel, diakonisszák karja között megpihenő könnyesszemű árvákkal. A Szeretetház boldog önfeláldozó munkával hirdette: a szeretet soha el nem fogy!

Ez a munka igazán isteni szeretetet hirdet: Krisztushoz vezeti a gondjaira bízottakat. Tűzhelyet és oltárt ad. A gondoskodó szeretetet és az isteni kegyelmet elválaszthatatlan együttesében mutatja meg. Megmenti a külső életet és az örökkévaló lelket. Olyan szeretetmunkásokat nevel, kiknél a szeretetmunka nem megtanult tudomány avagy mesterség, nem szociális érzék avagy szervezettség, hanem a Krisztus szerelmében kigyulladó szívek állandó, boldog szolgálata.

Megáldom a Szeretetház alapítóit, megteremtőit, építőit és munkásait. Megáldom Szeretetházunkat, hogy Isten által rendelt programját betöltve, legyen kimeríthetetlen bizonyágtevője ennek az igének: a szeretet soha el nem fogy!

3. Ez az ige nemcsak program, hanem követelés is.

Először ünnepélyesen zendült, mint a hitvallás orgona szava. Azután programadón szólott, mint a harctér vitézeinek kürtszava. Most keményen zuhog, mint acélököl a lelkiismeret ércapuján: a szeretet soha el nem fogy!

Isten sokat követel a győri gyülekezettől, melyet megajándékozott a Szeretetház szolgálatának dicsőségével. Tekintse a gyülekezet Isten kitüntető kegyelmének, hogy a Szeretetház munkájának biztosításával állandó bizonyosságot tehet hitből fakadó szeretetéről. Sokat követel Isten az emberektől is. Állandóan emlékeztet arra, hogy minket az Isten a szeretet nagy missziói munkájába állított s azt követeli tőlünk, hogy a szeretet soha el ne fogyjon. Ez pedig azt jelenti: tegyük lehetővé, hogy a Szeretetház nevelhessen árvákat, ápolhasson betegeket, otthont adhasson didergő, magános embereknek és támasza lehessen a szülőhajlékból eltávozott fiatal leányoknak. Tőled függ, hogy a Szeretetház ezt a munkát elvégezze. Rajtad fordul meg, hogy ezt megtehesse!

Isten hozzád intézett követelését leszállítod, ha azt gondold, hogy pénzedet keresi csupán. Istennek a te pénzedre is

szüksége van, mert minden pénzben benne van Isten szent alalmazsna-fillérje, mit önmaga számára követel. Ha szeretetmunkára pénzt adsz, Istennek fizeted vissza tartozásod egy parányi kicsi részét. De pénznél többet, nagyobbat követel tőled Isten: a szívedet. Add hát neki a szívedet! Ismerd meg Szeretetházunk hivatását s becsüld meg annak küldetését. Szeresd, védelmezd, erősítsd! Vidd ügyét mindennapi imádságodban Isten elé! Könyörögj azokért, kik ebben a házban Isten lelke szerint szolgálnak és akik falai között otthonra találnak. Ha szívedet odaadod, akkor minden értékedet is odaadod és teljesíted Isten egyetlen parancsát: a szeretetnek soha sem szabad elfogynia!

4. Ez az ige végül csodálatos ígéretként zendül felénk. Kemény küzdelmek, keserű csalódások között felbúg lelkünkben, mint a zúgó tengerhullám ostromát túlzengő harangzúgás. Sok az akadály! Nehéz a küzdelem! Fogycatókos az emberi erő! Fáradtan ver a reménység szárnya! Ne féljete, ígérete van számotokra: a szeretet soha el nem fogy!

Krisztus ellen rettenetes harcot indított a Sátán. Körülötünk minden recseg, aminek létehez arany tapad. Hatalmas vállalatok összeomlanak. Gépszörnyetegeket rejtő gyárak tétlen álomba merülnek. Füstnélküli kémények úgy tárulnak ég felé, mint az éhes emberek kenyeret váró szája. Az államok aranyfedezete hitvány kavicsá lesz. Dönthetetlenek hitt gazdasági uralmak összeomlanak. Mindenütt bomlás, összeomlás, pusztulás és bizonytalanság. Megállhat-e ebben a nagy gazdasági válságban a mi drága Szeretetházunk? Vagyon, birtok, tőke nélkül fennállhat-e az az intézmény, melynek egyedül Isten a kenyéradó gazdája?

Isten ígéri: a szeretet soha el nem fogy! Megáldja a szegény emberek marék lisztecskéjét és kevéske olaját. Parancsol a hollóknak, hogy hozzanak kenyeret. És meg lesz minden és mindig, amire szükség van. Nem ember végzi ezt, hanem maga az Isten. Igaz ugyan, hogy az ember eszköz csupán, de míg keblében örök égi szív dobog, Isten kezében áldott munkát végző eszközzé válik.

Megígéri Isten, hogy ad munkalehetőséget és belőle erősödő munkásokat. Ad új hivatásmezőt és kiszélesedő munkaprogramot. Megígéri lelkének ajándékait. Ad ihletet, prófétai látást, apostoli szolgálatot, áldozatkészséget, életáldozást s benne elnyugvó, boldog engedelmességet. Isten ígér a vezetők-

nek erőt, bölcseséget, tanácsot. A munkásoknak kitartást, hűséget. A ház lakóinak megelégedést és hálás szívet. Isten sokat ígér. Nemcsak megélést, hanem fejlődést és boldog kiteljesedést is. Megígéri, hogy a szeretet fájának félszázados törzsén új ágak hajtanak, új virágok nyílnak, új lombzatok terítenek sátrát. Új gyermekseregek húzódnak majd az áldott anyai kéz alá. Új otthonok alakulnak. Új diakonissza szívek borulnak tűzbe. Új tavasz jön új feladattal és új diadallal. És mindez azért válik 'valósággá, mert Isten ígérete szerint: a szeretet soha el nem fogy!

A szeretet soha el nem fogy! Ezen rövidke ige acéltükrében három képet lát szemem. Az örök szeretet arcát s benne Szeretetházunk hivatását. Áldott az Isten, ki nekünk ezt a képet megmutatta! Azután félszázados multunkat, alapítók, szervezők küzdelmét és áldozatát, munkások munkáját. Áldott az Isten, ki ezt a képet megrajzolta! Azután a Szeretetház jövő munkáját, terveit és álmait. Áldott az Isten, ki ezt a képet megígérte! A három kép felett pedig aranytartóban égő gyertya világít s fénykörében ez a mondat ragyog: *Aliis serviendo concumor!* Mások szolgálásában élj boldogan, áldott Szeretetházunk!

Emberhalászat.

A soproni tanítóképző-intézet 75 éves jubileumi ünnepségén
Sopron, 1933. október 3.

Lukács 5, 1—//. „És lőn, hogy mikor a sokaság hozzá tódult, hogy hallgassa az Isten beszédét, Ő a Genezáret távánál áll vala; És láta két hajót állani a vízen: a halászok pedig, miután azokból kiszállottak, mossák vaja az ő hálóikat. És Ő bemenvén az egyik hajóba, amely a Simoné vala, kére őt, hogy vigye egy kissé beljebb a földtől: és mikor leült, a hajóból tanítá a sokaságot. Mikor pedig megszűnt beszélni, monda Simonnak: Evezz a mélyre és vessétek ki hálóitokat fogásra. És felelvén Simon, monda néki: Mester, jóllehet az egész éjszaka fáradtunk, még sem fogtunk semmit: mindazáltal a te parancsolatodra levetem a hálót. És ezt megtévén, halaknak nagy sokaságát keríték be; szakadoz vala pedig az ő hálójuk. Intenek azért társaiknak, akik a másik hajóban valának, hogy jöjjenek és segítsenek nékik. És eljövén, megtölték mind a két hajót, annyira, hogy csaknem elsülyedének. Látván pedig ezt Simon Péter, Jézusnak lábai elé esek, mondván: Eredj el éntőlem, mert én bűnös ember vagyok, Uram! Mert félelem fogta körül őt és mindazokat, akik ő vele valának, a halfogás miatt, amelyet fogtak; Hasonlóképpen Jakabot és Jánost is, a Zebedeus fiai, akik Simonnak társai valának. És monda Simonnak Jézus: Ne félj; mostantól fogva embereket fogsz. És a hajókat a szárazra vonván, elhagyák mindeneket és követték Őt.”

Az emlékezés csak elindulásában és külső vonalaiban támaszkodik a múlt eseményeire, belső tartalma szerint mindig saját lelkéből táplálkozik. Benne mindig kettővel találkozunk: Istennel és önmagunkkal. Ezért látjuk multunkban jövőnket, célkitűzésünkben örök hivatásunkat. Ezért válik emlékezésünkben hálaadás, mások munkájának emlegetéséből számadás, magasztalásunkból fogadalomtétel s múltba tekintésünkben profétai jövődőlátás.

Háromnegyed százados soproni tanítóképző-intézetünk jubiláris ünnepségén is kettővel találkozunk: Istennel és önmagunkkal. Az alapítók és építómunkások során végigtekintünk s meglátjuk az Istent. Mert mindent az Úr cselekedett! Isten akarta, hogy ez az intézet legyen. Azt akarta, hogy küzdelem és nyomorúság közt megmaradjon. Akarta, hogy égőszívű emberek tűzbeborítsák az ifjúság lelkét s falai közül égő lelkű nemzedékek vonuljanak az élet mezőire.

Mindent az Isten cselekedett. Áldott legyen Isten neve!

Jubiláris ünnepségünkön önmagunkkal is találkozunk. Az emlékezés a lélek öntudatának a szeme. A múlt tükrében örök hivatását és messze jövődjét keresi. Sok mondanivalója van intézetünknek arról, hogy minő hivatást nyert Istentől és mi-csoda munkát lát maga előtt a jövődőben!

75 évvel ezelőtt, Kolbenheyer Mór soproni lelkész, intézetünk avatási ünnepségén, ennek a templomnak a szószékén a nagy emberhalászatról prédikált. 75 év elmultával állítsuk mi is ugyanezen ige fényébe tanítóképző intézetünk múltját és jövődjét.

Az emberhalászat három jellemvonását világítom meg: 1. Krisztus parancsolatának értelmét; 2. az embertől követelt feltételeket és 3. Krisztus jutalmazó ígérését.

1. Krisztus ezen parancsolatba foglalja tanítóképző-intézetünk munkaprogramját: neked embereket kell fognod! Emberhalászokat kell nevelnie. Gondoskodnia kell arról, hogy munkája által evangélikus népiskoláink a világmindenség legnagyobb értékét megőrizték és kitermeljék: az örökkévaló lelket.

Ez a feladat remegteti meg dunántúli egyházkerületünk szívét, midőn 1829-ben megszervezi: „Oskolamestereket-formáló intézetét.” Isteni kötelezés hajtja Páífi Józsefet, Kolbenheyer Mórt és Király Józsefet, hogy önálló evangélikus tanítóképző-intézetet teremtsenek a semmiből. Fellelkesítik a soproni gyülekezetet. Lázító szavuk harci harsonaként beszállja Dunántúl lakásait. Idegen országok földjét járó, kéregető apostolokká lesznek. Sebeik helyett lelkük álmát terítgetik Európa protestáns nemzetei elé. Égő szemekkel állnak királyi trónusok lépcsőjénél s beszédes ajakkal megnyerik ügyüknek a kunyhók lakóit.

Megépeül tanítóképző-intézetünk több hittel, mint anyagi erővel. Fundamentumában több az isteni kegyelem, mint a termékő. Pénzügyi megteremtésében több az Örökkévaló felé tekintő reménység, mint az emberi képesség. Meg kellett épülnie, mert Isten parancsolta. Megszületett az evangélikus egyház szívéből és lelkiismeretéből. 75 évvel ezelőtt mondotta az avatási ünnep ígehirdetője: „ezt az intézetet nem néhány ember szólította életre, hanem az egész evangélikus egyház, a lelki Jeruzsálem, mindnyájunk közös édesanyja, ő hordozta szíve alatt és ő adott neki életet.”

De vajjon mi képesíti tanítóképző-intézetünket arra, hogy Krisztus felfogása szerint emberhalászokat neveljen? Mi tölti meg a tanítóképző-intézetet evangélikus egyházunk lelki tartalmával? Mi különbözteti meg más tanítóképző-intézetektől és miben hordozza ezekkel szemben létjogát?

A Genezáret partján két egyforma hajó áll. Alakjuk, nagyságuk, külsejük egyforma. Egyforma öblösre hajlított a bordázatuk. Egyforma sudaras az árbocuk. Egyforma szerkezetű a kormánykerekekük. Mikor a partról befelé indulnak, egyformán szelik a hullámokat s munkájuk végeztével egyformán viszik a halrakományt a part felé. És mégis, két különböző világ a két hajó. Egyiken Jézus áll a kormánykeréknél, a másikon ember. Ebből támad minden különbségük. Az első végzi a nagy halászat munkáját, a másik csak továbbviszi a halak sokaságát. Az első megment, a másik befogad. Az első új világ csodái felé röpít, a másik partra segít. Az első ezüstös hajnali vizeken szabadító élethajóként úszik, a másik felhő árnyékában emberúton halad s terhe súlyát recsegge hordozza.

Evangélikus tanítóképző-intézetünknek embereket kell nevelnie a nagy emberhalászatra. Hajója kormányrudjánál nem ember, hanem Jézus áll. Nem a tudás, hanem az élet mélysége felé evez. Az értelem mellett lelkeket gazdagít. Az ember külső csiszolásán kívül a belső embert formálgatja. Mulandó értékek felett örökkévaló érték felé mutat. Krisztusban találja meg gyönyörűsége hivatását: képzett, művelt, jó tanítónál többet adni: hívő tanítót!

Hálát adunk Istennek, hogy intézetünk ezt a munkát háromnegyed századon át végezhetette. Múltunk tükrébe tekintünk és meglátjuk benne változatlan önmagunkat. Lehetsz-e ma és a jövőben egyéb soproni tanítóképző-intézet, mint aminek a múltban lenned kellett?

2. Emberhalászatra csak Krisztus tanítványai képesek.

Krisztus tanítványsága ma is isteni és emberi tényezőkből áll. Isteni tényező az elhívás. A kiválasztott emberen megnyugszik Isten tekintete: Én hívlak téged! Én parancsolom: vidd mélyre a hálót és fogj embereket! Isteni tényező az állandó erőközlés, mellyel Krisztus tanítványait erősítgeti. Isteni tényező a felébresztett felelősségtudat, mellyel munkáját és személyét Isten örök bírósága alá helyezi s minden gyermek szívét, lelkét, életét számonveszi tőle. Isteni tényező az állandó önvizs-

gálát és a hivatásmunkát bíráló büntudat, mely Isten lábaihoz roskasztja: eredj el tőlem, Uram, mert én bűnös ember vagyok!

Az emberi tényezők között pedig első helyen a Krisztussal való lelki közösség áll, mely a tanítványt egyé teszi küldőjével. Nincsen égetőbb vágya, álma és jutalma, hanem hogy Jézus számára embereket foghasson. A Jézussal való lelki egység engedelmességet szül benne. Fáradtságtól ernyedt izmokkal, álmatlanságtól égő szemekkel mélyre viszi a hálót. Ez a lelki közösség boldog élettartalmat ad neki: nem önmagáért, Krisztusért él. Hivatása fenségét ismeri fel abban, hogy őt emberhalászatra méltatja Isten. Ha azt mondaná neki Jézus: neked adom a Genezáret tavát, rád bízom Galileát, nem csodálkoznék, de midőn ezt a parancsot hallja, embereket fogsz, mintha rászakadna a mennybolt millió csillagával. Örökkévaló emberleiket bíz reá a Krisztus, gyermekek földi életsorsát, boldogságát, Krisztushoz vezetését, üdvösségét.

Nézem a tanárok hosszú sorát, kiket 75 éven át ebben az intézetben tanítványaivá tett. Nevükön nevezhetném azokat, kik kőkockás folyosóin szobáról-szobára jártak s katedráin tanítottak. Azért tudott ez az intézet az emberhalászok nevelőintézete lenni, mert Krisztus alázatos, hívőszívű tanítványai ültek katedráin. Olyan emberek, kik Krisztus hívó szavát meghallgatták, parancsának engedelmeskedtek, Krisztus hálójával megfogták magukat, hogy másokat erre a szent hivatásra nevelhesenek. Tudtak Krisztus ügyéért dolgozni, lemondani, imádkozni és nyomorogni. Életük beszövődött a régi kopott falakba, ma is áthatja levegőjét, mint az oltáron elégett áldozat jóillatú füstje.

Köszönjük meg Istennek, hogy tanítványokat küldött a nagy emberhalászatra! A föld mélyén pihenőket áldjuk meg haló poraikban! Az élőkért imádkozzunk, hogy minél inkább Krisztus tanítványaivá váljanak.

3. Az emberhalászat harmadik jellemvonása egy csodálatos isteni ígéretben áll. Csodálatos, mert nincsen szavakban kifejezve és mégis cáfolhatatlan bizonyossággal hangzik felénk. Csodálatos, mert ez az Ígéret éppen olyan fenséges, mint maga az emberhalászat. Ez az ígéret az emberhalászok jutalmára vonatkozik. Krisztus nem szól jutalomról. Nem beszél anyagi értékről, avagy dicsőségről és mégis, a legszebb jutalmat ígéri. Isten ugyanis az Ő országának munkásait magával a munkával

jutalmazza. Minél inkább az Ő munkaeszközévé válnak, annál inkább érzik a szolgálatban rejlő jutalmat.

Miben rejlik tanítóképző-intézetünk 75 évi hűséges munkájának jutalma? Régi külső szegénységében, foszlott ruhájában változatlanul áll, mint a kopott köntösű édesanya, ki minden kincsét szétoztotta gyermekei között. Nincsen más ékessége, mint a homloka köré fonódó babérkoszorú s gyermekeinek imádkozó hű szíve.

Mi a jutalmad, tanító-ember, ki az élet nagy tengerén Krisztus parancsa szerint embereket akarsz fogni? Krisztus ámtás nélküli szerződést kínált neked. Nem ígért jutalmul dús javadalmat, magasztalást, előnyöket, hanem csak azt, hogy embereket foghatsz. Mi a jutalmad? Az, hogy embereket foghatsz. Mi a dicsőséged? Az, hogy embereket foghatsz. Mi a méltóságod? Az, hogy embereket foghatsz.

Ezt a jutalmat az aranykereső lekicsinyli, a gúnyolódó megmosolyogja, a nagyralátó kineveti. De Krisztus elhívott szolgálja könnytől fényes szemmel boldogan mondja: jutalmam nem a kenyér, hanem ráhulló verejtékem és Isten kegyelmének rajta felcsillanó fénye. Ez az emberhalászat szent bére, Isten adja drága jutalmul kegyelemből.

Megjutalmaz Isten prófétai jövendölátással. A jelen emberhalászatából kiteljesedik egy új élet gazdagsága. Pihennitérő, fáradt emberhalászok helyére újak jönnek, fedélzetére állnak és kivetik a hálót. Dolgoznak, csalódnak és újra kezdik. Égnek és elégnek, de a keresztes lobogóju haláshajó szüntelenül szeli az élet tengerét s a kormánykeréknél Krisztus áll.

így haladjon áldott intézetünk első évszázada végéhez s Istentől áldott hivatása betöltése felé.

Népek ugyanazon a hajón

Az Evangélikus Világszövetség kongresszusán
Kopenhága, 1929. június 30.

Lukács 5, 1—11. „És lön, hogy mikor a sokaság hozzá-
tódult, hogy hallgassa az Isten beszédét, ő a Genezáret tavá-
nál áll vala; És láta két hajót állani a vízen: a halászok pedig,
miután azokból kiszállottak, mossák vala az ő hálóikat.
És Ő bemenvén az egyik hajóba, amely a Simoné vala, kéré
őt, hogy vigye egy kissé beljebb a földtől: és mikor leült,
a hajóból tanítá a sokaságot. Mikor pedig megszűnt beszélni,
monda Simonnak: Evezz a mélyre és vessétek ki hálóitokat
fogásra. És felelvén Simon, monda néki: Mester, jóllehet
az egész éjszaka fáradtunk, még sem fogtunk semmit: mind-
azáltal a te parancsolatra levetem a hálót. És ezt megtévén,
halaknak nagy sokaságát keríték be; szakadoz vala pedig
az ő hálójuk. Intenek azért társaiknak, akik a másik hajóban
valának, hogy jöjjenek és segítsenek nékik. És eljövén, meg-
tölték mind a két hajót, annyira, hogy csaknem elsülyedének.
Látván pedig ezt Simon Péter, Jézusnak lábai elé esek,
mondván: Eredj el éntőlem, mert én bűnös ember vagyok,
Uram! Mert félelem fogta körül őt és mindazokat, akik ő
vele valának, a halfogás miatt, amelyet fogtak; Hasonló-
képpen Jakabot és Jánost is, a Zebedeus fiai, akik Simon-
nak társai valának. És monda Simonnak Jézus: Ne félj; mos-
tantól fogva embereket fogsz. És a hajókat a szárazra von-
ván, elhagyák mindenöket és követék Őt.”

Templomotok szószékére messze országból jött, idegen
nemzet fia lépett. Megszólalásra nemcsak hozzám érkezett meg-
bizatástok jogosít, hanem magyar evangélikus egyházam bi-
zonyoságtevő múltja is s Istenbe vetett ama reménységünk,
melynek erejével veletek együtt álmódjuk evangélikus anya-
szentegyházunk ragyogó, tiszta álmait. A szent Istent imádkozva
kérem: áldja meg igehirdetésemet s minden gyarlóságom elle-
nére tegye szentigéjét bennetek erővé és életté.

A bibliai történet két különálló és mégis egymásba kap-
csolódó eseményt örökít meg. A tengerparton emberáradat
hömpölyög. Kinyújtott kezek tárulnak Jézus felé. Tágranyilt
szemekből szent vágyakozás sugárzik feléje. Az ember lelkében
az örökkévalóság égi melódiája ébredéz. Közelről, távolról,
keletről, nyugatról jönnek, mint fehér ruhás nagy zarándok-
csapat s kezükben lelküket hozzák az örök király felé. A ten-
gerpart egy másik, tenyérnyi kicsi részén pedig munkaverejték-
től le barnultan, fáradtan álldogálnak a tanítványok. Arcukon

egy éjszakai munka hasztalanságának árnyéka borong, lábaik előtt halotti szemfedélként hevernek üres hálóik. Közöttük égő szemekkel, messzemutató kinyújtott kezekkel áll a Megváltó Krisztus, mint az isteni követelés előfája s a zúgó tenger felé mutatva, minden idők számára elmondja nagy parancsolatát: vidd mélyre a hálót!

Ezt a szót minden idők Pétereinek meg kell szívlelniök. Csak az lehet Isten szolgálója, ki Jézusra függeszti tekintetét, befogadja az Ő életparancsolatát s az Ő erejével indul hivatása betöltésére.

Ezt a szót meg kell érteniök az óceánon innen és túl élő nemzeteknek is. Nem egy darabka emberföldre, hanem a föld-darabokat összekötő kegyelem-tengerre mutat Jézus, arra a minden nemzet számára közös, drága, egymással összekötő tengerre, mely közös munkára hívja Jézus elhívott szolgálait s az egyháznak különböző országokban munkálkodó részeit.

De ezt a szót meg kell hallania magának az anyaszentegyháznak is. Nem vétkezünk az igemagyarázás alaptörvénye ellen, ha a Péterhez intézett krisztusi parancsot magára az egyházra vonatkoztatjuk s a Krisztus által követelt apostoli munkában felismerjük az egyháznak a Krisztus által kijelölt örök hivatását.

Ebben a felfogásban szölok a nagy ember-halászatról, melynek: 1. munkamezője az egyház; 2. munkaeszköze a szentige; 3. győzelme pedig a hivatástudat.

1. A nagy emberhalászat munkamezője az egyház. Az emberek gondolatvilágában azonban sokszor kiüresített tartalommal áll az anyaszentegyház. Mikor az egyházra gondolnak, paragrafusokkal, törvénnyel, szabályrendelettel körülbástyázott szervezetet látnak maguk előtt, mely tanácskozik, törvényeket hoz, intézményeket létesít, azután belenyúl az ember életébe: tanít, irányít, fegyelmez, rendelkezik. Ezek számára az egyház csupán egy egyházjogi szervezet.

Mások az igazság vértanuját látják benne, ki a mártírok palástjában, babérkoszorúzott fejjel, vállán a sokszor meggyalázott igazság keresztyével halad az örökkévalóság útján. Ezek számára az egyház egy kiszakított történelmi öntudatot jelent, bálványá teszik dicső múltját és nem az élők munkaverejtékéből és bűnbánati könnyéből, hanem letűnt századok vértanúinak emlékezetéből akarnak élni.

Ismét mások a reformáció kulturális értékeinek foglatját

látják az egyházban s világnézeti és kulturális jelentősége mellett elsorvadni engedik vallási lényegét.

Ezekkel az elhajlásokkal szemben állapítsuk meg az igazságot. Az egyház igazi hivatása Jézusban van elrejtve, „kinek mindenek lábai alá vetett az Isten, kit mindeneknek fölötté az anyaszentegyház fejévé tett, mely az Ő teste, teljessége Ő néki, aki mindenek betölt mindenekkel”. Ef. 1, 22—23. Csudálatos sejtelem fogja meg lelkünket. Meglátjuk az új emberiséget és annak fejét, Krisztust. Megsejtjük embervoltunk titkát: azért küldettél a földre, hogy Krisztus titokzatos élő testének megmaradásra hívott, fejlődésre képes és érett gyümölcsözésre rendelt része légy. Parányi darabka élet vagy csupán, de Jézus életéből való. Semminek látszó erőtlén vagy, de, benne és általa erőssé válsz. A bűn rabbilincset hurcolod és mégis a szabadság fölé emelkedsz. Kincstelen koldus vagy csupán, ki kegyelemfillérért nyújtod reszkető kezedet, mégis a megváltottak trónusát tartja fenn számodra örökkévaló Istened. Semminek látszó kicsi mikrokosmos vagy a nagy világ mindenségében, mégis önmagadban bírod a nagy makrokosmos minden dicsőségét és hivatását, mert Isten bélyegét hordozod lelkedben.

Ez a kettős hivatás pedig abból születik meg, hogy az anyaszentegyház Krisztus élő teste, melynek Ő az örökélő feje, te pedig ennek az élő testnek belőle erősödő és benne élő részecskéje vagy. ird hát mélyen lelkedbe, hogy az anyaszentegyház nemcsak törvényekből és paragrafusokból összeszerkesztett emberi organizáció, hanem egy csudálatos isteni organizmus. Nemcsak egy darab történelmi öntudat, hanem Isten közvetlen kijelentésének hatalmas hősköteménye. Nemcsak egy darab egyházi színezetű kultúra, hanem minden kultúra örökkévaló feltelete és biztosítéka.

De mivel ez az isteni organizmus a földön és emberek között munkálkodik, nem nélkülözheti az emberi organizációt sem. Különböző földdarabon élő nemzetek életébe vagy beágyazva, éppen azért a történelem formáló kezének nyomai is meglátشانak rajtad. A nemzet arca visszatükröződik az anyaszentegyház életén, mint a derús, vagy felhős ég a tó tükrén. Mert sajátossága és dicsősége az evangéliom anyaszentegyházainak, hogy nem területenkívüliek, hanem mindig eleven, szerves darabjai a nemzet életének, Istentől beállított munkásai a nemzet mívelődésének és szociális életének.

Mindez így van és mindez érték. De azért egy pillanatra sem téveszthetjük szem elől, hogy Jézus megáll az élet tengere fölött kiemelkedő katedrán, kitarja kezeit a világ összes nemzetei felé és messzeúgó hangon azt mondja az anyaszentegyháznak: neked emberlelkeket kell fognod! Ez az egyház örökkévaló hivatása: emberlelkeket kell fognia. A bűnben elesett, a jóra képtelen és mégis az örökkévalóság után vágyódó emberlelkeket kell a Krisztushoz vezetnie Ébresztgeti a lélek mélyén pislogó istentudatot. Lángoló tűzzé szítja az örökkévalóság utáni vágyakozást. A büntudat korbácsával véresre szaggatja a lelkiismeretet, hogy azután megmutathassa a Krisztus váltságában megadott isteni kegyelmet.

Természetesen kiegészül az egyház hitbeli közössége a szeretetközösség áldott értékeivel. Jézus élő testének élő részecskéi csak az isteni szeretettől áthatott életet élhetik. A testi élet széthulló agyagedényében fellángol ilyenkor az Isten lelkéből aláhullott örök tűz visszasugárzó fénye: a jóság, a szeretet, az igazság, a békesség. A hit és testvéri szeretet közösségében az anyaszentegyház tagjai harcos táborrá válnak az örök király keresztje alatt. Elválasztó országhatárok fölött közös hivatásszolgálatra egyesülnek az anyaszentegyházak különböző nemzetek közösségében munkálkodó részei és megéreztetik a Krisztusban való életközösség azonosságát. Egy a hit, egy az Úr, egy a keresztség, egy az anyaszentegyház feje, egy az örökkévaló íge, egy a Szentlélek kegyelmi ajándéka és egy a szentiségek életre nevelő ereje. És mi boldogan valljuk: „Óh, valóban az anyaszentegyház a Krisztus teste, teljessége Ő néki, aki mindeneket betölt mindenekkel (Ef. 1, 23.).”

De mindennek előfeltétele: neked embereket kell fognod!

2. A nagy emberhalászat egyetlen munkaeszköze: Isten igéje. Egy csodálatos háló, melyet atyai szerelmének arany fonalaiból s a keresztfán meghalt Krisztus véréből pirosra festett fonalakból kötözget össze Isten szent keze. Akit ez a háló átölel, az kiszabadul a bűn hatalmából s boldogan válik Krisztus tulajdonává.

Egyházunk önérzetesen a Krisztus egyházának vallja magát. Ez azonban sok mindent jelent. Jelenti, hogy az egyház dogmái egyedül az Isten kijelentéséből születnek. Jelenti azt a teológiai megállapítást, hogy Isten megismerése Jézus életének és váltságahalálának megértése, a Szentlélek kiáradása és munkája,

hitünk értéke, a test feltámadásának s az örök életnek hite egyedül Isten ígétől és az ígéhez való viszonyunktól függ. Jelenti továbbá azt, hogy vallásos életünkben Isten ígéje az alfa és az omega. Isten ígében meglátjuk az örökkévaló Istent, ki ígében közeledik felénk. Az ígében értjük meg annak az igazságnak mélységét, hogy Isten miért tette az örök ígét testté az Ő egyszülött Fiában. Megértjük hozzánk szóló akaratát, velünk rendelkező parancsolatait s számunkra elkészített üdvösségét. Aranyhiddá válik Isten ígéje, melynek íve eget-földet összeköt, engem Istenhez és embertársaimhoz kapcsol s áthidalja mulandó létemet az örökkévalósággal. Bölcs, drága örök igazság, melyben eltűnik az élet minden ellenmondása és megoldhatlan problémája.

Ebből az ígéből születik meg a Szentlélek által a hit és válik a lélek legdrágább kincsévé, az ember személyes vallásos meggyőződésének magjává. Isten-ismeretem Isten-hitté válik és én boldogan megnyugszom a mennyei atya karjai között, melyet a Golgota halmára felállított keresztfa jelképez számomra.

Tegyünk bizonyosságot Isten ígénének egyedülvalóságáról! Pecsételjük meg történelmi hivatásunkat: azért szólított életre Isten akarata, hogy kezünkben magasra emeljük s az emberiség számára megmentsük legdrágább kincsül Isten szent ígét. Ha bármikor is elhomályosodott Isten ígéje, sötét árnyék borult az emberiség országútjára. Ha azonban a magasra emelt Bibliából széles sugárkévekben ömlik Isten világossága, akkor az elhagyott száraz ugarföldeken új élet tenyészeté virágzik.

Emeljük magasra a Bibliát!

3. Isten ígéje rávilágít arra a kérdésre, hogy a nagy emberhalászatban mi biztosítja az egyház győzelmét.

Az ige Isten örökkévaló kegyelmén kívül rámutat három feltételre.

Az egyház győzelmét a határozott hivatástudat biztosítja. Az egyháznak mindenkor teljes világossággal látnia kell maga előtt Isten által kijelölt rendeltetését. Ne cserélje el örökkévaló hivatását mulandó, tetszetős érdekért, hanem legyen egész munkája egy nagy bizonyosságtétel arról, hogy emberlelkeket akar Jézushoz menteni!

Azután egészítse ki hivatástudatát egészséges erőegyesítéssel. Az egyháznak különböző munkamezői és munkaszervei, dolgozási lehetőségei és erőforrásai vannak. Szószék és katedra,

irodai munka és társadalmi tevékenység, anyagi és szellemi fegyverzet, szervezet és szervezettség, kulturális és szociális tevékenység mind együttesen hajoljanak a lélekmentés szolgálatába, hogy minden munkálkodásban ez legyen a mozgató rugó.

Azután tartson az egyház állandóan önvizsgálatot és bűnbánatot. Nincsen fenségesebb bizonyágtétel az egyház isteni küldetéséről, mint midőn önmagát Isten ígéjének örök világossága alá helyezi s a látható egyházat eszményi ideáljához, a láthatatlan egyházhoz méri. Nincsen nagyobb felemelkedés, mint a Jézus lábaihoz hullás. Nincsen Péter imádságánál igazabb imádság: eredj el tőlem, Uram, mert én bűnös vagyok! Nincsen boldogítóbb meghallgatás, mint Jézus hozzánk lehajolása. Nincsen nagyobb biztosítéka az egyház külső és belső fejlődésének, mint mikor munkáját állandóan Krisztus irányító és megszentelő akarata alá helyezi s vezérek és vezetettek, pásztorok és pásztoroltak, tanítók és tanítványok szüntelen azért könyörögnek, hogy számukra Jézus örök élő király legyen, ki mindeneket betölt és aki egyházunk számára igen és ámen, megvalósult boldog ígéret lesz Isten akarata szerint.

Végül egy rövid megállapítás. A tanítványok elhagyják mindenüket és követik Jézust. Ne felejtse el evangélikus egyházunk, hogy Jézus szolgálatában minden anyagi áldozat gazdagodás és minden lemondás értékgyarapodás.

A halfogásról szóló történet szerint hajó ringott a Genezáret taván. Hálót vető halászberek sürgölődtek fedélzetén, kormányrudjánál pedig Jézus állott.

A világtörténelem zúgó tengerén, keresztrel jelzett fehér vitorlával szeli egyházunk hajója a hullámokat.

Hívlak titeket, különböző országok evangélikus országai, jöjjetek, hozzátok a fedélzetre saját kincseiteket.

Elhatározásban és egyakarásban erős kezeteket vessétek az árbócrúdra. Imádságotok viharától dagadjon büszkén a vitorla. Kéz a kéz mellett, szív találkozva testvér-szívvvel, legyetek egyek a cél, a kötelesség és felelősség közösségében. Világ evangélikus egyházai, mindenki a maga helyén és minden együtt egyért: az örök királyért! És akkor a fehér vitorlás hajó gazdag emberzsákmánnyal siklik az örökkévalóság kéklő partjai felé. Jézus áll a kormányrúdnál.

Luther és Gusztáv Adolf üzenete Wittenbergből.

A Gusztáv Adolf Egyesület közgyűlésén
Wittenberg, 1938. augusztus 24.

Máté 15, 32: „Jézus előszólitván az ő tanítványait, monda: Szánakozom e sokaságon, mert három napja immár, hogy velem vannak, és nincs mit enniök. Éhen pedig nem akarom őket elbocsátani, hogy valamiképpen ki ne dőljenek az úton.”

1632 november első napjain világtörténeti hősök néma találkozója volt az ősi Wittenberg.

Gusztáv Adolf svéd királynak, a vallásszabadság hőisének holttestét, fejedelmi pompával, gyászra perdülő dobok tompa zenéjével, ekkor kísérték a városi templomba. Koronával díszített, veretes koporsója mögött keményütemű léptekkel dübörgött komor arcú halotti kísérete: svéd, brandenburgi, szász, finn, kurlandi, lapp, skót vitézek serege. Fejedelmek és államvezetők, hatalmas és egyszerű emberek kísérték utolsó útján. Mert a vallásszabadságért életét feláldozó hős másodszor halálakor születik meg az emberiség szívében s a világtörténelem útján elindul az örökkévalóság felé.

A hazájába menő hőst a wittenbergi templom csendességében a legnagyobb hős várta: Luther Márton.

Mikor azután Isten szolgájának ajkán elnémult az imádság s a korái-melódiák, mint a gyászoló lelkek sirató sóhajtásai, halk permetezéssel szétfoszlottak a komor templomfalak közt, egyedül maradt a két hős. Eljött a lelkek órája. Nem a babona szerinti sírból-kiszállása a lelkeknek, hanem két világtörténelmi hősnek találkozása, kiknek életét Isten az emberiség legnagyobb élő értékével, az evangéliummal kötötte össze.

Az első szót Gusztáv Adolf mondta: köszönöm, hogy az evangéliomot visszaadtad! A másodikat Luther mondta: köszönöm, hogy az evangéliomot megvédelmezted!

A Gusztáv Adolf Egyesület mai ünnepén *Luther és Gusztáv Adolf Wittenbergből üzenetet küld a világ evangélikusságának:*

1. az igéért küzdj!
2. testvéri felelősségben élj!
3. az életért harcolj!

1. *Az első izenet: az igéért küzdj!*

Jézust hívó embertömeg kísérte. Lábaihoz ültek, tanítását hallgatták, nyomában jártak. Háromszor ringatta álomba az alkonyat a nappalt. Egymás után következő órák megnövesztették az emberek éhségét. Elgyötört testüket fáradtan vonszolták, mintha csontjaikban velő helyett ólom lenne. De azért mentek étlen-szomjan, éjjel-nappal, perzselő napsugárzásban, alkonyati hűvösségben, mert Jézus ment előttük s Jézus szava zengett feléjük.

Azóta is az egyház igazi feladata abban áll: Krisztushoz vezetni az embereket és Krisztussal való közösségüket megteremteni. A Krisztussal való lelki- és életközösségnek egyetlen eszköze, módja és lehetősége: az ige-közösség. Az evangélikus egyház és minden, ami az egyházban és egyházért van, az igében bírja hivatását és értékét.

Luther életműve: biztosítani Isten igéjének egyedülvaló hatalmát.

Gusztáv Adolf küzdelmének egyetlen célja: Isten igéjével felszabadítani a népet lelki rabságából!

A Gusztáv Adolf Egyesület feladata sem egyéb, hanem Krisztus nyomdokain elvinni az ígét városokba, falvakba, pusztaságokba, halotti mezőkre.

Luther izeni Wittenbergből az evangélikus egyháznak: az igéért küzdj, mert benne bírod léted, küldetésed és értéked biztosítékát. Belőle születél, általa vagy és benne élsz. Számunkra az ige életnövesztő drága anyatest, belőle születik az egyház és belőle származnak Isten teremtő igazságai.

Egyedül az ige tesz minket egyházzá. Nélküle megszűnünk egyház lenni. Kidolgozhatjuk életszükségletünk teljességét átfogó egyházi szervezetünket, évszázados kötömbökből kifaraghatjuk jogi alkotmányunkat, építhetünk csodálatos szépségű, hatalmas katedrálisokat, melyekben vonal, kő és szín összhangja történelmi lelket sugároz, az állami, társadalmi, kulturális és szociális életben érvényesülhetünk hatalmas erővel, ha nem bírjuk Isten igéjét, nem vagyunk egyház.

De azután igazságot fejez ki ennek a megállapításnak másik oldala is. Lehetünk szegények, elnyomottak, hatalom nélküliek, ha Isten igéjét bírjuk, mienk a világ, mienk a föld és a mennyország. Luther izeni: „ahol látod és hallod, hogy Isten

igéjét hirdetik, ott ne legyen kétséged az iránt, hogy ott van az igazi „Ecclesia sancta catholica”.

Az egyes ember számára is az ige minden. Az ige jelenti az egyházba való érkezésem kezdetét és benne való életem valóságát. Általa leszek egyháзам tagja s a Szentlélek ajándékának részese. A látható gyülekezetben való elhelyezkedésnél nem a külső egység a lényeges, hanem az igében megadott belső közösség.

Luther és Gusztáv Adolf Wittenbergből izenik a világ evangélikusságának: evangélikus egyház, légy evangélikus egyház az ige általi Hivatásod és munkád, szervezeted és eszközeid, akaratod és lelked szerint légy evangélikus az ige által. Küzdj az igéért, mert egyedül az ige tesz evangélikus egyházzá!

2. A második izenet: testvéri felelősségben élj!

Krisztus az egymáson-segítés kötelességét az emberszeretet síkjából az istenszeretet síkjába emeli. Szánakozik a sokaságon és segít rajta. Munkába állítja tanítványait és az ige-közösségben vele élők nyomorúságát megszünteti.

Gusztáv Adolf az evangélikus testvéri közösség vértanú hőse. Elhagyja családját, országát, népét. Az ország rendjeitől búcsúzva mondja: „leigázott szomszédaink várják segítségünket, elnyomott testvéreink várják szabadításunkat.”

Luther is vallotta, hogy a hitben és szeretetben való egység akkor is fennáll, ha ezer mérföld távolság van közöttünk. Lélekben egy nagy gyülekezetet alkotunk, melyben mindenki prédikál, hisz, remél és él, amint a Szentlélekről énekeljük: te, ki minden nyelvet a hit egységében összegyűjtöttél!...

Ezt az egymáson segítő szeretetet kell szolgálni evangélikus egyházunknak, ha evangélikus egyház akar lenni. Ezt a segítő-szeretetet mintázza a Gusztáv Adolf Egyesület nehéz, magasztos szolgálatában, mint Isten alkalmas munkaeszköze.

Ennek a segítő-szeretetnek két mozgató ereje van: a szív és a lelkiismeret. A Gusztáv Adolf Egyesület szíve megtelik szánalommal, részvétellel és szeretettel. Országghatáron innen és túl meglátja az evangélikus gyülekezetek nyomorúságát, a templom nélküli nép fájdalmas elhagyatottságát, a pásztor nélküli lelkek halálos veszedelmeit. Szívében visszhangra talál Krisztus szava: szánakozom e sokaságon! Ugyanekkor megszólal lelkiismerete is: felelős vagy értük! Szeretet-munkája nem a közvetlen ismereten, nem is a közelséggel táplált rokonérzésen, rejtett, vagy

nyilvánvaló érdeken erősödik, hanem a segítségre szorulóként való felelősségen. Szeretete hajlandóvá teszi a segítségre, lelkiismerete kötelezi arra. Szeretete felékesíti a jóság nemes vonásaival, lelkiismerete pedig munkáját boldog kötelességteljesítéssé teszi. Ez pedig azért lehetséges, mert szeretete és lelkiismerete nem magukból táplálkozó első értékek, hanem származék-értékek, sugárzó megnyilatkozásai a hit kegyelemből kapott erejének. A hit pedig az igéből van.

Luther és Gusztáv Adolf azt izenik a világ evangélikusságának, hogy az ige által legyen egy a hitben, hogy egy lehessen a szeretetben. Érezzen felelősséget egymásért! Emelje az istenszeretet síkjába az egész világot átfogó evangélikus testvéri egységet. Építse ki a világ evangélikussága életében az örökkévaló Isten reálpolitikáját: a hitből származó szeretet-munkát.

3. A harmadik izenet: az életért harcolj!

Jézus világosan látta a segítség jelentőségét: az emberek élete függött attól. Ha nem segít rajtuk, kidőlnek. Az evangéliumot azért emelte ki az egyházi tévelygések homlokteréből, hogy az emberek ki ne dőljenek az úton.

Gusztáv Adolf is az életért harcolt. Egészen világosan látta, hogy a lelkiismeret szabadság a keresztyénségnek nem elméleti értéke, hanem előfeltétele és tartalma. Ha ettől a méltóságtól megfosztják, akkor az egyes ember és az emberi közösség pótolhatatlanul megszegényedik.

Végző elemzésben a Gusztáv Adolf Egyesület is az életért harcol. Azért épít templomot és iskolát, azért erősíti a zúgó tenger hullámstromában megsemmisüléssel fenyegetett kicsi korallszigeteket, azért nyújtja ki védelmező kezét az ellenséges világnézetek és gyilkos mérget árasztó irányzatok között vergődő maroknyi nép felé, hogy ki ne dőljenek az úton.

Luther és Gusztáv Adolf Wittenbergből azt izenik a világ evangélikusságának, hogy kezdettől mindvégig Isten ígéje a világtörténelem ütköző kérdése. Két hatalmasság viaskodik egymással: Krisztus és a Sátán. Küzdelmük középpontjában Isten ígéje áll. A világtörténelem nagy korszakaiban láthatóan vagy láthatatlanul, az ige elleni támadások lappanganak, mint pusztító tűz az erdőség százados avarja alatt. A Sátán harcol az ige ellen!

Az emberiség mai válságában szintén Krisztus és a Sátán ádáz küzdelme folyik. Régi, hatalmas országokra ránehezedett

a halál keze Államszervezetükben, gazdasági és szociális rendszerükben, kultúrájukban, egyéni, családi és társadalmi életükben megölték az Istent. A keresztyén kultúra őrtornyai leomlottak. Az istenfélelem és tiszta erkölcs oltárai szétdőlték. Mondják, hogy Oroszországban az utolsó német evangélikus templomban is elnémult Isten igéje. Megfogyatkozott Krisztus népe, konkolyossá lett a jövő nemzedéke.

A keresztyénség keretein belül ugyanez a küzdelem folyik Krisztus és a Sátán között. Krisztus ellen nemcsak kalapáccsal és erőszakkal, hanem élő személyes lényének, kijelentése értékének és királysága hatalmának csorbításával is lehet küzdeni. Templomrombolást és oltárgyalázást jelent, ha az életet elszigetelik, az Istentől, ha az erkölcsöt függetlenítik Isten személyétől, ha a politikát, a gazdasági és szociális rendszert megfosztják örökkévaló isteni alapjától. Új köntösben kísért az a régi veszedelem, hogy az egyházban Isten akaratánál erősebben érvényesül az emberi akarat, fontosabbnak látszik a testi egyház a lelki egyháznál, a külső szervezet a belső lényegnél, a hatalom a szolgálatnál, a kor szükségletének kielégítése a lélek örök üdvösségkövetelésénél.

Krisztus megáll a történelem száguldó forgatagában, a templomromboló országok határán, megáll az eltorzított, megszegényített keresztyénségben élő milliók előtt és azt mondja: szánakozom e sokaságon! Munkára hívja az evangélikus egyházat, annak minden szervezetét és emberét, mert a válságon nem segíti át az embert, az államot, a nemzeteket, az emberiséget az államrendszerek reformja, a szociális és gazdasági intézkedések sorozata, az új kultúrák és etikák ígérete, hanem egyedül Isten igéje. Ha ezt nem teszik tápláló életerővé, akkor a Sátán győzedelmeskedik a világtörténelem mostani vészes korszakában és akkor embermilliók, népek, nemzetek kidőlnek az úton!

Luther szava megújulva zendül a világ evangélikussága felé Wittenberg falai közül:

„Ti, utánam következők, imádkozzatok és munkáljátok szorgalmasan Isten igéjét! Legyetek vigyázók! Álljatok erős fegyverzetben! Legyetek felkészültek, mert az ördög bármelyik órában bezúzhat egy ablakszemet vagy egy ajtót, megbonthatja a házfedelet, hogy kioltsa Isten világosságát. Nekem és neked meg kell halnunk. De ha meghaltunk is, az ördög akkor is lesz

és kezdettől fogva űzött támadását nem hagyja abba. Végül azonban mégis csak Krisztusé lesz a győzelem!”

Ezt a szolgálatot végzi a Gusztáv Adolf Egyesület. Hivatásának egyetemessége nemcsak nemzetközi egyházsegítő munkát jelent, hanem örökkévaló igeszolgálatot. A világtörténelem örök sodrában áll, épít, plántál, erősít, védelmez és harcol, hogy Isten népe ki ne dőljön az úton, hanem Krisztusé legyen a győzelem!

Mi tehát a Gusztáv Adolf Egyesület népfelleti, egyetemes hivatása és jelentősége?

A világ evangélikus egyházának érző szíve, tisztafényű lelkiismerete, jelenjének védelmezője, jövődjének csendes térképrajzolója, az emberiség vezetője az ige munkája által Krisztus győzedelmes királysága felé.

Legyen ez, hogy az lehessen, aminek Isten látni akarja!

Isten lovagjai.

A Johannita Lovagrend istentiszteletén.
Budapest, 1932. május 11.

Jer. 48, 14: Mi módon mondjátok: hősök vagyunk és vitéz férfiak a harcra?

Ef. lev. 6, 13: Vegyétek fel az Istennek minden fegyverét, hogy ellenállhassatok ama gonosz napon és mindeneket elvégezvén, megállhassatok.

Istennek akkor is voltak választott lovagjai, mikor még nem sorozták a férfiakat nemességi mérték szerint lovagi intézménybe és lesznek Istennek még akkor is lovagjai, mikor a keresztes palást már régen szétfoslott az utolsó lovag horpadt csontváz testén. A lovag eszményét maga Isten teremtette meg a férfiúi eszményben. Korfelfogás és történeti szükség kielezhetette, avagy eltorzíthatta ennek a férfiideálnak egyik-másik vonását, de nem semmisíthette meg benne a lényegét: az igazi férfieszményre való törekvést. Célkitűzések és eszközök különbözőségén, történeti korszakok változó felfogásán és egyéni érdekek felhősöttségén bujkáló napsugárként átragyog annak belátása, hogy a lovagi élet célja és fegyvertára az élet legmagasabb bércormán van elhelyezve: Istennél.

Az igazi lovag mindig Isten lovagja volt és mindig annak kell lennie.

A lovagot az teszi Isten lovagjává, hogy szolgálatát Istentől kapja. Küldetését nem szoríthatja élete egy bizonyos időszakára, nem válthatja azt meg néhány különálló vitézi cselekedettel, hanem egész életét s antiak minden megnyilatkozását állandóan eszménye szolgálatába kell állítania. Ebben a jellemvonásban gyökerezik a hős és lovag közötti különbség.

A hőst az önfeláldozó küzdelem, a lovagot az igazság szolgálata szüli. Mindkettő eszméért küzd, de míg a hős eszméje lehet fantasztá rajongás is, avagy erkölcsi alapot elveszített emberi tévelygés, addig a lovag eszméje mindig örök eszmények tüzeben világol. A hős éjszakai égboltozaton száguldó hullócsillag, időben születik s eltűnik a múlt idővel. A lovag ^gő oltár áldozati ajándéka, lassú világításban felemészttődik

s fénye belelobog Isten lelkének földre hulló ragyogásába. A hős történeti idő dicsőség-szekerén robog s kardjával saját nevét vési a halhatatlanok márvány obeliszkjébe. A lovag feláldozza saját dicsőségét s egyéni nevét és nagyságát betakargatja egyforma lovagpalástja redői közé. A hős vérző homloksebét öndicsősége babérkoszorújával fonja át, a lovag lelke mélyén hordozza sebeit, mint lovagi méltósága láthatatlan kitüntetéseit. A hős történeti nagy idők pharosa, éjszakából születik s dicsőséges fellobbanás után éjszakába temetkezik, a lovag Isten országútjára állított világító fáklya, nem neve, hanem sugara, nem nagyszerű, hanem állandó teljesítménye adja értékét. És mégis, dacára minden különbözőségnek, hős és lovag ugyanazon férfieszmény hajtásai. Mindkettő Istentől adott szolgálat, csak hogy különböző életviszonylatban elhelyezve. A hős meghal, hogy életet mentsen, a lovag él, hogy élni tanítson. Az összekötő vonal közöttük: *az igazi* férfieszmény. A hős a lovagi szolgálat időszerűsége, a lovag a hősiség állandósága.

A Johannita-lovag Isten lovagjává válik az igazság szolgálata által. Istentől kapta küldetését. Hivatása betöltéséhez nem egy felvillanó hős cselekedetre, nem is áldozati serleget megtöltő vérmennyiségre van szüksége, hanem egész életére és képességeinek teljességére.

Egykor Moab felett megzendült Isten ítélete s az Úr tekintete hasztalan kereste hősök között az oltár lovagjait. A fegyveres és munkás hősök felett ítélkezően szállt végig Isten szava: „Mi módon mondjátok: hősök vagyunk és vitéz férfiak a harcra?”

Pedig Moáb földje termelt hősöket. Városai elpusztultak. Házsorai rombadőltek. Eltűntek völgyei és üszkös temetővé váltak síkságai. Büszke erősségei és dicsekvő sánctornyai kártyavárként összedőltek. Megsemmisült Moáb, mint egy értéktelenné vált hitvány agyagedény. Íme, a tragikus sors! Férfiai kinyújtott tagokkal fekszenek halotti mezőkön. Ifjúsága elfelejti a boldog kacagást. Vénei kopasz fejjel, gyászruhában ülnek a vezeklők padján. De ez csak külső tragikum, a tragédia tulajdonképpeni magja mélyebben van elrejtve.

Abban állott Moáb tragikuma, hogy voltak ugyan hősei, de nem voltak lovagjai. Voltak vitézei, kik testüket vitték harmezőre s életüket áldozták boldog tékozlással, voltak hősei, kik megtanították a hősi halál dicsőségére, de nem voltak lovag-

jai, akik megtanították volna a nemzetért élés nagy kötelességére. Nem voltak lovagjai! Nem tanították Isten igazságának állandó szolgálására. Nem nyitották meg füleit ama örök intés befogadására: mentsétek meg lelkeiteket! Kincsükben bíztak, nem pedig Istenben. Bálványoknak hódoltak, nem pedig az igaz oltárnak. Moáb megtartását és jövődjét jelentette volna, ha nemcsak harcmezőn vannak hősei és vitézei, hanem békessége idejében is vannak oltártüzet ébresztő lovagjai, kik életadó igazságok erejével élni tanítják a népet.

Íme, ebben el van mondva, hogy miben áll a Johannita-lovagok mai programja s miért kell nekik Isten lovagjaivá válniok. Történeti emlékké foszladozhatik a lovagrend történeti múltja: a Szentföld bírása, viaskodó tengeri hatalma, a keresztyénségért folytatott küzdelme, hatalmas birtokaira támaszkodó ereje, de mindvégig megmarad számára az eszmények oltára. Megmarad a szeretetmunka, mely a lovagrend 57 kórházában sebeket kötözget s betegek százaival Isten jóságát érezteti. Megmarad az a történeti hivatása, hogy a protestantizmus érdekeit védelmezze s a reformáció örök eszményeit szolgálja. Megmarad az országhatárokon átnyúló testvéri kéz nemes törekvése, mellyel ideálközösségben egyesíti ugyanazon eszmények oltárpapjait. De mindezzel korántsem ér véget a lovagrend hivatása.

A magyar Johannita lovagrendnek Isten lovagjainak számát kell növelnie megalázott magyar nemzetünk védelmére. Johannitának, de magyarnak is kell lennie.

Nem elég, hogy halni kész hősöket terem a magyar rög, kik vérükkel jövő évszázadok zúgó babérfaerdejét öntözik, nemzetünknek ma a keresztyén jellem lovagjaira van szüksége. A férfieszmény lovagjaira, kikben léletté válik a vallás, kiknek jelleme megtelik a hazaszeretet és erkölcs igazságaival. Tiszta palástjukon lelkük fehérsége tükröződik. Számukra a nyolcágú kereszt nem jelkép csupán, hanem jellem-megjelölés. Nem külső méltóság, hanem belső értékmérés, nem társadalmi megkülönböztetés, hanem erkölcsi minősítés. Magánéletükbe és közéleti működésükbe beledolgozzák a protestantizmus igazságait s megajándékozzák eszményekben megtisztult önmagukkal koldussá tett nemzetünket. Szolgálatukban nem gátolja őket ellentétes erő, szembeszálló hatalom, avagy hitvány önérdék, hanem

vállalják az igazságért szenvedés minden terhét, kockázatát és áldozatát.

Johannita lovagok! Álljatok meg történeti hivatástok megmaradó magaslatán s értsétek meg Isten felőletek való ítéletét: nemzetek bukásában a tiszta lovagi eszmény értékei mentik meg az erkölcsi nemességét, a nemzetért áldozatul adott nemes életet!

Isten lovagjai nemcsak életcélukat és elhivatottságukat veszik Istentől, hanem fegyverzetüket is. Intelem, bírálat és biztatás zendül ki az apostoli szóból: „Vegyétek fel az Istennek minden fegyverét, hogy ellenállhassatok ama gonosz napon és mindeneket elvégezvén, megállhassatok!”

Az a komoly intelem szól a lovagrendhez, hogy hatalmaságok, világnézetek és örök erők nagy harcában lásson hivatást lovagi szolgálatában. Isten hívta, Isten kötelezi az eszményekért folytatott harcra s az isteni megbízást nyomon követi a felelősség és a számadás kötelezettsége, az eszményekért való harc kötelessége. Vérző sebek boríthatják a küzdő lovag testét és lelkét, a lényeg mindig ugyanaz marad, hogy „mindeneket elvégezvén, megállhassatok!” Minden loagnak Istentől kapott napiparancsa: nekem ma, mindennap és mindvégig meg kell állnom helyemet az oltár mellett!

Bírálat is van az apostoli szóban. Kárhoztatja a csupán emberi erővel küzdő harcolást. Istenre mutat az. apostol keze: az Ő fegyverét kell magatokra vennetek, hogy ellenállhassatok! Mit akartok magyar Johannita lovagok saját erőtökkel? A magyar ügyet, a világ és a magyar protestantizmus ügyét csak akkor szolgálhatjátok eredményesen, ha magatokat Isten kezében engeditek eszközzé válni! Vegyétek fel az Ő fegyverét!

Biztatás is van az apostoli szóban. Ha világok fordulnak is szembe vele, akkor is bízik megálmodott tiszta igazságai diadalában. Ha zúgó embertömeg elsepréssel fenyegeti is Isten küzdő seregét, akkor is tudja, hogy nem a többség, hanem Isten szent kisebbsége nyer győzelmet. Ha összeomló világunkban megrendülnek is az emberi intézmények, akkor is történeti idők messzeségéből harci dal zendül feléje: Ne csüggedj el kicsiny sereg, szívedet ne rémítse meg sok ádáz ellenség! Minden összeomlás között megmarad Isten igazsága, mely fénysugarba vonja az igazi lovagideált.

Johannita lovagok, legyetek Isten lovagjai! Oltárszolgálat-hoz vigyetek tüzet Isten oltáráról. Mert szolgálatotok annyit ér, amennyit lovagi küldetésetekből megvalósítani tudtok és lovagi' dicsőségtek annyit, amily mértékben eszmények oltarán magatokat feláldozzátok.

A gyülekezet szolgálója.

A Győri Diakonisszaház jubileumi istentiszteletén.
Győr, 1935. február 10.

Róm. 16. 1—2. Ajánlom néktek Fébét, a mi nénénket, ki a Kenkhréabeli gyülekezetnek szolgálója; Hogy fogadjátok őt az Úrban szentekhez illendően és legyetek mellette, ha valami dologban rátok szorul. Mert ő is sokaknak pártfogója volt, nekem magamnak is.

Ez a bibliai vers úgy lép elénk, mint egy egyszerű levélbeli tudósítás. Idegenből pihegő szolga érkezik a város küszöbére, megzörgeti az ajtót és azt mondja: Kedves vendéget jelentek be, fogadjátok jó szívvel. Nem változtat a tudósítás lényegén, hogy biblia-kritikusok megállapítása szerint ez a fejezet tulajdonképpen nem tartozik már a Rómaiakhoz írt levélhez, hanem valószínűleg külön kis levelet képezett, melyet Pál apostol az efezusiakhoz küldött.

A lényeg változatlanul az marad, hogy Pál apostol bejelenti Fébének, a Kenkhréabeli gyülekezet szolgálójának, hozzájuk való érkezését. Bizonyosságot tesz a gyülekezetben elvégzett hű munkájáról és becsülésüket, támogatásukat kéri az ő számára.

Ez az egyszerű tudósítás nem alkalmas arra, hogy elvi megállapítást fűzzünk hozzá, avagy egy intézményt és a diakonissza hivatást reá alapítsuk. De arra igen is alkalmas, hogy Fébének, a gyülekezet szolgálójának életarcát megrajzoljuk s benne megvilágosítva lássuk diakonisszáink Istentől megállapított magasztos hivatását. Cselekedszük ezt annál inkább hálatelt szívvel, mert most van 25 esztendeje annak, hogy Fébé két alázatosszívű utóda belépett gyülekezetünk kebelébe. Isten sugárzó, örök teemtő lelkéből indultak el. Fekete, egyszerű diakonissza-ruhában, fehér főkötős fejjel és remegő szívvel érkeztek meg. Kezükben Pál apostol küldőlevelét tartották: győri gyülekezet, ajánlom néktek Fébét!

Fébé életarcán világossá válik számunkra diakonisszáink negyedszázados munkája, ha küldetésük programja mellé odaállítjuk szolgálatuk bizonyágtételét s a kettőt összefoglalva úgy vesszük Isten oltárára, mint a küldetésben való megerősö-

dést, a gyarlóságban való büntudatot s a jövőre irányuló fogadalmat.

Diakonisszáink hivatását három állomáshelyen vizsgáljuk: 1. a gyülekezet küszöbén; 2. a szeretetmunka mezején és 3. a hálaadás oltáránál.

1. Fébé megállt az efezusi gyülekezet küszöbén. Ütegyengetője Pál apostol szeretettől áthatott szava volt: ajánlom néktek Fébét!

Fébéről keveset tudunk, mégis minden lényegeset tudunk róla. Arcát, alakját, hajának és szemének színét nem ismerjük. Nem tudjuk milyen családból származott és milyen környezetben élt. De belső egyéniségének lényeges vonásait ismerjük. Azt mondja róla az apostol, hogy a gyülekezet szolgálója. Tehát a gyülekezetben szeretetmunkát végzett. Az özvegyek, árvák segítőtje, a nyomorultak éhségének csillapítója, a bénák jobbkeze, a szenvedők sebének kötözgetője volt. A szolgálat ruhájában járt s kezében Krisztus szívét vitte. Szívek ajtaján kopogtatott. Lelkiismereteket költögetett halálos dermedt álmukból. Ismerjük munkája értékét is: Pál apostol szava szerint sokak pártfogója volt!

Munkája a gyülekezet talajából nőtt ki. Kenkhréában, a nyüzsgő és lüktető életű Korinthus nagy kikötővárosában élt, ahol a gyönyör túlharsogta a korinthusi bölcseséget, a mámor elfojtotta a szenténeket, ahol piaci árucikké vált a becsület, az asszonyi erény, a liliumfehér leányiélek. Itt élt és dolgozott Fébé a szennyes áradatban, a szegénység és gazdagság kiáltó ellentétében, a nyomor és jólét harcában, mint fehér ruhás, tiszta képviselője az evangéliom női szolgálatának. A gyülekezetben, a gyülekezettel, a gyülekezetért munkálkodott.

Huszonöt évvel ezelőtt két diakonissanővér állt meg a győri gyülekezet küszöbén. Munkaprogramjuk Fébé munkaprogramja. Ígéretük Fébé Ígérete.

Isten szolgálói akartak lenni. A nő teremtésekor mondott isteni kijelentést alkalmazták az egyház életére: segítőtársak akartak lenni az evangéliomi szeretetmunka szolgálatában. Mert a diakonissza-szolgálat nem egyéb, mint a női hivatásnak az egyház életére való összpontosítása. A diakonissza szolgálat a női egyéniség legnagyobb értékeit teszi elevenné az egyház közösségi életében: a szeretetet, a szolgálatkészséget, az egymásért való felelősséget, az egymás terhének hordozását. Mi lenne

a családból a hitvesi és anyai hűség és szeretet nélkül! Mivé lenne a társadalom, ha kiveszne belőle, avagy csak elhomályosodnék benne a nő lelkének tiszta sugárzása. Az egyoldalúság, a megmerevedés, a külsőség és az elszigetelődés veszedelmébe sodródnék egyházunk, ha életében csupán szervezeti szabályok, törvények, külső szertartások, történeti hagyományok jutnának uralomra és elnémulnának azon érzelmi, szociális és közösségi életvonások, melyekben kivirágzik az egyházi vallásosság fája! Bizonyára Isten akarata, hogy ez a lélek ki ne vesszék evangélikus egyházunkból! Isten előtt kedves dolog, hogy lépjenek munkamezőre az evangéliom szellemétől áthatott hűséges, szorgalmas lelkű emberek, kiknek hivatása, boldogsága és dicsősége Pál apostol eme szava: a gyülekezet szolgálója!

A gyülekezetbe érkezett diakonisszák azt ígérték, hogy ők a gyülekezet szolgálói akarnak lenni. A gyülekezetért akarnak dolgozni, nem pedig a gyülekezet mellett, vagy pedig a gyülekezeten kívül. Ez pedig azt jelenti, hogy a diakonisszák által végzendő munka nem azonos az emberi szeretettől áthatott szociális munkával. A diakonisszák gyülekezeti szolgálata egyházi szeretetmunka. Lényege, tartalma, ereje, célja szerint egy nagy örök többlettel számol: a Krisztussal. A diakonissza-munka olyan szeretetmunkát igényel, mely nemcsak területileg, hanem lelkiileg is gyülekezetszolgálat. Krisztusból származik, Krisztust viszi, Krisztushoz vezet.

Krisztust csak egész valónkkal tudjuk szolgálni. Fébé azért bírja Pál apostol szeretetét, mert egyénisége méltóvá teszi arra, hogy őt szeretettel fogadják és támogassák. Diakonisszáink nemcsak munkájukkal, hanem egész valójukkal Krisztust szolgálják. Átformálják egyéniségüket. Életük irányát összhangba simítják munkájukkal. Szolgálatukkal életüket a bizonyágtéves pecsétjévé teszik.

Mikor 25 évvel ezelőtt diakonisszáink megálltak gyülekezetünk küszöbén s kíváncsiskodó, vagy bizalmatlankodó hang azt kérdezte tőlük: mit akartok, Lóhe Vilmos szavaival felelték: „Mit akartok? Szolgáim akarunk. Kinek akartok szolgálni? Az Úrnak az Ő nyomorultjaiban és szegényeiben. És mi lesz a jutalmatok? Nem jutalomért és köszönetért szolgálunk, hanem hálából és szeretetből. A mi jutalmunk az, hogy szabad szolgálunk. És ha a szolgálatban elpusztultok? Ha elpusztulunk, akkor elpusztulunk, mondotta Eszter, pedig ő nem ismerte azt,

aki iránt való szeretetből mi elpusztulunk és aki minket nem enged elpusztulni. És ha megöregeszték a szolgálatban? Akkor szívünk zöldelni fog, mint a pálma, az Úr megelégit minket kegyelemmel és irgalmassággal. Békességgel megyünk utunkon és nem aggságoskodunk!”

A gyülekezet meghallgatta a diakonisszák válaszát és szólt: lépjétek át küszöbünket, Isten küldöttei! Jöjjetek békességgel, ne aggályoskodjatok, legyetek gyülekezetünk szolgálói.

Legyenek áldottak, kik 25 évvel ezelőtt ezzel a küldetéssel átlépték gyülekezetünk küszöbét!

2. A munkaprogramm mellé odaállítjuk az elvégzett munkát s meglátjuk diakonisszáinkat a szeretetmunka mezején.

Abban, hogy a diakonissza a gyülekezet szolgálója, a szeretet-munkára vonatkozólag két nagy kötöttség rejlik. Az egyik a munkát belekapcsolja az egyház egészébe, a másik pedig a gyülekezetbe. Az egyház alapfeladatokat, általános irányító szempontokat érvényesít. Arról beszél, hogy mit ad és mit követel ő? A gyülekezet gyakorlati szempontokat tár fel és arról beszél, hogy mire van neki szüksége.

A győri gyülekezet diakonissza-intézete 25 év alatt életerős anyaházzá fejlődött. Megváltoztak számadatai és külső körülményei. Életfolyama szétágazott és új szigeteket alkotott. Betöltött feladatai mellé új feladatokat vállalt s hívő bátorsággal új álmok megvalósítására indult. Lelke azonban első naptól mindmáig ugyanaz. Kidolgozta evangélikus egyházunk hitből fakadó, érdemnélküli, alázatos, diakonisszaruhás karitászát s beleépítette azt a város és gyülekezet életébe.

Ez a szeretetmunka életmentés, lélekmentés és gyülekezetmentés.

Kicsoda számlálhatná meg, hogy 25 éven át hány ember életét emelték fel diakonisszáink önfeláldozó szeretetmunkájukkal? Fészekből földre hullott apátlan, anyátlan árvákat. Öregségükben tehetetlen elaggottakat. Életviharban, a világ hideg-ségében, társtalan elhagyatottságban didergő magánosokat. Anyai kebelről elszakadó leányokat, kik sóvárogva tárták családi tűzhely felé ölelő karjukat. Szegények ezreit, kiknek ajtaján velük lépett be a jóság, a szeretet, a biztatás, a Krisztushoz vezető imádság. Betegeket, kiknek láztól izzó feje alatt megigazították a párnát, nekik éjszakai sínylődésük közt vigasztalást nyújtottak, haldoklókat, kiknek lelke az ő imádságuk szár-

nyán emelkedett égi hazájuk felé. Gondolok a diakonissza-képzés kiépített munkájára, melynek áldásairól ez ország- messze gyülekezetei beszélnek csendes hálaadással.

Ki számolhatná meg ezen 25 év alatt hány életet mentett meg a diakonissza-szeretetmunka?

Ez a diakonissza-munka mindig lélekmentés akart lenni. Ínségben, betegségben, megpróbáltatásban mindig az örökkévaló részt kereste: a halhatatlan lelket. Szeretet-gyakorlásában soha se önmagát ábrázolta, hanem annak arcát, kinek küldetésében eljár. Anyagi segítségével, átvirrasztott éjszakák ápoló munkájában önmagánál mindig többet ajándékozott: hinni tanított, bizalomra ébresztett, Istenhez vezetett.

Kicsoda tudná megmondani, hogy 25 év alatt hány lélekről emelte le a földre vonó nehezíték-követ és hány ember számára vált égfelé röppentő szárnyá?

A szeretetmunka két jellemvonásából: az életmentésből és lélekmentésből összegezódik annak harmadik jellemző értéke: a szeretet-szolgálatnak és ige-szolgálatnak elszakíthatatlan kapcsolata.

Pál apostolnak szavaiban van egy csodálatos jutalmazó ki-jelentés. Azt mondja Fébéről, hogy ő „sokaknak pártfogója volt, nekem magamnak is!” Hogy megnövekszik szemeink előtt Fébé alakja s szeretetmunkájának jelentősége. Ő a nagy apostol pártfogója volt. Nem adhatott az apostolnak teológiai ismeret, mélységbe világító értelmet, rendszerbe illeszkedő igazságot és mégis az apostol pártfogója lett. Azt adta, amit neki Isten adott. Azt ajándékozta oda, aminek ajándékozására őt Isten kötelezte. A szeretet lángjával a hit mécsesét gyújtogatta. Jóságával egyengette a kegyelem meglátásához vezető utat. Testvéri szeretetével ablakot vágott sokak siralomházán, hogy rajta keresztül bevilágítson abba Isten szeretetének napja.

Diakonisszáink 25 éves szeretetmunkája az igeszolgálat és szeretet-szolgálat elválaszthatatlan kapcsolatát hirdeti. A szeretet-munka az igeszolgálat visszhangja és pecsétje. Az ige után való olthatatlan vágyakozás pedig gyümölcse a szeretetmunkának.

A diakonissza-munkának ez a hármas bizonyágtétele van: életet, lelket, gyülekezetet mentett, Sohasé önmagáért dolgozott, hanem a gyülekezetben a gyülekezetért, önmagát elfelejtette, hogy Krisztust senki el ne felejthesse. Magát feláldozta,

hogy általa mindenki a legdrágábbat megnyerje. Érdekről, hatalomról lemondott, hogy mindent boldogan Krisztus szolgálására rendeljen.

25 év szolgálatának határán áldjuk meg a munkamező áldott munkásait, a szeretet mécseseit, kihamvadtakat és égőket.

3. Kűszöbön és munkamezőn át így kerül a diakonisszámunka a hálaadás oltára elé.

Az oltár mindig az életút közepén áll: hozzá és tőle vezet az út. Egyformán várja hálánkat és könyörgésünket. Műltről prédikál és jövendőről beszél. Roskaszto terhektől szabadít meg és új erőközlésével megáld.

Legyen Istené minden hálánk diakonisszáink küldetéséért, elvégzett munkájukért, munkájuk áldásáért, velük közölt megsegítő kegyelméért.

Szálljon köszönet a gyülekezet felé, hogy Fébé kűszöbre lépésének idején nem zárta el ajtaját, hanem szívét ajánlotta fel neki. Tavaszi napsugárként szálljon köszönetünk a diakonissza munkások téli fagytól rögzös sírjára s álljon meg az élők felett. Köszönet a szeretetért, munkáért, anyagi és lelki támogatásért! Azután halljuk meg újból Pál apostol támogatást kéro szavát: „Ajánlom néktek Fébét; fogadjátok őt az Úrban szentekhez illendően és legyetek mellette, ha valami dologban rátok szorul. Mert ő is sokaknak pártfogója volt, nékem magamnak is!”

Minden hálaadás önvizsgálás. Minden köszönet adóslevél. Minden célhoz érkezés elindulás. Minden lezárt fejezet új kezdés.

A diakonissza-intézet második negyedszázadának történetkönyvét hárman írják: a diakonisszák, a gyülekezet és az Isten lelke. Imádkozzunk, hogy egyik se hiányozzék a szent munkából!

Ítélszék előtt.

A soproni népszavazás előtt tartott beszéd.
Sopron, 1920. január 25-én.

Ézsaiás 28, 14—18. „Ezért halljátok az Úrnak beszédét, csúfoló férfiak, akik uralkodtok e népen, amely Jeruzsálemben lakik. Mert így szóltok: frigyét kötöttünk a halállal, a sírral meg szövetséget csináltunk: az ostorozó áradat ha jó, nem ér el minket; mert a hazugságot választók oltalmukul, és csalásban rejtezőnek el! Ezért így szól az Úr Isten: imé, Sionban egy követ tettem le, egy próbakövet, drága szegletkövet, erős alappal, aki benne hisz, az nem fut! És a jogosságot mérőkötéllé tevém, és az igazságot színlelővé, és jég söpri el a hazugság oltalmát, és vizek ragadják el a rejteket. És eltöröltetik a halállal való frigyetek, és a sírral való szövetségtek meg nem áll; az ostorozó áradat ha eljő, eltapod titeket.”

Sötét és nehéz időben hozom hozzátok Isten igéjét. Szavamban dunántúli egyházkerületünk féltő szeretete és Istenbe vetett bizodalma szólal meg. Ne féljete, „amint bőséggel kijutott Krisztus szenvedéséből, úgy bőséges a mi vigasztalásunk is Krisztus által. És amint nyomorgattatástok üdvösségtekért van, úgy vigasztalástok is üdvösségtekre lesz”.

Eljöttem hozzád, soproni gyülekezet, hogy égzengésben, hantok mozdulásában, lelkek rendülésében elhozzam hozzátok lelkünk bizodalját: „a mi reménységünk erős felöletek!”

Szükség van a vigasztalásra és bizalomra. A megpróbáltatás nehéz idejét éljük. A bizonytalanság sötét köde feketébe vonja a szemhatárt. Kétségeskedés örli idegerőnket.

Egy rettenetes ítélet zúgott el fejkünk felett. „Frigyet kötöttünk a halállal, szövetségre léptünk a sírral.” Széthasogatják hazánk térképét. Széttördelik ezeréves államiségunkat. Kimondják felettünk a halálos ítéletet.

1. Emberek ítékeznek felettünk. Rettenetes ez az ítélet és rettenetes az, ami megelőzi. Ez az ítélet halotti szemfedél ezerek és milliók életáldozatán. Szemfedélként beborítja a világháború idegen földön pihenő hős magyar katonáit. Ráborul azokra a hazaérkezettekre, kik egész életükben hordozzák a háború rettenetes emlékeit: a világtalanok, bénák, idegroncok, szomorú armádiájára.

Ez az ítélet elénk tárja a háború utáni küzdelmünk meddő hiábavalóságát. Két nehéz forradalom vihara zúgott el feletünk. Mennyi mérhetetlen szenvedés! Micsoda borzalmas anyagi összeomlás és koldustarisznyához való leszegényedés! Gondolunk a lelki veszteségekre, hogyan megüresedett a nemzet szíve és kifosztott szegénnyé vált az emberek szíve, melyek tiszta érzései felett eldurvulás és anyagiasság váltak úrrá.

Azután jött a széthullás. Majd jött az ítélet. Mire a hős nemzet, ki a világháború fürgetegében legyőzetlenül állta a vihart s kinek földjén egy hantot sem tudott birtokba venni az ellenséges hatalom, kiérkezett a győző hatalmak elé, bilincses rab lett belőle. Gúny, ellenszenv, káröröm ostora csaptak elgyötört testére. Megalázzák nemzeti méltóságát. Kigúnyolják állami önállóságát. Elfelejtik a keresztyén kultúráért kiontott vérért. És nem akad egy szív sem, mely felénk dobbanna, egy kar sem, mely lenyúlna és magához ölelné. És nem szólal meg egy hang sem: nézd a büszke magyar nemzetet, egy ezredév dicsősége világít homlokán! Nézd száz és ezer sebét, értünk szenvedett, nyugat kultúráját védte, mindnyájan az ő fegyverei árnyékában pihentünk, győzelmes nemzetek nagyságát az ő könnye és vére növelte.

Mindenki hallgat, ők ítélkeznek!

Mi ez az ítélet? Drága hazánkat szétdarabolják. Egy-egy részét letépi az anyatestről. Százezreket, milliókat kiszakítanak a nemzet egységéből. Nem kérdezik a történelmet, jogos-e ez? Nem kérdezik az elszakítottakat: akarod-e? Pozsony, Kassa, Eperjes, Erdély, Kolozsvár, Tisza-tája, akarod-e?... És itt van Nyugat-Magyarország dunántúl régi büszke városa: Sopron! Mennyi érték és emlék, erő és ígéret, szeretet és hűség, kötelesség és közös hivatás!

Elhangzott az ítélet azok ajkáról, kik azt mondják: „Frigyet kötöttünk a halállal és szövetséget a sírral.” Ez az ítélet halálos ítélet. De emberek ítélete.

Nemzetünk ezt a halálos ítéletet megfellebbezi. Nem arra hivatkozunk, hogy a világháborút nem akartuk, hanem rámutatunk ezeréves történelmünkre és becsületes hűséggel betöltött történelmi hivatásunkra. Minket a múltban is történelmi miszsióink tartott fenn, jövőnket is erre építjük. Megfellebbezzük tehát az emberek ítéletét az Istenhez, a világ örök urához, minden ítélet megítélőjéhez.

2. Az embereken kívül Isten is ítél, de az Ő ítélete próbatétel és megújulás számunkra.

Az emberek ítéletével szemben Isten ítélete is elhangzik. „Az Úr pedig így szól: íme, Sionban egy követ tettem le, egy próbakövet, egy drága szegelletű követ erős alappal. Aki benne hisz, az nem fut el. A jogosságot mérőkötélle teszem, az igazságot szinelővé és eltörlöm a halállal való frigykötést és a sírral való szövetséget.”

Így ítélkezik az Isten. Nem tör felettünk pálcát. Nem törli ki nemzetünket búsulása napján. Nem igaztalan a bosszúállásban és nem diktál meghallgatás nélkül. Próbakővé teszi a történelem nagy megpróbáltatását. Megméri a jogosságot és igazságot, azután megmutatja a nemzet életének új alapját és eltörlí a halállal való szövetséget.

Próbatétel és megújulás!

Legyen ez a próbakő lelkünk nemességének próbája. A nemzet szenvedése a lélek próbája. A szenvedni tudás a lélek nemességének mutatója. Legyünk méltók gyászunk nagyságához és nemzetünk nemességéhez. Gyászlobogókat lenget a szél a házak ormán. Gyászistentiszteletre kondulnak a harangok. A hősöket azonban nem halotti pompával, hanem könnytelen, izzó tekintettel, némaságra zárt ajakkal temetjük. Gyászolásunk ne legyen pogányos jajgatás, avagy üres, erőtlen jajveszékelés. Ne legyen mélység nélküli, felületes érzés, avagy tehetetlen ökölrázás. Láthatatlan könnyünk fagyjon oda lelkünkhez. Megpróbáltatásunk csontekéje hasítsa végig nemzetünk szívét, hullassuk vérező barázdáiba nagy elhatározások termő magját. Változzék meg életmódunk. Boruljon ránk az elhatározás halálos komolysága. Legyen néma fenségünk a vesztéséről beszélő gyászfátyol.

Próbáljuk meg életünket. A rettenetes történelmi alakulást sokféle magyarázattal próbálják érthetővé tenni. De minden magyarázat töredékes, ha az önmagunkban rejlő okokról megfeledezünk.

Olyanok voltunk-e, mint aminőnek kellett lennünk? Kidalgoztuk-e nemzetfenntartó erkölcsi értékeinket? Mi volt az életünk: szolgálat, vagy uralkodás? Az igazi ember a trónuson is szolgál, a negyed ember szolgálásban is uralkodni akar. Mi pedig inkább uralkodásra, semmint szolgálatra nevelődtünk. Nézzük politikai, társadalmi, közgazdasági életünket. Volt-e

biztos, önzetlen célkitűzésünk? A kultúra, a tőke, a vagyon, a törpe- és nagybirtok teljes erejükkel szolgálták-e nemzetünket? És mi mindannyian kivétel nélkül szolgálatá és áldozatá tettük-e életünket?

Hazaszeretetünket is megpróbáljuk. El akarják venni ezt a várost és ezt a vidéket. Ki akarnak szakítani nemzeti közösségünkben. Próbatételnek szánja ezt számotokra az Isten. íme, bizonyítsátok be, hogy a honszerem a nemzeti közösségben válik életté és valósággá. Benne éltek a nemzet évezredes történelmében, tietek évszázados hagyománya, ezeréves küzdelmünk, megújuló martiromságunk szenvedése, jelenünk nyomorúsága, jövődönk istenadta hivatása. Bizonyítsátok be, hogy nem szertefoszló szó, hanem valóság a költő vallomása: „A nagy világon e kívül nincsen számodra hely, áldjon vagy verjen sors keze, itt élned, halnod kell!”

Próbáld meg a szívedet. Újítsd fel lelked emlékeit. Tekints vérvőtestű, sápadtarcú nemzetünkre. Anyád volt. Lelkedet ápolta. Jellemedet, gondolkodásodat formálgatta. Kitorölkhetetlen betűket jegyzett szíved hústáblájára. íme, dicsőségének bíborpalástja lerongyolódott. Korbácsütés piros nyoma ég az arcán. Megalázták, kifosztották, összetörték. Elhagyhatja-e csak egy is most a magyar nemzetet? Ne légy hűtlen gyermek! Sirasd és szeresd! Nyújtsd feléje munkában, szenvedésben, közös küzdelemben erős és hű kezedet! Mondd boldogan és boldogítón: Tied vagyok, tied hazám, e szív, e lélek!

Isten ítékezésében szegeletkövet állít s ezzel biztosítja életünket.

A nemzet létét befolyásolhatják külső körülmények, gazdasági feltételek, történelmi alakulatok, de létét, fejlődését önmaga állapítja meg. Lehetséges, hogy a nemzet élete hazugságon épül fel. Az ilyen nemzet előbb-utóbb összeomlik s önmaga felett ítélezik. A történelem csak kimondja a nemzet által meghozott önitéletet. Máskor méltatlanul sújt a nemzetre az ítélet. Ilyenkor a nemzet igaztalanul elbukik. De ha megmutatja és önmagából kidolgozza a történelmi élethez szükséges értékeit, akkor a történelemben Isten kiigazítja az igaztalan ítéletet.

Isten megmondja, hogy a magyar nemzet miként javíthatja ki a történelem ítéletét. Szegeletköre kell építenie életét. Fun-

dámentom csak egy vettett: a Krisztus! Egyetlen életfeltételünk és megtartásunk a Jézusban való élet! Ma sokat beszélnek a keresztyénség újjászületéséről. Ó, vajha nemzetünké keresztyénség újjászületését biztosítaná önmaga számára. De vigyázzunk, hogy jelszónak ne tegyük Krisztust, mert neki életnek és igazságnak kell lennie! Keresztyénségünk ne legyen politika, ne kerüljön a kor változó divatjának áramlatába, hanem legyen állambölcseleti elv, mely az állam vezetésében a keresztyénség eszményeit érvényesíti. A keresztyénség eszményei csak akkor érvényesülnek a közösségek életében, ha mindenek előtt az egyes ember élete kerül Krisztus uralma alá. A magyar nemzetet a magyar emberek keresztyénsége vezeti el Jézushoz, azok, kik nemcsak születésük és nevük, hanem hitük és életük szerint is keresztyének. Krisztushoz csak az vezethet el minket, aki maga is volt Krisztusnál s a töredelem útján, a bűnbánat ruhájában eljutott Krisztushoz. Megtanulta, hogy Krisztus nem jelszó, hanem éltető lélek s a legdrágább, amit nyújt, nem hatalom, hanem kegyelem, megtartás és élet. Akarod megmenteni nemzetünket? Akarod, hogy a halállal való frigykötés megsemmisüljön, hogy romjaiból új életre ébredjen? Kezd magadon, saját életeden, saját családodon. Állj a szegeletköre s kialakul nemzetünk új élete, melyben van tartalom, erő, érték, hivatás, fejlődés és megmaradás. És akkor a történelem új ítéletében ítél az Úr.

Most emberek ítéltek. Ez az ítélet kemény acél-ökölként csap arcunkba. Porba roskadunk. Szívünkben lassan permetez a vér, szemünkben a könny. Azután felemelkedünk. Megkeményítjük arcunk vonásait, s nagy elhatározásokban megfürdetjük lelkünket.

Soproni gyülekezet, Sopron város népe, ha megindulna lábad alatt a föld, apáid temetője, karod, agyad munkamezője, gyermekeid, unokáid jövődő kalászttermője, ha le akarnák tépni rólad édesanyád, a magyar nemzet ölelő karját, kiáltsd oda: nem, nem, soha!

Ha önmagadon kívül senki sem lesz, ki melléd álljon, tartkérdezik: a mienk maradsz-e hűséggel? felelj szóval, cselekedettel: igen, igen, mindig!

Ha önmagadon kívül senkid sem lesz, ki melléd álljon, tartson és erősítsen a feléd szálló milliók lelkének remegése: tudsz-e bízva kitartani? mutass az ég felé: hiszek, bízom örökké!

Soha, mindig, örökké! Ez a három szó a jövő feltétele. A jogfenntartás, a hűség, a szeretet közössége, a nemzet életéért dolgozás, az Istenben élés ereje és reménysége, ez a magyar nemzet jövője.

Soha, mindig, örökké! Állj meg hűséggel, dolgozz Krisztussal s az emberek ítéletét feloldja az Úr kegyelmes és igazságos ítélete!

**FELHÓN ÁTFÉNYLŐ
CSILLAGOK**

Tanítvány és mester mindhalálig.

Gyurátz Ferenc püspök koporsójánál.

Kolossé 3, 2—4.: „Az odafelvalókkal törődjeteK, nem a földieKkel. Mert meghaltatok, és a ti éltetek el van rejtve együtt a Krisztussal az Istenben. Mikor a Krisztus, a mi életünk, megjelen, akkor majd ti is, ő vele együtt, megjelentek dicsőségben.”

Fekete papi köntösében, álomra hunyt szemekkel, egyszerű fekete koporsójában csendesén pihen az Úr kiválasztott szolgálója: Gyurátz Ferenc püspök. Égő beszédekét mondó ajka, mint a lelkevesztett csodahangszer, örök hallgatásba merül. Tűzben lángoló beszédes szemei, mint a hajnal fátyolába burkolódzó csillagok, beletemetkeznek egy új élet pirkadásába. De most is imára kulcsolt két kezében tartja, keblére szorítja a Szentkönyvet, benne összefoglalva egész élete tartalmát, vágyait, szárnyaló lelke álmait, csalódása elsiratlan zokogásait. Istenbe vetett hitét, mindvégig hű reménységét.

Elhoztam ehhez az egyszerű fekete koporsóhoz az utolsó áldást. Mikor ifjú koromban a soproni templom oltársámolyán térdeltem, Gyurátz Ferenc áldása és főpásztori csókja avatott lelkésszé. Egyházi működésemet az ő oldalán kezdtem meg és mindig éreztem erős kezének és áldott jó szívének feledhetetlen hatásait. Mikor azután Isten akarata engem, Jézus érdemetlen szolgáját, püspöki állásra hívott el, az ő remegő, de még mindig erős kezéből vettem át a pásztorbotot s az ő csókjával és áldásával indultam új hivatásom mezejére. Most én hozom koporsójához halkán, imádkozva, könnyezve az utolsó áldást. Hálámat, szeretetemet pedig lelkem csókjaként ráhullatom koporsójára, mint egy hálás fiúi kéz utolsó búcsúzó simogatását.

Szavamban százezrek áldása rezeg. Könnyemben százezrek fájdalmas könnye csillog. Ez órában Dunántúl minden evangélikus gyülekezetében minden harang megkondul. így siratjuk az agg főpásztort, így búcsúzunk szívünknek, lelkünknek oly kimondhatatlanul drága püspöküinktől, Gyurátz Ferencről.

Apostoli igéket olvastam fel a Szentkönyvből. „Az oda-

felvalókkal törődjeteK, ne a földieKKel. Mert meghaltatok és a ti éltetek el van rejtve a Krisztussal együtt az Istenben. Mikor a Krisztus, a mi életünk megjelenik, akkor majd ti is Ővele együtt megjelentek dicsőségben.”

A szentigék a halál felett diadalmaskodó isteni kegyelmet ragyogtatják meg lelki szemeink előtt. Krisztus, a mi életünk megjelenik s akkor mi is megjelenünk vele együtt a dicsőségben. De ugyanakkor érezteti az apostol a halál előtti élet tőlünk megkövetelt mélységeit. Minden élet az Istenben van elrejtve, csak az él igazán, ki belemerül Isten mélységeibe és megkeresi az Istenben elrejtett igazi életet.

Magunk előtt látjuk törekeny alakját. Sápadt arcán a betegség mélyvágású betűi. Ajka szélén az elcsigázottak kemény barázdája. De a gyenge váll szépépítésű fejet hordoz. Boltozatos homloka világít, mintha márványból formálta volna ki művész keze. Mélytűzű szemeiben csodálatos lelki lángok lobognak. Ez a tűzben égő szem volt lényének jellemzője. Nézése simogatott, mint az édesanyák gyengéd keze; haraggal sújtott, mint a szikrázó villám; a férfienergia szent hevületében izzott, mint az Úr igazságaiért mártíromságra kész prófétalelkek. Égő szemeiben benne élt minden mélységével az egész lelke. Ez a lélek tette a gyenge szervezetű, beteges embert erőssé, szívóssá, minden terhet elbíróvá, hÉrosszá, apostollá és prófétává.

Egyénisége a Krisztushoz való viszony alapján alakult ki. Életmeggyőződése abban a minden beteges túlzástól ment, egészséges vallásos miszticizmusban alakult ki, hogy az ember élete a Krisztussal együtt el van rejtve az Istenben. A lélek és igazság Istenének mélységében van elrejtve az ember igazi lénye. Isten lénye hordozza magában az ember hivatását és kialakulásra váró életét. És ezt az életet senki sem találhatja meg és senki sem valósíthatja meg önmagában, hanem csak a Krisztussal való közösségben. A mi életünk a Krisztussal együtt el van rejtve az Istenben. Belső arc, jellemvonások, színek és hangok, gondolatok és érzések, Istennel egybekapcsoló szent érzelmek és emberekkel összefűző kapcsolatok mind-mind ott pihennek az Istenben. És minékünk Krisztussal való közösségünk által ezeket kell megkeresnünk, össze kell állítanunk, életté és valóssággá kell tennünk. A Krisztus példája szerint ki kell mintáznunk egyéniségünket, hogy életünk arcán minél több és erősebb legyen a Krisztushoz való hasonlatosság.

Gyurátz Ferenc püspök egész életében az Istenben elrejtett életet kereste. És ezt mindig a megváltó Krisztussal való lelki közösségben kereste. Lelkében sohasem száradt Jézus holt dogmává, mindig élő valóság maradt, élő, személyes lény, kihez szent áhitattal, mélységes hittel, minden áldozatra kész szeretettel közeledett.

Lelket megragadó, ahogy ezt az életcélta maga elé állítja. Habozás, alkudozás, önfeledkezés nélkül abban látja emberi rendeltetését, hogy Istenben elrejtett életét megkeresse és a Krisztus példája szerint ezt az életet kidolgozza. És milyen meghatározó az az állandó, öntudatos, fegyelmezett munka, mellyel az élő Krisztussal való lelki kapcsolatot fenntartja. Korán kristályos meggyőződésű, körülzárt világnézetű ember és mégis élete végéig önmagát neveli, egy-egy vonást megjavítgat lelke arcán, korrigál a gondolkodásán, enyhít az elvein, mígnem élete arca mindjobban hasonlít az örökkévaló Krisztushoz.

Így alakul ki harmonikus emberi jelleme. Mélységes bűntudata, az alázatosság, a bűnbánat és a megváltó kegyelembe vetett hit útján vezeti Istenhez. Az ő életét igazán jellemzi az apostol szava: „Mehaltatok, a ti éltetek el van rejtve a Krisztussal együtt az Istenben.” Minden nap meghalt a bűnnek és minden nap megtalálta a Krisztus megváltó kegyelme által az ő életét Istenben. Minden egyéni kiválósága, magas egyházi méltósága, elért kiváló munkaeredményei dacára megőrizte alázatosságát. Nem mondta, hogy elérte a célt, avagy hogy immár tökéletes lenne, hanem igyekezett a maga elé kitűzött célt elérni. Nem tekintett a háta mögött levő dolgokra, elfelejtett mindent és csak a maga elé kitűzött célra: a Krisztusra tekintett. (Fil. 3, 12. 14.) Kifogyhatatlannak érezte a szent Isten iránta tanúsított szeretetét s ebből az örökkévaló szeretetforrásból erősödve, kifogyhatatlanná tette saját szeretetét embertársaival szemben. Szeretete levetkőzte az önzés gyarlóságait. Önmagáról elfeledkezett, mindig embertársait tekintette. Mástól sohasem kért, de mindenét közös tulajdonnak érezte. Önmagát a kötelesség szolgálatába állította. Kora reggeltől késő éjszakáig folyton dolgozott. Még pihenési idejét is munkára fordította. A halál kegyetlen keze az író tollat vette ki kezéből, midőn imádságos könyveit, imádkozó lelkének utolsó ajándékait készítette egyházának és az Istent-kereső keresztyén lelkeknek.

Ebben az életkereső munkában a Biblia volt legdrágább kincse. A Szentkönyv tükrében látja a Krisztus arcát s a Krisztus arcából olvassa ki, hogy milyennek kell neki is lennie. Mindennap a Biblián erősödik lelke. Életrendjében ez volt a kora reggel szent munkája. Igazi bibliaolvasó és imádkozó keresztyén volt. Hosszan, buzgón, sokszor imádkozott minden nap. De Bibliát olvasni és magányban imádkozni senki sem látta. A hozzá közelállók jól tudják, hogy mindig szeretettel fogadta a hozzá érkezőket. Szobája ajtajával szíve ajtaja is megnyílt embertársai előtt. De ha biblia-olvasás és imádkozás idejében kopogtattak ajtaján, redők húzódtak hatalmas homlokára. Mikor Istenével beszélgetett, akkor zavartalan csendességet parancsolt maga körül. Mikor az ő Urának parancsoló széke elé állott, nem akart senkit látni, hanem csak az ő Urát és semmi mást hallani, hanem csak az Ő szavát.

Kiforrott tudós egyéniség. Felemelkedett a régi és modern filozófusok rendszerének magas bércormaira. Elmélyedéssel kutatja az emberiség s különböző nemzetek történetét. Nem elégszik meg a történettudós részletező adataival, hanem a történetfilozófiában a világhatalom isteni hatalom örökkévaló, megmaradó igazságait fürkészi. Római és görög klasszikusok lábainál ül és mindennap tiszta szellemükön neveli lelkét. De az ő széleskörű tudományosságán is átvilágolt a Krisztus arca.

Tanult teológus. Igazi példája a biblikus, széleskörű teológiai ismeretekkel rendelkező tudós, de azért a rendszerező teológiai tudományokkal sohasem helyettesíti magát a Bibliát. Mint önmagát képző teológus benne él a Bibliában.

Tudós és teológus egymással összekapcsolódó, egymást támogató összhangot alkotnak az ő egyéniségében. Teológiai hitvallásának mélyülését és szélesebb sugarát szolgálja tudományos műveltsége. Tudományos működése pedig sohasem zavarja teológiai meggyőződését. A tudós kezében is igazságok forrása maradt a szent Biblia. Az apostol szerint az ő számára is „ebben volt a bölcseségnek és ismeretnek minden kincse elrejtve”¹, (Kol. 2, 3.)

Ezt a kiforrott, harmonikus, biblikus egyéniséget beleviszi egész életébe és minden életmunkájába.

Igehirdetői és lelkipásztori működése gyönyörűséges Krisztus-arcot mutat. Fél évszázadig hirdette a pápai templomban

az Isten igéjét. Nem saját bölcsességét, hanem Isten örökkévaló akaratát. E templom szószéke és oltára tehetnek bizonyosságot arról, hogy a*z ő ígihirdetésében Isten hamisítatlan beszéde zendült meg. Ha ezek a templomi falak megszólalának s újra visszavernék az ő erős hitétől áthatott és csodálatos szónoki képességével elmondott prédikációit, újra megtelnék lelkünk felülről adott erővel és egy jobb élet után való sóvárgó vágyódással.

A krisztusi lélek teszi őt igazi lelkipásztorrá. Krisztusi érzéseket, krisztusi jellemvonásokat visz szeretetmunkájába. Látogatja a betegeket, imádkozva áll meg a szenvedők ágya mellett. Felemeli az elhagyatottság porából a szegény árvát és segítő jó lélekkel támasza lesz az elhagyott özvegynek. Van-e valaki is ebben a gyülekezetben, aki ne érezte volna áldott szíve jószágát, soha el nem fogyó szeretetének melegségét?

Ugyanezen krisztusi arcot vetítette társadalmi működésére. Ez a város és annak társadalma mindenkor bizton számíthatott reá. Minden nemes ügy hűséges vezért, avagy fáradhatatlan munkást talált benne. Az emberi jogokért, az igazságért, a szeretetért küzdött. Kulturális és szociális tevékenységében minden idők változásai között is ugyanaz maradt, mert ugyanaz volt a lelkébe zárt Krisztus.

Püspöki működésében is az Istenben elrejtett krisztusi arcot kereste. Meggazdagította a püspöki hivatás képét. Egyesítette abban az egyházkormányzó és a lelkipásztor kettős hivatását. Megmutatta, hogy az egyházkormányzó programja a lelkipásztori munkán fejlődik s csak az a püspök kormányozhatja egyházkerületét az Isten által megadott örökkévaló Program szerint, ki egyházkerületének hűséges lelkipásztora. Csak az az egyházkormányzási program biztosít belső fejlődést az egyháznak, biztosít lényegkifejlést az egyház számára, mely az egyházkormányzás lelki tartalmát megőrzi. Megértő, meleg szívvel ő ismerte fel elsőnek a nő egyházi hivatásának kiváló jelentőségét. A nőegyesületek bölcsőjénél áll és az egyetlen fundamentumra helyezi a leánynevelés szent ügyét. Kőszegi leányiskolánk Gyurácz Ferenc élő, fejlődő, örök emléke.

A haza az ő lelkében nemcsak egy körülhatárolt földet jelentett, hanem erkölcsi értékek foglatát is. Mikor a hazaszeregetről prédikált, azt saját életében megmintázta s a haza

jövendőjét, erkölcsi értékét, fejlődését, boldogságát biztosító önzetlen munkában és makulátlan jellemben szemléltette.

Istent olyan fenséges és tökéletes szeretetnek ismerte meg, hogy szívében saját egyházszeretete mellett helyet talált a más egyházak iránti megbecsülés és minden embertársa iránt érzett őszinte krisztusi szeretet is. Ez a szeretet az ő ajkán nem jelszó, udvariaskodó beszéd, hanem lelki meggyőződés és életvalóság volt.

Gyönyörűséges emberi élet formálódott ki őbenne. Kiapadhatatlanul buzogott rajta keresztül Krisztus szeretetének megtisztító és megtermékenyítő vizáradata. A mindig jót akaró, megbocsátani hajlandó, a segítségben el nem fáradó tiszta szeretet. A Krisztusért munkálkodó apostoli lelkesedés. A kötelesség pihenéstelen szolgálása, a kicsiny és nagy dolgokban való egyforma hűség, a próféták bünt ostorozó, romboló, azután plántáló és újraépítő szent hevülete. És minden a Krisztus szeretetének áldásaképpen! ... Életének jellemzője mindvégig az volt, hogy átragyogott rajta az örökkévaló Krisztus töviskoronás arca, melyet Isten mélységéből erős hittel, élő szeretettel kiemelt és kidolgozott.

Olyan volt, mint egy Krisztust hordozó szelíd lelkű tanítvány. Fény, pompa nem vette körül. Magasztaló hirharsona nem járt nyomában. Kizárólag lelkének, jellemének és életének belső értékei emelték embertársai fölé. Mindenek szeme előtt felmagasztosult abban a felséges élethivatásban, hogy evangéliumi egyszerűségű életében a Krisztus arcát rajzolta elénk. Aki vele heszél, jobb lett általa. Világosabbá lett a hajlék, melybe ő betette lábát. Fájdalmak s bűnök sötétségére hajnali derengés világolt, az ő tiszta lelkének elhullatott aranysugarai.

Ez a tiszta, nemes élet a mi boldogságunk. Koporsójánál állva is áldjuk a gondviselő Istent, hogy nekünk adta, ilyené tette és ilyen hosszú időn át számunkra megtartotta.

De ez a mi gyászunk is. Az ilyen nagy értéknek elvesztése mély sebet üt a szíveken. Méltán gyászolja ez a gyülekezet, melyet a veszendőség porából felemelt és hegytetőre épített várossá tett. A dunántúli egyházkerület, mely egész életében érezte apostoli lelkének áldásait és 21 éven át a magáénak mondhatta vezéri egyéniségét. Pápa városa, melynek hűséges polgára, irányt mutató, nemes jóságot sugárzó vezérembere volt. A társadalom és nemzet, melynek egyik legkiválóbb, ideális jel-

lemű oszlopa volt. A rokonok, akik mindig csak atyai szívének áldó melegségét érezhették.

A válás fájalmának könnyeit letörli hitünk bizonyossága. Ha a Krisztus, a mi életünk megjelenik, akkor ő is vele együtt megjelenik az ő dicsőségében. Koporsójánál állva könyörögve imádkozunk az örökkévaló Istenhez: koronázza meg az örökélet dicsőségével az ő pihenni tért hűséges szolgáját, ki egész életében semmi mást nem keresett, hanem hogy Isten nevének adassék dicsőség örökké.

Felemeli lelkünket az a tudat, hogy a krisztus-arcú életek nem semmisülnek meg. Csak a testet temetjük. Ami benne örökkévaló, az tovább él alkotásaiban. Lelke is tovább él és közöttünk munkálkodik.

Ha önzetlen, kötelességtudó, szent eszmékért hevülő, lelkes bajnokokat keres az egyházi és nemzeti közélet, akkor megjelenik előttünk az ő életpéldává nemesedett alakja, a hit bajnoka, a szeretet apostola és követésre hív mindnyájunkat.

Ha földön járó jó pásztort keres az evangéliom népe, akkor emlékezetünk csendes országútján halk léptekkel végigmegegy Gyurácz Ferenc egyszerű alakja. Járra külvárosok utcáit, benyit a szegények viskójába, lehajol a ruhátlan koldushoz, magához öleli az apátlan árvát és megáldja a betegágyon szenvedőket. Esztendő esztendőnek ássa meg sírját, de egymás után következő papi nemzedékek az örökkévalóság kapuján eltávozó jó püspökre függesztik tekintetüket és az ő példájából merítenek erőt Krisztus követésére.

Láthatatlanul ott ül egyházkerületünk kormányzékén. Tanít bölcseségre és arra a soha el nem felejthető igazságra, hogy az élő hit az első és igazi érték, mely nélkül semmi sem lehet, mely minden életre és alkotásra elvezet.

Valahányszor liliumlelkű leánycsapat kilép a kőszegi leányiskola falai közül s megy, hogy lelke virágos fájáról fehér virágokkal szórja tele a családot, az egyházat, a hazát, a társadalom munkamezőit, mindannyiszor lehajol az ő lelke s megáldja, megcsókolja bennük a Mártákat és Máriákat: ilyeneké az Isten országa!...

Csak a teste vész el. Csak a testtől búcsúzunk. Lelke nem vész el, megmarad közöttünk.

Lelkét költögetjük!

Krisztus-szolgák, világi vezérek, evangélikus egyháztalagok

és mindenek, magyarok, kik ismertétek és láttátok őt, zárjátok szívetekbe. Ha elhallgat prédikáló ajkam, szólaljon meg maga a koporsó s prédikáljon nekünk csudálatos dolgokat.

Megértettük a koporsó prédikációját!

Megáldjuk ezt az egyszerű fekete koporsót. Megsiratjuk elveszett drága, jó püspökünket. Azután még egyszer hosszan, erősen belenézünk Krisztus arcát mintázó életébe és követjük nemes életpéldáját.

Krisztus világi papja.

Dr. Berzsényi Jenő egyházker. felügyelő koporsójánál.

Ján. 6, 68—69. Felele Simon Péter: Uram, kihez mehetnénk? Örök életnek beszéde vagyon tenálad. És mi elhittük és megismertük, hogy te vagy a Krisztus, az élő Istennek Fia.

Az élet utolsó értékelése végső elemzésben attól függ, hogy az ember milyen viszonyban állott azzal a Krisztussal, kivel valahogyan, valahol, valamikor találkozott s kinek tanítványságra szóló hívása halk kopogtatásként ráhullott lelkére. Mikor a halál fuvalma ránehezedik a lehunyó szemekre s Isten keze lezárja az élet könyvét, akkor nyilvánvaló lesz, hogy mi volt a befejezett földi élet vezetőgondolata, álma és megmaradó értéke.

Berzsényi Jenő is találkozott Jézussal s ez a találkozás elhatározóvá vált egész életére. Számára Jézus nem suhanó hangukat, avagy múltó lelki felmelegedés, hanem hatalom, lelkület, jellem és életvalóság.

Élete különböző időszakában és elhívásában mindig Krisztus tanítványa volt. Az orvosi rendelőben, a könyvtárszobában, családi körben és közéletben, az ősi birtok parcellái között, a törvényhozás házában és az anyaszentegyház szolgálatában. Bárhová állították, mindenütt ugyanaz maradt. Őt nem változtatta meg sem életkörülmény, sem munkakör, hanem ő változtatott azokon.

Jézushoz való viszonyának értékét ez a két szó jelzi: *elhittem* és *megismertem*. Egész élete azért vált Jézus tanítványságának bizonyosságává, mert Bibliába mélyedő lélekkel, felémelt fejjel, imádkozó lélekkel elmondhatta, hogy ő elhitte és megismerte életének Urát, az örökkévaló Krisztust. Ezután a megismerés után Jézus áldott szívé tanítványává lett s az örökélet beszéde szerint élt. óh, micsoda életmagasságokat és mélységeket mutatott neki a Krisztussal való eme egyesülése!

Otthona olyan volt, mint a bethániai ház. Jellemét a Biblia

szelleme csiszolta. Gondolatvilága aranyfényben csillogó hegy-csúcsokat mutatott. Szívében jóság és bölcsesség, balzsam és erő egyesültek. Hatalmas műveltsége a história, a természettudomány, a filozófia, a klasszikus irodalmi tudás foglalatait mutatta. Idegen nyelvek tudója volt, világot járt ember, de szellemi nagyságánál nagyobb volt alázatos szerénysége. Ha beszédét hallgattuk, a próféták jutottak eszünkbe. Ha életét szemléltük, Jézusra gondoltunk.

Papi köntöst nem hordott vállán, mégis Krisztus elhívott szolgálója volt. Nem prédikált templomi szószékről, mégis olyaná vált élete, mintha egy hatalmas, kongó boltozatú katedrálisban állandóan zengő igehirdetés lenne.

Életéről ő maga mondja: „Használni vágytam és nem csillogni. Az a széndarab, mely egy szegény család otthonát melegíti, vagy a villanygépben áramot fejlesztve egy megbénult karnak visszaadja munkaképességét, több boldogságot áraszt, mint az a szén, mely gyémántként koronákban ragyog.” Az ő életelve volt: használni és nem csillogni!

Ezért volt drága áldás a ti számotokra, gyászoló családtagok. Gyengéd-szívű és mégis erőslelkű férj, oltár mellett imádkozó, jövődőt egyengető, boldogulást és boldogságot munkáló édesatya, hűséges testvér.

Ezért vált egyházunk értékes munkásává: a Gyámintézet templomépítő munkájában, az egyházmegye kormányzásában. Ezért lett egyházkerületünk felügyelőjévé és ezért maradt mindnyájunk szívében akkor is, mikor megfáradtán a vezéri botot hivatott utódja kezébe átadta. Ezért volt minden munkatéren a közélet nyeresége.

Életének bizonyásgtevése szelíd vigasztalásként hull a ti gyászoló lelketekre. Mert nagy emberek elvesztésekor fájdalom és vigasztalás képezik az életmérleg két serpenyőjét s a veszteség nagyságával emelkedik a vigasztalás nagysága is. Joggal mondjátok: Leesett a mi fejünk koronája! De vigasztalástok is, hogy ő korona volt és ez a korona a tietek volt.

Életének emlékei megmaradnak. Ha bejárjátok a kert árnyas utait, ha körülhordozzátok tekinteteket a régi Berzsényi kúrián, avagy ezen az új hajlékon, megtaláljátok tervező, alkotó, a jövődőért munkálkodó lelkét. És még maradandóbban bírjátok ennek a nemes léleknek áldott emlékeit önmagatokban: életpéldája áldott emlékezetében. És megmarad egyházunkban,

közéletünkben nemes egyéniségének és önzetlen életmunkájának áldott hatása.

De az igazi, Istentől áldott vigasztalás, a Krisztus ígérésében hajlik hozzánk. Krisztus nem hagyja el azt a tanítványát, ki egész életét hűséggel neki felajánlotta. Vallást tesz Isten előtt arról, ki az emberek előtt vallást tett Öröla. Teljék meg hát lelkünk a hit boldog próféciájával. A halál ablakán át tekintsünk be az örökkévalóság napfényes birodalmába. Mert hiszen tulajdonképpen ez történik: patriarchal korának súlya alatt meghajolva, hazaérkezik Krisztus hű tanítványa s lelke kopogtat a kegyelem ajtaján.

Csendesedjete el! A tanítvány hazaérkezett!

Az életkönyv három lapja.

Geduly Henrik püspök koporsójánál.

1. Tim. I. 15 17. Igaz beszéd ez és teljes elfogadásra méltó, hogy Krisztus Jézus azért jött e világra, hogy megtartsa a bűnösöket, akik közül első vagyok én. Az Örökkévaló Királynak pedig, a halhatatlan, láthatatlan, egyedül bölcs Istennek tisztesség és dicsőség örökkön örökké. Ámen.

Ebben a kongó bolthajtású templomban, ahol egy nagy és jó ember koporsójánál gyásznapot ül a fájdalom, szeretet, hála és kegyelet, kétféle látás jelenik meg előttem.

Az egyikben templom-oltár előtt magasra ágyazott koporsót látok. Koporsóban papi-köntösbe öltözött némaajkú, márványarcú embert. Koporsó mellett érdemes munkás életének külső jeleit. Körülötte gyászoló családot: hitvest, gyermekeket, rokonokat, munkatársakat, barátokat. Ezt látja testi szemem.

A másik látásban emberi ékességeitől elbúcsúzott embert látok az örökkévalóság kapujában. Homlokán nincsen koszorú. Válláról hiányzik a papi palást. Mellét nem ékesíti csillogó érdemrend. Kezében sincsen semmi egyéb, hanem egy vásott-tábla jú könyvecske: életének a könyve. Megáll a küszöbön erőtlennül, gyámoltalanul s kinyújtott kezében megreszket az életkönyv. Ezt látja lelki szemem.

Ez a második látás arról beszél, hogy Isten előtt megsemmisül minden nagyság. A koporsóban pihenő emberre nem saját nagyságának fénysugara esik, hanem az örök ige fénye. Az örökkévalóság ajtaján, a leggazdagabb tartalmú életkönyv is hasztalan zörget, az csak a kegyelem érintésére tárul fel.

Ezért szólok *Geduly Henrik életkönyvének három lapjáról*. Az *első lap* Isten kezével beírt rövid sorokat tartalmaz: ez a *megbízás*. A *második lapon* emberi írásokkal találkozunk: élénk tünnek élete elvégzett munkái, küzdelmei és csalódásai, mosolygások és nyögések, verőfény-hullások és éjszakai sötétségek. Ez a lap *szolgálatról* beszél. A *harmadik lapon* a kezéből kihullott toll félbemaradt mondata sötétedik, *azután* egy darabka

üres hely, melyre majd Isten jegyzi a végső ítéletet. Ez a *számadás*.

Az életkönyvnek tehát három lapja van: a megbízás, a szolgálat, a számadás.

1. *Az első lap* azzal kezdődik, hogy Isten bejegyzi megbízását az ember életkönyvébe. Kiosztja talentumait s egy nagy küldetéssel elküldi a földre. Az ember sokféle talentumot kap Istentől. De sokszor éppen a legdrágábbról felejtkezik meg: az Isten képét rejtő lélekről. Pedig minden életkönyvben ez az első megbízás. Eljutni és elvezetni Istenhez. Fénysugárrá lenni és másokat fénysugárrá tenni. Sugárzó erkölcsi tisztaságot hozni a mennyei szentségből, szeretetet Isten szeretetéből. Megérteni és másokat is annak megértésére vezetni, hogy a lélekben két nagy megismerés szól hozzánk: bűnösségünknek és Isten kegyelmességének megismerése.

Ezt a megbízást írta Isten keze Geduly Henrik életkönyvének első lapjára. Legyen napból hulló sugár, szeretetet visszatükröző szeretet, igazságért élő egész ember. Dolgozza ki lelkében és életében Isten képét s minden emberi munkán ragyogtassa át Isten dicsőségét.

Számára ez az egyetemes megbízás különös értelmet nyert az ő lelkipásztori és püspöki szolgálata által. Isten az ő gondjaira bízta a magyar evangélikus egyház szolgálatát, egy nagy történeti egyház jövődjének erősítését, egy láthatatlan lelki egyházban a Krisztus misztikus testének építését. Rábízta sok ezer halott- vagy égő-szívű, közömbös vagy vágyakozó, önmagával eltelt vagy bűnbánó embernek az élő Krisztushoz való elvezetését.

Légy munkás és hívő ember! Légy hű lelkipásztor! Légy Isten lelke szerinti püspök. Ez életkönyvének első lapján a megbízás. A megbízás foglalatja pedig az apostol szava: „Az Örökkévaló Királynak, a halhatatlan, láthatatlan, egyedül bölcs Istennek tisztesség és dicsőség örökkön örökké!”

2. *A második lap a szolgálatról beszél.*

Geduly Henrik egész életét az egyház szolgálatának szentelte. Családi hagyományai és egyéni képességei ezen munkához utalták. Külső és belső elhívatása Krisztus tanítványságára kötelezte. Állandóan emelkedő és mindjobban mélyülő életmunkájában Krisztust állította élete középpontjába.

Életéből három arc tekint felénk: emberi-, pásztori- és vezéri arca.

Emberi arcát a jóság, a szeretet és gyengédség szépítették. Belső acélvázát pedig az erkölcsi igazságokhoz való törhetetlen ragaszkodás állapították meg. Soha sem elégitette ki a formai igazság, mindig a lényegbeli igazságot kereste. Ez az önmagára alkalmazott követelés a lelki korrektség ezüstpalástját borította életére, mint egy drága, szent palládiumot.

Nézzétek őt családja, barátai, munkatársai körében! A gondos, gyengéd, melegszívű férjet. A gyermekeit erős és hűséges kézzel vezető édesapát. Nézzétek őt, amint gyengéden lehajol unokáihoz s boldogan mélyeszi tekintetét ártatlan szemükbe. Hogyne sírna koporsójánál a hű özvegy, a gyermekek, a rokonok és unokák szíve! Figyeljétek a hűszívű, mindig egyforma érzésű jóbarátot, a munkatársakat megbecsülő, a méltatlanság keresztjét szelíd türéssel hordozó, mindig megbocsátani tudó igazságos embert. Hogyne gyászolná őt a munkatársak és jóbarátok nagy serege! Ez az ő emberi arca.

Lelkipásztori arcát hűség és felelősség ragyogták be. A nyíregyházai gyülekezetnek szentelte életét kora fiatalságától koporsója bezártáig. Ez a templom tesz bizonyosságot ígéhirdetésének erejéről és krisztusi lelkéről. Ez a gyülekezet beszélhet pásztori szíve kimeríthetetlen szeretetéről, kezeikről, melyekbe kenyeret hullatott, vérző szívekről, melyekbe az evangéliom olaját csepegtette, összetört emberi roncsokról, melyeket megerősített és új küzdelemre buzdított. Ez az ő lekipásztori arca. Sirassátok őt, kit Isten lelke számotokra pásztorrá tett!

Isten még ennél is nagyobb szolgálatra kötelezte: a tiszai egyházkerület püspöki kormányrúdjá mellé s egyetemes egyházunk lelki vezetőhelyére állította. Huszonöt esztendő változó jelenésű eseményeinek színjátékából komoran rajzolódik elénk Geduly Henrik vezéri *arca*.

Annak a kornak volt neveltje, mely a reformációt szívesen azonosította a protestantizmus általános kulturális eredményeivel. Ez az irányzat az emberi jogok biztosításában ismerte fel a reformáció jelentőségét s a lelkiismereti szabadság felkent papjaként állt az emberiség oltáránál. Avultnak érezte az egyház hitvallását és élettelennek annak dogmatikai követeléseit. Fölényes mozdulattal szerette volna elintézni az egyházak belső hitbeli és lélekbéli különbségeit, azután szívesen átváltotta volna

a reformáció elnémíthatatlan hitbeli és vallási követeléseit az erkölcsi élet síkjába.

Geduly Henrik azonban Istentől kapott megbízása szerint az evangélikus egyházat a maga hitvallási hűségében és kifosztatlan lelki gazdagságában látta maga előtt. Nem elégedett meg a kultúr-protestantizmus hitegető tündérvárával, hanem a lelki egyházat kereste s a történeti egyházban is állandóan a lelki egyházat építette. 26 évvel ezelőtt elmondott püspöki programjában kimondotta, hogy az egyházat hitvallási alapon kell fejleszteni és pedig az ősi reformátori alapelvek érvényesítésével. Nem kísérletezett emberi szervezkedésekkel, avagy tetszetős, újszerű berendezkedéssel, hanem az egyház alapsejtjének: a gyülekezetnek élő kiépítését tartotta első feladatának. A püspöki szék magasságában is világosan látta, hogy az egyház felsőbb egységei elsősorban kormányzati jelentőséggel bírnak, lelki és hitéleti jelentősége a gyülekezetnek van. Az igazi püspöki munkaprogram: a gyülekezet élő hitének felébresztése és megerősítése.

Elrendelt sorsa szerint több erőt és időt fordított a romokba dőlt látható világ megmentésére, mint a lelkek láthatatlan világának meghódítására. De nehéz küzdelmekben, véres verejtéket kiváltó, egyházat és egyházkerületét, gyülekezeteit és iskoláit elszántan védelmező harcai közt is meglátta az egyház új elindulásait. A lelki egyház sugaras mezői felett úgy állt mozdulatlanul, kitárt karral, mint Mózes az ígértföld kéklő határánál.

Egyénisége szerint kemény cserből ácsolt vezérember. Határozott, de nem meggyőzhetetlen. Óvatos, de nem bizonytalanzkodó. Részletekbe mélyedő, de a részletekben a lényegre el nem veszítő. Megfontolt és bölcs, hadvezér és diplomata egyszerre. Volt benne valami előkelő személyi kikapcsolódás, melyel a dolgokat elválasztotta személyi vonatkozásoktól és kizárólag önmagukban vizsgálta.

Vezéri arcára a legmélyebb vonásokat Trianon húzta. Pásztorbotja alól elveszítette Árvától Brassóig terjedő egyházkerületének nagyrészét. Ennek a nagy történeti egységnek romjai felett sziklaszoborként, mozdulatlanul megállt, mint egy élő tilalomfa. Ő a magyar protestantizmus történeti tragikumának némaságában is beszédes élőszobra. Személyében megtestesült az egyházi integritás s lelkiismeretében végiglen zengett

a magyar nemzet és az evangélikus egyház elnémíthatatlan követelése.

A nemzet szolgálatában is hűséges munkás. Városának, vármegyéjének, az egész országnak hű vezérémbere. Vezetői polcon gazdagon adja a vezér bölcsességét, de mindig hajlandó a névtelen közkatona mindennapi munkájára is.

Ha emberi-, pásztori- és vezéri arcának vonásait egységes képben egyesítjük, elmondhatjuk, hogy Geduly Henrik élete szolgálat volt. Szolgálatában Isten megbízását igyekezett teljesíteni. Az emberekben ébresztgette az örök lelket. Bűnbánatra korbácsolta a lelkeket. Prédikálta és megmutatta, hogy Krisztus azért jött e világra, hogy a bűnösöket megváltsa. Az egyházat a Krisztus élő testévé, a nemzetet Isten élő népévé igyekezett tenni. Életszolgálat a Krisztus nemes, felelősségteljes szolgálata volt, melyben kihamvadt az emberi nagyravágyás, a hiúság, az önmagáért és saját erejéből való dolgozás hitető önáltatása. Szolgálatának alaptételét az apostol eme mondatában hordozta: „Az Örökkévaló Királynak pedig, a halhatatlan, láthatatlan, egyedül bölcs Istennek tisztesség és dicsőség örökkön örökké!”

Ez volt Geduly Henrik életkönyvének második lapja: a szolgálat.

3. *Az életkönyv harmadik lapja: a számadás.*

A Krisztust szolgáló ember élete örök elégedetlenség és örök megnyugvás. Saját tehetetlenségében és méltatlansága tudatában naponként összeomlik, azután Isten megújuló kegyelmében naponként újra felemelkedik. Mindennap leborul az ítélőszék elé, hogy mindennap megerősödhessen a kegyelem oltáránál. Mindennap átérzi életének az üdvösség szempontjából való elégtelenségét, de mindennap megtapasztalja Isten kezének aláhajlását s Krisztus váltságahalálának mindent elfedező erejét.

Az embernek van számadása önmagával szemben. A haladók embernek is van egy utolsó tollvonása életkönyvének harmadik lapján. Számbaveszi elvégzett munkáját, elmulasztott óráit és alkalmait, a kiejtett szavakat, a fellobbant, vagy meg nem született érzéseket, az elmondott, vagy elhallgatott igazságokat, Krisztusból származó erőit és Krisztussal egyesítő hitét.

Geduly Henrik a bűnbánati oltár gyertyafényénél nézte életét. Krisztus szolgálóinak hitével vallotta, hogy életmunkája

nem érdem, hanem kegyelem. Alázatos lélekkel ismételtette az apostol szavát: a bűnösök közül első vagyok én! De a hívő ember boldog bizonyosságával érezte azt is, hogy „Krisztus Jézus azért jött a világra, hogy megtartsa a bűnösöket.”

Ez a mi hitünk és könyörgésünk az ő életkönyve számadáslapjának földi lezárásánál.

A számadás-lap emberi vonala alatt üres fehér hely maradt: várja Isten kezének befejező utolsó sorait. Mit ír majd Isten keze erre az üres fehér lapra? Hogyan összegez majd és hogyan ítélkezik majd a szent Isten? Ember nem tudhatja. Kettőt azonban biztosan tudunk.

A számadás mindig érték elvesztés és érték-megtartás. Az ítélet rostáján nyomtalanul áthull sok nemes emberi munka és fáradozás, amihez Geduly Henrik könnye, vére és verejtéke tapad. Ez közös emberi sorsa a világ küzdelmeibe helyezett és szolgálatában eléggő embernek. De amit Isten lelke munkáltatott vele és általa: az ajkáról alászálló Ige, az egyház lelki építése, a nyugtalanított lelkiismeretek büntudatba zuhanása s a kegyelem karján boldog felemelkedése a kereszthez, a megvédelt és kiviaskodott igazságok, a nemzet és egyház lelkiismeretének felébredése, — az élete befejezése után is megmarad, tovább él és munkálkodik.

És tudjuk azt, hogy Isten nem bírói, hanem atyai szívvel ítél. Az embert nem önmagában nézi és méri. Tekintete a keresztre feszített Krisztuson át hull alá az örökkévalóság kapujában megállóra s számadás-lapjának üres helyére rájegyzi az utolsó szót: Krisztus érdeméért bűnbocsánat és üdvösség!

Ez az üdvösség örökélet, szerető szívek boldog találkozása a feltámadás után. A legnagyobb, az egyetlen vigasztalás, mit ajak hirdethet. Ezt hirdetem néktek gyászoló család: kegyelemből van feltámadás és viszontlátás! Imádkozunk ezért az egyetlen vigasztalásért!

Amint búcsúzásul még egyszer rátekintek Geduly Henrik életkönyvére, felismerem annak két elrejtett, csodálatos titkát. Életkönyve három lapján, mint életszendülést ígérő napsugár, ugyanazon lélek suhant át: Isten lelke. Megbízása, szolgálata, számadása azért volt drága, tartalmas és áldásos, mert nem emberi erő, nem is emberi lélek, hanem Isten lelke hatotta át.

És meglátom életkönyvének második titkát. A három lapot aranykapocs tartja össze: Isten kegyelmének aranykapcsa.

Nélküle széthullana az egész könyv. Megsemmisülne a megbízás, mert aki kapta, már nincsen. A szolgálat, mert a szolgálatra' elhívott kialudt mécsesét már Isten lábához hullatta. A számadás, mert számadáslapja immár lezárattott és az emberek közül senki sem állhat meg Isten előtt. És mégis, megmarad az egész életkönyv, mert három lapját összetartja egy drága aranykapocs: az Isten kegyelme!

Geduly Henrik koporsójánál legyen ajkunkon ez az utolsó szó: életben, halálban egyetlen megtartásunk — a kegyelem.

Általment.

Domján Elek püspök koporsójánál.

Ján. 5, 24.: Bizony, bizony mondom néktek, az, aki az én beszédemet hallja és hisz annak, aki engem elbocsátott, örök élete van és nem megy a kárhozatra, hanem általment a halálból az életre.

Fojtott könnyekkel, hálával, szeretettel megállunk ennél a koporsónál s a szentigével csendesen elmondjuk: általment az életből a halálba!

Azután könyörögve kérjük Krisztust, hogy mondja ő el a második igét: általment a halálból az életre.

Krisztus ezen szavaiban: *általment*, élet és halál kérdése simul csodálatos összhangba. Megérteti az élet ama összefüggő egységét, mely szerint a földi lét az életnek egy szakasza csupán. A halál látszólag tagadása az életnek, mégis annak alkotó része. Az örökkévalóság ismeretlen rejtett világ, mégis a földi élet befejezése.

Ebben az igében: általment, elcsendesednek a megrázó nagy emberi érzések. A lelkevesztett, sikoltó fájdalom, a hitves, a gyermekek feleletnélkül maradó kétsége. A hitetlen ökölrázó kétségbeesése, a haldokló hasztalan viaskodó halálborzalma diadalmas zúgással beleolvad az egyetlen élet-himnuszba: általment! ... általment!...

Ennek a tanításnak két része van: az ember általmegy az életből a halálba, azután általmegy a halálból az életbe.

1. Az ember általmegy az életből a halálba.

Krisztus az emberi életet a hit síkjába helyezi, nem pedig az erkölcsiség, a kultúra, a szociális élet síkjába. Nem kérdezi, hogy mennyit tudsz, mit vívtál ki, milyen az erkölcsöd, van-e tekintélyed, hanem hogy van-e hited?

Az igazi élet feltételét abban állapítja meg, hogy az ember hallja-e az Ő beszédét és hisz-e abban, aki Őt elbocsátotta. Az igazi ember Krisztussal való közösségben alakul ki. Ennek feltétele viszont az embernek az igével való közössége. Ez a Krisztus életkövetelése.

Van valami mélyen megrázó abban, hogy Isten szolgája koporsójánál hangzik el ez az ige. Isten szolgája önmagát és híveit Isten akarata szerint való emberekké akarja nevelni. Számára az ige kettős felelősséget jelent: életépítő és lélekmentő eszközzé tette-e önmaga számára, életépítő és lélekmentő eszközként hűséggel felhasználta-e mások számára?

Az a férfi, ki ebben a koporsóban pihen, 69 évvel ezelőtt egy kis dunántúli faluból indult el élete útján. Népének gazdag kincseit hozta magával. Ismeretvilágát Dunántúl Athenaejének falai között építgette. Miskolc, Sátoraljaújhely, Nyíregyháza életútjának stációi. Megbízataisaival együtt izmosodik képessége és belső embere. Lelkipásztor, esperes, majd püspök volt, de mindegyik hivatáskörében ugyanazon hűség hordozója. Egy évvel ezelőtt állította a bizalom a tiszai egyházkerület püspöki székébe. Az anyagi és lelki kérdések hegláncolata meredt eléje. Gyülekezetek és iskolák létkérdései, egy nagy egyházi terület sorsdöntő problémái. A kormányzás, pásztorolás, ige-szolgálat, építés, mentés, fejlesztés nehéz követelése.

Egyénisége hivatásához formálódott. Krisztus beszédének hallgatója, hirdetője és megtartója volt. Ez egyéniségének alapvonása s minden más jellemvonása ebből támadt. Az elmélyedő gondolkodás embere. Éles ítélőképességével gyökeréig boncolgatja a teológiai, történeti és szociális problémákat. Ezen képességéből táplálkozik reális életszemlélete, mely gondolkodását a látással, elméleti tudását a tapasztalással kapcsolja egybe. Külsőleg az értelem embere, de keménynek látszó egyénisége és hallgatagsága mögött meleg szív rejtőzködött. Hazaszeretében a föld és fajtája szerelmese, magyar jelleme a végeken formálódott. A határszéli magyarság sötét felhője ólomködként ülte meg lelkét, de átvilágított rajta a nemzet-szolgálat minden áldozatot természetesnek tartó izzó hevülete.

Életmunkáját és egyéniségét vallási patina borítja. Krisztus beszédét hallja és hisz árának, aki őt elbocsátotta.

Most midőn Krisztus ezen szóval: általment az életen, lezárta életútjának ezen szakaszát, álljunk meg egy pillanatra. Köszönjük meg az örökkévaló Istennek mindazt, amit benne gazdagodásul adott. Azután áldjuk meg Krisztus hű szolgáját; kinek távolodó alakját befogja az aláereszkedő köd sötét felhője.

2. Az életen általmenés után jön a hálál. Az élet lezárul.

Az ember megszűnik lenni a világ számára és számára a világ halott birodalomává válik.

Ez az általmenés könnyel, sóhajjal terhes. Ezt a fájdalmat szenvedti a család. Hitves, gyermekek, unokák égő szemekkel tekintenek annak koporsójára, ki általment az életből a halálba. Szíve megszűnt dobogni. Kezei soha többé nem simogatják gyengéd szeretettel arcukat. Ajka soha többé nem szól hozzájuk.

A veszteség fájdalmát hordozza gyülekezete. Megszűnt dobogni lelkipásztorának szerető, hű szíve. Elnémult igehirdetőjének ajka. Kormányrúdjá mellett álló vezérének bölcs tanácsadása megszűnt. Meghajtott fejjel áll koporsója mellett tiszai egyházkerülete, annak gyülekezetei, iskolái, munkásai és hívei. Választott vezérüket siratják. Kevéssel ezelőtt babérkoszorút nyújtottak feléje s íme, az sírkoszorúvá vált. A veszteség fájdalmát szenvedti evangélikus egyházegyetemünk, mely kipróbált vezérmunkását gyászolja benne, a város és nemzeti közéletünk, mely oly sokszor gazdagodott lelke bölcsességével, szíve tüzével és szívós kitartásával.

Megrázóan fájdalmas az ő általmenése. Két évtizeden át égő szemmel nézte Sátoraljaújhelyen a trianoni határt. Minden imádsága, gondolata, érzése és munkája azért volt, hogy lelkének álmaképen visszatérjen az elszakított föld a magyar földhöz, az idegenbe kényszerített testvér a magyar testvérhez. És íme, mikor a történelmi igazságszolgáltatás órája ütött s ő remegő vágyakozással megállt a Nébó hegyén, az Ígélet földjére nem léphetett be.

A gyászos fájdalomban Krisztus szava vigasztalólag csendül: általmegy a halálból az életre.

Aki az Úr beszédét hallja és hisz annak, aki őt elbocsátotta, örök élete van. Nem megy a kárhozatra, hanem általment a halálból az életre.

Ezt az ígét maga Krisztus mondja. Az a Krisztus, ki szenvedett, keresztfára szegeztetett, ki önként, örök irgalmas szeretetből magára vállalta az ember bűneit. Aki ma is halkan a koporsó mellé lép s szelíd szóval szól: én átvezetlek a halálból az életbe, kapaszkodj karomba!

Az elmúló élet is sok vigasztalást rejt magában. Vannak megmaradó értékei. Az elköltözött becsületes és hű élet munkája. Értékként megmarad mindaz, amit lelkek építésére, az egyház fejlesztésére tett. Ajkának igehirdető beszéde, pásztori

szívének gyógyító munkája, becsületes életének tiszta példája, kötelességteljesítése, jelleme, szívének gazdag érzésvilága. Életének szorgalommal összehordott homokszemei és építőkövei elhelyezkednek az egyház és nemzet templomában s akkor is beszélnek róla, ha ő már nem áll az építők sorában. Ezek azonban csak részleges értékek. Az egyetlen igazi vigasztalás Krisztus kegyelmet hirdető igéje, az, hogy általvezeti őt halálból az életbe. Ez a váltságfal boldogító ajándéka, ez az életadó kegyelem.

Azért könyörgünk ennél a koporsónál, hogy egykor Krisztus mondja el csendes szóval róla: általment a halálból az életre!

Az Úr beszéde megmarad örökké.

Pálmai Lajos nyűg. győri esperes-lelkész koporsójánál.

7. *Pét. 1, 24—25.*: Minden test olyan, mint a fű és az embernek minden dicsősége olyan, mint a fű virága. Megszárad a fű, virága elhull, de az Úr beszéde megmarad örökké. Ez pedig az a beszéd, amely néktek hirdettetett.

Visszajött és hazaérkezett. Visszajött a régi börcsi kúriáról a jólismert győri házsorok közé. Visszajött szeretett családjá köréből nagy családjá: gyülekezete és Szeretetháza karjai közé. Visszajött mégegyszer papi palástosan, kebléhez szorított bibliával s letelepedett a győri templom oltárának árnyékába. Visszajött bizonyosságot tenni arról, hogy ő mindig ezé a templomé volt és mindig ezé a templomé marad.

Visszajött és hazaérkezett! A hazaérkezés célhoz érést jelent. Pálmai Lajos élete befejezett élet. Ez az élet elindulásától lezárásáig Isten szolgájának az ige fényében visszatükröző* képét rajzolja elénk azzal a felírással, hogy az Úr beszéde megmarad örökké.

Ebben az igében meglátjuk Isten szolgájának küldetését, méltóságát és reménységét.

Az Úr beszéde megmarad örökké! Ez az ige az ő életének foglalata és tartalma. Küldetésül kapta, céllá tette és létté vált számára. Benne feloldódott és lekötött, szabaddá lett és Krisztus boldog rabságába hajolt. Ez az ige nyugodott meg feje felett, midőn az oltár zsámolyára borulva elmondta lelkési esküjét. Ebben az igében zendült feléje Isten küldő parancsa, melyet fejhajtva, remegő lélekkel zárt magába. Ez az ige elkísérte tárnokréti-i gyülekezetébe és parancsolólag kijelölte munkahelyét a győri gyülekezetben.

Ez az ige azonban nem elkülönülő munkát jelentett számára, hanem magát az életet. Nem lelkési szolgálatának külön részét jelölte meg, hanem hivatásának teljességét. Tulajdonképpen soha sem tett egyebet, mint mindig ígét hirdetett és arról tett bizonyosságot, hogy az megmarad örökké.

Az ige formálta lelkét papi lélekké. Szívét megtöltötte szeretettel és bizalommal s kialakította papi egyéniségét. Apostoli egyszerűség, pásztori szelídség és engedelmes hűség jellemezték. Igazi lelkipásztor, ki szívét ajkán, lelkét szeme tükrében hordozta. Csenedszavú vigasztaló a betegágyánál, de kemény acélember az ige védelmében. Jóság sugárzott melegtékintetű szeméből, megértéssel hajolt le a bűnöshöz. Sokat megértett és sokat megbocsátott, de szeges korbáccsal ostromozta magát a bűnt s az istentagadás szomorú idejében bátor határozottsággal hirdette, hogy minden emberi hatalom és dicsőség megszűnik, egyedül az Úr beszéde marad meg örökké.

Alázatos lelke nem ismert hiúságot. Hiába járt körülötte a nagyság bíborpalástos kísértője, Isten alázatos szolgája maradt mindvégig, ki egyetlen dicsőséget ismert csupán: Isten dicsőségét. Szolgálatának méltóságát Isten dicsőségében látta.

Fiatalkorában a győri gyülekezet meghívja lelkipásztorának. Később a győri egyházmegye esperesi székébe emeli, dunántúli egyházkerületünk pedig főjegyzővé teszi. Személyi jelentőségében is magasra emelkedik. Papi nemzedékek ragyogó szemmel tekintenek reá s benne látják az evangélikus lelkipásztor ideálját. Sok ezer lélek nyitja meg előtte életének titkos kamráját s kezébe helyezi rejtett fájdalmait, kísértéseit és vergődéseit. Isten kegyelme mindig többet bíz rá. Vele alkottatja meg a győri diakonisszaházat, őt teszi a Szeretetház alapítójává és építő munkásává. Gondjaira bízva elhagyott öregek és árvagyermek sorsát. Ő pedig marad, ki kezdettől fogva mindvégiglen volt: önmagát elfelejtő névtelen szolga, ki küldetését nagy bizonyágtétellé *tette*: az ember dicsősége olyan, mint a fű virága! Egyedül Isten dicsőségét kereste, kinek beszéde megmarad örökké! Ez volt szolgálatának méltósága.

Isten ígéje volt egyetlen reménysége. Nem saját erejében és képességeiben bízott. Pillanatmúlásig sem gondolt arra, hogy ő, avagy mások elvégezzék azt a munkát, melyhez Isten ereje szükséges. Töretlen hittel, egyedül abban bízott, aki őt szolgálatra küldte, munkamezőre állította, ki ígéjében számára drága ígéretet biztosított. Reménységében tudott várakozni, Istenben bízni s tudta önmagát maradéktalanul odaadni!

Isten várakozó munkása volt. Elsietés nélkül, türelmesen megvárta, mikor nemcsak ő, hanem az Isten is akarta tervének megvalósítását. Istent komolyan számbavevő munkás volt. Kicsi

és nagy dolgaiban, szervezésében és alkotó munkájában, lelki és anyagi számvetésében mindig valóságértéknek tekintette Isten segítségét. Mindig Istenre függesztette tekintetét. Ha azután megérezte, hogy Isten akarata parancssá vált számára, akkor boldog önfeledtséggel odaadta önmagát engedelmes munkásnak. Kishitűen nem félt a csalódástól, mert Isten igéje volt a reménysége.

Elmúltak munkásévei. Leperegtek pihenésének csendes esztendei. Kiegett életmécse immár lehunyt szemmel tekint az éjszakába. De az utolsó búcsúzásakor felbúg az ige igazsága: az Úr beszéde megmarad örökké! Elpusztulhat a test, mint a fű. Lehervadhat az ember dicsősége, mint a virág, de az Úr beszédét hirdető munka megmarad!

Prédikációi az emberek szívéen át tovább élnek a fiak és unokák lelkében. Az Isten igéjét hirdető alkotások tovább munkálkodnak. Az új lelkiúton elindult győri gyülekezet élete megőrzi lelke nyomát. A Szeretetházban elhintett mustármag terebélyes fává növekedik. A szociális szolgálatra alapított Belmíszó Egyesület folytatja áldott munkáját. Életpéldájának igéte sugárzó csendes nemessége embereket nevel Isten számára. így kell ennek lennie, mert az életnek csak emberi része semmisül meg, annak isteni alkotó elemei névtelen örökségként tovább élnek.

Köszönjük meg a jó Istennek, hogy őt nekünk drága ajándékkal adta és az ige halálíg hű szolgájává tette. Köszönjük meg azt is, hogy áldott, meleg szívet, gondoskodó életét odaajándékozta családjának s azt boldoggá és áldássá tette hitvese, gyermekei, testvérei, szerettei életében.

Az Úr beszéde megmarad! Ez az ige az üdvözítő kegyelmet, a feltámadás és az örökélet reménységét jelenti. Kifejezi halálfélelmét eloszlató hitét, mellyel nehéz szenvedései közt Isten kezét soha el nem eresztette. És elmondja azt az egyetlen vigasztalást, mellyel hozzátartozói fájó szívvel, hívő reménységgel, hálás lélekkel ködbevesző alakjától mégegyszer búcsút vesznek.

Ráborul a halál éjszakája, de örök tűzként átvilágít rajta az ige ígérete: az Úr beszéde megmarad örökké!

Az egyetlen élettörvény.

Bancsó Antal nyug. teol. akad. igazgató koporsójánál.

Róm. 8, 13-7-15. Ha test szerint éltek, meghaltok; de ha a test cselekedeteit a lélekkel megöklítitek, éltek. Akiket Isten lelke vezérel, azok Istennek fiai. Mert nem kaptátok a szolgaság lelkét a félelemre, hanem a fiúságnak lelkét kaptátok, aki által kiáltjuk: Abba, Atyám!

Ez az ige nem úgy hangzik, mint egy temetési gyászbeszéd alapigéje, hanem mint egy örök élettörvény kijelentése, egy hosszú élet összefoglaló zárótétele és a hívő szív megnyugvó reménysége.

Az az igazság foglaltatik benne, hogy Isten az élet értékét és annak megmaradását a lélekhez kapcsolja. Aki a test szerint él, az meghal, de aki uralomra viszi a test felett a lelket, az él. Az életmentő lélek azonban nem az ember lelke, hanem az Isten lelke. Az ember lelke feldíszítheti, kicsiszolhatja, gazdagíthatja és kiaknázhatja az életet, de megmaradó értékét egyedül Isten lelke biztosíthatja. Isten lelke az értékes, megmaradó örökélet egyetlen biztosítója. Isten lelke felemel a törvény szolgaságából a hit szabadságának méltóságára. Félelem helyett bizalmat önt belénk. Kényszer helyett boldog odaadásra erősít. Nincsen is más életlehetősége az embernek, hanem csak a Krisztus megváltásába elrejtett és a Lélek által kegyelemből megadott bizonyosság, mely boldogan kiáltja: Atyám! Ez az Istenfiúság boldog ígérete és kegyelemből való megvalósulása.

Gondolatban tanítványi hűséggel leülök Bancsó Antal koporsója mellé, ki 41 éven át acéllá keményedett meggyőződéssel hirdette a teológia tanári katedráján Isten megbonthatatlan örök élettörvényét az istenfiúság feltételéről és boldog Ígéretéről. Ezt az igazságot összesítette tudományos bibliai kutatásának eredményeiből. Ez volt hittanának és erkölcsstanának örök summájú élettörvénye. Aranyhíd, melyen Isten az emberhez, ember az Istenhez eljuthat, melyen szenvedés, bűn,

gyarlóság, halál között is Isten gyermeke marad, ki mindig kiálthatja: Atyám!

De ez a bibliai ige Bancsó Antal koporsójánál úgy hangzik, mint egy hosszú élet összefoglaló zárótétele.

86 évet élt s végiglen a lélek embere volt. Emberi materiájából a lélek dolgozta ki nemes egyéniségét.

Hajthatatlan és kemény volt a meggyőződésben. Alkuvás nélküli a kötelesség és lelkiismeret kérdéseiben. Törvény betűje fölé emelte erkölcsi életszemlélete és Isten igéje jármának boldog elfogadása. A stoikus filozófusok zavarhatatlan nyugalomára emlékeztetett kevészavú és ritka mosolygású arca, de márvány mozdulatlansága mögött Istenbe vetett hite világolt s ebből merített erőt, békességet, lelki egyensúlyt és határozottságot.

Nehéz megpróbáltatások érték. Felső bimbó kisleányát koporsóba fektette. Diplomás fia elesett a harcmezőn. Asszonyleánya koporsójára unokájával együtt neki kellett néma fájdalommal ráborulnia. Élete osztályosát, hitvesét idő előtt elveszítette. A nemzet életét munkáló lelke százszorosan átszenvedte a világháború rettenetes következményeit. Számára a nagy nemzeti katasztrófa lezáratlan koporsó maradt mindvégig. De minden veszteségében, gyászában, megpróbáltatásában megőrizte hitét és hite megőrizte őt. Isten lelke vezérelte. Nem a szolgaság lelkét kapta félelemre, hanem a fiúság lelkét és megnyugvással kiáltozta: Atyám!

Ez az ige a hívő szív megnyugvó reménysége. Hosszú, gyötrő szenvedésében ez volt vigasztalása: van Atyám! Halálküzdelmében ez volt bizonyossága: van Atyám!

Ez a gyászoló szívek megnyugvása is. Csendesítő vigasztalás a gyermekeknek, kik édesatyjuk egész életét, jóságát, áldozatát, nevelő munkáját és szeretetét a búcsúzás utolsó pillanatában szemeik előtt elvonulni látják, az unokáknak, dédunokáknak, kik könnyes orcával tekintenek felhőbe burkolózó alakja után, a rokonoknak, kik életük hű osztályosát gyászolják. Kegyelettel búcsúzik tőle Dunántúli egyházkerületünk, mely benne régi soproni teológiai akadémiajának kiváló, tudós tanárát és igazgatóját gyászolja. Búcsúznak pályatársai, kik közös oltárszolgálatuk hálás kegyeletében emlékeznek életet betöltő tanári és nevelői munkájáról, barátai, kik kevés szót, de sok meleg érzést kaptak tőle ajándékol.

Ez az ige a hívő szív megnyugtató reménysége: az Atyához megy. Az Atyához egyedül Krisztus által juthatunk. Isten lelke vezérelte. A fiúság lelkével gazdagodott s némaságra záródó ajka utolsó sóhajtásával is boldogan rebegte: Atyám!

Hiába zörgetne a kegyelem ajtaján ezzel a szóval: sok szellemi kincset gyűjtöttem, tudós voltam! Hiába mondaná: sok ifjú lelket gazdagítottam s tanítottam őket az Úr szolgálására! Hiába mondaná: becsületes, tisztaéletű, jó ember voltam! Hiába mondaná: sokat szenvedtem, keresztet hordoztam! A kegyelem ajtaja nem nyílnék ki előtte. De ő nem ezt mondja! Mikor görnyedt testtel, fáradtan, szívét kezében tartva, megáll az örök ajtó előtt, így szól: Atyám, abban hittem, akit Te elbocsátottal, a Krisztus Jézusban, nyisd meg nékem!

Legyen alázatos imádságunk és boldog megnyugvásunk, hogy erre a kopogtatásra Isten megnyitja a hazaérkező előtt az ajtót.

Két kút az élet útján.

Tolnai Vilmos egyetemi tanár koporsójánál.

Ján. 4, 13—14.: Monda Jézus: Mindaz, aki ebből a vízből iszik, ismét megszomjúhozik. Valaki pedig abból a vízből iszik, melyet én adok néki, soha örökké meg nem szomjúhozik, hanem az a víz, amelyet én adok néki, örök életre buzgó víznek kútfeje lesz ő benne.

Ebben a bibliai versben, mely Tolnai Vilmos koporsója felett ezüstharangként búcsúzásul halkán megcsendül, két kútról szól Jézus.

Az egyik kút ágyát emberkezek ássák, mélyítik és tisztítják, hogy üdítő vizet kínáljon a tikkadt földi vándornak. A másiknak Isten kegyelme a teremtője. Emberkezek helyett Isten rejti el kimeríthetetlen forrását az élet titokzatos mélységébe s emberi szellem helyett örökkévaló lélek teremtő értékeiből táplálkozik.

Az emberkéz-ásta kút: a kultúra. Az Isten teremtő lelke által teremtett kút: az örökélet kútja.

Milyen viszonyban áll egymással ez a két kút Tolnai Vilmos egyetemi professzor életében, ki hivatása szerint a magyar kultúra kútja mellett állott felkent papként s kit teremtő Istene az örökélet kútjához királyi vendégként meghívott?

Tolnai Vilmos gazdag-tartalmú, hangya-szorgalmú, alkotó-és nevelő-életében mindig egymás mellett állt a kultúra és az örökélet kútja. Nemzeti művelődésünk építő munkása volt. A magyar nyelv törvényeit kutatta, annak tisztaságát védelmezte. Irodalmunk értékeit letűnt évszázadok elfelejtettségének ködéből napfényre hozta és kiásta azokat a köznapi megítélések homokrétegéből.

De mikor ebben az irányban a tudós önemésztő szenvedelmével dolgozott, szóval kifejezhető céljánál nagyobb cél hevítette. Mindig a nemzet lelkét kereste. Mikor kibontotta a magyar nyelv bedőlt földalatti tárnáit, mikor költők alkotását

magyarázta és felkutatva nemzeti műveltségünk veszendő nyomait, akkor nemzetünk lelkiismeretét és életigényét szólaltatta meg. Katedrán és az élet zúgó küzdései között, élő szóval és nyomtatott betűvel állandóan évezredes történetünk igazságát hangoztatta: a nemzeti élet ősfenntartója egyedül a nemzeti lélek lehet.

De a lélek-ébresztés és hivatás-költögetés víztükrében már megcsülanik az élet-kút ezüst erecskéje: a nemzet isteni küldetése és lélekből való tápláltatása. Ez bűvárkodó és rendszerező munkájának az eredetiség felett is magasan kiemelkedő vonása: belemerítkezik az élet vizébe.

Ez a kapcsolat megállapította életmunkájának sajátos értékét, mely nem merül ki a tudományos esztétikai értékelésben, hanem mindig lelki értékadást jelent. Annál értékesebbnek érezte munkáját, minél több élővizet szívárogtatott az életkútból a magyar kultúra kútjába.

Tanítványainak, olvasóinak nagy serege bizonyosságot tehet arról, hogy értékes tudományos munkálkodásait is csodálatos erővel beragyogta tisztult, nemes egyénisége. Emelkedett, aranyfényben sugárzó, vallásos lelke betöltötte egész életét s legnagyobb értékét abban bírta, hogy ez nem az ő, hanem Isten lelkéből való volt.

Ez az állandó, sőt folytonosan erősödő kapcsolat gyönyörűen megoldotta benne az emberi kultúra kínzó tragédiáit. Mert minden kultúrának égető kínja, hogy kielégítetlenül kielégítés után sóvárog. Cserepezett ajkát hasztalan nedvesíti a kultúra vizével. Epedve tovább szomjazik s szomjúságát csak az élet vize csillapíthatja.

Tolnai Vilmos úgy áll a magyar kultúra kútja mellett, hogy kinyújtott kézzel az élet kútja felé mutat. Ahhoz megy és ahhoz vezet. Egész élete Krisztus felé menetel és Krisztusnál való boldog megtelepülés. Munkája, emberi lényé, gondolkodása és életszemlélete az élet örök vizének nemes hatásait mutatja.

Halk imádságban tegyetek erről bizonyosságot családjának tagjai: szerető hitvese, hálás gyermekei és unokái, közeli és távoli rokonai, *tanártársai* és tanítványai. Nagy tudós volt. De a tudósban nagy volt az ember *is*, mert az emberben nagy volt a lélek. Koporsójánál Isten iránti hálával elmondjuk: ez az ember ivott az élet kútjának a vizéből!

Isten kijelentéséből tudjuk, hogy utolsó megítéltetésünk

nem elvégzett munkánk, nem kiválóságunk, nem erkölcsi és szellemi értékünk, hanem Krisztushoz való személyes viszonyunk alapján történik. Megítéltetésünkkor Isten a mi hitünket keresi.

Tolnai Vilmos koporsójánál hívő szívvel reméljük, hogy a ki Krisztus életvizéből egész életében boldogan ivott, az Isten kegyelméből soha meg nem szomjúhozik. Elnyeri Krisztus ígérete szerint a hit jutalmát: az üdvösséget. Nem azért, mert ő ivott az élet-vizéből, hanem mert az élet-vizéből ivott. Ez a kegyelem.

Legyen csendes vigasztalástok, a hűségestől búcsúzó hű szívek, hogy megértitek életbölcsesege summáját: szeressétek az életmezőn egymás mellett álló két kutat, de ne felejtsetek, hogy életet csak az élet kútja ad.

Isten dicsőségének világotlása.

Stráner Vilmos egyetemi teol. tanár koporsójánál.

//. Kor. 4, 5—7.: Nem magunkat prédikáljuk, hanem az Úr Jézus Krisztust; magunkat pedig, mint a ti szolgálókat, a Jézusért. Mert az Isten, aki szólt: setétségéből világosság ragyogjon, ő gyújtott világosságot a mi szívünkben az Isten dicsősége ismeretének a Jézus Krisztus arcán való világotlása végett. Ez a kincsünk pedig cserépedényekben van, hogy amaz erőnek nagy volta Istené legyen és nem magunktól való.

Ez a csodálatos ige különböző zengéssel száll felénk, aszerint, hogy kicsoda és mikor mondja el. Az apostol ajkán kemény kötelezés, Isten szolgálóinak minden időben való evangéliumi küldetéséről beszél. Oltár elé térdelő ifjú Timotheus ajkán megremegő szent fogadalom, isten megfáradott szolgálója ajkán könnyes búcsúzás a katedrától, az oltártól, a munkamezőtől. Elröppenő utolsó sóhajtás, mely megfáradott szárnyú galambként ráhull az örökkévalóság pitvarának küszöbére s elhaló sóhajtással rebegi: egész életemben ez szerettem volna lenni, Uram!

Ez a sokzengésű ige megáll a koporsó felett. A kötelezés, a fogadalom, a számadás és isteni kegyelem hangjaiból összecsendülő halk korállá lesz s lezárja egy áldott tanítóember életmunkáját, imádságait és tanulságait.

A felolvasott ige Krisztus szolgálatának lényegét abban jelöli meg, hogy Isten dicsőségét világotlassa a Jézus Krisztus arcán. Ez pedig olyképpen válik lehetővé, hogy Isten az Ő szolgálójának szívében világosságot gyújt s ebből hullat fény sugarat Krisztus arcára. Ezen szolgálatnak egyedüli eszköze Isten igéje. A szolgálatra kötelezettek Krisztust prédikálják, nem pedig önmagukat. Ezen szolgálat egyedüli ereje nem az ember szétomló cserépedénye, melybe az örökkévaló kincs helyeztetett, hanem Isten megsegítő kegyelme.

Ezen elhívást szent elkötelezésnek érezte Stráner Vilmos, ki életét és képességeit maradék nélküli teljességgel Krisztus szolgálatának szentelte. Életének fő jellemzője a hűség, ennek egyetlen forrása a hit. Bármily munkakörben állott legyen, a

pinkafői és kőszegi *templom* oltáránál, a soproni *teológiai* akadémia és teológiai fakultás katedráján, papiköntösben és munkakabátban ugyanazon hivatásban égett: Isten dicsőségét mutatta meg Krisztus arcán. Lelke és egyénisége ebben a tűzben lángolt. Krisztust prédikálta, Krisztust tanította és Krisztust mintázta.

Tudósi meggyőződésében acélegységgé vált a teológia és az egyház, melyek egymásra utaltan és egymástól erősödve töltik be hivatásukat. Tanártól, lelkésztől, teológustól hitet követelt, mert életszolgálatuk csak hit által tölthető be. A hit erejével építi a tanár a teológia tudomány templomát. A hit erejével vezeti a pásztor nyáját Jézus élő vezérsége alá. A hit ereje győzi le az ifjúság lelkét Krisztussal, megerősíti és meg-nemesíti jövőendő hivatására.

Egyéniségének második elhatározó vonása a történeti egyházzal való eleven kapcsolatából fejlődik. A hitvallásosság komoly tógájában áll előttünk. Igehirdetése, tanítása és oltári szolgálata tartalmában és irányában egyházunk templomi életének kultikus szépségét őrzi. Rohanó idő viharzása felett mozdulatlanul áll törékeny alakja s a hagyományok patinás értékeit átmenti a jövőendő időkbe.

Emberi jellemvonásain Isten dicsősége sugárzott. Szíve hűséges és meleg. Jelleme biztosépítésű. Kedélye mély. Szelleme szikrázó és gazdag fénytörésű. Az élet etikájának s a lélek esztétikájának embere volt. Az erkölcsi megtévelyedés megdöbentette, de a lelki izléstelenség szintén fájdalmat okozott szívének, mely finommivű aeolhárfa-ként minden eseményre megrezdült. Felelősségtudata érzékeny és kihagyásnélküli. Önmarcangolással bírálta munkáját, az ifjúságot, az egyházat és nemzetet. Sokszor ólomsúlyú gránittömbként nehezedett lelkére álmodó kergető felelősségérzete. Talán épen ezért borongott lelkén gyakorta a csalódottság sűrű selyemfátyola. Aggódó lélekkel úgy látta, hogy eszményeitől távolesnek a valóságok, álmaitól elmaradnak követelése. Sokszor csalódott az emberekben, az intézményekben, de mindig boldog bizalommal hajtotta annak keblére fejét, kinek orcáján felragyogni látta Isten dicsőségét.

Élete felemelt kéz volt, állandóan Krisztus dicsóségtől ragyogó orcájára mutatott. Ez a fény töltötte be tanári munkáját, ez jellemezte gyülekezeti, közéleti és irodalmi munkásságát.

Ezt a fényt hullatta szeretett családjára Egy nagy, boldog Isten-magasztalás volt családi élete: a hűség, szeretet, megbecsülés, gondosság kölcsönössége. Tépetlen együttélés, melyben az előretekintést mindig megelőzte a felfelétekintés. Eresz alá rakott fészekben boldog együttlakás, mégis állandó készültség a vándormadarak útján az örök tavasz felé. Koporsójánál hitves, gyermek, testvér, unoka és rokon vérvő szívvel megköszönik Istennek, hogy őt nekik ajándékozta s általa az ő számukra is felragyogtatta Isten dicsőségét.

Ezt a kincset cserépedénybe adta nekünk az Isten. A cserépedény összetört. Ékességei megsemmisültek, színei letörültek, díszítései elvesztek. Porból vétetett és porrá kell lennie. De a cserépedénybe helyezett örök érték: Isten dicsősége szétárad. Ez az Isten hívő szolgája életmunkájának megmaradó értéke.

Mikor lelke fáradt galambként lehull az örökkévalóság pitvarának küszöbére s utolsó sóhajával megtartásért könyörög: Uram, Uram egész életemben egyedül a Te dicsőségedet szolgáltam, akkor elindul trónusáról az örök irgalom. Lehajol hozzá, felemeli, keblére öleli és így szól: jöjj be hü szolgám, lásd színről-színre annak dicsőségét, ki a halál sötétségéből az élet világosságát felragyogtatja.

Régi idők rejtett dolgainak beszélője.

Payr Sándor egyet. teol. tanár, történettudós koporsójánál.

78. *zsolt. 7—7.* Figyelj, én népem, az én tanításomra; hajtsátok füleiteket számnak beszédeire. Megnyitom az én számat példabeszédre, rejtett dolgokat szólok a régi időből. Amiket hallottunk és tudunk és amiket atyáink beszéltek nekünk, nem titkoljuk el azokat az ő fiaiktól, a jövő nemzedéknek is elbeszéljük az Úr dicséretét, hatalmát és csodáit, amelyeket cselekedett... Hogy megtudja azokat a jövő nemzedék, a fiak, akik születnek és felkeljenek és hirdessék azokat fiaiknak, hogy Istenbe vessék reménységüket és el ne felejtkezzenek Isten dolgairól, hanem az ő parancsolatait megtartsák.

Régi idők rejtett dolgainak beszélője pihen ebben a koporsóban.

A koporsó mellé állított pulpitus nem bírói szék és nem emberdicsőítő katedra. Térdelő zsámoly az, melyre rároskad a kifosztott lelkű ember és Istennel beszélgeti a szívét.

Koporsónál találkozik legélesebben az emberi semmisség és az isteni mindenhatóság. Döbbenetesen ráeszmélünk arra, hogy mögöttünk ködbe temetkezik munka, kötelesség, méltóság, rang és dicsőség s csupán a bűnös ember marad meg, aki kinyújtott kolduskézzel megáll a küszöbön s szívszorongva várja, hogy mikor nyílik meg előtte az ajtó.

És mégis, a küszöbön innen sok alázatos mondanivalónk van Isten színe előtt.

Hálát kell adnunk e koporsó lakójáért, ki egész életévei Isten nagy követelését magyarázta. Szemeink elé rajzolta azt a közös emberi feladatunkat, hogy életünkkel „az Úr dicséretét, hatalmát és csodáit” kell elbeszelnünk. Bármilyen munkakörben éljünk, értékmutatónk ahhoz igazodik, hogy örök küldönket mennyire tudjuk szolgálni. Minden munkánkkal Őt kell szolgálnunk, életünk minden eredményével Őt kell magasztalnunk. Akkor kezdünk lenni, mikor megszűnünk önmagunk lenni és akkor találjuk meg igazi célunkat, mikor elveszítjük öncélúságunkat.

Payr Sándor élete halkszavú, alázatos bizonyágtétel volt

arról, hogy eszköz akar lenni Isten kezében és egyedül Isten dolgait akarja hirdetni.

Egész életét az egyháznak szentelte. Először templomi szószékről hirdette Isten ígését s boldog pásztori hűséggel vezette nyáját. Azután egyetemi tanári katedrára lépett s a teológiai tudományosság munkása lett. Vaskos kötetek, ismeretlen fóliások és poros akták betűtengeréből egy nagy mozaikkép szét-szórt, színes kódarabjait gyűjtögette, hogy feltárhassa a magyar evangélikus egyház történetét. Messze századok alvó tengerének mélyéről elsülyedt templomokat, parochiákat és iskolákat emelt magasba. Gyülekezetek régmúlt életét bontakoztatta elénk s benépesítette azt bizonyágtevő prédikátorok, iskolamesterek és hitükért szenvedő névtelenek seregével. Hangyaszorgalmú kutatója volt egyházunk múltjának s megbecsülhetetlen sok értéket mentett meg a jövőnek.

Régi idők rejtett dolgainak beszélője volt. A zsolnárköltő szavai híven jellemzik életmunkáját: „amiket hallott és tudott, amiket atyáink beszéltek neki, azokat nem titkolta el. A jövő nemzedéknek is elbeszélte az Úr dicséretét, hatalmát és csodáit, amelyeket cselekedett.”

Életmunkájának nemcsak tárgya és anyaga, hanem a lelke is az egyháze és az Istené volt. Ragyogó képességgel, lelkiismeretes pontossággal és pártatlan igazságérzettel végezte tudósi munkáját, de tudományos céljánál mindig magasabbra tekintett. Embereket nevelt az egyház, a nemzet, az Isten számára. A zsolnárköltővel azt akarta, hogy „megtudja azokat a jövő nemzedék, a fiak, akik születnek”. Azt akarta, hogy az élőkől és utánuk következőkből erőslelkű emberek támadjanak, kik „Istenbe vetik reménységüket és nem felejtkeznek el Isten dolgairól”, így egyesült benne a történettudós a prófétával. Mikor az egyház történetében Isten csodálatos munkáját szemléltette, ugyanakkor az emberi történések és változások felett megmutatta az élő Isten örök tervezését s az egyház számára kijelölt útját. Könyvtárt megtöltő munkáinak történeti tanulsága ez a mondat: Istenben bízzatok, ne felejtkeztek el az Ő csodálatos dolgairól!

Közéleti munkájával is Istent szolgálta. Nagy hűséggel dolgozott azok sorában, kik nemzeti művelődésünk sáncfalát építik. Tudós, kultúrpolitikus, zeneművész, költő volt, de mindegyik munkatéren ugyanazt a lelket sugározta.

Családi otthonában is Isten csodadolgainak bizonyágtevője volt. Mélyen vallásos világnézetében, napsugaras kedélyében, szellemének sziporkázó játékában, szíve hűségében és féltő szeretetében evangéliumi hite ragyogott.

Köszönjük meg mindezt az Istennek. Adjunk neki hálát, hogy a régi idők rejtett dolgait beszélő életével és munkájával az Ő dicsőségét hirdette nekünk. Kérjük a szent Istentől, hogy lezárt munkáját áldja meg s tegye azt építőkövé egyházunk épületében.

A teológiai fakultás történetkönyvébe már régen feljegyeztetett az ő neve. Most babérkoszorúval fonják azt körül s melléje rajzolják a kereszt jegyét. Babér illeti meg a győztes hőst» kereszt pedig Krisztus hű szolgáját, kinél a kereszt nemcsak halált, hanem életet is jelent.

Fájdalmas szívvel intenek feléje búcsút tanártársai, kik önfeláldozó hűségét, meleg szívét, példaszerű kötelelességteljesítését Isten drága ajándékának tekintették. Búcsúzik tőle tanítványainak nagy serege: közelállók, távolban élők, kik mindannyian hálás szívvel lelki kincsékként őrzik a tőle kapott drága örökséget.

Búcsúzzék tőle kicsi családja: özvegye és leánya. Szemetek előtt elvonul szeretetben és hűségben gazdag élete s rólatok való féltő gondoskodásának csodálatos szépségeket mutató bizonyágtétele. Búcsúzáskor kezeteiket egymásba, mindkettőtökét Isten kezébe helyezte és ebbe a mondatba foglalta össze köszönetét, áldását és intelmét: „olvassátok János apostol leveleit, legyetek erősek, tartsatok össze és bízzatok a szent Istenben!” Legyen az ő intése szerint.

Megáldjuk Isten hazatérő szolgáját, ki életével és munkájával hű krónikása volt régi idők rejtett dolgainak és hirdetője Isten dicsőségének. Most már csak a megérkező bűnös embert látjuk benne, kit érdem, munka, kiválóság meg nem tarthat, hanem egyedül a kegyelem. Életkönyvének utolsó szavát Isten keze jegyzi be. Imádkozzunk a megfeszített Krisztus nevében, hogy ez a mondat zárja le életét: Menj be a te urad örömébe!

Szétört hárfa.

Kirchner Elek győri orgonista és egyházi énekköltő koporsójánál.

57. zslt. 8—10. „Kész az én szívem, óh Isten, kész az én szívem, hadd énekeljek és zengedezzek. Serkenj fel én dicsőségem, serkenj fel te lant és hárfa, hadd költsem fel a hajnalt. Hálát adok néked, óh Uram, a népek között és zengedezek néked a nemzetek között.”

A zsoltárversből egy énekköltő lép elénk, ki szent remegéssel felajozza szíve hárfáját, azután sötét, ólmos éjszaka kiáll az élet ormára és szent ihletben felragyogó orcával énekli: Kész az én szívem, óh Isten, kész az én szívem, hadd énekeljek és zengedezzek, hadd költsem fel a hajnalt!

Ez a zsoltárvers Kirchner Elek élete, szolgálata és hazatérkezése.

Az volt az élete és szolgálata, hogy énekével hajnalt költögetett. Azt a hivatást jelölte ki számára az Isten, hogy az egyházban énekeljen és zengedezzen. Ez a zsoltárvers jelzi hazatérkezését is. Lepattogtak a hárfa húrjai, halkabb lett éneke. Egyszerre fáradt zengéssel meghalt az utolsó húr s csendes akkordja beletemetkezett az elszálló lélek búcsúzkodó sóhajlásába.

Ebben a koporsóban szétört hárfa nyugszik: Kirchner Elek muzsikáló szíve.

Művészlelkének elindulása és fejlődése csodás titokzatosság. Falusi házból indul el. Paróchiák tűzhelyénél melegszik s oltári gyertyák fénye vetődik rá. Templomi orgonazúgás szól hozzá, azután falusi gyülekezet egyszerű éneke. A tolnai erdős lankák vidékéről elkerül a nagy győri gyülekezetbe s papi szószékét felcseréli az orgonával. Szolgálatának helye és eszköze változik csupán, lényege ugyanaz marad: Isten igéjét hirdeti mindenképen.

Lelke megtelik csodálatos hangú zenével. Számára vonal, szín, alak, természeti- és szellemi szépség zenei hanggá válik. Könnyéből zsoltár lesz, magyarföld szeretetéből balatoni nóta,

művészi látásából magyarlelkű klasszikus zene. Három forrásból táplálkozott énekmondása: Istenből, az evangélikus egyházból s a magyar lélekből.

Művészi lelkének belső emelkedése is csodálatos. Útja kezdetén talán még elmondta néha: Serkenj fel én dicsőségem! De azután elfelejtette önmagát s egyedül Isten dicsőségét kereste. Nem akart egyéb lenni, mint zengő visszhangja az örök harmóniának s alázatos hárfása az Örökkévalónak. Templomi énekeiben fenséges magasztalás zendül, bűnbánat zokog, boldog bizodalom repdes. Koráljai a Krisztus kereszttjéhez érkező ember magasztaló énekei. Istenfélelemben születnek és istenfélelemre tanítanak. Azért mondhatott éneket Istenről, mert ő maga is Istené volt. Azért iett egyházunk zengő hárfása, mert ezzel a vallomással borult Isten elé: Kész az én szívem, óh Isten, kész az én szívem! Mélyen vallásos lélek volt. Nem azért, mert teológiát tanult s pályája kezdetén lelkész volt, hanem mert állandóan látta az Istent s elszakíthatlan vallási bizonyosságok kapcsolták vele egybe.

Élete harmonizált zengő ének. A művész ártatlan gyermekdedségével élte le életét. Tárult szemmel nézett emberre, küzdésre, világra, de nem az előtte lévő láthatót, hanem az örök láthatatlant látta. Tisztalelkű, nemesszívű. Gyengéd, hűséges férj, jó apa, és melegszívű barát. Felsőszázad emlékké váló bizonyágtétele beszél egyházszeretetéről, családi életéről, apai gondoskodásáról, érzései változatlanságáról. Ugyanakkor beszél ez a koporsó elvesztésének fájdalmáról, szívek hálájáról s búcsúzásuk szívtépő kínjáról.

Szétört hárfával kezében immár Isten előtt áll az, ki hitt abban, kiről zsoltárokat énekelt és bízott abban, ki keresztfán érte is elsőhajtotta a legmegrázóbb nagypénteki éneket. Kezében hárfás szívével immár Isten előtt elkezdte utolsó énekét: Kész az én szívem, óh Isten, kész az én szívem! De éneke félbemaradt, mert az ember nem tudja felkelteni a hajnalt!

A hajnalt egyedül Isten keze tudja felébreszteni. És mi, a kereszten értünk meghalt Krisztus érdeméért, imádkozva kérjük az élet urát, hogy az ő hazaérkező hárfását fogadja kegyelemből az örökélet hajnali énekével.

Az elrejtett élet.

Nádossy Imre volt országos főkapitány koporsójánál.

Kol. 3, 31b.: „A ti éltetek el van rejtve együtt a Krisztussal az Istenben.”

Minden embernek van elrejtett élete. A külső viszonyok által meghatározott, emberek közé ágyazott életén kívül van egy titokzatos, sejtésszerű élete. Parázsló tűzű vágyódás hevíti, mégis öntudatosan él benne és saját álmainak hőségévé válik. Epedő szerelemmel vágyódik utána, mint szerelmes ara a vőlegénye után. Eltölti szívét, ereiben lüktet, feszülő erővé válik izmaiban, irányítja elhatározását és kikovácsolja igazi egyéniségét. Az elrejtett élet így lesz diadalmas életté.

Abban, hogy Nádossy Imre mereven pihenő testtel, márványos orcával és imádságra kulcsolt kézzel halotti koporsójában hazaérkezett az ősi földre, benne van rejtett életének csodálatos megnyilatkozása.

Az anyaföld szerelmese volt. Szerette az ősi birtokot. Drága volt néki a jól ismert lankás domb és a távolba terülő rónaság. Lelkét érezte a földnek. Omlós göröngyök gördülésében a föld szívének dobbanását vélte hallani. Ősi házban, halmok tetején, árnyas fák közt imbolygó léptekkel körötte járt századok dicső, hős emléke: családi hagyományok lelke.

Az anyaföldben elrejtett élete nem ködös érzelgősség volt, hanem erkölcsi tartalommal telítődött valóság. Becsülte és megtartotta az ősi hantot. Átvette és betöltötte a birtokos tisztségét. Apja volt népének. Háza kapuja és szíve ajtaja tárva volt előttük. Fia volt neki mindenki.

Ez volt az ő egyik elrejtett élete.

A másik elrejtett élete a magyar nemzet szívében szunnyadt. Magyar voltában elhivatást látott. Életén végighúzódott egy tündöklő nagy vezetőézés: nem a magáé, nem is a családjáé csupán, hanem elsősorban, mindig és teljesen a nemzeté.

Képességei és egyéni jellemvonásai korán vezetőszerphez juttatták. Készsége, átfogó tudása, gyors áttekintése és biztos ítélőképessége, meleg szíve, homálytalan úri gondolkodása s érdekek fölé emelő önzetlensége adnak súlyt működésének akár az igazságügyminisztériumban teljesít szolgálatot, akár az országos főkapitányi székhelyben végzi építő munkáját. De hivatás-teljesítése mindig nemzet-szolgálat. Közhasznú tevékenységének mértéke, sugara és tartalma mindig a nemzet érdekeihez igazodik. Elrejtett élete így pihen a kifosztott, legázolt, megalázott nemzet szívében.

Ekkor történt, hogy sötét magyar éjszakában, virrasztó kétségbeesett lelkek mákonyos, nehéz álmat látta. Az álom nem valósághoz, hanem összeomláshoz vezetett. A romok maguk alá temették életét. De ő a romok között is hős maradt. A bíróságnak el kellett ítélnie, a nemzet felmentette. Fel kellett tárulnia előtte a börtönajtónak, a nemzet forró szeretettel szívébe zárta. Az ítélet homlokára ütötte a bűnösség bélyegét, a nemzet letörölte azt. A válságos időben egész férfinak mutatta magát. Nem elégedett meg az ügyész vádjával, vádolta önmagát. Nem elégedett meg a bíróság által kiszabott büntetéssel, büntette önmagát. Cselekedetének minden következményét szigorú igazságérzettel levonta. Kegyelmet nyújtottak feléje, nem fogadta el. Kiváltságokban akarták részesíteni, elutasította azokat. Átlépte börtöne küszöbét, darócruhában ült cellája asztalánál. Elítéltekkel egysorban, kapára hajló testtel munkálta a földet s panasztalanul ette a rabkenyeret. Sebeit később sem mutogatta. Nem kovácsolt tőkét szenvedéséből és nem szőtt nimbuszfátyolt jövődjé szemöldökfájára. Amint érvényesülése teljességével nemzetét szolgálta, úgy tudta nemzetét szolgálni csendes félrevonulással is.

Ez volt második elrejtett élete, melyet a nemzet szívében élt végig.

Volt még egy elrejtett élete, melyet az Istenben élt végig.

Vallásos lélek volt. Istenben hívő, Bibliából táplálkozó, imádkozó evangélikus ember. Vallásosságát nem mutogatta, de a lelke közelségében élők állandóan érezték.

Soproni ősi liceumunk és családi otthona erősítették vallásos szellemét, melyre egyházunk mindenkor biztosan számíthatott. Liceumi Diákszövetségünk nevével ékesítette címerpajzsát. Újdombóvári gyülekezetünk felügyelői székébe ültette.

Bonyhádi gimnáziumunk iskolafelügyelőjévé tette. Pécsi gyülekezetünk egyháztanácsába választotta.

Istenben elrejtett élete adott színt, tartalmat, erőt másik két elrejtett életének. A magyar föld és nemzet szeretete vallásossága által vált számára kötelességgé és erkölcsi valósággá. Istenből való táplálkozása adott néki erőt válságos időben, nehéz kísértések közötti megállásra. Fogsága esztendeiben a Bibliából táplálkozott, bűnbánata és reménysége Isten ígében újult meg. Keményvonású, sokszor zordon férfias arcán is a kegyelmet megtalált ember lelki derűje ömlött el. Keménységében tudott meghajolni, büszke önértében alázas lenni.

Két elrejtett élete immár befejezéshez érkezett. Összedőlt a magyar rögben és a nemzet lelkében átálmodott élete. De a harmadik elrejtett élete most teljesedik ki, mint holdsugaras tó elcsendesedő vizén kinyíló lótuszvirág. Most látja meglátó szemmel, hogy az ember igazi élete Krisztussal együtt el van rejtve az Istenben és ez az élet összeomlason és halálon túl megmarad örökké.

Az örökkévalóság pitvarában leszakad róla életének minden külső dísze, dicsősége és fénye. Egyszerű bűnősként áll az örökkévalóság kapuja előtt. Most válik bizonyossá számára, hogy az igazi elrejtett élet csak egy lehet: a kegyelem élete.

Köszönjük meg Istennek, hogy őt nekünk adta. Áldjuk meg őt mindenért, ami jót emberért, nemzetért, egyházért cselekedett. Búcsúzzanak el tőle szeretettel testvére, rokona, pályatársa, jóbarátja.

Az irgalmas Istent pedig imádkozva kérjük, hogy sírba omlott élete felett kegyelemből vezesse dialalra az ő megmaradt elrejtett életét.

Krisztus az élet.

Dr. Töpler Kálmán nyűg. soproni polgármester,
gyűl. felügyelő koporsójánál.

Fil. I, 21.: „Nékem az élet Krisztus és a meghalás
nyereség.”

Ennek az ígének borongó, őszi napfényben ragyogó ablak-
szemén át, egyszerre felismerjük az élet és halál csodálatos
titkát.

Azt mondja az apostol, hogy néki Krisztus az élet. Van
más élet is, de nem szól róla, mert Krisztus az igazi élet. Joga
van ezt az igazságot megállapítani, mert Jézus az ő közvetlen
közelébe lépett, vele közösséget teremtett, számára célt és erőt
adott. Igazán elmondhatja tehát: „Nékem Krisztus az élet!”

Ez az igazság az apostol számára megtapasztalt és meg-
próbált valóság. Krisztus a keresztfán meghalt, azután feltáma-
dott, felment a mennyekbe. Az apostol mégis ujjongva érzi vele-
való közösségének megmaradását: Nekem Krisztus az élet!
Ha majd elközeleg hozzá a halál, akkor is együtt marad Krisz-
tussal és boldogan vallja: Nekem Krisztus az élet! Sőt kiegészül
az igazság azzal a megállapítással, hogy a meghalás nyereség.
A halál megszünteti az ember és a Krisztus között a testi világ
közbevetését. A halál után minden akadály nélkül diadalmas-
kodik Isten örök élettörvénye: Krisztus az élet!

Ennek az ígének a búcsúzó őszi fényben ragyogó ablak-
szemén át, meglátjuk elköltözött testvérünk életét és halálát.
Életének szemléelői, munkásságának tanúi, gazdag lelkének meg-
ajándékozottal vagyunk és nincsen jogunk arra, hogy vele
szemben isteni hatalmat gyakoroljunk s fejére ráhelyezzük az
üdvösség koronáját.

Emberi szívünk mégis úgy érzi, hogy ennek a koporsónak
a lakója kora ifjúságától, késő öregségéig, komolyan töreke-
dett arra, hogy az ő számára érték, irány, lelkiület és tartalom
legyen ez az ige: Nékem Krisztus az élet.

Háromszázados ősi soproni család életfájának keményépítésű, alkotó munkára hivatott, szívós hajtása volt. Híven őrizte Töpler Gottfried tisztos polgári erényeit s azt az emberbaráti szolgálatot, melynek lelke az Evangélikus Testvéregyesületet megalapító Töpler Károly orvosban hatalmas tüzzel lobogott.

Életének különböző állomásai voltak. Bírói katedrán ült és igazságot osztott. Sopron bizalma a város élére állította s polgármesterévé tette. Ezen szolgálatában igazán lelkén hordozta a történelmi dicsőséggel megkoronázott város gondját, népének könnyét és örömét. Nehéz időben erejét végsőig megfeszítve, dolgozott a város javán. Utcáit járva, gondos édesatyaként fürkészte a szembejövők arcát, hogy megismerje sorsukat, érzelmeiket, kívánságaikat. Munkálkodott az ország törvényhozásában, mint országgyűlési képviselő és mint a felsőház tagja. Szolgálatra elhívta dunántúli evangélikus egyházkerületünk is, soproni gyülekezetünk pedig különböző megbízatások után felügyelői székébe ültette. Sok társadalmi intézmény igénybe vette bölcsességét és munkaerejét. Állt a hatalom bércormán, mikor hűséges táborként sok ezer harcrakész ember sereglett köréje. Azután állt az üldözöttség magányosságában, a vele ugyanazon meggyőződésűek szétszórt seregével, amikor öklét emelgetve sok ezerből álló tömeg állt vele szemben. De élete minden változásában volt benne valami a Krisztus-szolgálat kemény határozottságából, hűségéből, bátorságából és önfeláldozásából.

Meghitt családi körében hűség, önfeláldozás, határozott akarat és kemény törvény volt. Életváltozásaiban, a boldogság, a siker, az öröm, a szenvedés, a megpróbáltatás hullámzásaiban mindig ugyanaz: hívő ember.

Életirányában, tartalmában, gondolkodásában volt valami felsőbbes határozottság és biztos nyugalom, ez pedig ama élettörvényből származott: Nekem Krisztus az élet! Nem azt vallotta, hogy nekem én magam vagyok az élet, nekem a családom az élet, nekem a közéleti munka az élet, hanem kezdettől végig azt mondta: Nekem Krisztus az élet! Azért vált élete ezerek áldásává, azért lett családja oszlopa és boldogsága, azért vált az egyház, a nemzet, a város közéleti értékévé, mert Krisztus volt az ő élete.

Ezen a következetesen vezetett, soha törést nem mutató életvonalon élte le életét: 78 esztendő. Öregsége külön isteni ajándék volt. Szikár teste kissé meghajolt, de acélfényű tekin-

tétében merengő emlékezés és jövőbelátás parázslott. Rugalmas lelkében öregsége bölcseségén átfénylett az érett férfi nemes tettvágya.

Sokan voltak megajándékozottal és sokan maradtak adósai. Az önmagukat elégető emberek sorsa teljesedett be rajta. Hűségét, kötelességtudását, önfeláldozó önzetlenségét, szeretetét a mindennapi ajándékozás eme királyi tékozlását természetesnek vette mindenki. Sokszor megköszönni is elfelejtették. Koporsójánál, midőn búcsútekintetünk már csak a halotti szemfedőn át hull merev arcára, köszönjük meg őt az Istennek, néki pedig köszönjük meg, hogy mindennap sokakért odaajándékozta önmagát.

Kiváló képességű, értékes munkát végzett, jólelkű, nemes-szívű, hívő ember volt, de mégis csak ember, gyarló és bűnös. Koporsójánál imádkozzunk Istenhez, hogy kegyelmével törölje el bűneit s engedje meg néki, hogy majdan élhessen a Krisztussal s megismerhesse a legnagyobb boldogságot: a meghalás nyereség!

Gyászoló családja, hitvese, gyermekei, unokái, testvérei, rokonai, áldjátok meg búcsúzóul azt, aki életében áldástok volt. Köszönjétek meg neki a már megköszöntet, azt is, amit megköszönni elmulasztottatok, azt is, amit elég sokszor megköszönni nem lehet. Legyen vigasztalástok ez az ige: a meghalás nyereség!

Áldást mondunk az elköltözöttre, ki nemzetnek, egyháznak, gyülekezetnek, városnak hű munkása volt s Istennek megköszönjük, hogy benne elénk példázta örök élettörvényeinek felemelő szépségét: Nékem Krisztus az élet s a meghalás nyereség!

Aratás.

Vidovszky Kálmánnak, a Luther Otthon igazgatójának koporsójánál.

Hós. 10, 12.: Vessetek magatoknak igazságra, arassatok kegyelem szerint. Szántatok magatoknak új szántást, mert ideje keresnetek az Urat, mígnem eljő, hogy az igazság esőjét adja néktek.

Van valami mélyen megrázó tragikum az aratásban. Mikor a kasza belevág a sárga vetéstengerbe s a gabona önmaga átengedésével ráborul az anyaföldre, mikor önmagát megadó befejezéseképpen belesimul az ölelő karok közé s engedi vinni magát, hogy hivatása beteljék és életkenyérre legyen, akkor az árván ma” radt száraz tarló sirató temetőkertté válik. A csonka gabonaszár letört életről beszél. Zizegő hangja elfojtott zokogás. Mindent odaadtam, mondja sóhajtván s az üres tarló sírva továbbadja: mindent odaadtam!

A halál mindig aratás. A kegyetlen kaszás végigmegy az életmezőn és suhintása nyomán ráborul az anyaföldre a megért kalász.

Ennél a koporsónál különösen érezzük a halál kegyetlenségét. Elolvassuk sírkeresztjének felírását: Vidovszky Kálmán, élt 45 évet.

Fájdalmas a halál, mert élete derekán döntötte sírba. Küzdelmes volt a múltja. Nehéz volt felkészülése az életre. Ifjúságának esztendei kemény viaskodásban teltek el. De éveit és évtizedeit munkává, tapasztalatok gyűjtésévé, előkészületté tudta tenni, hogy értékessé tehesse életét. Háborús szolgálatában esztendőket s egészségét ajándékozta nemzetének. Azután belevetette magát az eszményekért élő férfi küzdelmes harcaiba. Szélesre tárta szomjúhozó lelkét, hogy megteljen álommal, erővel, jövődőlátással. Világosan szemlélte kötelessége útját. Meglátta hivatása oltárait s Isten lelke az oltár papjává szentelte őt.

Nemcsak lelkészi diplomája és szolgálata, hanem álmai, tervet és lelkülete szerint is Krisztus szolgája volt, az ifjúság apostola.

Korai elmúlása fájdalmas hivatása szempontjából is. Egész élete egy nagy készülés volt az alkotó munkára. Először önmagát készítette elő a nagy munkára. Azután a kemény talajt igyekezett megtörni, önmagának vetett, hogy vethessen másoknak. Lelket törő acélekéjét saját lelkébe hasította, hogy új szántást végezhesen a magyar anyaföld testén és íme, munkája delelőjén sírba dönti a halál kaszája.

Korai halála családja szempontjából is megrázóan fájdalmas. Hű hitvese siratja, kicsi gyermeke tekint váró szemmel a nyíló ajtó felé. öreg édesanyja gyászolja emlékektől megáldott szülővárosában. Testvérei, rokonai, barátai, tanítványai fordítják feléje könnyes orcájukat.

Óh milyen kegyetlen aratási ünnep!

Isten igéje az aratás mellé helyezi a vetés munkáját. Ezzel az aratás megdöbbenő fájdalmát feloldja a vetés boldogító Ígéretében. Vessetek magatoknak igazságra, arassatok kegyelem szerint. Szántatok magatoknak új szántást! Ideje keressetek az Urat, mígnem eljo, hogy az igazság esőjét adja néktek.

Istentől adott csendes vigasztalás, hogy egész élete vetés? munkája volt. Ismerte munkája célját. Új embereket akart nevelni. Új szántást akart végezni, hogy az ifjúság lelkében olt-hatatlan szomjúság ébredjen az élő Isten után.

Isten lelkétől ihletett tanítóember volt. Elfogadta a kapott ember-matériát. Tudta, hogy ebből kell új embert formálnia. Letördelte a gondolkodás, a jellem, az életirány szögletes éleit. Formálgatta Krisztus arca szerint az emberek egyéniségét, hogy bennük Krisztus élő valósággá válják.

Ismerte munkája eszközeit is. Nem elégedett meg önmagával, tudásával, nevelési ügyességével, hanem magát az élő Krisztust tette eleven munkaeszközüvé. Saját életpéldájának is csak annyiban látta jelentőségét, ha abban Krisztus élettanítása vált érezhetővé.

Isten igéjét tette munkaeszközüvé, a templomot, a katedrát és dolgozószobáját tette műhelyévé. Az volt az ereje, hogy önmagát adta oda. Az volt munkájának diadala, hogy engedte munkálkodni Isten lelkét.

Óh, hogyan felolvadt Vidovszky Kálmán ebben a tanító-

munkában. Kicsoda hallotta ajkáról: nincs időm! Mikor mérte ki grammonként erejét, idejét, lelkesedését? Mikor mondta az ajtón kopogtató tanítványának, tanácsát kérő ifjúembernek, vagy a magyar cserkészek táborának: most nincs időm, jöjj máskor! Önmagát teljesen odaadta. Igazán vetett önmagából. Magvetéssé tette a szívét, a gondolatait, az álmait.

Világosan látta, hogy nemzetére és egyházára új feladatokat hoz a vésszel terhes nehéz idő. Nem lehet a régit folytatni. Fel kell törni a meddő, csontkemény ugart. Új szántással új munkamezővé kell tenni az emberek szívét, a nemzet és egyház életét. Új ember-típusnak kell születnie, a hívő, a kötelességtudó, az önfeláldozó, az erős jellemű magyar emberképnek kell ki-formálódnia. Mindez attól függ, hogy megkeressük-e az Urat. Ettől függ a magyar ifjúság, a magyar nemzet, a magyar evangélikus egyház jövődjé: megkeresi-e az Urat? Nem várakozhatunk! Nem késlekedhetünk! Ideje, hogy megkeressük az Urat, ha nem sietünk és nem vesszük komolyan Isten követelését: Istennel együtt magunkat is elveszítjük!

Élete áldott, gazdag ígértű magvetés volt. Most, mikor le-aratta őt a halál, korai elmúlásának tragikuma feloldódik annak meglátásában, hogy halála is egy nagy magvetés. Elmúlásának fájdalma megenyhül abban a bizonyosságban, hogy nem a halál, hanem az Isten arat. Isten arat kegyelem szerint. Ő nemcsak a vetést látja, hanem a szívet is leméri. Az összetört, szennyes, igénytelen gabonaszárat atyai kezébe veszi és megáldja. Szét-szórja a mulandó testet, mint magot és feltámasztja egykoron.

Az az ige, hogy az Isten arat, azt jelenti, hogy az aratás meglévő gyümölcsét nem engedi elveszni. A lelki munkások magvetése és aratása csodálatos. Állandóan hintik az élet magját. Verejtékükkel, könnyükkel, vérükkel öntözik. Sarjadozó vetés felett próféta-lelkük tavaszi éneke zeng. Késő fagykor, jégveréskor imádságuk takaróját fedik rájuk.

Maga az Isten arat! Kidőlnek az első, ötödik, tizedik sorban munkálkodók, Isten parancsa szerint újak lépnek helyükre s a kidőlt munkás kezéből átveszik a lobogó fáklyát. Életük szétomlott oltárán felmelegítik szívük lelkesedését. Tanítványból tanítóvá lesznek, munkásból prófétává és tovább folytatják az álomra szenderedett tanítómester szolgálatát.

Isten kegyelem szerint és nem az ember érdeme szerint arat. Kiválóság, jóság és nemes igyekezet mellett senki sem

állhat meg az örök bíró előtt. A legkiválóbb és leghívebb is bűnös szolga csupán Isten ítélőszéke előtt. De Isten kegyelem szerint arat!

Az elköltözött életének eltört, sebhelyes, gyenge gabona-szárát elveszi a halál kezéből s odahelyezi a Krisztus ölébe. Ez az aratás befejezése.

Diadalmas élet.

Czipott Géza szombathelyi lelkésznek,
a Harangszó szerkesztőjének koporsójánál.

Róm. 8, 35—39. Kicsoda szakaszt el minket a Krisztus szerelmétől? Nyomorúság vagy szorongattatás, vagy üldözés, vagy hévség, vagy mezítelenség, vagy veszedelem, vagy fegyver? Amint meg van írva, hogy éretted gyilkoltatunk minden napon; olybá tekintenek, mint vágó juhokat. De mindezekben felettébb diadalmaskodunk az által, aki minket szeretett. Mert meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelemség, sem hatalmasságok, sem jelenvalók, sem következők, sem magasság, sem mélység, sem semmi más teremtmény nem szakaszthat el minket az Istennek ama szerelmétől, mely nagyon a mi Urunk Jézus Krisztusban.

Elégett, mint egy oltári gyertya. Elhalkult, mint egy mélyzengésű templomi ének. Elnémult, mint egy ámenbe olvadó halk prédikáció. Utána sötétség, várakozó csendesség és halotti némaság.

Mozdulatlanul fekszik koporsójában. Merev testére lágyan simul fekete papiköntöse. Imádságra kulcsolt keze mozdulatlan tartja foszladozókötésű Bibliáját. Beszédes ajkára a halál csontkeze ráütötte a némaság zárát. Lehunyt szeme már az örökkévalóság tájait járja.

Krisztus hú szolgájának: Czipott Gézának parancsolt az Úr és ő engedelmeskedett.

Kegyetlennek látjuk a halált. Élete delelőjén, munkaereje teljében kellett elmennie, élete jutalmazó idejében, midőn becsületes munkálkodásának erkölcsi eredményei vették körül: szeretet, megbecsülés, tisztelet és hűség.

Kevéssel ezelőtt sírva búcsúzott szeretett szentgotthárdi gyülekezetétől s Istenbe vetett bizalommal foglalta el a szombathelyi gyülekezet lelkészi székét, melyet közbizalom és szeretet ajánlott fel néki. Lelkében színes álmok rajoztak. Tele volt lelkesedéssel, hittel, életbátorsággal, alkotó erővel. És ime, lecsúszik keze a kormányúdról, elhalványuló ajkáról elröppen az utolsó szó s porba hull munkálkodásának egyik áldott fegyvere: az író toll.

Kegyetlen a halál!

Boldog családi körben élt, de nehéz kötelességek gondját hordozta élete vállain. Hűséges hitvese szeméből permetez a fájdalom könnye. Kisebb-nagyobb gyermek veszíti el a gondoskodó apai kezét. Öreg édesapa mered koporsójára s gyámolát vesztett nővér súgja sírva a nevét.

Kegyetlen a halál!

És én mégsem halotti éneket, hanem Pál apostol élethimnuszát prédikálom ennél a koporsónál. Nem eltiport, hanem diadal mas élet bontakozik ki szemeim előtt, s a kétségbeesés sötétsége helyett győzedelmes bizonyosság áramlását érzem. Mert a megváltó kegyelemben újjászülető emberi élet törvénye abban összegeződik, hogy bár sok mindent elveszít és eltemet az ember, egyet mindvégig drága kincsként megőriz: a lelket megtartó isteni kegyelmet. Kiáltja az apostol: Kicsoda szakaszt el minket a Krisztus szerelmétől? Nyomorúság, szorongattatás, üldözés, éhség, mezítelenség, veszedelem vagy fegyver? Nem, senkisem, sohasem szakíthat el Krisztus szerelmétől! Aki földi életének erejét lelkében bírja s aki lelke erejét Isten lelkéből nyeri, az beolvad Krisztus örökkévaló nagy életközösségébe. Tőle nem szakíthat el földi hatalmasság, fejedelemség, jelenvaló, elkövetkezendő, magasság, vagy mélység. Jézustól még a halál sem szakaszthat el! Senki, sohasem!

Ez az élet-himnusz acéltükörré válik s belőle felénk tekint Czipott Géza szelíd pásztori arca.

Benne egyé lett az igehirdető és lelkipásztor két irányban kibontakozó, de közös eredésű és közös célú hivatása. Emberlelkeket akart megmenteni, emberéleteket akart teremteni. A testi és lelki élet nagy harcába isten szolgájaként bátran belépett s hívő lélekkel prófétálta az ember istenfűségét. Bűntudatot és bűnbánatot ébresztett vergődő szívek mélyén, de ezzel nem a kétségbeesés meredélyére, hanem a golgotai kereszt tövéhez vezette embertársait. Prédikáló munkájának bölcsesége ez a néhány szó az élet himnuszából: akiben nincs Krisztus lelke, az nem az övé, de a halandó test is megelevenedik a Lélek által!

Pásztori, samaritánusi és írói munkájában is a kegyelemben újjászületett emberarc vonalait gyűjtögeti, néki ez indítás és erő, célmeglátás és boldog célhoz érkezés. Ezért kopogtat házak ajtaján és megáll a betegágyaknál, a szenvedők csendes kereszt-hordozása mellett. Ezért szolgálja hangya munkával és érzékeny misszionárius szívvel gyámintézetünket. Ezért áldozza Isten-adta

sokféle képességét, írótolla erejét és színességét, szervező mozgékonyágát, éjszakai álmát és nyugalmát az egyházi sajtónak, lelke féltett gyermekének: a Harangszónak.

Az élet-himnusz acéltükréből felénk néz Czipott Géza bánatos mosolygású emberi arca is.

Egyéniségét lélek formálta. Jelleme az örök ige humuszán nevelődött és tisztult evangéliumi jellemmé. Prédikációvá vált élete is, közvetlen, állandó bizonyágtevessé arról a Krisztusról, kitől senki és semmi el nem szakíthat minket. Hűsége szolgálattá nemesítette hivatás-betöltését és szakadatlan élet-áldozattá tette mindennapi munkáját. Boldogan tékozolta erejét s ezt természetesnek találta. Érdek, erővégeesség, kényelem és családias gyengéd érzés nem jelentett számára akadályt. A Krisztust szolgáló Pál apostol szavából hull rá egy fénysugár: „éretted öldököltetünk minden napon!” Bátorsága és győzelme is felülről adatott: „diadalmaskodunk az által, a ki minket szeretett!”

A kiegyensúlyozott lelkek közé tartozott. Hitének bizonyossága minden életváltozás között erőssé tette. Láttam koporsóra borulva és nehéz keresztek alatt görnyedten; láttam ostorozott lélekkel, megalázottan, csalódottan; láttam a tépelődések hegyormán, ködbenézőn, sötét éjszakán epedve híva a hajnalt; láttam betegágyon, elcsigázottan, erőfogyottan. De sohase hallottam egyetlen panasz-szavát, sohase zúgolódott, sohase láttam kishitűnek. Belső világa kiegyensúlyozott maradt minden változások között, mert volt hite és életközössége Jézusban. Mindenekfelett diadalmaskodott azzal, ki minket szeretett!

Az élet-himnuszának acéltükre az elköltözöttnek nemcsak papi és emberi arcát mutatja meg, hanem belőle felénk ragyog az örökkévalóság arca is.

Van valami, amitől senki sem szakíthat el minket: Jézus Van életkapcsolat, melyet nem téphet szét az élet kegyetlensége s a halál csontkeze: a Jézussal való életkapcsolat. Van egy életfolyam, mely erősebb a bűn tengerénél és a halál vizénél: Krisztus megváltó vére.

Senkise szakíthatja el őt sem a Krisztus szerelmétől!

Kínzó gyötrelem az utolsó búcsúzás. Hitves, gyermek, apa, testvér, rokon, jóbarát, nem láthatjátok többé szelid arcát, nem hallhatjátok szavát, nem tekinthettek mosolygó, kék szemébe és nem érezhetitek szeretetének áldó melegét. A szeretet földi kötelékei elszakadnak s méltán hull könnyetek az elköltözött

koporsójára. De bizonyos vigasztalásul megzendül az élet himnuszának vezető gondolata: senkise szakíthatja el őt Krisztus szerelmétől! Hulljon hát meggyötört lelkekre a feltámadás hite s a boldog viszontlátás reménye. Kérjük a jó Istent: legyen az elköltözött hite szerint és legyen a mi hitünk szerint!

De az élet-himnusznak az örökkévalóságban diadalmaskodó melódiáján kívül zengjen és munkálkodjék itt a földön is az elköltözött munkás életének megmaradó értéke. Nem pusztulhat semmiségbe a Krisztust szolgáló lelkipásztor egész életet betöltő erőáldozása. A világűrbe kiáltott hang sem vész el, valahol meg van, hullámszik és tovább rezeg. Az oltárgyertya fényét sem temetheti halotti lepelbe a ráborított sötétség, valahol meg kell lennie ennek a fénysugárnak s bele kell simulnia a nagy világosságba. Hogyan pusztulhatna el a hű ígértető és lelkipásztor életmunkája? Lelke bizonyágtétele tovább hullámszik templomfalak között, ha ajka örök némaságra csukódott is s talán késő unokák lelkében virágszik ki a nagyszülők szívébe hullatott ige. Tiszta jelleme eleven útjelző marad, habár horpadt sírja felett az enyészet bontogatja a márványkövet.

Munkálkodjék közöttünk az elköltözött nemes életpéldája. Neveljen önzetlen munkásokat egyháznak, hazának. Sokasítsa azok táborát, kiket semmi és senki sem szakíthat el a Krisztus szerelmétől. Ezek a jövő prófétái, boldog ígértető népe, kiknek élettanulása néhány rövid mondat:

nem tragikus embersors oltárgyertyaként mások világítására elégni, hanem hivatás, méltóság és dicsőség;

nem mostohakezű, kényszerű sors prédikációvá és templomi énekké válni Isten nagy élettemplomában, hanem elhívás és önmagunk boldog odaadása;

boldogság addig zengeni az élet himnuszát önmagunkat áldozva, szívünket ajándékozgatva, mígnem csendesesen belesimulunk az isteni kegyelem örök himnuszába.

TARTALOM

Ajánlás.....	Oldal 5
Előszó	7

A KERESZTFA ÁRNYÉKÁBAN.

Karácsonyi könnyek. Karácsonyra.....	11
Három karácsony. Karácsonyra.....	17
A karácsonyi öröm forrása. Karácsonyra.....	23
A szabadító. Nagypéntekre.....	29
A keresztfán elrejtett élet. Nagypéntekre.....	35
Krisztus vére. Nagypéntekre.....	41
Napkeltétől napnyugtáig. Húsvétra.....	47
A halál arca. Húsvétra.....	54
Kétféle Krisztus-hit. Húsvétra.....	61
Hazaérkezés. Áldozócsütörtökre.....	65
A Szentlélek munkája. Pünkösdre.....	71
Egy akarattal. Pünkösdre.....	77
Védekezés az üres pünkösd ellen. Pünkösdre.....	83
Az örökség. Reformáció ünnepére.....	90
Az érett férfiuság vallásossága. Reformáció ünnepére.....	96
Az ajtó. Reformáció ünnepére.....	102

ISTENTŐL ISTENHEZ.

Parancsoló igék az ember életében. Adventre.....	111
A fügefá beszéde. Adventre.....	117
Én vagyok. Adventre.....	125
A segítőtárs. Vízkereszt utáni vasárnapra.....	130
Szülő és gyermek. Vízkereszt utáni vasárnapra.....	137
Isten követői. Vízkereszt utáni vasárnapra.....	144
A szeretet csodaszelencéje. Vízkereszt utáni vasárnapra.....	154
Az életöröm. Vízkereszt utáni vasárnapra.....	160
Az Örömondás hegyén. Böjti vasárnapra.....	167
Isten az emberről és önmagáról. Böjti vasárnapra.....	173
Példakép-tükörkép. Böjti vasárnapra.....	179
Ments meg engemet, Uram! Böjti vasárnapra.....	185
A szenvedés dicsősége. Böjti vasárnapra.....	190
Törrel átszúrt szív. Böjti vasárnapra.....	196
Isten eléd megy!.....	202
A szeretet mindennapi tartozása.....	206

A gyermek három arca.....	212
Isten temploma.....	217
Imádkozásra készülés.....	223
Kérjétek, amit akartok!.....	229
A megbocsátás.....	235
Másokért	243
Az emberi akarat ellenállása.....	248
Mindennap.....	255
Hol az én helyem?.....	261
Vetés és aratás.....	267
Az ember igazi arca.....	273
A hála követelései.....	280
A mai ember betegsége.....	286
Prédikáció négy emberről.....	293
A bűnös gyönyör veszedelme.....	299
Krisztus tanítása az ítéletről.....	305
Krisztus kiábrázolása.....	314
Isten levele.....	319
A búzaszem prédikációja.....	325
A befejezetlen ember.....	331
Prófétáló ifjúság.....	337
A lelki szabadság szolgálata.....	345
Keresztyén egység és hithűség.....	351
Ember- és nemzetmentés.....	357
A nemzet bűnei.....	364
Jézus a templomajtóban. Gyámintézeti istentiszteletre.....	369
Jézus a világtörténelem országútján.....	376
Jézus örök útja. Diakonisszavezetők konferenciájára.....	381
Világosságot látó és világosságban élő nép. István király ünnepére.....	385
A nemzet életkútja. Hősök vasárnapjára.....	389
Isten végigmegy a magyar temetőn. Március 15.-ére.....	395
Az ezüstolvasztó kemencében. Szilveszterre.....	400
Istenkeresés. Szilveszterre.....	405
Isten hangszere. Orgona avatásra.....	410
Napok és látások, öreg diákok találkozójára.....	415
Az örökkévaló könyv. Biblia-vasárnapra.....	418

ÍRATTASSÉK MEG A KÖVETKEZŐ NEMZEDÉKNEK.

A szentély küszöbén.....	425
A reformáció négy százados ünnepén.	
Hitbizonyosság és győzelembizonyosság.....	435
Az Ágostai Hitvallás négy százados ünnepén.	
Krisztus levele.....	441
A teol. fakultás avatásakor.	
A Bibliára helyezett törvénykönyv.....	444
Zsinatzáró istentiszteleten.	

Kő, arany és lélek.....	448
A Gusztáv Adolf Egylet százéves jubileumán.	
Megbízó levél — számadó levél.....	456
Türöczy Zoltán püspökké avatásán.	
Elfogyhatatlan szeretet.....	461
A Győri Szeretetház félszázados jubileumán.	
Emberhalászat.....	466
A soproni Tanítóképző Int. 75 éves jubileumán.	
Népek ugyanazon a hajón.....	471
Az Evang. Világszövetség kongresszusán.	
Luther és Gusztáv Adolf üzenete Wittenbergből.....	477
A Gusztáv Adolf Egylet közgyűlésén.	
Isten lovagjai.....	483
A Johannita lovagrend istentiszteletén.	
A gyülekezet szolgálója.....	488
A Győri Diakonisszaház jubileumi istentiszteletén.	
ítélőszék előtt.....	494
A soproni népszavazás előtti istentiszteletén.	

FELHŐN ÁTFÉNYLŐ CSILLAGOK.

Tanítvány és mester mindhalálg.....	503
Gyurátz Ferenc püspök koporsójánál.	
Krisztus világi papja.....	511
Dr. Berzsényi Jenő egyházker. felügyelő koporsójánál.	
Az életkönyv három lapja.....	514
Geduly Henrik püspök koporsójánál.	
Általment.....	521
Dömján Elek püspök koporsójánál.	
Az Úr beszéde megmarad örökké.....	525
Pálmai Lajos nyűg. győri esperes-lelkész koporsójánál.	
Az egyetlen élettörvény.....	528
Bancsó Antal nyűg. teol. akad. igazgató koporsójánál.	
Két kút az élet útján.....	531
Tolnai Vilmos egyetemi tanár koporsójánál.	
Isten dicsőségének világotlatása.....	534
Stráner Vilmos egyetemi teol. tanár koporsójánál.	
Régi idők rejtett dolgainak beszélője.....	537
Payr Sándor egyet. teol. tanár, történettudós koporsójánál.	
Széttört hárfá.....	540
Kirchner Elek győri orgonista és egyházi énekköltő koporsójánál.	
Az elrejtett élet.....	542
Nádossy Imre volt országos főkapitány koporsójánál.	
Krisztus az élet.....	545
Dr. Töpler Kálmán nyűg. soproni polgármester, gyűl. felügyelő koporsójánál.	
Aratás.....	548
Vidovszky Kálmánnak, a Luther Otthon igazgatójának koporsójánál.	
Diadalmas élet.....	552
Czipott Géza szombathelyi lelkésznek, a Harangszó szerkesztőjének koporsójánál.	